

ม.จ. สัมพันธ์พร กฤดากร

อนุสรณ์

ม.จ. สัททวิพร กฤตภากร

ปก
รูปถ่าย
รูปเล่ม

วันชัย นิธิโสภณ
กมล ฉายาวัดนง
นิวัตติ กองเพชร

บทความของและเกี่ยวกับ
ม.จ. สิทธิพร กฤตากร

(Handwritten signature)

สำนักพิมพ์สวัสดิกมศาสตร์แห่งประเทศไทย
ถนนพญาไท ซุฟ้าซอย ๒ พระนคร
โทร. ๕๗๖๒๒

ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกถึง

ม.จ. สิทธิพร กฤตากร ป.จ., ป.ช.

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๔

ถึง หม่อมศรี

ฉันเสียใจมากที่ได้ทราบว่า หม่อมเจ้าสิทธิพรถึงชีพิตักษัย
เสียแล้ว ท่านทรงเป็นผู้ควรแก่การสรรเสริญยิ่งนัก ที่ได้ทรงมานะ
บากบั่น คนควา และทดลองงานการเกษตร จนเป็นผลสำเร็จที่น่าพึงพอใจ
หลายประการ นับว่าได้ประทานความรู้ฝากไว้แก่วงการเกษตรของ
ประเทศ ซึ่งจะเป็นอนุสรณ์ถึงองค์ท่านตลอดไป

คำนำ

การที่ ม.จ. สวัสดิ์พร กฤดากร สนิทพตกษย์ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน นั้น ในกรณีหนึ่ง อาจถือได้ว่าเป็นสิ่งธรรมดา ด้วยผลไม้ที่สุกงอม ย่อมจะร่วงหล่นลงไม่เร็วช้า นั้นหมายที่ท่านกล่าวเลข ๘๘ ปี ไปแล้ว นับว่าสมควรแก่วัย แต่บุรุษอาชาไนยที่ทำได้ยกอย่างนี้ และยังคงบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมอยู่เช่นนี้ โดยที่ความมึนงงความอ่อนแอยังไม่สิ้น ยังเห็นการดีใกล้ ยังเข้าได้กับคนรุ่นใหม่ที่มีวัชกรวณูกกรวมหลานท่านนั่งเพียงนี้ ทั้งทรงไว้ซึ่งความเมตตาธรรม ความสุจริต ความเมตตาคุณ และความสุภาพอ่อนโยน โดยที่ทรงเป็นน้าผู้อยู่ตลอดเวลาด้วยแล้ว เมื่อมาจากพวกเราไป ย่อมบังเกิดความเศร้าโศก เสียใจ อาลัยรัก อย่างยากที่จะสรรหาคำมาพรรณนาได้ ท่านสวัสดิ์พรทรงเป็นบุคคลประเภทที่ขาดต่อหลังพระองค์อยู่เป็นส่วนใหญ่ แล้วด้วยองค์นี้เองที่คนส่วนมากจะรู้สึกดีอยู่เกือบจะโดยตลอด ด้วยทรงจับที่ประเด็นหลักของปัญหา ในเรื่องสภาวะของชาวไร่ชาวนา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ใน

ประเทศ ทรงทำทุก ๆ อย่างที่จะยกระดับการครองชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความ
เป็นอยู่ ตลอดจนการศึกษาของเขาเหล่านั้น โดยที่ไม่มีใครเลยที่จะทุ่มเทชีวิตและ
จิตใจให้แก่กระดูกสันหลังของชาติเท่าเทียมหรือแม้แต่กิ่งหนงขององค์ท่าน ทั้งสิ่ง
ซึ่งทรงกระทำนั้นแล้ว ก็ยากที่คนธรรมดาสามัญจะเข้าใจได้ หรือจะสละเวลามาให้
ความสำคัญ ยิ่งสังคมส่วนใหญ่ติดอยู่กับของอันฉาบฉวยภายนอก สื่อสารมวลชน
และมหาชนส่วนใหญ่ย่อมไม่อาจรู้ได้ถึงคุณค่าที่แท้ที่ทรงมีอยู่กับสังคมไทย จำเพาะ
ผู้ใกล้ชิดจำนวนน้อยเท่านั้น จึงจักแลเห็นว่าการทำงานหนักข้ดกข้ดข้ดข้ดข้ด ประเทศ
ไทยได้สูญเสียเมล็ดพันธ์ุเมล็ดเอก อันยากที่จะหามาเทียบอีกได้ในกาลข้างหน้า

คุณสมบัติแต่ละอย่างที่มีอยู่ในองค์ของ ม.จ. สัทธิดพร นั้น ถ้าใครได้มีอยู่ในตน
บ้าง ก็นับว่าเป็นมงคลอย่างยิ่งอยู่แล้ว แต่นั่นทรงประมวลคุณธรรมนั้น ๆ อยู่ในองค์
เองจนเกือบจะพร้อมบริบูรณ์ หากยังทรงดำรงชีพอยู่ต่อไป คนรุ่นใหม่จะได้มีโอกาส
รู้จัก เผื่อแผ่ สันทนา เพื่อรู้ได้ด้วยตัวเองว่าอัจฉริยะเช่นนี้เอง ที่เราต้องการเป็น
อย่างมาก นักเสียดสีเช่นนี้เอง ที่ช่วยผดุงชาติไทยและสังคมไทยไว้ ไม่ให้สูญ
หายล่มจมไป ไม่ใช่ข้าราชการเมือง นักการทหาร นายธนาคาร นักธุรกิจการค้า นักสังคม
สงเคราะห์ หรือผู้ทุ่มเทขอเสียดสัคคีตและอำนาจวาสนาอยู่ในสังคมดอก ที่เราเป็น
หนี้บุญคุณ ลาภยศและอำนาจนั้น ๆ ที่ได้มาโดยมิชอบ ก็มาก ถึงได้มาโดยสุจริต ก็
จักต้องมีวันเสื่อมไปจากลาภ จากยศและจากอำนาจนั้น ๆ เราเป็นหนี้บุญคุณคนอย่าง
ม.จ. สัทธิดพร กฤดากร ต่างหาก และที่เราเป็นหนี้ท่าน ไม่ใช่เพราะชาติวุฒิของท่าน
หรือวัยวุฒิของท่าน หากเพราะคุณวุฒิ ซึ่งทรงบริสุทธิ์ สะอาด และปราศจากตำแหน่ง

หน้าที่ใด ๆ ส่วน ึ่งการกระทำขององค์ท่านก็มีได้เป็นไปเพื่อองค์เอง หากเพื่อต่อสู
เรียกร้องต้องการความยุติธรรมในสังคม ในขณะที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้พูดถึงความ
ก่อนเสียด้วยซ้ำ แต่ท่านสิทธิพรทั้งพูดและทั้งทำมาโดยตลอด

งานพระศพนั้น ได้รับพระราชทานเกียรติยศอย่างสูงที่สุด ที่อยู่ในวิสัยจะพึง
พระราชทานได้ ในสถานะขององค์ท่าน นับว่าสมกับคุณงามความดีของท่านโดยแท้
ทั้งยังได้รับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ที่เป็นส่วนพระองค์ ด้วยทรงพระกรุณา
ยกย่องบุรุษอาชาไนยที่หาได้ยาก ไพโรพำข้าแผ่นดินที่ได้ทราบถึงพระมหากรุณาธิคุณ
ทั้งนี้ ย่อมอดเสียมิได้ที่จะถวายอนุโมทนา แซ่หรือธงสาธุการ ยังกสิกรที่แต่งตัว
อย่างขวานาชาวไร่ แล้วมาในงานพระราชทานเพลิงศพท่านนั้นแล้ว ก็เป็นภาพที่
ตรึงตราใจมาก การที่พวกเขาเหล่านั้นพากันมาจากสารทิศ จากจังหวัดต่าง ๆ เพื่อมา
การวะสรีระร่างของบุคคลที่อุทิศตนเพื่อพวกเขาในโอกาสสุดท้ายเช่นนี้ นับว่าหา
ได้ไม่ยากนัก โดยเฉพาะในงานเสด็จพระราชดำเนิน ที่หน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์
ส่วนคนที่หลงระเวงอยู่ในสังคม ซึ่งยังเต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบและการสวม
หัวโจนเข้าใส่กัน ย่อมไม่เห็นคุณค่าของมณีนีระที่แท้ดวงนี้ ก็ย่อมไม่ให้ความสำคัญ
สำคัญกับงานพระศพอยู่เองเป็นธรรมดา

โดยที่งานพระราชทานเพลิงศพกระชั้นกับวันสิ้นชีพตักษัย ย่อมไม่อาจจัดพิมพ์
หนังสือเป็นพระฉกในวันอันสำคัญนั้นได้ แต่ก็เห็นควรตีพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์
ถึงองค์ท่าน เพื่อให้คนที่เกิดมาไม่ทันท่าน ได้รู้จักท่าน ให้คนที่รู้จักท่านแล้ว ได้รู้จัก
ท่านยิ่งขึ้น เพราะแม้ญาติมิตรที่สนิทกับท่าน หลายคนก็ไม่ทราบว่าท่านเป็นบุคคล
สำคัญ ทั้งนี้เพราะความถ่อมองค์และความเก็บองค์ มีส่วนอยู่ด้วยมิใช่น้อย พวกเราที่

เคารพคุณธรรมของท่าน ก็ไม่อาจตั้งอ้อมว่องเบาแก่เกียรติคุณของท่านได้มากนัก ในขณะ
ที่ท่านทรงชนม์ชีพอยู่ เพราะกลัวถูกริ้ว แม้เสด็จจากไปแล้ว การยกย่องท่าน ก็
พยายามกระทำอย่างสัจจ ด้วยต้องประสงค์ว่า ถ้าทรงทราบด้วยญาณวิจิตร อยากจะ
ให้พ่อพระทัย มากกว่าอะไรอื่น

ฉะนั้น หนังสืออนุสรณ์ถึงองค์ท่านแลมน จึงไม่มีคำสดุดีที่พุ่มเพุยแต่อย่างใด
เป็นแต่เก็บข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับองค์ท่าน มารวมไว้ส่วนหนึ่ง
และนำข้อเขียนขององค์ท่านเอง มารวมไว้อีกส่วนหนึ่ง เท่านั้น กับได้บันทึกเป็น
ภาคภาษาอังกฤษอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ทรงรักและยกย่องท่าน มีอยู่ในหมู่ชาวต่าง
ประเทศมิใช่น้อย ทั้งในและนอกเมืองไทย

บทนิพนธ์ขององค์ท่านเองนั้น ยังมีอีกมาก ทางทายาทจักมอบให้มหาวิทยาลัย
พิมพ์เป็นเล่มต่อไป เพื่อเป็นการหารายได้เข้ามาสมทบทุนมูลนิธิ สิริพิพร กฤดากร
แม้หนังสือเล่มนี้เอง นอกจากจะถวายแจกไปบ้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะจำหน่าย
นำเงินเข้ามูลนิธิด้วยเช่นกัน มูลนิธิมีวัตถุประสงค์โดยย่อ เพื่อรักษาพระนามไว้
รักษาอุดมคติขององค์ท่านไว้ และเพื่อให้งานที่ทรงริเริ่มไว้และทรงกระทำต่อมา
ได้ดำเนินต่อไปชั่วกาลนาน โดยเฉพาะในด้านที่จะปรับปรุงช่วยเหลือแก่กุล
เกศตรกร ซึ่งเป็นประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่ ให้มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นเรื่อย ๆ
ส่วนรายละเอียดเป็นประการใด ได้ให้ลงพิมพ์ร่างตราสารไว้ท้ายหนังสือเล่มนี้แล้ว
ผู้ใดมีจิตศรัทธาจะบริจาคเงินสมทบทุนกับมูลนิธิ ก็จะเป็นเพื่อนุโมทนายิ่ง

ล่าสุดพิมพ์หนังสือ นายบุญชู โรจนเสถียร ได้ถูกรุกเอาออกให้ทั้งสิ้น โดยที่ คณะกรรมการการพิมพ์ สำนักพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ได้อนุมัติเงินเพิ่มเติมให้ เพื่อช่วยเป็นค่าดำเนินงาน ในด้านการรวบรวมเรื่องและการจัดพิมพ์บางอย่างอีกด้วย นิสิตนักศึกษากลายนายได้เสียสละเวลามาช่วยทำการต่าง ๆ อย่างไม่เห็นแก่เห็นดเห็นอ้อย ผู้หลักผู้ใหญ่หลายท่านเขียนเรื่องไว้ ให้สัมภาษณ์ ให้เอกสาร ให้รูปภาพ ฯลฯ ไม่ว่าจะไปเอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากใคร ก็มีผู้ยินดีให้ความร่วมมือทุกรายไป โดยที่ท่านนั้น ๆ ต่างก็พูดกันเป็นเสียงเดียวว่าอยากทำการเพื่อบูชาคุณท่านสิทธิพร

ในระหว่างที่ทรงดำรงชีพอยู่ ได้ทรงเผชิญกับอุปสรรคมานานับการ เมื่อเสด็จละโลกนี้ไป คนเริ่มจะเห็นคุณค่าขององค์ท่านมาลงแล้ว แต่เห็นจะไม่โปรดเท่าไร ที่ใครๆจะพากันมายกย่องสรรเสริญท่าน จะทรงพอพระทัยมากกว่า ถ้าพวกเราจะช่วยกันประสานงานที่ทรงทำค้างไว้ โดยเฉพาะในด้านที่จะให้ชาวนาชาวไร่ได้มีความกินดีอยู่ดีมากขึ้นและมีความเฉลี่ยวนลาดมากขึ้น กับถ้าเราจะพากันเอาเยี่ยงอย่าง ด้วยการพยายามดำเนินรอยตามวิถีชีวิตขององค์ท่าน เพื่อให้คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทรงมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม ได้บังเกิดมาขึ้นในตัวของพวกเขา ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ แม้คุณสมบัตินั้น ๆ จะงอกงมาขึ้นได้แต่เพียงบางส่วน บางเสี้ยว สังคมไทยก็จะยังไม่อับปาง และจะเป็นการบูชาคุณบุคคลอย่าง ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ด้วยปฏิบัตินุชา สมดังคำกล่าวในมงคลสูตรที่ว่า ปุ่ทา จ ปุ่ณียานํ เสดมฺมมงคลมุตฺตมํ โดยแท้

สรานีเยกร
สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
ถนนพญาไท ปากจุฬา ซอย ๒
กรุงเทพฯ ๑ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๔

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
นิพนธ์เกี่ยวกับ ม.จ. สิทธีพร กฤดากร	
ประวัติ	กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ก
พระบรมมเทศนาหน้าพระศพ	พระเทพญาณเถร ๑
คำไว้อาลัย	นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ๕
คิดถึงบิดาชาวกสิกร	ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ๑๐
บางเบ็ดกับหนังสือพิมพ์ กสิกร	พระช่วงเกษตรศิลปการ ๑๓
ม.จ. สิทธีพร กฤดากร	หลวงอึ้งศรีวรกิจการ ๒๔
นิพนธ์ของ ม.จ. สิทธีพร กฤดากร	
นิพนธ์ทางการเกษตร	
เรื่องข้าว	๓๑
เรื่องราคาข้าว	๓๗
ราคาข้าวที่รัฐบาลตั้งขึ้นใหม่	๔๐
เรื่องพระเม็ยมข้าว	๔๕

	หนา
สรุปเรื่องราวข่าว	๕๔
ชวานากับภรรยาขายได้	๖๒
เรื่องอบรมคุณทูลานชวรมนที่จะมาทำการทดลองตามโครงการนาสาธิต	๖๗
ความสำคัญของการใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว	๗๕
บันทึกเรื่องฟาร์มบางเบ็ด	๘๔
เรื่องป่าสงวน	๘๘
คำปราศรัยจากฟาร์มบางเบ็ด	๑๐๖
การบำรุงกสิกรรมของประเทศเราจะขอเห็นเวทมนต์หรือวิชาศาสตร์	๑๒๒
การใช้เครื่องทุ่นแรงในการเกษตร	๑๓๒
ความเห็นบรรณาธิการ	๑๕๔
สาส์นโต้ตอบระหว่าง จอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านสิทธิพร	๑๗๕
นิพนธ์ทางการเมือง	
ชวานากับรัฐธรรมนูญ	๑๘๗
การเลือกตั้งพรรคการเมือง	๑๘๘
แนวนโยบายพรรคสัมมาชีพ--ช่วยชาวนา	๒๐๘
การเปิดอภิปรายทั่วไป	๒๑๕
ชนชั้นกลาง	๒๒๓
นิพนธ์ทางการศึกษา	
เหตุใดเราจึงควรปรับปรุงการศึกษาของชนชั้นเพื่อประโยชน์ของชาวไทยส่วนมาก	๒๒๕
ความเห็นบรรณาธิการเรื่องการศึกษา	๒๓๕
นิพนธ์ภาษาอังกฤษ	
เพลงในคุก	๒๕๗
The Last Words	๒๕๙
บทความภาษาอังกฤษเกี่ยวกับ ม.จ. สิทธิพร กฤตกากร	
Letter from Mrs. G. N. Forst	๒๖๘
Letter from Mr. Hermann Hatzfeldt	๒๗๐

His Highness Prince Sithiporn Kridakara And the Action
For Development – Freedom From Hunger Campaign of FAO

Mr. C. de Fonseca ๒๗๑

Ramon Magsaysay Award Foundation ๒๗๗

Ramon Magsaysay Award Foundation ๒๘๗

Farmer Prince of Thailand Josephus Daniels ๒๘๘

ชื่อเขียนเกี่ยวกับ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร

ชีวิตและหน้าที่ของสตรีที่ฟาร์มสมัยใหม่ สตรีพรหมา กฤดากร ณ อยุธยา ๓๐๕

สัมภาษณ์หม่อมศรีพรหมา กฤดากร ชวชาติ นัยนะแพทย์ ๓๑๔

รำลึกถึงกสิกรเก่า เริ่ม บุรณฤกษ์ ๓๒๕

สัมภาษณ์ลุงเข้ม เฉลยทิศ บรรจง ปวีวรรณชนะ และ

สุรัชย์ พิพัฒน์ศิริศักดิ์ ๓๓๔

หม่อมเจ้าสิทธิพรกับการเกษตรแผนใหม่และกำเนิด

ของหนังสือพิมพ์กสิกร พระประกาศสภกรณ์ ๓๔๐

ม.จ. สิทธิพร กับขบวนการชาวนาในชาตินิยม มงคล สิทธิพันธุ์ ๓๕๑

การล้อมคอกของคนดีทำให้ผู้โง่อดต้องรู้อาย มงคล ด้านศิริ ๓๗๓

ม.จ. สิทธิพรกับคนหนุ่ม วิชัย ตันตราธิวุฒิ ๓๘๗

ม.จ. สิทธิพรที่ข้าพเจ้ารู้จัก ส. ศิวรักษ์ ๓๘๑

ภาคผนวก

ร่างตราสารมูลนิธิสิทธิพร กฤดากร ๔๑๒

ปณิญาสาถว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ๔๒๑

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

พบคุณครู

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

ตามพระทัยที่ ๕ ๗๐๐๐๘

ให้กำลังใจแก่เด็กๆ ซึ่งพิการ

11 ก.ค. ๖๓ ๕ ๓๖ ๖๓ ๗๐๐๐๘ ๗๐๐๐๘ ๗๐๐๐๘ ๗๐๐๐๘ ๗๐๐๐๘ ๗๐๐๐๘

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

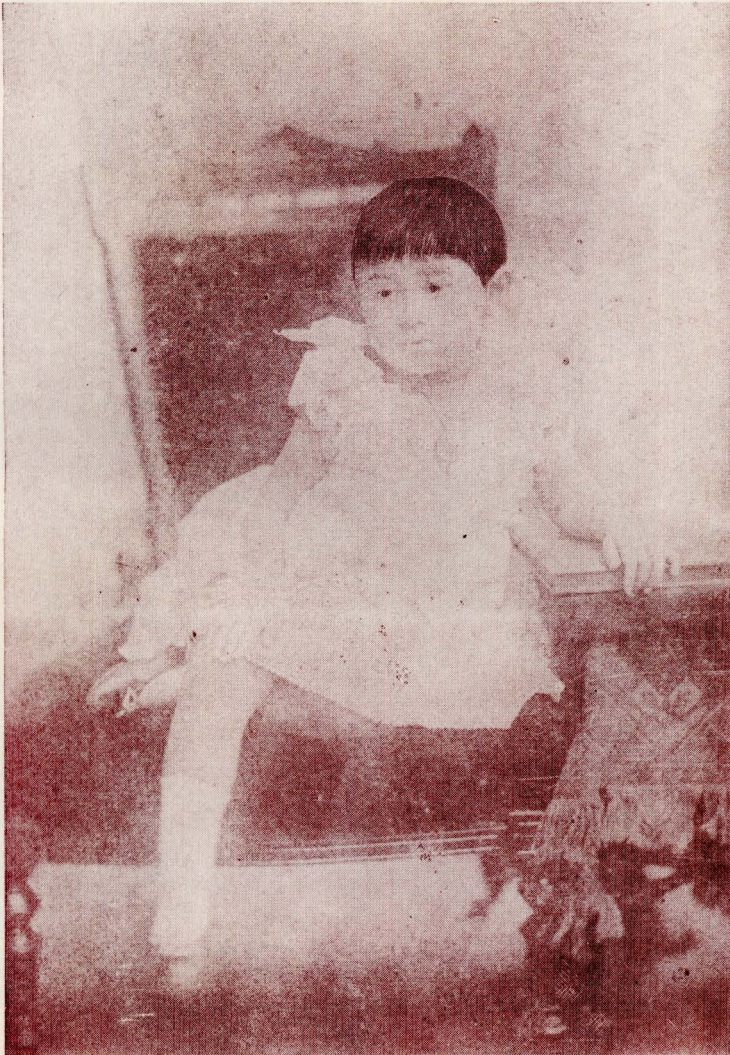
สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนทนากับเด็กบกพร่อง

ที่โรงเรียนพิเศษ ๓๐๖

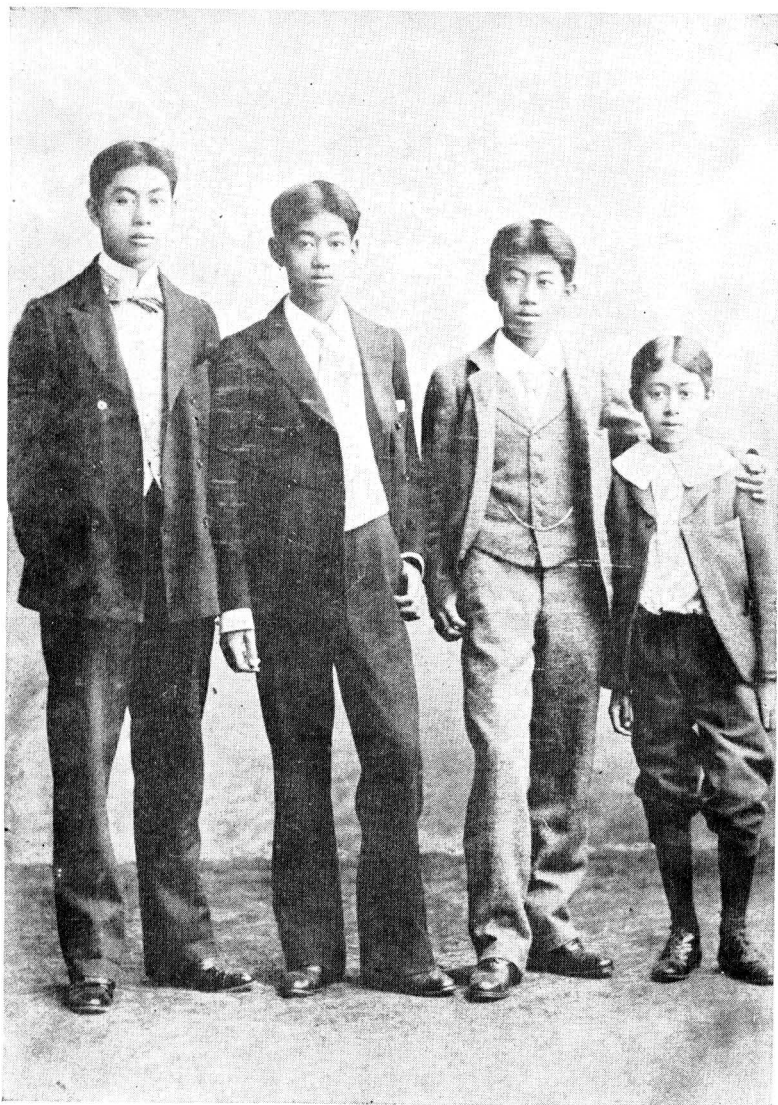

ฉายเมื่อทรงพระเยาว์ที่กรุงลอนดอน

Indus

วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๑๙๑๖
วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๑๙๑๖
วันที่ ๑/๒๖ สิงหาคม

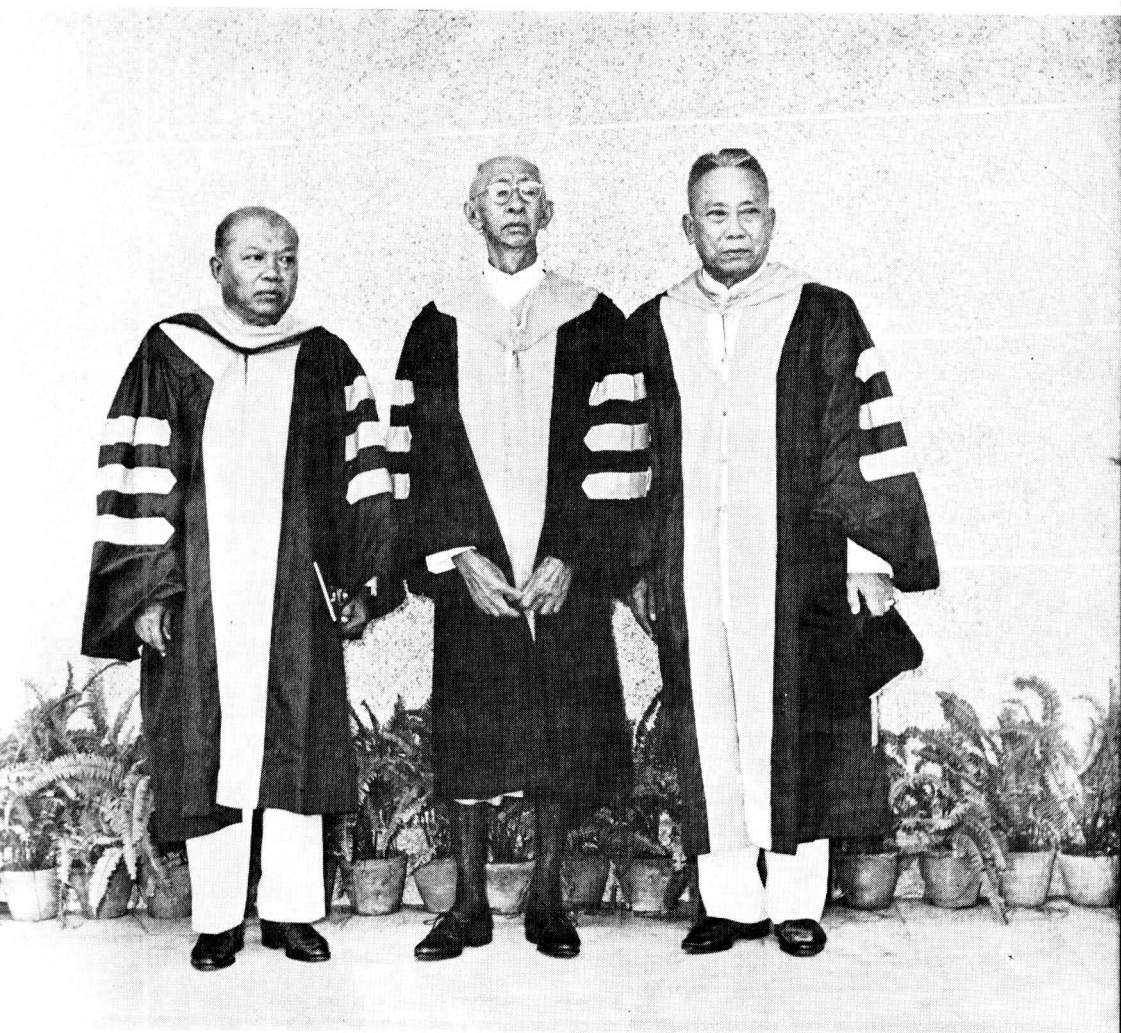
พระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ พระองค์เจ้าวรเดช
หม่อมเจ้าเศรษฐี กฤดากร หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร
(เรียงจากซ้ายไปขวา)

นายเมื่อทรงรับราชการ

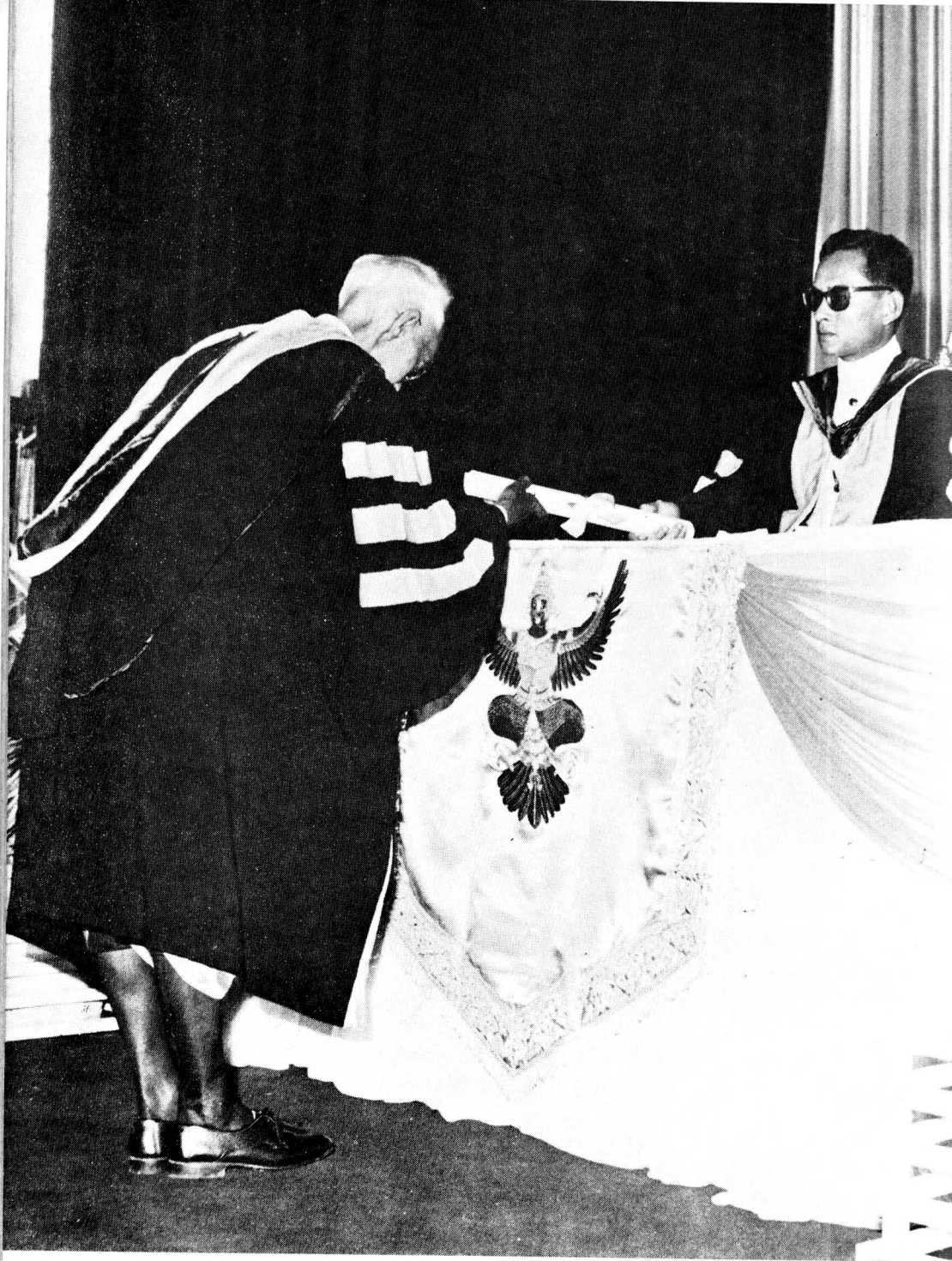

นั่งจากซ้ายไปขวา พระองค์เจ้าบรมเดช
หม่อมเจ้าเศรษฐศิริ
ยืนจากซ้ายไปขวา หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร
หม่อมอมรทัต

ถ่ายภาพร่วมกับพระช่วงเกษตรศิลปการ (ซ้าย)

หลวงอิงคศรีกสิการ (ขวา)

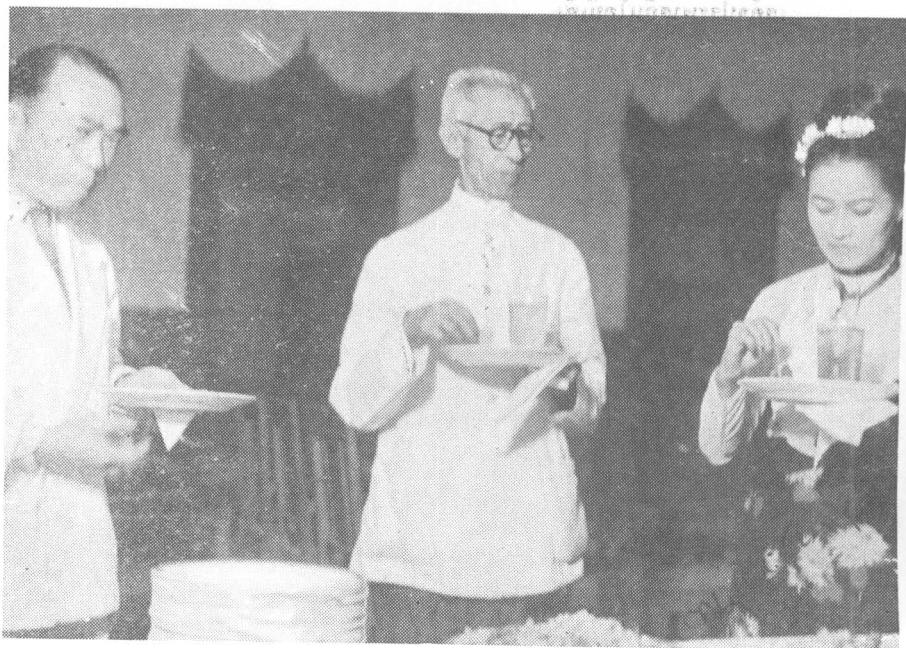
รับพระราชทานปริญญาบัตรคุณหญิงบัณฑิตกิตติมศักดิ์

เสด็จประพาสอินโดนีเซีย

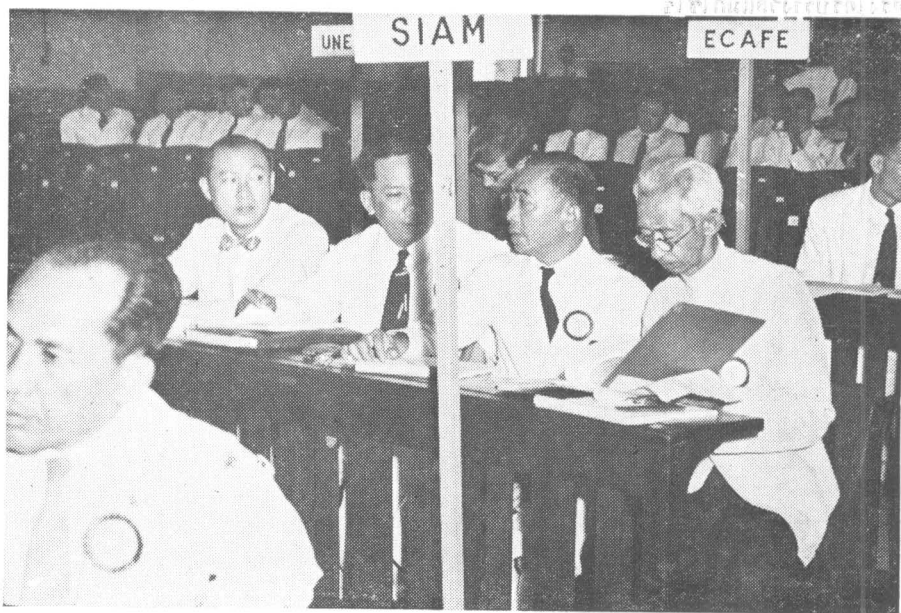

ทรงได้รับรางวัลแมกไซไซ

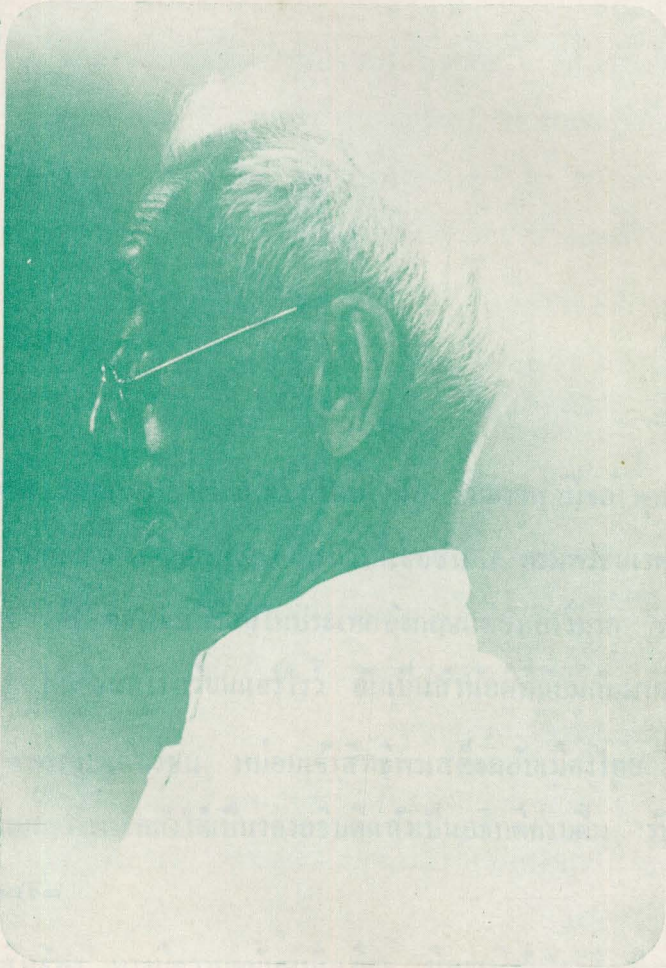

เสด็จประพาสพม่า

ร่วมประชุมองค์การสหประชาชาติ

นิพนธ์เกี่ยวกับ ม.จ. สิทธีพร กฤตากร

ประวัติ

หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ประสูติเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ปีจอ พุทธศักราช ๒๔๒๖ เป็นโอรสองค์ที่ ๔ ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอชั้น ๔ กรมพระนเรศวรวรฤทธิ กับหม่อมสุภาพ ได้เสด็จไปเล่าเรียนในประเทศอังกฤษแต่ยังเยาว์มาก ทรงมีพระนิสสัยในทางช่าง ได้เรียนที่โรงเรียนแฮร์โรว์ อันเป็นสำนักดีที่นิยมกันมากแห่ง ๑

เมื่อถึงที่สุดของการเล่าเรียน หม่อมเจ้าสิทธิพรเสด็จกลับเมืองไทย ได้เข้ารับราชการในกระทรวงพระคลังได้เป็นรองอธิบดีแล้วเป็นอธิบดีกรมฝิ่น ราชการอยู่จน พ.ศ. ๒๔๖๓

หม่อมเจ้าสิทธิพร ทรงมีความขยันหมั่นเพียร มีพระนิสสัยใคร่คิดค้นคว้าความรู้ทางการเพาะปลูก และวิทยาศาสตร์ต่างๆ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ เพื่อไปค้นคว้าหาความรู้ในทางที่ท่านถนัด ได้ลงมือทำไร่สมัชใหม่ด้วยกันกับชายา เจ้าศรีพรหมา บุตรีพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช ผู้ครองนครน่าน

การค้นคว้าของท่านมีอุปสรรคเป็นคราว ๆ เพราะท่านแควะหัวขูดถูบริดกักขัง
ในที่สุดเมื่อพ้นจากความสงสัยต่าง ๆ มีพระชนม์ชามากเสียแล้ว ท่านก็ยังได้น
คว้าหาวิชาอยู่เสมอ จนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักพระราชหฤทัย
ในความรักวิชาของท่าน ทรงยกย่องด้วยการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น
สูงถึง ๒ ตระกูล คือ ประถมาภรณ์ช้างเผือก และ ปฐมจุลจอมเกล้า ซึ่งถ้ายังเบ
สมัยก่อน ก็เสมอด้วยพระราชทานอิสริยยศโดยเป็นพระองค์เจ้าในราชตระกูล

ความรักวิชาของท่าน ไร้แต่จะปรากฏทางพระราชสดุดีเท่านั้น หากต่างประเทศ
ก็ยกย่องท่าน เช่น กรรมการทุนแม็กไซไซของฟิลิปปินส์ ได้ตกลงถวายทุน
เป็นเงินจำนวนมาก ชนิดที่เขาให้แก่ผู้บำเพ็ญประโยชน์ในทางศิลปวิทยา

หม่อมเจ้าสิทธิพรเคยเป็นผู้ถูกพระราชอาศัยพระเจ้าอยู่หัวมาทุกรัชกาล ใน
รัชกาลที่ ๖ ทรงคบค้าสมาคมใกล้ชิด แม้เวลาทรงจัดละครพูด เก็บเงินบำรุงรชนาวิ
สโมสร ก็ได้ทรงขอแรงให้ท่านเข้าช่วยออกเล่นเป็นตัวละครสำคัญให้บ่อย ๆ ใน
รัชกาลต่อมา ก่อนที่ท่านจะสูงชันษา วังเดิมได้ลำบากเสียแล้วนั้น ก็ยังได้เป็น
พระสหายพระเจ้าแผ่นดินอยู่เสมอ

หม่อมเจ้าสิทธิพรทรงสมรสกับเจ้าศรีพรหมา ในรัชกาลที่ ๖ อยู่กินร่วมทุกข์
ร่วมสุขด้วยกันมาตราบเท่าถึงวันที่ท่านถึงชีพิตักษัย จากไปเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน
พุทธศักราช ๒๕๑๔

ยังมีข้อนำสังเกตอีกหน่อย ในเจตนารมย์ของ ม. จ. สิทธิพร ก็เพราะท่าน
ทรงเห็นการณ์ไกลว่า อนุชนรุ่นหลังจะไม่มีโอกาส ได้ตำแหน่งดีเท่าบิดาของเขา
เพราะทุกคนหวังให้ลูกเข้ารับราชการ แต่ตำแหน่งในราชการก็มีจำกัด จะต้องมีการ
แข่งขันกัน จึงทรงคิดว่าถ้าไม่มีการเตรียมอาชีพไว้ให้ เด็กรุ่นนี้เติบโตมาก็จะ

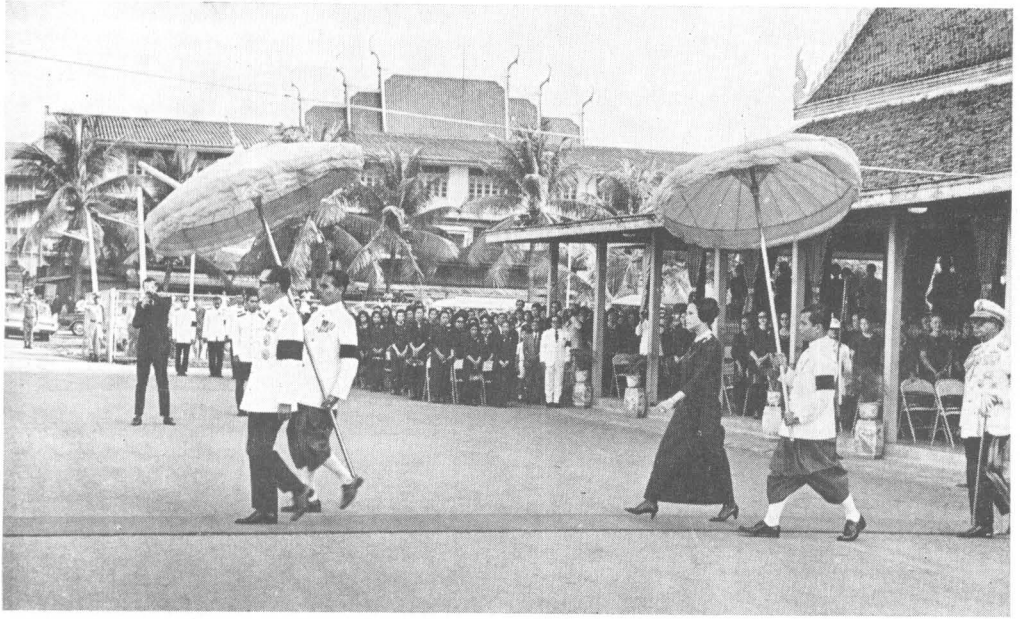
เคว้งคว้าง อาชีพอื่น ๆ ก็ยังไม่เป็นลำดับเป็นสัน ยังมีจำกัด เว้นแต่กสิกรรม ซึ่งเข้าใจ
กันว่าเป็นอาชีพที่ต่อด้อย ไม่อยากเป็นกัน จึงทรงเลือกเอากสิกรรม ซึ่งมีโอกาสให้
อย่างเหลือเฟือ เป็นข้อหนึ่ง

ยังมีอีกข้อคือเมอทรงชรามากแล้ว ก็ยังมีหวังอีกหวังหนึ่ง คือหวังลูกหลาน
ชาวนา ซึ่งท่านยังไม่เป็นพ่อลูกต้อง คือใช้ปุ๋ยไม่เป็น วิชาทำนาไม่เป็น จึงทรงทุ่ม
เทกำลังกายกำลังปัญญา ส่งเสริมอาชีพทำนาจนพอจะมองเห็นผล พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงทราบเรื่อง ทรงเลื่อมใส จึงพระราชทานเงินช่วยเหลือถึงสองแสน
กว่าบาท อบรมลูกชาวนา สัมแก่ความอดุสาหะของท่าน ถึงท่านจะสิ้นชีพไป ท่านก็
ได้ทำงานที่ท่านสมพระทัยแลได้ผล

ขอให้วิญญานของท่านจงเป็นสุข ๆ เกิด

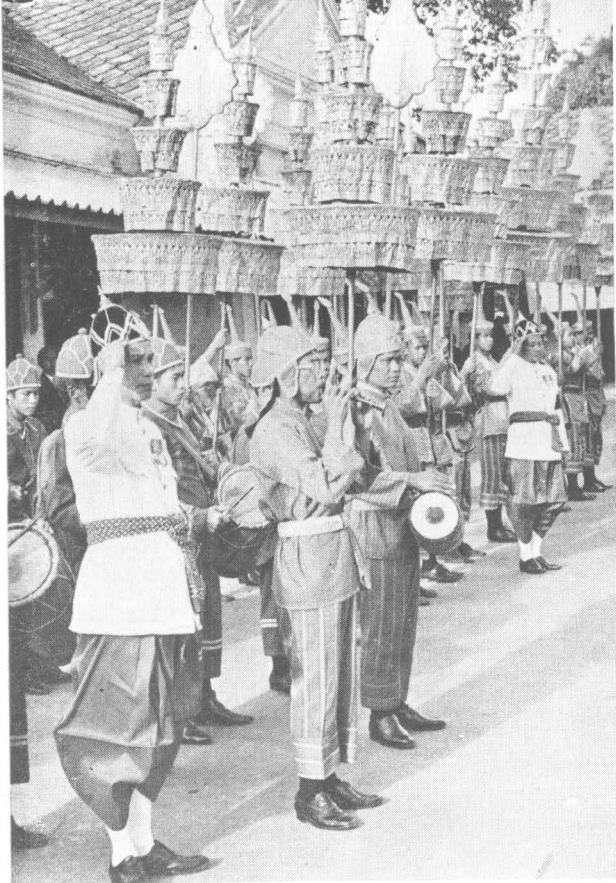
กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

เสด็จพระราชดำเนินชมพระราชทานเพลิงศพ

เจ้านายชนถวายพระเพลิง

เครื่องประกอบเกียรติยศ
ในวันพระราชทานเพลิงศพ

กสิกรจากจังหวัดต่างๆ มาร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระธรรมเทศนาหน้าพระศพ

ม.จ. สิทธิพร กฤดากร

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์ชีพวัฒนมงคล พระชนมสุขทุกประการ
จงมีแต่สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระปรมินทร
บรมมหาราชเจ้า บัดนี้จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาในทุกภกตา
ฉลองพระเดชพระคุณประทับพระปณูญาบารมี ถ้าวรับพระราชทานถวาย
วิสัชนาไป มิได้ทำตามโหวตอรรถาธิบายในพระธรรมเทศนา ณ บทใด
บทหนึ่งก็ดี ขอเคชะพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระขันติคุณ ทรง
พระกรุณาโปรดพระราชทานอภัยแก่อาตมาผู้มีสติปัญญาน้อย ขอถวาย
พระพร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ทุลฺลโภ ปุริสาชฌโณ นโส สพุทฺธถ ชยตีติ

บัดนี้ จะรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระ
คุณประทับพระปณูญาบารมี อนโมทนาพระราชกุศลบุญราศีทักษิณานุประทาน

กิจ ในงานออกเมรุและพระราชทานเพลิงพระศพ บพิตร ม.จ. สิทธีพร
กฤดากร ผู้สนชชีพดกษย์โดยคหิธรรมณานิยม ซึ่งสมเด็จพระบรมพิตรพระราช
สมภารพระองค์ ได้ทรงพระเมตตาบำเพ็ญพระราชาศุภตถตั้งแต่ต้นมา จนถึง
วันพระราชทานเพลิงนับได้ว่าเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเมตตาอย่างยิ่ง

โดยเฉพาะสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระ
นางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จประทับเป็นประธาน อันเป็น
พระคุณส่วนหนึ่ง ให้ไว้ระลึกถึงพระเกียรติคุณของบพิตร ม.จ. สิทธีพร
กฤดากร

ความสำคัญของบุคคลที่ได้บำเพ็ญความดีไว้ เป็นส่วนที่ค้ำใจมากกว่า
เมื่อยังมีชีวิต ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน โดยไม่คำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนตัว แม้ชีวิตสลายแล้ว มีสิ่งใดเป็นสมบัติเป็นมรดกตกถึงอนุ
ชนในรุ่นหลังบ้าง เป็นตัวอย่างให้ไว้ประพุกติดตามด้วยความเลื่อมใสในพระ
คุณนั้น ๆ ที่ไม่ตายตามเจ้าของผู้กระทำ จัดเป็นอนุสาวรีย์ที่สำคัญที่สุด ซึ่ง
บุคคลทุกคนจำต้องสร้างไว้ในฐานะที่เกิดมามาก่อน

การบำเพ็ญกัจฉันเป็นหน้าที่ตามหลักของพระพุทธศาสนา จึงมีข้อที่นำ
ค้ำใจอยู่บ้างว่า สิ่งใดเป็นโลก จะต้องเป็นโลกทั้งหมดย ^๕ หรือส่วนใดเป็น
ธรรม จะต้องเป็นธรรมทั้งสิ้น โลกและธรรมย่อมเป็นส่วนที่จะต้องอาศัย
ซึ่งกันและกัน ให้ได้มีโอกาสเสนาความดีออกใช้ มิใช่ให้เป็นแต่เพียงตามใจ
ดี — ชั่ว ชั่ว — ดี เมื่อรู้จักควบคุมและใช้แต่ความดีเสมอ คีย่อมเจริญและ
กระจายทั่วไป ให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่กันและผู้อื่น ยั่งยืนนานตลอดไป

พระบรมศาสดาจารย์ทรงแสดงธรรม ฟอกรับระจิดให้สะอาดเป็นชั้น ๆ
ชั้นต้นให้มีใจเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูลอุปการะต่อกัน หักเป็นผู้ให้คือ
หักเป็นผู้ใหญ่ ชั้นกลางแม้จิตจะกตินึกอย่างไร ต้องหักประพฤติให้ตีเสมอ
อย่างนำความชั่วเอาออกอาตกัน มีกายและวาจารักษาศีลเป็นประจำ ชั้นสูง
สุด จึงชำระใจให้บริสุทธิ์สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมองใจ ทุกคนจำ
ต้องฝึกตนเพื่อให้เป็นคนดี เมื่อเป็นคนดีแล้ว จะได้นำความดีออกใช้ให้เกิด
ประโยชน์ เพราะคนที่ทำนั้น ที่สามารถทำให้กิจการทั้งปวงดีได้ สำเร็จได้
นับตั้งแต่หน้าที่ส่วนตน และส่วนของครอบครัวชาติประเทศ

คุณธรรมที่จำต้องมีและสำคัญที่สุดตามหลักของพุทธศาสนา ซึ่งสาธุชน
ได้ยึดเป็นแนวทางของชีวิตข้อที่ ๑ คือ ความซื่อสัตย์สุจริตมั่นคงในกิจการ
จริงเสมอทั้งการกระทำและคำพูด หากมีจริงเป็นรากฐานเช่นนี้ ย่อมทำให้
เกิดความอุ่นใจได้หลายประการ เพราะเท่ากับได้คนจริง ผู้เช่นนี้จะทำอะไร
ย่อมทำจริง เชื่อถือได้ ข้อที่ ๒ ความรู้ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราว
และบุคคลได้ดี นับได้ว่าเป็นผู้มีความสว่างประจำตัว ช่วยให้ความซื่อสัตย์
ได้ประพฤติสุจริตความชอบธรรมได้ง่าย เพราะมีไฟฉายให้เห็นชัด ควรทำ
ไม่ควรทำ ข้อที่ ๓ ความสามารถซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ดำเนินกิจการให้เป็น
ประโยชน์ถึง ๆ ชั้น ไม่แต่เพียงเคยทำมาอย่างไร ก็ทำอย่างนั้น ความสามารถ
จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลหนึ่งเป็นบุคคลพิเศษนอกเหนือกว่าผู้อื่น ข้อ
ที่ ๔ ความกล้าหาญ เมื่อเห็นว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์แล้ว กล้าจะทำ กล้ารับ
ผลดีเสียหายทุกประการ อันจะพึงเกิดขึ้น แม้ชีวิตประสบความลำบาก

เพียงไร ก็เต็มใจกระทำ มุ่งความเจริญก้าวหน้าต่อไป ทนต่อคำก่อนขอค
ครหาได้ไม่ท้อใจ

บพิตร ม.จ. สิทธีพร กฤดากร เป็นผู้หนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าทรงสมบูรณ์
ด้วยพระคุณสมบัติ มีพระปรีชาสามารถ ทรงสละความสุขส่วนพระองค์
เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลทั่วไป โดยอาศัยพระคุณคือ ความซื่อสัตย์
สุจริต ความรู้ ความสามารถ และความกล้าหาญ ในฐานะที่ทรงเป็นนัก
เกษตรกรตัวอย่าง ไม่ทรงถือพระองค์ ทรงเข้ากับบุคคลได้ทุกประเภท
ทุกชั้น ก็เพราะทรงยึดหลักว่าความดีและการทำงานเป็นเครื่องหมายของ
คน

ทรงสมบูรณ์ด้วยอุฏฐานสมบัติ ความหมั่นขยันในกิจการงาน ไม่ท้อถอย
ยิ่งยากลำบากเพียงไร ก็เหมือนเป็นการทดลองกำลังพระทัยให้ทรงอุทิศสาหะ
พากเพียรต่อไปจนกว่าจะสำเร็จ ทรงสมบูรณ์ด้วยอารักขสมบัติ รักษาผล
ประโยชน์ให้มั่นคง ไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้กิจการนั้นสืบต่อเนื่องต่อไป
ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถจริง ๆ บพิตรได้ทรงปฏิบัติงานในค่าน
เกษตรกรรม ทรงเป็นอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เป็นนักเกษตรที่
หาได้ยาก ทรงยอมสละทุกอย่างเพื่อให้กิจการการเกษตรได้มีความเจริญ
และปฏิบัติกิจการจวบจนวาระสุดท้าย จึงทรงเป็นบุคคลที่หาได้ยาก ตั้ง
เทศนาในบาลี ณ เบื้องต้นนั้นว่า ทูลโลก ปุริสาชฌโย นโส สพฺพุตฺถ ชายตีติ
บุรุษอาชาไนยหาได้ยาก ท่านไม่ได้ไปเกิดในที่ทั่วไป ท่านเกิดในตระกูล
โต ตระกูลนั้นได้รับความสุขทุกประการ ดังนี้

บุรุษอาชาไนย คือ คนที่มีเกียรติคุณ ควรแก่การเคารพบูชา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความดีทั้ง กาย วาจา และใจ เป็นที่พึ่งของคนทั่วไป เป็นร่วมโพธิ์ร่วมไม้ขายคา ไม่มีการเบียดเบียนประทุษร้ายต่อใคร เพียบพร้อมด้วยความเมตตาปราณี วาฬิกถึงทุกคนเหมือนคนเดียวกัน เช่นกับร่างกายถึงจะมีอวัยวะมากมาย ก็เป็นคนเดียวกัน ตั้งใจทำประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น โดยวาฬิกถึงพระพุทธโสภาทเสมอว่า ท่านทั้งหลายอย่าประมาทรีบเร่งทำประโยชน์ตนและผู้อื่นดังนี้

บุรุษอาชาไนยหาได้ยากนั้น เพราะคนดีจริง ๆ ที่ทั้งขณะมีชีวิต และที่ทั้งที่จากโลกนี้ไปแล้ว หาได้ยาก ส่วนหนึ่งก็มักบงกชพร่อง ในทำนองน้ำลดตอผูกตเสมอ บุรุษอาชาไนยจึงประกอบด้วยคุณสมบัติ คือ สัปบุริธรรม ๗ ประการ หากมีครบบริบูรณ์ได้ ย่อมเป็นผู้ที่ควรสรรเสริญ เพราะเป็นคนดีพร้อมทุกอย่าง

๑. ธรรมัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือสิ่งที่ เป็นเหตุแห่งความเจริญหรือความเสื่อม เป็นเหตุแห่งสุขหรือทุกข์ ทำให้ตาหูสว่างไปไกล รู้จักอนาคตที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร เพราะรู้จักสาเหตุไปหาผลจึงเป็นความฉลาดอย่างเยี่ยม เป็นเหตุให้ทำอะไรไม่ผิดพลาดเสียหาย

๒. อตถัญญาตา ความเป็นผู้รู้จักผล รู้จักว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นอาศัยเหตุอย่างนั้น ๆ ความเจริญและความเสื่อม ย่อมมาจากเหตุที่ต่างกัน เหมือนเป็นคนระลึกชาติได้ ไม่ลุ่มหลงมัวเมา เข้าใจว่าผลเกิดขึ้นเฉย ๆ ทุกอย่างต้องมีเหตุที่เกิดทั้งสิ้น ย่อมทำให้ประกอบกิจการงานไม่ต้องเสี่ยง แต่ยึดถือเหตุผลอย่างจริงจัง เมื่อเหตุก่อให้เกิดผล ต้องการผลเช่นไรก็ทำเหตุเช่นนั้น

๓. อัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักตนว่า เราว่าโดยชาติตระกูล ยศศักดิ์ บริวาร ความรู้ และคุณธรรมเพียงเท่านั้น ๆ แล้วประพฤติตนให้สมควรแก่ผู้ที่เป็นอยู่อย่างใด หรือมีศรัทธา ความเชื่อกรรมและผลแห่งกรรม มีศีล ความประพฤติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่กระทำความชั่วทางกายและ วาจา มีสุตะการฟังหรือการศึกษา มีจาคะการเสียสละเพื่อช่วยผู้อื่นให้ได้รับความสุขในทางวัตถุสิ่งของอันเป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์ต่อกัน และมี ปัญญา ความรอบรู้สิ่งที่ควรรู้ ตา: ความเหมาะสมของแต่ละบุคคล รู้จัก ใช้ความรู้ ความดีให้เป็นประโยชน์ ไม่ทำในสิ่งอันพัวพันวิสัยของตน ไม่ล้มฐานะความเป็นไปของตน ย่อมคงตนได้ ไม่ชวรถเซหรือต้องเสียดี เสียดร้าย เหมือนต้นไม้ยืนต้นย่อมแข็งแรงกว่าไม้ล้มลุก

๔. มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพโดยทางที่ชอบ และรู้จักประมาณในการบริโภคพอควร ย่อมทำให้เป็นบุคคลไม่โลภเห็นแก่ตัว รู้จักสิ่งที่ตนควรได้หรือไม่ควรได้ หากไม่ชอบธรรม หรือเกินกำลังของตนแล้วย่อมไม่ทำ เมื่อคราวควรเสียก็ยอมเสีย เมื่อคราวควรไต่ก็ไต่ ไม่เร่งรัดจนกลายเป็นความทะเลาะทะยาน เหมือนรู้จักใช้เครื่องมือตามประเภทนั้น ๆ ย่อมเป็นผู้ที่ไม่ต้องหนักใจ หรือต้องทนทุกข์ทรมาน เพราะขาดการเผด็จ

๕. กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา อันสมควรในอันประกอบกิจนั้น ๆ เวลาย่อมเป็นเครื่องตัดสินว่า ผู้นั้นทำอะไร ได้ผลหรือไม่ วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ จึงเหมือนเป็นเครื่องเตือนใจ ไม่ให้เมาในชีวิตและในวัย ทุกอย่างหาความแน่นอนไม่ได้ จึงควรทำงานและประพฤติ

ความดี ให้เหมาะสมแก่กาลเวลานั้น ๆ เพราะกาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงผลใ้ไว้ในวันหนึ่ง สัปดาห์หนึ่ง หรือเดือนหนึ่ง ควรทำอะไรได้บ้างอย่าให้เป็นคนแก่เปล่าประโยชน์ ปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย แต่ละวัยจึงต้องทำหน้าที่ให้เหมาะสมแก่วัยนั้น ๆ อย่าให้ต้องเสียใจในภายหลังว่า ถ้าทำไว้ก่อน คงไม่ลำบากเช่นนั้น

๖. ปริสัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน และกิจวาทะที่จะต้องประพฤติก่อประชุมชนนั้น ๆ ว่า จะควรใช้กิริยาหรือพูดอย่างไรเป็นต้น ความแตกต่างของประชุมชนมีทั้งลัทธิ ขนบธรรมเนียม ชาติภาษา ความเป็นผู้รู้จักในอันใช้กิริยา ความประพฤติให้เข้ากันได้ จึงนับว่าเป็นความสำคัญส่วนหนึ่งซึ่งเป็นการสร้างมิตรภาพต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน ขจัดความเป็นศัตรูให้สิ้นไป เหลือแต่ความเป็นมิตรอย่างแท้จริง จะอยู่จะไป ณ ที่ใด จึงต้องรู้จักประชุมชน และประพฤติตนวางตนให้เหมาะสมเหมือนชนเรดลงเรือฉะนั้น

๗. บุคคลปโรปริญญตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลว่า ผู้เป็นคนดีควรคบ ผู้เป็นคนไม่ดีไม่ควรคบเป็นต้น จึงเป็นข้อสำคัญที่สุด กัลยาณมิตรคนดี บารมีมิตร คนชั่ว ย่อมมีอยู่ทั่วไป คนเช่นไรควรคบอย่างร่วมสุขร่วมทุกข์ หรือเป็นแต่เพียงร่วมกิจการ ร่วมการสนทนาปราศรัย เป็นแต่เพียงรู้จักกัน การคบจึงต้องเลือกคบ เพราะแม้จะเลือกแล้ว ยังอดผิดพลาดไม่ได้ เนื่องจากจิตของคนเราย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามวิสัยของบุคคล จะไม่คบใครเลยก็ไม่ได้ การเลือกคบ แม้จะมีพลาด ก็เป็นส่วนน้อย ดีกว่าที่จะปล่อยให้เป็นไปตามบุญตามกรรม ความเจริญและความเสื่อมส่วนหนึ่งจึงเกิดจากคนที่ตนคบหาสมาคมนั่นเอง อีกส่วนหนึ่งตนเป็นผู้สร้างตนเอง

ในธรรมของสัตตบุรุษทั้ง ๗ ข้อนี้ มีความสำคัญทุกข้อ เพราะทุกกิจการ
ทุกบุคคล ทุกวัย ย่อมต้องใช้เหตุผลคน ประมาณกาลเวลา เกี่ยวข้อง
กับประชาชนและบุคคลเสมอ ที่เกิดเป็นความเสียหายหรือไม่ได้รับผลดีเท่า
ที่ควร มักเกิดจากความบกพร่องในสัจปรีธรรม ไม่ข้อใดก็ข้อหนึ่ง ผู้ที่
สมบูรณ์ด้วยสัจปรีธรรม จึงเป็นบุรุษอาชาไนย ทั้งชายและหญิง จึงไม่
เกิดในที่ทั่ว ๆ ไป เกิดในตระกูลใดตระกูลนั้นได้รับแต่ความสุขทุกประการ

ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ทรงเป็นบุรุษอาชาไนย บากบั่นชวนชวายนในกิจ
การมาเป็นอย่างดี ทั้งในส่วนพระองค์ พระญาติ และกิจการงานทั้งปวง
ทรงมุ่งพระทัยในต้านเกษตร เพื่อยกระดับเกษตรกรให้มีฐานะดีขึ้นตั้งแต่
ต้นจวบจนอวสานแห่งพระชนม์ ซึ่งผลแห่งงานนี้ย่อมปรากฏเป็นหลักฐาน
ตลอดไป ด้วยประการฉะนี้

อิมินา ปุณณกมุเมเน ขอนานุภาพแห่งพระราชกุศลบุญราศีทักษิณานุ
ปทานกิจ ที่สมเด็จพระมหามิตรพระราชสมภารพระองค์ ได้ทรงบำเพ็ญ ณ วัน
นี้ ขอจงเป็นการราบัญจยบันดาลผลให้พระวิญญาณของบพิตร ม.จ. สิทธิพร
กฤดากร แม้สิ้นชีพิตักษัยไปแล้ว ขอจงทรงประสบพระเกษมสิริสวัสดิ์
พัฒน์มงคลวิบากสมบัติ ตามควรแก่คติภพนั้น ๆ จงทุกประการ ในอวสาน
พระสงฆ์ ๔ รูป จะได้รับพระราชทานสวดคาถาธรรมบรรยายเพื่อเพิ่มพูน
อภัยมาทไนธัมมัสสวนมลทลต่อไป ณ กาลบัดนี้ ขอถวายพระพร

พระเทพญาณกวี

" תיבת הברית "

וְהָיָה כִּי יִשָּׂא אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁמָע בְּקוֹלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

คิดถึงบิดาชาวกสิกร

ข้าพเจ้าได้ใกล้ชิดกับท่านสิทธิพรเป็นครั้งแรกเมื่อท่านเข้ามาเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาล
ควง อภัยวงศ์ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ และก็มีความประทับใจมาตั้งแต่นั้นว่า จะหากัน
ที่ความจริงใจเท่าท่านยาก สมัยนั้น มีการส่งกระบือออกนอกกันมาก ในฐานะที่
ทรงดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีเกษตร ท่านสิทธิพรทรงเป็นห่วงว่า ชาวนาจะไม่มี
กระบือทำนา เมื่อมีการเสนอกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ และมีสมาชิกของใจ ถึงกับ
ได้รับสั่งในสภาว่าคนไม่สำคัญเท่ากระบือ

ชีวิตของเจ้านายพระองค์นี้ ฝากไว้กับชาวไร่ชาวนาอย่างไร เป็นข้อเท็จจริงที่รู้
กันทั่วไป วิถีชีวิตส่วนพระองค์ ท่านสิทธิพรไม่เป็นเจ้าไม่เป็นนายเอาเสียจริงๆ
ทรงเอาพระทัยใส่ถึงขนาดทุ่มทรัพย์สิ้นลงไปจนหมด ราววัลเมื่อกไข่ไข่ได้มาเพียง
แต่เพื่อชำระหนี้ก่อนเพื่อประโยชน์ของชาวกสิกร

ตลอดเวลาสิบกว่าปีที่รัฐบาลเก็บพรเมียมข้าวส่งออกนอกประเทศปีหนึ่ง ๆ เป็น
เงินตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ถึง ๒,๐๐๐ ล้านบาท ท่านสิทธิพรทรงวิตกกังวลเป็นอย่างยิ่ง เพราะ

ผลสะท้อนเป็นการเก็บภาษีชาวนาในทางอ้อม ภาษีซึ่งประมวลรัษฎากรประกาศไว้
หลอก ๆ ว่าจะไม่เก็บจากชาวนา ที่สุด ข้อเท็จจริงก็ประจักษ์จากบทความต่าง ๆ ที่
ทรงนิพนธ์ลงในหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์สาธารณะต่าง ๆ ว่า รายได้จากแรงงานของ
ชาวนาไม่ตกถึงมือชาวนาอย่างบริบูรณ์ ความไม่เป็นธรรมอันนี้ ทำให้ฐานะชาวนา
๒๐ กว่าล้านคนซึ่งเป็นพลเมืองไทยตกเป็นผู้ยากจนลงไปทุกที จนที่สุดต้องเป็นหนี้
สินสินเน้อประดาตัว กระทั่งกำลังซื้อของประชาชนคนไทย

เมื่อข้าพเจ้าสมัครเป็นผู้แทนราษฎร ๒ ปีกว่ามานี้ ได้รับสั่งให้หา และขอฝาก
งานชั้นสุดท้ายดังกล่าวไว้กับข้าพเจ้า ได้รับสั่งให้หาข้าพเจ้าเข้าเฝ้า ๒ - ๓ ครั้ง ทรง
จดหมายติดต่อกันหลายต่อหลายครั้ง เพื่อบอບหมายให้ข้าพเจ้าช่วยเป็นปากเสียงใน
สภาเกี่ยวกับเรื่องนี้

เริ่มแต่รัฐบาลแถลงนโยบายเป็นต้นมา และตลอดทุกโอกาส ข้าพเจ้าได้นำ
ปัญหาเรื่องการเก็บภาษีชาวนาโดยไม่เป็นธรรมนี้ไปอภิปรายในสภา ทุกสิ่งทุกอย่าง
ข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากท่านสิทธิพร

เมื่อวันเสด็จพระราชทานเพลิง สังกัดว่ามีแขกไปไม่มากนัก แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่า
ท่านสิทธิพรเป็นสุกโต คือจากโลกไปด้วยความสุจริต เพราะก่อนท่านสิ้นพระชนม์
รัฐบาลได้ยกเลิกการเก็บพรี่เมี่ยมข้าวในส่วนใหญ่

เมื่อท่านสิทธิพรยังทรงพระชนม์ชีพ ท่านไม่เคยขอร้องเอาอะไรจากใคร มีแต่ให้
ข้าพเจ้าภูมิใจที่อย่างน้อยได้มีส่วนสนองพระคุณท่านเข้าไปเป็นปากเสียงแทนท่าน
และชาวนาในสภา

บัดนี้ท่านจากเราไปแล้ว และได้ทิ้งเขียนอย่างเป็นทางการสำคัญไว้กับคนรุ่นหลัง
ในการรับใช้ชาติโดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทน โดยระลึกถึงคุณงามความดีที่ท่าน
สัทธาพรได้ทรงบำเพ็ญไว้ ข้าพเจ้าอยากถวายพระนามเป็นบิดาชาวสัทธา เมื่อใดชาว
ไร่ชานารู้สึกว่าพวกเขาถูกทอดทิ้ง ก็ขอให้ช่วยกันระลึกจดจำไว้ว่ามีบิดาชาวสัทธา
คนหนึ่ง ที่ไม่เคยทอดทิ้งชาวไร่ชานา

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๔

บางเบิดกับหนังสือพิมพ์กสิกร

คำว่า “บางเบิด” เป็นคำที่ติดหูติดตาจิตใจของข้าพเจ้าจนทุกวันนี้ เพราะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ข้าพเจ้าได้กลับเข้ารับราชการในโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ในขณะที่โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ที่อำเภอบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งกำลังก่อสร้างเบิดโรงเรียน เพิ่งย้ายมาจากจังหวัดนครปฐม เจ้าคุณเทพศาสตรสถิตย์เป็นอาจารย์ใหญ่ในเวลานั้น พอปลาย พ.ศ. ๒๔๖๘ เจ้าคุณเทพศาสตรสถิตย์ได้พาคณะครูอาจารย์ของโรงเรียนซึ่งมีข้าพเจ้ารวมอยู่ด้วย ไปเยี่ยมฟาร์มบางเบิดของ ม.จ. สิทธิพร ที่ห้วยสัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบางสะพานนัก ฟาร์มของ ม.จ. สิทธิพร ติดต่อกับฟาร์มเจ้าคุณพิพัทธ์กุลพงษ์ทางทิศเหนือ ในขณะที่นั้น ฟาร์มบางเบิดกำลังเป็นฟาร์มตัวอย่างสำคัญฟาร์มหนึ่ง มีชื่อเสียงในการผสมไก่เล็กฮอร์นและเพาะปลูกแตงโมพันธุ์ต่างประเทศ ซึ่งได้รับความนิยมจากบุคคลทุกชั้น ภายหลังจากได้รับการต้อนรับจากท่านเจ้าของฟาร์มบางเบิด

แล้ว ได้เดินทางเยี่ยมไร่แดงโม แดงไทย ฝรั่งเศส พีชไร่อื่น ๆ เช่น การปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง การเลี้ยงไก่เล็กฮอร์นชาวพันธุ์แท้ ซึ่งเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไว้เป็นจำนวนมาก ตลอดจนการพักใช้ด้วยเครื่อง การเลี้ยงลูกไก่เล็กรวมทั้งขนาดที่เติบโตแล้วหลายรุ่น การเยี่ยมและการสนทนากับหม่อมเจ้าสิทธิพรและหม่อมศรีพรหมมาเจ้าของฟาร์มในครั้งนั้นประทับใจแก่พวกครูทุก ๆ คน เพราะได้รับการต้อนรับอย่างเป็นกันเอง และมีน้ำพระทัยให้พวกเราเข้าใจดีและมีความชื่นชมที่พระองค์ท่านทรงรอบรู้หลักวิชาทางวิทยาศาสตร์ที่ค้นคว้าในวิชาเกษตรกรรมอย่างซ้ำของ พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติจริง และหาข้อบกพร่องและข้อแก้ไขไว้ทุกด้าน พวกเราแม้ได้รับความรู้ทางทฤษฎีมาแล้วจนได้รับปริญญาการเกษตรมาแล้วก็จริง แต่ก็ยังขาดภาคค้นคว้าด้วยตนเองและภาคปฏิบัติอยู่มาก จึงเลื่อมใสในพระองค์ท่าน จึงต่างยกย่องพระองค์เป็นอาจารย์ของพวกเรา เมื่อเยี่ยมบางเบ็ดอีกหลายครั้งหลายคราาก็ทำให้เพิ่มความศรัทธาทวยยิ่งขึ้น

ฟาร์มบางเบ็ดเป็นฟาร์มแห่งแรกในประเทศไทย ที่ปลูกพืชคลุมต่าง ๆ ด้วยการปลูกหมุนเวียนในที่ดินแห่งเดียว ต่างกับปลูกพืชตอนในสมัยนั้น ซึ่งส่วนมากปลูกในไร่เลื่อนลอย และเป็นแห่งแรกที่ได้ทำการอนุรักษ์ดินไม่ให้น้ำดินถูกชะล้างไป โดยการปลูกต้นมะพร้าวไว้ตามขอบแปลงเป็นแถวยาวโค้งไปตามความสูงต่ำของระดับพื้นดิน เป็นการเริ่มงานอนุรักษ์ดินที่แท้จริง เป็นแห่งแรกที่ได้ส่งพันธุ์ปศุสัตว์โดยเฉพาะไก่กับสุกรมาเลี้ยงเป็นการค้า เป็นแห่งแรกที่ได้นำพันธุ์แดงโมจากสหรัฐอเมริกามาปลูกจำหน่ายจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในนามของแดงโมบางเบ็ด และเป็นแห่งแรกที่ได้ทดลองผลิต

ยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียที่บ่มด้วยความร้อน ถั่วลิสงที่ปลูกในฟาร์มก็เป็นถั่วชนิด
ผักบ่อม ใช้ปลูกด้วยเครื่องจักรและเข้าเครื่องสำหรับกะเทาะเปลือกได้สะดวก
คือ ข้าวโพดที่ปลูกเป็นพันธุ์ที่ส่งมาจากต่างประเทศ ใช้เมล็ดเลี้ยงสัตว์ และ
ตัดต้นลงดินเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์สำหรับพืชอื่น ๆ ต่อไป
เครื่องมือแทบทุกอย่างทำจากต่างประเทศ ซึ่งเหมาะแก่พื้นที่ หนองนาคือ
พวกชาวบ้านป่าแถบนั้นเองทั้งสิ้น หนองนาคือใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้คล่อง
แคล่วน่าชมมาก ในระหว่างเขตของฟาร์มบางเบ็ดกับฟาร์มของเจ้าคุณพิพัทธ์
กุลพงษ์มีห้วยน้ำไหลผ่านไปลงทะเล น้ำในห้วยนี้ใสสะอาดจิตสันทิให้บริโภค
ได้อย่างน้ำฝน ท่านเจ้าของฟาร์มใช้สูบน้ำขึ้นในบริเวณฟาร์มทั่วไป เป็นทาง
ยาวหลายเส้น สูบที่ใช้ไม่ต้องมีคนเฝ้าเพราะใช้กำลังสูบขึ้นได้เองในตัว
ระเบียบแบบแผนการงานของฟาร์มสังเกตได้ว่าได้กระทำด้วยความระมัด
ระวังละเอียดรอบคอบเฉียบขาดและสม่ำเสมอเป็นอย่างดี ในการประกอบ
การเกษตรแผนใหม่นี้พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติพระองค์เป็น “นักเกษตร”
โดยแท้จริง ทรงสนพระทัยเข้าคลุกคลีทำการทดลองวิจัยค้นคว้าและปรับปรุง
งานด้วยพระองค์เอง เมื่อปรากฏว่าได้ผลดีก็ได้นำพิมพ์บทความชี้แจงถึงวิธี
ปฏิบัติการพร้อมด้วยสถิติตัวเลขประกอบ เพื่อเป็นวิทยากรเผยแพร่ในหนังสือ
พิมพ์ให้นักเกษตรอื่น ๆ ได้ทราบและปฏิบัติตาม มิได้เก็บความรู้ไว้เพื่อ
ประโยชน์ของพระองค์เองเท่านั้น การที่เกษตรกรรู้จักการทำไร่นาผสม รู้จัก
การปลูกพืชบำรุงดิน รู้จักพันธุ์ไก่ไข่ตัก สุกรเนื้อ ยาสูบเวอร์จิเนีย ข้าวโพด
พันธุ์พืชไร่ใหม่ ๆ การใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือหุ่นแรงบางชนิด
ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าด้วยการแนะนำแนวทางของท่านสิทธิพรในเบื้องต้นและ

ต่าง ๆ เหล่านี้ ได้วิวัฒนาการเป็นลำดับมาจนถึงขณะนี้ ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ทรงเป็น “พระบิดา” ของการเกษตรแผนใหม่ในประเทศไทย ซึ่งได้จากการทดลองค้นคว้าที่ฟาร์มบางเบิดเป็นส่วนใหญ่

เมื่อกกลาง พ.ศ. ๒๔๖๘ ข้าพเจ้าคิดที่จะรวบรวมคณะพิมพ์หนังสือรายเดือนเป็นรายบ็อกซ์ขึ้นเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับการกสิกรรม ที่เกิดความคิดนี้ก็เนื่องจากขณะที่ข้าพเจ้าศึกษาวิชากสิกรรมอยู่ในต่างประเทศ ได้มีหน้าที่เป็นเอเยนต์ขายหนังสืออยู่ ๓ ฉบับ ฉบับ ๑ ใน ๓ นี้ เป็นหนังสือที่เกี่ยวแก่กสิกรรมคือ “Country Gentleman” เป็นหนังสือรายบ็อกซ์ราคาฉบับละ ๕ เซนต์ เป็นที่นิยมของกสิกรสามัญในสหรัฐอเมริกา เนื่องด้วยเหตุที่เห็นตัวอย่างอันดีนี้มา จึงใคร่จะรวบรวมคณะผู้เขียนเรื่องการกสิกรรมพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือรายบ็อกซ์หรือรายเดือน ข้าพเจ้าได้ชักชวนเพื่อนฝูงหลายท่านต่างก็สนับสนุนความคิดนี้ขาดสิ่งสำคัญคือบรรณาธิการที่สามารถ จึงได้เรียนท่านเจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์ และชวนเชิญให้ท่านเป็นบรรณาธิการ ในขณะนั้นราชการฉุกเฉินท่านไม่สามารถจะรับเป็นบรรณาธิการได้ ในโอกาสที่ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมฟาร์มบางเบิด จึงได้ทูลแนวความคิดเห็นถึงการออกหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตร ให้ท่านสิทธิพรทรงทราบ และทูลขอให้ท่านทรงเป็นบรรณาธิการ ความคิดเห็นพ้องกันเพราะท่านมีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่ความรู้กสิกรรมให้แก่เด็กหนุ่ม จึงทรงรับเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ได้รวบรวมทั้งเป็นคณะหนังสือพิมพ์ขึ้น โดยมีความมุ่งหมายเป็นประโยชน์ส่วนรวมคือ

๑. ทำการเผยแพร่และเพาะความนิยมในการกสิกรรม เพื่อ
๒. ตั้งสมาคมเกื้อกูลการกสิกรรมในระหว่างชนชั้นกลาง
๓. ให้ความรู้ในหลักแห่งการกสิกรรมต่างๆ ต่อผู้อ่าน
๔. เปิดโอกาสให้ท่านผู้อ่าน ตามข้อความเรื่องการกสิกรรมต่างๆ
๕. เปิดโอกาสให้ผู้สนใจออกความเห็นและนำความรู้มาลงในหนังสือพิมพ์ เพื่อช่วยเพื่อนร่วมชาติซึ่งกันและกัน
๖. ถ้ามีกำไรจากการขายหนังสือพิมพ์จะไม่เอาไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวของคณะหนังสือพิมพ์กสิกร

หนังสือพิมพ์กสิกรได้เริ่มงานเมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๖๙ ทั่วๆ ไปเพียง ๗๐ บาท เฉลี่ยออก ๗ คน ๆ ละ ๑๐ บาท คือ

๑. พระช่วงเกษตรศิลปการ
๒. หลวงอิงศรวิกรสิการ
๓. หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ
๔. พระนรราชจางง (สิงห์ ไรวา)
๕. หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร
๖. หม่อมศรีพรหมา กฤดากร
๗. ขุนศรีสุพรรณราช

ได้ใช้เงินจำนวนนี้เป็นค่าโฆษณาเสียหมด ในชั้นแรกพิมพ์หนังสือ ๔,๐๐๐ ฉบับ ออกปีละ ๖ เล่ม ในปีแรกหนังสือได้รับความนิยมนอกจากข้าราชการและกสิกรสามัญ มีสมาชิกชั้นสูงตั้งแต่เจ้านายตลอดจนเด็กนักเรียน

ในปีต่อมาจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องตั้ง “ร้านกสิกร” ขึ้น นอกจากเป็น
สำนักงานหนังสือพิมพ์ยังรับซื้อและขายของต่าง ๆ ที่ประกอบการกสิกรรม
ชีวิตของหนังสือพิมพ์ กสิกร ก็เจริญสูงสุด และลดค่าของหนังสือพิมพ์อื่น ๆ
ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ “หนังสือพิมพ์กสิกร” เล่ม ๑ ปีที่ ๑ เดือนเมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๐ เป็นฉบับปฐมฤกษ์ ปรากฏพระนามและรายนามเจ้าหน้าที่ตั้ง
ต่อไปนี้

๑. หม่อมเจ้าสิทธิพร ทรงเป็นเจ้าของ บรรณาธิการ และผู้จัดการ
๒. พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ มหาวิทยาลัยเวดิง ประเทศอังกฤษ (อา
จารย์ใหญ่ โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมบางสะพาน) เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ
๓. หลวงอิงศรกีรติการ M.S. มหาวิทยาลัยคอร์เนล ส.ป.ร. อเมริกา
และหลวงชุนหกสิการ มหาวิทยาลัยเวดิง ประเทศอังกฤษ เป็นผู้ช่วยแผนก
เพาะปลูก (Agronomy)
๔. พระช่วงเกษตรศิลป์การ M.S. มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ส.ป.ร.
อเมริกา และนายทองทิ เวศานนท์ B.S. Agr (Hon) มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์
เป็นผู้ช่วยแผนกเลี้ยงสัตว์ (Animal Husbandry)
๕. นายร้อยเอกสนิท แข็งรักสัตว์ สัตวแพทย์ชั้นปริญญาของมหาวิทยา
ลัยกรุงปารีส และรัฐบาลฝรั่งเศส เป็นผู้ช่วยแผนกสัตวแพทย์
๖. นายผล สิทธิเวชญ์ ป.ม. B.S. Agr. (Gum Iaude) มหาวิทยาลัย
ฟิลิปปินส์ และพระยานิพัทธ์กุลพงษ์ A.K.C. เป็นผู้ช่วยแผนกช่างกสิกรรม
(Agricultural Engineering)
๗. ขุนศรีสุพรรณราช เป็นผู้ช่วยแผนกการพิมพ์

สำนักงานอยู่ที่ฟาร์มบางเบิด และขุนเพียร ข้าราชการกระทรวงเกษตร ที่สนใจในเรื่องนี้มากเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ทางกรุงเทพ ฯ แต่โดยที่ทุนมีน้อยมาก ท่านสิทธิพรรู้สึกวิตกว่าจะตั้งเป็นนิกแผ่นดินไม่ได้จึงได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กราบทูลเรื่องนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัย และเพื่อความมั่นคงได้ทรงช่วยเหลือโดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์รับหนังสือพิมพ์กสิกร ๑,๐๐๐ เล่ม ทุกฉบับที่ออกในราคาต้นทุนค่าพิมพ์ เพื่อแจกจ่ายตามโรงเรียนรัฐบาลทั่วไป ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้าที่ข้าพเจ้าจะลืมิได้ ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ กรมเพาะปลูก (ชื่อเดิมของกรมกสิกรรม) ถูกย้ายจากกระทรวงเกษตรมาอยู่กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และเปลี่ยนชื่อเป็น “กรมตรวจกสิกรรม” และอยู่ภายใต้การควบคุมของพระเจ้าฟยาเธอกรมพระกำแพงเพชร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมและเป็นผู้มีความคิดเห็นที่ก้าวหน้า และเชื่อถือในประโยชน์ของวิทยาศาสตร์พระองค์หนึ่ง ในขณะนั้นการเศรษฐกิจตกต่ำได้ทำให้คนขาดแคลนเงินไปตามกัน ฉะนั้นจำนวนผู้อ่านที่เคยรับหนังสือพิมพ์กสิกรเป็นประจำได้ลดลงอย่างมากมาย ทำให้คณะหนังสือพิมพ์หัวนี้วิตกว่าจะดำเนินงานต่อไปไม่ได้ แต่เพื่อไม่ให้สูญหน้าไปเสียเลย และไหน ๆ รัฐบาลก็เปลี่ยนนโยบายการเกษตร จากการอาศัยพืชอย่างเดียวเป็นพืชหลายอย่าง หมายความว่าพืชตอน ซึ่งจะต้องทำการค้นคว้าโดยอาศัยวิทยาศาสตร์การเกษตรเป็นหลัก จึงได้ตกลงกันว่าควรขอให้รัฐบาลรับไว้เป็นหนังสือของกรมที่ตงขึ้นใหม่ คือกรมตรวจกสิกรรม ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากกรมเพาะปลูก (ชื่อเดิมของกรมกสิกรรม) เพื่อเผยแพร่วิชากสิกรรมและผลของการทำงานต่อไป ท่านสิทธิพรจึงได้เฝ้าเสนอเรื่องนี้ต่อพระเจ้าฟยาเธอ กรมพระ

กำแพงเพชรและท่านก็ตกลงด้วยอย่างดี นับว่าหนังสือพิมพ์กสิกรได้รอดความตายไปได้ก็เพราะความเลื่อมใสในวิทยาศาสตร์ของในกรมพระองค์นี้อันเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งที่กสิกรได้มีอายุยืนนานมาจนบัดนี้

จุดหมายของหนังสือพิมพ์กสิกรครั้งนี้ นอกจากมีแนวที่จะเผยแพร่วิชาชีพอทางประกอบกสิกรรมแล้วยังได้รับเป็นสื่อ นำความคิดเห็นในด้านนโยบายส่งเสริมการเกษตรของนักวิชาการเกษตร ไปสู่ความรู้สึกนึกคิดของผู้ใหญ่ฝ่ายปกครองเช่นเสนาบดี ตลอดจนกระทั่งถึงพระเจ้าแผ่นดิน ทั้งปรากฏในหน้าบรรณาธิการสมัยนั้น และนับว่าโดยอิทธิพลของหนังสือพิมพ์กสิกรได้ยังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขยับขยายในทางก้าวหน้าของกรมเกษตรเป็นอันมาก เช่นการตั้งสถานีทดลองและงานส่งเสริมตลอดจนการศึกษาในวิชาเกษตรศาสตร์ในกระทรวงธรรมการและกระทรวงเกษตร ทั้งนี้ประกอบด้วยท่านสิทธิพร ท่านทรงพระปริชาสามารถอบุ๊กกิจการกว้างขวาง ทั้งในด้านธุรการและวงการข้าราชการเช่นผู้ใหญ่สามารถเข้าได้ถึงเสนาบดีและแม้พระมหากษัตริย์โดยสะดวกทุกเมื่อด้วย

เมื่อท่านสิทธิพรเป็นบรรณาธิการเริ่มออกหนังสือพิมพ์กสิกรได้ลงบทความสองอย่างคือ บทความที่เกี่ยวกับหลักวิชา กับบทความที่เกี่ยวกับการเกษตรที่แท้จริงเช่นบทความที่เรียกว่า “จุดหมายเหตุจากฟาร์มบางเบิด” ซึ่งเป็นที่พอใจของผู้อ่าน เพราะมีรายละเอียดต่าง ๆ ในการเตรียมดินวิธีใส่ปุ๋ย ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเพาะปลูกที่หาในตำราไม่ใคร่ได้ และตั้งแต่แรกออกหนังสือพิมพ์กสิกร หม่อมศรีพรหมาได้เขียนบทความเรื่องการเก็บรักษาอาหารที่เป็นการทำจริง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์และได้รับความนิยมมาก ท่านสิทธิพรนอกจากจะทรงเขียนความเห็นของบรรณาธิการและเขียน

จดหมายเหตุจากฟาร์มบางเบิดเป็นประจำแล้วยังได้เขียนบทความเกี่ยวกับการเกษตรลงในหนังสือพิมพ์ กสิกรอยู่เนือง ๆ บทความที่ท่านสิทธิพรและหม่อมศรีพรหมาเขียนลงในหนังสือพิมพ์ กสิกร นอกจากความเห็นบรรณาธิการและจดหมายเหตุจากฟาร์มบางเบิดแล้วยังมีเรื่องอื่น ๆ อีกเป็นต้น เรื่องดังต่อไปนี้

เรื่อง	โดย	หนังสือพิมพ์ กสิกร ปีที่	เล่มที่	หน้า
ทั้งบ้านและไร่นา	ม.จ. สิทธิพร กฤดากร	๑	๑	๑๓
เลี้ยงไก่ตามวิธีฟาร์มบางเบิด	ม.จ. สิทธิพร กฤดากร	๑	๒	๑๒๑
”	”	๑	๓	๑๗๑
”	”	๑	๔	๒๖๑
”	”	๑	๕	๓๓๖
”	”	๑	๖	๔๕๒

หลักและวิธีการถนอม

อาหารต่าง ๆ	หม่อมศรีพรหมา กฤดากร	๒	๑	๕๐
”	”	๒	๓	๒๔๖
”	”	๒	๕	๔๐๖
”	”	๒	๗	๖๑๐
”	”	๒	๙	๗๙๓
”	”	๓	๒	๑๕๓
”	”	๓	๔	๓๑๔
”	”	๓	๖	๔๖๐
”	”	๓	๘	๖๒๔
วิธีเกี่ยวนาตาลทำแแตงเม	”	๔	๓	๒๒๔

เรื่อง	โดย	หนังสือพิมพ์กสิกรรมที่	เล่มที่	หน้า
เราจะทำอะไรแก่บุตรชายของเรา	ม.จ. สิทธิพร กฤตการ	๑	๔	๒๓๕
”	”	๑	๕	๓๑๒
ทำให้ที่ที่ที่สุดของเราให้ดียิ่งขึ้น	”	๑	๖	๔๐๕
ชีวิตและหน้าที่ของสตรีที่ฟาร์มสมัยใหม่	หม่อมศรีพรหมา กฤตการ	๑	๖	๔๖๘
นโยบายการเกษตร	ม.จ. สิทธิพร กฤตการ	๒๒	๕	๓๒๕
คำปราศรัยจากฟาร์มบางเบิด	”	๓๗	๓	๑๙๙

เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ชาวเกษตรได้สูญเสียบุคคลสำคัญในวงการเกษตรไปท่านหนึ่งคือ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤตการ หรือที่นิยมเรียกพระนามพระองค์ท่านว่า “ท่านสิทธิพร” ผลงานที่พระองค์ท่านได้ทรงทิ้งไว้เบื้องหลัง ล้วนแสดงว่าพระองค์ทรงเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือยกย่องเป็นอย่างยิ่ง พระกรณียกิจของพระองค์ท่านได้เป็นที่ประจักษ์แจ้งกันทั่วไปในประเทศและต่างประเทศ จนได้รับพระราชทานปริญญากสิกรรมและสัตวบาลดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ในพิธี ประสาทปริญญาเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ และได้รับรางวัล “แม็กไซไซ” ด้านบริการสาธารณณะประจำปี ค.ศ. ๑๙๖๗ (พ.ศ.๒๕๑๐) สาขาพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นวันครบรอบวัน

๒๒

เกิดของท่านอดีตประธานาธิบดีรามอนแม็กไซไซ แห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ หากพระวิญญานของพระองค์ท่านจะทรงล่วงรู้โดยญาณวิถีใดก็ตาม ได้ทรงโปรดรับทราบด้วยว่าพระเกียรติของพระองค์ท่านได้ทราบซึ่งอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของพวกเราชาวเกษตรทุกคนอยู่เสมอไม่เสื่อมคลาย และขอให้ดวงวิญญานอันบริสุทธิ์ของพระองค์ท่านจงเสด็จสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

พระช่วงเกษตรศิลปการ

ม.จ. สิทธีพร กฤตากร

ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าได้เขียนเรื่องราวของพระองค์ท่านเกี่ยวกับการเกษตรในบางแขนงก็จะเป็นทางที่ให้อ่านได้ทราบว่า พระองค์ท่านเป็นบรมครูในการเกษตรจริงๆ แต่ข้าพเจ้าอยากให้ท่านทั้งหลายทราบว่า พระองค์ท่านเชี่ยวชาญในหลายสาขา และเป็นนักกีฬาผู้ยิ่งใหญ่สมัยหนึ่ง

๕๕ ปีมาแล้ว เมื่อสมัยกีฬาฟุตบอลเฟื่องฟูในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หม่อมเจ้าสิทธิพร เป็นหัวหน้าชุดของชาติ แข่งขันกับชุดของชาวต่างชาติ (สปอร์ตคลับ) ท่านแข็งแรง คุมผู้เล่นฝ่ายไทยได้เป็นเยี่ยม ข้าพเจ้าได้เคยทำความรู้จักกับพระองค์ท่านและนับถือท่านว่า เป็นครูกีฬาฟุตบอลด้วยแต่ครั้งนั้นมา เพราะข้าพเจ้าก็เป็นนักฟุตบอลของสโมสรนครกลาง และกองเดินข่าวหลวงรักษาพระองค์ (เสือป่า) ข้าพเจ้าก็ไม่ได้นึกได้ฝันว่าข้าพเจ้าจะได้มาทำงานในด้านเกษตรใกล้ชิดกับพระองค์ท่าน และนับถือท่านเป็นบรมครูทางการเกษตรในเวลาต่อมา

พระองค์ท่านได้บุกเบิกฟาร์ม บางเบ็ด เป็นแบบและหลักการเกษตรสมัยใหม่ ในระยะเวลาที่กระทรวงศึกษาธิการ เพิ่งเริ่มตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมได้ไม่กี่ปี และเมื่อโรงเรียนได้ย้ายไปอยู่ที่บางสะพานใหญ่ ข้าพเจ้าก็ได้ไปเฝ้าท่านและหม่อมที่ฟาร์ม โดยขี่ม้าไปจากบางสะพานใหญ่ ท่านได้เคยมาเยี่ยมโรงเรียนที่บางสะพานใหญ่หลายหน เพราะท่านคุ้นเคยกับพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนนั้นมาก โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมได้มีกิจการนอกจากสอนแล้วยังให้นักเรียนเลี้ยงไก่ ปลูกข้าวโพดเป็นอาหารสัตว์ เลี้ยงหมู และปลูกแตงโม เพราะหวังจะได้รายได้จากแตงโมด้วย แตงโมบางเบ็ดชนิด Tom Watson มีชื่อเสียงมากทั้งกรอบทั้งหวาน สมัยนั้นแตงโมตามตลาดมาจากฝั่งตะวันออกเช่น ตราด เป็นต้น คุณภาพผิดกันมาก ไม่กรอบ ต้องใส่น้ำตาลช่วยจึงจะหวาน ในปีแรกที่พวกเราที่โรงเรียนปลูกแตงโม พวกกันเต้นแรงเต้นกา เพราะแตงโมติดลูกแล้ว จะขายได้แล้ว อดสำห้ลงทุนซื้อตาข้งมาเพื่อจะข้งแตงโมขาย เพราะสมัยนั้นขายกันเป็นกิโล แต่อนิจจาอีกสามวันต่อมาแตงโมเกิดโรค เถาเหี่ยวตายเกลี้ยงไร่ ไม่ได้ผลสักผลเดียว ยาปราบศัตรูพืชไม่มีอะไรอื่น นอกจาก ยาฉุนกลั่น และบอร์โด มิกซ์เจอร์และโลตั้น ปราบโรค (เถาเหี่ยว) ไม่ได้เลย เป็นบทเรียนครั้งแรกที่พวกเราเห็นความสามารถของท่านในด้านกรเกษตรว่าเหนือพวกเรามากมายนัก ต่อมาทางกระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมที่ทับทวน อำเภอกงคอดย จังหวัดสระบุรีอีกแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้าย้ายไปประจำที่นั่น จึงห่างเหินจากท่านไปมาก แต่ก็ได้ไปพบผลงานของท่านที่แถบนั้นไว้ เพราะท่านได้ไปลงทุนทำปุนขาวไว้ แถวทับทวนมีหินปูนมาก ท่านได้ทำถนนเพื่อบรรทุกหินและปูนจากสถานที่ทับทวนจนถึงแม่น้ำป่าสักซึ่งมีระยะไกล ๔-๕ กิโลเมตร

พวกเราจึงรู้ถึงความสามารถของพระองค์ท่านในด้านวิศวกรรมอีกด้วย นอกจากด้านเกษตร และเพราะพระองค์ท่านมีความรู้ดีในทางเครื่องยนต์กลไก ท่านได้แนะนำให้โรงเรียนมีเครื่องทุ่นแรงต่างๆ ทั้งๆ ที่โรงเรียนไม่มีทุนรอน ท่านเจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์ก็ซื้อรถไถนาฟอร์ดมาคันหนึ่ง ให้ครู นักเรียน ได้ปฏิบัติงานในไร่ ใช้เครื่องมือทุ่นแรง พร้อมทั้งไถ พรุน คราดต่างๆ เหล่านี้

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ พระองค์ท่านเป็นอธิบดีกรมตรวจสิทธิกรรม ข้าพเจ้าได้ไปประจำอยู่ที่โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม โนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พระองค์ท่านเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งสถานีทดลองการเกษตรขึ้นสามแห่งที่ โนนสูง แม่โจ้และควนเนียง แต่เนื่องจากสมัยนั้นโรงเรียนฝึกหัดครูประถม ครูมูล กสิกรรม อยู่ใต้กระทรวงศึกษาธิการ การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานีทดลองก็เกิดขึ้น โดยทางกรมตรวจสิทธิกรรมมอบหมายให้อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่เป็นหัวหน้าสถานีทดลองของกรมตรวจสิทธิกรรมด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง และให้บรรดาอาจารย์และครูช่วยกันทำงานในสถานีทดลองนั้นด้วย โดยไม่มีเงินตอบแทนพิเศษแต่อย่างใด

พระองค์ท่านได้ให้เป้าหมายไว้ว่าในภาคอีสานนั้น ควรจะต้องปลูกพืชคอนหลายอย่างและเลี้ยงสัตว์ด้วย มิฉะนั้นกสิกรรมจะไม่พอกิน ต้องทำไร่นาผสม สถานีทดลองของกรมตรวจสิทธิกรรม ซึ่งภายหลังเรียกว่ากรมเกษตร จึงเกิดขึ้นที่บ้านใหม่สำโรง จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลฯ และได้มีงานทดลองและส่งเสริมในด้านไร่นาผสมตั้งแต่นั้นมา

ที่โนนสูงเราได้ทดลองปลูกยาสูบเวอร์จิเนีย จนถึงกับก่อสร้างเตาอบขึ้นเตาหนึ่ง แต่ไม่เหมาะ จึงได้เลิกไปตั้งแต่ปี ๒๔๗๖ และเราได้ลองบอแก้วและฝ้าย เพราะ

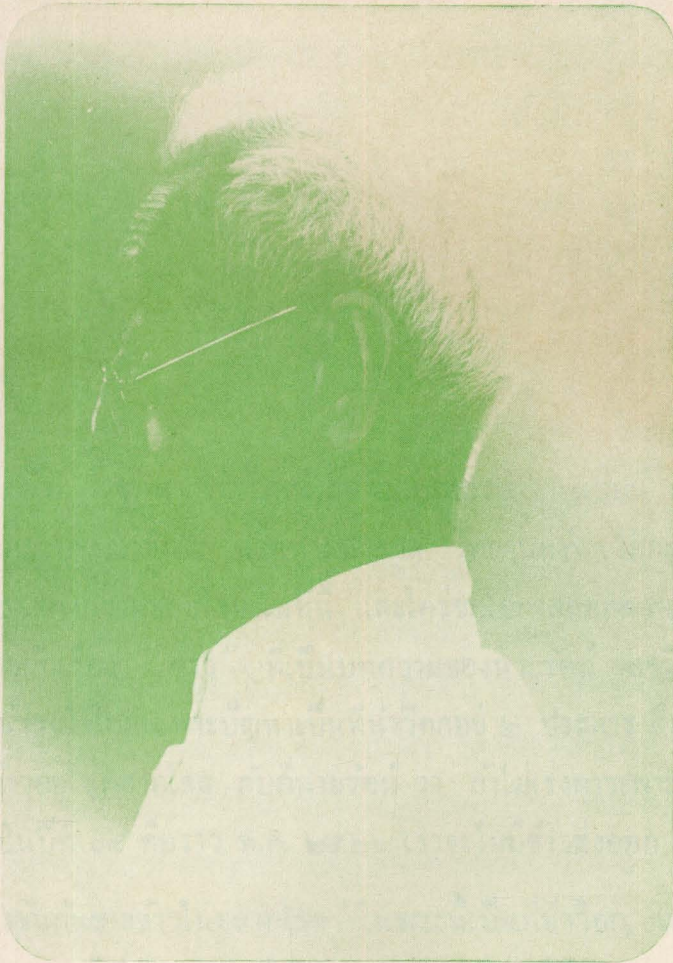
เป็นพืชดอนและชาวกลีกรได้ปลูกกันอยู่บ้างแล้วเล็กๆ น้อยๆ ยังไม่เป็นสินค้าเหมือน
ปัจจุบันนี้ พระองค์ท่านทรงขึ้นไปตรวจงานทางสถานีทดลองดังกล่าวแล้วทุกเดือน
ผลงานของโรงเรียนฝึกหัดครูประถม ครูมูล และสถานีทดลองได้เป็นที่ประจักษ์
กันทั่วไป และได้แพร่หลายไปถึงโรงเรียนประชาบาลในภาคนี้ทั้งหมด ให้นักเรียน
ประถมได้รู้จักปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ และภายหลังก็ได้แพร่ไปสู่ชาวชนบท

ท่านเป็นผู้ทองแก่เรียน ใครจะแนะนำทำอะไร วิชอะไรท่านซักถามถึงต้นตอ
ก่อนเสมอว่า ใครเขียนเอาไว้ เชื่อถือได้เพียงไร มิฉะนั้นอย่าได้เอ่ยนามเลยท่าน
ไม่เชื่อ ท่านเชื่อตัวเลขเท่านั้น จึงเห็นได้ว่า บทความใดที่ท่านทรงเขียนขึ้นมาจะ
มีตัวเลขประกอบ ไม่ใช่ท่านทรงคิดขึ้นมาเอง ถ้าท่านอ่านหนังสือกลีกร ท่านคง
จะทราบได้ว่าไม่ว่าท่านทรงเขียนอะไร ท่านมีตัวเลขมายืนยันเสมอ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองนั้น นักเกษตรทั้งหลายขาดการติดต่อกับโลก
ภายนอกไม่มีเอกสารจะอ่าน ไม่รู้การก้าวหน้าของการเกษตรในด้านวิชาการ แต่
พระองค์ท่านทรงทราบ ทำให้พวกเราแปลกใจมาก ยาปราบศัตรูพืช ยาปราบแมลง
เช่น DDT เป็นต้น ท่านได้ทรงอธิบายให้พวกเราได้รับรู้ถึงกำเนิดของยานี้ ว่าเป็นมา
อย่างไร มีพิษสงอย่างไร เมื่อทางสาธารณสุขได้ขอให้หน่วยทหารมาโปรย DDT
กำจัดยุงทั่วกรุงเทพฯ ซึ่งแสดงว่าพระองค์เป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ

ประเทศได้สูญเสียผู้ยิ่งใหญ่ บรมครูในการเกษตร หากที่จะหาผู้มาแทนได้
บรรดาพวกเราที่เป็นศิษย์ของพระองค์ท่าน ต่างก็อาลัยและรู้สึกหวงเหวเป็นอย่างมาก
และไม่ทราบว่า จะหาที่พึ่งในทางวิชาความรู้และประสบการณ์ที่ไหนอีกแล้ว จึงขอให้
พระองค์ท่านได้เสวยสุขสำราญในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

หลวงอิงศรภิการ
(นายอินทรีย์ จันทรสถิต)

นิพนธ์ทางการเกษตร

เรื่อง “ข้าว”

เมื่อเดือนที่แล้ว ข้าพเจ้าได้รับหนังสือพิมพ์สทธรณ์ ฉบับที่ ๒/๒๕๑๒ ซึ่งเข้าใจว่ากองบรรณาธิการ หรือนายประมุข วิทยานนท์ ได้กรุณาจัดส่งมาให้ จึงขอแสดงความขอบใจมาในที่นี้ และใคร่ขอโอกาสออกความเห็นบางประการเกี่ยวกับเรื่อง “ข้าว” ที่เป็นบทความของนายรัตน์ สุจริตกุล ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจโดยเฉพาะปัญหาเป็นที่น่าวิตกอยู่ ๒ ประการ คือการแข่งขันกันขายข้าวอยู่ในตลาดโลก กับที่นายรัตน์ ว่า ถ้าไม่เร่งการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นแล้วภายในปีที่ ๑๕ คือราว พ.ศ. ๒๕๒๖ เราจะไม่มีข้าวส่งออก

การแข่งขันกันขายข้าวในตลาดโลก ในขณะนี้เป็นที่น่าวิตก เพราะตามความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญอเมริกัน ปรากฏว่าโลกทั่วไปอากาศฟ้าฝนในฤดู ๒๕๑๑ ที่มาก จึงทำให้ผลผลิตข้าวทั่วโลกสูงกว่าผลผลิตในปี ๒๕๑๐ ถึง ๑๐% ฉะนั้นผลผลิตของโลกได้เพิ่มขึ้นจาก ๑๖๐ ล้านตัน ถึงเกือบ ๑๘๐ ล้านตัน ทำให้ปริมาณข้าวเกินความต้องการ ฉะนั้นการค้าข้าวจึงเป็นตลาดผู้ซื้อ

(buyers' market) ราคาตลาดโลกเมื่อต้นปีนั้นจึงตกลงเป็นต้นละ ๕๘๐ ตรวงกันข้ามกับระยะ ๒๕๐๘-๒๕๑๑ ซึ่งเนื่องด้วยฝนแล้งจัดในอินเดีย ๒ ปีซ้อนทำให้ปริมาณข้าวในโลกลดลงกว่า ๑๐ ล้านตัน จึงทำให้ราคาในตลาดโลกขึ้นไปถึง ๕๑๐๐ ตัน เมื่อปี ๒๕๑๐

การเป็นไปที่กล่าวมานี้ก็ต้องกับความคิดเห็นของเศรษฐกิจกรทั้งไทยและเทศที่ราคาตลาดโลกไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณข้าวที่ซื้อขายกันระหว่างประเทศ แต่ขึ้นอยู่กับปริมาณข้าวที่มีอยู่ในโลก และเมื่อข้าวที่ประเทศไทยส่งออก ๑.๕ ล้านตัน เป็น ๑% เท่านั้นของข้าวทั้งหมด ก็ย่อมไม่มีอิทธิพลที่จะทำให้ราคาข้าวในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปมากมายอย่างใด

ฉะนั้น ข้าพเจ้าใคร่ขอคัดค้านความคิดเห็นของคุณรัตน์ ที่ว่า "ประเทศไทยเป็นผู้นำในการกำหนดราคาข้าวของโลก" เสมือนว่าเราจะตั้งราคาข้าวตามชอบใจ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการเข้าใจผิดกันไม่น้อย ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่พูดกันอยู่เนือง ๆ ว่าการตั้งอัตราพรีเมียมสูง ทำให้ราคาส่งออกสูงไปจึงขายไม่ออก ซึ่งแท้ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ที่พรีเมียมสูงทำให้การส่งออกน้อยเป็นเพราะพ่อค้าได้กำไรน้อย ถ้าลดพรีเมียมลงจะทำให้ส่งออกมากขึ้นเพราะพ่อค้าได้กำไรมากขึ้น ส่วนราคาตลาดโลกก็ยังคงเดิม พรีเมียมไม่มีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลกได้ ปรากฏตามความจริงที่เป็นมาแล้วในอดีตและในปัจจุบัน กล่าวคือในระหว่างปี ๒๕๐๘-๒๕๑๐ ราคาข้าวในตลาดโลกขึ้นไปเรื่อย และราคาในประเทศก็ตามไปด้วยจนถึงชาวนาได้รับราคาเกวียนละ ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ บาท เพราะในปี ๒๕๐๘ ไม่ได้เปลี่ยนอัตราพรีเมียม ส่วนในปี ๒๕๑๐ ถึงเปลี่ยนอัตราเป็น ๓๐% ของราคาส่ง

ออกครั้งราคาไว้ไม่อยู่ ในทางตรงกันข้าม เมื่อเดือนตุลาคมปี ๒๕๑๒ กระทรวงเศรษฐการตั้งอัตราพรีเมียม ๑,๔๕๐ บาท สำหรับราคาตลาดโลก ๕ ๙๐ แต่ในเดือนพฤศจิกายนราคาตลาดโลกลดลงเป็นต้นละ ๕ ๗๕ แล้วค่อยๆ ชยับขึ้นไปเป็น ๕ ๙๐ ต่อต้น ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เปลี่ยนอัตราพรีเมียม ถ้าประเทศไทยเป็นผู้นำในการกำหนดราคาตลาดโลก ๕ ๙๐ ต่อต้น เหตุไหนจึงตกลงเป็น ๕ ๗๕ — ๕ ๙๐ ต่อต้น แม้จะไม่ยอมลดพรีเมียมก็ไม่อาจนำให้ราคาขึ้นไปถึง ๕ ๙๐ ได้ การส่งออกจึงมีปริมาณน้อยที่สุด แม้มีข้าวเหลือใช้มากมาย ในที่สุดเมื่อเดือนสิงหาคม จึงลดพรีเมียมลงเป็น ๑,๑๐๐ บาท ต่อต้น ซึ่งถ้าพรีเมียมมีอิทธิพลกำหนดราคาตลาดโลกได้ ก็จะต้องเป็น ๕ ๙๐ ต่อต้น แต่บัดนี้กลับขึ้นไปถึง ๕ ๙๕ ต่อต้น เพราะประเทศไทยเป็นผู้นำกำหนดราคา หรือ เพราะอิทธิพลของพรีเมียม? เปล่าทั้ง ๒ อย่างที่ราคาตลาดโลกขึ้นไปก็เป็น เหตุการณ์ปรกติ เพราะปลายฤดูกลข้าวในโลกย่อมน้อยลง ราคาก็ต้องขึ้นไปเอง และเมื่อข้าวออกใหม่ในเดือนพฤศจิกายนราคาตลาดโลกก็ตกลง เพราะข้าวในโลกจะมีมากขึ้น โดยไม่มีการนำของประเทศไทยหรืออิทธิพลของพรีเมียมใดๆ เลย พรีเมียมมีอิทธิพลอย่างเดียวคือ ทำให้ราคาภายในต่ำกว่าราคาตลาดโลกเท่านั้น เมื่อมีการประชุมวิชาการของสมาคมเศรษฐศาสตร์การเกษตร ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ดร. พิมล จิตรหมั่น แห่งกรมสหกรณ์ที่ดินได้ปรารภว่าพรีเมียมข้าวได้ทำให้ราคาข้าวต่ำกว่าที่ควร ซึ่งเป็นความจริง ต่ำกว่าจนใช้ปุ๋ยไม่มีกำไรระลอกก่อน พ.ศ. ๒๕๐๙ มีการใช้ปุ๋ยในนาน้อยที่สุด และมีข้าวที่ผลิตมากขึ้นเป็นลำดับเพียงพอสำหรับใช้ภายใน และมีเหลือส่งออกนอก ส่วนมากก็มาจากการขยายที่ยึดครองทำนาที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับนั่นเอง ดังแสดงให้เห็นจากสถิติของ

กระทรวงเกษตร ที่ปรากฏว่าที่ยึดครองในปี ๒๕๐๑ มี ๔๑ ล้านไร่และในปี ๒๕๑๐ ได้เพิ่มขึ้นถึง ๔๙ ล้านไร่ ซึ่งเข้าใจว่าจะต่ำกว่าความจริงด้วยซ้ำ เพราะราษฎรได้บุกเบิกที่ดินในป่าสงวนกันมาก โดยเจ้าหน้าที่ไม่รู้เรื่อง

อย่างไรก็ดี ที่ดินทำนายน่อมจะมีขอบเขตและเมื่อราษฎรบุกเบิกจนหมดที่ทำนาก็จำเป็นต้องเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น มิฉะนั้นจะไม่มีข้าวส่งออกตั้งนายรัตน์ ได้ชี้แจงไว้ในบทความของท่าน ซึ่งกะว่าจะเป็นไปได้ภายในปี ๒๕๒๖ ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นด้วย คือภายใน ๑๒—๑๓ ปีข้างหน้าเอง

นักวิชาการส่วนมากที่สุดมีความเห็นว่า วิธีเพิ่มผลผลิตที่ถูกและเร็วที่สุดก็โดยการไ้ปุ๋ย แต่สำหรับประเทศไทย นายรัตน์ไม่เห็นด้วย เพราะท่านว่า “ถึงแม้รัฐบาลจะช่วยเหลือชวานาตลอดมาแต่ปี ๒๕๐๙ เพื่อเพิ่มผลผลิตแต่ก็ช่วยชวานาได้เพียงปีละ ๕ แสนไร่เท่านั้น ” ซึ่งไม่ถึง ๑% ของที่นาทั้งหมด และดูไม่มีทางที่รัฐบาลจะช่วยเหลือมากกว่านี้ ท่านจึงเห็นว่าควรให้การช่วยเหลือในที่ ๆ มีชลประทานโดยสมบูรณ์ ๑๒.๕ ล้านไร่ โดยปลูกข้าวครั้งที่ ๒ และ “ควรตั้งเข็มไว้ให้ไ้ ๑ ล้านตัน ต่อปี ในระยะ ๕ ปีนี้”

ข้อความที่กล่าวมานี้ ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า นายรัตน์เห็นควรใช้ที่ดินที่มีชลประทานปลูกข้าวในหน้าแล้งให้ไ้ ๑ ล้านตัน ต่อปี ๆ ละ ๒.๕ ล้านไร่ ใน ๕ ปี โดยกะว่าจะได้ผลผลิตไร่ละ ๔๐ ถัง แต่การปลูกข้าว ครั้งที่ ๒ ปรากฏว่าต้องใช้ปุ๋ยราวไร่ละ ๒๐ กิโลกรัม จึงจะได้ผลผลิต ถึง ๔๐ ถังต่อไร่ ฉะนั้น การช่วยเหลือของรัฐบาลปีละ ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ ก็ไม่พออยู่นั่นเอง นอกจากนั้นการชลประทาน ๑๒.๕ ล้านไร่ นั้น เพียงพอสำหรับทำนาในฤดูฝนเท่านั้น คือเป็นการชลประทานที่เพิ่มเติม (Supplement) ฟ้าฝนไม่ใช้การ

ชลประทานอย่างเต็มที่ ฉะนั้น กรมชลประทานก็กะว่าสำหรับหน้าแล้งจะมี น้ำพอใช้ ๕-๖ ล้านไร่สำหรับพืชอื่น ๆ เช่นถั่วเหลือง หรือถั่วลิสง เป็นต้น เพราะพืชอื่น ๆ ใช้น้ำน้อยกว่าข้าวมาก ถ้าจะใช้สำหรับข้าวโดยไม่มีน้ำฝน น้ำชลประทานหน้าแล้งจะปลูกข้าวได้ไม่เกิน ๓ ล้านไร่ ถ้าจะประหยัดน้ำให้ ได้ผลผลิตมากที่สุดจึงปลูกพืชอื่น ๆ ดีกว่า ฉะนั้น ถ้าจะเพิ่มผลผลิตในการทำ นาก็ต้องใช้ปุ๋ยอยู่นั่นเอง ซึ่งเรื่องการใช้ปุ๋ย นายรัตนกิติเหมือนจะเข้าใจผิด ว่าต้องเป็นการช่วยเหลือของรัฐบาลทางเดียวเท่านั้นแท้ที่จริงหาเป็นเช่นนั้น ไม่ เพราะในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่รัฐบาลช่วยเหลือ ๕ แสนไร่ นั้น ราษฎรชาวนา ได้ซื้อใช้โดยลำพังถึง ๔๐,๐๐๐ ตัน และเพิ่มขึ้นเป็น ๖๐,๐๐๐ กับ ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ในปี ๒๕๑๐-๒๕๑๑ ตามลำดับ พอสำหรับ ๕ ล้านไร่ เพราะเหตุไร ก็เพราะ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๙ ราคาข้าวเปลือกมีราคาสูงถึงเกวียนละ ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ บาท นั้นเอง ฉะนั้นถ้าราคาข้าวชานาก็จะเพิ่มผลผลิตได้โดยลำพัง และเมื่อถึงปี ๒๕๒๕ จะมีพลเมือง ๕๔ ล้านคน และที่นาเก็บเกี่ยวได้ ๕๔ ล้านไร่ ถ้าใช้ปุ๋ย ที่ถูกต้องตามหลักวิชาจะทำให้เพิ่มผลผลิตจนได้ไร่ละ ๔๐ ถึงทั่วไปได้อย่างแน่นอน และเมื่อความต้องการใช้ภายในเป็น ๓๐ ถึงต่อกัน ก็จะมีเหลือใช้ ๑๐ ถึง หรือ ๑๐๐ กิโลกรัมต่อกัน เท่ากับ $๕๔ \times ๑๐๐ = ๕.๔$ ล้านตัน ข้าวเปลือก สำหรับส่งออกขายในตลาดโลก

นี่ไม่พ้นวิสัยที่จะทำได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ต้องสอนชาวนาให้ใช้ปุ๋ยให้ถูกต้อง ซึ่งในปัจจุบันใช้กันผิด ๆ ถูก ๆ ไม่น้อยทีเดียว เช่นผู้ชายไม่รู้จะอะไรแนะให้ ชาวนาผู้ชายไม่รู้เหมือนกันใช้ไร่ละ ๕ กิโลกรัม ซึ่งไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย อย่างนี้ก็

นอกจากนี้ เป็นที่น่าเสียใจที่ปุ๋ยที่ใช้กันมากจนเป็นมาตรฐานกันนั้นเป็นปุ๋ยที่มีสูตร ๑๖/๒๐ ซึ่งต่างกับสูตร N_2P_4 ที่ให้ผลประโยชน์ที่ดีที่สุด ตามการทดลองของกรมการข้าวซึ่งได้พิสูจน์กันในปี ๒๕๑๑ โดยกลุ่มชาวนาที่ปทุมธานี ปรากฏว่าสูตร N_2P_4 ได้เพิ่มผลผลิตสูงกว่าสูตร ๑๖/๒๐ ถึง ไร่ละ ๒๐ ถัง นอกจากนี้ปุ๋ยสูตร ๑๖/๒๐ ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ (ส่วนมากจากประเทศญี่ปุ่น) ส่วนสูตร N_2P_4 นั้นสามารถใช้ปุ๋ย ยูเรีย ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยได้ ประหยัดเงินตราจากต่างประเทศได้ราว ๕๐ ล้านบาทสำหรับที่นา ๕ ไร่ ซึ่งถ้าใช้ ๑๖/๒๐ จะต้องใช้เงินตราต่างประเทศราว ๓๓๐ ล้านบาท

ฉะนั้นจึงรู้สึกยินดีมากที่ทราบว่าในปีนี้ กรมสหกรณ์ที่ดินกำลังทดลองใช้ “ยูเรีย” ประกอบเป็น N_2P_4 ในที่นาตำบลต่างๆ รวมเป็นเนื้อที่ราว ๑๐๐ ไร่ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าได้ผลผลิตสูงกว่าสูตร ๑๖/๒๐ อย่างไร เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับใช้ในการทำนาต่อไปในภายหน้า

เรื่อง “ราคาข้าว”

ในสยามรัฐวันที่ ๙ มกราคม นี้ ข้าพเจ้าได้ปรารภเรื่องราคาข้าวว่าถูกลง
กำไร ๑๕% ที่สภาพพัฒนาเศรษฐกิจเห็นว่าชาวนาควรจะได้มาเป็น ๑๑% ตาม
บัญชาของกระทรวงเศรษฐกิจ แต่ในสยามรัฐฉบับเดียวกัน ได้ลงข่าวว่า
สำนักงานสถิติแห่งชาติเห็นว่า ตามราคาขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนดไว้คือระหว่าง
๑,๐๐๐ บาท สำหรับข้าวเปลือกชั้นสาม และเกี่ยวนละ ๑,๓๐๐ บาท สำ
หรับข้าวเปลือกชนิดพิเศษที่หนึ่งนั้น นับว่าเป็นราคาที่เหมาะสมและเป็น
ธรรมอยู่แล้ว เพราะถ้าชาวนาสามารถขายผลิตผลของตนได้ราคาประกันถึง
กล่าว ก็จะทำให้ชาวนามีกำไรเป็นเงินสดโดยเฉลี่ยประมาณเกี่ยวนละ ๑๐๐
บาท หรือประมาณ ๑๐% ของต้นทุนที่ลงไป เป็นอันว่ากำไรที่จะให้ชาวนา
ลดลงเป็นลำดับจาก ๑๕% ของสภาพพัฒนาเศรษฐกิจลงเป็น ๑๑% ของกระ
ทรวงเศรษฐกิจ จนถึง ๑๐% ของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งต่างฝ่ายก็ต่าง
เห็นว่าเหมาะสมและเป็นธรรมทั้งนี้ ไหนจะเหมาะสมกว่ากันย่อมพึงเหตุผล
ซึ่งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจว่ากำไร ๑๐% นั้นน้อยไป เพราะเงินที่ชาวนากู้
ต้องเสียดอกเบี้ยไม่น้อยกว่า ๑๒% ฉะนั้นควรให้ได้กำไร ๑๕%

ฝ่ายสำนักงานสถิติอาศัยผลของการสำรวจต้นทุนการผลิตข้าวของชาวนาในปีเพาะปลูก ๒๕๑๒/๑๓ ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำขึ้น อันปรากฏว่าตามราคาประกันขั้นต่ำดังกล่าว ก็จะทำให้ชาวนามีกำไรเป็นเงินสดโดยเฉลี่ยประมาณเกวียนละ ๑๐๐ บาท และในตอนจบของข่าวในสยามรัฐ สำนักงานสถิติว่า “ถ้ากล่าวโดยทั่วไปอาจยืนยันได้ว่า ถ้าชาวนาสามารถขายผลผลิตของตนได้ในราคาประกันที่รัฐบาลกำหนดไว้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเกวียนละ ๑,๑๒๕ บาท โดยเฉลี่ย ชาวนากว่า ๗๕% จะไม่ขาดทุน!

ที่พูดอย่างนี้ หมายความว่าอีก ๒๕% ต้องขาดทุน อย่างนั้นหรือ? แต่ถ้าดูตามตัวเลขของสำนักงานสถิติจะพบว่า ๒๕% อาจจะไม่ขาดทุน แต่ ๗๕% จะขาดทุนแน่ เพราะชาวนาส່วนมากทำนาครอบครัวละ ๒๐-๓๐ ไร่เท่านั้น และเมื่อคำนวณดูตามตัวเลขของสำนักงานสถิติจะปรากฏว่าขาดทุนอย่างแน่นอน

ที่สำนักงานสถิติว่า ๗๕% จะไม่ขาดทุนนั้น ถ้าชาวนาสามารถขายได้ตามราคาเกวียนละ ๑,๑๕๐ บาท โดยเฉลี่ย ฉะนั้น ในการคำนวณก็ต้องใช้ตัวเลขอื่นโดยเฉลี่ยๆเดียวกัน ต้นทุนผลิตผลตามที่สำนักงานสถิติสำรวจได้เป็นไร่ละ ๒๕๑ บาท โดยเฉลี่ย ในบทความของสยามรัฐไม่มีตัวเลข สำคัญอันหนึ่ง คือชาวนาได้ผลิตผลไร่ละกี่ถัง

เพราะฉะนั้น ในที่นี้จะคิดให้ยกตัวอย่างที่ชาวนาได้ไร่ละ ๓๐ ถัง ซึ่งสูงกว่าผลผลิตโดยเฉลี่ยซึ่งไม่ถึง ๒๔ ถังด้วยซ้ำ

ฉะนั้น สำหรับนา ๓๐ ไร่ ได้ไร่ละ ๓๐ ถัง จะได้ผลผลิต	
๕๐๐ ถัง ขายตามราคาเฉลี่ยถึงละ ๑๑.๒๕	= ๑๐,๑๒๕ บาท
หักต้นทุนผลิตไร่ละ ๒๕๑ บาท	= ๘,๗๓๐ บาท
กำไร	= ๑,๓๙๕ บาท
๙ เกวียนกำไรเกวียนละ	= ๑๕๕ บาท

คือได้กำไรมากกว่าไร่ละ ๑๐๐ บาท ของสำนักงานสถิติเสียอีก แต่มีเงื่อนไขว่า ถ้าสามารถจะขายได้ซึ่งตามความจริงชาวนาไม่สามารถจะขายได้ เพราะชาวนากับครอบครัวเป็นคน และเหมือนคนทั่วไปต้องกินข้าว ชาวนาเป็นพุทธศาสนิกชนต้องมีข้าวไว้ทำบุญ มิฉะนั้นท่านสมภารและพระที่วัดจะอดไม่มีข้าวฉัน ชาวนาเป็นฝูงชนที่โอบอ้อมอารี มีแขกขึ้นบ้านต้องรับรองเลี้ยงดูตามประเพณีอันดีงามของชาวไทย ชาวนาต้องเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์ มิฉะนั้นปีต่อไปก็ทำนาไม่ได้ ฉะนั้นชาวนาส่วนมากต้องเก็บข้าวไว้ไร่ราว ๓ ไร่ เกวียน ถ้าได้ข้าว ๙.๐ เกวียน ก็สามารถจะขายได้ ๗ เกวียน เท่านั้น

ซึ่งเมื่อขายเกวียนละ ๑,๑๒๕ บาท จะได้เงิน	=	๗,๘๗๕ บาท
แต่ต้องลงทุนผลิต ๓๐ ไร่ เป็นเงิน	=	๘,๗๓๐ บาท
ขาดทุน	=	๘๕๕ บาท

เป็นของแปลกที่นักวิชาการทั้งสองสถาบัน คือสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสำนักงานสถิติถือว่าชาวนาของเราเป็นคนต้องกินข้าวเหมือนนักวิชาการที่นึกโตะคิดตัวเลขตามที่ได้สอบสวนมา ชาวนาจึงกลายเป็นตัวเลขหรืออะไรที่ไม่มีตัวมีตน จึงคำนวณผิดพลาดอย่างนี้

มักจะกล่าวกันเนือง ๆ ว่าข้าวชากรไม่ถึงตัวราษฎร แต่ที่ผู้สอบสวนก็ถึงตัวชาวนาจริง ๆ เหตุไฉนจึงคิดไม่ออกว่าชาวนาต้องกินข้าวเหมือนคนอื่น ๆ ตอบได้แต่ว่าไม่ได้คิดว่าเป็นคน เป็นสถิติเท่านั้น และทราบโดยชาวนาถูกถือว่าเป็นสถิติและไม่เป็นคน ชาวนาก็ต้องยากจนอยู่ทราบนั้น.

ราคาข้าวรัฐบาลต่งใหม่

เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม “ชาวไทย” ได้ลงบทนำ “รัฐบาลและพ่อค้าข้าวจะรวย” ซึ่งมีข้อความซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจผิดกันได้ และในบทความต่อไปให้ข้าพเจ้าไม่ได้คิดจะอวดคติเสียมสอน แต่ใครจะแสดงข้อเท็จจริงเพื่อจะได้แจ้งกระจ่างยิ่งขึ้น โดยใช้ตัวเลขที่เป็นความจริง ไม่มีการกลุมเครือ หรือบิดเบือนให้สอดคล้องแก่ความเห็นส่วนตัว ดังโฆษณาของกระทรวงเศรษฐการ แจ้งแต่ว่าพรีเมียมขึ้นไป ๑๐๐ บาท ซึ่งก็ไม่ตรงความจริงนัก แต่หาบอกไม่ว่าจะทำให้ข้าวสารถูกลงเท่าไร อันเป็นที่สนใจของชาวกรุง ส่วนโฆษณาของรัฐบาลในวิทยุ เมื่อวันที่ ๑๓ อวดอ้างว่า การช่วยเหลือชาวนาโดยพยุงราคาไว้ ได้นำประโยชน์ให้ชาวนามาก เพราะราคาข้าวเปลือกปีกลายนี้ ขึ้นไปถึงเกวียนละ ๑,๔๐๐ บาท เป็นการบิดเบือนความจริง ทำให้ราษฎรชาวนาเข้าใจว่าที่ข้าวเปลือกขึ้นไปถึง ๑,๔๐๐ บาทนั้น ก็เพราะความช่วยเหลือของรัฐบาล แต่แท้ที่จริงการขึ้นราคาไปนั้น เป็นเพราะราคาข้าวในตลาดโลกสูงขึ้น และ

รัฐบาลผิดพลาดไป ไม่ได้ขึ้นค่าพรีเมียมตามขึ้นไปด้วย ทำให้ข้าวสารแพง
เดือดร้อนแก่ชาวกรวง หรืออีกนัยหนึ่ง ความปรารถนานั้นตรงกันข้ามต้อง
การให้ราคาข้าวถูกลง แต่เมื่อผิดพลาดไปราคาข้าวขึ้น เลยออกอ้างเสมือนว่า
ตั้งใจจะให้ข้าวเปลือกขึ้นราคา เป็นการบิดเบือนความจริงเพื่อเอาหน้ากับ
ราษฎรชาวนา ซึ่งไม่คงงามเสียเกียรติของรัฐบาล และในที่สุดก็จะเสียประ
โยชน์ เพราะเมื่อตั้งพรีเมียมใหม่ ทำให้ข้าวเปลือกถูกลง ราษฎรชาวนาก็
ย่อมจะพิศวง และว่าเหตุไฉนรัฐบาลจึงไม่ช่วยให้ราคาสูงอย่างมีกลายจะ
ช่วยแต่ปีเดียวหรืออย่างไร? หรืออีกนัยหนึ่งการบิดเบือนความจริง ในที่สุด
ก็ทำให้ความเชื่อถือของราษฎรชาวนาเสื่อมลง

ที่นี้ ก่อนที่จะแสดงตัวเลขให้เห็นความจริงเป็นอย่างไรแน่ จะต้องกล่าว
ถึงตัวเลขอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการคำนวณราคาข้าวสารและข้าวเปลือก กล่าวคือ
(๑) นอกจากพรีเมียมที่พ่อค้าต้องเสียให้กระทรวงเศรษฐกิจ ยังมีภาษีขา
ออกที่กรมศุลกากรเป็นผู้เก็บในอัตรา ๔ % ของราคาที่ขายส่งออกนอกประเทศ
(๒) ค่าสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสารตันละประมาณ ๘๐ บาท (๓) ค่าไรที่กระ
หวงเศรษฐกิจตั้งราคาให้พ่อค้าได้ตันละ ๘๐ บาท ดังได้แจ้งมาแล้วในบท
ความ “เรื่องราคาข้าวสาร” (๔) โดยเหตุที่ต้องใช้ข้าวเปลือก ๑, ๑/๒ เกวียน
เพื่อสี เป็นข้าวสาร ๑ ตัน ต้องคิดราคาข้าวเปลือกเป็นสองในสามของราคา
ข้าวสาร เช่นถ้าราคาข้าวสาร ๒๔๐๐ บาท ราคาข้าวเปลือกจะเป็น ๑๖๐๐ บาท
ต่อเกวียน (๕) ถ้าไรคนกลางกับค่าขนส่งจากท้องนาถึงตลาดกรุงเทพฯ เป็น
๒๐๐ บาทต่อเกวียน เช่นถ้าราคาข้าวในตลาดกรุงเทพฯ เกวียนละ ๑,๐๐๐
บาท ที่ท้องนาจะได้ ๘๐๐ บาทต่อเกวียน

สำหรับคำนวณราคาต่อไป จะใช้ข้าวสาร ๑๐% เป็นเกณฑ์ เพราะเป็นชนิดที่ซื้อขายกันมากกว่าชนิดดีเลิศ ๑๐๐ % ซึ่งมีราคาสูงสุด แต่ซื้อขายกันน้อย

ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ ราคาตลาดโลกสำหรับข้าวสาร ๑๐ % เป็นเงิน ๒,๔๐๐ บาท และเก็บพรีเมียมเป็นจำนวนตายตัว ๕๕๐ บาท เป็น ๓๙% ของราคาข้าว นอกจากนี้ยังมีภาษีขาออกอีก ๔ % เป็นเงิน ๙๖ บาท รวมกับพรีเมียมเป็นเงิน ๑,๐๔๖ บาท เมื่อหักจากราคาข้าวสาร

เมื่อหักจากราคาข้าวสาร	๒,๔๐๐ บาท
	<u>๑,๐๔๖ บาท</u>
จะเหลือ	๑,๓๕๔ บาท
หักค่าสี	<u>๘๐ บาท</u>
เป็นราคาข้าวสารขายส่งในกรุงเทพฯ	๑,๒๗๔ บาท
หักกำไรผู้ส่งออกนอก	<u>๘๐ บาท</u>
เป็นราคาข้าวสารที่โรงสีซื้อ	๑,๑๙๔ บาท
คิดเป็นข้าวเปลือกเป็นเกวียนละ	๘๐๐ บาท
หักกำไรคนกลางค่าขนส่ง ฯลฯ	<u>๒๐๐ บาท</u>
ราคาข้าวเปลือกที่ท้องนาเกวียนละ	<u>๖๐๐ บาท</u>

ราคาข้าวเปลือกต่ำถึง ๖๐๐ บาทต่อเกวียน นี้แหละที่ทำให้กลุ่มชาวนาร้องทุกข์เรื่องพรีเมียม จึงเกิดตั้งกรรมการเพื่อช่วยเหลือชาวนาขึ้นและเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๘ บังเอิญราคาข้าวในตลาดโลกสูงขึ้นไปกว่า ๒๐ เหรียญอเมริกัน เท่ากับ ๔๒๐ บาทกว่า คิดเป็นข้าวเปลือกเท่ากับขึ้นไปเกวียนละ ๒๘๐ บาท ฉะนั้นโดยไม่ต้องเปลี่ยนอัตราพรีเมียม รัฐบาลจึงสามารถตั้งราคา

ขั้นต่ำสูงสุดขึ้นอีก ๒๐๐ บาท เป็น ๑,๐๐๐ บาทในตลาดกรุงเทพ ฯ หรือ
 เกวียนละ ๘๐๐ บาทที่ท้องนา และต่อมาเมื่อราคาในตลาดโลกขึ้นไปอีกได้
 เพิ่มขึ้นเป็นเกวียนละ ๑,๐๕๐ ในตลาดกรุงเทพ ฯ หรือ ๘๕๐ บาทในท้องนา

โปรดสังเกตตัวเลขข้างบนที่ว่า “ราคาข้าวสารขายส่ง” ๑,๒๗๔ บาทนั้น
 หมายความว่า ราคาขายส่งในกรุงเทพ ฯ เมื่อเพิ่มกำไรผู้ขายปลีกรีกักตันละ ๘๐
 ก็จะเป็นตันละ ๑๓๔๐ หรือถึงละ ๒๐-๒๕ คือในระยะนั้นข้าวสารในกรุงเทพ ฯ
 ขายกันถึงละ ๒๐-๒๕ บาท ที่นี้ จะขอคำนวณราคาตามที่เก็บพรีเมียมอัตรา
 ใหม่คือภาษีของราคาตลาดโลก ซึ่งสำหรับข้าวสาร ๑๐ % รัฐบาลได้ประกาศ
 ราคา ๕๕-๘.๐ ปอนด์ต่อ ๑ ตัน ซึ่งตามอัตราแลกเปลี่ยนที่รัฐบาลประกาศ
 ๕๗.๓๘ บาทต่อ ๑ ปอนด์ จะเป็นเงินไทย ๓,๑๗๘ บาท
 ค่าพรีเมียม ๓๐% เป็น ๙๕๓ บาท ภาษีขาออก ๕%

เป็น ๑๒๗ บาท รวมกันหัก	<u>๑,๐๘๐</u> บาท
เหลือ	๒,๐๙๘ บาท
หักค่าสี	<u>๘๐</u> บาท
เป็นราคาข้าวสารขายส่งในกรุงเทพ ฯ	๒,๐๑๘ บาท
หักกำไรผู้ขายส่งนอกประเทศ	<u>๘๐</u> บาท
เป็นราคาข้าวสารที่โรงสีรับซื้อ	๑,๙๓๘ บาท
คิดเป็นข้าวเปลือกเป็นเกวียนละ	๑,๒๘๑ บาท
หักกำไรคนกลางค่าขนส่ง	<u>๒๐๐</u> บาท
ราคาท้องนาเกวียนละ	๑,๐๘๐ บาท

จากตัวเลขข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า พรีเมียมอัตราใหม่บวกกับภาษีขาออก
 สำหรับข้าวสาร ๑๐% นั้นสูงขึ้นไปอีก ๓๔ บาทเท่านั้น ส่วนราคาข้าวสาร

ขายส่งในกรุงเทพฯ ๖ ตันละ ๒,๐๑๘ เมื่อเพิ่มกำไรผู้ขายปลีกตันละ ๘๐ บาท
จะเป็นตันละ ๒,๐๙๘ เป็นราคาข้าวสารถึงละ ๓๑.๕๐ บาท พุง่ายๆ ข้าวสาร
ในกรุงเทพฯ จะต้องซื้อกันถึงละ ๓๐-๓๕ บาท เทียบกับ พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึงละ
๒๐-๒๕ บาท คือสูงขึ้นไปถึงละประมาณ ๑๐ บาท ส่วนราคาข้าวเปลือกจะ
เพิ่มขึ้นจากเกวียนละ ๘๕๐ บาทเป็น ๑,๐๘๒ หรือเกวียนละ ๑,๑๐๐ บาท เป็น
อันว่า รัฐบาลได้กรุณาให้ชาวนาได้ราคาข้าวสูงขึ้นกว่าก่อนเกวียนละ ๒๕๐
บาท แต่เมื่อขึ้นราคาข้าวเปลือกก็ยอมขึ้นราคาข้าวสารไปด้วย คือสูงกว่าเดิม
ประมาณถึงละ ๑๐ บาทคงได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งถ้าจะว่า “พอสมควร” ก็ว่าได้
เพราะคำ “สมควร” ไม่เป็นคำที่แน่นอน แต่ที่จะ “เป็นธรรม” ตามท่าน
รัฐมนตรีเศรษฐกิจกล่าวนั้น เห็นจะไกลจากความจริง เพราะถ้าชาวนาได้
ราคาเต็มบริบูรณ์ คือ ไม่มีพรีเมียมก็จะได้ราคาถึงเกวียนละ ๑,๙๐๐ บาท
และจำนวน ๘๐๐ บาทที่ขาดไปนั้นก็เท่ากับภาษีรายได้ถึง ๔๒% ส่วนชาวกรุง
ที่ต้องซื้อข้าวแพงขึ้นถึงละ ๑๐ บาท และมีรายได้เท่าเทียมกันจะต้องเสียภาษี
รายได้ไม่ถึง ๑% อย่างนี้จะเห็นว่าเป็นธรรมได้ก็เฉพาะในวงราชการ

ฝ่ายรัฐบาลนั้น ถ้ารวมภาษีขาออก ๔% กับพรีเมียมและส่งออกนอก
ได้ ๑ ล้าน ๕ แสนตันตามที่กะไว้ ก็จะมีรายได้ที่เก็บจากชาวนาโดยเฉพาะถึง
๑,๕๐๐ ล้านบาท เป็นภาระพิเศษที่กระตุกสันหลังของประเทศต้องแบกไว้
เพื่อชาวเมืองสวรรค์จะได้อยู่ที่ กินดี

ตอนต่อไปในบทนำของ “ชาวไทย” ที่จะทำให้เข้าใจผิด มีถ้อยคำดังนี้-

“แต่ตามทางปฏิบัติ จะเกิดโทษแก่ชาวนา เพราะเมื่อรัฐบาลเก็บภาษี
ข้าว (ค่าพรีเมียม) ขาออกสูงขึ้น ราคาข้าวไทยในตลาดโลกจะแพงขึ้น ไปอีก

จากที่เขาหาว่าแพงอยู่แล้ว ผลเสียจะเกิดแก่สินค้าข้าวไทย ไม่เร็วก็ช้า ยิ่ง
ขณะนี้ชาวโลกกำลังอดข้าว อาจมีผู้สำคัญผิดไปว่าไทยฉวยโอกาสรีดราคา
ขายก็ได้”

ข้อความข้างบนนี้ จะทำให้เข้าใจผิดว่า โดยเหตุที่ประเทศไทยส่งข้าว
ออกนอกประเทศมากที่สุด ข้าวไทยจึงมีอิทธิพลทำให้ราคาข้าวในตลาดโลก
สูงขึ้นหรือต่ำลงตามจำนวนเงินฟรีเมียวมที่เก็บจากข้าวที่ส่งนอก ซึ่งความจริง
หาเป็นเช่นนั้นไม่ ตามที่ข้าพเจ้าได้พยายามชี้แจงในบทความเรื่อง “ราคาข้าว”
ที่ลงมาใน “ชาวไทย” แล้วนั้น ว่าราคาข้าวในตลาดโลกเป็นผลของกฎเสนา
สนอง (Demand & Supply) ในตลาดข้าวทั่วโลกที่มีการซื้อขายข้าวกันทั้ง
ภายในและภายนอกประเทศต่าง ๆ และปริมาณที่ซื้อขายกันนั้นมีถึง ๑๕๐ ล้าน
ตัน ฉะนั้นข้าวไทยที่เข้าสู่ตลาดโลกเพียง ๑ ล้านหรือ ๒ ล้านตัน ก็จ
จะเป็นไม่ถึง ๒% ของปริมาณข้าวในตลาดโลก จึงมีอิทธิพลน้อยในการตั้ง
ราคา ที่ราคาสูงขึ้นไปนั้นนอกจากชาวโลกมากขึ้นเหตุหนึ่ง ก็เพราะอากาศ
แล้งในอินเดียทำให้ข้าวขาดไปกว่า ๑๐ ล้านตัน ก็คือการเสนอ (Demand)
มีน้อยลง ราคาก็ต้องขึ้นไปตามกฎเสนาสนอง ซึ่งฟรีเมียวมที่เก็บในประเทศ
ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประการใด แต่ผู้อ่านคงไม่เชื่อ จึงขอพิสูจน์ตามตัวเลขจริง ๆ
ที่ข้าพเจ้าได้รับจากสถาบันที่เชื่อถือได้ แสดงราคาข้าวของไทย ๑๐๐% คือที่เรียก
กันว่าชนิดทีเล็ค ๑๐๐% ในตลาดยุโรปคิดเป็นเหรียญอเมริกันต่อน้ำหนัก ๑
ตัน ดังนี้ :—

พ.ศ. ๒๕๐๘ เดือนกันยายน ๑๔๗ เหรียญ

พ.ศ. ๒๕๐๘ เดือนตุลาคม ๑๗๖ เหรียญ (ราคาขึ้น ๒๙ เหรียญ)

พ.ศ. ๒๕๐๘	พฤศจิกายน	๑๗๐	เหรียญ	} ข้าวใหม่ออก
พ.ศ. ๒๕๐๘	ธันวาคม	๑๖๙	เหรียญ	
พ.ศ. ๒๕๐๘	เดือนมกราคม	๑๗๐	เหรียญ	
พ.ศ. ๒๕๐๘	เดือนเมษายน	๑๘๑	เหรียญ	
พ.ศ. ๒๕๐๘	เดือนกรกฎาคม	๑๘๕	เหรียญ	
พ.ศ. ๒๕๐๘	เดือนตุลาคม	๑๘๗	เหรียญ	

และบัดนี้ข้าวออกใหม่ทั่วโลกราคาก็ลดลงเป็น ๕๘.๑๕.๐ ปอนด์ ตามประกาศของรัฐบาลคิดเป็นเหรียญอเมริกันตามอัตราแลกเปลี่ยน ๒.๘ เหรียญต่อ ๑ ปอนด์ เป็น ๑๖๔.๕ เหรียญ หรือตามอัตราแลกเปลี่ยนที่รัฐบาลประกาศ ๕๗.๓๘ บาท ต่อ ๑ ปอนด์ เป็นเงิน ๓,๓๗๑ บาทคิดค่าพรีเมียม ๓๐% เป็น ๑,๐๑๑ บาทโปรดสังเกตว่าในระหว่างกันยายน พ.ศ.๒๕๐๘ ตลอด พ.ศ.๒๕๐๙ ได้เก็บค่าพรีเมียมตันละ ๙๕๐ บาทตลอดมา แต่ราคาในตลาดโลกก็ขึ้นไปเรื่อยถ้าพรีเมียมเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ราคาในตลาดโลกขึ้นลงตาม อัตราพรีเมียมเมื่อพรีเมียมคงที่ราคาตลาดโลกก็ควรจะอยู่ที่ แต่นี่ปรากฏว่าขึ้นไปเรื่อย

ยิ่งกว่านั้นเมื่อพรีเมียมเพิ่มขึ้นจาก ๙๕๐ เป็น ๑,๐๑๑ บาท ราคาในตลาดโลกกลับลดลงจาก ๑๘๗ เหรียญ เป็น ๑๖๔.๕ เหรียญ เป็นการพิสูจน์ว่าพรีเมียมไม่ได้ทำให้ข้าวไทยสูงขึ้นประการใด จะสูงขึ้นหรือต่ำลงนั้นขึ้นอยู่กับกฎเสนอสองในตลาดข้าวของโลก ฉะนั้นไม่ต้องวิตกว่า “ข้าวมีผู้สำคัญว่าไทยช่วยโอกาสีตราคาขาย” และ “ผลเสียจะเกิดแก่สินค้าข้าวไทย” ประการใด เพราะพรีเมียมจะทำให้ราคาข้าวภายในประเทศลดลงเท่านั้น ไม่กระทบกระเทือนราคาภายนอกเลย ในทำนองเดียวกันพรีเมียมก็ไม่กระทบกระเทือนผล

ประโยชน์ของสมาชิกพ่อค้าข้าว เพราะพรีเมียจะสูงต่ำอย่างไรก็ตาม ทรายใบ
ที่กระทรวงเศรษฐกิจปรับปรุงราคาให้พ่อค้าได้กำไรตันละ ๘๐ บาท คงได้
บรรยายไว้ในบทความเรื่อง “ราคาข้าว” ทรายนั้นพ่อค้าก็ต้องรวบ ทามที่
บทนำ “ชาวไทย” กล่าว และได้รวบมาแล้วในอดีต ไม่ผิดแปลกไปจากจะ
รวบต่อไป ซึ่งเมื่อสมาคมพ่อค้าข้าวมีสมาชิก ๕๐ คน และถ้าส่งข้าวออกได้
๑,๕๐๐,๐๐๐ ตัน ก็จะเฉลี่ยกันให้คนละ ๓๐,๐๐๐ ตัน กำไรตันละ ๘๐ บาท
เป็นกำไรคนละ ๒,๔๐๐,๐๐๐ บาท

แต่การแย่งกันซื้อขายน่อมจะต้องมีบ้าง เพราะการค้าข้าวไม่ได้อยู่ในมือ
ของสมาชิกพ่อค้าข้าว ๕๐ คนเท่านั้น พ่อค้าคนกลางที่ซื้อข้าวจากชาวนามี
มากมาย โรงสีที่จะรับซื้อส่วยทั้งในและนอกประเทศ ก็มีมากจนเกินความ
ต้องการจริง จึงต้องแย่งกันซื้อข้าวเปลือกเพื่อโรงสีจะไม่ได้ว่างงานมาก
วันเกินไป ฉะนั้นราคาข้าวเปลือกอาจจะขึ้นไปสูงกว่าราคาขั้นต่ำได้ แต่ก็ไม่
มากนัก และในที่สุดพ่อค้าส่งนอกรอจะได้อำไรเพียงตันละ ๕๐ บาท ทำให้
มีกำไรคนละ ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งก็นับได้ว่ารวบเหมือนกัน

ส่วนฝ่ายรัฐบาลนอกจากกรวยพรีเมีย ๑,๕๐๐ ล้านบาท ก็คงจะภูมิใจว่า
ได้จัดการให้เป็นที่เรียบร้อย คือชาวนาก็ได้ราคาข้าวเปลือกพอสมควร ราคา
ข้าวสารสำหรับชาวกรุงก็ไม่สูงนัก พ่อค้าวานิชก็ยังมีศรีสุขไปตามกัน เป็น
การก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ซึ่งปรากฏในสายตาชาวต่างประเทศ เมื่อเห็น
ตึกกรมร้านรวงทั่วพระนคร อันเปรียบเหมือนห้องรับแขกที่สวยงาม แต่ถ้า
ได้ไปดูหลังบ้านตามไร่ตามนา ก็จะเห็นภาวะที่ตรงกันข้าม

อย่างไรก็ดี เมื่อสภาพการเรียบริยอย่างนี้ รัฐบาลย่อมสบายใจ ไม่มีการยุ่งยาก จะเปลี่ยนแปลงไปทำไม ถ้าเลิกฟรีเหมี่ยม ชาวนาจะได้ราคาข้าวสูงขึ้น และจะมีความอุดมสมบูรณ์ก็จริง แต่จะมีการยุ่งยากอเนกประการ ค่าครองชีพในกรุงจะสูงขึ้น จำจะต้องขึ้นค่าแรงกรรมกร ขึ้นเงินเดือนข้าราชการ ฯลฯ เพราะฉะนั้นทำไปอย่างเดี๋ยวกี้และสบายกว่า

ถ้าความเห็นของรัฐบาลมีอย่างนี้ ก็หมายความว่า ในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ประชาชนที่อยู่เพื่อความสะดวกสบายของรัฐบาล ฝ่ายประชาธิปไตยแบบตะวันตกกลับตรงกันข้าม เขาถือกันว่ารัฐมีอยู่เพื่อความสะดวกสบายของประชาชน

เรื่อง พรเมียมขาว

ในสยามรัฐ วันที่ ๒ ธันวาคม นายมานะ นครปฐม ได้ตั้งปัญหาประจำวันตามคุณคึกฤทธิ์ว่า พรเมียมขาวคืออะไร และปรารภว่า คนไทย ๙๙% ก็คงไม่รู้หรือนายมานะ เหมือนกัน

คำปรารภของนายมานะ อาจจะใกล้ความจริง เพราะผู้ที่บริโภคข้าวส่วนมากไม่สนใจ ส่วนชาวนาที่ผลิตข้าวส่วนมากก็ไม่รู้ เพราะเป็นภาษีที่ชาวนาไม่ได้เสียโดยตรง มีหน้าซ้ำโหมกของกระทรวงเศรษฐการก็ทำการโฆษณาชวนเชื่อหลอกลวงราษฎรด้วยถ้อยคำที่บิดเบือนความจริง บางทีก็ว่าชาวต่างประเทศที่ซื้อข้าวของเราเป็นผู้เสียค่าพรเมียม บางทีก็ว่าผู้ส่งข้าวออกเป็นผู้เสียค่าพรเมียม ฉะนั้นพรเมียมไม่ได้กระทบกระเทือนชาวนาทำให้ราคาข้าวเปลือกต่ำ ซึ่งที่จริงแล้วผู้ที่สนใจรวมทั้งกลุ่มชาวนาต่าง ๆ ก็รู้กันดีว่าผู้ส่งออกย่อมต้องไล่เบียดลงไปถึงชาวนา ทำให้ราคาข้าวเปลือกต่ำกว่าราคาตลาดโลกมาก เช่นในคำตอบของคุณคึกฤทธิ์ ท่านว่าเดี๋ยวนี้ราคาข้าวเปลือกภายใน

ในประเทศตกเกวียนละคราว ๆ ๑,๒๐๐ บาท หากยกเลิกฟรีเมียวมจะทำให้ราคาข้าวสูงขึ้นไปอีก อาจถึงเกวียนละ ๑,๖๐๐ บาท หรือ ๑,๗๐๐ บาท และชาวนาจะได้ประโยชน์มาก

แต่คุณคึกฤทธิ์ต่อไปอีกว่า “ที่ต้องระวังก็คือ ราคาข้าวเปลือกที่ขึ้นสูงนั้น จะทำให้ราคาของอื่น ๆ ขึ้นสูงไปทั่วประเทศ ประโยชน์ที่ชาวนาได้รับก็จะ เป็นเพียงประโยชน์อันเป็นตัวเงินเท่านั้น คือมีเงินในกระเป่ามาก แต่ซื้อของ ได้น้อย การพิจารณาเลิกค่าฟรีเมียวมจึงต้องทำด้วยความรอบคอบ”

ที่คุณคึกฤทธิ์ว่า ต้องทำด้วยความรอบคอบนั้น ทุกคนต้องเห็นด้วย และก็ได้พูดกันมามากแล้วว่าต้องทำด้วยความรอบคอบ แต่ข้อสำคัญไม่คิด จะทำกันเสียที มีความคิดกันมากแต่ไม่รอบคอบ หมายความว่าไม่ได้รวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาให้รอบคอบ ข้อมูลที่ได้มาจากสถาบันต่าง ๆ ก็ ไม่รอบคอบ ชักแย้งกันบ้างและไม่ประสานงานกันเลย

เช่น สภาพัฒนาเศรษฐกิจสำรวจต้นทุนผลิตแล้วแนะนำให้ราคาพุงขึ้น ทำเป็นเกวียนละ ๑,๑๕๐ บาทที่ท้องนา ซึ่งหมายความว่า จะเป็น ๑,๓๕๐ บาทที่กรุงเทพฯ แต่ก็หาได้คำนึงว่าจะพอกับค่าครองชีพหรือไม่ กระทรวง เศรษฐกิจการตั้งราคาพุงเกวียนละ ๑,๐๐๐ บาทที่กรุงเทพฯ ซึ่งหมายความว่า ๘๐๐ บาทที่ท้องนาโดยไม่คำนึงถึงราคาที่สภาเศรษฐกิจแนะนำ กรมพัฒนาที่ดินสำรวจค่าครองชีพของชาวนา และปรารถนาสูงกว่ารายได้เพราะราคาข้าวต่ำเนื่องด้วยฟรีเมียวม แต่พอ ๆ ท่านรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาฯ กลับว่า ฟรีเมียวมเป็นประโยชน์แก่ชาวนา

เมื่อความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนี้และไม่มีการปรึกษาหารือประนีประนอมกันจะทำอะไรอย่างรอบคอบอย่างไรได้?

แม้แต่ที่คุ้นเคยก็ทึ่งว่า “ราคาข้าวสูง จะทำให้ราคาของอื่น ๆ สูงไปทั่วประเทศ” และ “ชาวนามีเงินในกระเป๋ามากขึ้นแต่ซื้อของได้น้อยลง” ข้าพเจ้าก็สงสัยว่ายังไม่ได้รับการพิจารณาให้รอบคอบทีเดียว คือจะถือเพียงว่าราคาของต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับราคาข้าว ถ้าราคาข้าวสูงขึ้นของอื่น ๆ ก็ขึ้นตามไปด้วย ถ้าราคาของอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับราคาข้าวจริง เมื่อราคาข้าวลดลงราคาของอื่น ๆ ก็ต้องลดลงด้วย ส่วนที่ว่าถ้าราคาข้าวขึ้นสูง ชาวนากลับจะซื้อของได้น้อยลงนั้น ต้องเข้าใจว่าราคาของอื่น ๆ จะไม่ขึ้นไปตามส่วนสัดกับการขึ้นของราคาข้าว เช่น ถ้าข้าวขึ้นราคา ๑ บาท ของอื่นจะขึ้นไปมากกว่า ๑ บาท ชาวนาจึงจะซื้อของได้น้อยลง นี่อาจจะเป็นตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แต่ตามที่เป็นมาจริง ๆ หาเป็นเช่นนั้นไม่

ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ ราคาข้าวเปลือกเกี่ยวนละ ๘๐๐ บาท ข้าวสารถึงละ ๓๐-๓๕ บาท คำนี้อ่างครองชีพ ๑๐๓.๔

ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ เมื่อราคาข้าวขึ้นสูงสุด ๑,๖๐๐ บาท ข้าวสารถึงละ ๕๐ บาท คำนี้อ่างครองชีพ ๑๑๓.๘

ใน พ.ศ. ๒๕๑๑ ราคาข้าวลดลงเป็นเกี่ยวนละ ๑,๒๐๐ บาท ข้าวสารถึงละ ๔๐ บาท คำนี้อ่างครองชีพ ๑๑๔.๐

ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ราคาข้าวเปลือกลดลงเป็น ๘๐๐-๑,๐๐๐ บาท ข้าวสารถึงละ ๓๕-๔๐ บาท คำนี้อ่างครองชีพในเดือนเมษายน ๑๑๕.๖ ในเดือนกันยายน ๑๑๗.๐

โปรดสังเกตว่า เมื่อราคาข้าวขึ้นสูงสุดจากเกี่ยวนละ ๘๐๐ บาทในปี ๒๕๐๔ ถึง ๑,๖๐๐ บาทใน ๒๕๑๐ ก็คือสูง ๑๐๐% คำนี้อ่างครองชีพขึ้นจาก

๑๐๓.๘ ถึง ๑๑๓.๙ คือ ๑๐% เท่านั้น แล้วชาวกรุงก็ไม่เคียดร้อนมากนัก
เพราะข้าราชการก็ได้เงินเดือนเพิ่มขึ้น ๒๐% ส่วนกรรมกรเพิ่มขึ้น ๓๐% หรือ
กว่าก็มี

โปรดสังเกตต่อไปว่าเมื่อในปี ๒๕๑๑ กระทรวงเศรษฐกิจใช้มาตรการ
ต่าง ๆ คือ เพิ่มอัตราพรีเมียมกันทำให้ข้าวออกนอกจนข้าวเปลือกล้ม
ตลาค เพื่อลดราคาลงให้จงได้ถึงเกวียนละ ๑,๒๐๐ บาทค่าครองชีพก็ตกลง
ไม่ ตัชนีค่าครองชีพกลับขึ้นเป็น ๑๑๕.๔ และต้นปีนี้ก็รู้กันอยู่ดีว่าชาวนา
ได้ราคาข้าวเกวียนละ ๘๐๐ บาท เท่ากับปี ๒๕๐๔ แต่ดัชนีค่าครองชีพ
ก็ยังขึ้นไปถึง ๑๑๕.๖ และในเดือนกันยายนถึง ๑๑๗.๐

ถ้าราคาของอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับราคาข้าว ราคาหมูก็ต้องลดลงแล้ว ไม่ใช่
ในกรุงเทพฯ ซึ่งมีเบี้ยบ้ายรายทางมาก แต่ในต่างจังหวัดเช่น หัวหิน แม้
ราคาข้าวลดลงมาก แต่หมูเป็นก็ราคา กิโลกรัมละ ๙.๕๐ บาท ถึง ๑๐ บาท
อยู่นั่นเอง เพราะเหตุไร? ก็เพราะข้าวส่งออกน้อย การสีข้าวก็น้อยลง สี
มากนาก็ขายไม่ออกเพราะพรีเมียมสูง ว่าก็มีน้อยลงแต่พลเมืองเพิ่มขึ้นต้อง
การกินหมูมาก ผู้เลี้ยงหมูแย่งกันซื้อว่า ว่าก็ราคาสูง หมูก็แพง

เวลานี้ผักแพง เพราะปุ๋ยที่เคยใช้กันมากแพงขึ้นเพราะรัฐบาลห้ามของ
ต่างประเทศที่ถูกกว่าเข้ามาใช้กัน ประกอบกับเกิดมีหนอนชนิดหนึ่งที่ยา
ปราบศัตรูทุกชนิดแม้ฉีดยากันทุกวัน ผักก็ยังเสียหายมาก มะละกอก็แพง
ลูกละ ๔-๕ บาท เพราะพวกที่ตำนาจรชาวอเมริกันชอบมะละกอนักเห็น

ว่าเป็นของวิเศษ แต่ชาวสวนผลิตน้อยกว่าความต้องการ ราคาที่แพง มะม่วง
ก็แพง เพราะมันได้ผลน้อย น้อยหน้าก็แพงเพราะถูกส่งไปขายฮ่องกง นม
ชั้นหวานก็แพงเพราะประกอบด้วยนมผงที่ส่งเข้ามาจากนอกกับน้ำตาลที่
รัฐบาลสงเคราะห์ให้มีราคาสูงกว่าตลาดโลก มีหน้าซึ้งยังเพิ่มภาษีอีก ๑๐%
นมกระป๋องก็แพงขึ้น ผ่าผอนก็เหมือนกัน บัตินขนภาษีขาเข้าอีก ๙๐% ก็ทำ
ให้แพงขึ้นในทางตรงกันข้าม บักถายนี่ ถ้าโยถูกจนเกือบไม่คุ้มค่าเก็บ เพราะ
ผลผลิตมาก แต่มันแพงเพราะผลิคน้อย ฝรั่ง ส้มก็ถูกเพราะผลิติดูไป ฯลฯ

พริกตัวอย่างมานี้ล้วนไม่เกี่ยวกับราคาข้าวเลย ข้าวถูกของแพงก็มี ข้าว
แพงของถูกก็มีได้เหมือนกัน อย่างลำไย เป็นต้น ฉะนั้น ถึงราคาข้าวแพงจะ
มีส่วนในการทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น แต่ไม่ได้เป็นปัจจัยอย่างเดียวที่ทำให้
ของอื่น ๆ สูงทั่วประเทศ และถึงสูงขึ้นก็ไม่สูงตามส่วนสัดส่วน สักว่า
เมื่อข้าวขึ้นราคา ๑๐๐% ราคาของต่าง ๆ ไม่ได้ขึ้นไป ๑๐๐% ด้วย

สรุปเรื่องราคาข้าว

เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม “ชาวไทย” ได้ลงบทนำ “สรุปเรื่องข้าว” มีข้อความที่เกี่ยวกับราคาขั้นต่ำของข้าวเปลือก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคาของประเทศซึ่งส่วนมากเป็นชาวนา และในฉบับประจำวันที่ ๔ กรกฎาคม ได้ลงบทนำเรื่อง “ขายปลีกราคาข้าวสาร” บรรยายถึงราคาข้าวสารแพงซึ่งย่อมเกี่ยวกับราคาข้าวเปลือก ถ้าราคาข้าวเปลือกสูง ราคาข้าวสารก็ย่อมสูงอยู่นั่นเอง

เมื่อมีการประชุมกลุ่มชาวนาที่นครศรีธรรมราชเมื่อไม่นานมานี้ พวกชาวนาร้องขอให้รัฐบาลตั้งราคาข้าวเปลือกขั้นต่ำให้สูงขึ้น แต่ไม่ปรากฏว่าขอให้สูงขึ้นเท่าไร ฝ่ายรัฐบาล “ชาวไทย” เสนอข่าวว่ารัฐมนตรีเศรษฐกิจยังรอดตัวเลขแสดงสัดส่วนในการผลิตข้าวของชาวนา เพื่อวินิจฉัยให้กำไร “พอสมควร” จึงจะตั้งราคาขั้นต่ำได้ ต่อมาโฆษกรัฐบาลกระจายเสียงทางวิทยุว่าเกี่ยวกับชาวนาได้ราคาข้าวเปลือกเกวียนละ ๑,๒๐๐ บาท ซึ่ง “สมควร” แล้วทำไมจะต้องตั้งราคาขั้นต่ำให้สูงขึ้น ไม่จำเป็นเลย แต่คำ “สมควร” นั้นดูไม่

แน่นอน เช่นเป็กลายรัฐบาลโฆษณาว่าการช่วยเหลือชาวนาของรัฐบาลได้
ทำให้ราคาข้าวสูง ขึ้นเป็นแก้วบนละ ๑,๕๐๐ บาทซึ่งต้องเข้าใจว่าเป็นราคาที่
“สมควร” จึงโฆษณาว่าเป็นการดี ฉะนั้นจึงน่าจะถามว่าถ้าปีกลาย ๑,๕๐๐
บาท เป็นราคาที่สมควร ปีนี้เหตุใดจึงลดลงเป็น ๑,๒๐๐ บาท จึงจะ “สม
ควร”? ทำไมได้ใช้อะไรเป็นหลักเกณฑ์ในการตั้งราคาข้าว จึงน่าจะพิจารณา
ดูว่าใช้อะไรเป็นหลักเกณฑ์ และเพื่อประกอบความวิจจัย ใ้สรุปเรื่อง
ราคาข้าว โดยทบทวนการเป็นไปตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เมื่อกลุ่มชาวนาร้อง
เรียนต่อนายกรัฐมนตรีเรื่องพรีเมียมข้าว ซึ่งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติแถลงว่า
ไม่สามารถจะยกเลิกได้โดยไม่ให้เหตุผลประการใด

อย่างไรก็ดี ได้มีการวิจัยและพิมพ์เอกสารเรื่องพรีเมียมข้าวโดยนักเศรษฐ
ศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งเท่าที่ได้อ่านพบ โดยมีนักเศรษฐศาสตร์ชาวต่างประเทศ
เอกสารที่ล้วนเห็นว่าถ้าเลิกพรีเมียมจะเป็นประโยชน์มากที่สุดแก่ชาวนาและ
ในที่สุดสำหรับประเทศชาติทั้งมวล ส่วนนักเศรษฐศาสตร์ชาวไทยก็มีความ
เห็นกันว่าควรปรับปรุงให้อัตราพรีเมียมต่ำลง เพื่อชาวนาจะได้ราคาสูงพอที่
จะมีกำไรในการใช้ปุ๋ยเพื่อจะได้เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ที่ราคาข้าวต่ำไปนั้น
ปรากฏจากถ้อยแถลงของรัฐมนตรีกระทรวงเกษตร เมื่อท่านเป็นผู้นำคณะ
ไปร่วมประชุมที่กรุงโรมในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า “ชาวนาทัวไป
ไม่ได้ใช้ปุ๋ยในนาข้าว เพราะราคาปุ๋ยสูงเปรียบกับราคาข้าว” (High Fer-
tilizer Price Ratio) แต่ข้อความและเอกสารต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ไม่ได้เผยแพร่
มีผู้อ่านอยู่ในวงแคบเท่านั้น

ตรงกันข้ามกระทรวงเศรษฐกิจการกับนักเศรษฐศาสตร์ของกระทรวงนั้น
ซึ่งมีการโฆษณายกย่องประโยชน์ของพรีเมียมข้าว ว่ารักษาระดับราคาของ

ข้าวให้คงที่ บ้างกันไม่ให้ส่งข้าวออกนอกประเทศเกินไป ซึ่งต่อมาก็ปรากฏว่าไม่เป็นความจริง ส่วนราคาข้าวเปลือกก็เคยว่ามีราคาต่ำเพราะต้นทุนในการผลิตต่ำ แม้แต่ทราบกันดีว่าพรีเอี่ยมข้าวต่างหากที่ทำให้ราคาต่ำ ส่วนการเลิกพรีเอี่ยมในขั้นต้นว่า จะไม่ทำให้ชาวนาได้ราคาสูงขึ้น เพราะผู้ซื้อในประเทศจะกดราคาซื้อลงเท่ากับ พรีเอี่ยม หรือมีฉันทนพ้อค้าคนกลางจะเอาไปกินเสียหมด แต่ในที่สุดก็ว่าถ้าเลิกพรีเอี่ยมราคาข้าวภายในจะใกล้เคียงราคาตลาดโลกซึ่งย่อมเป็นประโยชน์แก่ชาวนา เพราะจะเป็นราคาสูงสุดที่พึงจะได้ แต่ก็ว่าจะมีทางเสียมากกว่าทางดี แต่เท่าที่สังเกตไม่มีฝ่ายใดกล่าวถึงความไร้ธรรมสังคม (Social injustice) ที่ชาวนาต้องรับภาระเสียหายอย่างหนักที่สุด (เท่ากับ ๓๐% ถึง ๖๐% ของรายได้) เพื่อประโยชน์ของชนหมู่น้อยที่มีรายได้สูงกว่าชาวนาหลายเท่า แต่เสียหายตามส่วนน้อยกว่าชาวนาทั้งเป็นส่วนของประเทศชาติที่ได้รับผลของความรุ่งเรือง อันเกิดจากแผนเศรษฐกิจ ๖ ปีแรก (First Six Year Plan) ที่ว่าความเพิ่มพูนของผลผลิตรวมมีปริมาณถึง ๔% แต่ในเวลาเดียวกันรัฐบาลก็ปรารถนาว่าชาวนาถึง ๔๐% ของชาติไทยยากจนมาก ทำให้รู้สึกคับใจมากที่ไม่มีใครเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ชาวนาที่เป็นส่วนมากของประเทศชาติ ข้าพเจ้าจึงได้เขียนบทความต่าง ๆ เรื่องพรีเอี่ยมและเรื่องข้าวทั่วไปใน น.ส.พ. ทั้งไทยและฝรั่ง ซึ่งบทความเหล่านั้นก็คงไม่ไร้สาระและมีมูลเหตุพอฟังได้ เพราะแม้ไม่ได้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ก็ได้เกียรติรับเชิญไปร่วมประชุมวิชาการของสมาคมเศรษฐศาสตร์การเกษตรแห่งประเทศไทยที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับประชุมวิชาการของแผนกเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และธนาคารกรุงเทพก็ได้เสนอ

แนะนำให้วิจารณ์ข้อความในรายงานของธนาคาร ซึ่งปรารภว่ารายได้เฉลี่ย (Per Capita Income) ของชาติไทยต่ำมาก ซึ่งเหตุสำคัญก็เพราะผลผลิตต่อคนต่ำมาก โดยเฉพาะชาวนาที่เป็นผู้ผลิตผลการเกษตรมากกว่ากลุ่มใด ๆ มีสมรรถภาพต่ำกว่าเกษตรกรอเมริกันที่ผลิตผลต่อคนสูงกว่าเกษตรกรไทยหลายเท่า

ข้าพเจ้าได้วิจารณ์ใน น.ส.พ. ประชาธิปไตยและ Standard ลงวันที่ ๒๒ มกราคมว่า ในสถานะของเราไม่สามารถทำอะไรในอเมริกาและควรถือญี่ปุ่นเป็นเยี่ยงอย่างมากกว่า เพราะญี่ปุ่นก็เป็นประเทศที่หน่วยยึดครองของกสิกรรมมีขนาดเล็ก เล็กกว่าในประเทศไทยเสียอีก แต่ผลผลิตต่อคนของเขาสูงเพราะผลผลิตต่อไร่สูงกว่าของเรามาก และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นผลิตผลสูงก็คือการใช้ปุ๋ยมากและได้กำไรงาม เพราะรัฐบาลตั้งราคาข้าวเปลือกสูงมากสูงกว่าราคาตลาดโลกด้วยซ้ำ ถ้าสูงไปก็ไม่ได้เพราะจะทำให้ค่าครองชีพสูงเกินไป ฉะนั้นจะอย่างไรชาวนาจึงจะได้ความเสมอภาค (Parity) กับผู้อื่น?

ตามความเห็นของข้าพเจ้า ถ้าชาวนาขายข้าวตามราคาตลาดโลกไม่ได้ก็ควรจะช่วยให้รายได้สูงขึ้นด้วยวิธีอื่น เช่นช่วยให้ได้ข้าวต่อไร่มากขึ้น โดยขายปุ๋ยได้ในราคาถูกลง ดร. แสวง ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของบทความ แต่คำว่า “ถูก” หมายความว่าอะไร “ถูก” แค่นั้น? เท่าราคาตลาดโลกหรือต่ำกว่าราคาตลาดโลก? ถ้าข้าพเจ้าเป็นชาวนาก็จะร้องขอให้ ได้ซื้อปุ๋ยต่ำกว่าราคาตลาดโลกดูเดียวกับที่ต้อง ขาย ข้าวต่ำกว่าราคาตลาดโลก จะต่ำกว่าเท่าไรจึงจะได้ความเสมอภาค (Parity)? ก็ได้แต่ลองคิดดูดังนี้:—

เพื่อไม่ให้บทความนี้ยืดยาวเกินไปข้าพเจ้าจะลองคิดถึงเฉพาะภาคอีสาน เพราะเป็นภาคที่กว้างขวาง ผลิตข้าว ๔๐% ของข้าวที่ผลิตทั้งประเทศ แต่

ความอุดมของดินต่ำ ได้ผลน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งราคาก็ต่ำเพราะไกลตลาด
จะนับเป็นภาคที่ควรรับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในภาคอีสานผลผลิตได้ไร่ละ ๒๐ ถังและในการใส่
ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลตำรับที่ได้กำไรสูงสุดได้แก่ตำรับ N_2P_4 ซึ่งมีราคา ๓๖ บาท และ
เพิ่มผลไร่ละ ๑๐.๔ ถัง ทั้งที่ได้กล่าวมาแล้วด้วยว่า นักเศรษฐศาสตร์เกษตร
ได้คำนวณว่าถ้าไม่มีพรีเมียมและชานาได้ราคาตลาดโลก ราคาข้าวเปลือกจะ
เพิ่มขึ้นเกวียนละ ๖๔๐ บาท ที่โคราชและ ๒๕๕ บาท ที่ขอนแก่น คือที่ใกล้
และไกลจากตลาดกรุงเทพฯ จะถือเป็นราคาทั่วภาคอีสานอย่างหนึ่งอย่างใด
ย่อมไม่ถูก จึงต้องถ่วงกันเป็นเกวียนละ ๒๗๐ บาท ซึ่งเมื่อบวกกับราคาปกติ
สำหรับภาคอีสานเกวียนละ ๖๐๐ บาท ก็จะได้ราคาตลาดโลก คือเกวียนละ
๘๗๐ บาท หรือถั่งละ ๘.๗๐ บาท

ฉะนั้น สำหรับที่นา ๒๕ ไร่ ได้ข้าวไร่ละ ๒๐ ถังเป็น	๕๐๐ ถัง
เอาไว้บริโภคในครอบครัว	<u>๑๐๐ ถัง</u>
เหลือขาย	๔๐๐ ถัง
ขายตามราคาตลาดโลก ถั่งละ ๘.๗๐ บาท	<u>๓,๔๘๐ บาท</u>
ขายตามราคาปกติ ถั่งละ ๖ บาท	<u>๒,๔๐๐ บาท</u>
ถ้าขายตามราคาตลาดโลกจะเพิ่มรายได้	๑,๐๘๐ บาท

คือรายได้จะเพิ่มสูงขึ้น ๔๐%

ถ้าจะให้มียาได้สูงขึ้นก็ต้องพยายามเพิ่มผลผลิต โดยใส่ปุ๋ยตามตำรับที่ได้กำไร
สูงสุดที่เพิ่มผล ๑๐.๔ ถัง เป็นไร่ละ ๓๐.๔ ถัง

ฉะนั้น สำหรับที่มา ๒๕ ไร่ ๆ ละ ๓๐.๔ ถึง ได้ข้าว	๗๖๐ ถึง
เอาไว้ใช้ในครอบครัว	<u>๑๐๐ ถึง</u>
เหลือขาย	๖๖๐ ถึง
ขายถึงละ ๖ บาท เป็นเงิน	๓,๙๖๐ บาท
หักเป็นค่าปุ๋ยไร่ละ ๓๖ บาท	<u>๕๐๓ บาท</u>
รายได้สุทธิ	<u>๓,๐๖๐ บาท</u>

ซึ่งยังต่ำกว่า ๓,๔๘๐ บาท ที่ขายได้ตามราคาตลาดโลก แต่ถ้าวัดราคาปุ๋ยลงครึ่งหนึ่ง เป็น ๑๘ บาท ต่อไร่จะได้ผลดังนี้

ขายข้าว ๖๖๐ ถึง ๆ ละ ๖ บาท เป็น	๓,๙๖๐ บาท
หักค่าปุ๋ยไร่ละ ๑๘ บาท	<u>๔๕๐ บาท</u>
รายได้สุทธิ	<u>๓,๕๑๐ บาท</u>

ซึ่งเท่าเทียมกับที่ขายได้ตามราคาตลาดโลก หมายความว่า ถ้าวัดราคาปุ๋ยลงครึ่งหนึ่งชาวนาก็จะได้ความเสมอภาค (Parity) กับชาวไร่ตามจุดประสงค์

แท้ที่จริง “ปุ๋ยเงินสงเคราะห์” (Subsidized Fertilizer) ก็ได้มีมาแล้วในประเทศไทย คือ ปุ๋ยที่ขายให้ชาวไร่อ้อย ได้มีการลดราคา ๑ ใน ๓ เช่นเดียวกับ “ปุ๋ยเงินสงเคราะห์” สำหรับข้าวในอินเดียกับลังกาและบางภาคในฟิลิปปินส์ลดราคาลงเกือบครึ่งหนึ่งแต่ในกรณีสามประเทศที่กล่าวนี้ ราคาข้าวไม่ต่ำกว่าราคาตลาดโลก ส่วนชาวนาไทยต้องขายต่ำกว่าราคาตลาดโลก ฉะนั้นลดราคาปุ๋ยลงครึ่งหนึ่งก็จะเป็นการลมหวน

ทั้งนี้เป็นความเห็นของคนสามัญที่ขาดความรู้ในวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร ฉะนั้นถ้า ดร. แสง ผู้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ จะกรุณาอภิปรายคัดค้านหรือต่อเติมข้อความในบทความนี้ให้กระจ่างแจ้งขึ้นย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างมาก

แต่ก่อนจบจะขอล่าวถึงข้อหนึ่งที่ไม่เกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่เกี่ยวกับการเป็นไปถ้าได้มี “แผนการปุ๋ยเงินสงเคราะห์” (Subsidized Fertilizer)

คืออาจจะมีข้อดีเห็นว่าเมื่อขายให้ชาวนาครึ่งราคา ผู้อื่น เช่นชาวสวนก็อาจจะซื้อได้ ยิ่งกว่านั้นชาวนาที่ซื้อปุ๋ยได้ครึ่งราคาอาจจะเอาไปขายให้ผู้อื่น เอากำไรสดๆ แทนที่จะใส่नाก็ได้

การขายของต่ำกว่าราคาตลาดย่อมต้องมีวิธีการพิเศษผิดกับการค้าขายธรรมดาเช่นที่รัฐบาลกำลังทำอยู่เดี๋ยวนี้ คือรัฐบาลเป็นผู้ซื้อปุ๋ยจากบริษัทในหรือนอกประเทศตามราคาตลาด แล้วก็จำหน่ายให้แก่กลุ่มชาวนาสหกรณ์ ฯลฯ โดยคิดครึ่งราคา สำหรับแจกจ่ายให้สมาชิกของกลุ่มชาวนาสหกรณ์ ฯลฯ ฉะนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลติดต่อกับกลุ่มชาวนาอย่างทำอยู่เดี๋ยวนี้ ปุ๋ยก็จะต้องถึงมือกลุ่มชาวนา และไม่มีโอกาสให้ผู้อื่นซื้อได้

ทีนี้ชาวนาจะขายเอากำไรสดๆ หรือเอาไว้ใส่ना? ถ้าจะขายเอากำไรสดๆ ก็ย่อมจะต้องมีคนกลางมาแอบซื้อจากชาวนาไปขายให้ผู้อื่น ตามราคาตลาด หรือต่ำกว่าเล็กน้อยซึ่งคนกลางนั้นต้องมีค่าขนส่งและมีกำไรด้วย ฉะนั้นราคาปุ๋ยสำหรับ ๑ ไร่ ซึ่งในที่นี้ตามราคาตลาดเป็นเงิน ๓๖ บาท แต่ชาวนาซื้อได้ ๑๔ บาทนั้น คนกลางย่อมซื้อจากชาวนาเกินราคา ๓๓ บาท ไม่ได้ เพราะจะต้องเพื่อไว้ค่าขนส่ง กำไร ฯลฯ ไม่น้อยกว่า ๓ บาท ต่อปุ๋ยสำหรับ ๑ ไร่ คือ ๓๖ บาท ฉะนั้น ถ้าชาวนาที่ซื้อปุ๋ย ๑๔ บาท ขายให้คนกลาง ๓๓ บาท ก็จะได้กำไร ๑๕ บาท แต่ถ้าเก็บไว้ใส่ในนาจะได้ข้าวเพิ่มขึ้น ๑๐ ถังเป็นเงิน ๖๐ บาท ได้กำไร ๕๕ บาท ไหนจะดีกว่ากัน?

ข้าพเจ้าเชื่อว่าชาวนาส่วนมากจะฉลาดพอที่จะเลือกเอากำไรมากจากข้าว แทนที่จะเอากำไรน้อยจากการแอบขายปุ๋ย

ในที่สุด “เงินสงเคราะห์ปุ๋ย” จะเอามาจากไหน? ก็จากพรีเมียมซึ่งแท้ที่จริงก็เหมือน Cess ที่เก็บจากยางพาราที่ส่งนอกประเทศ เพื่อเอาเงินที่ได้มาจากรุงการยาง โดยการปลุกยางใหม่แทนเก่า

คำว่า Cess นั้นหมายความว่าเก็บเงินจากผลพืชชนิดหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อบำรุงกลีกรที่ผลิตผลพืชนั้น พรีเมียมก็เก็บจากผลพืชชนิดหนึ่งโดยเฉพาะคือข้าว จึงสมควรจะมาใช้บำรุงกลีกรที่ผลิตข้าวคู่เคียงกันกับบำรุงกลีกรที่ผลิตยางพารา

ชานากบภษารายไต้

เศรษฐกรบางท่านเคยแสดงความคิดเห็นว่ แม้ชานากต้องเสียภาษีขา
ออกในรูป “ฟรีเมียม” เป็นการเจาะจงเก็บแต่เฉพาะชานา ซึ่งภาษีอื่นๆ
ก็ต้องเสียเหมือนประชาชนทั่วไป ส่วนชานาต่างกับประชาชนทั่วไปที่ได้
รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ แต่ผู้ที่พูดอย่างนี้หาได้คำนวณดูว่ แท้ที่
จริงถ้าชานาไม่ต้องเสียภาษีฟรีเมียม เสียแต่ภาษีรายไต้อย่างประชาชนทั่ว
ไปยั้งจะดีกว่า เพราะภาษีฟรีเมียมนั้นเอง กลับสูงกว่าภาษีรายไต้เป็นไหนๆ
ดังจะคำนวณให้ดูต่อไป

ฝ่ายวิชาการของธนาคารแห่งประเทศไทย ได้แยกแยะตัวเลขดู ปรากฏ
ว่ข้าวเปลือก ๑ เกวียน เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๐ มีราคา ๑,๒๐๐ บาท ที่
ท้องนา และเมื่อสีส่งออกนอกระมีมูลค่า ๒,๔๓๐ บาท หรือสูงขึ้นไป ๑,๒๓๐
บาท และในจำนวน ๑,๒๓๐ บาท นั้นเป็น.—

๑. กำไรคนกลาง และค่าขนส่งถึงโรงสี ๒๐๐ บาท

๒. ค่าใช้จ่ายในการสี รวมทั้งภาษีการค้าและเทศบาล	๑๑๙	บาท
๓. ค่าใช้จ่ายในการส่งออก รวมทั้งภาษี ๔.๒% และกำไรผู้ส่งออก	๒๖๓	บาท
รวมค่าใช้จ่ายและกำไรคนกลาง	๕๘๒	บาท
ค่าภาษีพรีเมียมที่รัฐบาลเก็บ	๖๔๘	บาท
รวม	<u>๑,๒๓๐</u>	บาท

จากตัวเลขข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า คนกลางที่ถูกประนามกันว่า กตราคาเอาเปรียบชาวนาต่าง ๆ นานา นั้น มีส่วนได้เกวียนละ ๕๘๒ บาท ซึ่งแบ่งกันได้มากมายหลายคนระหว่างพ่อค้ากรรมกรขนส่ง กรรมกรสีข้าวภาษีรัฐ ภาษีเทศบาล หรืออีกนัยหนึ่งเงินจำนวน ๕๘๒ บาท นี้ แบ่งกระจายออกไปเลี้ยงดูราษฎรในอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเขาเหล่านั้นก็ทำให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถึงกระนั้นยังได้น้อยกว่ารัฐบาลที่เก็บพรีเมียมเฉย ๆ ถึงเกวียนละ ๖๔๘ บาท และถ้าไม่มีพรีเมียมชาวนาจะได้ราคาข้าวเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าเกวียนละ ๖๐๐ เป็นเกวียนละ ๑,๘๐๐ บาท ในการสำรวจต้นทุนการผลิตสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจพบว่า การทำนาได้ผลมากที่สุดอยู่ในภาคกลาง และในปี ๒๕๐๙ เฉลี่ยได้ครอบครัวละ ๑๐ เกวียน และได้พบว่าในปริมาณ ๑๐ เกวียน ได้ขายกันอย่างมาก ๖๐% หรือ ๖ เกวียน นอกนั้นต้องเอาไว้บริโภค ทำพันธุ์ ทำบุญ ให้ญาติ ฯลฯ และต้นทุนในการผลิตตกเกวียนละ ๙๙๕ บาท จะคิดรายได้ของครอบครัวได้ดังนี้ :-

๑. ข้าวที่ขายได้เกวียนละ ๑,๒๐๐ บาท ๖ เกวียนเป็นเงิน ๗,๒๐๐ บาท

๒. ข้าวที่เอาไว้ใช้คิดตามต้นทุน เกวียนละ ๙๙๕ บาท ๔ เกวียน

๓,๙๘๐ บาท

๑๑,๑๘๐ บาท

ตามการสำรวจโดยกรมพัฒนาที่ดินพบว่า นอกจากนี้ยังมีรายได้จากทำงานอื่น ๆ เช่น งานโยธา ฯลฯ เฉลี่ยได้ครอบครัวละ ๑,๖๔๔ บาท ฉะนั้นจึงมีรายได้ทั้งหมดดังนี้ .-

จากการทำนา	๑๑,๑๘๐ บาท
จากงานอื่น ๆ	๑,๖๔๔ บาท
รวม	<u>๑๒,๘๒๔ บาท</u>

ตามสถิติปรากฏว่าครอบครัวชาวนาแต่ละครอบครัวคิดโดยเฉลี่ยมี ๖ คนกว่า คือ สามี ภรรยา กับลูก ๔ คน ฉะนั้นในการประเมินภาษีรายได้ อนุญาตให้ลดสำหรับ

ค่าใช้จ่ายเป็นเหมา ๒๐ %	๒,๕๖๔.๐๐ บาท
สามี	๔,๐๐๐,๐๐ บาท
ภรรยา	๒,๐๐๐,๐๐ บาท
ลูก ๔ คน ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท	๔,๐๐๐,๐๐ บาท
รวมลด	<u>๑๒,๕๖๔,๐๐ บาท</u>

หักจากรายได้	๑๒,๘๒๔,๐๐ บาท
เหลือจำนวนรายได้ที่คิดเป็นภาษี	๒๕๙,๒๐ บาท
ภาษีรายได้ ๑๐ %	๒๕.๙๒ บาท

๒๕.๙๒ บาท เป็นจำนวนเงินชาวนาไม่ต้องเสีย เพราะยกเว้นภาษีรายได้ แต่เก็บฟรีเมียมเกวียนละ ๖๒๔ บาท

ที่นี้ สมมุติว่าเลิกเก็บฟรีเมียม เกวียนละ ๖๒๔ บาท ราคาข้าวเปลือกจะขึ้นไปไม่น้อยกว่าเกวียนละ ๖๐๐ บาท เป็นเกวียนละ ๑,๘๐๐ บาท ภาษีรายได้จะคิดได้ดังนี้ .-

๑. ข้าวที่ขายได้ ๖ เกวียน ๆ ละ ๑,๘๐๐ บาทเป็นเงิน ๑๐,๘๐๐.๐๐ บาท
 ๒. ข้าวที่เอาไว้ใช้ ๔ เกวียน ๆ ละ ๘๘๕ บาท ,, ๓,๕๘๐.๐๐ บาท
 ๓. รายได้จากงานอื่น ๆ ,, ๑,๖๔๔.๐๐ บาท
 รวม ๑๖,๔๒๔.๐๐ บาท

หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ๒๐ % ๓,๒๘๔.๘๐ บาท
 เหลือ ๑๓,๑๓๙.๒๐ บาท

ลดค่าสามี ภรรยา และลูก ๔ คน ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท
 เหลือ ๓,๑๓๙.๒๐ บาท

ภาษีรายได้ ๑๐ % ๓๑๓.๙๒ บาท

ถ้าไม่มีพรีเมียมและเสียภาษีรายได้เท่านี้ก็ แต่การเก็บพรีเมียมนั้น
 หนักกว่ามาก คือถ้าไม่มีพรีเมียมจะมีรายได้ ๑๖,๔๒๔.๐๐ บาท

เมื่อเก็บพรีเมียมจะมีรายได้ ๑๒,๘๒๔.๐๐ บาท

ฉะนั้นต้องเสียพรีเมียมปีละ ๓,๖๐๐.๐๐ บาท

โดยไม่มีค่าการลดค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ๒๐ % และลดสำหรับสามี
 ภรรยา กับลูก ๆ เลยกดสั้น ๆ สำหรับรายได้ ๑๖,๔๒๔ บาท ที่ควรจะได้
 นั้นถูกเก็บภาษี ๓,๖๐๐ บาท หรือ ๒๑% - ๒๒% ของรายได้ทั้งหมด
 ซึ่งเป็นอัตราที่เก็บจากผู้ที่มีรายได้ปีละ ๑๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท ถึง ๑๕๐,๐๐๐.๐๐
 บาท ภายหลังที่หักค่าใช้จ่าย ๒๐% และลดแล้ว ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท สำหรับ
 สามี ภรรยา กับลูก ๆ ๔ คน หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้าชาวนาเสียภาษีรายได้

อย่างบุคคลธรรมดาจะต้องเสียปีละ ๓๑๓.๙๒ บาท แต่ปีต้องเสียถึง ๓,๖๐๐ บาท มากกว่าบุคคลธรรมดากว่า ๑๐ เท่าตัว จึงเป็นการเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรมเลย และไม่ตรงหลักการเสียภาษีที่ผู้มีรายได้มากต้องเสียมาก และผู้มีรายได้น้อยต้องเสียน้อยตามส่วนที่คิดมาข้างต้นนี้ยังดี เพราะคิดตามราคาส่งออกที่ยังต่ำ ถ้าคิดตามราคาคงตลาดโลกก็ยิ่งหนักกว่านี้มาก.

บันทึก

เรื่องอบรมลูกหลานชาวนา

ที่จะมาทำการทดลองตามโครงการนาสาธิต

สิ่งที่ควรรู้ ข้อความเบื้องต้นที่ควรสอนให้ลูกหลานชาวนานั้นมี

๑. ต้องรู้จักวัตถุดิบที่จะใช้วัตถุดิบที่ได้ถูกต้องและใส่ปุ๋ยได้ถูกต้องด้วย
๒. ต้องรู้จักกำหนดส่วนปุ๋ย ที่จะใส่ลงในเนื้อที่นาที่วัดโดยใช้บัญญัติใด
อย่างใด ข้อนี้จะต้องสอนให้เข้าใจเพราะปรากฏว่าเท่าที่พบเห็น แม้จะจบ
อาชีพก็ยังนึกไม่ถูก

๓. ต้องสอนต่อไปว่าปุ๋ยคืออะไร ? ปุ๋ยเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงต้นข้าว เพราะข้าวก็เหมือนคนต้องกินอาหารจึงจะเติบโตได้ เช่น คนต้องกินข้าว เป็นพื้นแต่ข้าวอย่างเดียวกันไม่พอ ต้องมีกับเช่นปลาเค็มเป็นต้น อย่างน้อย ต้องมีเกลือหรือปลาร้าจึงจะเลี้ยงชีวิตได้ พืชก็เหมือนกันต้องกินอาหารอย่าง คนเหมือนกัน ต้นไม้กินอาหารอย่างไร ก่อนที่เราจะรู้ถึงเรื่องปุ๋ย หรือที่เรียกกันว่าอาหารของต้นไม้ นั้น เราจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ก่อนที่ปุ๋ยหรืออาหาร ของต้นไม้จะเข้าไปอยู่ในต้นไม้ได้ นั้นเข้าไปได้อย่างไร ต้นไม้ไม่มีปาก

ไม่มีฟันที่จะบดเคี้ยวกินปุ๋ยเข้าไปได้ ฉะนั้น การที่จะผ่านอาหารเข้าไปในต้นไม้ได้จึงต้องมีวิธีการพิเศษกว่าการกินอาหารของคนและสัตว์ ที่กินอาหารผ่านเข้าไปในทางปากและลำคอ แล้วย่อยอาหารที่กระเพาะลำไส้ อาหารที่ย่อยแล้วจะผ่านเข้าไปทางเส้นโลหิตฝอยที่กระเพาะลำไส้ ไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย

ส่วนต้นไม้ได้กล่าวมาแล้วว่าไม่มีปากไม่มีฟัน ฉะนั้น อาหารของต้นไม้จะต้องละลายอยู่ในรูปของน้ำยา (คือตัวยาละลายในน้ำ) อาหารพืชก็เช่นเดียวกัน ปุ๋ยอาหารพืชที่เป็นแร่ธาตุ จะต้องละลายในน้ำเสียก่อน

ในขั้นต่อมา ในรากของต้นไม้ส่วนอ่อนแตกกระจายเป็นฝอยที่เรียกกันว่า รากฝอย จะทำหน้าที่ดูดซึมเอาปุ๋ย (อาหารพืชที่ละลายน้ำแล้ว) เข้าทางขนอ่อนของรากฝอย ผ่านเข้ารากใหญ่ขึ้นสู่ลำต้นและทำการปรุงอาหารที่ใบ แล้วจึงส่งอาหารปรุงแล้วไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของต้นกิ่ง กายอก ราก ใบ ดอก และผล นี่เป็นเรื่องต้นไม้กินอาหารไปอย่างไร ที่พยายามทำให้สั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องมาอบรมเข้าใจว่าง่ายที่สุด

ต้นไม้กินอาหารอย่างไรบ้าง ปกติต้นไม้กินอาหารที่เป็นแร่ธาตุต่างๆ มากมายหลายชนิด บางอย่างมาก บางอย่างน้อย มีสัดส่วนต่างๆ กัน ถ้าจะเปรียบแล้วก็เหมือนอย่างคน อาหารของคนแต่ละชาติ มีรสและส่วนผสมของอาหารไม่เหมือนกัน เช่นอาหารจีนมีรสอ่อน อาหารแขกเผ็ดร้อนเครื่องเทศไม่มีหมูเจี๊ยน อาหารฝรั่งรสอ่อนไม่มันเค็มเหมือนอาหารจีน อาหารไทยรสจัดเผ็ดร้อนเครื่องแกงสด แต่จะเป็นคนชาติใดก็ตาม เมื่อจ่ายตลาดแล้วก็มีอาหารจากตลาดเหมือนกัน คือมีอาหารจำพวกแป้ง อาหารพวกเนื้อสัตว์ อาหารพวกน้ำมัน นอกจากนั้นก็มีส่วนผสมพวกผัก และ

เครื่องปรุงสำคัญอยู่ที่ตอนปรุงอาหาร เช่นไก่ ๑ ตัว เวลาปรุงอาหารจีนมัน ก็เป็นไก่ตุ๋น เวลาทำอาหารแขกก็เป็นกะทรีไก่ เวลาทำเป็นอาหารฝรั่ง ก็เป็นสเต็กไก่ แต่เวลาทำเป็นอาหารไทยก็เป็นไก่ต้มชาเช่นนี้เป็นต้น

อาหารพืชก็เช่นเดียวกัน ธาตุที่จะละลายเป็นอาหารก็เหมือนกัน มีอาหารบำรุงใบและส่วนที่มีสีเขียว มีอาหารที่สร้างความเจริญเติบโตให้แก่ราก และลำต้น และอาหารที่ช่วยให้ความแข็งแรงทนทานต่อโรค ก่อให้เกิดผลทางคุณภาพ ทั้งสองอย่างเป็นอาหารหลักการปรุงเป็นปุ๋ยนา การปรุงเป็นปุ๋ยข้าวโพดปุ๋ยยาสูบ ปุ๋ยทุเรียน ปุ๋ยส้ม นั้นก็ขึ้นอยู่กับสัดส่วนในการปรุง และอาหารแร่ธาตุที่ปลีกย่อยที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการปรุงแต่ง ฉะนั้นจะเห็นได้ว่ามีสูตรปุ๋ยมากมาย แต่ละสูตรก็เหมาะกับพืชแต่ละชนิด เราจะเห็นว่าบางบริษัทโฆษณาว่าปุ๋ยสูตรเดียวใช้กับพืชได้ทั้งหลายอย่าง หรือบางทีก็เรียกว่า ปุ๋ยครอบจักรวาล คือใช้กับพืชอะไร ๆ ก็ได้ ความจริงข้อนี้ถ้าจะเปรียบเทียบแล้วก็ไม่ผิดอะไรกับอาหารกระป๋องสำเร็จรูป คนชาติไหนก็กินได้ สำคัญอยู่ที่ถูกปากหรือไม่ ถ้าจะเป็นอาหารใช้เป็นบางมื้อก็พออาศัย แต่จะให้ถูกปากเหมือนอาหารประจำชาตินั้นคงแทนกันไม่ได้ ยิ่งเป็นแขกด้วยแล้วไม่ยอมกินหมู ทนไม้ก็เหมือนกันอาหารธาตุบางอย่างใช้ไม่ได้ ถ้าผสมใส่ลงไปกับอาหารพืชละลายให้ต้นพืชดูดซึมเข้าไปต้นไม้มันจะต้องคายทิ้งทันที (วิธีคายทิ้งก็คือส่วนที่เป็นพืชจะถูกถ่ายมารวมกันไว้ที่ใบ แล้วต้นไม้มันก็จะสลัดใบทิ้ง) จะเห็นได้ชัดเช่นต้นทุเรียน ได้ส่วนผสมของเกลือในน้ำมากเกินไป (น้ำเค็มเข้าสวน) ส่วนของเกลือที่จะละลายในน้ำรวมกับอาหารพืช ต้นทุเรียนจะดูดเข้าไปทางรากทั้งเกลือและปุ๋ย แต่พอผ่านเข้าไปแล้วจึงรู้ว่ามากเกินไป เหมือนกับคนกินอาหารกำลังอร่อยก็ถูกพริกเข้า ก็จำเป็นต้องคายอาหารในปากทิ้ง

(พริกเป็นเครื่องปรุงชนิดหนึ่งของอาหารมนุษย์ แต่เผ็ดมากเกินไปก็กินไม่ได้) ส่วนต้นไม้นั้นคายออกทางรากไม่ได้ ฉะนั้นส่วนที่เป็นเกล็ดที่เกินความต้องการจะถูกขับถ่ายส่งไปรวมกันอยู่ที่ใบ แล้วสลัดใบทิ้ง ซึ่งเป็นภารกิจใบผิปกติ ตามธรรมชาติต้นไม้อาจแตกใบหรือผลัดใบตามฤดูกาลของมัน ใบแก่จะหล่นไปใบใหม่ยอดใหม่ก็จะแตกมาแทนที่ ต้นไม้ที่สลัดใบทิ้งเพราะจะคายส่วนที่เป็นพิษทิ้งจะไม่เลือกฤดู ใบที่หล่นจะมีทั้งใบแก่ใบอ่อนและอาหารสำคัญสำหรับพืชและต้นข้าวก็มี ๓ อย่าง ตามที่นักเรียนเคยเรียนไว้ในแบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้นในชั้นประถมปีที่ ๔ ที่ว่า “ปุ๋ยอีกชนิดหนึ่งเป็นปุ๋ยเคมี มีไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และธาตุอื่น ๆ อีก ปุ๋ยชนิดนี้มีขายในตลาดก็มีแร่ธาตุแท้ ๆ ไม่มีอะไรอื่นปน”

ย่อมรู้สึกกันดีว่าการสอนเท่านั้นไม่เพียงพอ จึงควรชี้แจงให้นักเรียนทราบว่าอาหารสำคัญของพืชหรือต้นข้าวมี ๓ อย่าง คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส ดังที่กล่าวไว้ในตำรา แต่ไม่ได้พูดไปถึงธาตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือพอแทช และการอธิบายให้นักเรียนรู้ว่า ธาตุต่างๆ นั้นมีประโยชน์อย่างไร เช่น ไนโตรเจน มีประโยชน์เลี้ยงต้นข้าวให้เขียวชอุ่ม ซึ่งปรากฏเห็นกันทั่วไปว่า ถ้าวัควายที่ชกกันตรงไหน จะสังเกตได้ว่าหญ้าหรือต้นข้าวตรงนั้นจะเขียวชอุ่ม แต่ถ้าจะใช้ขี้วัวขี้ควายหลายไร่ ขี้วัวขี้ควายก็จะไม่เพียงพอหลายไร่ ฉะนั้น นักวิทยาศาสตร์จึงได้สร้างปุ๋ยเคมีขึ้นทำให้ธาตุไนโตรเจน มีมากกว่าในขี้วัวขี้ควาย เช่น ไนโตรเจน ในปุ๋ยเคมี ๑๐ กก. จะมีไนโตรเจนเท่ากับในขี้ควาย ๑ เล่มเกียน ฉะนั้นปุ๋ยเคมีที่ธาตุไนโตรเจนก็เปรียบเหมือนขี้วัวควายเทียมก็ได้ ตอนนั้นเห็นจะต้องอธิบายว่าของธรรมชาติกับของเทียมต่างกันอย่างไร

ของเทียมก็คือของที่เอาอย่างของธรรมชาติ เช่นเสื้อผ้าส่วนมากทำด้วย
ฝ้ายตามธรรมชาติ แต่นักเคมีได้ใช้วัตถุดิบอื่น ๆ มาประกอบขึ้นเป็นเส้นใย
ที่ทอเป็นผ้าได้ อย่างนี้เรียกว่าเป็นผ้าเทียมเพราะไม่ได้มาจากต้นฝ้ายที่ขึ้น
ตามธรรมชาติ ยางแท๊กกับยางเทียมก็เหมือนกัน ยางแท๊กได้จากต้นยางที่ขึ้น
ตามธรรมชาติ แต่ยางเทียมนั้นได้จากการประกอบวัตถุดิบอื่น ๆ ให้เหมือน
ยางที่ได้จากต้นยาง จึงเรียกว่ายางเทียม ปุ๋ยก็เช่นเดียวกัน ใช้วัตถุดิบอื่น ๆ
มาประกอบ ปุ๋ยเทียมกระดูก หรือปุ๋ยเทียมซัลเฟอร์อย่างนี้เป็นต้น และที่ทำ
เป็นปุ๋ยเทียมก็เพราะทำให้มีธาตุต่าง ๆ มากกว่าในปุ๋ยธรรมชาติ หรือจะทำให้
ละลายในดิน และเป็นประโยชน์แก่พืชเร็วกว่าปุ๋ยธรรมชาติ เช่นหินที่มีธาตุ
ฟอสฟอรัสถ้ามาบดใส่ในดินก็ได้ แต่กว่าจะละลายให้พืชกินเป็นอาหารได้
ต้องกินเวลาชั่งมี แต่เมื่อนักเคมีมาปรับปรุงทำให้ละลายให้พืชใช้เป็นอาหาร
ได้เร็ว จึงเรียกว่าปุ๋ยเทียม

ธาตุสำคัญที่ ๒ ก็ได้แก่ฟอสฟอรัส ซึ่งมีหน้าที่ทำให้ต้นข้าวออกรากแตก
กอเร็ว ธาตุนี้ในกระดูกและในสมัยโบราณก็ใช้กระดูกบดใส่ในไร่ในนา
นอกจากนี้ยังทำให้เมล็ดพืชเต็มเม็ดเต็มหน่วยด้วย ฉะนั้น ปุ๋ยเคมีจะเรียกว่า
กระดูกเทียมก็พอจะว่าได้

ธาตุสำคัญที่ ๓ ที่ไม่ได้กล่าวในตำราคือพอสแตช ซึ่งมีไนโตรเจน ฉะนั้น
ปุ๋ยเคมีที่มีธาตุพอสแตช จะเรียกว่าซีเมนต์เทียมก็พอจะเข้าใจกันได้ พืชโดยมาก
ต้องมีพอสแตชเลี้ยงลำต้น โดยเฉพาะไม้ยืนต้น ข้าวก็ต้องการ แต่บังเอิญใน
ประเทศไทยที่มีดินส่วนมากมีพอสแตชอยู่ในเนื้อที่ดินอยู่แล้ว เพียงพอกับความ
ต้องการของข้าว ฉะนั้นสำหรับอาหารของพอสแตชนี้ เราจะไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมี

เว้นไว้แต่ภาคอีสานที่ดินขาดพอสเตช แต่สำหรับใส่ปุ๋ยเบื้องต้น แม้แต่ใส่
ไนโตรเจนกับฟอสฟอรัส ก็เพิ่มข้าวได้ไร่ละ ๑๐-๒๐ ถัง

ที่นี้ ผู้รับการอบรมควรจะรู้ว่าปุ๋ยเคมีต่าง ๆ ที่จะใช้ในนามีรูปร่างลักษณะ
อย่างไร สำหรับธาตุไนโตรเจน มีปุ๋ยเคมีหลายชนิด แต่สำหรับข้าวที่ใช้กัน
มากก็มี ๒ ชนิดคือ

ก. ปุ๋ยที่เรียกตามภาษาวิทยาศาสตร์ว่าแอมโมเนียมซัลเฟต แต่ชาวนา
ชาวไร่มักเรียกกันว่า ปุ๋ยฝรั่งบ้าง ปุ๋ยน้ำตาลทรายบ้าง เพราะมันเหมือน
เม็ดน้ำตาลทราย

ข. ปุ๋ยยูเรีย ที่เรียกกันว่ายูเรียแม่เมะบ้าง ยูเรียเฉย ๆ บ้าง มีรูปร่าง
เหมือนเม็ดคัสคาขาว ๆ ทั้งตัวอย่างทั้ง ๒ ชนิด (ต้องมีตัวอย่างใหญ่) ทั้ง ๒
อย่างเป็นไนโตรเจนหรือซึ่ควายเทียม แต่มีส่วนไนโตรเจนต่างกัน คือปุ๋ยน้ำ
ตาลทรายมีไนโตรเจน ๒๐-๒๑% ส่วนยูเรียแรงกว่ามาก มีไนโตรเจนถึง
๔๕-๔๖% (ตอนนั้นต้องสอนให้นักเรียนคิด เปอร์เซนต์หรือส่วนร้อยที่มีอยู่แล้ว
ในหลักสูตร ป.๔) ตามส่วนร้อยดังนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าจะใช้ไนโตรเจนล้วน ๆ
ใส่ในนาไร่ละ ๕ กก. จะต้องใช้ปุ๋ยน้ำตาลทราย ๒๕ กก. แต่ถ้าใช้ยูเรีย
ต้องใช้ยูเรีย ๑๑-๑๒ กก. เท่านั้น เพราะยูเรียมีไนโตรเจนมากกว่าในปุ๋ย
น้ำตาลทรายถึงเท่าตัวกว่า จึงใช้น้อยกว่า (เรื่องนี้ต้องอธิบายให้นักเรียน
เข้าใจให้ดี) นอกจากนี้ ปุ๋ยน้ำตาลทรายไม่ได้อยู่ออย่างหนึ่ง คือมีกรดเปรี้ยว
ประกอบกับดินนาของเราส่วนมากเป็นดินเปรี้ยว ฉะนั้นเมื่อเปรี้ยวต่อเปรี้ยว
มาโดนกันเข้าก็เปรี้ยวจัดยิ่งขึ้น และถ้าใช้ไปนาน ๆ จะทำให้ดินแข็ง ไตคราค
ลำบาก ส่วนยูเรียนั้นเมื่อละลายแล้วไม่มีกากเหลือเป็นพิษไว้ในดินไม่เปรี้ยว
จึงใช้ในนาได้ดีกว่าปุ๋ยฝรั่งหรือปุ๋ยน้ำตาลทราย รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะใช้

ยูเรียมากขึ้นเป็นทั้งสองอย่าง เป็นปุ๋ยที่ทำขึ้นในประเทศไทยที่โรงงานแม่เกาะ
ลำคืบ

ที่นี้จะกล่าวถึงฟอสฟอรัส หรือกระดูกเทียมซึ่งมีอยู่หลายอย่าง แต่ใน
ที่นี้จะพูดจำเพาะ ๓ อย่างคือ ชูปเปอร์ฟอสเฟต รินาฟอส กับทูนีฟอส
เพราะทั้ง ๓ นี้ และจะใช้ในโครงการสาธิตของเราที่กำลังจะทำต่อไป เมื่อปี
๒๕๑๑ เราใช้ปุ๋ยฝรั่งหรือปุ๋ยน้ำตาลทราย ๑๐ กก. ต่อไร่ แต่ทั้ง ๒ อย่าง
มีกรดเปรี้ยว เพราะฉะนั้นถ้าขึ้นใช้ไปนาน ๆ จึงเกรงว่าเมื่อมันเปรี้ยวทั้ง ๒
อย่างไรไปโดนดินเปรี้ยวเข้าต่อไปอาจจะทำให้ดินแข็ง เพราะฉะนั้นรัฐบาลเห็น
ควรใช้ทูนีฟอส หรือรินฟอส เพราะทั้ง ๒ อย่างมันเป็นค่าง คือ ไม่
เปรี้ยว เพราะฉะนั้นจึงแก้กัน และจะไม่ทำให้ดินแข็งได้ดังได้กล่าวมาแล้ว
สำหรับนานัน ใส่ปุ๋ย ๒ อย่างนี้ก็พอ

ปุ๋ย ๒ อย่างนี้มันมีขายในตลาดรวมกันเป็นเม็ด ๆ คือ รวมกันทั้งสองอย่าง
อยู่ในเม็ด ๆ เดียวกัน จะแยกไนโตรเจนจากฟอสฟอรัสไม่ได้ ซึ่งแท้ที่จริง
สำหรับนานันไม่ค่อยเหมาะสม เรียกกันว่าปุ๋ยเม็ดบ้าง ปุ๋ยผสม ๑๖/๒๐ บ้าง
ข้าวก็เหมือนคนต้องกินอาหาร ถ้าคนกินข้าวเสียหมดแต่เช้า พอตอนเย็นไม่มี
อะไรเหลือก็หิวโหย ต้นข้าวก็เหมือนกันถ้าใส่ปุ๋ยตั้งแต่ขึ้นต้นทั้งหมด พอ
ตอนปลายไม่มีอาหารเหลือต้นก็ไม่งามรวงก็ไม่ดี เพราะฉะนั้นควรจะแบ่งใส่
เดี๋ยวนี้ก็มี การแบ่งใส่มากขึ้นเหมือนกัน แม้จะใช้ ๑๖/๒๐ บางแห่งก็ใช้ ๑๐ กก.
ในต้นฤดูแล้วที่หลังใช้ ๕ กก. แต่แบ่งอย่างนี้ก็ปลูกเหมือนกัน เพราะว่า
ชั้นแรกมันควรจะใส่อาหารที่ทำให้ราก คือฟอสฟอรัสให้ออกราก แรกก็
ตั้งตัวเสียก่อนจึงใส่ไนโตรเจน เหมือนเรากินข้าวก็แถมกับเข้าไป ที่นี้ก็จะ
ใช้เสียหมดก็ไม่ดีเพราะเมื่อตอนปลายฤดูก็จะไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นเราจะ
แบ่งไนโตรเจนออกเป็น ๒ ตอน

ใส่ฟอสฟอรัสแล้วให้ออกรากทรงตัวดีแล้วก็ใส่ยูเรียเสียครึ่งหนึ่ง ที่นเมื่อ
ตอนปลายเมื่อต้นข้าวตั้งตัวจนต้นกลมจนจะตั้งท้องก็ใส่อีกครึ่งหนึ่ง อย่างนี้
เป็นวิธีการที่ใช้กันมากกันในต่างประเทศที่ปลูกข้าวอย่างเราแหละ เพราะ
ฉะนั้นในการทดลองของเราจึงเดินตามแบบใหม่นี้ คือใส่ฟอสฟอรัสเสียก่อน
แล้วจึงใส่ยูเรีย ๒ ครั้ง

อนึ่ง ควรชี้แจงว่า ปุ๋ยไนโตรเจน กับฟอสฟอรัส มันต่างกันอยู่อย่าง
หนึ่ง คือ เมื่อใส่ฟอสฟอรัสลงในดินแล้วส่วนหนึ่งของมันจะถูกยึดไว้ในดิน
เมื่อใช้บางส่วนสำหรับทำรากแตกกอแล้ว ยังมีเหลือพอที่จะช่วยทำให้เมล็ด
ข้าวมาก และเต็มเม็ดเต็มหน่วย ข้อสำคัญมีว่าต้องใส่ฟอสฟอรัสให้เพียงพอ
จึงจะเหลือใช้ตอนปลายมือ ถ้าใส่น้อยไปแม้จะออกรากแตกกอดีก็ตาม ถ้า
ฟอสฟอรัสไม่เพียงพอ ตอนปลายมือข้าวจะลีบไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย

ส่วนไนโตรเจนนั้นต่างกับฟอสฟอรัสที่เมื่อใส่ลงไป在地แล้ว และต้น
ข้าวใช้บางส่วนเมื่อเลี้ยงลำต้นให้เขียวชอุ่ม ส่วนที่เหลือนั้น มันไม่ติดอยู่
กับดินเหมือนฟอสฟอรัส มันจะละลายน้ำซึมลงไป在地สูญหายไปบ้าง
ระเหยเป็นแก๊สไปบ้าง ฉะนั้น ตอนปลายมือจะไม่มีไนโตรเจนเหลือ เราจึง
เก็บไว้ในตอนปลายมืออีกครั้งหนึ่ง

ที่นี้จะต้องย้อนไปพูดถึงเรื่องปุ๋ยฟอสฟอรัส ที่ว่าถูกยึดไว้ในดิน ซึ่งบางที่
ก็ถูกยึดไว้แน่น ไม่ละลายออกให้ข้าวใช้เป็นอาหาร เช่น ปุ๋ยที่เป็นกรดหรือ
เปรี้ยว เมื่อใส่ลงไป在地เปรี้ยว คือ เปรี้ยวต่อเปรี้ยวโดนกัน นอกจาก
จะทำให้เปรี้ยวยิ่งขึ้น กลับจะถูกยึด在地แน่นเกินไป ไม่ยอมคายละลายออก
เป็นอาหารข้าวได้ทั้งหมด มีบางส่วนจะไม่ละลายเป็นอาหารข้าวได้ แต่ถ้า
ปุ๋ยเป็นด่างหรือไม่เป็นเปรี้ยวดิน จะถูกยึดไว้เพียงเล็กน้อยไว้ไม่ให้ละลายสูญ
เสียไปเปล่า ๆ แต่ก็จะไม่ค่อย ๆ ละลายใช้เป็นอาหารของต้นข้าวได้เกือบหมด

ที่นี้จะต้องพูดว่าจะใส่ปุ๋ยเท่าไร ทำไม่ต้องใช้ยูเรีย ๕ กก. กับทูนีฟอส และรีนาฟอส ๑๐ กก. นี้ก็เพราะเราจะกำเนิงานให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งปรารถนาจะใช้ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ต่อไร่ แต่ไม่ใช่ในรูปที่ผสมมาเสร็จ จะทำให้ปุ๋ยยูเรียก็ทำได้ในเมืองไทยอยู่แล้วนั้น รัฐบาลมีโครงการที่จะส่งวัตถุดิบคือ ทูนีฟอส ซึ่งแท้ที่จริงทูนีฟอสก็ทำจากกระดูกสัตว์ที่ตายมานานแล้วฝังอยู่ในดินลึก แล้วขุดขึ้นมาบดให้ละเอียดแล้วก็ทำเป็นเม็ดซึ่งจะทำในประเทศไทยทั้ง ๒ อย่าง คือ ทังยูเรีย และ ทูนีฟอส นอกจากนี้ปุ๋ย ๑๖/๒๐ นี้ ตามภาวศาสตร์เรียกว่าแอมโมเนียมฟอสเฟต และเรียกกันสั้น ๆ ว่าแอมโมฟอส ซึ่งหมายความว่ามีแอมโมเนียมที่เป็นไนโตรเจน และคำว่าฟอส ก็หมายความว่าฟอสเฟตนั่นเอง แต่ข้อสำคัญมันเป็นกรดหรือเปรี้ยว โคนดินเปรี้ยวเข้าก็จะทำให้เปรี้ยวยิ่งขึ้น และก็ปรากฏว่าผลที่ได้จากแอมโมฟอส คือ ๑๖/๒๐ นี้ ผลชั้ก็จะลดลงจึงต้องเพิ่มจำนวนปุ๋ยกันมากขึ้น คือ แทนที่จะใช้เพียงไร่ละ ๑๕ กก. เดียวก็ใช้กันไร่ละ ๒๐ กก. ถึง ๓๐ กก. ก็มี ซึ่งย่อมจะทำให้ราคาปุ๋ยที่ชาวนาต้องซื้อใส่เปลืองเงินมากขึ้นเป็นลำดับ และต้องสงสัยว่าเป็นเพราะปุ๋ย ๑๖/๒๐ เปรี้ยวนั่นเอง

ฉะนั้นนโยบายของรัฐบาลจึงปรารถนาจะให้ใช้ยูเรีย กับทูนีฟอส เพราะเป็นปุ๋ยที่ไม่เปรี้ยวจะทำให้ดินเสีย และในที่สุดจะได้ใช้ปุ๋ยที่ทำภายในประเทศทั้ง ๒ อย่าง

ตอนนี้ต้องสอนให้นักเรียนรู้วิธีคำนวณไนโตรเจน กับฟอสฟอรัสที่ใส่ในนา ถ้าใช้ ๑๖/๒๐ ๑๕ กก. ๒๐ กก. กับ ๓๐ กก. ต่อ ๑ ไร่ นา ๑ ไร่ จะได้ไนโตรเจนกี่กิโลและจะได้ฟอสฟอรัสกี่กิโล โดยใช้วิธีบัญญัติไตรยางค์นั่นเอง ควรสอนให้คำนวณด้วยว่าถ้าใช้ยูเรีย ๕ กก. กับทูนีฟอส ๑๐ กก. ต่อ

๑ ไร่ จะได้ไนโตรเจนกับฟอสฟอรัส ไร่ละกิโล จะพบว่าได้ในโตรเจน ๒.๓ กก. ต่อไร่ กับ ๓ กก. ฟอสฟอรัสต่อไร่ ส่วนปุ๋ย ๑๖/๒๐ ถ้าใช้ ๑๕ กก. ต่อไร่ ก็จะได้ไนโตรเจน ๒.๔ กับฟอสฟอรัส ๓ กก. ต่อไร่ เทียบเท่ากับปุ๋ย ๕ กก. กับทูนีฟอสหรือรีนาฟอส ๑๐ กก. ซึ่งเป็นปุ๋ยที่เราจะใช้ในการทดลอง อันมีข้อเสียที่แพงกว่าปุ๋ย ๑๖/๒๐ ที่สั่งมาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ก็เพราะปุ๋ยไนโตรเจนยูเรียที่ทำในประเทศยังแพงกว่าไนโตรเจน ๑๖/๒๐ ที่สั่งมาจากต่างประเทศ ส่วนฟอสฟอรัสกับทูนีฟอสก็ดี ในรีนาฟอสก็ดี เป็นฟอสฟอรัสที่ละลายอาหารข้าวได้ทั้งหมด ราคาจะแพงกว่าฟอสฟอรัสที่สั่งมาในปุ๋ย ๑๖/๒๐ ซึ่งเป็นฟอสฟอรัสที่ใช้วัตถุอื่นๆ ที่ละลายยาก ทั้งเป็นปุ๋ยที่เปรี้ยว ฟอสฟอรัสบางส่วนจึงถูกยึดแน่นจนละลายไม่หมด ฉะนั้นไม่ควรคิดว่าปุ๋ยราคาถูกจะให้ประโยชน์มากที่สุด ปุ๋ยที่ดีและแพงกว่าอาจจะให้ผลตอบแทนมากกว่าและดีกว่าเช่นตามที่ได้ทดลองมาแล้วในที่นาจังหวัดสระบุรี นาที่ใส่ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ไร่ละ ๓๐ บาท ได้ข้าว ๓๐ ถัง ส่วนที่ใช้ยูเรีย ๕ กก. กับรีนาฟอส ๑๐ กก. เป็นราคาไร่ละ ๔๐ บาท ได้ข้าว ๑๕ ถัง ไหนจะได้ประโยชน์มากกว่ากัน ควรกำหนดให้นักเรียนดู แต่การทดลองที่กล่าวนี้ เป็นการทดลองของเอกชน จึงอาจจะเชื่อถือไม่ได้ ฉะนั้นการทดลองของเราวันนี้ที่ใช้ยูเรีย ๕ กก. กับรีนาฟอสหรือทูนีฟอส ๑๐ กก. จึงจะพิสูจน์กันได้ว่าได้ผลอย่างไร เปรียบกับนาที่ไม่ได้ใส่ปุ๋ยเลย หรือนาที่ใส่ปุ๋ย ๑๖/๒๐ แต่ก็ควรคิดกันต่อไปว่า เมื่อเดี๋ยวนี้ใช้ ๑๖/๒๐ ไร่ละ ๒๐ กก. หรือ ๓๐ กก. ทางใต้ทางเสียจะมีอย่างไร

ที่นี้ต้องชี้แจงต่อไปว่าตามที่กรมการข้าวได้ทดลองมาแล้ว ถ้าใส่ไนโตรเจนมากกว่าไร่ละ ๒ กก. ไนโตรเจนที่เกิน ๒ กก. จะไม่เพิ่มผลพอกที่จะมีกำไรมากขึ้น ดังตัวเลขต่อไปนี้

ตารางแสดงการเพิ่มปุ๋ยไนโตรเจน ทำให้กำไรที่ได้ต่อไร่ลดลง

ชนิดของปุ๋ย	ราคาของปุ๋ยต่อไร่			ใส่ปุ๋ยข้าวเพิ่มถึง/ไร่		ข้าวเปลือกราคา ถึงละ๑๐บาท	หักค่าปุ๋ยแล้ว มีกำไรไร่ละ
	N	P	รวม	๑ ไร่ได้ข้าว	เพิ่มขึ้นถึง		
ไม่ใส่ปุ๋ย	—	—	—	๓๒	—	—	—
N ₂ P ₄	๑๓	๒๗	๔๐	๔๑	๕	๕๐	๕๐
N ₄ P ₄	๒๖	๒๗	๕๓	๔๒	๑๐	๑๐๐	๔๗
N ₆ P ₄	๓๕	๒๗	๖๒	๔๓	๑๑	๑๑๐	๔๔

ตามนี้จะเห็นได้ว่า ยิ่งใช้ไนโตรเจนมากขึ้นกว่า ๒ กก. ต่อไร่กลับจะขาดทุนมากขึ้นเป็นลำดับ

ฉะนั้น ถ้าใช้ ๑๖/๒๐ ไร่ละ ๒๐ กก. จะได้ไนโตรเจน ๓.๒ กก. กับฟอสฟอรัส ๔ กก. ซึ่งสำหรับฟอสฟอรัสก็นับว่าพอดี แต่ไนโตรเจนที่เกินไป ๑.๒ กก. นั้นเสียเงินไม่คุ้มค่า ฉะนั้นการใช้ไร่ละ ๒๐ กก. ๆ ละ ๒ บาท เป็นเงินไร่ละ ๔๐ บาท ก็เท่ากับปุ๋ยยูเรีย ๕ กก. กับทุนีฟอสหรือรีนาฟอส ๑๐ กก. คือไร่ละ ๔๐ บาทเท่ากัน แต่ยูเรีย ๕ กก. กับทุนีฟอสหรือรีนาฟอส ๑๐ กก. จะให้ผลเพิ่มขึ้นมากกว่า ๒๐ กก. ๑๖/๒๐ เพราะจะเสียเงินค่าไนโตรเจนที่เกินไป ๑.๒ กก. เปล่า ๆ ไม่ได้ประโยชน์อะไร

ถ้าใช้ ๑๖/๒๐ ไร่ละ ๓๐ กก. ยิ่งจะใช้เงินเปลืองมากกว่าโดยใช้เหตุ เพราะจะใช้ไนโตรเจนถึง ๔.๘ ฟอสฟอรัส ๖ กก. ต่อไร่ เป็นราคาไร่ละ ๖๐ บาท ซึ่งคงจะไม่ได้ผลเกินปุ๋ย สูตรของเราซึ่งมีราคาราว ๔๐ บาทเท่านั้น ชาวนาของเราจน การใช้ปุ๋ยจะต้องประหยัด เราจะต้องคิดลงทุนให้น้อยที่สุด และมีกำไรมาก

ควรให้นักเรียนคำนวณดูว่าที่นา ๒๐ ไร่ ถ้าใส่ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ไร่ละ ๑๕ กก. เป็นเงิน ๓๐ บาทต่อไร่ ได้ผลไร่ละ ๓๐ ถึง ๆ ละ ๑๐ บาท จะได้กำไรเท่าไร เปรียบเทียบกับยูเรีย ๕ กก. กับทูนีฟอส ๑๐ กก. เป็นเงิน ๕๐ บาท ต่อไร่ ได้ผลไร่ละ ๔๐ ถึง ๆ ละ ๑๐ บาท จะได้กำไรเท่าไร

อนึ่ง เมื่อพูดถึงการทดลองของกรมการข้าวว่าได้ใช้สูตร N_2P_4 นั้น ต้องชี้แจงให้เข้าใจว่าใน พ.ศ. ๒๕๑๑ เราได้ใช้สูตร N_2P_4 ของกรมการข้าว ได้ผลเป็นที่พึงพอใจและปรากฏว่า ได้ผลมากกว่า ๑๖/๒๐ ถึง ๒๐ ถึงก็มี แต่เราได้ใช้แอมโมเนียมซัลเฟต คือ ปุ๋ยน้ำตาลทราย ๑๐ กก. ชูปเปอร์ฟอส ๑๐ กก. ซึ่งทั้งสองเป็นกรตเปรี้ยวไม่พึงปรารถนา และโดยเหตุที่ความเปรี้ยวนั่นเอง ได้ทำให้ฟอสฟอรัสในชูปเปอร์ได้ถูกยึดไว้แน่น บางส่วน (ไม่น้อยกว่า ๑ กก.) ถูกยึดไว้แน่นจนไม่ละลายเป็นอาหารต้นข้าวได้

ฉะนั้น N_2P_4 ที่ใช้ชูปเปอร์ฟอสนั้น ความจริงจะได้เป็นอาหารที่ใช้เป็นประโยชน์ได้เพียง N_2P_3 ซึ่งก็ตรงกับ ๑๕ กก. ๑๖/๒๐ ที่ได้ไนโตรเจน ๒.๔ กก. กับ ฟอสฟอรัส ๓ กก. ต่อไร่ และก็ตรงกับ ๕ กก. ยูเรีย ๑๐ กก. ทูนีฟอสหรือรีนาฟอส ที่จะได้อาหารไนโตรเจน ๒.๓ กก. กับฟอสฟอรัส ๓ กก. ซึ่งตามหลักวิชาการจะได้ผลมากกว่า ๑๕ กก. ๑๖/๒๐ เพราะเป็นปุ๋ยผสมแบ่งแยกใส่ฟอสฟอรัสก่อนและไนโตรเจนภายหลังไม่ได้ ทั้งเป็นปุ๋ยที่เปรี้ยว ส่วน ๕ กก. ยูเรีย กับ ๑๐ กก. ทูนีฟอสหรือรีนาฟอสเป็นปุ๋ยที่ไม่เปรี้ยวไม่ทำให้ที่ดินเสีย

นี้พูดตามหลักวิชาการ ซึ่งโครงการของเราจะใช้สูตรตามนโยบายของรัฐบาล และจะช่วยแสดงให้เห็นว่าสูตรที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้ใช้ต่อไปนี้จะให้ผลดีหรือไม่ และเมื่อใช้จะได้กำไรมากหรือน้อยกว่าใช้ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ที่ต้อง

ส่งมาจากต่างประเทศทั้งหมด ส่วนปุ๋ยตามนโยบายของรัฐบาลจะใช้ปุ๋ยที่ผลิต
ขึ้นในประเทศ

บันทึกฉบับนี้ได้รับการรับรองจาก

อาจารย์สมโภชน์ สุวรรณวงศ์

กองวิชาการ กรมการข้าว

กระทรวงเกษตร

นายเผกิม วิจิระฐาน

หัวหน้ากองเกษตรเคมี

กรมกสิกรรม

กระทรวงเกษตร.

ข้าพเจ้าได้ข่าวว่า เมื่อมีการประชุมกลุ่มเกษตรกรที่สว่างนิวาศ เมื่อ
ปลายเดือนสิงหาคมนี้ มีกลุ่มเกษตรกรบางจำพวกมีความเห็นว่าโครงการ
นาสาธิตที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรบางคน ร่วมดำเนินงานอยู่ในฐานะเป็น
ประธานศูนย์ต่างๆ นั้น เป็นโครงการที่ข้าพเจ้าใช้เป็นเครื่องบังหน้าเพื่อ
จะได้ขายปุ๋ยเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของข้าพเจ้า ซึ่งหมายความว่าข้าพเจ้า
ไม่เป็นคนที่ซื่อสัตย์สุจริตแต่เป็นคนคดโกง ซึ่งเป็นครั้งแรกในชีวิตของ
ข้าพเจ้าที่ถูกหาว่าเป็นคนคดโกง ฉะนั้น เพื่อรักษาชื่อเสียงของข้าพเจ้า
จึงใคร่ขอเล่าการเป็นไปในอดีตปัจจุบัน เพื่อประธานศูนย์ต่างๆ จะได้
พิจารณาว่า ข้าพเจ้าริเริ่มโครงการสาธิตนี้ เพื่อประโยชน์ส่วนตัวตั้งแต่ต้น
หรือตอนหนึ่งตอนใดเมื่อได้ดำเนินงานโครงการไปแล้ว

ก่อนอื่น ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า วิธีการที่ใช้อยู่ คือทำการทดสอบในที่นา
ของชาวนาโดยชาวนานั้น ไม่ได้เป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าคิดขึ้นเอง แต่เป็นความ
คิดของผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการ FAO ที่ได้มาสำรวจสภาพการเกษตร
ของประเทศ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ในระหว่างที่ข้าพเจ้าเป็นรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงเกษตร ผู้เชี่ยวชาญนั้นชื่อ ดร. ราเมีย แห่งอินเดียที่ชี้แจงว่า ก่อน
สงครามนักวิชาการของเราได้ทำการทดลองเรื่องการใช้ปุ๋ยมาหลายปี ที่สถานี
ทดลองที่คลองรังสิต และควรจะใช้ผลของการทดลองนั้น ไปแสดงให้ชาวนา

เห็น โดยให้ชาวนาทำเองในที่ดินของชาวนาเอง เป็นวิธีการที่ ดร. ราเมีย ได้สนับสนุนต่อไปที่ International Rice Commission หรือที่เรียกกันตามภาษาไทยว่า กรรมการข้าวระหว่างนานาประเทศ ซึ่งในตอนนั้นข้าพเจ้าก็ได้เป็นประธานกรรมการอยู่ด้วย และในที่สุดบางประเทศ เช่น อินเดีย กับ ซीलันได้นำไปใช้ได้ผลดีมาก สำหรับประเทศไทยได้เริ่มทดลองตามที่กรรมการ เอฟ. เอ. โอ. เสนอแนะ แต่ต้องเลิกเพราะขาดทุนเนื่องด้วยราคาข้าวต่ำและราคาปุ๋ยสูง และก็ได้เป็นอยู่อย่างนั้นจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ ราคาข้าวขึ้นสูงการใช้ปุ๋ยจึงมีกำไร และตั้งแต่ปีนั้นก็ได้ใช้กันมากขึ้นเป็นลำดับ

เมื่อปลายปี ๒๕๐๙ ข้าพเจ้าได้ถูกแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการเพิ่มผลผลิตของกรรมการ ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทย และเมื่อราคาข้าวสูงขึ้นก็รู้สึกว่าการใช้ปุ๋ยจะมีกำไร จึงริเริ่มฟื้นฟูวิธีการที่กล่าวมาข้างบน

แต่ก่อนที่เสนอต่อกรรมการ ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทย ข้าพเจ้าได้เชิญ นายไพบุลย์ อารีย์ชน ประธานกรรมการกลุ่มชาวนาระดับประเทศพบกับ นายเคอพอนซิกา ผู้แทน FAO เพื่อปรึกษาหารือกันเรื่องนี้ ซึ่งนายไพบุลย์เห็นดีด้วยในความคิดของข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นเมื่อปลายเดือนธันวาคม ข้าพเจ้าได้เชิญ นายเคอพอนซิกา กรรมการกลุ่มชาวนาระดับประเทศกับผู้อื่นที่มีความสนใจในเรื่องนี้ เช่น ดร. กมล ชาญเลขา นายสว่าง จารุศร เป็นต้น ไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงแรมเวียงใต้ เพื่อเสนอความคิดเห็นของข้าพเจ้ากับนายไพบุลย์ ให้กรรมการระดับประเทศพิจารณา ได้ปรึกษาหารือกับกรรมการระดับประเทศก็เห็นดีด้วยและตกลงกันว่าจะทำการทดลอง ๖๐๐ หน่วย แบ่งเป็นภาคเหนือ ๑๐๐ หน่วย ภาคใต้ ๑๐๐ หน่วย ภาคอีสาน ๒๐๐ หน่วย และภาคกลาง ๒๐๐ หน่วย ส่วนนายสว่าง จารุศร แสดงความยินดีที่จะให้บ้านเป็นที่ทำการศูนย์กลาง รวมทั้งการใช้พิมพ์ดีดและความสะดวกอื่น ๆ สำหรับดำเนินงานด้วยความสะดวกโดยไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย

จ่ายอะไรเลย และต่อมาข้าพเจ้าได้ชักชวนขอให้นางสาววลี จารุศร* บุตรสาว นายสว่าง รับหน้าที่เป็นเลขานุการดำเนินงานโครงการโดยรับเงินเดือน เพียงเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท แม้นางสาววลีมีความสามารถเพียงพอที่จะรับ เงินเดือน ๓-๔ เท่า จากบริษัทหรือองค์การต่างประเทศ ต่อจากนั้น นายไพบุลย์ นายสว่าง กับนางสาววลี นายเคอพอนชีกา กับผู้อื่น ๆ ได้ลงไป ประชุมปรึกษาหารือกันอีกครั้งหนึ่งที่หัวหิน

เมื่อเตรียมการเสร็จแล้ว นายไพบุลย์ จึงได้เสนอโครงการต่อกรรมการ ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๑ โดยถือหลักการ ตามที่กรรมการ ตอ. ขอ. ได้ไว้ในหนังสือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตร ที่เป็นประธานกรรมการ ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทยลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๙ ว่า

๑. ต้องเป็นโครงการที่เอกชนและหน่วยงานที่มีชื่อของรัฐบาลร่วมกันทำ หรือที่พูดตามภาษาอังกฤษว่า Non Government Participation

๒. “ทำโครงการตัวอย่างเล็กๆ เพื่อทดสอบผลของการกันคว่ำ ซึ่ง หากมีผลดีจะได้เป็นทางให้รัฐบาลสนับสนุนให้เข้าอยู่ในโครงการพัฒนาของ ชาติต่อไป”

๓. ที่ทำการทดสอบนั้น ก็คือ ผลของการกันคว่ำ ที่กรมการข้าวได้ทำ มาในที่นาของชาวนา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๗ รวม ๖ ปี ปรากฏว่าสูตร N_2P_4 ได้ผลมากที่สุด โดยลงทุนน้อยที่สุด แต่ได้เปลี่ยนวิธี ใส่ปุ๋ยของกรมการข้าวที่ใส่ปุ๋ย N_2P_4 ครั้งเดียว เป็นใส่เป็นระยะ หรือเรียกใน ภาษาอังกฤษว่า split application ซึ่ง ดร. สละ ทศานนท์ อธิบดีกรม การข้าวก็เห็นที่ด้วย

* นางวลี เทพหัสดิน ณ อยุธยา

และกรรมการ ตอ. ขอ. ใต้อนุมัติ โดยตั้งให้นายไพบูลย์เป็นผู้บริหาร
ต่อมาเมื่อทำการอย่างจริงจัง นายไพบูลย์ไม่ได้ทำการบริหารเลย ข้าพเจ้า
กับนางสาววลี เลขานุการ จึงได้ทำการบริหารตลอดปี ๒๕๑๑

ทั้งนี้เพราะเกิดติดขัดเรื่องการเงิน ที่ นายเคอพอนซิกาว่าจะได้จาก
กรรมการ ตอ. ขอ. แห่งออสเตรเลีย แต่กรรมการ ตอ. ขอ. แห่งออสเตรเลีย
ยังไม่จ่ายเงิน เพราะมีบางองค์การที่คัดค้านว่าไม่เป็นโครงการที่ควรช่วย
เหลือ ฉะนั้น ข้าพเจ้าจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคาร เพื่อดำเนินงานที่ตั้งต้น
ไว้แล้วต่อไป และข้าพเจ้าต้องเขียนหนังสือชี้แจงประโยชน์ที่จะได้จากโครง
การต่อองค์การศาสนาสากล ซึ่งจะต้องแสดงความเห็นขอด้วย กรรมการ
ตอ. ขอ. แห่งออสเตรเลีย จึงจะจ่ายเงินช่วยเหลือ เมื่อองค์การศาสนาสากล
ได้รับหนังสือชี้แจงของข้าพเจ้าก็ได้แสดงความเห็นขอด้วย แต่ถึงกระนั้น
กรรมการ ตอ. ขอ. ของออสเตรเลียก็ยังไม่จ่ายเงินช่วยเหลือ เพราะผู้เชี่ยวชาญ
ของ FAO บางคนไม่เห็นดีด้วย ในที่สุดศาสตราจารย์แมกมิลแลน ประธาน
กรรมการ ตอ. ขอ. ของออสเตรเลียได้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อกู้ด้วยตนเอง
เองว่าโครงการได้เป็นไปอย่างไร และไปพบที่ปทุมธานีว่าได้ผลอย่างไร
พอใจมาก จึงตกลงจ่ายเงินเพียงพอสำหรับใช้หนี้ธนาคารทั้งค่าดอกเบี้ยตาม
ที่ข้าพเจ้าได้ใช้จ่ายเงินไปแล้ว และเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายจนจบปีที่ ๑ ของ
โครงการ และให้เงินเพียงพอสำหรับดำเนินงานในปีที่ ๒ ต่อไปด้วย

เมื่อศาสตราจารย์ แมกมิลแลนมาประเทศไทย นอกจากลงมาหาข้าพเจ้า
ที่หัวหิน เขายังได้พบปะผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง ดร. สดะ ทศานนท์ อธิบดีกรม
ข้าวที่แสดงความเห็นดีด้วย กับนายไพบูลย์ที่รับรองกับ ศาสตราจารย์แมก
มิลแลนว่าจะสนับสนุนและดำเนินงานต่อไป

ที่นี้จะขอย้อนไปพูดถึงการเป็นไประหว่างข้าพเจ้ากับนายไพบูลย์ ในตอนที่ขาดเงินค้ำเนิงงานโครงการสาริต ข้าพเจ้าได้ไปหานายไพบูลย์ เพื่อขอความช่วยเหลือ ขอกู้เงินชั่วคราวจนกว่าจะได้เงินจากออสเตรเลีย และหวังว่าบริษัทกลุ่มชาวนาของนายไพบูลย์จะมีเงินพอให้กู้ได้ แต่นายไพบูลย์บอกว่าเงินของบริษัทส่วนมาก คือ ๑ ล้านบาท ได้ไปลงทุนซื้อปุ๋ย ๑๖/๒๐ สำหรับจำหน่ายให้กลุ่มชาวนาต่างๆ ข้าพเจ้าจึงได้ทราบว่าเป็นบริษัทของนายไพบูลย์ ที่ข้าพเจ้าเข้าใจว่าตั้งขึ้นเพื่อส่งข้าวออกนอกในเวลาสั้น ทำการค้าปุ๋ยอยู่ด้วย ภายหลังอีก ๓-๔ เดือน นายไพบูลย์บอกให้ทราบว่าไปญี่ปุ่นเพื่อตกลงเรื่องการซื้อปุ๋ยมาจำหน่ายให้กลุ่มชาวนา ข้าพเจ้าจึงได้ตั้งเนื้อว่าอย่างไรรัฐบาลจะต้องพยายามขายปุ๋ยที่ผลิตจากโรงงานแม่เมาะ ของบริษัทปุ๋ยเคมี และถ้าโครงการสาริตแสดงว่า N_2P_4 ได้ผลดีจริง การจำหน่ายปุ๋ยของบริษัทปุ๋ยเคมีจะต้องควบไปกับฟอสเฟส นายไพบูลย์ควรจะระวังตัวอย่าหวังจะขาย ๑๖/๒๐ ต่อไปมากนัก ควรจะสืบราคาซูเปอร์ฟอสเฟสไว้บ้างทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในขณะนั้น ข้าพเจ้าไม่ได้คิดจะขายปุ๋ย แต่แนะนำให้ให้นายไพบูลย์เตรียมการไว้จำหน่ายปุ๋ยอย่างที่ใช้ในโครงการสาริต แต่นายไพบูลย์จะเชื่อฟังหรือไม่ ข้าพเจ้าก็หาทราบไม่ เพราะขาดการติดต่อกันเนื่องด้วยขัดแย้งกันเรื่องการเมือง

อย่างไรก็ดี เมื่อนายไพบูลย์รับกับศาสตราจารย์แมกมิแลนว่าจะสนับสนุนโครงการต่อไป ผลก็ได้ปรากฏอย่างชัดที่ ศาสตราจารย์แมกมิแลนไปตรวจการที่ปทุมธานีว่า N_2P_4 ได้ผลดีเกินกว่า ๑๖/๒๐ มากมาย ฉะนั้นการที่นายไพบูลย์ จะสนับสนุนโครงการต่อไปก็ต้องหมายความว่า เห็นดีด้วยว่า N_2P_4 จะได้ประโยชน์แก่ชาวนามากกว่าปุ๋ย ๑๖/๒๐ และถ้าค้าปุ๋ย ๑๖/๒๐ ต่อไปก็จะ

ขัดกับความคิดเห็นอันนี้ จึงต้องเข้าใจว่า นายไพบูลย์ไม่ได้ค้าปุ๋ย ๑๖/๒๐ ต่อไป แต่ก็ไม่ทราบว่าได้พยายามหาซื้อฟอสเฟสประกอบกับปุ๋ยของบริษัทปุ๋ยเคมี เพื่อจำหน่ายให้กลุ่มเกษตรกรหรือไม่ เพราะคงได้กล่าวมาแล้วได้ขาดการติดต่อกับนายไพบูลย์ เนื่องด้วยมีการขัดแย้งกันเรื่องการเมือง และที่รัฐบาลปรารถนาจะขายปุ๋ยของบริษัทปุ๋ยเคมี ก็แสดงออกมาโดยห้ามปุ๋ยยูเรียกับแอมโมเนียซัลเฟต เข้ามาจากต่างประเทศ

ฝ่ายข้าพเจ้า เมื่อปรากฏผลดีตามที่ ศาสตราจารย์แมกมิแลน พบเห็น ชาวนาที่ใช้ปุ๋ย N_2P_4 ก็แสดงความปรารถนาจะซื้อใช้ แต่ซูบเปอร์ฟอสเฟตที่มีราคาถูกพอสมควรหาซื้อในประเทศไม่ได้ นายสว่าง จารุศร จึงอุทิศส่วยส่งซูบเปอร์ฟอสเฟตจากต่างประเทศ และข้าพเจ้าจัดซื้อ ยูเรีย จากบริษัทปุ๋ยเคมีมาสนองความต้องการของชาวนาเท่าที่จะทำได้ แต่เงินปานนี้ยังไม่ได้รับเงินค่าปุ๋ย เนื่องด้วยข้าวในปทุมธานีเป็นโรคใบสีส้ม เสียหายกันมาก

อย่างไรก็ดี การเป็นไปได้เตือนสติข้าพเจ้าว่า จุดประสงค์ของโครงการนาสาริต ก็คือ ชักจูงให้ชาวนาใช้ปุ๋ยมากขึ้นเป็นลำดับ แต่เมื่อชาวนาต้องการปุ๋ยแล้วไม่มีจะให้ โครงการก็จะมีประโยชน์อันใด ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องหาวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้โครงการเป็นประโยชน์จริง ๆ ซึ่งก็หมายความว่า ชาวนาต้องซื้อปุ๋ยไปใช้ในนาได้จริง ๆ

ในปลายปี ๒๕๑๒ บริษัทปุ๋ยเคมี ได้เริ่มปรับปรุงงานอันมีจุดประสงค์จะได้ขายปุ๋ยที่ผลิตให้มากขึ้น และต้องการจะขายให้ชาวนาอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ได้มีผู้เสนอว่าควรขายปุ๋ยโรยหน้าตอนข้าวจะออกดอกในอัตรา ๕ กิโลกรัมต่อไร่ และใช้ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ไปอย่างเดิม ซึ่งหมายความว่าชาวนาจะ

ต้องลงทุนค่าปุ๋ย ๑๖/๒๐ ๑๕ กิโล เป็นเงินไร่ละ ๒๗ บาท แล้วต้องแถม
ยูเรีย ๕ กิโล เป็นเงิน ๑๓ บาท รวมลงทุนไร่ละ ๔๐ บาท แต่ผู้เสนอความ
คิดหาได้แจ้งไม่ว่า การเพิ่มปุ๋ย ๑๓ บาท จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเท่าไร
และมีกำไรหรือไม่ ซึ่งตามที่กรมการข้าวได้ทำการทดลองก็ปรากฏว่า การ
เพิ่มธาตุไนโตรเจน เกินไร่ละ ๒ กิโล ไม่ได้ทำให้มีกำไรมากขึ้น ดังได้
ชี้แจงไว้แล้วในบันทึกอบรมลูกชาวนา ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ติดต่อกับบริษัท
ปุ๋ยเคมีรายงานว่า ตามที่บริษัทปุ๋ยเคมีได้ให้ปุ๋ยยูเรียมาทดลองประกอบกับปุ๋ย
รินาเนียฟอสเฟตนั้นปรากฏว่าได้ผลดี คือเมื่อใช้ แอมโมฟอส ๑๕ กิโล
เทียบกับยูเรีย/รินาเนีย ๑๕ กิโล ที่นาที่ใช้แอมโมฟอสนั้นได้ผลผลิตต่ำ
กว่ายูเรีย/รินาเนียไร่ละ ๑๒—๑๕ ถัง ฉะนั้นน่าจะใช้ผลทดลองให้เป็นประ
โยชน์ คือพยายามจำหน่ายยูเรียประกอบกับรินาเนีย ๑๕ กิโล ซึ่งแม้จะแพง
กว่า ๑๕ กิโล แอมโมฟอสก็ยังได้กำไรมากกว่า และถ้าจะเปรียบกับการ
ใช้แอมโมฟอส ๑๕ กิโล กับใช้ ยูเรีย ๕ กิโล ไร่น้ำดอนข้าวออก
ดอก วิธีการดังกล่าวนี้กลับจะแพงกว่ายูเรีย/รินาเนีย ๑๕ กิโล ด้วยซ้ำ
ต่อมารัฐบาลทูนิเซีย ได้ให้ปุ๋ยทูนิฟอส ๑,๐๐๐ ตันเปล่า ๆ แก่รัฐบาลไทย
เพื่อทดลองดูประโยชน์ของปุ๋ยทูนิฟอสซึ่งเท่าที่ข้าพเจ้าทราบ ที่ทำการทดลอง
สำหรับใส่ในนาข้าวมีแต่กรมสหกรณ์ที่ดิน กับ โครงการของเราที่ใช้ทั้งรินา
ฟอสและทูนิฟอส เพื่อเปรียบเทียบดูว่า อย่างไหนจะได้ผลดี และกำไรมาก
กว่ากัน ซึ่งจากการทดลองของกรมการข้าวแสดงผลให้เห็นว่าได้ผลเท่าๆ กัน
เพราะเป็นปุ๋ยที่มีปฏิกิริยาเป็นต่างทั้ง ๒ อย่าง แต่ทูนิฟอสมีราคาถูกกว่ารินา
ฟอส ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ติดต่อกับบริษัทปุ๋ยเคมีว่า ควรจะพยายามขาย
ยูเรียประกอบกับทูนิฟอส จึงจะขายให้ชาวนาได้มาก ทั้งเป็นการสอดคล้อง

กับนโยบายของรัฐบาลที่ปรารถนาจะใช้จ่ายกับ ทุนีฟอส เป็นปฎิมาตรฐาน
สำหรับใส่ในนา แต่บริษัทปุ๋ยเคมีไม่ปรารถนาจะสั่งซื้อ ทุนีฟอส ด้วยตนเอง
ส่วนบริษัทที่จำหน่ายปุ๋ยทุนีฟอส ได้ส่งผู้แทนมาหาผู้แทนจำหน่ายทุนีฟอสใน
ประเทศไทย แต่ก็ไม่มีบริษัทใดยอมลงขายปุ๋ยแอมโมฟอส เพื่อจำหน่าย
ทุนีฟอสควบกับยูเรีย ก็เมื่อไม่มีผู้ใครรับเป็นผู้แทนจำหน่ายทุนีฟอส ข้าพเจ้า
กับบริษัทอุตสาหกรรมสีข้าว ของนายสว่าง จารุศร จึงรับเป็นผู้จะสั่งซื้อมา
จำหน่ายควบกับยูเรียของบริษัทปุ๋ยเคมี เพราะข้าพเจ้ามีความเห็นด้วยบริษัท
ใจว่า จะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาและประเทศชาติ เพราะถ้าได้ใช้จ่าย/ทุนี
ฟอสเป็นปฎิมาตรฐาน จะเป็นการบ่อนกันไม่ให้ดินในนาของเราเสียคุณภาพ
ดังคำบรรยายของกรมการช่วยเหลือชาวนาว่า ถ้าใช้แอมโมฟอสไปนาน
ดินจะเสีย ฯลฯ

แต่สำหรับขั้นต้นนี้ข้าพเจ้าไม่มีความหวังว่าจะจำหน่ายได้มากมาย เพราะ
สำหรับชาวนาทั่วไปราคาข้าวยังต่ำมาก ไม่ชักจูงให้ชาวนากลับลงทุนซื้อปุ๋ยใช้
ถ้าจะขายได้ก็ให้กลุ่มเกษตรกร ถ้าสมาชิกเห็นว่าผลทดลองแสดงให้เห็นว่า
การใช้จ่าย/ทุนีฟอส จะได้กำไรมากกว่าใช้แอมโมฟอส แต่ถึงกลุ่มเกษตรกร
ก็หวังว่าจะซื้อได้ไม่มาก เพราะยอมทราบกันว่าแม้สมาชิกกลุ่มเกษตรกร จะ
ต้องการปุ๋ยยูเรีย/ทุนีฟอส แต่อาจจะซื้อไม่ได้ตามความต้องการ เพราะเหตุ
ที่ข้าพเจ้าแจ้งให้บริษัทปุ๋ยเคมีทราบตามหนังสือที่ข้าพเจ้ามี ไปยังบริษัทตั้งคือ
ไปนี้.— “เพราะการซื้อไปจำหน่ายให้สมาชิกเป็นหน้าที่ของ นายอำเภอบ้าง
เกษตรจังหวัดบ้าง ฯลฯ ซึ่งอาจจะหลงเชื่อพวกขายแอมโมฟอส (๑๖/๒๐)
ซึ่งคงจะอ้างว่าตามที่กรมการช่วยเหลือชาวนาบรรยายว่า ถ้าใช้ แอมโมฟอส
(๑๖/๒๐) ไปนาน ๆ อาจจะทำให้ดินแข็ง ฯลฯ นั้นไม่เป็นความจริง ฉะนั้น

ในที่สุดจะซื้อแอมโมฟอส (๑๖/๒๐) ต่อไป เพราะถูกกว่ายูเรีย/ทูนีฟอส
ทั้งนี้ เพราะผู้จำหน่ายแอมโมฟอส (๑๖/๒๐) ไม่วิตกว่าดินจะเสียคุณภาพ
หรือไม่ ขอให้ได้กำไรไว้ก่อนแล้วกัน ความจริงมันเป็นอย่างนี้ ฉะนั้นการขาย
ปุ๋ยยูเรีย/ทูนีฟอส ให้กลุ่มชาวนาได้มากน้อยขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่มากกว่าชาว
นาโดยตรง ฉะนั้นที่ข้าพเจ้าขอเป็นผู้แทนจำหน่าย ยูเรีย/ทูนีฟอส ให้ชาวนา
ก็เพื่อพยายามขายให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถ้ากลุ่มชาวนาบางกลุ่มที่
ทำนาสาริตอยู่ปรารถนาจะซื้อและถามว่าจะซื้อที่ไหน ก็ตอบได้ว่าซื้อจาก
บริษัทปุ๋ยเคมี หรือผู้แทนจำหน่าย”

เรื่องมันเป็นอย่างนี้จึงขอให้ท่านพิจารณาดูว่าที่ข้าพเจ้าแสดงความเห็นว่า
ปุ๋ยยูเรีย/ทูนีฟอสจะเป็นประโยชน์แก่ชาวนากับประเทศชาติ เป็นความเห็น
ที่แสดงโดยบริสุทธิ์ใจ หรืออย่างคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต แล้วกลับไปพิ
จารณาว่าพวกที่ขายแอมโมฟอส ที่มีความเห็นว่าการใช้แอมโมฟอส (๑๖/๒๐)
จะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาและประเทศชาตินี้ เป็นความเห็นที่แสดงโดย
บริสุทธิ์ใจอย่างคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่ง ข้าพเจ้า
เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต หรือพวกขายแอมโมฟอสมีความซื่อสัตย์สุจริต
ถ้าท่านเห็นว่า ข้าพเจ้าไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต แต่ใช้โครงการนาสาริตเพื่อ
ขายปุ๋ยให้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ก็อย่าซื้อปุ๋ยที่ข้าพเจ้าเตรียมไว้จำหน่ายเพื่อ
สนองความต้องการของชาวนา ซึ่งอาจจะมิขึ้น และถ้าท่านเห็นว่าพวกขายปุ๋ย
แอมโมฟอสมีความซื่อสัตย์สุจริตก็ซื้อแอมโมฟอสต่อไป หรือถ้าท่านเห็นว่า
ปุ๋ยยูเรีย/ทูนีฟอสเป็นประโยชน์จริง แต่ไม่ปรารถนาจะให้ข้าพเจ้าได้ประโยชน์
ส่วนตัว ชาวนาที่ถือหุ้นในบริษัทกลุ่มชาวนาของนายไพบูลย์ ก็ควรเรียกร้อง
ให้นายไพบูลย์ส่งซื้อทูนีฟอสมาจำหน่ายให้กลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นประโยชน์

แต่ชาวนา ประเทศชาติและชาวนาที่ถือหุ้นในบริษัทกลุ่มชาวนา ของนาย
ไพบูลย์ อารีรัตน์ช่วย

ยิ่งกว่านี้ ถ้าเห็นว่า ข้าพเจ้าได้ริเริ่มและดำเนินโครงการนาสาธิตนี้ เพื่อ
ประโยชน์ส่วนตัว ท่านก็ควรเลิกการร่วมมือและไม่ดำเนินงานโครงการต่อไป
ถ้าท่านเห็นว่าจะมาเลิกกันกลางคันจะก่อการไม่สะดวกต่างๆ นานา ท่านจะเลิก
โครงการในปีที่ ๓ คือ พ.ศ. ๒๕๑๔ ก็ได้ ข้าพเจ้าจะได้แจ้งให้กรรมการ ต.อ.ขอ.
แห่งออสเตรเลียทราบ ว่า ตามที่เขาจะว่า จะให้ความช่วยเหลือในปี ๒๕๑๔
อีกปีหนึ่งนี้ ต้องเลิกล้ม เพราะกลุ่มเกษตรกร ซึ่งนายไพบูลย์ อารีรัตน์
เป็นประธานระดับประเทศ และเคยแจ้งกับ ศาสตราจารย์แมกมิแลน ว่าเห็น
ดีด้วยและจะสนับสนุนโครงการนี้ต่อไปนะ บัดนี้เปลี่ยนความคิด เพราะมี
ความเห็นว่าเป็นโครงการนี้ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ได้ใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัว
มากกว่าประโยชน์ของชาวนาและประเทศชาติ

ขอท่านได้โปรดพิจารณา และถ้าท่านเห็นว่า ข้าพเจ้าใช้โครงการนา
สาธิตเป็นประโยชน์ส่วนตัวก็ขอได้บอกมาอย่างตรงไปตรงมา ข้าพเจ้าจะได้
แจ้งให้กรรมการ ต.อ.ขอ. ออสเตรเลีย ทราบว่า ต่อไป ถ้าเขายังอยากจะช่วย
เหลืออีกปีหนึ่ง ก็ไม่ควรให้ข้าพเจ้าเกี่ยวข้อง เพราะเมื่อขาดความไว้วางใจ
จากพวกเธอแล้ว ฉะนั้นย่อมต้องลาออกจากกิจการต่างๆ ของโครงการ ไม่
ปรารถนาที่จะเกี่ยวข้องกับโครงการต่อไป

ความสำคัญของการใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว

- (๑) ได้มีการทำนายกันว่าภายใน ๑๒ — ๑๓ ปี จะไม่มีข้าวพอส่งออกนอก
กลับจะต้องซื้อข้าวมากินกันตามราคาตลาดโลก อันจะกระทบกระเทือน
คนไทยทุกคน
- (๒) บัญหานั้นควรแก้ได้โดยใช้ปุ๋ยเพิ่มผลผลิต แต่การสอนให้ชาวนาใช้ปุ๋ย
นั้นต้องกินเวลานานกว่าจะเป็น Standard Practice ทั่วประเทศได้ แต่ดู
ไม่มีการรีบเร่งกันเลย มีแต่นาสาธิตของกระทรวงเกษตรขนาดใหญ่ ๒๐๐ -
๑,๐๐๐ ไร่ ๑๖๗ แห่ง แต่ภายใน ๕ ปี ได้โน้มน้ำใจให้ชาวนาใช้ปุ๋ยและ “แผน
ใหม่” อื่น ๆ ได้ไม่เกิน ๗๐,๐๐๐ ไร่
- (๓) จึงเห็นว่านาสาธิตขนาดเล็ก ๆ มากแห่งจะได้ผลดีกว่า ดังปรากฏมา
แล้วในอินเดียและเกาะลังกา
- (๔) โครงการของ ตอ - ขอ จึงมีจุดประสงค์ที่จะทำนาสาธิต ๖๐๐ แห่ง
เพื่อเป็นตัวอย่างให้ชาวนาเอาอย่าง ซึ่งปรากฏว่าได้ผลบ้างแล้ว เช่นชาวนา

ปทุมธานีกับจังหวัดตรัง ต้องการซื้อปุ๋ยอย่างที่ใช้การทดลองมาก แต่ติดขัดเรื่องการเงินและหาปุ๋ยชนิดที่ต้องการไม่ได้

(๕) ทั้งนี้เพราะปุ๋ยที่ใช้กันไม่ใช่ปุ๋ยสูตร $N_2 P_4$ ที่กรมการข้าวค้นคว้าพบว่าได้ผลดีที่สุดสำหรับทั่วประเทศ แต่ปุ๋ยที่บัดนี้กลายเป็นปุ๋ยมาตรฐานสำหรับใช้ในนามีสูตร ๑๖/๒๐ ซึ่งปรากฏผลว่าได้ผลไม่เท่า $N_2 P_4$ ทั้งต้องสั่งซื้อจากนอกประเทศด้วย

(๖) ถ้าใช้ $N_2 P_4$ แทน ๑๖/๒๐ นอกจากจะได้ผลเพิ่มสูงกว่า ๑๖/๒๐ ยังจะช่วยให้ผลผลิตภายในประเทศด้วย

(๗) ฉะนั้นน่าจะใช้ $N_2 P_4$ เป็นปุ๋ยมาตรฐานแทน ๑๖/๒๐

(๘) แต่ควรจะแน่นอนใจเสียก่อนว่าผลเพิ่มได้จริงตามรายงานของผู้กำกับการทดลอง ซึ่งผลที่ได้นั้นดีเกินคาดหมาย อันได้กับที่ดิน ๒ ประเภท

ดินประเภท (ก) ได้แก่ที่ดินซึ่งตามปกติได้ผลไร่ละ ๓๐ ถึง หรือต่ำกว่า ๓๐ ถึง ปรากฏอย่างแน่นอนที่ปทุมธานีว่า การใช้ปุ๋ย $N_2 P_4$ ได้ผล ๕๐ ถึงกว่า เทียบกับ ๓๐ ถึงที่ใช้ปุ๋ย ๑๖/๒๐ ที่ทดลองในที่อื่น ๆ ก็มีรายงานว่าได้ไร่ละ ๕๐ ถึง ซึ่งควรจะสอบสวนดูว่าได้จริง ๆ หรือไม่ เพราะจะได้ความรู้ที่สำคัญมาก เพราะถ้าเป็นความจริงก็หมายความว่าโดยใช้ N_2 กับ P_4 เท่านั้นเราจะได้ผลผลิตเท่ากับประเทศอื่น ๆ เช่น ได้หัวน้ได้ ไร่ละ ๕๐ ถึงแต่ต้องใช้ปุ๋ยไร่ละ $N_{14} P_{5.3} K_3$ ส่วนประเทศอื่น ๆ ที่ได้ราคาข้าวตามราคาตลาดโลกต้องใช้ปุ๋ยมากกว่า $N_2 P_4$ ทุกประเทศ แต่ได้ผลไร่ละ ๕๐ ถึงเท่านั้น ซึ่งแสดงว่าต้นทุนในการผลิต (Cost of Production) ของเราในค่านปุ๋ยจะต่ำ

กว่าคู่แข่งชั้นของเราในการขายข้าวในตลาดโลก ซึ่งก็เป็นข้อสำคัญมาก จึงน่าจะสอบสวนดูว่าได้ไร่ละ ๕๐ ถึงจริงหรือไม่ และในสภาวะอย่างไร

ที่ดินประเภท (ข) ได้แก่ที่ดินที่อุดมตามปกติได้ไร่ละ ๔๐-๕๐ ถึง ซึ่งเข้าใจกันว่า สำหรับข้าว indica Types จะใส่เท่าไรก็ไม่เพิ่มผลมากพอจะคุ้มค่าปุ๋ย แต่นี่กลับเพิ่มผลได้ไร่ละ ๖๐-๗๐ ถึง จึงเป็นที่แปลกใจและก็ควรจะสอบสวนดู เพราะถ้าเป็นความจริงก็แสดงว่าแม้แต่ใช้ปุ๋ยน้อย (N_2 , P_4) เทียบกับพันธุ์ต้นเตี้ยต่างๆ เช่น IR₈ ซึ่งต้องใช้ปุ๋ยมากกว่าสัก ๔ เท่า ถึงกระนั้นการใช้พันธุ์ indica Types ของเรายังจะเพิ่มผลผลิตได้มากพอที่จะแข่งขันกับพันธุ์ต้นเตี้ยที่ใช้ปุ๋ยมากกว่าได้ เช่นการเพิ่มผลจาก ๔๐ ถึงเป็น ๖๐ ถึง ก็หมายความว่าเพิ่มขึ้น ๒๐ ถึง โดยใช้ปุ๋ยไม่เกิน ๕๐ บาท ต่อไร่ ผลที่เพิ่มขึ้นจึงตกถึงละ ๒.๕๐ บาทสำหรับค่าปุ๋ย ส่วนพันธุ์ IR₈ ได้ผลไร่ละ ๑๐๐ ถึงหรือเพิ่มขึ้น ๖๐ ถึง แต่ต้องใช้ปุ๋ยไร่ละ ๒๐๐ บาท ผลที่เพิ่มขึ้นจึงตกถึงละ ๓.๓๐ บาท สำหรับค่าปุ๋ย ฉะนั้นแม้เราได้ผลต่อไร่ต่ำกว่าเรายังแข่งขันกับ IR₈ ได้เพราะต้นทุนการผลิตต่ำกว่า

เรื่องนี้สำหรับประเทศไทยสำคัญมาก เพราะพันธุ์ที่ให้ผลสูงอย่าง IR₈ ล้วนเป็นพันธุ์ต้นเตี้ยไม่สามารถขึ้นหน้าเหมือนพันธุ์ indica Types ของเรา ฉะนั้นเมื่อนาขั้นสูงพันธุ์ต้นเตี้ยจึงถูกนำท่วมตายหมดเพราะพื้นที่ของเราต่ำระบายน้ำลงทะเลไม่ทันกับน้ำที่หลังไหลลงมาที่ทุ่งนาบางครั้งบางครั้งอาจจะน้ำใช้ปุ๋ยน้อยได้ไร่ละ ๖๐-๗๐ ถึงจึงจะเป็นประโยชน์มาก จึงควรจะได้มีการสอบสวนอย่างยิ่ง

(๙) แท้มหาวิทยาลัยต่างๆ อาจจะถือว่าการสอบสวนไม่เป็นการค้นคว้า (Research Work) ซึ่งในกรณีนี้ กรมการข้าวได้ทำมาแล้วและได้พบว่า $N_2 P_4$ ได้ประโยชน์มากกว่าสูตรอื่น ๆ (Most Profitable Formula) การใช้ผลเป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริม (Extension Service) ซึ่งก็เป็นความจริง แต่ก็ก็เป็นความจริงเหมือนกันที่ในขณะนี้เจ้าพนักงานส่งเสริมยังมีน้อยที่สุด และการทำงานของกรมนี้ก็ยังไม่ลงรอย จึงหวังไม่ได้ว่าจะมีคน เงินและเวลาพอที่จะทำการสอบสวนได้

เมื่อตั้งสมาคมวิทยาศาสตร์การเกษตรขึ้นใน ๒๕๑๐ ในข่าวสารฉบับแรกของสมาคม นายกของสมาคมได้ปรารภว่า “การค้นคว้าทดลองของเรายังไม่ให้ประโยชน์สมกับเวลาและเงินที่ได้ลงไปในการทดลองค้นคว้า ทั้งนี้ก็เพราะผลของการค้นคว้าไม่ใคร่ถึงมือชาวนา ผู้ที่ควรใช้ผลของการค้นคว้าโครงการสาริตของ ทอ - ขอ ได้ถึงมือชาวนาอย่างจริงจัง แต่การค้นคว้าจะยุติแค่นี้ก็ไม่สมประสงค์ของการค้นคว้า จะต้องค้นคว้าต่อไป เพื่อพิสูจน์ว่าผลของการค้นคว้าเบื้องต้นของกรมการข้าวนี้ได้เป็นประโยชน์แก่ชาวนาอย่างจริงจังหรือไม่ ในขณะนี้ผู้ที่ทำการสอบสวนก็มีแต่ในสัตมมหาวิทยาลัยเท่านั้น เพราะกรมการส่งเสริมยังไม่พร้อมที่จะทำได้

(๑๐) การสอบสวนไม่ต้องทำตลอดกาลแต่เพื่อให้แน่ใจว่าสูตร $N_2 P_4$ จะใช้เป็นปุ๋ยมาตรฐานเบื้องต้น (Basic Standard Fertilizer) สำหรับในนาได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากกว่าสูตร ๑๖/๒๐ เพราะได้แยก N กับ P ซึ่งเปิดโอกาสให้พลิกแปลงเปลี่ยนวิธี ใช้ได้ เช่นในโครงการได้ใช้เป็น Split Application ดังที่ใช้กันอยู่ในประเทศอื่นและปรากฏว่าได้ผลดี นอกจากนี้

ถ้าเป็นการค้นคว้าต่อไปปรากฏว่าเพิ่ม N หรือ P หรือเติม K จะได้ผลดียิ่งขึ้นก็ทำได้ง่าย ส่วนปุ๋ย ๑๖/๒๐ นั้นเป็นปุ๋ยผสมสำเร็จรูปแยก N กับ P ไม่ได้ ฉะนั้นจะใช้วิธี Split Application ให้ถูกต้องก็ไม่ได้ จะเพิ่มหรือลด N หรือ P ก็ลำบาก

ด้วยเหตุต่างๆ ที่กล่าวมาข้างบน จึงหวังว่ามหาวิทยาลัยต่างๆ จะเห็นว่าการสอบสวนก็เป็นการค้นคว้าหาความจริง ที่จะเป็นประโยชน์แก่การเกษตรของประเทศชาติ และเป็นเรื่องสำคัญพอที่จะร่วมมือทำการสอบสวนดังที่ได้ขอร้องมา.

บันทึก

เรื่อง ฟาร์มบางเบิด

ฟาร์มบางเบิดได้เปิดทำงานใน พ.ศ. ๒๔๖๓ ซึ่งในสมัยนั้นมีการปลูกพืช
ค่อนข้างน้อย โดยชาวไร่ต่างป่าปลูกข้าวไร่เป็นหลัก แล้วทิ้งที่ว่างใหม่ต่อไป
ฉะนั้น ฟาร์มบางเบิดเป็นแห่งแรกที่ทำกรปลูกพืชไร่และเลี้ยงสัตว์ทำนอง
วิธีการที่เรียกกันว่าไร่ผสม (Mixed farming) โดยตั้งมั่นเป็นบ้านช่องและ
ใช้เครื่องมือทุ่นแรงต่าง ๆ ในการเพาะปลูก เสมือนเป็นสถานีทดลองพืชตอน
แห่งแรกของประเทศ เพราะต้องทำการทดลองมากกว่าเครื่องมือทุ่นแรง
อย่างไหนจะใช้เป็นประโยชน์ได้ดี และทดลองพืชต่าง ๆ ที่จะเหมาะสมกับ
ดินฟ้าอากาศ โดยใช้พันธุ์พื้นเมืองบ้าง และพันธุ์ที่ส่งมาจากต่างประเทศบ้าง

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๗ กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโรงเรียนกสิกรรม
ขึ้นที่บางสะพาน ซึ่งมีนักวิทยาศาสตร์การเกษตรเป็นครูหลายท่าน (อาทิ
พระช่วงเกษตรศิลปการ หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ และนายอินทร์ จันท
สถิตย์) ที่ชักชวนกันออกหนังสือพิมพ์เพื่อเผยแพร่วิชาเกษตรศาสตร์ และ

ได้ซื้อเชิญให้ผู้เขียนเป็นบรรณาธิการ ตั้งสำนักงานขึ้นที่ฟาร์มบางเบิด เป็นโอกาสอันดีที่จะเผยแพร่ผลของการทดลองและวิธีการเพาะปลูกที่ใช้อยู่ ณ ฟาร์มบางเบิด และส่วนมากของบทความใน ๒ ปีแรกของหนังสือพิมพ์กสิกรรมก็เป็นเรื่องที่ทำจริงที่ฟาร์มบางเบิด ซึ่งเข้าใจว่าเป็นที่พอใจของผู้อ่านส่วนมาก และได้เกิดให้เป็นประโยชน์หลายอย่าง ที่เด่นชัดก็มี (๑) การเลี้ยงไก่ (๒) การปลูกแตงโม กับ (๓) การปลูกข้าวโพด

(๑) ฟาร์มบางเบิดเป็นแห่งแรกที่เลี้ยงไก่เล็กฮอร์นเป็นฝูงใหญ่เพื่อจำหน่ายไข่ และเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่มีสูตรอย่างแน่ชัดว่า หนทางที่ดีที่สุดที่จะได้แม่ไก่ที่ไข่ดก ก็โดยใช้ไก่ตัวผู้ที่มาจากตระกูลไข่ดก โดยส่งตัวผู้มาจากสหรัฐอเมริกา ลูกไก่ที่เพาะจากตระกูลไข่ดกนี้ ได้แบ่งให้แก่โรงเรียนกสิกรรมบางสะพาน ๑๐๐ ตัว อยู่ในความควบคุมดูแลของหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ เปรียบเหมือนเป็นเชื้อที่หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจได้ทุนบำรุงจนแม่ไก่ฟัก

(๒) ฟาร์มบางเบิดเป็นแห่งแรกที่ได้ส่งพันธุ์แตงโมมาจากสหรัฐอเมริกา เพื่อปลูกจำหน่ายเป็นสินค้า ได้ผลดียิ่งจน “แตงโมบางเบิด” เป็นที่รู้จักกันทั่วไป และการปลูกแตงโมด้วยพันธุ์ชนิดใหม่นี้แพร่หลายทำประโยชน์ให้ผู้ปลูกอย่างมากมาย

(๓) จากการทดลองปลูกข้าวโพดหลายชนิด (Variety) ได้เลือกพันธุ์ชนิดที่เหมาะสมและให้ผลดีชื่อ Nicholson's Yellow Dent เป็นพันธุ์ที่ได้ใช้ปลูกในสถานีทดลองต่าง ๆ และแพร่หลายในระหว่างชาวไร่จนเรียกกันว่าพันธุ์พื้นเมือง (ตามบทความในกสิกรรม) และใช้กันมาจนบัดนี้ กรมกสิกรรมได้พันธุ์มาใหม่ที่ดีกว่า (Guatemala) แต่เป็นประโยชน์มาหลายปี

นอกจากเผยแพร่วิชาเกษตรศาสตร์ หนังสือพิมพ์*กสิกร*ได้มีบทความสนับสนุนให้รัฐบาลส่งเสริมการปลูกพืชอื่นนอกจากข้าว และให้ตั้งสถานีทดลองเพื่อหาความรู้เรื่องพืชคอน ฯลฯ อันขัดกับนโยบายของเสนาบดีกระทรวงเกษตรในสมัยนั้น ซึ่งเห็นว่าในทำนเกษตรควรส่งเสริมแต่เฉพาะข้าวกับไม้สักเท่านั้น ข้าไม่เลื่อมใสในการตั้งสถานีทดลองด้วย

ในที่สุดเหตุการณ์ได้ทำให้นโยบายนี้ถูกเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อสมัยเศรษฐกิจตกต่ำมาก (ที่เรียกกันว่า Great Depression) ราคาข้าวก็ตกต่ำไปด้วย ทำให้รัฐบาลหันมาพิจารณาถึงพืชอื่นบ้าง จึงต้องดำเนินงานตามนโยบายที่หนังสือพิมพ์*กสิกร*สนับสนุนตลอดมา จำเป็นต้องตั้งสถานีทดลองพืชคอน เพราะความรู้ในพืชชนิดนี้มีน้อย และโดยเหตุที่มีผู้เขียนคนเดียวที่ได้ทำการเพาะปลูกพืชคอนมา ๑๐ ปีกว่า โดยวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชา สมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงมีพระราชประสงค์ให้ผู้เขียนกลับเข้ามารับราชการเป็นอธิบดีกรมตรวจกสิกรรม เพื่อจัดตั้งสถานีทดลองและปรับปรุงการงานให้เข้ารูปที่ทันสมัย และที่ผู้เขียนกลับรับสนองพระมหากรุณาธิคุณได้ก็เพราะได้ความรู้มาจากการทำจริงที่ฟาร์มบางเบิด ความประสบความสำเร็จในการฝ่าฝืนอุปสรรคต่างๆ ในการเพาะปลูก ได้เป็นประโยชน์มากในการตั้งสถานีทดลองและการทำงานด้านต่าง ๆ แม้การได้รางวัลที่หนึ่งในการประกวดพันธุ์ข้าวที่วิไลนา แคนาดา ก็เนื่องมาจากความประสบความสำเร็จของผู้เขียนส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญเสียด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเป็นงานทั่วไปอันละเอียดละน้อย ไม่ปรากฏเด่นชัดประการใด แต่ก็ใช้อย่างหนึ่งที่เด่นชัดจริง คือยาสูบ

ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๒ — ๗๓ ผู้เขียนได้เริ่มทดลองปลูกยาสูบพันธุ์เวอร์ยิเนียที่บ่มด้วยความร้อนจากเชื้อเพลิง ที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า

(Flue cured tobacco) ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นผลสำเร็จเรียบร้อย ได้ส่งตัวอย่างใบยาที่บ่มไปยังบริษัทยาสูบต่างประเทศ และได้หนังสือรับรองจากเขาว่าเป็นใบยาที่มีคุณภาพสูง ใช้มวนบุหรี่ประกาชได้ดี ซึ่งเขาพร้อมที่จะซื้อเสมอ จึงได้เตรียมการหาแบบส่วนประกอบโรงบ่มฯลฯ ก็บังเอิญมาประสบกับเวลาที่กลับเข้ารับราชการ การงานด้านยาสูบที่เตรียมไว้จึงเลยยกให้เป็นประโยชน์ของรัฐบาลทั้งสิ้น และจัดทำได้ทันที โดยสั่งพันธุ์และเครื่องประกอบโรงบ่มมาสร้างตามสถานีทดลองสามแห่ง และในที่สุกปรากฏว่าอากาศเชียงใหม่เหมาะสำหรับยาสูบชนิดนี้ อันเป็นผลของการทดลองที่สถานีแม่ใจ ในการควบคุมของพระช่วงเกษตรศิลปการ ซึ่งบัดนี้ได้ขยายตัวจนเป็นอุตสาหกรรมสำคัญอันหนึ่งของประเทศ

การทดลองต่างๆ ที่กล่าวมาข้างบน ได้ทำไปด้วยน้ำพักน้ำแรงและทุนทรัพย์ของผู้เขียนทั้งสิ้น ไม่ได้ทำในตำแหน่งราชการเลย.

เรื่องป่าสงวน

หมูนี่มีข่าวในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวเรื่องป่าสงวน กับที่ดินสำหรับราษฎร
ทำมาหากิน ซึ่งฝ่ายทางราชการว่า ต้องมีการจำแนกที่ดิน (Soil
Classification) เพื่อใช้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมของที่ดิน แต่ใน
ขณะนี้ก็มีแต่การจำแนกเป็นป่าสงวนในที่ต่างๆ การจำแนกที่ดินให้ราษฎร
ไม่ได้กล่าวถึงว่าจะให้ทำที่ไหน ซึ่งก็เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน เพราะราษฎร
ที่เพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านคน ต้องมีที่ทำกินประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งที่กระ
ทบกระเทือนพลเมืองทั่วไปมีว่าพลเมืองที่เพิ่มขึ้นนี้ ทุกคนกินข้าวคนละ
๒๕๐ กก. ข้าวเปลือกโดยเฉลี่ย (ตามสำนักสถิติ) ฉะนั้น ถ้าจะปรารถนา
ให้มีข้าวเหลือใช้ส่งออกมากขึ้นเป็นลำดับหรืออย่างน้อยให้คงที่ ก็จะต้อง
ขยายที่นาออกปีละ ๑ ล้านไร่ (เพราะ ๑ ไร่ผลิต ๒๕๐ กก.) มิฉะนั้น
ปริมาณข้าวส่งออกจะลดลงเป็นลำดับ

แต่ที่จริง การมีข้าวส่งออกนอกมาตั้งแต่สมัยโน้นจนถึงบัดนี้ ก็เนื่องด้วย
มีการทำนามากกว่า ๑ ไร่ต่อคน เช่นในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง มีที่

ทำนา ๑.๕ ไร่ ต่อพลเมือง ๑ คน ซึ่งหมายความว่าผลผลิตที่ได้จาก ๑.๕ ไร่ ต่อคน เป็นปริมาณที่เหลือใช้ส่งออกนอกได้ ในสมัยนั้นก็เขารูปลูกเดียวกัน คือ ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ มีพลเมือง ๓๓ ล้านคน และที่ยึดครองทำนา ๔๙ ล้านไร่ (สถิติกระทรวงเกษตร) คิดโดยเฉลี่ย ๑.๔๘ ไร่ ต่อพลเมือง ๑ คน แต่สงสัยว่าจะถึง ๑.๕ ไร่ ต่อคนแล้ว เพราะราษฎรได้บุกเบิกที่ดินและเข้าใจว่าเป็นที่ในป่าสงวนมาก เพราะเป็นป่าดิบหรือดินใหม่ (Virgin Soil) ที่อุดมสมบูรณ์มากได้ผลไร่ละ ๕๐—๘๐ ถัง ฉะนั้นถึงแม้ว่าพรีเมียมข้าวได้ทำให้ราคาข้าวต่ำมาก ราษฎรยังสู้ได้ และที่ราษฎรได้พัฒนาที่ดินโดยถ้ำพัง แม้ไม่มีการจำแนกที่ดิน และต้องฝ่าฝืนกฎหมายก็ตาม ยังเป็นเคราะห์ดีสำหรับประเทศชาติ มิฉะนั้นข้าวส่งออกจะน้อยลงมากและกระทบกระเทือนเศรษฐกิจไม่น้อยทีเดียว ซึ่งดูเหมือนทางราชการไม่รู้สึกรู้สึหรือไม่สนใจเลยกว่าได้ เพราะได้ทำการโฆษณาเรื่องทำนาตาม “แผนใหม่” มากมาย จนหลงเชื่อหรือหลอกตัวเองก็เป็นได้ ซึ่งแท้จริงส่วนสำคัญของการทำนา “แผนใหม่” ที่ทำให้เพิ่มผลได้อย่างแน่นอนก็คือการใช้ปุ๋ย

แต่ในสมัยข้าวราคาต่ำก่อน พ.ศ. ๒๕๐๙ การใช้ปุ๋ยในนามีน้อยที่สุด เพราะการใช้ปุ๋ยมีกำไรน้อย มาใช้กันมากในระหว่าง ๒๕๐๙—๒๕๑๐ เพราะราคาข้าวสูง เนื่องด้วยราคาข้าวในตลาดโลกสูงขึ้นมากและในขณะนั้นรัฐบาลไม่สามารถใช้พรีเมียมข้าวควบคุมราคาให้ต่ำเท่าที่ต้องการ ถึงกระนั้นปริมาณปุ๋ย ๑๖/๒๐ ที่ใช้ในการทำนาที่ส่งเข้ามาใช้ ก็ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งชาวนาใช้ถูกๆ ผิดๆ กันมาก เช่นหนึ่งถุง ๕๐ กก. ที่ควรใช้ใส่ ๓ ไร่ ก็เอาไปใส่ ๕ ไร่ หรือกว่านั้นก็มี จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ยิ่งกว่านั้นก็มี เช่นที่ปทุมธานีใช้ใส่นาหว่านกับได้ผลไร่ละ ๘ ถังเท่านั้นเท่ากับไม่ได้ใส่เลย และ

เสียเงินเปล่าๆ ฉะนั้น การใช้ปุ๋ย หรือ การทำนา “แผนใหม่” ไม่ได้ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากมายก่ายกองเลย เช่น ๑๐๐,๐๐๐ ตัน ที่กล่าวมานั้น จะเพิ่มผลสัก ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ซึ่งเมื่อคิดโดยสำหรับที่นาที่เก็บเกี่ยว ๔๓ ล้านไร่ ใน พ.ศ. ๒๕๐๙ ก็เพิ่มขึ้นไร่ละ ๑๒ กก. เท่านั้น เป็นการดีชั่วคราว เพราะบัตินรัฐบาลได้ ใช้มาตรการต่างๆ ควบคุมราคาข้าวลงจนได้ และกดจนต่ำไปค้ำย จึงต้องรับภาระรับซื้อข้าวตามราคาพยุง ซึ่งเมื่อเอาเข้าจริงก็ทำไม่ได้ เพราะเงินไม่เพียงพอ จึงต้องหลีกเลี่ยงการรับรอง โดยเกี่ยงให้ชาวนาชนข้าวของตนมาขายเอง เพราะรู้ดีว่าเป็นการพันวิสัยของชาวนาส่วนมากที่จะทำได้ ที่ทำได้ก็น้อยที่สุดแต่ก็เป็นโอกาสให้รัฐบาลโฆษณาว่า ได้ช่วยเหลือรับซื้อข้าวชาวนามากมายถึงกว่า ๖๐,๐๐๐ เกวียน ซึ่งเท่ากับซื้อข้าวของชาวนา ๓๐,๐๐๐ ครอบครัวๆ ละ ๒ เกวียน หรืออีกนัยหนึ่งช่วยเหลือ ๑% ของชาวนาทั้งหมด เป็นการช่วยเหลือแบบผักชีโรยหน้าที่บางกว่าการช่วยเหลือของกรมการช่วยเหลือชาวนา ที่ช่วยเหลือเพียง ๑๐% ของชาวนาทั้งหมด ส่วน ๙๐% ไม่ได้รับการช่วยเหลืออะไรเลย ส่วน ๙๙% ที่ไม่สามารถขนข้าวไปขายเองก็ต้องจำใจขายให้พ่อค้าที่รับเกวียนละ ๘๐๐ บาท เท่ากับราคาในปี ๒๕๐๘ อันเป็นราคาที่รัฐบาลรับว่าทำให้ชาวนายากจนมากและจะทำให้ชาวนาซื้อปุ๋ยน้อยลง เพราะได้กำไรน้อย

ฉะนั้น ถ้าจะให้มีข้าวพอกิน และมีปริมาณเหลือใช้ส่งนอกไม่น้อยลง ก็จะต้องอาศัยการบุกเบิกขยายที่นาต่อไป และถ้าไม่จำแนกที่ดินให้ราษฎร แยกจะบุกเบิกในป่าสงวน เพราะได้ผลสูงดังที่กล่าวมาแล้วและตามที่แก่ทำนาแล้วไม่น้อยกว่า ๖ ปี ตั้งแต่ ๒๕๐๖ ถึง ๒๕๑๑ ตามสถิติของกระทรวงเกษตรกับของกรมศุลกากร ที่แสดงเนื้อที่เป็นล้านๆ ไร่ พลเมือง ล้านๆ คน กับปริมาณข้าวเป็นล้านๆ ตัน ดังต่อไปนี้

พ. ศ.	ที่นาทั้งหมด	ผลผลิต	ข้าวสาร ส่งออกได้	ที่ส่งออก จริง	ที่ส่งออก เกินที่กะ
๒๕๐๕	๔๔.๕๘๕	๕.๒๗๕			
๒๕๐๖	๔๕.๕๖๕	๑๐.๐๒๕	๐.๕๕๒	๑.๔๑๗	๐.๘๖๕
๒๕๐๗	๔๖.๖๓๑	๕.๕๕๘	๑.๑๘๖	๑.๘๕๖	๐.๗๑๐
๒๕๐๘	๔๗.๒๐๐	๕.๒๑๘	๐.๐๓๘	๑.๘๕๕	๑.๘๑๗
๒๕๐๙	๔๘.๓๕๓	๑๑.๕๗๕	๐.๓๑๒	๑.๕๐๗	๑.๑๙๕
๒๕๑๐	๔๙.๐๐๖	๕.๕๕๕	๑.๕๘๗	๑.๔๕๖	
๒๕๑๑	(?)	๑๑.๐๐๐	๐.๑๖๘	๑.๐๐๐	๐.๓๔๕
			๔.๖๓๕	๕.๒๑๑	๔.๕๗๒

จากตัวเลขข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า ถ้าได้เก็บเกี่ยวตามสถิติของกระทรวงเกษตร ซึ่งรวมทั้งผลที่ได้จากการทำนา “แผนใหม่” ด้วย ข้าวส่งออกตั้งแต่ ๒๕๐๖ - ๒๕๑๑ จะมีเพียง ๔.๖๓๕ ล้านตัน คิดโดยเฉลี่ยปีละ ๗๖๒,๐๐๐ ตันเท่านั้น ที่ได้ส่งออก ๕.๒๑๑ ล้านตัน หรือปีละ ๑.๕๓๕ ล้านตันได้ ก็เพราะราษฎรได้พัฒนาที่ดินได้ผลถึง ๔.๕๗๒ ล้านตัน หรือปีละ ๗๖๒,๐๐๐ ตัน คิดเป็นมูลค่าตามสถิติของกรมศุลกากร สำหรับข้าวสารและปลายข้าวทุกชนิดได้ดังนี้ โดยประมาณ

พ.ศ. ๒๕๐๖ ส่งออก ๐.๔๖๕ ล้านตัน ๆ ละ ๒,๔๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๑๑๖ ล้านบาท

พ.ศ. ๒๕๐๗ ส่งออก ๐.๗๑๐ ล้านตัน ๆ ละ ๒,๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๖๓๗ ล้านบาท

พ.ศ. ๒๕๐๘ ส่งออก ๑.๘๕๗ ล้านตัน ๆ ละ ๒,๓๐๐ บาท เป็นเงิน ๔,๒๗๑ ล้านบาท

พ.ศ. ๒๕๐๙ ส่งออก ๑.๑๕๕ ล้านตัน ๆ ละ ๒,๖๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๑๐๗ ล้านบาท

พ.ศ. ๒๕๑๑ ส่งออก ๐.๓๔๕ ล้านตัน ๆ ละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑,๐๓๕ ล้านบาท

รวมเป็นเงิน ๑๑,๑๖๒ ล้านบาท

เงินจำนวน ๑๑,๑๖๒ ล้านบาทนี้ เป็นเงินตราต่างประเทศที่ได้มาทำนุบำรุงประเทศชาติ โดยนำพักหน้าแรงของราษฎรชาวนาแท้ ๆ ปรากฏช่วยเหลือใด ๆ จากรัฐบาล ซึ่งได้ใช้จ่ายค่าการศึกษาของข้าราชการที่เป็นนักวิชาการ เป็น ตร. ในฝ่ายวิชาการเกษตรนั้บร้อย จ่ายเงินสำหรับมหาวิทยาลัยเกษตรอย่างมากมาย จ่ายเงินเดือนข้าราชการกระทรวงเกษตรและกรมการข้าวก็ไม่่น้อย แต่ทั้งหมคน้ยังหาเงินตราต่างประเทศสู้ชานาไม่ได้ ควรจะรู้สึกบุญคุณต่อชานาไม่่น้อย และควรมีการตอบแทนสมควรแก่ความดีความชอบ ที่ได้ช่วยประเทศชาติ แต่กลับตรงกันข้าม กลับบีบบังคับให้เสียภาษีพรีเมียมข้าวอีก ปีละไม่่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ล้านบาท ๖ ปีรวมเป็นอีก ๖,๐๐๐ ล้านบาท ยังผลให้ “ชานาโดยทั่วไปยากจนมาก” ตามที่แถลงไว้ในเอกสาร “การช่วยเหลือชานา” ของกรมการช่วยเหลือชานาเป็นความอกตัญญู และไร้หิริโดยสิ้นเชิง ที่ชานายากจนก็เพราะราคาข้าวต่ำ เนื่องด้วยอัตราภาษีพรีเมียมข้าวสูงเกินไป เมื่อราคาข้าวต่ำก็ทำนาตามแผนใหม่ไม่ได้ เพราะเมื่อราคาข้าวต่ำใช้ปุ๋ยมีกำไ้น้อย ชานาไม่กล้าเสี่ยง ฉะนั้นถ้าจะให้ม่ีข้าวพอกินและเหลือใช้ส่งนอกด้วย ก็ต้อง

ปล่อยให้ชาวนาบุกเบิกที่ดินต่อไป ซึ่งตามข่าวในหนังสือพิมพ์ รัฐมนตรี
เกษตร ม.ร.ว. จักรทอง ทองใหญ่ ว่าต้องทำให้เป็นระเบียบ ซึ่งแท้จริง
ระเบียบก็มีอยู่แล้ว แต่กลไกเดินช้าไม่ทันความต้องการ และความจำเป็น
ของราษฎร

กล่าวคือ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติเป็นผู้จำแนก แต่ไม่มีใครจำแนก
กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อนุญาตให้ราษฎรจับจองที่ดินในที่ที่จำแนกแล้ว
แต่เจ้าพนักงานที่ดินอำเภอมีคนเดียว ไปรังวัดที่ให้ไม่ทันเพราะขออนุญาต
กันมากมาย ฉะนั้นจะจำแนกแล้วหรือไม่ก็ตาม ราษฎรก็บุกเบิกไปตามลำพัง
แล้วเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองก็มาเก็บเงินบำรุงท้องถิ่นทั้ง ๆ ว่าเป็นที่ที่ถาก
ถางโดยผิดกฎหมาย แต่ก็ได้แต่เก็บเงิน ไม่ใคร่บำรุงท้องถิ่นอะไรเท่าไรนัก
โดยมากเอาไปบำรุงที่อื่น ฝ่ายกระทรวงเกษตรก็คอยบ่อนกันไม่ให้บุกเบิก
ป่าสงวน ซึ่งถ้าทำสำเร็จราษฎรก็จะไม่มีที่ทำกิน จะมีคนไร้งานมาก ผลผลิต
ข้าวก็จะน้อยลง เพราะฉะนั้นจะเอาอย่างไรกัน อย่างน้อยก็เริ่มสอนให้ชาวนา
ใช้ปุ๋ยให้ถูกต้อง แต่จะสอนให้ได้ผลชาวนาจะต้องมีกำไร ถ้าไม่ได้กำไร
แถมจะเสียทำไม? ฉะนั้นในที่สุดก็ต้องขึ้นราคาข้าวโดยลดอัตราพรีเมียมลง
อยู่นั่นเอง แต่การที่จะทำให้ราคาข้าวสูงเป็นที่รังเกียจกันนัก เพราะใฝ่ฝัน
กันว่าจะต้องลดค่าครองชีพเป็นการสร้างวิมานในอากาศที่ไร้ผล และเป็น
การพยายามเอาใจชาวกรุงเท่านั้น จึงควรตัดสินใจกันเสียที่ว่า ไหนจะสำคัญ
กว่ากัน ความผาสุกของชาวกรุงหรือการเพิ่มผลผลิตข้าวให้มากขึ้นเป็นลำดับ
เพื่อจะได้ข้าวพอเลี้ยงพลเมืองที่เพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านคนเป็นลำดับ

ก็เมื่อค่าครองชีพสำหรับชาวกรุงสูงขึ้นจะอย่างไร? ก็ขึ้นค่าแรงและเงินเดือนให้สูงตามขึ้นไปเพื่อให้เป็นจริงตามจุดประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ๕ ปี ฉบับที่ ๒ ที่ว่าจะ “ให้รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้นและเสมอภาคยิ่งขึ้น” จึงจะเป็นการก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง หรือ จะให้ลดค่าครองชีพลงให้ทำงานได้เพื่อรับค่าแรงและเงินเดือนต่ำตักตวนกันต่อไป แล้วหลอกตัวเองว่ามีส่วนในการก้าวหน้า ซึ่งปรากฏจากรถยนต์ที่เต็มถนนตีกรรมที่ก่อสร้างกันอยู่ทุกวัน ฯลฯ

คำนำ

ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ในฐานะที่ทรงเคยดำรงตำแหน่งบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กสิกรในสมัยแรก ได้ทรงประทานข้อความที่ท่านได้ทรงเตรียมไว้เพื่อนำมารับส่งปราศรัยในวันเฉลิมฉลองครบรอบ ๒๐ ปี ของกรมกสิกรรม เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๖ ในกรที่จะทรงกล่าวปราศรัยนี้ ในฐานะอธิบดีผู้อาวุโส แต่มีเหตุขัดข้องบางประการ ท่านจึงไม่ได้เสด็จมาในงานนี้ แต่ได้ส่งต้นฉบับที่ท่านได้ร่างไว้ ส่งผ่านบรรณาธิการมา จึงขอนำลงให้ได้อ่านโดยทั่วถึงกันในที่นี้

ม.จ. สิทธิพร กฤดากร หรือที่เราเรียกท่านว่า “ท่านสิทธิพร” ได้เคยทรงดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆ ในวงราชการมามาก ได้เป็นผู้ริเริ่มงานเกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ นอกจากริเริ่มแล้ว ท่านยังลงมือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอีกด้วย แม้ในปัจจุบันนี้ท่านยังทรงประกอบอาชีพในทางเกษตรอยู่ และเอาใจช่วยเหลือแนะแนวทางเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ในทางเกษตรให้อยู่เสมอ บันทึกของท่านสิทธิพรฉบับนี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า จะกลายเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อไปในภายภาคหน้า ที่อนุชนรุ่นหลังจะต้องให้ความสนใจและติดตามศึกษาต่อไป

บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กสิกร

คำปราศรัยจากฟาร์มบางเบิด

ที่เขียนคราวนี้ไม่ใช่เป็นจดหมายเหตุจากฟาร์มบางเบิดโดยตรง แต่มีข้อความที่เกี่ยวกับงานทั่วไปของฟาร์มนี้ไม่น้อย ทั้งไม่ใช่บทความแท้ ๆ แต่เป็นคำปราศรัยที่ข้าพเจ้าเขียนเพื่อจะไปแสดงในงานฉลองคล้ายวันสถาปนากรมกสิกรรมครบรอบ ๖๐ ปี เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๐๖ แต่บังเอิญส่งไปไม่ทันวันงาน เนื่องด้วยความเข้าใจผิดของผู้รับส่ง

โดยเหตุที่ในคำปราศรัยมีข้อความจริงเกี่ยวกับประวัติการของกรมกสิกรรม ซึ่งน้อยคนที่จะทราบ จึงเห็นว่าเมื่อกรมกสิกรรมมีอายุถึง ๖๐ ปีแล้วข้อความจริงในอดีตก็ควรจะบันทึกไว้ จึงส่งมายังบรรณาธิการ เพื่อว่าถ้าท่านเห็นดีด้วย จะได้พิมพ์ไว้ใน “กสิกร” อันเป็นเอกสารของกรม จะเห็นถ้าท่านบรรณาธิการจะได้จัดลงพิมพ์ก็ขอให้ผู้อ่านรำลึกว่า ที่ท่านจะอ่านต่อไปนี้ ไม่ใช่บทความ แต่เป็นสุนทรพจน์ภายหลังการเลี้ยงอาหาร ซึ่งย่อมมีสำนวนแตกต่างกับบทความแท้ ๆ

คำปราศรัยอดีตอธิบดีกรมกสิกรรมผู้อาวุโส (๑)

เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านสูจิบัตรกำหนดงานวันนี้นำ “อดีตอธิบดีผู้อาวุโสกรมกสิกรรมกล่าวปราศรัย” ก็รู้สึกสงสัยว่าหมายถึงใคร เพราะไม่ทราบว่าเป็นผู้ที่เคยเป็นอธิบดีก่อนข้าพเจ้าจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ แต่เมื่อมาพิจารณาถึงรูปและการงานของกรมกสิกรรม ณ บัดนี้ ก็ต้องรู้สึกว่าเป็นไปอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนมาก ที่การงานที่เกี่ยวข้องกับข้าวถูกแยกไปเป็นกรมการข้าว ฉะนั้นการงานของกรมกสิกรรมก็เลยเกี่ยวข้องกับพืชตอน ซึ่งการค้นคว้าในด้านนี้ข้าพเจ้าเป็นผู้ริเริ่มในตำแหน่งอธิบดี จึงพอจะถือได้ว่าเป็นอดีตอธิบดีผู้อาวุโสกรมกสิกรรมในรูปปัจจุบัน และหวังว่าผู้มาร่วมงานจะไม่ต้องข้องเกี่ยวกับข้าพเจ้า กล่าวปราศรัย แม้ไม่แน่ใจว่าจะเป็นไปตามความมุ่งหมายของสูจิบัตรหรือไม่ ทั้งต้องขออภัยที่เป็นปราศรัยด้วยคำเขียนแทนคำพูด เพราะมาร่วมงานด้วยตนเองไม่ได้ และหวังว่าจะไม่เกิดความเบื่อหน่าย ถ้าคำปราศรัยจะยืดยาวสักหน่อย เพราะจะใคร่ขอถือโอกาสพิเศษคราวนี้ เพื่อกล่าวถึงการเป็นไปในอดีต และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานการของกรมกสิกรรมบางอย่างในปัจจุบันและในอนาคตด้วย

ที่จะกล่าวถึงการเป็นไปในอดีตก็เพื่อประวัติการของกรมกสิกรรมจะไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความจริงมากนัก และโดยหวังว่าอาจจะเป็นที่สนใจและบันเทิงใจแก่นักวิทยาศาสตร์การเกษตรรุ่นหนุ่มรุ่นสาว และผู้อื่นที่ได้มาร่วมงานนี้ด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเกษตรของประเทศไทยจากการปลูกข้าวอย่างเดียวมาปลูกพืชตอนต่างๆ สมทบด้วยนั้นมีการ “บังเอิญ” ต่างๆ ไม่น้อย จึงได้คิดว่าเป็นเรื่องที่น่าเล่าสู่กันฟัง

เริ่มต้นในปี ๒๕๖๓ บังเอิญมีข้าราชการชั้นอธิบดีกรมใหญ่กรมหนึ่งสมัคร โดยลำพังที่จะสละตำแหน่งสูงโดยกราบบังคมทูลลาออกจากราชการเพื่อจะไปได้ไปประกอบกรการกสิกรรมตามแบบสมัยใหม่ ซึ่งในสมัยนั้นผู้คนโดยมากเห็นว่าเป็นการกระทำของคนที่ไม่บ้ากับอ คนที่ไม่บ้ากับอนั้นคือข้าพเจ้าเอง ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าบังเอิญได้ภรรยาที่เป็นลูกเจ้าของที่ดินชายทะเลแห่งหนึ่ง ที่ได้เริ่มปลูกมะพร้าวไว้ตามชายหาด เป็นที่ดูใจน้อยอยู่อย่างยิ่ง และบังเอิญภรรยาก็เห็นพ้องด้วย ซึ่งเป็นที่แปลกใจของเพื่อนฝูงไม่น้อย เพราะการที่ ทั้งกรุงเทพฯ ซึ่งถือกันเสมือนแดนสวรรค์ หอบลูกเล็กสองคนไปอยู่ที่ ทุ่งไกลลมคหมอ ดูเสมือนเป็นการกระทำของคนที่ไม่บ้ากับอเหมือนสามี นั้นเอง

จากการบังเอิญสามประการนี้จึงเกิดมีฟาร์มบางเบิดขึ้น ซึ่งหวังว่าจะไม่ต้องชี้แจงว่าต่อมาเป็นที่กำเนิด “แตงโมบางเบิด” ซึ่งเป็นผลของพันธุ์อเมริกันรุ่นแรกที่ได้มาปลูกในประเทศไทย และผลิตจำหน่ายในตลาดกรุงเทพฯ กับปีนัง และเป็นฟาร์มผสม (Mixed Farming) จริง ๆ ที่ปลูกพืชเพื่อเลี้ยงสัตว์ คือปลูกข้าวโพดเพื่อเลี้ยงไก่ขายไว้ในตลาดกรุงเทพฯ กับเลี้ยงสุกรขายในตลาดปีนัง

แต่ในระหว่างผู้ที่ติดตามการลาออกของข้าพเจ้า มีเจ้านายบางพระองค์ที่ชมเชยว่าเป็นการก้าวหน้า โดยเฉพาะสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าประชาธิปก ซึ่งทรงคุ้นเคยกับพวกข้าพเจ้า เพราะบังเอิญพี่ชายของข้าพเจ้าสองคนได้เคยเป็นพระอภิวาลเมื่อเสด็จไปศึกษาในประเทศอังกฤษ ทั้งภรรยาของข้าพเจ้าก็บังเอิญเป็นข้าหลวงเดิมคนหนึ่งด้วย ฉะนั้นต่อมาอีก ๕ ปี เมื่อบังเอิญชั้นเสวยราชสมบัติเป็นสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงแหวะดู

กิจการที่ฟาร์มบางเบิดในระหว่างการประชุมทางทะเล มีความสนพระราช
หฤทัยในกิจการที่ได้กระทำอยู่ด้วยเครื่องมือหุ่นแรงต่าง ๆ ซึ่งก็ได้เป็นส่วน
หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเกษตรที่จะเล่าต่อไป

ในระหว่างเวลาที่กล่าวนี้ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ที่จะมามีอิทธิพล
ต่อการเกษตรในอนาคต คือ ในเวลานั้นกระทรวงศึกษาธิการได้มีโรงเรียน
กสิกรรมภายใต้การควบคุมของพระยาเทพศาสตร์สถิตย์ และโดยเหตุที่
ได้เงินงบประมาณน้อยที่สุดดูเหมือนจะอยู่ในสภาพคลุกคลานสักหน่อย แต่
เจ้าคุณเทพศาสตร์สถิตย์ก็ไม่ย่อท้อ แสวงหาที่ตั้งโรงเรียนโดยไม่ต้องจ่าย
เงินมากก็บังเอิญได้ที่ ๆ บางสะพาน โดยเจ้าของที่ดินยกให้เปล่า ๆ เพื่อตั้งโรง
เรียนและในขณะเดียวกันนักวิทยาศาสตร์เกษตรรุ่นหนุ่มที่สำเร็จการศึกษาได้
ปริญญาจากต่างประเทศก็กลับเข้ามารวมกันเป็นคณะครูของโรงเรียน ซึ่งอยู่
ไม่ไกลจากฟาร์มบางเบิดนัก จึงได้ติดต่อกันปรึกษากันขึ้น และเมื่อชัก
ชวนให้ข้าพเจ้าร่วมมือออกหนังสือพิมพ์ กสิกร โดยให้ข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิ
การตั้งสำนักงานอยู่ที่ฟาร์มบางเบิด และชวนเพียรชำระราชการกระทรวงเกษตร
ที่สนใจในเรื่องนี้มากเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของเราทางกรุงเทพ ฯ ข้าพเจ้า
ก็ตกลงร่วมมือด้วย แต่โดยเหตุที่ทุนของเรามีน้อยมาก ข้าพเจ้ารู้สึกวิตก
ว่าจะตั้งเป็นปีกแผ่นไม่ได้ จึงได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกราบ
ทูลเรื่องนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัย และเพื่อความมั่นคงได้ทรงช่วยเหลือโดย
ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์รับหนังสือพิมพ์ กสิกร ๑,๐๐๐ เล่ม ทุกฉบับ
ที่ออกในราคาต้นทุนค่าตีพิมพ์เพื่อแจกจ่ายตามโรงเรียนรัฐบาลทั่วไป หนังสือ
พิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่มนี้เป็นครั้งหนึ่งของจำนวนที่เราพิมพ์ทั้งหมด ฉะนั้น
ค่าจ้างการพิมพ์จึงได้ลดลงไม่น้อย และทำให้เรามีความอุ่นและมั่นใจในเรื่อง

การเงินทุนเป็นอันมาก อันเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่ทราบเรื่องกันน้อยคน และแม้คณะที่ร่ำเริ่มก็ดูเหมือนจะล้มเสียด้วยซ้ำ จึงใคร่ขอเตือนความจำและบันทึกไว้ในที่นี้ว่า หนังสือพิมพ์ *กลสิกร* ที่บัดนี้มีอายุถึง ๓๖ ปีนั้น ได้ตั้งมั่นอยู่ได้ในขั้นต้น ก็เพราะโดยพระราชอุปถัมภ์ของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

อีกอย่างหนึ่ง ในพระมหากษัตริย์คุณอันสิ้นเกล้าที่ข้าพเจ้าจะลืมนั้น แม้ในหน้าที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *กลสิกร* ได้เขียนบทความติเตียนนโยบายการเกษตรของรัฐบาลของพระองค์ไม่น้อยก็หาทรงเกรี้ยวกราดประการใดแม้แต่น้อย แต่การตินโยบายที่วางใจอาศัยพืชอย่างเดียวกันคือ ข้าวและไม่ค้นคว้าส่งเสริมพืชอื่นเสียเลย ก็ไม่ได้ผลประการใด จนบังเอิญเกิดเหตุการณ์ใหญ่ทั่วโลกที่เรียกกันว่า *The Great Depression* หรือเศรษฐกิจตกต่ำชานานใหญ่ ซึ่งทำให้ราคาสผลพืชต่างๆ ลดลงอย่างน่าใจหายรวมทั้งราคาข้าวด้วย เป็นเหตุที่รัฐบาลรู้สึกจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการเกษตร จากการอาศัยพืชเดียวเป็นพืชหลายอย่าง หมายความว่าพืชคอนซึ่งจะต้องทำการค้นคว้าโดยอาศัยนักวิทยาศาสตร์การเกษตรเป็นหลัก

ฉะนั้น ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ กรมเพาะปลูก (ชื่อเดิมของกรมกสิกรรม) จึงถูกย้ายจากกระทรวงเกษตราอยู่กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และเปลี่ยนชื่อเป็น “กรมตรวจกสิกรรม” ทั้งนี้เพื่อจะได้อยู่ภายใต้การควบคุมของพระเจ้าฟ้ายาเธอกรมพระกำแพงเพชร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และเป็นผู้มีความคิดเห็นที่ก้าวหน้า และเชื่อถือในประโยชน์ของวิทยาศาสตร์พระองค์หนึ่ง

ในตอนนี้อาจขอย้อนไปกล่าวถึงหนังสือพิมพ์ *กลสิกร* สักหน่อย เพราะมีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของมัน กล่าวคือ การเศรษฐกิจตกต่ำได้ทำให้คนขาดแคลนเงินไปตามกัน ฉะนั้น จำนวนผู้อ่านที่เคยรับหนังสือพิมพ์ *กลสิกร* เป็นประจำได้ลดลงอย่างมากมาย ทำให้คณะหนังสือพิมพ์หวั่นวิตกว่าจะดำเนินงานต่อไปไม่ได้ แต่เพื่อไม่ให้สูญหน้าไปเสียเลย และไหน ๆ รัฐบาลก็เปลี่ยนนโยบายไปในทางที่เราเคยสนับสนุนตลอดมา จึงได้ตกลงกันว่าควรขอให้รัฐบาลรับไว้เป็นหนังสือพิมพ์ของกรมที่ตั้งขึ้นใหม่ เพื่อเผยแพร่วิชา *กลสิกรรม* และผลของการงานต่อไป ข้าพเจ้าจึงได้เฝ้าเสนอเรื่องนี้ต่อพระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระกำแพงเพชร และท่านก็ตกลงด้วยอย่างดี นับว่า *กลสิกร* ได้รอดความตายไปได้ ก็เพราะความเลื่อมใสในวิทยาศาสตร์ของในกรมพระองค์นี้ อันเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งที่ *กลสิกร* ได้มีอายุยืนนานมาจนบัดนี้

ส่วนกรมตรวจ *กลสิกรรม* ที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ก็ใช้คนเก่าโดยมาก มีแต่อธิบดีใหม่ในตัว Dr. Kerr ซึ่งข้าพเจ้ารู้จักกันมานานแล้ว จึงทราบเรื่องวิกฤตกังวลของแกที่เป็นนักพฤกษศาสตร์ (Botanist) ไม่ได้เป็นนักเกษตร (Agriculturist) ฉะนั้นก็ต้องอาศัยความรู้ในการปลูกพืชจากผู้อื่นที่เป็นนักเกษตรศาสตร์ ซึ่งในเวลานั้นแกว่าไม่มี และไม่รู้ว่าจะไปหาที่ไหน นอกจากจ้างชาวต่างประเทศมารีเริ่มงาน ในขณะที่รัฐบาลกำลังขัดสน และอย่างไรก็ดี เมื่อสิ้น พ.ศ. ๒๔๗๔ แกก็จะครบกำหนดสัญญาออกรับบำนาญ ไม่มีเวลาที่จะทำอะไรเป็นล่ำเป็นสันได้ การงานจึงชักจะชะงักไป เพราะไม่รู้ว่าจะแท้จริงนักเกษตรศาสตร์ของเรามี แต่ไม่อยู่ในสายตาของกระทรวงเกษตร หรือกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ทั้งกระจัดกระจายไม่ได้รวมเป็นคณะ

เพราะก่อนเหตุการณ์ที่กล่าวนี้ไม่กี่ปี พระยาเทพศาสตร์สดิษฐ์ได้ถึงแก่กรรม ซึ่งทำให้คณะหนังสือพิมพ์กสิกรเสียใจและสลกใจอย่างยิ่ง เพราะท่านได้เป็นผู้อาวุโสในการริเริ่ม และเป็นมีคฤเทศก์ในการศึกษาเกษตรศาสตร์ในกระทรวงศึกษาธิการ อันยังผลที่ได้คณะเกษตรศาสตร์ที่จะเป็นล่ำเป็นสัน ส่วนหนึ่งของการเกษตรแห่งประเทศไทย การตั้งชื่อของพระยาเทพศาสตร์ฯ ได้ทำให้โรงเรียนกสิกรรมอุษุบลเล็ก และคณะนักเกษตรศาสตร์ที่เป็นครูของโรงเรียนก็ถูกแยกย้ายกันไป โดยเฉพาะผู้ที่ชื่อเรียกว่า “สามเกลอ” คือ พระช่วงเกษตรศิลปการ หลวงอิงศศรีกสิการ กับหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ ซึ่งท่านทั้งสามนี้ไม่ได้อยู่ในสายตาของกระทรวงเกษตรหรือกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม เพราะเป็นครูอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการแต่อยู่ในจิตใจของข้าพเจ้าอยู่เสมอ ฉะนั้น เมื่อสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เรียกตัวข้าพเจ้าไปปรึกษาหารือเป็นส่วนพระองค์ เรื่องการขัดข้องต่างๆ ที่จะทำให้เป็นไปตามพระราชประสงค์โดยเฉพาะทรงพระราชปรารภว่างานการที่ฟาร์มบางเบิดก็ได้ชี้แนวทางดำเนินงานให้แล้ว แต่ไม่มีคนจะดำเนินงานนั้น ข้าพเจ้าจึงรับรองได้ว่านักเกษตรศาสตร์ของเรามีเพียงพอที่จะเปิดสถานทดลองพืชคอนไม่น้อยกว่า ๓ แห่ง คือภาคละ ๑ แห่ง แต่ก่อนที่จะดำเนินงานได้จะต้องมีการก่อความไว้นื้อเชื่อใจของผู้อื่นเสียก่อน จึงได้ทรงมีบรมราชโองการตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “อนุกรรมการเกษตรแห่งสภาเผยแพร่วาณิชย์” ซึ่งเป็นองค์การประจำของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมในสมัยนั้น โดยเสนาบดีกระทรวงเกษตรเป็นประธาน และประกอบด้วยสมาชิกที่มีตำแหน่งเกี่ยวกับการเกษตรชั้นอธิบดี และบุคคลภายนอกราชการ ที่มีความชำนาญในการเกษตรพ่อค้าวานิชชาวต่าง

ประเทศ และข้าราชการบำนาญที่มีความสามารถความรู้ทั่วไป เช่น พระยาอินทรมนตรี (Giles) เป็นต้น ข้าพเจ้าก็ได้เป็นสมาชิกคนหนึ่งในการนี้ ซึ่งรวมทั้งพระยาโทณะวงนิก เลขานุการเป็นจำนวนราว ๒๐ คน มีหน้าที่พิจารณาว่าจะดำเนินนโยบายใหม่อย่างไร และค้นคว้าพืชอะไร ฯลฯ

ได้มีการประชุมกันหลายครั้งและในครั้งหนึ่ง พระยาอินทรมนตรี (Giles) กล่าวขึ้นว่า ได้คุณสถิติกรมศุลกากรปรากฏว่าบุหรี่ยามกระดาศที่เป็นสินค้าเข้ามาในประเทศไทยมีมูลค่าถึงปีละ ๗,๐๐๐,๐๐๐ บาท (ซึ่งในสมัยนั้นเป็นเงินมากมาย) ท่านจึงถามขึ้นว่าเราจะปลูกยาสูบที่ใช้มวนบุหรี่ยุคนี้ไม่ได้หรือ ข้าพเจ้าก็สามารถตอบว่าได้ เพราะบังเอิญได้ทำการทดลองสำเร็จผลที่ฟาร์มบางเบิดมาแล้ว ฉะนั้น ข้าพเจ้าเป็นผู้ริเริ่มการทดลองก็จริง แต่ต้นคิดที่จะให้เป็นพืชที่ควรส่งเสริมได้แก่พระยาอินทรมนตรี (Giles)

ในที่สุด โดยเหตุที่มีข้าพเจ้าผู้เดียวที่ได้ทำการเพาะปลูกพืชคอนมากกว่า ๑๐ ปีจึงต้องเป็นผู้รับภาระเขียนบันทึกวางแผนการเปิดสถานีทดลองพืชคอนอันเป็นขั้นต้นของนโยบายการเกษตรใหม่ ซึ่งบันทึกนั้นในที่สุดก็ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล และโดยเหตุที่บังเอิญ ข้าพเจ้าเคยเป็นอธิบดีคุ้นเคยกับการปกครอง สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นอธิบดีกรมตรวจสิทธิกรรมแทน Dr. Kerr ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นไป

ในการรับตำแหน่งอธิบดี เพื่อริเริ่มการใหม่คราวนั้น ข้าพเจ้าย่อมรู้สึกความรับผิดชอบไม่น้อย เพราะแม้จะมีความชัดเจนในด้านเพาะปลูกและ

การปกครองมากมายเพียงไรก็ตาม แต่คน ๆ เดียวจะทำอะไรไม่ได้ ต้องมีคนทำคนช่วยที่ไว้วางใจได้จึงจะสำเร็จผล ที่ข้าพเจ้ากล่าวรับภาระอันหนักมาปฏิบัติก็เพราะมั่นใจว่า “สามเกลอ” ที่กระจัดกระจายกันไปนั้นจะได้กลับมาพร้อมเป็นคณะเดียวกันอีก และจะเป็นน้ำพักน้ำแรงในการเปิดสถานีพืชคอนตามแผนการ และก็เป็นไปจริงตามความมุ่งหมาย ทั้งสามเต็มใจที่จะออกจากตำแหน่งและสถานที่ ๆ ทำอยู่ เพื่อเปิดสถานีทดลองประกอบกับโรงเรียนกสิกรรมที่แม่โจ้ โนนวັถกับควนเนียง (ซึ่งภายหลังย้ายไปหาดใหญ่) ตั้งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว

ในขณะนั้นข้าพเจ้ายังเป็นพืชสำคัญอยู่อย่างเดิม ซึ่งข้าพเจ้ายอมต้องเอาใจใส่เท่าที่จะทำได้ และมีเรื่องหนึ่งที่เจ้าหน้าที่กรมกสิกรรมได้ชุกกันขึ้นมา กล่าวในประวัติของข้าพเจ้าว่าได้มีบทบาทสำคัญในการที่ชาวไทยได้รางวัลที่หนึ่งที่ออกแสดงในประเทศแคนาดา แต่แม้ข้าพเจ้าจะมีบทบาทสำคัญประการใดก็ตาม ถ้าไม่มีข้าพเจ้าจะแสดงบทบาทนั้นก็จะมีประโยชน์อะไรเลย ฉะนั้นบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่องนี้ ก็คือการเลือกเฟ้นข้าพเจ้าเป็นแก้ว อันเป็นผลงานอันดีเลิศของพระยาโกษากร ซึ่งในขณะที่ข้าพเจ้าเข้ารับตำแหน่งใหม่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ แต่เมื่อข้าพเจ้าขอให้กลับไปเป็นหัวหน้าสถานีทดลองรังสิต ท่านก็รับทันทีโดยไม่มี ความรังเกียจประการใดเลย

มีนักเกษตรศาสตร์ชั้นผู้ใหญ่อีกท่านหนึ่งคือ พระศรีเกษตราธิบดี ที่ขณะนั้นประจำโต๊ะอยู่ในกรุงเทพฯ โดยไม่ได้ใช้วิชาความรู้ให้เป็นประโยชน์เลย นี้ก็ว่าท่านจะไม่อยากออกจากกรุงเทพฯ แต่เมื่อขอให้ท่านไปเป็นหัวหน้าสถานีที่ปากช่อง ท่านก็รับทันที ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกปลื้มและภูมิใจ

อย่างยิ่งที่ได้ช่วยที่เต็มอกเต็มใจร่วมมือกันทำงานใน ๕ แห่งที่เป็นหน่วยสำคัญของกรมในขณะนั้น

แต่งงานที่กระจัดกระจายไปทั่วประเทศย่อมต้องมีศูนย์กลางสำหรับกำกับ การ จัดการเรื่องการเงิน มีหนังสือไปมาและอื่น ๆ ซึ่งเป็นเคราะห์คืออย่าง ยิ่งที่มีพระยาอาหารเป็นหัวหน้าที่มีความสามารถขยันขันแข็งในการงาน และเป็น ที่ไว้วางใจได้อย่างเต็มที่ ฉะนั้น เมื่อต้องออกตรวจราชการตามหน่วย ต่าง ๆ ก็มีความอ่อนและมั่นใจว่ากรงานในศูนย์กลางจะราบรื่นเสมอ โดย อาศัยความร่วมมือร่วมใจของ ๖ ท่านที่กล่าวมานี้ ขึ้นแรกในนโยบายการ เกษตรแผนใหม่ของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เริ่มต้นและลงรอย ปราศจากความยุ่งยากต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และแม้เหตุการณ์ที่เล้ามานี้ล่วง ลับไปแล้วถึง ๓๐ ปี นี่เป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสพูดถึงเรื่องนี้ ฉะนั้น จึงใคร่ขอช่วยโอกาสแสดงความขอบอกขอบใจอย่างจริงจังต่อท่านทั้ง ๖ ที่ได้ ช่วยเหลือข้าพเจ้าในครั้งนั้นอย่างเต็มอกเต็มใจด้วย และใคร่ขอแสดงความ ปีติยินดี และชมเชยนักเกษตรศาสตร์ที่ดำเนินงานต่อมา ที่ได้ทำให้ความ ผันของข้าพเจ้ากับคณะกสิกรที่สนับสนุนการปลูกพืชคอนในสมัยโน้นกลับ กลายเป็นความจริงในสมัยนี้ อันปรากฏจากผลพืชคอนที่เป็นสินค้าออกอย่าง มากมายกำยกองทุกปี

ขอจบเรื่องอดีตแก่เพียงเท่านั้น และกล่าวถึงเหตุการณ์ในปัจจุบันโดย เฉพาะเรื่องหนังสือพิมพ์ กสิกร ซึ่งหวังว่าจะไม่รังเกียจถ้ามีความติความมากกว่าความชม แต่รับรองว่าจะเป็นการดีเพื่อก่อ ไม่ใช่การติเพื่อทำลาย

ในสายตาของข้าพเจ้า “กสิกร” ที่ออกอยู่เดี่ยวหน้าตาส่งที่ปรารถนาอยู่ ๓ อย่างกล่าวคือ

๑. ขาดบทความที่เกี่ยวกับการทำจริง (Practical Farming)

๒. ขาดแผนกสตรี

๓. ขาดการเผยแพร่ (Publicity) เรื่องการกระทำต่าง ๆ ของกรม
กสิกรรม ซึ่งความขาดสามประการนี้ ขอแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้

๑. เมื่อข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการเริ่มออกหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ได้พยายาม
ลงบทความสองอย่าง คือบทความที่เกี่ยวกับหลักวิชา กับบทความที่เกี่ยวกับ
การเกษตรที่ทำจริง (Practical Farming) เช่นบทความที่เรียกว่า “จด
หมายเหตุจากฟาร์มบางเบิด” ซึ่งเป็นที่พอใจของผู้อ่านเพราะมีรายละเอียด
ต่างๆ ในการเตรียมดิน วิธีใส่ปุ๋ย ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเพาะปลูก
ที่หาในตำราไม่ใคร่ได้ ข้าพเจ้าได้พบนิสิตเก่าแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
บางคนที่บอกว่า หนังสือ “*กสิกรรมบนดอน*” ที่ข้าพเจ้าเป็นผู้เขียนนั้นนิยม
อ่านกันมาก ซึ่งข้าพเจ้าเข้าใจว่า เพราะหนังสือที่กล่าวถึงการทำจริงเป็น
ส่วนมาก ฉะนั้น ขอเสนอว่าใน “*กสิกร*” ควรจะมีบทความเรื่องการทำ
จริงให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเวลานี้ การปลูกข้าวโพดกำลังขยายตัวก็ยังคง
มีข้อแนะนำหรืออภิปรายในการเพาะปลูก เพื่อหาหนทางประหยัดใส่หุ้ยใน
การผลิตหรือเพิ่มผลที่ได้ต่อไร่ เช่น ไล่ด้วยไถกะทะหรือไถหัวหมูไหนจะดี
กว่ากัน เพราะอะไร วิธีเตรียมดินด้วยไถกับพรวนจาน (Dise) จะดีกว่า
แต่แพงกว่าใช้จอบหมุน (Rotary Hoe) หรือไม่ วิธีโคตีที่สุกที่จะกำจัด
วัชพืชทั้งในและระหว่างแถวข้าวโพด การใช้ ๒-๔ D เพื่อกำจัดวัชพืช
จะคุ้มค่าหรือไม่ นี่เป็นตัวอย่างปัญหาบางอย่างที่ควรพิจารณาและให้
ความรู้ ซึ่งข้าพเจ้าแน่ใจว่าจะเป็นที่พอใจของผู้อ่านไม่น้อย

๒. ตั้งแต่แรกออก “กลสิกร” ภรรยาของข้าพเจ้าได้เขียนบทความ เรื่องการเก็บรักษาอาหารซึ่งเป็นการทำจริง ๆ ได้เป็นประโยชน์กับบางท่าน และได้รับความนิยมไม่น้อย เพราะเมื่อรวบรวมพิมพ์เป็นเล่มก็ขายได้หมด บัดนี้ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็ได้มีแผนกเคหศาสตร์มาหลายปีแล้ว แต่ยังไม่เห็นบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ในกลสิกรเลย เพราะเหตุที่ท่านสุภาพสตรีที่เป็นนักเคหศาสตร์จะไม่ใช้เวลาผู้ให้เพื่อนสตรีทราบบ้างทีเดียวหรือหวังใจว่าบรรณาธิการจะรับคำถามนี้ไปพิจารณาด้วย เพราะสตรีหรือแม่บ้านของกลสิกรเป็นคนสำคัญที่สุด กลสิกรผู้เป็นสามีที่กลับมาจากไร่ภายหลังการทำงาน ย่อมเหนื่อยทวิไทยเป็นธรรมดา และถ้าแม่บ้านที่เป็นภรรยาได้ปรับปรุงอาหารที่ถูกใจและทำให้อิ่มหน้าสำราญ ย่อมจะทำให้มีความสุขทั้งทางใจและร่างกาย มีกำลังวังชาที่จะทำงานอย่างขะมักเขม้นในวันต่อไป แต่ถ้าตรงกันข้าม เมื่อกลับจากการงานที่เหน็ดเหนื่อยมาพบอาหารที่จืดจาง ข้าวดิบหรือ และขาดความเอร็ดอร่อย ความสุขสำราญย่อมมีไม่ได้ กระทบกระเทือน กำลังวังชาในการทำงานต่อไป การปรับปรุงอาหารเป็นการสำคัญที่ทำได้ รับความสนใจ เพราะกล่าวกันว่าอาหารของเราไม่ได้ส่วนสัตว์ที่ถูกต้อง ฉะนั้นบทความที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ น่าจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านทั้งหลาย

๓. ที่ข้าพเจ้าว่าขาดการเผยแพร่ (Publicity) นั้นหมายความว่าผู้อ่านไม่เล็งเห็นภาพการเป็นไปของงานทั่วไปว่ามีครบถ้วนหน้าหรือไม่อย่างไร เช่น ในเวลานี้มีสถานีทดลองก็แห่ง ทำอะไรที่ใหม่ ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ

เมื่อข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจกลสิกรรม ก็ได้สวมตำแหน่งบรรณาธิการ “กลสิกร” ด้วย โดยมีความตั้งใจว่าจะพยายามทำการเผยแพร่

ให้มากขึ้น โดยเฉพาะกิจการของสถานีทดลองต่าง ๆ ซึ่งคิดจะตามอย่างหนังสือ "Tropical Agriculturist" ที่ออกในลังกาและมีแผนกประจำทุกฉบับที่เรียกว่า "Progress Report" เป็นรายงานสั้น ๆ จากทุกสถานีว่าได้ทำอะไรอะไรไปบ้างตั้งแต่รายงานในฉบับก่อน ถ้ามีรายงานอย่างนี้จากสถานีทดลองลงใน *กสิกร* ทุกฉบับก็จะได้ประโยชน์หลายอย่างกล่าวคือ

๑. จะได้เผยแพร่ให้ผู้อ่านทราบว่าใครค้นคว้าเรื่องอะไร ที่ไหน และถ้ามีความสนใจเรื่องอะไรก็จะได้ตามตรงไปยังสถานีนั้น เป็นบริการต่อกสิกรซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก

๒. ผู้บังคับบัญชาในกรุงเทพฯ จะได้ทราบถึงการเป็นไปและการก้าวหน้าหรือไม่ในสถานีต่าง ๆ ทุก ๒ เดือน

๓. จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของสถานีขะมักเขม้นในการงานยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าหวังว่าความคิดเห็นนี้จะได้รับการพิจารณาด้วยความเอาใจใส่

ต่อไปนี้จะขอกล่าวถึงการเกษตรในอนาคต เฉพาะเรื่องเกี่ยวเท่านั้นแต่เป็นเรื่องสำคัญที่สุด คือ เรื่องอนุรักษที่ดิน ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกปิติยินดีอย่างยิ่งเมื่อได้ฟังข่าวในวิทยุว่าจะมีการค้นคว้ากันอย่างจริงจัง เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจมานานแล้ว แท้ที่จริงตั้งแต่เริ่มฟาร์มบางเบิดที่เดียวเพราะก่อนที่บุกเบิกที่ดินออกไปมาก บังเอิญมีฝนตกหนัก และเมื่อฝนหยุดได้เดินออกไปดูที่แปลงน้อยๆ ก็ได้ถกกลางทดลองไว้ และเห็นน้ำฝนหลังไหลลงๆ พาเอาดินลงไปในหัวอย่างน่าใจหาย และเมื่อไปตรวจดูภายหลังอีกครั้งก็ปรากฏว่าดินผิวที่ไถไว้หน้าถูกชะล้างไปหมด เป็นเหตุการณ์ที่ประทับใจอย่างลืมไม่ได้ ทั้งปรากฏภายหลังว่าปลูกพืชในแปลงนั้นไม่ได้หลายปีแต่เป็นเคราะห์

ที่ดีที่สุดที่ในระหว่างนั้นบังเอิญได้ไปพบเอกสารของกระทรวงเกษตรอเมริกัน
ที่เรียกว่า Farmer's Bulletin ในที่ ๆ ไม่น่าจะพบ บรรยายถึงผลร้ายจาก
การที่ดินถูกชะล้าง (erosion) ประกอบทั้งคำชี้แจงวิธีป้องกันโดยทำคันกั้น
น้ำที่เรียกว่า Terrace ฉะนั้น ในการบุกเบิกต่อไปก็ได้สร้างคันกั้นนาควบ
ไปด้วย จึงพอจะพออ้างได้ว่าฟาร์มบางเบ็คเป็นแห่งแรกที่ได้ทำการอนุรักษ์
ป้องกันไม่ให้น้ำที่ถูกลงชะล้างให้สูญเสียดินผิว ซึ่งย่อมทราบกันดีว่าเป็นส่วน
ของดินที่มีอาหารและพืชวัตถุสำหรับเลี้ยงพืชที่ปลูกลงไป

แต่การป้องกันที่ดินไม่ให้ถูกชะล้างไปนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ที่
ดินเรียกได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ปริมาณ ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญและยากกว่า
ด้วย คือการอนุรักษ์คุณภาพหรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งเท่าที่ประสพ
การณ์มาได้ทำให้เชื่อมั่นว่าพืชวัตถุเป็นส่วนสำคัญที่สุด

เพื่อไม่ให้คำบรรยายยืดยาวนัก ขอกล่าวสั้น ๆ ว่า ใน ๑๐ ปีแรกการ
ปลูกข้าวโพกไร่ที่ฟาร์มบางเบ็ค โดยใช้ปุ๋ยคอกไร่ละ ๒ ตัน ประกอบกับ
กระดุกปั่น ได้ผลิตผลเฉลี่ยได้ไร่ละ ๓๐ ถัง ภายหลังสงครามเมื่อใช้แทรก
เตอร์แทนสัตว์พาหนะ แม้ปลูกปอเทืองไถกลบเป็นปุ๋ยสดประกอบกับปุ๋ยเคมี
ทุกอย่างก็ไม่ได้ผลเท่าเดิม จึงทำให้คิดว่าพืชวัตถุที่ธรรมชาติสะสมไว้ให้ถึง
๑๐๐ ปี จะหวังใช้เป็นประโยชน์จริงๆ เกิน ๑๐ ปีไปไม่ได้ และถ้าปล่อย
ไปตามบุญตามกรรม เมื่อพัน ๑๐ ปีไปแล้ว พื้นที่ ๆ ใช้ปลูกพืชตอนโดย
เฉพาะข้าวโพกอยู่เดี๋ยวนี้ก็จะเสื่อมโทรมลง และผลพืชก็จะลดลงมากโดยไม่
ต้องสงสัย

ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงรู้สึกยินดีอย่างยิ่งที่กรมการเกษตรได้เริ่มงานอนุรักษ์ที่
ดิน ซึ่งควรมีจุดประสงค์ที่จะหาวิธีการเพาะปลูกบนดินในรูปการถาวร

(Permanent Form of Agriculture) ซึ่งในสายตาของข้าพเจ้าก็หมายความว่า การบำรุงให้พืชวัตถุอยู่ในระดับที่ไม่ต่ำเกินไป

แม้เรื่องนี้อยู่ในจิตใจของข้าพเจ้ามานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มหนังสือพิมพ์กสิกร ข้าพเจ้าไม่เคยพูดหรือเขียนเป็นบทความเลย เพราะรู้สึกว่าจะไม่เป็นประโยชน์อะไรเพราะจะไม่มีใครเชื่อ ทั้งการปลูกพืชก่อนในสมัยนั้นมีน้อยมาก แต่บัดนี้สภาพการเกษตรได้เปลี่ยนแปลงไปถึงขนาดที่การอนุรักษ์ที่ดินเป็นปัญหาสำคัญ ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงหาญกล่าวขึ้นในที่นี้ว่า ข้าพเจ้าก็ไม่ได้ตั้งใจในเรื่องนี้ เพราะความสนใจประการหนึ่งและข้อสำคัญเพราะเหตุการณ์ส่วนตัวบังคับด้วย

คือการย้ายมาตั้งภูมิลำเนาที่หัวหินเพื่ออยู่ใกล้ญาติพี่น้อง เป็นเหตุสำคัญที่จะต้องหาที่ใกล้คลองชลประทาน เพราะหัวหินเป็นที่แห้งแล้งมาก และก็หาได้เฉพาะที่ๆ มีโคก จอมปลวก ฯลฯ ทั่วไป จำเป็นต้องใช้ Bull Dozer เกลี่ยและปราบให้ได้ระดับที่ใช้น้ำชลประทานได้สะดวก แต่ในการปราบและเกลี่ยดินนี้ Bull Dozer ได้ขุดเอาผิวดินออกเสียมากมาย ทำให้พื้นดินอยู่ในสภาพที่คล้ายลูกชะล้าง จึงจำเป็นต้องหาวิธีทางบำรุงดินให้เข้ารูปกสิกรรมถาวรซึ่งได้ทำมา ๒ ปีแล้ว และหวังว่าปีนี้จะวัคการก้าวหน้าได้บ้างในบางส่วนของที่ดิน จึงหวังว่าเมื่อบัดนี้กรมกสิกรรมมีความสนใจในเรื่องนี้แล้ว กรมกสิกรรมจะกรุณาช่วยเหลือโดยทางสอบสวนตามหลักวิชาว่าสภาพของดินที่บำรุงแล้วและที่ยังไม่ได้บำรุงจะแตกต่างกันบ้างหรือไม่เพียงไร ฯลฯ ซึ่งผลของการสอบสวนอาจจะเป็นประโยชน์แก่งานของกรมกสิกรรมเองก็เป็นได้ ก่อนที่จะจบคำปราศรัยที่ยืดยาวมากนี้ ใคร่ขอความอดทนของผู้ฟัง

อีกเล็กน้อย เพื่อร่วมในพิธีที่เป็นประเพณีในประเทศอังกฤษ เมื่อมีการชุมนุมฉลองการเป็นไปในอดีตอย่างชุมนุมกันคราวนี้ ก็มอวยพรว่าสักถึงผู้ที่ล่วงลับไปแล้วที่ได้ทำคุณความดีไว้ในชีวิตของเขา

สำหรับเราในวันนี้ ก็หมายความว่าผู้ที่ได้ทำประโยชน์ให้การเกษตรของประเทศที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น พระยาเทพศาสตรวิสุทธิที่ได้กล่าวนามมาแล้ว และในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอกล่าวชื่อชาวต่างประเทศคนหนึ่งที่อยู่ในจำนวนบุคคลที่ได้ทำประโยชน์แก่การเกษตรของประเทศไทยด้วย คือ Dr. R.P. Jones ซึ่งเคยเป็นสัตวแพทย์ที่ปรึกษาของกรมตรวจกสิกรรม และเป็นผู้ที่ริเริ่มทำเซรุ่มกำจัดโรคคอบวมกับ Rinderpest Vaccine ที่สถานีปากช่อง ถึงแม้ไม่บรรลุผลสำเร็จจนภายหลังสงครามโดยความช่วยเหลือของ F.A.O. ก็ดี แต่ก็ต้องนับว่าเป็นคนที่ได้ทำประโยชน์ไว้มาก

ฉะนั้น ข้าพเจ้าขอชักชวนให้ท่านทั้งหลายคีมอวยพรอุทิศให้ผู้ที่ได้ทำประโยชน์ให้การเกษตรที่ล่วงลับไปแล้วทุกท่าน และโดยเฉพาะอวยพรอุทิศถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เปลี่ยนนโยบายเกษตรแบบเก่ามาเป็นแบบใหม่ซึ่งรุ่งเรืองอยู่ ณ บัดนี้.

ความเห็นบรรณาธิการ

การบำรุงกสิกรรมของประเทศเรา
จะอาศัยเวทมนต์หรือวิทยาศาสตร์

ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้เขียนหลักการบำรุงกสิกรรม ซึ่งได้จับในเล่มก่อนรัฐบาลของเราได้รู้สึกวิตกถึงการกสิกรรมอย่างยิ่ง เพราะการขายเข้าของประเทศไทยฝืดเคืองอย่างที่สุด จนกระทั่งถึงเงินรายได้ของรัฐบาล และปรากฏตามหนังสือรายวันว่าสภาเผยแผ่พาณิชย์ ได้ตั้งกรรมการพิเศษสำหรับพิจารณาถึงการกสิกรรมของประเทศให้รอบคอบ ทั้งเสด็จเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ผู้เป็นนายกของสภาเผยแผ่พาณิชย์ ก็ได้เสด็จออกไปประเทศตะวันออกต่าง ๆ เพื่อสืบสวนและทอดพระเนตรตลาดข้าวและบำรุงการปลูกข้าวของประเทศเหล่านั้น

ทั้งนี้เป็นที่น่ายินดียิ่ง และแม้แต่สิ่งที่ปลุกใจให้รัฐบาลคิดอ่านถึงการบำรุงกสิกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เราทั้งหลายจนถึงแม้รัฐบาลลงไป คือการค้าขายฝืดเคืองนั่นเอง ถึงกระนั้นก็ยังคิดว่าไม่มีอะไรไปปลุกเสียเลย ถ้าไม่มีอะไรปลุกอาจนอนฝันถึงความเจริญและบุญมีมาเองอีกนาน จนกระทั่งประเทศ

อื่น ๆ เขาก้าวขึ้นหน้าไปจนไล่เขาไม่ทัน เพราะที่ตีนนอนรวานก็คืนจากการฝ่าฝืนมานานพอๆ จะว่านอนหลับสนิทที่ก็เที่ยวก็ไม่ได้ เพราะได้เคยมีสิ่งที่คอยเขย่าอยู่บ้าง เช่นปัญหาเรื่องการขายข้าวที่เกิดขึ้นในระหว่างพวกลูกสาวกับผู้ส่งข้าวไปขายในตลาดตะวันตก เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๗๑ แต่ในคราวนั้นข้อขัดข้องมีเฉพาะสำหรับตลาดตะวันตกอันส่วนน้อย ที่ไม่กระเทือนถึงรายได้ของรัฐบาล เพราะฉะนั้นจึงล้มตาชั่งน้อย และเมื่อเข้าใจว่าสิ่งที่ทำเพื่อแก้ไขเป็นอันเพียงพอก็เคลิ้มไปอีก จนคราวนี้การฝักเคืองกระทบตลาดตะวันออกรับกระเทือนถึงรายได้ของรัฐบาลขึ้นจึงได้ล้มตาโพล่ง

คราวนี้เรามีความหวังว่าล้มตาจริง ๆ เพราะเสด็จเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมได้ทรงเป็นพระธุระเอง และโดยเหตุที่พระองค์เป็นผู้ทรงเชื่อในวิทยาศาสตร์และสิ่งสมัยใหม่ต่าง ๆ เราอาจหวังได้ว่าคงทรงมีความคิดเห็นไปในทางวิทยาศาสตร์ในการบำรุงกสิกรรมในประเภทประกอบเพาะปลูก (Production)

แม้แต่บางคนกล่าวว่าในจำพวกกรรมการที่ตั้งขึ้นพิจารณา ไม่มีผู้ใดที่มีความรู้ในวิชากสิกรรมก็ดี ถึงกระนั้นต้องเข้าใจว่าเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอย่างสมัยใหม่ทั้งสิ้นหรือโดยมาก และคงมีความเชื่อบ้างในคุณแห่งวิทยาศาสตร์ตามที่ปรากฏมาแล้วในประเทศอื่น ๆ และคงไม่พอใจที่จะถือเฉพาะแต่ความเชื่อในเวทมนต์เป็นหลักสำคัญในการบำรุงกสิกรรม ประเภทอันสำคัญคือพันธุ์ข้าวปลูกอย่างที่รัฐบาลได้ทำอยู่ในเวลานี้

การฝักเคืองแห่งการขายข้าวสยามได้มีความระแคะระคายมาหลายปีแล้ว และรัฐบาลก็รู้สึกและได้เตรียมการแก้ไขใน พ.ศ. ๒๔๖๘ คือได้มีประชุมพวกลูกสาวและพวกค้าข้าวเลือกพันธุ์ข้าว ที่มีลักษณะถูกต้องกับความต้องการ

ของตลาดเรียกว่าข้าวปิ่นแก้ว และเนื่องจากการประชุมได้ทราบจากคำแถลง
การณ (Communique) ในหนังสือพิมพ์บางกอกใหม่ว่ากระทรวงเกษตรจะ
ได้เพาะและขยายพันธุ์ที่นาทดลองคลองรังสิต และต่อไปจะมีแปลงทั่ว
อย่างกับนาขยายพันธุ์ในตำบลต่าง ๆ เพื่อพันธุ์มีลักษณะอย่างข้าวปิ่นแก้ว
ได้แพร่หลายทั่วไป ทั้งนี้ถ้าได้ทำไปโดยหลักวิทยาศาสตร์ก็จะเป็นการดียิ่ง
กล่าวคือได้แยกตระกูลรากพันธุ์ปิ่นแก้วเลือกเฟ้นเอาเฉพาะตระกูลที่ดก และ
ลักษณะดี แล้วเอาไปพิสูจน์ตามตำบลต่าง ๆ และทำนาขยายพันธุ์ออกไปเป็น
ลำดับ ชลชแต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะใน พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยยังไม่มีเวลาที่จะ
แยกพิสูจน์ และขยายพันธุ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ได้เริ่มแจกพันธุ์ข้าวที่เรียก
ว่า “ข้าวแรกนาขวัญ” และได้ทำต่อไปใน พ.ศ. ๒๔๗๑ กับ พ.ศ. ๒๔๗๓
ตามที่อธิบายมาในเล่มก่อน ๆ วิธีนี้อาศัยความเชื่อถือแห่งเวทมนต์ เพื่อได้
รับความเลื่อมใสจากกสิกรในพันธุ์ข้าวที่แจกนั้น และรัฐบาลมีความพอใจใน
วิธีนี้ถึง “บันทึกเรื่องข้าวแรกนาขวัญ” ในหนังสือราชกิจจานุเบกษาประจำ
วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งได้คัดมาลงดังต่อไปนี้

บันทึกเรื่องข้าวแรกนาขวัญ

ตามที่กระทรวงเกษตรราชการได้เลือกคัดซื้อพันธุ์ข้าวปลูก ๓ อย่างคือ
ชนิดข้าวหนัก กลาง เบา ที่มีลักษณะและขนาดคล้ายคลึงกับข้าวปิ่นแก้ว
ซึ่งบรรดาพ่อค้าข้าวและผู้ทำการโรงสีนิยมว่าเป็นข้าวดีที่ ๑ จากจังหวัดต่างๆ
แล้วนำข้าวพระราชพิธีมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และตั้งชื่อว่าข้าว
แรกนาขวัญ แล้วส่งกลับคืนไปยังท้องถิ่นเดิม เพื่อแจกจ่ายให้ชาวนาทำการ
เพาะปลูกสืบไปนั้น การนี้ได้เริ่มทำมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑ ปรากฏว่าข้าว

แรกนาขวัญที่กระทรวงเกษตรราธิการได้ส่งไปแจกจ่ายนั้น ชาวนามีความนิยม
เลื่อมใสและต่างคนต่างก็ได้สงวนพันธุ์ข้าวแรกนาขวัญนี้ไว้ เพื่อทำการเพาะ
ปลูกขยายพันธุ์ต่อไป กระทรวงเกษตรราธิการจึงดำริจะขยายพืชพันธุ์ที่มี
ลักษณะและขนาดคล้ายคลึงกับข้าวปีนแก้วให้แพร่หลายกว้างขวางออกไปอีก
ในพระพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงได้คัดเลือกซื้อพันธุ์ข้าวจากจังหวัดต่าง ๆ รวม
๒๔ จังหวัด คือ จังหวัดสมุทรปราการ พระประแดง นนทบุรี มีนบุรี ฉะเชิง
เทรา ธัญบุรี สระบุรี อ่างทอง สมุทรสาคร นครปฐม สมุทรสงคราม
ราชบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี ลพบุรี ปราจีนบุรี นครนายก สุพรรณบุรี
ชัยนาท อุตรธานี พิจิตร พิษณุโลก นครราชสีมา จังหวัดละ ๑ เกวียน
และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒ เกวียน รวม ๒๕ เกวียน ๒,๐๐๐ สัก (สัก
๒๐ ลิเตอร์) นำมาเข้าในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
พุทธศักราช ๒๔๗๓ แล้วส่งคืนไปยังท้องถิ่นเดิม เพื่อแจกจ่ายแก่ชาวนาใน
การเพาะปลูกในปีนั้น

ตามรายงานในจดหมายเหตุผลาเผยแพร่พาณิชย์การแจกพันธุ์ข้าวเป็นวิธี
เดียว ซึ่งรัฐบาลดำเนินการเพื่อแก้ไขเรื่องข้อขัดข้องเรื่องชื่อเสียงของข้าว
สยามเสื่อมทรามในตลาดโลก เพราะฉะนั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งในการ
บำรุงกสิกรรม น่าจะวินิจฉัยคว้าทางทิศทางเสียมีอะไรบ้าง

ก่อนอื่นจะต้องคิดว่าวิธีแจกพันธุ์ให้กสิกรคนละเล็กน้อย คือคนละ
๑ ลิตร (ประมาณ ๑ ทนาน) นั้นจะต้องดำเนินถึงเพียงไหนจึงจะได้ ความ
ประสงค์ของรัฐบาลคือข้าวปลูกในตำบลต่าง ๆ ที่แบ่งข้าวออกไปจำหน่ายต่าง
ประเทศต้องเป็นข้าวปลูกที่ลักษณะเดียวกันทั้งสิ้น และซึ่งจะต้องได้มาจาก

พันธุ์ที่แจกนั้น หมายความว่านา ๑๐ ล้านไร่ของมณฑลชั้นในที่มิใช่ข้าวเหลือง
ไปจำหน่ายต่างประเทศ จะต้องใช้พันธุ์แรกนาขวัญทั้งสิ้น

ถ้าถือหลักว่าผลดีในการปลูกข้าวในประเทศ เป็นไปตามความประมาณ
ของรัฐบาล นา ๑ ไร่ จะได้ข้าวพันธุ์ ๓๐ ถัง และต้องเข้าใจว่าข้าวพันธุ์ที่
แจกอยู่ในเวลานี้ก็เป็นข้าวธรรมดาไม่ได้แยกเลือกพื้นเอาตระกูลที่ดี ฉะนั้น
ผลก็ไม่เกินผลธรรมดา เมื่อคิดทั่วทั้งนาทำและนาหว่านมีจำนวนเกือบสอง
เท่านาทำ นา ๑ ไร่ต้องการข้าวปลูกราว ๑ ถัง เพราะฉะนั้นในเนื้อที่ ๑๐
ล้านไร่จะต้องการข้าวปลูก ๑๐ ล้านถัง คือผลของนา ๓๓๓,๓๓๔ ไร่ หมาย
ความว่าจะสมประสงค์ของรัฐบาล กว่านา ๑๐ ล้านไร่จะได้ข้าวแรกนาขวัญ
พอปลูก จำต้องได้ข้าวปลูกชนิดนี้ไว้ในเนื้อที่ ๓๓๓,๓๓๔ ไร่ สำหรับเป็น
พันธุ์เท่านั้น ไม่ใช่สำหรับขาย ตามบันทึกข้างบนรัฐบาลแจกปีหนึ่งไม่เกิน
๒,๐๐๐ สัก หรือถึงพอสำหรับ ๒-๓ พันไร่เท่านั้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการ
แจกนี้ เพื่อให้สิทธิสงวนเป็นพันธุ์ปลูกไว้ต่างหาก เพื่อใช้เป็นพันธุ์ต่อไป
ในปีหน้า ยิ่งกว่านั้นโดยเหตุที่แจกไม่ทั่วถึงทุกคนได้ ถ้าจะแพร่หลายทั่ว ๑๐
ล้านไร่ ชาวนาโดยมากจะต้องซื้อหรือแรกเอาพันธุ์จากผู้ไปรับแจกใน
ชั้นต้น

คือข้าว ๒,๐๐๐ สักที่แจกคนละ ๑ ลิตร จะพอสำหรับกสิกร ๔๐,๐๐๐
ครัว นานี้ ๑๐ ล้านไร่ถ้าครัวละ ๒ ไร่ จะต้องทำโดย ๔๐๐,๐๐๐ ครัว คือ
พันธุ์ที่แจกนั้นพอสำหรับ ๑๐ เพอร์เซ็นต์ของกสิกรเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้า
จะให้พันธุ์นี้แพร่หลายเร็ว การขยายพันธุ์จะต้องเดินกันนี้

ปีที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๗๑) ผู้รับแจกข้าวเปลือก ๑ ลิตรจะต้องปลูกไว้ใน
แปลงเล็กต่างหาก เกี่ยวเก็บไว้ต่างหากสำหรับปลูกใน

ปีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๔๗๒) ในปีนี้มีพันธุ์พอลูก ๑-๒ ไร่ อาจเก็บผล
เป็นพันธุ์ใน

ปีที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๗๓) สำหรับ ๓๐-๖๐ ไร่

ในปีที่ ๓ นี้ผู้ปลูกพันธุ์ไว้ต่างหาก บางคนคงจะมีพันธุ์เกินความต้องการ
ของตัว จะหวังได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จสมความประสงค์เมื่อมีกสิกรอื่น ๆ
มาขอซื้อหรือแลกเปลี่ยน เอาไปทำพันธุ์ต่อไป เพราะคงที่กล่าวมาแล้ว
พวกที่ได้รับพันธุ์ในขั้นต้นมีจำนวนน้อย ถ้าพันธุ์จะแพร่หลายก็โดยกสิกร
ส่วนมากได้อาศัยซื้อหรือแลกเปลี่ยนกับผู้ได้รับแจกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑
เป็นต้นมา เพราะฉะนั้นวิธีแจกพันธุ์ที่ใช้อยู่ในเวลานี้ จะไม่รู้ได้ว่าจะสม
ความมุ่งหมายจนปลายปีนี้เมื่อเก็บเกี่ยว “หลาน” ของพันธุ์ที่แจกใน พ.ศ.
๒๔๗๑ และถ้ามีผู้ที่ได้ส่งวนพันธุ์ปลูกไว้ต่างหากจนถึงบัดนี้

ที่นี้ จะต้องคิดต่อไป ว่ากสิกรโดยมากจะใครได้พันธุ์ข้าวที่เป็น “หลาน”
ของพันธุ์เดิมหรือไม่ และถ้าต้องการเพราะเหตุใด

เหตุที่ดีและแน่นอนที่สุด ก็คือถ้าพันธุ์ข้าวนี้จะได้ผลมากกว่าธรรมดา
และกสิกรโดยมากเชื่อว่าจะได้ผลมากขึ้นด้วย ข้อนี้จะทำให้เขาเลื่อมใสจริง
โดยไม่ต้องสงสัย แต่โดยเหตุที่พันธุ์เดิมเป็นพันธุ์ธรรมดาไม่ได้เลือกพันธุ์
ตระกูลที่ผลตก ก็ไม่มีความหวังได้ว่าจะได้ผลมากกว่าธรรมดา เพราะฉะนั้น
จะอาศัยเหตุอื่น เพื่อให้กสิกรโดยมากมีความเลื่อมใสชื่อ “หลาน” ของ
พันธุ์เดิมไปให้เป็นพันธุ์ต่อไป ในเวลานี้รัฐบาลอาศัยความเชื่อของกสิกรใน
เวทมนต์ กล่าวคือพันธุ์นั้นได้ข้าวเพียงแรกนาขวัญ ซึ่งกสิกรของเราโดย
มากไม่ได้รับการศึกษา จึงมีความเชื่อว่าเป็นการมงคลจะทำให้การปลูกข้าว

ของตัวได้มรรคผลงอกงาม แต่ข้อที่น่าพิศวงนั้นคือความเชื่ออันนี้จะติดไปถึง “หลาน” ของพันธุ์เทิมด้วยหรือไม่ คือมงคลอันจะพาให้ข้าวมิมรรคผลงอกงามโดยได้ข่าวพระราชพิธีแรกนาขวัญนั้น ชาวนาเชื่อว่าจะติดไปถึงชั้น “หลาน” หรือ “เหลน” ของพันธุ์เทิมทีเดียวหรือข้อนี้น่าสงสัยจริง ๆ

อย่างไรก็ดีเรื่องนี้ ยังมีข้อความลึกซึ้งกว่าที่เห็นเห็น ๆ ซึ่งควรจะได้รับ ความวินิจฉัยจากกรรมการที่กำลังพิจารณาการกสิกรรมอยู่ และซึ่งแบ่งออกได้เป็นสองกระทง

(๑) กสิกรในปัจจุบัน

(๒) กสิกรในสมัยหน้า

(๑) ส่วนกสิกรในสมัยปัจจุบัน ซึ่งโดยมากไม่ได้รับการศึกษา เข้าใจว่าจะมีความเชื่อถือเวทมนต์ แต่แม้ความเชื่อถือนี้จะยึดมั่นไปจนถึงชั้นหลานหรือเหลนพันธุ์เทิม ถ้าวายได้ของผู้ปลูกไม่ได้เพิ่มขึ้นโดยพันธุ์ที่กล่าวนี้ ในที่สุดก็จะไม่ยืดยาวไปได้

การที่ว่าชาวนาของเราโง่เขลาไม่เอาใจใส่ในการเลือกข้าวปลูกนั้น จะว่าจริงแท้ทีเดียวไม่ได้ ข้าพเจ้าเห็นว่าชาวนาทุกตำบลโดยมากปลูกข้าวชนิดที่ปรากฏมาว่าให้ผลมากที่สุดเฉพาะในดินตำบลนั้น ๆ ทั้งคอยแสวงหาพันธุ์ข้าวที่ดีด้วย ฉะนั้นตำบลต่าง ๆ มักจะปลูกข้าวสองสามชนิดที่ได้เคยเห็นกันมา จากความจริงว่าได้ผลไล่เลี่ยกัน และซึ่งจะนำเงินมาให้ผู้ปลูกอย่างมากที่สุดที่จะเป็นได้ เพราะฉะนั้นก่อนที่ชาวนาจะเปลี่ยนพันธุ์ทุกคน จะทดลองดูเล็กน้อยก่อน ถ้าเห็นว่าให้ผลมากจึงจะขยายปลูกในปีหน้า นี้ข้าพเจ้าได้สังเกตมาในตำบลที่ข้าพเจ้าอยู่ และโดยเหตุชาวนาในตำบลข้าพเจ้าไม่แปลก

ปลาตกนไทยธรรมดา ข้าพเจ้าเชื่อว่าคงจะเป็นเช่นเดียวกันในตำบลอื่น ๆ เพราะฉะนั้นถ้าในปีที่ ๓ ของการแจกพันธุ์ข้าว “แรกนาขวัญ” ถ้าปรากฏจริงจังกว่ให้ผลมากกว่าธรรมดา กสิกรจึงเลื่อมใสจริง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งความเลื่อมใสเวทมนต์ เมื่อถึงที่สุดไม่เท่าความเลื่อมใสในดุงเงิน และความเชื่อว่าดุงเงินจะเต็มขึ้น จะมาได้โดยกสิกรเห็นว่าได้ข้าวมากจำนวนขึ้น เพราะความที่ช้แจงมาแล้วในเล่ม ๘ ปีที่ ๓ ลักษณะ (Quality) ของข้าวที่ขึ้นจะไม่ทำให้ราคาสูงขึ้นจนแพร่หลายมาก และถ้าไม่ได้จำนวน (Quantity) มากขึ้น ในที่สุดชาวนาก็จะไม่ใช้เป็นพันธุ์ต่อไปแม้แต่เชื่อว่ามงคลจะติดถึง “หลาน” พันธุ์เดิม ตรงกันข้ามกลับจะทำให้ชาวนาเชื่อว่าต้องได้พันธุ์ที่ได้เข้าพระราชพิธีแรกนาขวัญโดยตรงจึงจะมีมงคล และโดยเหตุที่ปรากฏว่ามงคลไม่ติดไปถึง “หลาน” ก็ไม่มีวันที่จะได้พันธุ์มากพอปลูกในนาทั้งหมด ก็คงกลับเข้าทำตามธรรมเนียมเดิมคือ ปนกับข้าวปลูกธรรมดาซึ่งจะไม่ทำให้ดีขึ้นเลย ที่พูดนี้โดยถือว่าในเวลาขึ้น “ต่างคนต่างสงวนไว้ทำพันธุ์ต่อไป” ตามที่ลงในราชกิจจา แต่แท้จริงคงไม่ได้สงวนทุกคนเป็นแน่ ยังคงมีที่เอาไปปนกับข้าวปลูกธรรมดาไม่น้อยราย ทั้งข้าพเจ้าได้ข่าวมาจากบางตำบล โดยเหตุที่ข้าวแรกนาขวัญ เป็นพันธุ์ที่เก็บซื้อเอาโดยไม่ได้เลือกเฟ้นหาตระกูลตกตามหลักวิทยาศาสตร์ คือเอาแต่หลักภายนอกจึงไม่มีความหวังได้ว่าจะได้ผลดีกว่าข้าวธรรมดา เพราะฉะนั้นแม้แต่ในเวลาขึ้นผู้รับแจกอาจจะสงวนไว้ทำพันธุ์จริงต่อภายหลังก็จะเหลวไหลล้มละลายไป แต่กว่ารู้กันก็เสียเวลาไปหลายปี นี้พูดเฉพาะกสิกรในปัจจุบัน

๒. ส่วนกสิกรสมัยหน้าเล่า ถ้ารัฐบาลจะถือเอาเวทมนต์เป็นหลัก ในโรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนกสิกรรมก็ต้องสอนเช่นนั้นด้วย ให้ถือพันธุ์

ที่เข้าพิธีแรกนาขวัญและ “ หลาน ” ของพันธุนั้นเป็นพันธูที่ที่สุด ถ้าสอนตามหลักวิทยาศาสตร์เดียวกัน ก็จะขัดกับความคิดของรัฐบาลในแผนกเกษตร และเมื่อเด็กที่เล่าเรียนอยู่เวลานี้โตขึ้นไปทำนา ก็จะเกิดมีความสงสัยในมงคลและความดีแห่งเวทมนต์ บางทีจะไม่มีความเลื่อมใสอันพึงจะได้จากพระราชพิธีแรกนาขวัญก็เป็นได้ ทุกคนที่ได้รับการศึกษาทราบดีว่าความรู้ในวิทยาศาสตร์ย่อมทำลายความเชื่อฤกษ์แห่งเวทมนต์ต่าง ๆ ฉะนั้นถ้ารัฐบาลเรามีความหวังในเวทมนต์ เพื่อบำรุงกสิกรรมและเศรษฐกิจของบ้านเมือง การศึกษาของเราก็จะดำเนินไปทางนั้น คือถอยหลังเข้าคลองกัน หวังใจว่ากรรมกรจะวินิจฉัยเรื่องนี้ด้วย

ข้าพเจ้าออกคิดไม่ได้ว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาคงจะรู้ดีกว่าการพึ่งเฉพาะความเชื่อในเวทมนต์เท่านั้นอาจจะมีอันตรายไม่น้อยถ้าเชื่อในเวทมนต์ ได้รับความสนับสนุนโดยวิทยาศาสตร์ น่าจะเป็นความสำเร็จมากกว่า กล่าวคือถ้าได้ทำการคัดเลือกพันธูหาตระกูลตก และมีแปลงพิสูจน์นาขยายพันธูอย่างที่จะไว้เต็ม และเมื่อได้พันธูที่ให้ผลตก ถ้าจะเรียกเป็นข้าวแรกนาขวัญ เพื่อได้ความเลื่อมใสจากกสิกรสมัยปัจจุบัน ก็ไม่มีความเสียหายเลย และถ้าทำให้ชาวนาสมัยปัจจุบันเลื่อมใสสงวนพันธูยิ่งขึ้น เพราะเมื่อในที่สุดพันธูนี้จะให้ผลมากกว่าพันธูธรรมดา ความเลื่อมใสที่เกิดจากดុងเงินก็จะสนับสนุนความเลื่อมใสในเวทมนต์ ส่วนชาวนาสมัยหน้าแม่แต่จะคลายความเชื่อในเวทมนต์ก็ไม่มีความอันตราย เพราะเมื่อทราบว่าพันธูที่เลือกเฟ้นโดยหลักวิทยาศาสตร์ก็จะเลื่อมใสเนื่องจากการศึกษากับความเลื่อมใสที่เกิดจากดុងเงินก็ไม่ผิดกับมนุษย์อื่น ๆ

รวมใจความได้ว่า การอาศัยเฉพาะแต่เวทมนต์เหมือนก่อดึกบนทราย ลอย แต่การอาศัยเวทมนต์โดยวิทยาศาสตร์สนับสนุน^{นี้}เหมือนก่อดึกบน รากที่แน่นหนา

ในเวลานี้ทุกประเทศที่อยู่รอบเมืองเราได้บำรุงกิจกรรม โดยอาศัยวิทยา ศาสตร์ และบางประเทศก็ได้ผลที่เห็นได้แล้ว เช่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ นายห้าง บริษัทก้าข้าวใหญ่บริษัทหนึ่ง ได้บอกข้าพเจ้าว่าเขาได้ตัวอย่างข้าวสารเมือง พม่ามาเปรียบเทียบกับข้าวของเรา และปรากฏว่าข้าวที่ ๑ ของพม่าในเวลา นี้ มีลักษณะคล้ายคลึงใกล้เคียงกับข้าวอย่างดีของเราทั้งราคาถูกกว่าด้วย ย่อม หมายความว่าเมื่อก่อนนี้ข้าวของพม่าลักษณะเลวกว่าของเรามาก การที่ของเขา ดิชนคงนี้จะเพราะเวทมนต์หรือดิชนเองเฉย ๆ ไม่ต้องสงสัยว่าเป็นผลของ การบำรุงแห่งรัฐบาล ซึ่งได้ตั้งสถานีทดลองถึง ๑๓ แห่ง เพราะเขามีความ เชื่อในวิทยาศาสตร์ และยอมลงทุนในการทดลองและเลือกพันธุ์ที่ตก และลักษณะดี ซึ่งเสียเวลามากด้วยเราทำได้เร็วกว่ามาก

หวังใจว่าหน้าที่อันหนึ่งของกรมการก็คือพิจารณา และสืบสวนอย่าง ละเอียด ว่าการแจกพันธุ์โดยอาศัยเวทมนต์อย่างที่ทำอยู่เดี๋ยวนี้ ได้ดำเนิน ไปถึงขั้นไหน และที่ “ต่างคนต่างสงวนไว้ทำพันธุ์” นั้นจะได้สงวนถึงปี ที่ ๓ หรือไม่และสถิติโดยมากเลื่อมใสถึง “หลาน” ของพันธุ์เดิมแก่ไหน และหวังใจว่ากรมการจะชั่งน้ำหนักพิเคราะห์ดูอย่างที่ว่า การอาศัยเฉพาะแต่ เวทมนต์จะแน่นอนเพียงพอ หรือควรอาศัยวิทยาศาสตร์สนับสนุนอย่างประ เทศอื่นที่ดำเนินการปกครองบำรุงราษฎรโดยวิธีสมัยใหม่ต่าง ๆ

การใช้เครื่องทุ่นแรงในการเกษตร

ที่สมาคมวิทยาศาสตร์เกษตรได้เชิญข้าพเจ้ามาบรรยายวันนี้ ข้าพเจ้าต้องนับว่าเป็นเกียรติอย่างสูงสุด เพราะข้าพเจ้าไม่ได้เป็นนักวิทยาศาสตร์เกษตร แต่เป็นกสิกรที่ได้พยายามใช้ผลแห่งงานของนักวิทยาศาสตร์เกษตรเท่าที่จะทำได้ หรืออีกนัยหนึ่งข้าพเจ้าเป็นนิสิตไม่ใช่ครูบาอาจารย์ในทฤษฎีหรือหลักวิชาการเกษตร ฉะนั้น ถ้าจะให้ข้าพเจ้าบรรยายเรื่องเกี่ยวกับหลักวิชาที่เท่ากับลูกศิษย์สอนครู คือพวกท่านที่นั่งฟังอยู่ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้คงแก่เรียน มีความรู้ในทฤษฎีแห่งสาขาต่าง ๆ ของวิชาเกษตรมากกว่าข้าพเจ้าหลายเท่า ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงตกลงใจว่าควรบรรยายเรื่องการปฏิบัติโดยเฉพาะปัญหาที่นำพิจารณาคือในการทำนาในประเทศไทยนั้น ควรใช้เครื่องยนต์หรือแรงสัตว์เป็นพลังงาน (Motive Power)

ข้าพเจ้าได้เริ่มสนใจในเรื่องนี้ขึ้น เมื่อได้ยืมในวิทยุว่าในโรงเรียนอาชีวศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจะสอนให้ลูกชานาใช้เครื่องจักรในการทำนา

ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าไม่น่าจะได้ประโยชน์ เพราะเท่าที่ข้าพเจ้าได้ผ่านพบมาเอง การใช้เครื่องยนต์หรือแทรกเตอร์เป็นพลังงานนั้น ต้องเสียใส่หุ้ยสูงกว่าใช้แรงสัตว์ เช่นวัวควาย และเมื่อเมื่อนข้าพเจ้าต้องจ้างคนงานเพื่อใช้แรงสัตว์ ยังถูกกว่าแทรกเตอร์ โฉนเลยชววนาที่ทำงานด้วยแรงของตนเองและซื้อควายได้ถูกกว่ามาก จะซื้อหรือจ้างแทรกเตอร์มาทำงานแทนตัวทำไม ข้าพเจ้าจึงได้มีหนังสือเสนอความคิดเห็นไปยังสถาบันต่าง ๆ และได้รับคำตอบตามสำเนาที่สมาคมได้กรุณาจัดพิมพ์แจก ให้ผู้ฟังบรรยายได้อ่านให้ซึมซาบ จึงจะได้มีการอภิปรายกันได้ผล

ใน ๖ สถาบันที่กรุณาตอบส่งความเห็นมา มี ๒ แห่ง คือ กรมปศุสัตว์ กับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเห็นด้วยกับข้าพเจ้าว่าไม่เห็นด้วยที่จะใช้เครื่องจักรทำนา แต่ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ คณะบดีเห็นว่านักเรียนควรจะได้รับ การสั่งสอนในวิชาวิศวกรรมเบื้องต้น เช่น ใช้เครื่องยนต์สูบน้ำเข้านา เป็นต้น ซึ่งข้าพเจ้าเห็นดีด้วย ส่วน พล.ร. รัฐมนตรีกระทรวงศึกษา เห็นว่าความคิดของข้าพเจ้ามีมูล จึงได้กรุณาให้กรมอาชีวศึกษา รับไปพิจารณา

ส่วนกระทรวงเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตร มีความเห็นสนับสนุนการใช้แทรกเตอร์โดยตรง ฉะนั้นความคิดเห็นย่อมมีน้ำหนักมาก และจะต้องพิจารณาทางดีทางเสียโดยจิตใจนักวิทยาศาสตร์ (scientific spirit) ซึ่งจะต้องพิจารณาปัญหาทุกอย่าง objectively หรือโดยไม่อุปทาน

ความคิดเห็นที่แตกต่างกันนี้ ก็เป็นความคิดเห็นของนักทฤษฎีหรือกลิกรนั่งเก้าอี้ (armchair farmer) ฝ่ายหนึ่ง กับนักปฏิบัติหรือกลิกรที่คลุกคลีกับ

ดิน (Dirt Farmer) อีกฝ่ายหนึ่ง เช่นข้าพเจ้ากับนายไพบูลย์ อารีย์ชน
ประธานกรรมการกลุ่มชาวนาระดับประเทศที่ทำนา ๒๐๐ ไร่ และยังเห็นพ้อง
กับข้าพเจ้าว่าใช้ควายดีกว่าใช้แทรกเตอร์ ความจริงนั้นผู้ที่เริ่มใช้แทรก
เตอร์ในประเทศไทยก่อนข้าพเจ้าเท่าที่จำได้ มี ๓ คน เท่านั้น คือหมอ แอ
คามสัน กับ ม.ร.ว. สุวพันธ์ สนิทวงศ์ ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ แต่ไม่
ปรากฏว่าได้ผลหรือใช้อย่างจริงจัง เพราะน้ำหนักมาก และพยายามใช้ในทุ่ง
นาที่คลองรังสิต

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ พระยานิพนธ์โกมลพงศ์ ได้ส่งแทรกเตอร์
เข้ามาคันหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้ใช้สำหรับการกสิกรรม ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๖๓
ข้าพเจ้าได้ส่งเข้ามาใช้สำหรับปลูกพืชคอนที่ฟาร์มบางเบิด เพราะอุปทานว่า
วัวควาย จะไถที่คอนไม่ไหวแต่เมื่อใช้เข้าจริงปรากฏว่าแทรกเตอร์ในสมัยนั้น
หย่อนคุณภาพมาก ค่าใช้จ่าย และค่าสึกหรอแพงเหลือเกิน จึงได้ทดลองใช้
วัว ควาย ปรากฏว่าถูกกว่าแทรกเตอร์มาก และใช้ได้ดี ดังรูปที่พิมพ์ขึ้นใหม่
จากฟิล์มที่ภรรยาข้าพเจ้าถ่ายไว้ในครั้งนั้น (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๔ - ๒๔๖๕)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ ข้าพเจ้าได้สั่งซื้อแทรก
เตอร์มาใช้อีก โดยเข้าใจว่าแทรกเตอร์สมัยใหม่ย่อมจะมีคุณภาพดีกว่าในสมัย
พ.ศ. ๒๔๖๓ และก็ดีกว่าจริง แต่ถึงกระนั้นก็ยังแพงกว่าใช้วัว ควาย โส่หุ่ยจะ
ต่ำลงกว่าใช้แทรกเตอร์ แต่ในสมัยนั้นค่าแรงทั้งชายหญิงกึ่งหนึ่งของค่าแรง
ในสมัยนี้ ฉะนั้น สำหรับพืชคอนในฟาร์มขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ลูกจ้างทำงาน
การใช้แทรกเตอร์จะได้ประโยชน์โดยเฉพาะสำหรับทำงานหนักเช่น ไถ แต่
สำหรับงานเบาๆ เช่นการปลูก และการคราดระหว่างแถวเพื่อยื้องกันไม่ให้

วัชพืชขึ้น (ด้วยเครื่องปลูกกับเครื่องคราดที่वलาก) ถ้าใช้วัควายจะเท่าเทียมกับแทรกเตอร์ และทำงานได้ดีกว่า ถึงกระนั้นการปลูกพืชตอนกับการทำนาในประเทศไทย แตกต่างกันมากคงจะได้บรรยายต่อไป

เมื่อพิจารณาถ้อยแถลงของกระทรวงเกษตรชวนให้เกรงว่าจะกลับความคิดทำนองที่ F.A.O. บรรยายในเอกสารฉบับหนึ่งว่า "For too many people, agriculture progress is summed up in word "Tractor" แปลเป็นภาษาไทยว่ามีคนมากคนที่เห็นว่าการก้าวหน้าในด้านเกษตร รวมอยู่ในคำเดียวคือแทรกเตอร์ ซึ่งแท้ที่จริงแทรกเตอร์มีหน้าที่ลดจำนวนแรงงานไม่ได้ทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นมากมายนัก จึงควรทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า agriculture progress หรือการก้าวหน้าทางเกษตรนี้หมายความว่าอย่างไร จากแง่คิดเห็นของชาวนา ก็หมายความว่าต้องมี Labour income หรือรายได้ค่าแรงงานสูงขึ้นเป็นลำดับ อันรายได้นั้นจะสูงขึ้นได้โดย ๒ วิธี

วิธีหนึ่ง โดยขยายเนื้อที่เพาะปลูกให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะทำให้โดยเครื่องมือที่แรงงานที่ใช้แรงเครื่องยนต์หรือแรงสัตว์เป็นพลังงาน (motive power) เช่นในประเทศไทยก็หมายความว่า ๑ ครอบครัวยุคที่โดยมากทำนา ๒๕ ไร่ จะต้องขยายออกไปเป็น ๔๐—๕๐ ไร่อย่างนั้นเป็นต้น

วิธีที่สอง ก็คือเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นโดยไม่ได้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกหรือทั้ง ๒ วิธีควบกันไปได้ นี่เป็นหลักการที่นักเกษตรรู้จักดี แต่ ม.ร.ว. เทพฤทธิ เทวกุล ซึ่งย่อมทราบกันดีว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญฉลาดในการประดิษฐ์เครื่องมือต่าง ๆ และเห็นจะเป็นผู้ออกความคิดเห็นแทนกระทรวงเกษตรได้จะไม่ค่อยมีความเห็นคล้อยไปตามหลักการที่กล่าวมาข้างบน เพราะเอกสาร

ที่พิมพ์ขึ้นและให้ชื่อว่า “ การเกษตรวิศวกรรมกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติ ” นั้นมีคำนำตอนหนึ่งว่าการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยให้รุ่งเรือง ย่อมเป็นไปได้ ถ้าหากอำนาจในการผลิตของประเทศไทยยังคงต่ำ การใช้แรงงานในไร่่น่าอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และวิธีการผลิตที่ล้าสมัย สิ่งเหล่านี้ จะแก้ไขได้ด้วยก็โดยการนำเอาวิชาการด้านเกษตรวิศวกรรมเข้ามาประยุกต์ อย่างถูกต้องเหมาะสม และในตารางหนึ่งได้แสดงผลผลิตข้าวในประเทศ ต่างๆ เปรียบเทียบไร่ละ ๒๕ ไร่ของเรา แต่ในไต้หวันและญี่ปุ่นได้ถึง ๕๖ — ๘๓ ไร่ถึงตามลำดับ

ที่กล่าวว่าการผลิตของประเทศไทยที่ยังคงต่ำ จะแก้ไขได้โดยวิชาเกษตร วิศวกรรมนั้นเห็นจะไกลจากความจริง และถ้าการให้วิชาเกษตรวิศวกรรม หมายความว่าใช้แทรกเตอร์ก็ยังไม่จริงใหญ่ เพราะยอมทราบกันดีว่า ที่ ไต้หวันกับญี่ปุ่นได้ผลผลิตสูงนั้นไม่ใช่เพราะใช้แทรกเตอร์ เพราะยังใช้ควาย กันเป็นส่วนมาก เหตุสำคัญที่ได้ผลผลิตสูงก็โดยใช้ปุ๋ยมากทั้งญี่ปุ่นก็เคยได้ผล ผลิตสูงจากการใช้ปุ๋ยมาก่อนมีแทรกเตอร์ใช้กันด้วยซ้ำ ฉะนั้นถ้าจะอ้างว่า ใช้แทรกเตอร์จะทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นนั้นเห็นจะฟังไม่ขึ้น และที่ว่าเนื้อที่ ถือครองทำนาในประเทศไทยมีถึง ๔๖.๗๑ ล้านไร่ แต่ได้ใช้ปลูกเพียง ๔๐.๘๙ ล้านไร่เท่านั้น “ สันนิษฐานได้ว่าชาวนาไม่มีแรงงานและกำลังสัตว์ พอดีที่จะเตรียมเนื้อที่เพาะปลูกให้ทันฤดูกาลอันจำกัดได้ ” นั้นเป็นการสันนิษ ฐานที่แปลก เพราะเท่าที่เป็นมาแล้วนับสิบๆ ปี ชาวนาที่ปลูกข้าวครอบครัว ไร่ ๒๐ — ๓๐ ไร่ ก็ทำได้ตลอดมาและเนื้อที่ถือครองก็เพิ่มขึ้นทุกปีตามความ เพิ่มพลเมืองตลอดมา ฉะนั้นเนื้อที่ปลูกข้าวค่อยลดลงตั้งแต่ปี ๒๕๐๖ จนถึง ๒๕๐๘ คือตั้งแต่ปี ๒๕๐๕ ปลูก ๔๑.๖๑ ล้านไร่ ลดลงเป็น ๔๐.๒๔ ล้านไร่

ในปี ๒๕๐๘ นั้น เป็นเพราะชาวนาบุกเบิกที่ดินมากเกินไปจนทำไม่ไหว คือ ขยายที่ถือครอง ๒๐—๓๐ ไร่แต่ละครอบครัว เป็นครอบครัวละ ๓๐—๔๐ ไร่อย่างนั้นหรือ เท่าที่ทราบนั้นหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลับเกรงกันว่าขนาด ที่ถือครองของแต่ละครอบครัวจะลดลงด้วยซ้ำ ที่สืบทราบได้ความจริงมานั้น ที่เพาะปลูกได้ลดลง เพราะราคาข้าวเปลือกตกลง จนใน พ.ศ. ๒๕๐๘ เหลือ เกวียนละ ๖๐๐—๘๐๐ บาท ทำให้ชาวนาหอดทิ้งที่นาที่ให้ผลผลิตต่ำไปปลูก อย่างอื่น เช่น ชาวนาเพชรบุรีหอดทิ้งนาไปปลูกสัปรดในประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น และทราบจากนายไพบุลย์ ว่าชาวนาที่ไม่ได้ปลูกข้าวในที่ถือครอง เต็มที่ เพราะได้ราคาข้าวเปลือกต่ำนั่นเอง ไม่ใช่ว่ากำลังกายหรือแรงควาย จะลดน้อยถอยลง แต่หมดกำลังใจที่จะลงแรงให้เห็นคเห็น้อย โดยได้ค่าตอบแทนน้อยนัก แต่ในเวลาเดียวกัน พลเมืองที่เพิ่มขึ้นปีละเกือบ ๑ ล้านคน ก็ต้องมีที่อาศัยทำกิน การบุกเบิกที่นาก็ดำเนินต่อไป ดังเคยได้ทำมาในอดีต และตั้งแต่ปี ๒๕๐๔—๒๕๐๕ ปรากฏว่าที่ถือครองเพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านไร่ ซึ่งส่วนมากเข้าใจว่าบุกเบิกที่ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง เช่น เพชรบูรณ์ หล่มสัก ผลผลิตไร่ละ ๖๐ ถึง กาญจนบุรี สวรรคโลกไร่ละ ๕๐ ถึง เป็นต้น และเข้าใจว่าผลผลิตสูงจากที่ดินที่บุกเบิกใหม่นี้แหละ ที่ช่วยให้ผลผลิตเฉลี่ยค่อย ๆ สูงขึ้นจากไร่ละ ๒๐ ถึง ถึงไร่ละ ๒๕ ถึง เพราะที่นาที่เพาะปลูกตามแผน ไหมยังน้อยมาก

ที่ข้าพเจ้า กล่าวมานี้จะว่าเป็นการสันนิษฐานก็ได้ แต่การเป็นไปได้ พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นความจริง กล่าวคือ เมื่อปลายปี ๒๕๐๘ ตั้งแต่เดือน กันยายนเป็นต้นไป ราคาข้าวในตลาดโลกขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ราคาข้าว เปลือกไหวตัวเพิ่มขึ้นเป็นเกวียนละ ๑,๐๐๐ บาท และต่อไปได้ขึ้นถึงเกวียน

ละ ๑,๔๐๐ บาท ทำให้ชาวนามีกำลังใจขึ้นทันที ปรากฏว่าใน ๒๕๐๙ เนื้อที่เพาะปลูกได้เพิ่มขึ้นจาก ๔๐.๒ ล้านไร่ เป็น ๔๕ ล้านไร่ แสดงว่า ราคาข้าวเปลือกที่สูงขึ้นได้จูงใจให้ชาวนากลับมาเข้าทำการเพาะปลูก ในที่นาที่ทอดทิ้งไป เพราะราคาข้าวเปลือกทำนนั้นเอง และก็ใช้ควายเป็นพลังงานส่วนมากอยู่นั้นเอง ฉะนั้น การที่จะให้เพิ่มผลต่อไร่สูงขึ้นนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพลังงาน แต่ขึ้นอยู่กับการใช้ปุ๋ยมากกว่าอย่างอื่น และที่ผลผลิตของเรายังต่ำอยู่ก็เพราะราคาปุ๋ยกับราคาข้าวไม่ได้ส่วนสัดที่จะทำให้การใช้ปุ๋ยได้กำไรมาก ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับใช้ควาย หรือแทรกเตอร์แต่อย่างใดเลย

นอกจากนี้กระทรวงเกษตรได้บรรยายหลักการทั่วไปว่า เมื่อระบอบการศึกษาของประชาชนสูงขึ้นไปก็จะต้อง “มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคนิคที่พบใหม่ เช่น ในบางประเทศที่พัฒนาแล้ว ในสมัยก่อนใช้แรงสัตว์ ต่อมาใช้เครื่องมือท่อนแรงขนาดเล็ก และเปลี่ยนมาเป็นเครื่องมือขนาดใหญ่ จนถึงบางประเทศใช้เครื่องบิน ของเราก็น่าจะต้องเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน” การวางหลักทั่วไป (Generalization) อย่างนี้อาจจะผิดพลาดไปได้ ถ้าไม่ได้พิจารณาถึงเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่วนมาก เกิดขึ้นจากความกดดันของเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่นในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศแรกที่ใช้แทรกเตอร์กันมาก ก่อนประเทศในยุโรปหลายปี ก็เพราะเหตุการณ์บีบบังคับซึ่งท้าวความย้อนกลับไปถึงสมัยที่อเมริกาถูกบงกชตั้งตัวเป็นอิสระแยกออกจากประเทศอังกฤษในระหว่างสงครามที่เกิดขึ้น ชื่อเครื่องอุปโภคต่างๆ ที่ผลิตขึ้นในอังกฤษไม่ได้ อเมริกาจึงจำเป็นต้องสร้างอุตสาหกรรมเพื่อจะได้ไม่อาศัยผู้อื่น เช่น สกอต Dupont สร้างโรงงานทำดินปืน เป็นต้น แต่เมื่อสิ้นสงครามระหว่างอเมริกากับอังกฤษ เครื่องอุปโภคที่ทำในเมืองอังกฤษ

สามารถเอามาขายในอเมริกาดีกว่าที่ทำขึ้นในประเทศ เพื่อรักษาการอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นใหม่ จึงจำเป็นต้องตั้งกำแพงภาษีเพื่อป้องกันไม่ให้เครื่องอุปโภคจากอังกฤษเข้ามาตีตลาดได้ ตั้งแต่ต้นหมาลัทธิกำแพงภาษีเป็นนโยบายของอเมริกาตลอดกาล และเมื่อของที่ผลิตในประเทศมีราคาสูงได้กำไรมาก กรรมกรก็เรียกร้องเอาค่าจ้างแพง เมื่อค่าจ้างกรรมกรในเมืองต่างๆ สูงขึ้น เป็นลำดับ กสิกรก็ทยอยกันเข้าไปทำงานในเมืองต่างๆ จำนวนกสิกรก็ลดลง และเพื่อจะได้ให้อาหารเท่าเดิมหรือมากขึ้นเป็นลำดับ ขนาดของที่ดินครองก็ขยายออกไปเป็นลำดับ เมื่อที่ดินครองขยายออกไป พลังงานก็เพิ่มขึ้น และในขั้นต้น ก็เพิ่มแรงสัตว์ขึ้นเป็นลำดับ จนถึงกับม้า ๔-๖ ตัวลากไถ ๓ ผาน โดยมีคนขับคนเดียว และในระหว่างเมื่อเลิกสงครามโลกครั้งที่ ๑ การใช้แรงสัตว์กับแรงเครื่องยนต์ เพิ่งจะเริ่มแข่งขันกันขึ้น และก็ยังใช้แรงสัตว์กันอยู่มาก เพราะแทรกเตอร์ในสมัยนั้นหย่อนคุณภาพ ต่อมาเมื่อแทรกเตอร์มีคุณภาพดีขึ้น ราคาอาหารที่ต้องใช้เลี้ยงมักก็ค่อยๆ สูงขึ้น ส่วนน้ำมันเชื้อเพลิงที่ผลิตออกมาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับก็ลดราคาดลง แทรกเตอร์ต่างๆ เหล่านี้แหละที่บีบบังคับให้ชาวนาต้องใช้แทรกเตอร์ เพราะในระหว่างปี ๑๙๒๐ ชาวกสิกรเป็นครึ่งหนึ่งของพลเมืองทั้งหมด และภายใน ๒๐ ปี คือ ๑๙๔๐ กสิกรเป็น ๓๐ % ของพลเมืองที่ต้องผลิตอาหารและผลิตเกษตรอื่น ให้พอเพียงเลี้ยง ๗๐% ในเมืองต่างๆ จึงต้องขยายที่ดินครองออกไปอย่างมโหฬาร และเครื่องมือที่ใช้ทั้งเชื้อเพลิงจะเป็นพลังงานก็ทำได้ในประเทศไม่ต้องมาจากที่อื่น ฉะนั้น แพลกเตอร์ต่างๆ จึงบีบบังคับให้ใช้แทรกเตอร์อย่างกว้างขวางก็คือ จำนวนกสิกรน้อยลงถ้าเลี้ยงม้าเป็นแรงงานแพงกว่านี้

มัน และข้อสำคัญที่สุดราคาผลผลิตได้รับการสนับสนุนให้สูงกว่าราคาในตลาดโลก

ทีนี้เมื่อหันมาดูประเทศไทย แพลกเตอร์ต่างๆ ตรงกันข้าม กล่าวคือ ตามที่ ดร. ไชยวงศ์ ชูชาติ ได้กรุณาให้ความรู้ฉันนั้นปรากฏว่า ในแผนการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาตินั้น เนื้อที่ครองทำการเศรษฐกิจซึ่งประมาณว่า ในปัจจุบันมี ๗๐ ล้านไร่ ใน ๒๐ ปีข้างหน้าจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ ๓๐ ล้านไร่ รวมเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ ๑๐๐ ล้านไร่ สำหรับประชาชนที่เป็นเกษตรกรซึ่งจะพยายามลดลงให้เหลือเพียงร้อยละ ๗๐ ของประชากรทั้งประเทศ หรือตรงกันข้ามกับในสหรัฐอเมริกา เมื่อคำนวณอย่างหยาบๆ ว่า พลเมืองจะเพิ่มขึ้นปีละล้านคน แล้วเดี๋ยวนี้มี ๓๕ ล้านคน ใน ๒๐ ปีก็จะต้องเป็น ๕๕ ล้านคน ซึ่งเป็นนสิกร ๗๐ % คือ ๓๘.๕ ล้านคน ถ้าคิดครอบครัวละ ๗ คนก็จะเป็น ๕.๕ ล้านครอบครัว ที่จะทำการเพาะปลูกในที่ ๑๐๐ ล้านไร่ คือครอบครัวละ ๒๐ ไร่เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติซึ่งปรารถนาจะให้กสิกรยึดครองครอบครัวละ ๒๕ ไร่นี้ก็ตรงกันข้ามกับอเมริกา ซึ่งครอบครัวปานกลางก็ต้องถือครองไม่ต่ำกว่า ๔๐๐ ไร่ ส่วนที่มาแห่งพลัง (Source of Power) ถ้าจะใช้แทรกเตอร์ก็ต้องซื้อแพงกว่าฟางก็ซึ่งเป็นที่มาแห่งพลังงานของควาย จากนี้ย่อมจะเห็นได้ว่าหลักการทั่วไป (Generalization) ของกระทรวงเกษตรจะมาใช้กับประเทศไทย จะไม่ได้แน่นอน เพราะฉะนั้นเราจะต้องพิจารณาว่าในการทำนาคครอบครัวละ ๒๕ ไร่นั้น จะใช้ควายหรือแทรกเตอร์จากแง่คิดเห็นของชาวนาก็ต้องใช้ควายเพราะมีส่วนดี ดังต่อไปนี้

๑. ลงทุนต่ำกว่าแทรกเตอร์
๒. ที่มาแห่งพลังงานไม่ต้องเสีย
๓. ถ้าวักขำปุ๋ยให้ก็จะมีค่าเท่าเทียมหรือสูงกว่าค่าสีทหรือ
๔. มีอายุทำงานได้นานกว่าแทรกเตอร์
๕. ใช้งานต่างๆ ได้สะดวกกว่าใช้แทรกเตอร์ เช่น ลากเกวียนไปขน
พินจากป่า ซึ่งแทรกเตอร์ หรือ รถยนต์ ก็ไปไม่ได้

๖. เมื่อหมดอายุทำงานก็ขายเป็นอาหารมนุษย์ได้ หนึ่งกับเขาก็ใช้ทำ
เครื่องอุปโภคต่างๆ ได้

ส่วนทางเสียมี ๑. ทำงานช้า ๒. ทำงานบางอย่างไม่ได้เลย

ส่วนแทรกเตอร์นั้นดี ๑. ทำงานได้เร็ว ๒. ทำงานบางอย่าง
ได้ดีกว่าควาย

ทางเสียมี ๑. ลงทุนมาก ๒. ค่าสีทหรือสูง เพราะมีอายุเพียง
๑๐,๐๐๐ ช.ม. หรือถ้าทำงานวันละ ๑๐ ช.ม. ก็ใช้ได้ ๑,๐๐๐ วันเท่านั้น

๓. ที่มาแห่งพลังงานคือเชื้อเพลิง ต้องซื้อถังสีน ๔. แทรกเตอร์ไม่ใช้
ปุ๋ย ๕. ใช้งานเบ็ดเตล็ด ลากจุก ชักลาก เช่นเข้าป่าไม่สะดวก ๖. เมื่อ
สิ้นอายุก็ใช้เป็นอาหารไม่ได้ ต้องขายเป็นเศษเหล็ก ๗. ข้อสำคัญที่สุด ถ้า
เกิดสงครามขึ้น แม้แต่ไม่ใช่ในประเทศไทย ที่มาแห่งพลังงาน คือน้ำมัน
เชื้อเพลิงซึ่งควรจะมีเอาไว้ใช้สำหรับงานจำเป็นที่ต้องใช้เชื้อเพลิง เช่นการ
ขนส่ง การรถไฟ และคมนาคมอื่นๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่าถ้างานใด ๆ ที่เราใช้ควายได้ก็ควรจะใช้ ถ้าจำเป็นต้องใช้เชื้อ
เพลิงในงานอื่น ๆ ที่ควายทำไม่ได้ จึงควรใช้แทรกเตอร์ เช่นบุกเบิกที่ดิน
ใหม่ ไถแห่งสำหรับนาหว่าน เป็นต้น แต่ส่วนมากของเราเป็นนาคำ

และถ้าปรารถนาจะได้ผลผลิตสูงสุด ก็จำเป็นต้องใช้น้ำตามวิธีการที่กรมการข้าวค้นคว้าขึ้นใหม่ และซึ่งจะได้บรรยายต่อไป

ทางดีของการใช้ควาย เรื่องเปลืองไสหุ้ยน้อยกว่าแทรกเตอร์นั้นสถาบันต่างๆ ที่มีจดหมายตอบมาไม่ได้คัดค้านเลย แต่ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ ในเอกสารที่กล่าวมาข้างบนอ้างว่าแทรกเตอร์ควายเหล็กที่สร้างขึ้นนั้นเปลืองไสหุ้ยน้อยกว่าใช้ควาย คือว่า กระบือ ๑ คู่ ไถเตรียมเทือกนาค้ำเป็นเงิน ๕๓.๙๙ บาท ซึ่งชาวนาที่เคยทำมานานแล้วคัดค้าน ตามธรรมดาชาวนาไถได้เข้าหนึ่ง ๑ ไร่ แล้วไถตะอึกเข้าหนึ่ง แล้วก็คราดเพื่อเทือกค้ำได้ ๒ ไร่ นี่เป็นอย่างมาก ส่วนนายไพบุลย์ว่าน้อยกว่านี้ควยซ้ำ แต่ถ้าจะถือเอาอย่างมากกว่า ๓ เข้าและคิดค่าแรงวันละ ๑๐ บาท ก็ตกไร่ละ ๑๒.๕๐ บาทเท่านั้น จึงไม่เข้าใจว่า ๕๓.๙๙ บาท ของคุณเทพฤทธิ์ ก็ทรายละเอียดอย่างไร

ส่วนควายเหล็กนั้นว่าไถตะอึกอย่างเดียวไร่ละ ๗.๐๕ บาท ซึ่งดูไม่ตรงกับรายการที่แสดงค่าไสหุ้ยที่ว่า ค่าใช้จ่ายในการทำงานนตก ช.ม. ละ ๗.๙๑ และใน ๑ ช.ม. ไถได้ ๐.๗๗๗ ไร่ ฉะนั้นสำหรับไถ ๑ ไร่ ควรเป็น ๑๐.๑๘ บาท แม้นไถครั้งเดียวเพียงพอที่จะเตรียมเทือกนาค้ำโดยคราด ช.ม. ละ ๔ ไร่ รวมทั้งสิ้นก็จะเป็นไร่ละ ๑๒ บาท เท่าเทียบกับใช้ควายนั่นเอง แต่ข้อสำคัญมีที่ว่าควายหนึ่งคู่ถูกกว่าแทรกเตอร์ควายเหล็กมาก และถ้าชาวนาใช้แทรกเตอร์ก็ต้องจ้างเขา ซึ่งเจ้าของแทรกเตอร์ย่อมได้กำไรบ้าง และเจ้าของแทรกเตอร์คงจะเรียกเอาไม่น้อยกว่าไร่ละ ๑๕ บาท ซึ่งหมายความว่าเจ้าของนา ๒๕ ไร่ จะต้องจ่ายเงินค่าเตรียมดิน ๓๗๕ บาท และความจริงที่สมมุติว่าถ้าใช้ควายตกไร่ละ ๑๒.๕๐ บาทนั้น เจ้าของนาไม่ต้องเสียอะไร เพราะทำเสียเองไม่ต้องเสียค่าจ้างให้ใคร ฉะนั้น การใช้แทรกเตอร์ไม่ได้ทำ

ให้รายได้ของชาวนาสูงขึ้น กับลดลงด้วยซ้ำ จึงถือไม่ได้ว่าใช้แทรกเตอร์ใน
ที่นา ๒๕ ไร่ นั้นจะทำให้มีการก้าวหน้าอย่างไรเลย

ที่นี้จะต้องพิจารณา ถึงความคิดเห็นของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับ
สมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย มีสาระสำคัญที่ทั้ง ๒ สถาบัน
กล่าวถึงนั้นที่ว่า ถ้าจะปลูกมากกว่า ๑ พืช ถ้าใช้ควายจะทำการไม่ทันเพราะ
“เจ้าของต้องรีบเก็บเกี่ยว แล้วจะต้องรีบไถคราด แล้วปลูกครั้งที่ ๒ ภายใน
๑๕ วัน” ซึ่งเป็นถ้อยแถลงของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนสมา
คมเศรษฐศาสตร์เกษตร ก็กล่าวในทำนองเดียว คือการปลูกพืช ๒-๓ ไร่
ในปีหนึ่งๆ ดูเหมือนเห็นว่าจะต้องใช้แทรกเตอร์ขนาดเล็ก ๔-๗ แรงม้า
แบบญี่ปุ่น จึงจะทันฤดูกาล ปัญหาขึ้นอยู่กับขนาดของฟาร์ม ซึ่งมหาวิทยา
ลัยเกษตรศาสตร์อินเอยังไปทางที่เห็นว่าควรมี Land Consolidation เป็น
block ใหญ่ block ละประมาณ 1 hectare หรือ ๖ ไร่ และปรับระดับดิน
ใน block ให้ดี แล้วก็ปรากฏว่าแทรกเตอร์ขนาด ๓๐-๕๐ แรงม้าทำ
ประโยชน์ได้ และกล่าวต่อไปว่า F.A.O., World Bank, Asian Development
Bank ก็เห็นความจำเป็นที่จะต้องใช้แทรกเตอร์ ถ้าจะปลูกพืชปีละ ๒ ครั้ง
ขึ้นไป ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นพืชชนิดเดียวกัน และพูดต่อไปว่าถ้ามี in
puts ครบ และมีการปลูกพืช ๒ ครั้งต่อไป การใช้โคกระบือ จะทำการไถ
คราดได้ช้า และไม่ทันเวลา ดังที่ได้ปรากฏในประเทศอื่นแล้ว การที่ยกข้อ
สถาบันสำคัญๆ มาอ้าง ลบล้างความคิดข้าพเจ้านั้น ก็น่าจะทำให้ข้าพเจ้าเชื่อ
แต่ข้าพเจ้าเป็นคนถือไม่เชื่อง่ายๆ จนทราบตลอดว่า ที่ใช้โค กระบือไม่ทัน
เวลาคงได้ปรากฏในประเทศอื่นมาแล้วนั่นเพราะเหตุใด และต้องทราบเสีย
ก่อนว่า ในการใช้โค กระบือนั้นได้ใช้เครื่องมือชนิดใด ขนาดไหน และ

ที่ข้าพเจ้าคัดค้านนั้นไม่ใช่เพราะคิดขึ้นเอง ทั้งสงสัยว่า ทั้งสองสถาบัน
หนักใจว่าการเพิ่มพลังงานนั้นได้แต่เพิ่มในรูปเครื่องยนต์ ท่านจะหากิต
ไม่ว่าจะเพิ่มพลังขึ้นได้โดยใช้ควายมากตัวขึ้น ดังที่ในอเมริกาใช้ม้ามากตัวขึ้น
ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้เครื่องยนต์ และที่เขายกเปลี่ยนก็เพราะการเลี้ยงม้าแพง
กว่า (ประมาณตัวละ ๑๐๐ เหรียญต่อปี) แพงกว่าใช้น้ำมัน ควายประเทศ
เรา ค่าเลี้ยงควายไม่ต้องเสียอะไรเลย เพราะฉะนั้นตามหลักที่ข้าพเจ้าได้ตั้ง
ไว้แล้ว ว่าเราจะควรใช้ควายมากที่สุดที่จะใช้ ได้เพื่อว่าถ้าเกิดมีเหตุฉุกเฉิน
เราจะได้ใช้เชื้อเพลิงในการที่จำเป็น เพราะใช้อื่นไม่ได้

เมื่อข้าพเจ้าเป็นอธิบดีกรมการศรกรรม เป็นสมัยที่เศรษฐกิจตกต่ำ จึงรู้สึก
ควรจะพยายามถ้ามี เพิ่มผลต่อคน เพราะไม่มีทางจะเพิ่มผลต่อไร่ เนื่องด้วย
ราคาข้าวต่ำใส่ปุ๋ยไม่มีกำไร และเพื่อจะเพิ่มผลต่อคนก็ต้องให้ครอบครัวหนึ่ง
ทำที่มากขึ้น ซึ่งในทุ่งรังสิตในสมัยนั้น ท่านาหว่านครอบครัวละ ๔๐ ไร่ ใช้
ควาย ๒ ตัว ข้าพเจ้าจึงได้ประสพการณ์ที่ได้มาจากฟาร์มบางเบิด และใช้ไถ
หัวหมุกกว้าง ๑๐ นิ้ว กับ คราดพรวนจาน (Dice Horrow) เป็นเครื่องมือ
ประกอบ และเพิ่มควายขึ้นอีก ๒ ตัว เป็น ๔ ตัว ใช้คน ๒ คน และไถ
ขนาดเล็ก และได้เตรียมส่งเครื่องมือสำหรับเกี่ยวที่เรียกว่า Self Rake Reaper
จากประเทศ Germany ตามแบบที่แสดงไว้ในรูปและที่เคยใช้มาแล้วที่ฟาร์ม
บางเบิด แต่ก่อนที่เครื่องมือนี้จะมาถึง ข้าพเจ้าดูกลองโทษพันไปจากวงการ
เกษตร ๑๑ ปี และก็ไม่ได้ทราบที่เครื่องมือชิ้นนั้นไปตกอยู่ที่ไหน และได้ใช้
กันหรือไม่

จากประสพการณ์นี้แหละ ข้าพเจ้าจะขอแสดงว่า ถ้าใช้ควาย ๔ ตัวและ
เครื่องมือดังที่กล่าวมาแล้วกับอื่น ๆ ด้วย จะปลูกพืชปีละ ๓ พืชได้ทันฤดู

กาล ถ้าขนาดของฟาร์มไม่เกิน ๒๕ ไร่ และคนในครอบครัวที่ทำงานได้ ๔ คน ซึ่งเป็นขนาดมาตรฐานถ้ายกเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน สวนครัว ต้นผลหมากรากไม้เสีย ๑ ไร่ ก็จะเหลือที่ปลูกข้าว ๒๔ ไร่ แบ่งเป็น ๔ แปลง แปลงละ ๖ ไร่ คือใกล้ขนาด 1 Hectare ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ยกเป็นตัวอย่าง และต้องเป็นที่เข้าใจว่า เป็นที่ๆ ปรับระดับดินไว้เพื่อเอาน้ำเข้าออกได้ตามความต้องการโดยเฉพาะในฤดูแล้ง

การที่จะปลูกพืชอะไรนั้นก็ต้องมีแผนการซึ่งสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรเรียกว่า Cropping pattern และสำหรับที่นาของเราก็ต้องหวังว่าจะได้ใช้วิธีปลูกข้าวที่ได้ผลที่สุดตามแผนใหม่ของกรมการข้าว คือใช้พันธุ์ข้าวที่เรียกว่า Photo Sensitive หรือไวแสงที่ออกดอกผลตามฤดูกาล เช่น ข้าวพวงนาหรือเหลืองประทิว ซึ่งในแผนใหม่นี้ให้มีระยะ Vegetative Growth ให้สั้นลง และการที่จะดำในเดือนกรกฎาก็มาดำเอาเดือนกันยา และเก็บเกี่ยวกลางเดือนธันวาคม สำหรับพืชที่ ๒ ก็ต้องกะให้เหมาะคือ ให้เก็บเกี่ยวก่อนฝนตกหนัก หรืออย่างช้าต้นเดือนพฤษภาคม และถ้าเลือกพืชถั่วเหลืองเป็นพืชที่ ๒ ก็ต้องเริ่มปลูกวันที่ ๒๐ มกราคม ฉะนั้น จะมีเวลาเก็บเกี่ยวและเตรียมดินตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม จนถึงวันที่ ๒๐ มกราคมรวม ๓๕ วัน ไม่จำเป็นต้องเป็น ๑๕ วันดังที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กล่าวไว้ การบรรยายความต่อไปนี้เป็นารปลูกแบบพืชตอน เพราะเป็นการปลูกพืชที่ไม่ต้องมีน้ำท่วมอย่างข้าว ฉะนั้น แม้จะทำในที่นาที่จริง แต่ต้องใช้วิธีการพืชตอนนั่นเอง และการปลูกพืชตอนก็ต้องมีวิธีการที่ผิดแปลกไปจากปลูกข้าวในบางประการ เช่นต้องใช้ไถขนาดใหญ่ไม่ต่ำกว่า ๑๐" เพื่อจะได้ไถกลบตอซังข้าวให้อีกและเมื่อใช้ควาย ๒ คู่ผลัดเราจะไถได้วันละ ๓ ไร่ ทั้งเมื่อไถแล้ว

ต้องใช้ลูกกลิ้งทับเพื่อให้ขี้ไถเรียบอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้น้ำที่อยู่ในขี้ไถนั้นแห้งระเหยไปหมด เพราะเมื่อทับขี้ไถลงให้สนิทกับพื้นดินข้างล่าง น้ำในพื้นดินก็จะมาสูดติดต่อกับขี้ไถ หรือที่เรียกว่า Capirality ต่อจากนั้นต้องใช้คราดพรวนจาน (Dice Harrow) ซอยดินให้ละเอียด ๑ ครั้ง เป็นอย่างน้อย เพื่อป้องกันมิให้น้ำในขี้ไถระเหยออกไปในอากาศมากเกินไป ซอยดินครั้งที่ ๑ นี้ใช้ให้พรวนจานตีออก แล้วเมื่อถึงเวลาจะปลูกจึงพรวนจานตีเข้าอีกครั้งหนึ่ง แล้วก็ปลูกได้ด้วยเครื่องปลูกเป็นแถว เพื่อจะได้ให้น้ำชลประทานไหลตามแนวของพืชรู้อย่างสะดวก (furrow irrigation) ทั้งจะได้ป้องกันมิให้วัชพืชขึ้นโดยคราด Cultivator จะเป็นชนิดเดินตามหรือหนึ่งซบก็ได้ (รูป)

ลูกกลิ้งที่กล่าวข้างบนนั้นทำงานง่าย ถูกและสะดวกที่สุดก็คือ ถังน้ำมันขนาด ๒๐๐ ลิตร ติดเพลลา ๒ ข้าง แล้วใช้ควายลากตัวเดียว ที่ใช้ถังน้ำมันเป็นลูกกลิ้งนั้นนอกจากไม่ลงทุนมาก จะทำให้น้ำหนักมากหรือน้อยก็ได้ โดยเทน้ำลงในถังตามน้ำหนักที่ความต้องการและใช้ควายตัวเดียวลากได้ และถ้าใช้ ๒ ตัวผลัด ก็ได้ไม่น้อยกว่าวันละ ๔ ไร่

ส่วนคราดพรวนจานนั้นควรจะใช้ Reversable Dice Harrow ที่เปลี่ยนให้ตีดินออกหรือตีดินเข้าตามความต้องการ และถ้าใช้ขนาด ๓ ฟุต (๖ จาน) ควาย ๒ คู่ผลัด จะทำงานได้วันละ ๔ - ๖ ไร่ หรือ ๕ เป็นประมาณ

นอกจากนี้เครื่องมือที่สำคัญที่สุดคือเครื่องเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งถ้าใช้อย่างแบบที่เรียกว่า Self Rake Reaper ก็จะได้วันละไม่น้อยกว่า ๔ ไร่ แต่เครื่องที่กล่าวนี้ออกจะหนัก ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะใช้อีกแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเกี่ยวหญ้าแบบปรับปรุงให้ใช้เกี่ยวข้าวได้ ตามแบบอีกรูปหนึ่ง แต่

แทนที่จะใช้ล้อหมุนขับเคลื่อนเครื่องตัด ก็ติดเครื่องยนต์เล็ก ๆ ให้ขับเคลื่อนเครื่องตัด และใช้ควายตัวเดียวลากไปเฉย ๆ และมีคนที่สองกวาดข้าวมากองไว้เป็นเพื่อน ๆ ทำดังนี้ ข้าว ๒๔ ไร่ จะเกี่ยวเสร็จภายใน ๖ วัน ใช้ควาย ๒ ตัว ผลัด อีก ๒ ตัวก็ใช้ตั้งแต่วันที่ ๓-๔ สำหรับชนเพื่อนข้าวเข้าไปในลานเมื่อครบ ๖ วัน ก็ได้พักควาย ๑ วัน คือตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม พักควายวันที่ ๒๑ ธันวาคม ซึ่งในวันพักควายนั้น ถ้าดินแห้งก็เอาน้ำชลประทานเข้าไปให้ชุ่มพอไถได้สะดวก วันที่ ๒๒ ธันวาคม เริ่มแปลงที่ ๑ ไถโดยใช้ควาย ๒ คู่ผลัด ซึ่งจะไถได้วันละ ๒ ไร่ ๓ วันไถเสร็จ คือวันที่ ๒๔ วันที่ ๒๕ - ๒๖ ใช้ควาย ๒ ตัวผลัดทับ ซึ่งควรเสร็จใน ๑ วันครึ่ง แล้วอีกคู่หนึ่งต้องใช้ชนข้าวที่ยังเหลืออยู่ในนาเข้าไปถึงลานข้าว วันที่ ๒๖ ๒๗ อีก ๒ วัน ก็พรวนลากครั้งที่ ๑ เสร็จโดยกินเวลาไม่เกินวันครึ่ง เพราะฉะนั้น แปลงหนึ่งขนาด ๖ ไร่ ก็เตรียมดินเสร็จถึงขั้นพรวนงานครั้งที่ ๑ และได้พักควายวันที่ ๒๘ ตามวิธีนี้อีก ๓ อาทิตย์ ก็จะทำเสร็จอีก ๓ แปลง คือจนถึงวันที่ ๑๗ มกราคม วันที่ ๑๘ มกราคม พักควาย วันที่ ๑๙ เริ่มพรวนงานที่เข้า และติดเครื่องปลุกตามหลังไปในตัว คือเครื่องปลุกชนิดเดินตามที่พ่วงท้ายพรวนงาน เป็นอันว่า พรวนงานที่เข้ากับปลุกถั่วพร้อมกันไปในตัว โดยใช้ควาย ๒ คู่ผลัด กับคน ๒ คน คือ ขับควาย ๑ คน ถือหางเครื่องปลุก ๑ คน เสร็จภายใน ๓-๔ วันตามกำหนด ต่อขึ้นไปก็ใช้เครื่องคราดบดกันวัชพืชสัก ๔ ครั้ง ต้นถั่วก็ควรจะแผ่คลุมดิน เป็นอันว่าหมดงานภายในเดือนกุมภาพันธ์ และมีเวลาอีกเดือนเต็มที่จะนวดข้าว โดยจะแบ่งเวลาบางคนเอาหน้าเข้าอาทิตย์ละครึ่ง หรือ ๒ ครั้งแล้วแต่เหตุการณ์

เดือนเมษายนก็มีเวลาว่างสำหรับพักผ่อนตามฤดูกาล เมื่อถึงต้นเดือน พฤษภาคมก็เกี่ยวถั่วเหลืองด้วยเครื่องเกี่ยว ซึ่งจะใช้เวลาไม่เกิน ๖ วัน หรืออาจจะเร็วกว่าก็ได้ เพราะงานไม่หนักเท่ากับเกี่ยวข้าว แต่งานคงจะเสร็จ และควรจะขนเก็บเข้าบ้านภายในกลางเดือนพฤษภาคม พอฝนเริ่มตก ก็ใช้เครื่องพรวนจานซอยดินหว่านถั่วเขียว แล้วใช้พรวนจานซอยดินกลับ ซึ่งควรทำเสร็จภายในวันที่ ๑ มิถุนายน และเก็บผักถั่วเขียวภายใน ๖๐ วัน คือปลายเดือนกรกฎาคม ส่วนต้นถั่วก็โคกลับเป็นปุ๋ยต่อไป ในระหว่างเดือน สิงหาคมมีเวลา ๓๐ วัน ที่จะเตรียมที่สำหรับปักดำในเดือนกันยายนต่อไป

หมายความว่าได้ ๓ พีช ในระยะ ๑ ปีตามจุดประสงค์ โดยใช้ควายเป็นพลังงานตลอดไป และใช้เชื้อเพลิงสำหรับเครื่องเกี่ยวเท่านั้น ฉะนั้นย่อมจะทำให้รายได้ของชาวนาสูงกว่าใช้แทรกเตอร์ ซึ่งต้องลงทุนมากกว่า และซื้อเชื้อเพลิงด้วย เพราะควาย ๔ ตัว จะมีราคาไม่เกิน ๘,๐๐๐ บาท เทียบกับแทรกเตอร์ที่ถูกที่สุดมีราคา ๒๐,๐๐๐ บาท และต้องซื้อที่เผาพลังงาน

นี่เป็นตัวอย่าง Cropping Pattern อันหนึ่งซึ่งจะเปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่งก็ได้ดังนี้

ถ้าต้องเก็บเกี่ยวข้าว เช่นข้าวพวงนาค เข้าใจว่าต้องเก็บเกี่ยวต้นเดือนมกราคม ก็เปลี่ยนเป็นปลูกข้าวโพดเือกกลางเดือนกุมภาพันธ์ หมายความว่า มีเวลาถึง ๔๕ วันที่จะเก็บเกี่ยวหรือเตรียมดิน ซึ่งทำได้ตามที่ยกตัวอย่างมาแล้ว คราวนี้จะปลูกพืชที่ ๒ คือข้าวโพดต้นเือกกลางเดือนกุมภาพันธ์ และเมื่อครบอายุ ๑ เดือน คือกลางเดือนมีนาคม ก็ปลูกถั่วด้วยเครื่องปลูกเดินตามแปลงไปในระหว่างแถวข้าวโพด (ซึ่งข้าพเจ้าได้เคยทำมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน) แล้วก็เสร็จการจนปลายเดือนพฤษภาคมจึงเก็บผักถั่ว แล้วเก็บข้าว

โพดจากต้นตั้งแต่นั้นเดือนมิถุนายน ถั่วที่จะปลูกลงนั้น ข้าพเจ้าเคยปลูกลงหนึ่ง (หรือฝรั่งเรียกว่า Cow Pea) ซึ่งเก็บผักได้ภายใน ๖๐ - ๗๐ วัน เมื่อเก็บข้าวโพดแล้วต้นถั่วก็จะแผ่ออก และโตกลมเป็นพุ่ม สำหรับปลูกลงข้าวในเดือนสิงหาคมต่อไปได้ Cropping Pattern ก็ได้ ๓ ปีใน ๑ ปี และอาจจะทำให้รายได้ชวาวนาสูงขึ้นเพราะข้าวโพดอาจจะแบ่งใช้เลี้ยงหมู ซึ่งจะทำให้ได้เงินมากกว่าขายข้าวโพด ก็ได้เคยบรรยายมาแล้วในที่นี้ เมื่อมาพูดถึงหมูก็ต้องหันกลับไปพิจารณาข้อความในความคิดเห็นของทั้งกระทรวงเกษตร กับสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตร กล่าวถึงความต้องการ เนื้อ เป็นอาหารของประชาชน และดูเหมือนในทางที่จะไปบำรุงวัวให้เลี้ยงตามแบบประเทศตะวันตก คือเลี้ยงให้เป็นอาหารโดยเฉพาะ ซึ่งย่อมได้คุณภาพสูงกว่าเนื้อวัวหรือเนื้อควายที่ใช้งานเสร็จแล้ว ซึ่งควรจะพิจารณาไปในทางที่จะผลิตอาหารเนื้อสำหรับผู้ที่มีมั่งคั่งมากกว่าสำหรับประชาชนทั่วไป เพราะเนื้อวัวที่มีคุณภาพสูงนั้นต้องใช้อาหารพิเศษ คือหญ้าต้องเป็นชนิดที่มีคุณภาพสูง และหน้าแล้งจะต้องรักษาไว้ในรูป

หรือหญ้าแห้ง และถ้าจะให้ผลดีที่สุดก็ต้องให้ธัญญาหารด้วย เช่นข้าวโพดเป็นต้น ซึ่งย่อมต้องทำให้ราคาขายแก่ผู้บริโภคสูงกว่าเนื้อจากควายที่ใช้งานแล้วมากมายทีเดียว ส่วนควายนั้นใช้อาหารอย่างคุณภาพต่ำ เช่นหญ้าบอบบางอย่างที่ว่าไม่ชอบกินหรือฟางเป็นต้น แต่ก็เจริญเติบโตทำงานได้ และเมื่อทำงานแล้วก็ขายเป็นเนื้อ ถึงคุณภาพไม่ดีก็ยังถูกพอที่ประชาชนส่วนมากจะซื้อบริโภคได้ แท้ที่จริงสัตว์ที่ใช้อาหารให้เป็นประโยชน์ได้มากที่สุดก็คือหมูนั่นเอง และถ้าชาวไร่ชาวนาเลี้ยงหมูกันทั่วไป และใช้ข้าวโพดที่ตัดปลูกลง

เป็นอาหาร ใต้เนื้อเป็นอาหารมนุษย์ได้ถูกกว่าอาหารสัตว์ทั้งหมด เว้นแต่ปลา หมูนี้ครึ่งตะโกนกันว่าหมูแพง หมูแพง ซึ่งทราบได้จากผู้เลี้ยงหมูต้องซื้ออาหารมาเลี้ยง การขยับลงของราคาหมูก็ต้องมีต่อไปทราบแน่ แต่ถ้ามีการเลี้ยงหมูเป็นประจำ จะรักษาราคาไว้ได้คงที่ ดังได้เคยชี้แจงมาแล้วเมื่อข้าพเจ้าเปิดคอนสวอรียของหลวงสุวรรณฯ

แต่ที่กล่าวมาข้างบนเรื่องปลูกพืช ๓ พืชใน ๑ ปีนั้น ก็ได้แต่เฉพาะที่นาที่มีน้ำชลประทานบริบูรณ์ตลอดปี ซึ่งเป็นส่วนน้อยของที่ทำนาทั้งหมดอย่างมากในปี ๒๕๑๔ เมื่อครบแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ครั้งที่ ๒ ก็จะมีเพียง ๑๕ ล้านไร่ และก็คงยังบังคับน้ำอย่างเต็มที่ไม่ได้ และยังมีอีกไม่น้อยกว่า ๓๐ ล้านไร่ ที่จะไม่มีการชลประทานเลย ฉะนั้นสำหรับที่ ๓๐ ล้านไร่ที่กระทรวงเกษตรมีนโยบายจะให้ใช้แทรกเตอร์กระมัง เพราะกระทรวงเกษตรปรารถนาทุ่งเลี้ยงสัตว์จะช่วยลงเป็นลำดับ ซึ่งทำให้รู้สึกวิตกว่า นโยบายของกระทรวงเกษตร จะพึงเรียกร้องเป็นพลังงานในอนาคตอันใกล้ ก็ภายใน ๒๐ ปีข้างหน้าเอง ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าน่าจะเป็นอันตรายอย่างที่สุด คือในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ ๒ นั้น ว่าจำนวนควายจะเพิ่มขึ้นจาก ๔๑๐,๘๐๐ ตัว ในปี ๒๕๐๘ เป็น ๕๕๐,๕๐๐ ในปี ๒๕๑๔ คือเพิ่มขึ้น ๑๓๙,๗๐๐ ตัว แต่ในเวลาเดียวกันก็ว่าจะขยายเขตเพาะปลูกออกไปปีละ ๑.๕ ล้านไร่ ซึ่งต้องเป็นพื้นที่ไม่น้อยกว่าปีละ ๑ ล้านไร่ และเพื่อจะทำการเพาะปลูกในที่ ๑ ล้านไร่นั้นต้องการควายปีละ ๔๐,๐๐๐ ตัว แต่ตามตัวเลขข้างบนนั้น ในแผนการจะเพิ่มควายปีละ ๒๒,๕๐๐ ตัวเท่านั้น จะต้องรวมทั้งตัวเมียและลูกควายที่ใช้การทำนายังไม่ได้ ฉะนั้นต่อไปกระทรวงเกษตรมี

นโยบายที่จะใช้แทรกเตอร์ทำนาในปีละ ๕๐๐,๐๐๐ ไร่อย่างนั้นหรือถ้าอย่างนั้นก็น่าจะคำนวณดูว่า จะลงทุนค่าแทรกเตอร์ ค่าสีกรอ ค่าเชื้อเพลิงปีละเท่าไร

สำหรับนาดำเราจะต้องกะว่ามีเวลาเตรียมดินอย่างมาก ๒ เดือน และถ้าใช้ควายเหล็ก ซึ่งเป็นแทรกเตอร์ที่ถูกและมีสมรรถภาพสูงกว่าแทรกเตอร์อื่นๆ ก็จะเตรียมดินเพื่อปักดำได้ ๒ ชม. ต่อไร่ หรือถ้าทำงาน ๑๐ ชม. ต่อ ๑ วัน ๆ ละ ๕ ไร่ ในเวลา ๒ เดือน ก็จะทำให้ไม่เกิน ๓๐๐ ไร่ แต่ย่อมต้องมีวันซ่อมแซมติดขัดอะไรบ้าง จึงควรจะคำนวณว่าควายเหล็กเตรียมดินได้ไม่เกิน ๒๕๐ ไร่ต่อ ๑ คัน และสำหรับ ๕ แขนงไร่ นั้นต้องใช้แทรกเตอร์ควายเหล็กปีละ ๒,๐๐๐ คัน เป็นราคาไม่ต่ำกว่า ๕๐ ล้านบาท เป็นเงินที่จะต้องลงทุนทุกปี แล้วค่าใช้จ่ายในปีแรกเสียค่าซ่อมแซม ๑๐% คือ ๕ ล้านบาท ค่าเชื้อเพลิง ช.ม.ละ ๒ ลิตร วันละ ๒๐ บาทต่อเครื่อง ๆ ละ ๒๕๐ วัน ก็จะต้องใช้เชื้อเพลิงเครื่อง ๆ ละ ๕,๐๐๐ ลิตร สำหรับ ๒,๐๐๐ เครื่อง ๑๐ ล้านลิตร หรือ ๑๐ ล้านบาท รวมปีแรกเป็นค่าลงทุนและใช้จ่าย ๕๔ ล้านบาท ปีที่ ๒ ต้องลงทุนอีก ๔๐ ล้านบาท และค่าใช้จ่ายจะต้องเป็น ๒๘ ล้านบาท หรืออีกนัยหนึ่งค่าใช้จ่ายจะต้องเพิ่มขึ้นปีละ ๑๔ ล้านบาท และค่าลงทุนปีละ ๔๐ ล้านบาท และเมื่อครบ ๔ ปี คือ ๑๐,๐๐๐ ช.ม. ก็หมดอายุ เพราะฉะนั้นก็ต้องลงทุนปี ๕ ๘๐ ล้านบาท และการลงทุนก็จะทวีขึ้นเป็นลำดับเหมือนกัน อีกนัยหนึ่งจะต้องหาเงินตราต่างประเทศมากเข้าทุกปี จึงน่าจะพิจารณาให้ตีชานาจะเอาเงินที่ไหลมาซื้อควายเหล็กมากขึ้นทุกทีและสมควรหรือไม่ที่จะพยา

ยามเพิ่มจำนวนควายให้มากขึ้นตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ F.A.O. ตาม
บทความในสยามนิกรที่แนบสำเนามานี้ด้วย จึงน่าจะถามว่าในการจัดสรร
ที่ดิน (Soil Gratification) จะไม่มีที่ดินที่เหมาะสมกับการเลี้ยงสัตว์มากกว่า
เพาะปลูกที่เดียวหรือ นอกจากนั้นถ้าชาวไร่ชาวนา ต่างใช้ควายกันทั่วไป
และมีควายตัวเมียด้วย ก็ควรจะเพิ่มจำนวนควายขึ้นได้ ถ้ารัฐบาลจะตั้ง
ศูนย์ผสมเทียม (Artificial Incemination) อย่างที่ทำอยู่ สำหรับวัวในสายตา
ข้าพเจ้าใคร่ขอวิงวอนให้รัฐบาลได้ตรองปัญหาเรื่องนี้ให้มาก และไม่น่าจะ
บำรุงวัวมากกว่าบำรุงควายที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้ากลับเห็นตรงกันข้าม
ควรจะบำรุงควายมากกว่าวัวด้วยซ้ำ เพราะควายเป็นปัจจัยที่ผลิตข้าวซึ่งเป็น
พืชหลักของประเทศไทยตั้งแต่ไหนแต่ไรมา และจำเป็นต้องเป็นพืชหลักใน
อนาคตต่อไป

ชั้นนี้ไม่ได้หมายความว่า ข้าพเจ้าเห็นว่าแทรกเตอร์ไม่ได้มีประโยชน์
เลย แต่ควรใช้ในที่ ๆ ควายทำงานไม่ได้ แต่ทางราชการดูเหมือนให้คำ
แนะนำที่ใช้วัวเชวกันไปไม่น้อย เช่น เมื่อไม่นานมานี้ได้กระจายเสียงข้อ
ความในวิทยุว่า ถ้าจะปลูกพืชหน้าแล้งต่อจากข้าวแล้ว จำเป็นต้องใช้แทรก
เตอร์เพราะดินแข็ง ควายไถไม่ไหว ซึ่งน่าแปลกใจเพราะว่าถ้าจะปลูกพืช
ต่อจากข้าวแล้วก็จะทำได้ต่อไปเมื่อมีน้ำชลประทานบริบูรณ์ และเมื่อมีน้ำ
ชลประทาน เหตุไฉนจะเอาน้ำเข้าทำให้ดินชื้นและอ่อนพอที่จะทำให้ควาย
ไถไม่ได้ ฝ่ายตรงกันข้าม เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม วิทยุได้กระจายเสียงเรื่อง
ต้นฝ้ายที่ตกค้างในไร่ เมื่อเก็บผลแล้วเป็นที่อาศัยของศัตรูพืชซึ่งจะต้องถอน
ออกเผาและไถดินให้ตากแดดเพื่อคักแต่อยู่ในดินจะตายไป แต่ในที่นี้ดินต้อง
แข็งเป็นแน่ และเหตุไฉนจึงไม่แนะนำให้ใช้แทรกเตอร์

อย่างไรก็ดีถ้ากระทรวงเกษตรมีนโยบายที่จะใช้แทรกเตอร์ ก็ควรจะเตรียมสร้างควายเหล็กให้มากขึ้น มิฉะนั้นถ้าไม่มีทั้งควายเหล็กและควายไม่พอก็จะต้องซื้อแทรกเตอร์ชาวต่างประเทศซึ่งแพงกว่า และจะต้องหาเงินตราต่างประเทศมากขึ้นไปอีก

แต่ข้าพเจ้าอดไม่ได้ที่จะแสดงความเสียใจ และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งในนโยบายอย่างนี้ เพราะการบำรุงวัว โค กระบือ เสตรคให้คนมั่งมีบริโภค และจะให้ใช้แทรกเตอร์แทนควายนั้น หมายความว่าอย่างไร

ทุกสถาบันที่ตอบจดหมายของข้าพเจ้าที่ออกความเห็นจากประสบการณ์ว่าใช้ควายดีกว่าแทรกเตอร์นั้น ไม่มีสถาบันใดเลยคัดค้านว่าไม่เป็นความจริง เพราะฉะนั้นก็เป็นกรับโดยปริยายว่า ใช้แทรกเตอร์จะต้องมีการใช้จ่ายมากกว่าใช้ควาย ฉะนั้นการบีบบังคับทางอ้อมให้ชาวนาใช้แทรกเตอร์ก็จะทำให้รายจ่ายของชาวนาสูงกว่าที่ควร ซึ่งหมายความว่ารายได้จะต่ำลงกว่าที่ควรซึ่งจะเรียกว่า เป็นการก้าวก้าวไม่ได้เป็นอันขาด ฉะนั้นจึงทำให้พิศวงงงงวยว่าการสอนนักเรียนให้ใช้เครื่องจักรทำนานั้น ก็เท่ากับสอนให้ใช้วิชาการที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าวิธีที่พ่อแม่ใช้อยู่ จึงเห็นว่าไร้ประโยชน์และเคราะห์ดีที่ชาวนาของเราส่วนมากมีสามัญสำนึกที่คงจะไม่ทำตามคำแนะนำของลูกที่ได้รับการสั่งสอนนั้นมา เพราะพ่อแม่ก็คงจะตอบลูกอย่างเดียวกันกับชาวนาที่เพชรบุรี ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวถึงว่าเขาจะจ้างแทรกเตอร์ไถนาทำไม เมื่อเขาได้เองด้วยควายดีกว่าเป็นไหน ๆ

๘ ความเห็นบรรณาธิการ

“อุตสาหกรรมการ” คืออะไร ในฉบับประจำเดือนตุลาคม ข้าพเจ้าว่าจะต่อเรื่อง “อุตสาหกรรมการ” ซึ่งท่านออสยานว่าควรฟังปรารภตามความเห็นของท่านในหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เติลิมต์ ดังนี้ :-

“สิ่งที่เราต้องการเพื่อความรุ่งเรืองของประเทศสยามก็คืออุตสาหกรรมการ” ที่ข้าพเจ้าจะพูดถึงเรื่องนักเพราะ ตามคำของท่านออสยานการกสิกรรมของเรา ก็กับการสร้างถนนเกี่ยวกับ “อุตสาหกรรมการ” และโดยเหตุที่ข้าพเจ้าเป็นกสิกรผู้หนึ่ง และหนังสือพิมพ์นี้เป็นหนังสือพิมพ์สำหรับผู้ที่ใฝ่ใจในการกสิกรรม จึงน่าจะพิเคราะห์ดูให้ถี่ถ้วน ทั้งข้าพเจ้าผู้เป็นคนคงแ่งงานมากกว่าคงแ่งเรียน ยังสงสัยข้อความของท่านออสยานหลายข้อ ดังจะยกขึ้นกล่าวต่อไป โดยหวังว่าท่านออสยานจะชี้แจงให้ข้าพเจ้ากับผู้อ่านได้ฟังต่อไปอีก ท่านออสยานกล่าวว่ :

“การเพาะปลูกของเราจะกลายเป็นอุตสาหกรรมการอันใหญ่โต ประกอบด้วยทุนรอนกรรมกรและเครื่องจักรในเวลาภายหลัง หรือคงจะเป็นแต่เพียง

ทำมาหากินสำหรับชาวชนบท อันจะมีชื่อว่าเป็นอุตสาหกรรมได้ก็แต่ใน
ความหมายของคำว่า (Peasant Industry) เท่านั้น

“หากเราคิดว่า กลไกกรรมในประเทศเราชวนให้ผู้ลงทุนลงรอนเพื่อหา
กำไรได้แล้ว การสร้างถนนในถิ่นที่ทำการเพาะปลูกก็เป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง”

ข้อข้อข้าพเจ้าสงสัยอยู่ การจำเป็นต้องมีถนนหรือไม่นั้นแล้วแต่ทำเลที่ดิน
กลไกกรรมชนิดใด กับจำนวนพืชผลที่จะต้องขนกระมัง

ถ้าที่ทำการกลไกกรรมอยู่ริมทางน้ำ เช่น สองฝั่งแม่น้ำ เป็นต้น แม้แต่ลงทุน
มากมายใช้กรรมกรกับเครื่องจักรถนนอาจไม่เป็นของจำเป็นเลย เพราะชน
ทางน้ำถูกกว่า

ถ้าลงทุนน้อยที่ทำน้อยพืชผลก็จำเป็นต่องน้อย แต่กำไรก็มีพอเลี้ยงตัว
ได้อย่างสบาย ถึงแม้มีถนนการขนพืชผลมาขายจะถูกกลง ก็มีถนนไม่ได้เพราะ
พืชผลไม่เพียงพอจะสร้างถนนนั้นได้ เช่นตัวข้าพเจ้ากับเพื่อนบ้าน นอกจาก
ส่งพืชผลทางทะเลยังหวังส่งบางอย่างทางบกมาขายปีละ ๒๐๐ ตัน ค่าจ้าง
เกวียนชนตันละ ๗ บาท คือปีหนึ่งต้องเสียค่าจ้าง ๑๔๐๐ บาท แต่ก็จำใจต้อง
เสียไปอย่างนี้ เพราะพืชผลไม่พอที่จะสร้างแลบำรุงถนนได้ ตามที่ข้าพเจ้า
คำนวณให้ดูในเล่มก่อน ค่าสร้างแลบำรุงถนนในตำบลบ้านข้าพเจ้าต้องเสีย
ปีหนึ่งถึง ๕๐๐๐ บาท เพราะฉะนั้นเสียปีละ ๑๔๐๐ บาท ดีกว่าเสียภาษีที่ดิน
จนเพียงพอค่าถนน

ท่านอสนานกล่าวต่อไปว่า “เราคิดว่าการทำนาจะเป็นแต่เพียงอาชีพ
ของชาวนาโดยเฉพาะแล้ว ทางที่จะสร้างถนนเพื่อขนส่งเข้าก็คงไม่สู้จะมี
ประโยชน์อะไรนัก”

ข้อนี้ข้าพเจ้ากึ่งสงสัยอีก เพราะอาจจะมีบางสภาพที่ถนนอาจจะมิประโยชน์
ถึงแม้ “ การทำนาจะเป็นแต่เพียงอาชีพของชาวนาโดยเฉพาะ ” ซึ่งเข้าใจ
ว่าเป็นสภาพที่ทำนออสานเรียก Peasant Industry ที่กล่าวไว้ข้างบนนี้

เพื่อเป็นตัวอย่างข้าพเจ้าขอสมมุติสภาพอย่างเดียวกับที่ได้ยกเป็นตัวอย่าง
ในเล่มก่อน คือมีตำบลหนึ่งถ้าทำถนนยาว ๑๐ กิโลเมตรเตอร์ ที่ดินสองข้าง
ถนนสำหรับทำการกสิกรรมจะมี ๒๐,๐๐๐ ไร่ และที่ดินนี้มีผู้ทำนากันทั้งหมด
ถ้านักกรวัดจะ ๒๐ ไร่ ซึ่งเข้าใจว่าได้กับสภาพที่ทำนออสานเรียกว่า Peasant
Industry ตามที่ข้าพเจ้าคำนวณให้ดูในเล่มก่อน ถ้าที่ดิน ๒๐,๐๐๐ ไร่เก็บ
ภาษีไร่ละ ๐.๕๐ ถึง ๑.๐๐ บาทแล้ว แต่ที่อยุร์มหรือไกลจากถนน ก็จะได้เงิน
ปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท ถ้าส่งรัฐบาลกลางครั้งหนึ่งที่เหลืออีกครั้งก็จะพอสร้าง
แลบำรุงถนน ฯลฯ แต่ถ้าการชนพืชผลโดยถนนถูกกว่าอย่างอื่น ก็ควรมี
ถนนเป็นแน่

ตัวอย่างที่สมมุตินี้ คีระยะทางเพียง ๑๐ กิโลเมตรเตอร์ แต่หลักนั้นก็
แก่ถนนระยะยาวออกไปจนถึงระยะที่การชนโดยรถไฟจะถูกกว่าชนโดยถนน
ซึ่งข้าพเจ้ายังไม่ทราบตัวเลขเพียงพอ ที่จะคิดได้ว่าเป็นระยะทางเท่าไรแน่
แต่ถ้าสังเกตตามระยะทางของถนนที่รัฐบาลทำแลอนุญาตให้บุคคลทำก็ดูจะ
ไม่เกิน ๑๐๐ กิโลเมตรเตอร์ (เว้นแต่ถนนลำปาง—เชียงใหม่ ซึ่งมีบางคน
เห็นว่าถ้ามีรถไฟจะมีประโยชน์ยิ่งกว่าถนน) ฉะนั้นเพื่อคิดกันดูว่าถนนจะมี
ประโยชน์เท่าไรสำหรับอาชีพของชาวนา “ โดยเฉพาะ ” สมมุติว่าคนที่
ไกลจากทางน้ำมีถนนยาว ๕๐ กิโลเมตรเตอร์ ทำนากันตลอดสองข้างถนน
ตามตัวเลขที่เคยยกมาแล้วจะมีที่นาห่างออกไปจากถนน ๕๐ เส้น รวมทั้งสิ้น
๑๐๐,๐๐๐ ไร่ เก็บภาษีที่ดินได้ ๗๕,๐๐๐—๑๐๐,๐๐๐ บาท ใช้เพียงครั้งจำนวน

สำหรับสร้างแลบารุงถนนกับสาธารณประโยชน์อื่น ๆ สมมุติต่อไปว่า
ชาวนาถัวกันมีที่คร้วละ ๒๐ ไร่ เสียภาษีไร่ละ ๑ บาท หรือคร้วละ ๒๐ บาท
ในที่ ๒๐ ไร่ ถัวกันได้เข้าเท่าที่กะกันว่าเป็นประมาณคือ ในระหว่าง ๓ ไร่ต่อ
เกวียน (การประมาณคนสามัญ) กับไร่ละ ๕ หาบ (การประมาณของรัฐบาล)
คงได้คร้วละประมาณ ๖ เกวียน ในจำนวน ๖ เกวียนนี้ต้องเก็บไว้เป็นอาหาร
กับข้าวพันธุ์ ๒ เกวียน คงได้ขายคร้วละ ๔ เกวียน

ข้าพเจ้าทราบจากผู้จัดการบริษัทหนึ่งในกรุงเทพฯ ที่ขายรถยนต์บรรทุก
ปีละมากคัน ว่าทางภาคเหนือทางไกลพอประมาณอย่างที่ข้าพเจ้าสมมุติ
ค่าจ้างเกวียนขนข้าวตกเกวียนละ ๑๖ บาท (๐.๓๒ บาท ต่อคัน ในหนึ่ง
กิโลเมตรเทอร์ตรงกับตัวเลขของกรมทางใน พ.ศ. ๒๔๖๗) แต่เกี่ยว
ค่าจ้างขนโดยรถยนต์เป็นเงินเกวียนละ ๘ บาทเท่านั้น

ถ้าคิดราคาข้าวถึงทางรถไฟอย่างธรรมดาคือเกวียนละ ๖๐ บาท เมื่อหัก
ค่าจ้างขนด้วยเกวียนกลสิกรก็จะได้เกวียนละ ๔๔ บาท รวม ๔ เกวียนที่ขาย
เป็นเงิน ๑๗๖ บาท ถ้าขนด้วยรถยนต์กลสิกรจะได้เกวียนละ ๕๓ บาท ๔ เกวียน
เป็นเงิน ๒๐๘ บาท

จากเงิน ๒ จำนวนนี้ยังต้องหักค่าภาษีที่ดินซึ่งควรเป็นเพียงไร่ละ ๕๐
สตางค์เท่านั้น ถ้ารัฐบาลจะไม่ช่วยหาสาธารณประโยชน์ให้ แต่ถ้าสร้าง
ถนนแลสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ให้ก็ควรเป็นไร่ละ ๑ บาท อย่างที่สมมุติไว้
เพราะฉะนั้นถ้าใช้เกวียนขนโดยไม่มีถนนค่าภาษีที่ดินสำหรับคร้วหนึ่งเป็น
เงิน ๑๐ บาท ถ้าใช้รถยนต์โดยมีถนนค่าภาษีที่ดินคร้วหนึ่งตก ๒๐ บาท
ถ้าหักเงินภาษีที่ดินออกจากเงินค่าข้าว ๔ เกวียน กลสิกรจะมีเงินเหลือถ้งนี้
ขนข้าวโดยไม่มีถนนเหลือเงิน ๑๖๖ บาท ถ้าขนโดยมีถนนเหลือเงิน ๑๘๘ บาท

ตกลงถ้ามีถนนกสิกรรมจะได้เงินมากขึ้นกว่าจะ ๒๒ บาทต่อปี ซึ่งถ้าจะคิดว่าเป็นเงินจำนวนเล็กน้อย “คงไม่มีประโยชน์อะไรนัก” ทั้งท่านออสยานกล่าวก็ได้ แต่ถ้าจะคิดถึงจำนวนทรัพย์สินที่จะเพิ่มขึ้นในตำบลนั้นก็ไม่น้อย และจะคำนวณได้ง่ายดังนี้ ที่ดิน ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ ที่สมมุตินี้ ถ้าถ่วงกันกว่าจะ ๒๐ ไร่ ก็จะมี ๕๐๐๐ ไร่ ถ้าโดยเหตุที่มีถนน ไร่หนึ่งจะได้เงินมากขึ้นปีละ ๒๒ บาท ทั้งตำบลจะทรัพย์สินขึ้นปีละ ๑๑๐,๐๐๐ บาท และถ้ามาคิดดูว่าค่าสร้างถนน ๕๐ กิโลเมตรเตอร์ ตามอัตรากรมทางจะสิ้นเงิน ๒๕๐,๐๐๐ บาท จะเห็นได้ว่าเท่ากับลงทุน ๒๕๐,๐๐๐ บาท แล้วได้กำไรปีละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ถ้าตัวเลขที่ใช้คำนวณนี้ ไม่ผิดจากความจริงมากมายนัก ก็เห็นได้ว่าสร้างถนนแม้แต่สำหรับ Peasant Industry ก็อาจจะมีประโยชน์สำหรับชนบทมาก (แต่ถ้าการชนกัวยรถยนต์ ไม่จำเป็นต้องมีถนนการก็จะเปลี่ยนแปลงไปอีก)

ที่ยกตัวอย่างต่าง ๆ ขึ้นนี้เพื่อแสดงว่า การที่บัญญัติลงว่า ถ้าเป็นอุตสาหกรรมแท้ (Industry Proper) “ถนนเป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง” และถ้าเป็นอุตสาหกรรมชาวชนบท (Peasant Industry) “ถนนจะไม่มีประโยชน์อะไรนัก” นั้นอาจจะคลาดเคลื่อนได้มาก และข้าพเจ้ายังเห็นว่าหลักที่ได้วางไว้ในฉบับก่อนจะใกล้ความจริงมากกว่า คือจะเป็นอุตสาหกรรมชนิดใดก็ตาม ทางเศรษฐกิจว่าควรมีถนน ถ้าการชนพืชผลบนถนนถูกกว่าใช้คมนาคมอย่างอื่น และถ้าพืชผลที่จะชนมีจำนวนและราคาเพียงพอ จนผู้ปลูกยังเกิดผลนั้นอาจสามารถเสียเงินค่าสร้างและค่าบำรุงถนนด้วย”

ที่ผู้เฝ้าคงจะใคร่ทราบว่าอุตสาหกรรมแท้ กับอุตสาหกรรมชาวชนบท (Peasant Industry) ผิดกันอย่างไร

ท่านออสยานอธิบายว่า อุตสาหกรรมถ้าจะเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้น ๆ ก็คือ “ การ
ปลูกเลี้ยง หรือประกอบสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นด้วยทุนทรัพย์แลกำลังแรง เพื่อเป็น
สินค้า ”

ทุกคนที่อ่านคำอธิบายนี้คงนึกทันทีว่า การทำของเราเป็นอุตสาหกรรม
เพราะข้าก็เป็น “ สินค้า ” ใหญ่ที่สุดของประเทศเรา แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่
เพราะท่านออสยานอธิบายต่อไปว่า การทำของเราในเวลานี้ก็ไม่ใช่
อุตสาหกรรมอันแท้จริง เพราะไม่ได้ปฏิบัติไปตามวิธีอุตสาหกรรม
(Industrial method) โดยใช้ทุนทรัพย์แลกำลังกรรมกร (Capital and Labour)
ทั้งสองประการ

เมื่ออ่านถึงนี้ข้าพเจ้าก็คิดงุน เพราะตามที่ได้เคยอ่านมาแล้วรู้สึกด้วย
ตนเอง อุตสาหกรรมหรือ Industry (ซึ่งแท้จริงถ้าแปลโดยตรงก็หมายความว่า
ความพากเพียรหรือความอุตสาหกรรม) ไม่ว่าชนิดใด จะเป็นอุตสาหกรรม
บังเกิดผลต่าง ๆ (Extractive Industries) คือการขุดแร่ โลหกรรมกับการ
จับปลา (Fisheries) หรืออุตสาหกรรม หัตถกรรม (Manufacturing Industries)
คือการแปลงวัตถุดิบ (raw materials) ให้เป็นของที่ใช้ได้ หรืออุตสาหกรรม
ชนิดขนส่งสินค้าต่าง ๆ (Transport Industry) คือบริษัทรถไฟเรือไฟต่าง ๆ
อุตสาหกรรมทุกชนิดจะแท้หรือไม่แท้ก็ตามจะประกอบขึ้นได้ก็โดยมีสิ่งจำเป็น
๕ ประการเหล่านี้

(๑) ที่ (Land)

(๒) ทุน (Capital)

(๓) แรงกรรมกร (Labour)

(๔) เครื่องมือ (Equipment) ซึ่งแท้ที่จริงเป็นส่วนของทุน

(๕) อำนาจการ (Management) ซึ่งแท้ที่จริงเป็นส่วนของแรงกรรมกร

“ที่” นั้นในภาษาเศรษฐีกริจะหมายความว่าที่ ๆ ทำการอุตสาหกรรม
ไม่ว่าบนบกหรือในน้ำ

เช่นการจับปลาก็ต้องมีที่จับในน้ำ และที่จอดเรือบนบก

การหักถกรมก็ต้องมีที่ตั้งโรงงาน แม้แต่ยายแก่เย็บกระทรงชายก็ต้องมีที่
นั่งเย็บ หรือการรับจ้างขนของโดยอากาศยานก็ต้องมีที่สำหรับอากาศยานลง
จอดแลซ่อมเครื่อง แต่ไม่ต้องพูดก็ได้ว่าที่คินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการ
กสิกรรมทุกชนิด “ที่” นี้จะเป็นสมบัติของผู้ทำหรือจะเช่าจากผู้อื่นก็ได้ ข้อ
สำคัญน้นต้องมีที่

๒. “ทุน” (Capital) ย่อมทราบกันทุกคนว่าเป็นสิ่งจำเป็นถ้าจะปลูก
หรือทำอะไรขาย แม้แต่ยายแก่เย็บกระทรงชายก็ต้องมี “ทุน” ซื่อไปตอง
ชวานาทุกคนต้องมีทุนสำหรับซื้อข้าวปลูกเป็นต้น หรือถ้าเก็บข้าวปลูกของ
ตนไว้ก็เป็นทุนเหมือนกัน เพราะถ้าไม่เอาไว้ก็ขายเป็นเงินได้ “ทุน” จะเป็น
สมบัติของผู้ทำหรือขุมมาจากผู้อื่นก็ได้ เช่นบริษัทหักถกรมใหญ่โตกู้เงิน
ผู้อื่นมาช่วยเป็นทุนก็มาก ตามวิธีที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่าออก Deben tures
ซึ่งเป็นไปกู้เงินโดยตรง

๓. แรงกรรมกร (Labour) ก็เป็นสิ่งจำเป็น เช่น ยายแก่เย็บกระทรง
ชายก็ต้องออกแรงทำกระทรง ส่วนชวานาทุกคนย่อมทราบอยู่ก็ต้องออกแรง
ไถ คราก ปลูก แลเกี่ยวข้าว

๔. เครื่องมือ (Equipment) ก็ต้องมี เช่นยายแก่เย็บกระทรงก็ต้องมี
มีดเสียมไม้กลัด ชวานาก็ต้องมีควาย ไถ คราก กับเคียว เครื่องมือเป็น
ส่วนของทุนเพราะผู้ทำจะต้องลงทุนซื้อไว้ใช้

๕. **อำนาจการ (Management)** หมายความว่า การดูแลการงาน รวมทั้งการซื้อของใช้หรือวัตถุดิบตลอดไปจนขายของที่ เป็นผลของอุตสาหกรรม ยายแก่เย็บกระทรงขาย ก็ต้องเป็นผู้อำนาจที่จึงจะมีผลดี ถ้าซื้อใบทองแพงแลขายกระทรงถูกก็จะเป็นผู้อำนาจที่ไม่ดี แต่ถ้าแก่ช่างชวนชวยหาซื้อใบทองได้ถูก แลไปหาผู้ซื้อกระทรงราคาสูง แก่ก็เป็นผู้อำนาจที่ดี ชาวนา ก็เหมือนกัน ถ้าเลือกควายดีซื้อได้ถูก ระยะเวลาที่ไถให้เหมาะกับฤดูกาล ขายข้าวได้ราคาดี ๆ ล ๆ ชาวนาผู้นั้นก็เป็นผู้อำนาจที่ดี การที่ถือกันว่าอำนาจการเป็นส่วนของกำลังกรรมกร ก็เพราะผู้ที่ทำหน้าที่อำนาจการต้อง รับผิดชอบดูแลงาน หน้าที่ซื้อวัตถุดิบ หน้าที่ขายผลของอุตสาหกรรม

กลไกกรรมทั่วโลกเป็นอุตสาหกรรมที่แปลกกว่าอาชีพอื่น ๆ เพราะมีส่วนมากที่กลไกเป็นทั้งแรงกรรมกรโดยตรงแลผู้อำนาจ และโดยมากเครื่องมือ ซึ่งเป็นส่วนทุนก็เป็นของตัว ยิ่งกว่านั้นทุนอื่นกับที่ดินก็เป็นของกลไกไม่น้อยรายเลย หรืออีกนัยหนึ่งมีกลไกส่วนมากที่ประกอบสิ่งจำเป็นทั้ง ๕ ประการอยู่ในตัวแลครบครันแล้ว แต่ตามคำที่ข้าพเจ้าพยายามอธิบายมาข้างบนถึงสิ่งจำเป็น ๕ ประการนี้ เข้าใจว่าผู้อ่านคงเห็นได้ว่า การทำนาของเราที่ต้อง “ใช้ทุนทรัพย์และกำลังกรรมกร” (Capital and Labour) ทั้งสองประการ อย่าง “วิธีอุตสาหกรรม” (Industry proper) เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นการอุตสาหกรรมแท้ (Industry Proper) จะต้องมีอื่นอีก หรือตามคำของท่านออสยานว่า “มีนัยต่างกันมาก ถ้าตั้งร้านมวนยาแก่นเองในบ้านเพื่อขายบุหรี่เป็นสินค้า” ถึงแม้การนี้จะต้องประกอบสิ่งจำเป็นทั้ง ๕ ประการโดยแน่นอน ท่านออสยานว่ายังไม่ประกอบอุตสาหกรรมแท้ แต่ถ้า “ลงทุนสักห้าหมื่นบาทหรือหกหมื่นบาทส่งเครื่องจักรมาจากนอก แล้วจ้าง

กรรมกรมาวณบุหรือออกขาย “นั่นแหละท่านว่าทำการอุตสาหกรรมแท้”
คือต้องลงทุนมากไม่ต่ำกว่าห้าหมื่นบาท ต้องมีเครื่องจักร กับต้องจ้าง
กรรมกร คือถ้าใช้แรงของตัวเองหรือครอบครัวก็จะเรียกว่าอุตสาหกรรม
แท้ไม่ได้

เพราะฉะนั้นชาวนาของเราในมณฑลชั้นใน จ้างกรรมกรจากอุบล ร้อย
เอ็ดไม่น้อยราย ก็ยังไม่ทำการอุตสาหกรรมแท้ เพราะลงทุนไม่มาก (คงไม่
ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท) ไม่ใช่เครื่องจักร แลโดยมากก็คงออกกำลังแรงของตัว
ไปพร้อมกับลูกจ้าง แต่ข้อสุดท้ายนี้ไม่ค่อยปรากฏชัดว่าจะผิด “แบบ
อุตสาหกรรม” หรือไม่ ท่านอศยานกล่าวแต่ดังนี้

“ข้าพเจ้าอาจทำการเพาะปลูกได้โดยไม่ต้องเป็นชาวนา ถ้าข้าพเจ้าทำ
การนั้นตามแบบอุตสาหกรรม แต่ข้าพเจ้าลงมือทำนาของข้าพเจ้าด้วยตนเอง
โดยไม่จ้างกรรมกร ข้าพเจ้าจะทำงานใหญ่โตเหมือนอุตสาหกรรมหาได้ไม่”

ตามนี้ยังไม่แน่ว่า ถ้าข้าพเจ้าจ้างกรรมกรทำการกสิกรรมโดยข้าพเจ้าเป็น
ผู้อำนวยการเอง อย่างที่ข้าพเจ้าทำอยู่เดี๋ยวนี้จะผิดแบบอุตสาหกรรมหรือไม่
การที่จะเป็น “ชาวนา” หรือไม่นั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นมีความเสียหายอะไร
และไม่เกี่ยวกับข้อที่สงสัยอยู่ว่าถ้าผู้อำนวยการ (Management) ซึ่งเป็นส่วน
ของแรงกรรมกร (Labour) อยู่ในตัวเจ้าของไม่ผิดแบบอุตสาหกรรม ข้าพเจ้า
ยังจะมีโอกาสที่จะเป็นผู้ประกอบอุตสาหกรรมอันพึงปรารถนาหรือไม่แลตาม
คำของท่านอศยานก็เห็นจะไม่ผิดแบบ เพราะท่านว่าถ้าท่าน “ส่งเครื่อง
จักรแล้วจ้างกรรมกรมาวณบุหรือขาย” ท่านเรียกตัวได้ “ว่าทำการ
อุตสาหกรรม” แลโดยเหตุที่ท่านไม่กล่าวว่าจะต้องจ้างกรรมกรมาเป็นผู้
อำนวยการด้วย จะเข้าใจได้กระมังว่าท่านเป็นผู้ดำเนินการเอง มิฉะนั้นท่านจะ

เป็น “ผู้ลงทุน” (Capitalist) มากกว่า “ผู้อำนวยการอุตสาหกรรม” (Industrialist)

ถ้าความเข้าใจข้าพเจ้าในข้อนี้เป็นการถูกต้อง ที่นี้ฟาร์มข้าพเจ้าก็ยังคงขาดเครื่องจักรกับงานใหญ่โต “งานใหญ่โตแค่ไหนเล่า” ถ้าตามคำของท่าน อสยานก็ต้งเข้าใจว่า “ใหญ่โต” เท่ากับทุนไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งข้าพเจ้ายังขาดอยู่ แต่ก็บางที่จะมีความหวังได้ในภายหน้า ส่วนเครื่องจักรเล่า ข้าพเจ้าได้เลิกใช้เครื่องยนตร์สำหรับไถไโร่นามาหลายปีแล้ว เพราะตามที่ได้ทดลองมาใช้วัวควายดูดีกว่า ทั้งได้อธิบายไว้ในกสิกรรมเล่ม ๑ ปีที่ ๑ แต่ทุกวันนี้ยังใช้เครื่องมือที่แรงคนหลายอย่าง ทั้งได้มีรูปให้ผู้อ่านดูในกสิกรรมเกือบทุกเล่ม และซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า (Agricultural Machinery and Implements) เช่นเครื่องปลูกข้าวโพดที่ควายลาก ซึ่งทำธุระเบ็ดเสร็จหมดเมล็ดก็ไปรยบยุแล้วเอาดินกลบเสร็จในตัวเป็นต้น เครื่องชนิดนี้ท่าน อสยานจะเรียกว่า “เครื่องจักร” หรือไม่ ถ้าจะเรียกเครื่องมือที่แรงคน (Labour Saving Implements) เหล่านี้ว่า “เครื่องจักร” เพราะเป็นเครื่องมือที่พลิกดินโดยใช้ควายลาก ซึ่งดูดีกว่าใช้จอบพลิกหลายเท่า เพราะฉะนั้นท่านคงหมายความถึง Prime movers คือเครื่องที่ออกกำลัง (power) เช่นเครื่องไอน้ำหรือเครื่องยนตร์ แต่เวลานี้ข้าพเจ้าก็ใช้เครื่องยนตร์ ๔ แรงม้าอยู่หนึ่งเครื่อง สำหรับกระเทาะข้าวโพค ถั่วลันเตา บดอาหาร นวดข้าว ฯลฯ ถ้าข้าพเจ้าจะขยายที่ออกไป จนลงทุนถึง ๕๐,๐๐๐ บาท ประกอบกับเครื่องยนตร์ที่มีอยู่เดี๋ยวนี้นี้ ข้าพเจ้าจะเรียกตัวได้ว่าการอุตสาหกรรมหรือไม่ ถ้าเรียกตัวได้ ชาวนาของเราที่ซื้อเครื่องยนตร์ไปหมุนระหสสูบน้ำเข้านากันมากมาย เพราะดูดีกว่าคนตีบ และมีลูกจ้างเป็นกรรมกรสองสามคนอย่างที่มี

กันไม่น้อย ยังขาดจะเป็นผู้ทำการอุตสาหกรรมก็ในข้อนี้ ซึ่งจะต้องมา
ขยายการให้ใหญ่โตจนได้ลงไปราว ๕๐,๐๐๐ บาท แต่การที่จะหาทุนมากมาย
นี้เป็นของยากไม่ว่าแต่เฉพาะชาวนา เพราะฉนั้นข้าพเจ้าจึงยังไม่ค่อยเข้าใจ
คำของท่านออสยานที่กล่าวว่า

“หากใส่หุ้ยในการใช้เครื่องถูกกว่าการใช้วัวใช้ควายแล้ว การเพาะปลูก
ของเราก็ย่อมจะเกิดเป็นอุตสาหกรรมขึ้นทันที”

แม้แต่มีเครื่องไถใช้น้ำมันดีเซล (ซึ่งเป็นราคาถึง ๔,๕๐๐ บาท) แลการใช้
เครื่องนี้จะถูกกว่าวัวควาย ทำอย่างไรชาวนาจึงจะหาทุนมาขยายการให้
“ใหญ่โต” จน “การเพาะปลูกของเราจะเกิดเป็นอุตสาหกรรมขึ้นทันที”
ท่านออสยานคงคำนึงถึงการต่อไปว่า ถ้าการใช้เครื่องจักรถูกกว่าวัวควาย
กสิกรรมของเราคงจะเปลี่ยนสภาพเป็นไปอย่างที่ท่านกล่าว คือ “ต่อไปอาจ
จะมีคนมั่งมีของเราบางคนคิดตั้งบริษัทลงทุนซื้อไร่นาไว้หลายแสนไร่แล้วจ้าง
กรรมกรให้ทำไร่ไถนาเพื่อหาผลกำไร” แลโดยเหตุที่ท่านว่า “สิ่งที่เราต้อง
การเพื่อความรุ่งเรืองของประเทศสยามก็คืออุตสาหกรรม” ก็ต้องเข้าใจว่า
ท่านคงพอใจให้มีบริษัทใหญ่ๆ หลายบริษัท ซื้อไร่นาบริษัทละหลายแสนไร่
ใช้เครื่องจักรจ้างกรรมกรทำไร่ ไถนา หาผลกำไรมากๆ หรืออีกนัยหนึ่ง
ท่านต้องการให้กสิกรของเราซึ่งเดี๋ยวนี้เป็น Peasant proprietors คือเจ้าของ
ที่ดินชาวนชนบท ขายที่ดินเสียมากมาย แล้วให้แปลงตัวเป็นกรรมกรรับจ้าง
คนมั่งมีที่ตั้งบริษัทต่างๆ หรือให้บริษัทต่างๆ จ้างของที่ดินกันอย่างใหญ่โต
นับกันตั้งแสนๆ ไร่ ใช้เครื่องจักรจ้างกรรมกรของเราหรือถ้าไม่พอจาก
ประเทศอื่นเพื่อหาผลกำไร

ทั้งสองสภาพที่กล่าวนี้ ข้าพเจ้าก็ยังมีความสนใจอีกแห่งสภาพที่ ๑ คือที่จะให้กสิกรชาวชนบทขายที่แปลงตัวเป็นกรรมกรนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยเลยทีเดียว เพราะเหตุใดจะขออธิบายต่อไปในเมื่อพูดเรื่องนี้โดยตรง ส่วนสภาพที่ ๒ ถ้าบริษัทต่าง ๆ จะจับจองที่ดินทำนาปลูกข้าว แม้จะมีเครื่องจักรที่ไถนาได้ถูกกว่าวัวควายก็ยังจะทำอุตสาหกรรมไปสำเร็จยังไม่ได้ เพราะเหตุใดก็ต้องขอเอาไว้ผูกภายหลังอีก ถ้าจะจับจองที่ดินปลูกพืชอื่น อาจจะทำได้อย่างใหญ่โตในปัจจุบันได้โดยไม่ต้องคอยเครื่องจักรและอาจได้ผลกำไรดังตัวอย่างที่จะยกขึ้นต่อไป แต่ถ้าจะถือตามคำของท่านออสยานก็ไม่ใช่อุตสาหกรรม เพราะไม่ใช่เครื่องจักร

ตัวอย่างที่ข้าพเจ้ายกมาแล้วเป็นตัวอย่างอาชีพที่ใช้เครื่องจักร แต่การงานไม่ใหญ่โตเพราะทุนน้อย ที่นี้จะยกตัวอย่างที่การงานใหญ่โตทุนมากแต่ไม่ใช่เครื่องจักร

การมวนบุหรี่ฝรั่ง (Cigar) ใช้มวนด้วยมือเกือบทั้งสิ้น แลหลายประเทศมีบริษัทตั้งโรงงานใหญ่ ทุนเกิน ๕๐,๐๐๐ บาท จ้างกรรมกรมวนบุหรี่ (Cigar) ด้วยมือ ขายเป็นสินค้าใหญ่โต แต่โดยเหตุที่ไม่ใช่เครื่องจักรก็จะเรียกตัวว่าทำการอุตสาหกรรมแท้ไม่ได้ หรือจะเรียกได้เพราะส่วนหนึ่งของโรงงานเหล่านี้มักมีเครื่องจักรทำหีบบุหรี่

การปลูกยางใน ส.ป. มลายู ย่อมรู้กันทุกคนว่าเป็นการใหญ่โตมาก บางบริษัทแม้จะไม่ได้ปลูกนับแสน ๆ ไร่ตั้งท่านออสยานคำนึงถึงก็ดี แต่ก็ต้องเข้าใจว่าใหญ่พอควร เพราะลงทุนกันราว ๕ หรือ ๖ ล้านบาทกว่า สำหรับสวน ๕๐,๐๐๐ ไร่ ก่อนที่ยางลงราคาในเร็ว ๆ นี้ กำไรก็เคยได้กันมากมาย แต่ตามคำของท่านออสยานก็ไม่ใช่อุตสาหกรรมแท้ก็อีก เพราะไม่ใช่เครื่อง

จักรในการเพาะปลูกเลย หรือจะว่าเป็นอุตสาหกรรมแท้ เพราะในการทำ
ยางเป็นแผ่นใช้เครื่องจักรรีตออกไปให้บาง ถ้าเช่นนั้นในสามสี่ปีนี้มีสวน
ยางใหญ่ ๆ บางส่วนที่เล็กใช้เครื่องจักร เพราะส่งยางที่ยังเป็นน้ำ (Latex)
ลงเรือไฟพิเศษตรงไปยังอเมริกาเพื่อประกอบเป็นยางรถยนต์อย่างวิธีใหม่
การทำเช่นนั้นเขาต้องมีกำไรไม่ต่ำกว่าอย่างวิธีเก่าเขาจึงทำ แต่สวนที่ขาย
ยางชนิดนี้มีกลับกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่แท้หรือ

บริษัทใหญ่ในสุมาตรา (Sumatra) ที่ปลูกกันยาสูบขายทำบุหรี่ปริ้งก็เหมือน
กันทำงานใหญ่โตมาก บริษัทที่ใหญ่ที่สุดขายใบยาปีหนึ่งเป็นจำนวน ๑๐ ล้าน
บาท กำไรก็เป็นล้าน ๆ การที่เขาทำก็ประกอบสิ่งจำเป็น ๕ ประการอย่าง
อุตสาหกรรมทั้งหลาย แต่ไม่ได้ใช้เครื่องจักรเลย เพราะฉะนั้นก็ไม่ใช่อุตสาหกรรมแท้
แต่ข้าพเจ้าเข้าใจว่าผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทเหล่านี้ คงไม่มีความเสียใจในขั้นนี้เลย

ตัวอย่างที่ข้าพเจ้ายกขึ้นชื่อนี้ก็เพื่อแสดงให้ท่านเห็นว่า ข้าพเจ้ามีเหตุผล
ที่จะจงใจสงสัยแลเมื่อท่านว่า “เมื่อใดอธิบายว่าอุตสาหกรรมคืออะไรและ
จะต้องเกิดขึ้นอย่างไร” ข้าพเจ้าต้องรับว่าไม่เข้าใจแน่ว่า อุตสาหกรรมคือ
อะไรและเกิดขึ้นอย่างไร และโดยเหตุที่ข้าพเจ้าเป็นสามัญชนคนหนึ่ง ซึ่งคง
ไม่โง่เขลาว่าสามัญชนทั้งหลายที่อ่านหนังสือพิมพ์นี้ ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่า
มีผู้อ่านมากคนที่ไม่เข้าใจเหมือนกัน หรือเข้าใจก็แค่เพียงพอเป็นเลา ๆ ว่า
ต้องเป็น “การงานใหญ่โตทุนมาก” กับ “ต้องใช้เครื่องจักร” กับต้อง
จ้างกรรมกร แต่จะต้องเป็นงานการโตแค่นั้น ใช้เครื่องจักรมากน้อยเท่าไร
จ้างกรรมกรก็คนเป็นการไม่แน่ชัดเลย ที่ข้าพเจ้าถือจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท
เป็นเกณฑ์ก็เพราะท่านออสยานได้กล่าวไว้ถึงนั้น แต่เมื่อมาพิเคราะห์ดูแล้ว

ก็ไม่มีหลักอะไรเลย เหตุใดเงินจะต้องเป็น ๕๐,๐๐๐ บาท ถ้าเป็นเงินทุน ๕๕,๐๐๐ บาท เหตุไฉนจึงไม่เป็นการอุตสาหกรรม ขนาดของงานหรือจำนวนทุนนั้นย่อมเอาเป็นเกณฑ์ไม่ได้ เพราะในเมืองเรา ๕๐,๐๐๐ บาท อาจจะเป็นทุนมากเรียกว่างานใหญ่โต แต่ใน ส.ป.ร. อเมริกาเป็นทุนไม่มากมายอะไรเลย เพราะกสิกรสามัญในประเทศนั้นมีน้อยที่ลงทุนไปในดินแดน เครื่องมือ ๗ ล ๗ ราว ๒๐,๐๐๐ เหรียญ ซึ่งเท่ากับ ๕๐,๐๐๐ บาทของเรา และเป็นที่ไม่น่าเชื่อว่าถ้ากสิกรของเขาที่ใช้เครื่องจักร ไถนา ทำไปกับลูกชายสองคน (คือทำกันเอง) จะไม่ทำอุตสาหกรรมแต่พอลูกชายไปหากินทางอื่นหรือตายลง กสิกรผู้นั้นก็จะเป็นผู้ทำการอุตสาหกรรมขึ้นทันที แม้แต่พืชผลก็ไม่ได้มากขึ้น และไม่เป็นที่น่าเชื่อว่าถ้ากสิกรผู้นั้นเลิกใช้เครื่องจักร ไถนา กลับใช้มือแทน เพราะจะผสมมังงานชายเป็นทางหากินอีกแผนกหนึ่ง (ซึ่งทำกันอยู่เหมือนกัน) กสิกรผู้นั้นจะกลับเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำการอุตสาหกรรมไปอีกเพราะไม่ใช้เครื่องจักร แม้แต่รายได้ก็ไม่ลดน้อยลง แลไม่เป็นที่น่าเชื่อว่า ถ้ากสิกรผู้นั้นซื้อเครื่องยนตร์มาสำหรับบดอาหารให้ม้ากิน ก็จะไม่กลายเป็นผู้ทำอุตสาหกรรมขึ้นอีกเพราะใช้เครื่องจักร

และไม่น่าเชื่อว่าถ้าข้าพเจ้าเพิ่มทุนให้ได้ ๕๐,๐๐๐ บาท ใช้เครื่องจักร ไถนาจ้างกรรมกรราว ๒๐ คน ได้กำไรพอเลี้ยงตัว จะเป็นผู้ทำการอุตสาหกรรม แต่บริษัทปลุกยางที่กล่าวมาแล้ว ถึงแม้จะลงทุนตั้งล้านจ้างกรรมกรนับเป็นพัน ได้กำไรตั้งล้านๆ แต่โดยเหตุที่ไม่ใช้เครื่องจักร หาเป็นผู้ทำการอุตสาหกรรมไม่

รวมใจความ คำอธิบายของท่านอธิบายว่าอุตสาหกรรมคืออะไรนั้นไม่แน่ชัด (indefinite) พอที่สามัญชนอย่างข้าพเจ้าจะเข้าใจแลเชื่อได้ เพราะเหตุ

ว่าไม่มีหลักอะไรที่จะยึดมั่นได้อย่างแน่นอน และทุกคนที่ใส่ใจในการเศรษฐกิจทั้งปวงย่อมทราบว่า หลักเศรษฐกิจต้องแน่ชัด (definite) แลต้องได้กับทุกสภาพจึงจะนับเป็นหลักเศรษฐกิจได้ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้ายังต้องเชื่อคำของ T.N. Carver ศาสตราจารย์เศรษฐวิทยา (Professor of Political Economy) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ที่ท่านได้เขียนไว้ในคำนำของตำราเล่มหนึ่งดังนี้ “Agriculture is our oldest industry, and by far the largest and most important” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า “กสิกรรมเป็นอุตสาหกรรมที่เก่าแก่ที่สุดทั้งใหญ่โตและสำคัญที่สุดด้วย”

แต่ความเห็นของท่านออสยานแตกต่างกับศาสตราจารย์ Carver มาก เพราะท่านว่า Industry ซึ่งท่านแปลว่าอุตสาหกรรมนั้นเป็น “ของใหม่ซึ่งพึงจะได้เกิด เมื่อภายหลังเจมส์วัตต์คิดเครื่องกลไฟขึ้นได้เอง” ยิ่งกว่านั้นท่านว่ากสิกรรมยังไม่เป็นอุตสาหกรรม (Industry) ด้วยซ้ำ ตามคำของท่านดังนี้

“จริงอยู่มนุษย์ได้ใช้เครื่องจักรในการหัตถกรรมก่อน แลโดยวิธีใช้เครื่องจักร ทุนทรัพย์ แลกรรมกร ทั้งสามประการนี้ การหัตถกรรมต่างๆ จึงกลายเป็นอุตสาหกรรมไปหมด

แต่ในสมัยนี้ เครื่องจักรก็อาจทำประโยชน์ให้แก่กสิกรรมได้เท่ากับหัตถกรรม เพราะดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลข้อใดที่ห้ามการกสิกรรมของเราเป็นอุตสาหกรรมขึ้นได้ นอกจากเศรษฐกิจข้อเดียว

มีบางคนอาจจะเห็นว่าศาสตราจารย์ Carver พูดถึงเฉพาะ ส.ป.ร.อเมริกาซึ่งได้ใช้เครื่องจักรในการกสิกรรมจนเป็นอุตสาหกรรมแล้ว แต่แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะตำราที่กล่าวนี้ได้พิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๑๑ ซึ่งเป็นเวลา

ที่เพิ่งจะเริ่มมีเครื่องจักร ไถนาขึ้นมาก และแม้ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ สามปีมานี้
ใน ส.ป.ร. อเมริกามีเครื่องจักรไถนาราวครึ่งล้านคันเท่านั้น ซึ่งไม่ถึง ๑๐ %
ของกลสิกร ๖ ล้านกว่าครว เพราะฉะนั้นถ้าถือหลักของท่านออสยานแม่แต่ใน
ส.ป.ร. อเมริกา กลสิกรรมก็ยังไม่เป็นอุตสาหกรรม

แต่ในคำของท่านออสยานที่ข้าพเจ้านำมาลงที่สุคนธ์ อาจจะมีข้อแย้งอื่น
แห่งความมุ่งหมายของท่านได้ คือตามความเข้าใจของข้าพเจ้า ท่านเป็นผู้
ที่มีความรู้ในการหัตถกรรม และเห็นคุณประโยชน์ที่เครื่องจักร ได้ทำให้แก่
หัตถกรรมต่าง ๆ แลเห็นบางประเทศเช่นเมืองอังกฤษ เป็นต้น รุ่งเรือง
เพราะหัตถกรรม จึงใคร่เอาวิธีหัตถกรรมสมัยใหม่ (Modern Manufacturing
Methods) มาใส่เข้ากับกลสิกรรมของเรา เพื่อจะได้รุ่งเรืองอย่างเขาบ้าง หรือ
อีกนัยหนึ่งใคร่เปลี่ยนแปลงวิธีกลสิกรรมไปทำนองหัตถกรรม ซึ่งในสมัยนี้เพิ่ง
เครื่องจักร เหมือนมนุษย์พึ่งหัวใจให้มีชีวิตอยู่

จากข้อแย้งอื่นนั้นแหละอาจจะเข้าใจความมุ่งหมายของท่านที่ว่า อุตสาหกรรม
ชาวนบท (Peasant Industry) ต่างกันกับที่ท่านเรียกว่า อุตสาหกรรม
แท้หรือ Industry Proper และเพื่อจะเข้าใจความตลอดก็ควรพิจารณาเห็นว่า
อุตสาหกรรมชาวนบทหรือ Peasant Industry นั้นคืออะไร

คำว่า Peasant Industry ถ้าจะแปลโดยตรงก็คือความพากเพียรหรือ
อุตสาหกรรมของชาวนบท (Peasant) แลเป็นศัพท์หรือเทอม (Term)
ที่ใช้กัน เมื่อพูดถึงหัตถกรรมที่ทำกันเองในระหว่างครอบครัวของผู้ทำ แลที่ใช้
ใช้คำชาวนบทควบไปด้วยก็เพราะในสมัยก่อน ๆ เป็นชาวนบทโดยมาก
ที่ทำการหัตถกรรมชนิดนี้ เพื่อช่วยในการอาชีพในเวลาว่างจากงานกลสิกรรม
ซึ่งเป็นอาชีพพื้น แลถ้าจะพูดให้ถูกต้องควรเรียกว่า Home Industry หรือ

อุตสาหกรรมบ้านมากกว่า Peasant Industry ในสมัยก่อน ๆ อุตสาหกรรม
ชนิดนี้มีมากจนได้ชื่อว่า Period of Home Industries ซึ่งแปลไว้ในเล่ม ๔
ปีที่ ๑ ว่า “ สมัยหัตถกรรมบ้าน ” เพื่อแสดงว่าเป็นงานหัตถกรรมไม่ใช่งาน
กสิกรรม งานบ้านเหล่านี้มักเป็นการที่ใช้ของดิบที่กสิกรปลูกเลี้ยงเอง เช่น
ปั่นด้ายทอผ้า จากขนแกะหรือฝ้ายเป็นต้น แต่ในการที่ทำขึ้นนั้นไม่ได้หวัง
กำไรจากงานทำนั้นเกินค่าแรงของตัวขึ้นไป หรืออีกนัยหนึ่งก็เท่ากับขายแรง
ของตัวการที่ปั่นฝ้าย ทอผ้า นั้น

ต่อมาเมื่อผู้คิดเครื่องทำธุระเอง (automatic machinery) สำหรับปั่นฝ้าย
ทอผ้า ๖ ล ๖ ขึ้นได้ งานชนิดนี้ค่อย ๆ หลุดไปจากมือชาวชนบท จนเมื่อ
เจมส์วัตต์คิดเครื่องไอน้ำขึ้นอีกขึ้นหนึ่ง จึงเกิดมีโรงงานหัตถกรรมขึ้นมาก
มายใหญ่โต หัตถกรรมบ้านเลยกลายเป็นหัตถกรรมโรงงานไปเกือบหมด
แต่โดยเหตุที่สองสภาพต่างกันด้วยวิธีการ (system) มากกว่าอื่น จึงเรียก
กันว่าหัตถกรรมโดยวิธีการโรงงาน คือ Factory system of manufacture และ
เพื่อแสดงความต่างกันในการทำนองเดียวกันหัตถกรรมบ้าน (home industry)
จึงเรียกกันว่า หัตถกรรมโดยวิธีการบ้านและครอบครัว คือ Domestic system
of manufacture ทั้งสองอย่างนี้เป็นอุตสาหกรรม (industry) เช่นเดียวกับ
ความพยายามของมนุษย์ (human endeavour) อย่างอื่น ๆ ที่บังเกิดทรัพย์
(productive of wealth) ทั้งสองอย่างต้องมีสิ่งจำเป็นทั้ง ๕ ประการที่กล่าว
มาแล้วจึงประกอบขึ้นได้ แต่ต่างกันด้วยวิธีการ (system) และข้าพเจ้าขอ
เสนอว่าสิ่งที่ทำนองยานเรียกว่าอุตสาหกรรมแท้ ซึ่งทำนองว่าเป็น “ ของใหม่ ”
นั้น คือ วิธีโรงงานหรือ Factory system นี้เอง ซึ่งเป็นของใหม่จริงและมี
นัยต่างกับกับวิธีการบ้านหรือ Domestic System โดยแน่ชัด และซึ่งเกิดขึ้น

ได้อย่างเต็มที่ โดยใช้เครื่องจักร (engine) เป็นสิ่งที่ให้กำลัง (power) แทนกำลังมนุษย์หรือสัตว์ เพื่อขับหรือหมุนเครื่องมือที่ทำธุระเอง (automatic machinery) แทนมือมนุษย์

ก่อนมาเป็นกลไก ข้าพเจ้าได้เคยอ่านรายการโรงงานตั้งแต่ก่อรากวางเครื่องจนทำการสำเร็จ เพราะฉะนั้นพอจะอธิบายให้ท่านผู้อ่านฟังว่า หลักของการโรงงานนั้นแตกต่างกับวิธีการบ้านอย่างไร

ความสำเร็จของวิธีการโรงงานที่เป็นมาได้ เพราะทำหรือแปลงวัตถุดิบเป็นของใช้ ได้ดีกว่าวิธีการบ้าน และทางที่ได้ความถูก (economy) ก็คือ เปลี่ยนสภาพของสิ่ง ๓ ประการในจำพวกสิ่งจำเป็น ๕ ประการที่ได้กล่าวมาแล้วคือ

ก. แรงกรรมกร (Labour) ได้ความถูกโดยแบ่งแรงกรรมกร (division of labour) และทำงานต่างๆ พร้อมกัน (Simultaneous operation)

ข. เครื่องมือ (equipment) ได้ความถูก โดยทำการเสมอ (continuous operation) และโดยใช้เครื่องที่ให้กำลังแรงผลมากได้

ค. อำนวยการ (management) ได้ความถูกโดยดูแลคนและงานได้มาก ต้องอธิบายอีกนิดหน่อย

ก. การแบ่งแรงกรรมกร (division of labour) หมายความว่าในการแบ่งรูปของใช้ทั้งปวงถ้าต้องทำงานหลายอย่างกว่าจะสำเร็จเป็นรูปตามความประสงค์ โสฬัยค่าแรงจะลดลงถ้าแบ่งกรรมกรให้ทำคนละอย่างแทนที่จะจ้างกรรมกรทำทุกอย่างทุกคน ผู้อ่านคงรู้สึกยุ่งใจสักหน่อย จึงต้องยกตัวอย่างง่ายๆ ขึ้นเพื่ออธิบายให้แจ่มแจ้ง

ในการที่ชาวชนบทสี่และซ้อมข้าวกินหรือขาย งานที่จะต้องทำมี
๑. ขนข้าวเปลือกเข้ายุ้ง ๒. สีข้าวเปลือกเป็นข้าวกล้อง ๓. ผัดแกลบออก
๔. เอาลงครกกระเดื่องซ้อมเป็นข้าวสาร ๕. ผัดเอารำออกกับร่อนหรือ
กระทายเอาข้าวที่ยังมีเปลือกออก ๖. เก็บข้าวสารเข้ากระสอบหรือภาชนะอื่น

การตำข้าวกินเป็นงานประจำของชาวชนบททุกตำบล (ที่ไม่มีโรงสี
รับจ้าง) และมักเป็นหน้าที่ของเมียกสิกร ถ้าเมียกสิกรทำคนต่างคนต่างทำ
งานต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างบนตลอดวัน ข้าวสารที่จะได้จากที่ทำทั้งห้าราย
จะน้อยกว่าทำอย่างวิธีแบ่งแรงหรือหน้าที่กันทำ กล่าวคือแทนที่ต่างคนต่าง
ทำงานทุกอย่าง ให้แบ่งกันทำคนละอย่าง เช่นคน ๑ เป็นผู้ขนข้าวเปลือก
จากยุ้งมาส่งที่สีกับเก็บข้าวสารเข้ากระสอบ เป็นผู้สี ๑ คน เป็นผู้ผัด ๑ คน
เป็นผู้ซ้อม ๑ คน เป็นผู้ร่อน ๑ คน

จำนวนกรรมกรเท่าเดิม แต่ผลที่จักได้นั้นจะมากกว่าเป็นแน่ เพราะจะ
ไม่เสียเวลาเปลี่ยนหน้าที่อย่างหนึ่ง แต่ข้อสำคัญถ้ากรรมกรทำงานอย่างเดียว
เสมอคงจะมีความชำนาญเข้าทุกที ซึ่งเป็นข้อที่ทุกคนย่อมทราบอย่างแน่นอน
ผลดีของการแบ่งหน้าที่นี้เป็นสิ่งที่ได้พิสูจน์แล้วโดยแน่นอนในโรงงานต่าง ๆ
จนนับว่าเป็นหลักได้ และในการหัตถกรรมสมัยนี้ ได้แบ่งแยกหน้าที่อย่าง
ละเอียด ตัวอย่างอันดีก็คือการคุมรถยนต์ในโรงงานฟอร์ด ตามที่เฮนรี
ฟอร์ด (Henry Ford) ผู้เป็นเจ้าของได้เล่าในหนังสือของเขา ในชั้นแรก
เมื่อคุมรถขึ้นอย่างธรรมดา ก็มีคนงานหมู่ละ ๔-๕ คน หลายหมู่ต่างเอา
ส่วนต่าง ๆ ของรถมาประกอบขึ้นในที่แห่งหนึ่งในโรงงานตามวิธีการคุมรถ
กินเวลาคนละ ๑๒ ชั่วโมง ๘ นาที ภายหลังแบ่งหน้าที่กัน มีสะพานเลื่อนได้
รถที่จะคุมวางบนสะพานที่เลื่อนนั้นผ่านหน้าที่ต่าง ๆ เช่นหมู่ที่ ๑ คัดบังโคลน

หมู่ที่ ๒ ไล่ล่อ ๆ ล ๆ รถที่คุมก็ผ่านคนงานเป็นระยะกัน ผลที่สุดของการแบ่งหน้าที่อย่างนี้ การคุมรถกินเวลาเพียงกันละ ๑ ชั่วโมง ๓๓ นาที โดยไม่ได้เพิ่มคนงานขึ้น การที่รถฟอร์ตถูกมากก็เพราะใช้วิธีนี้้อย่างมากที่สุดที่จะทำได้ และที่รถยนต์อื่น ๆ ถูกลงก็เพราะทำอย่างเดียวกัน แต่เพื่อได้ผลจากวิธีนี้้อย่างเต็มที่ซึ่งต้องทำของเป็นจำนวนวันละมาก ๆ ที่เรียกกันว่า mass production เพราะถ้ามีของที่ทำออกน้อยจะแบ่งเป็นหลายหน้าที่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเพื่อทำของได้ถูกจำเป็นต้องเป็นงาน “ใหญ่โต” ของท่านออสยาน

ตามวิธีนี้คงจะเห็นได้ว่างานทุกอย่างทำพร้อมกันทุกหน้าที่ของคิบเข้ามา มีของที่แปลงเป็นของใช้ออกไปเรื่อยทุกวัน

ตรงกันข้ามกับ “หัตถกรรมบ้าน” ที่ทำอยู่ในระหว่างครอบครัว ซึ่งมีอยู่สองสามคนจำเป็นต้องเปลี่ยนชนิดงาน เพราะฉะนั้นทำพร้อมกันไม่ได้ เช่นการแยกปุ๋ยออกจากผลผ้าย บันเป็นเส้นด้าย ย้อม และทอเป็นผ้า ถ้าทำกับบ้าน ผู้ทำคนเดียวจำเป็นต้องทำงานทุกชนิดและกินเวลาหลายวันกว่าจะสำเร็จเป็นผ้า ส่วนทำผ้าโดยวิธีการโรงงานจะต้องมีกรรมกรทำหน้าที่พร้อมกัน (simultaneous operation) และแบ่งจำนวนกรรมกรให้พอดีกับชนิดงานต่าง ๆ จนผลผ้าที่รับเข้ามาจะทำสำเร็จเป็นผ้าออกไปโดยไม่ต้องให้กรรมกรหน้าที่ใดว่างคอยงานที่รับทำต่อจากกรรมกรอีกหน้าที่หนึ่ง

(ข) จากตัวอย่างการตำข้าวจะเห็นได้ง่ายว่า ได้ความถูก (economy) ในทางเครื่องมือ (equipment) อย่างไร

ตามวิธีการบ้าน (domestic system) หากครัวที่ยกเป็นตัวอย่างนั้น จะต้องมีเครื่องมือครัวละสำหรับ คือ สี กระตัง กับครกกระต๋อง หากครัวรวมเครื่องมือ ๑๕ ชิ้น แต่เมื่อทำตามวิธีการโรงงาน โดยเหตุที่ทำพร้อมกันคนละหน้าที่

มีเครื่องมือ ๓ สำหรับก็พอ คือ สี กระจต้งสำหรับผัดแกลบ ครกกระเดื่อง กับ กระจต้งผัดรำ รวม ๔ ชิ้น การลงทุนเครื่องมือถูกลงมาก ยิ่งกว่านี้ตาม ธรรมชาติเครื่องมือที่ใช้กับบ้าน เช่นเครื่องปั่นฝ้าย ทอผ้า ฯลฯ ไม่ได้ใช้ เสมอ เพราะหัตถกรรมชาวชนบทเป็นอาชีพรอง กสิกรรมเป็นอาชีพหลัก เพราะฉะนั้นเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้มักเวลาว่างงานมากกว่าเวลาใช้งาน ส่วนตามวิธีการโรงงานเครื่องมือต่างๆใช้งานอยู่เสมอ (continuous operation) และโดยเหตุนี้จึงลงทุนในการซื้อหรือสร้างเครื่องมือได้อย่างราคาสูงจนพื้น ความสามารถของชาวชนบทจะซื้อได้ เพราะใช้เป็นประโยชน์อยู่เสมอ

เครื่องมือราคาสูงต่างๆ ก็คือเครื่องที่ทำธุระเองแทนมือหรือความชำนาญ (skill) ของมนุษย์ และเร็วกว่าหลายเท่าตัว เพราะฉะนั้นนอกจากให้ ความถูกต้องและความเร็ว ยังให้ความถูกต้องอีกชั้นในการที่จ้างกรรมกรที่ไม่ชำนาญ (unskilled labourer) ค่าจ้างถูกทำก็ได้ ยิ่งกว่านี้เครื่องมือบางชนิดแม้แต่ ทำให้ใหญ่โตขึ้น ทำของได้มากเข้า ก็ไม่เพิ่มแรงกรรมกรขึ้น เพราะเครื่อง มือใหญ่ไม่ต้องการแรงกรรมกรมากขึ้นกว่าเครื่องเล็กซึ่งทำของได้น้อย นี่ก็ เป็นหนทางที่ได้ความถูกต้องอีกอย่างหนึ่ง

แต่เครื่องมือต่างๆ เหล่านี้จะใช้ไม่ได้เลย ถ้าไม่มีเครื่องจักร (engine) ที่ให้กำลัง (power) สำหรับขับเคลื่อนเครื่องมือต่างๆ เพราะฉะนั้น ความคิดของเจมส์วัตต์ที่ทำนอสมานกล่าวถึงจึงเป็นของสำคัญยิ่งนัก และเป็น เหตุที่ทำให้หัตถกรรมโดยวิธีการโรงงานเกิดขึ้นอย่างมากมายจนเท่าทุกวันนี้ นอกจากให้กำลังมาก เครื่องจักรได้เปรียบอย่างสำคัญกว่าแรงมนุษย์หรือสัตว์ เพราะให้กำลังอยู่เสมอไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เครื่องมือที่ถูกขับเคลื่อนทำงานเสมอ อยู่ได้

ในการลงทุนหรือใช้เครื่องจักรก็มีหนทางที่จะได้ความถูกต้อง เช่นค่าสร้างเครื่องจักร ๕๐๐ แรงม้า ๑ เครื่องถูกกว่าสร้างเครื่อง ๑๐ แรงม้า ๕๐ เครื่อง และสำคัญกว่านั้นคือเชื้อไฟ เช่นถ่านหินจะต้องใช้สำหรับเครื่อง ๕๐๐ แรงม้า ๑ เครื่องจะน้อยกว่าเชื้อไฟสำหรับเครื่อง ๑๐ แรงม้า ๕๐ เครื่อง และทุกคนย่อมเห็นได้ว่า เครื่อง ๑๐ แรงม้า ๕๐ เครื่อง จะต้องการนายช่าง ช่างไฟ ฯ ล ฯ มากกว่าเครื่อง ๕๐๐ แรงม้า ๑ เครื่องหลายเท่า

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าเพื่อหาความถูกต้องเครื่องจักรจำเป็นต้อง “ใหญ่โต” เหมือนกัน แต่ผู้อ่านควรเข้าใจว่าเครื่องจักรไม่ใช่เป็นของจำเป็นแท้สำหรับหัตถกรรมโดยวิธีการโรงงาน เช่นการทำข้าวที่ยกเป็นตัวอย่าง จะทำเป็นหัตถกรรมอย่างวิธีโรงงานโดยไม่ใช้เครื่องจักรได้ดีๆ ในกรุงเทพฯ เมื่อ ๒๕ ปี มานี้ก็เคยมีโรงสีมือชนหินไม่น้อย และทำกันอย่างวิธีโรงงานแท้ คือมีเครื่องมือต่างๆ เช่น สี ทรายกระเบื้อง ฯ ล ฯ วางเป็นพวกแล้วมีกรรมกรจีน “แบ่งแรงกันทำหน้าที่ต่างๆ พร้อมกันแล้วทำอยู่เสมอ” (simultaneous and continuous operation)

แต่กำลังมนุษย์ย่อมต้องแพ้กำลังเครื่องจักร พอมีโรงสีจักรขนาดย่อมๆ มากเข้าโรงสีมือจึงเลิกไป เครื่องจักรไม่ใช่วิธีการโรงงาน แต่เป็นเครื่องอุปกรณ์ให้วิธีนั้นทำได้อย่างเต็มที่หรือถูกลงมากมาย จนในสมัยนี้ถ้าไม่ใช้ก็สู้ผู้ที่ใช้ไม่ได้ เว้นแต่อุตสาหกรรมบางอย่างที่ไม่มีเครื่องมือทำได้ดีกว่าคน เช่นทำบุหรี่ฝรั่ง (Cigar) เป็นต้น

(๓) ความถูกต้องในทางอำนาจการ (Management) โดยวิธีการโรงงานได้จากการที่รวมกรรมกรอยู่ที่แห่งเดียวกัน ผู้ดูแลงานจะควบคุมกรรมกรได้มากคน เช่นถ้าจะจ้างชาวชนบทมากรวักผ้าเพื่อขายส่งเป็นจำนวนมาก

โดยทำสัญญาไว้กับผู้รับซื้ออีกต่อหนึ่ง ผู้จ้างอาจจะมีผู้ตรวจหลายคนสำหรับที่จะคอยเร่งให้ ได้ผ้าเร็วตามสัญญาหรือคอยดูว่าผ้านั้น จะถูกต้องตามลักษณะที่เอาไว้ ผู้ตรวจเหล่านี้ย่อมต้องเสียเวลามากในการเดินหรือขึ้นรถไปมาในการตรวจนั้น แต่ถ้าผู้ทอผ้ารวมกันอยู่ในที่เดียว จะเห็นได้ง่ายว่าจะลดจำนวนผู้ตรวจได้มาก ยิ่งทำด้วยเครื่องมือที่ทำธุระแทนคน การควบคุมก็ยิ่งจะง่ายมาก เพราะไม่ต้องตรวจฝีมือลายมืออย่างละเอียดโดยเหตุที่เครื่องทำของเหมือนกันหมดไม่เหมือนคนซึ่งฝีมือย่อมต่างกันเกือบทุกคน นอกจากนี้โดยเหตุที่ทำของประจำอยู่เสมอ หรือนาน ๆ เปลี่ยนที่ กรรมกรต่าง ๆ ก็มีหน้าที่ประจำทุกคน เพราะฉะนั้นถ้าผู้อำนวยการใหญ่กับออฟฟิศผู้อำนวยการที่มีความสามารถดูแลโรงงานที่ใช้กรรมกร ๑๐๐ คน อาจสามารถดูแลโรงงานที่ใช้กรรมกร ๔๐๐ คนได้เหมือนกันโดยไม่เพิ่มค่าใส่หุ้ยขึ้นตามส่วน คือถ้าเงินเดือนผู้อำนวยการ สมุห์บัญชี เสมียน ฯ ล ฯ รวมเป็นเงินเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ในขณะที่โรงงานใหญ่โตพอใช้กรรมกร ๑๐๐ คนเท่านั้น ถ้าแม้ขยายให้โตขึ้นจนต้องใช้กรรมกร ๔๐๐ คน ไม่จำเป็นเลยที่เงินเดือนผู้อำนวยการ สมุห์บัญชี เสมียน ฯ ล ฯ จะต้องเพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ ๔,๐๐๐ แท้จริงเดือนละ ๑,๕๐๐ หรืออย่างมากเดือนละ ๒,๐๐๐ บาทก็คงจะพอ เพราะฉะนั้นค่าใส่หุ้ยในการอำนวยการก็จะลดลง เมื่อคิดเป็นค่าทำของออกจากโรงงาน

เช่นถ้าโรงงาน ๑๐๐ คน เสียค่าอำนวยการเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ทำของออกได้เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ค่าอำนวยการในการที่ทำของ ๑๐๐ หาบนี้ จะตกหาบละ ๓ บาท เมื่อขยายการออกไปจนมีคนงาน ๔๐๐ คน ของที่ทำออกต้องได้เดือนละ ๕,๐๐๐ หาบ โดยเพิ่มค่าอำนวยการขึ้นเป็นเงินเดือนละ ๒,๐๐๐ บาทเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อขยายการออกแล้วจะเสียใส่หุ้ยค่าอำนวยการ

เพียงหาบละ ๕๐ สตางค์เท่านั้น ตัวอย่างที่ยกขึ้นนี้ใช้ตัวเลขที่คิดง่ายเพื่อเข้าใจง่าย แต่แท้จริงโรงงานโดยมากลดค่าใส่หุ้ยค่าอำนวยความสะดวกได้มาก เมื่อทำของมากเข้า และเป็นวิธีหาความถูกต้องที่ท่านออสยานเรียกว่า “แบ่งค่าใส่หุ้ยได้เป็นหลายส่วน คือ Spreading the cost over more units” แต่ควรเข้าใจว่าวิธีนี้ได้แก่ใส่หุ้ยทั่วไป คือ overhead หรือ indirect charges เท่านั้น ใส่หุ้ยตรงคือ direct charges จะลดลงไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นตัวอย่างที่ท่านออสยานยกขึ้นกล่าวนั้น ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายังคงคลาดเคลื่อนอยู่ ถึงข้าพเจ้าจะยกตัวเลขขึ้นพิสูจน์ข้างล่างต่อไป แต่ในที่นี้จะขอพูดถึงเรื่องวิธีการโรงงานให้เสร็จเสียก่อน และตามที่ได้อธิบายมาแล้วผู้อ่านคงจะเห็นได้ว่า ถ้าจะลดค่าใส่หุ้ยในแผนกอำนวยความสะดวกให้ต่ำที่สุดที่จะลดได้ จำเป็นต้องทำของมาก คือ โรงงานต้อง “ใหญ่โต” เหมือนกัน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเพื่อหาความถูกต้องทางสิ่ง ๓ ประการ งานต้องใหญ่โตอย่างที่ท่านออสยานกล่าว แต่ควรเข้าใจว่างานใหญ่โตโดยเฉพาะไม่ได้ทำให้เป็น “วิธีการโรงงาน” วิธีการโรงงานที่ไม่ใหญ่โตก็มีได้ อย่างโรงสีมือที่ข้าพเจ้าได้ยกเป็นตัวอย่างมาแล้ว ความจริงถ้าจะได้ประโยชน์จากวิธีการโรงงานอย่างเต็มที่คือ “ความถูกต้อง” จำเป็นต้องให้เป็นงาน “ใหญ่โต” หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่ง “การใหญ่โต” เป็นผล (out come) ของวิธีการโรงงาน

อย่างน้อยที่สุดที่จะให้การหักลดกรรมเปลี่ยนจากสภาพหักลดกรรมบ้านไปเป็นสภาพหักลดกรรมวิธี โรงงานก็ต้องมีกรรมกรทำหน้าที่งานสำคัญต่าง ๆ (major operations) ของหักลดกรรมนั้นทุกอย่าง พร้อมกันและเสมอไป โดยไม่มีกรรมกรในหน้าที่ใดคอยรับหรือส่งงานต่อจากหรือไปให้กรรมกรอีกหน้าที่หนึ่ง เมื่อได้สภาพนี้ก็จะเป็นการหักลดกรรมโดยวิธีการโรงงาน เช่นในการ

ถ้าข้าวย่างน้อยต้องมีกรรมกร ๕ คน สำหรับหน้าที่ต่างๆ แต่ถ้ากรรมกรที่ ๑ มีหน้าที่ขนข้าวจากยุ้งจนได้เร็วกว่ากรรมกรที่ ๒ มีหน้าที่สีจะสีได้ กรรมกรที่ ๑ ต้องคอยกรรมกรที่ ๒ ก็เป็นการผิดแบบวิธีการโรงงาน ต้องแก้ไขเพิ่ม กรรมกรหน้าที่สีขึ้นจนการขนของกรรมกร ๑ จะพอดีกับการสีของกรรมกรหมู่ที่ ๒ ดังนั้นตลอดไปทุกหน้าที่ให้พอดีกัน จึงจะถูกแบบวิธีการโรงงาน และเป็นวิธีถูกที่สุดเพราะกรรมกรทุกคนจะทำงานเต็มที่พร้อมกันและเสมอไป ยิ่งแบ่งงานได้มากยิ่งถูกเข้า และหลักแบ่งงาน (division of labour), อันประกอบความถูกต้องได้จากเครื่องมือทำธุระเอง และการอำนวยความสะดวก ทำให้การหัตถกรรมทั่วโลกมั่งคั่งสมบูรณ์มาก ท่านออสยานจึงอยากให้กสิกรรมของเราเป็นอย่างนั้นบ้าง (ถ้าข้าพเจ้าเขาถูกว่า "อุตสาหกรรมแท้" ของท่านนั้น คือวิธีการโรงงานนั่นเอง) จึงนำคิดว่าจะถ่ายแบบวิธีการโรงงาน มาใส่การกสิกรรมได้หรือไม่ แต่จะต้องเอาไว้พูดในเล่มหน้าต่อไป เพราะหมดหน้ากระดาษ

อนึ่ง มีบางคนถามถึง ไถเกษตร ที่ได้นำปลงในกสิกรรมเล่ม ๔ ปีที่ ๒ จึงควรบอกผู้อ่านว่า ไถนี้กรมเพาะปลูกได้ทำขึ้นสำหรับไถที่ดินเหนียวมีหญ้าน้อย และไถสำหรับปลูกข้าวซึ่งไม่จำเป็นกลบหญ้าให้มิดเพราะภายหลังน้ำขังหญ้านี้ก็ตาย อย่างที่ชาวนาเราทำกันทุกวันนี้ แต่ถ้าจะใช้ ไถนี้สำหรับพลิกดินกลบหญ้าสูงๆ ให้มิดแล้วเป็นอันใช้ได้ เพราะฉะนั้นสำหรับที่ตอนที่ปลูกพืชอื่น จำเป็นต้องมีไถใหญ่กว่านี้ และตามที่ข้าพเจ้าได้ทดลองมา ไถ ๑๐ นิ้วเป็นอย่างเล็กที่จะไถหญ้าสูงๆกลบมิดได้ เพื่อจะให้เป็นการแน่นอน และเพื่อผู้อ่านจะไม่ได้หลงซื้อไปใช้ในที่จะไม่ได้ผล ขอแนะนำว่าก่อนซื้อควรบอกเจ้าพนักงานว่าจะไปใช้ในที่ชนิดใด และตามความเห็นเขาจะใช้ได้หรือไม่.

จากหนังสือพิมพ์ กสิกร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕

ความภาค

ที่ ก. 4809 / 2492

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

16 มิถุนายน 2492

เรื่อง พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ทูต หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเห็นว่า ในการประชุมคณะกรรมการองค์การอาหาร และเกษตรกรรมระหว่างประชาชาติ ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนฝ่ายไทยเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ อันสมควรยกย่อง จึงได้ลงมติให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประถมาภรณ์ช้างเผือก ให้แก่ท่าน ยศนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแล้ว

จึงทูลมา เพื่อขอได้โปรดเข้าไปรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าว จากผู้ทรงทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ณ พระที่นั่งราชกรัณียสภา ในวันศุกร์ที่ 17 มิถุนายน 2492 เวลา 11.00 นาฬิกา แต่งเครื่องแบบปรกติ

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(หลวงชำนาญอักษร)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล

๑๙ มิถุนายน ๒๔๙๒

ทูต ฝ่าบาท

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ช้างเผือกแก่ฝ่าบาท เมื่อ
วันที่ ๑๙ เดือน มิถุนายน

กระหม่อมและในนามของรัฐบาลขอถวายความ
ยินดีมาในโอกาสนี้ด้วย.

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

(จอมพล ป. พิบูลสงคราม)

สำเนา

เรียน พล เจ้าท่าน

ดิฉันได้รับจดหมายลงวันที่ ๑๕ แสดงความยินดีในการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประถมาภรณ์ช้างเผือก แก่ดิฉัน ดิฉันขอขอบพระคุณเป็นอันมาก และใคร่ถือโอกาสนี้ขอขอบคุณคณะกรรมการของ พล เจ้าท่านด้วย ที่ได้ยกย่อง และนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานให้

แต่ที่จริงดิฉันรู้สึกว่าการงานที่ได้ปฏิบัติ ในการประชุมคณะกรรมการองค์การอาหารและเกษตรกรรมระหว่างนานาชาติ ครั้งนี้ก็ไม่มากมาย จนถึงขีดที่ พล เจ้าท่านได้ยกย่องไว้

ในโอกาสที่ได้รับจดหมายซึ่งเขียนมาในทำนองส่วนตัว ดิฉันก็ใคร่เรียนเป็นส่วนตัว เพื่อเสนอให้ พล เจ้าท่านทราบถึงความเป็นไปซึ่งน่าปลื้มใจ และชมเชยเจ้าหน้าที่อย่างมาก กล่าวคือ การปราบโรคระบาดสัตว์ ได้ก้าวหน้าอย่างงดงาม ถึง

ชุดที่ไม่เคยได้มีมา ๒๐ ปี ส่วนใหญ่ในความสำเร็จผลแก่นักคือ การผลิตวัคซีน
ซึ่งตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ผลิตวัคซีนที่ปากช่อง บินโคกระบือถูกไล่ลงมาภาคกลางเกือบ
๑๐๐,๐๐๐ ตัว มากกว่าปีปกติถึงเท่าตัว แต่วัคซีนก็ผลิตได้ตามความต้องการ จึง
นับได้ว่าทำงานอย่างดี และหมอ Fischman ที่ดิฉันเคยรายงานต่อ พล. เจ้าท่าน
และคณะรัฐมนตรีว่า เขายังมีความวิตกเรื่อง เจ้าหน้าที่ บัดนี้ความพอใจคลาย
ความวิตกไปมากทีเดียว

ฉะนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ได้รับความชมเชยหรือ Recognition ใดๆอย่างหนึ่งเข
าก็จะมีใจทำงานอันสำคัญนั้นต่อไปโดยเฉพาะ เพราะสังเกตว่าข้าราชการไม่ว่าใครจะ
เต็มใจไปทำงานนอกกรุงเทพฯ

ในงานปราบโรคระบาดคราวนี้ ตอนปลายได้ประโยชน์จากวัคซีนกระจายมาก
ซึ่งเป็นผลของการช่วยเหลือจาก FAO ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่ประเทศไทยเข้า
ร่วมองค์การนี้ได้ประโยชน์อย่างชัดเจน

อนึ่ง หวังใจว่า พล. เจ้าท่าน จะไม่เห็นว่าคุณเลือกสรรก้าวถ่วงในการที่
เสนอคุณความดีของเจ้าหน้าที่ ซึ่งแท้ที่จริงเป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีของท่านแต่ก็อด
ไม่ได้ เพราะเกรงว่างานอื่น ๆ ที่มีมากมายอาจจะทำให้ท่านรัฐมนตรีพลั้งเผลอ
ไป และไม่รู้สึกถึงความสำคัญว่างานอันนี้สำคัญกว่างานอื่น ๆ อย่างไร

ที่ดิฉันหาญเขียนมานี้ ก็โดยความสนใจในงานด้านเกษตรซึ่งดิฉันมีความเกี่ยว
ข้องอยู่ด้วย ในฐานะที่เป็นรองประธานกรรมการองค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติ
(National FAO Committee) แต่ถ้าล่วงเกินหน้าที่ไปที่ขอประทานอภัยด้วย.

ด้วยความนับถือ

(ลงพระนาม) สิทธิพร กฤดากร

ทำหนังสือขอ
/

วันที่ ๒๕ มิถุนายน, ๒๔๙๒.
/

กราบทูล ข้าพระพุทธเจ้า ทรงพระ
/

กรุณาโปรดเกล้าฯ หมาย
/

โปรดเกล้าฯ หมาย
/

โปรดเกล้าฯ หมาย
/

ตามที่ได้ทรงพระกรุณา
/

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
/

ชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ ชั้นที่ ๓ ชั้นที่ ๔
/

ชั้นที่ ๕ ชั้นที่ ๖ ชั้นที่ ๗ ชั้นที่ ๘
/

ชั้นที่ ๙ ชั้นที่ ๑๐ ชั้นที่ ๑๑ ชั้นที่ ๑๒
/

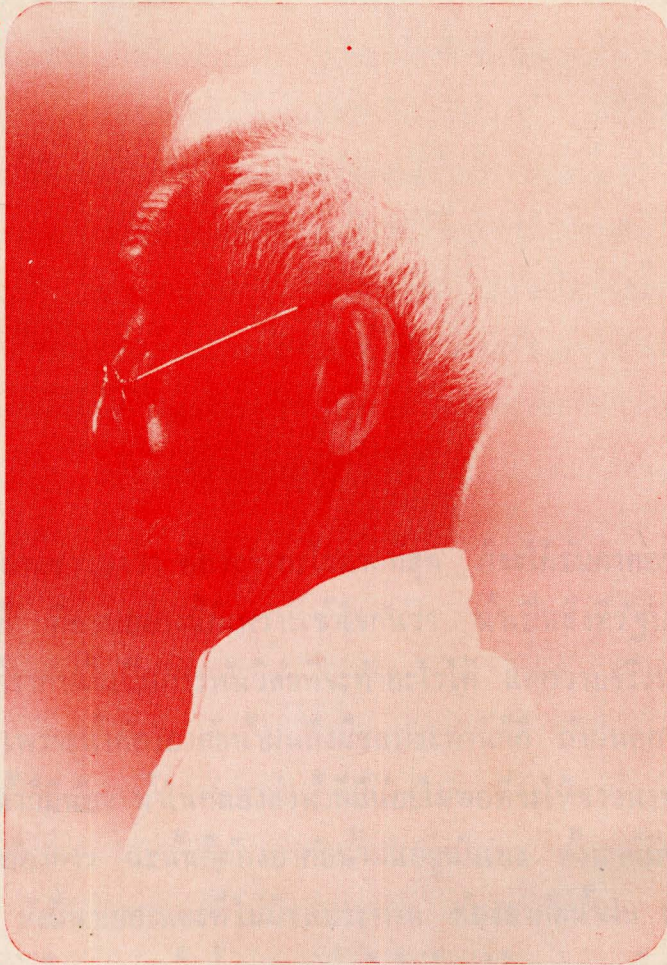
ขอใบคำขวัญ เกจวิคระ=หม่องม
ขอใบไว้บสามารถจากท่าน
อัครวคฉะ อัครวิโปภ
ปรี:ทาน'ตามเห็นควร เกจวิ
คร:หม่องมคือ ๑๒ เบนหน่วง ๑๖
จ:ได้ติดการต่อไปตามที'ทรง
แม่:มาทุกประการ

ขอ ๕ ทรงพระ=เจริศ ๑๖

ตามฉัตรแล้ว ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

เกจวิคระ=หม่องม.

ป. ศิบลจ ๑๑๖.

นิพนธ์ทางการเมือง

ชวานากบริรัฐธรรมนุญ

บทที่ ๑

ถ้าจะถามชวานาว่า ต้องการอะไรมากที่สุด ก็จะได้รับคำตอบว่า น้ำกับ
ราคาข้าวดี ที่ตอบอย่างนี้ก็เพราะเข้าใจกันว่า น้ำเป็นสิ่งทีรัฐบาลจัดหา
ให้ได้ แต่ราคานั้นเป็นการพนันวิสัยที่จะทำอะไรได้ แต่ความจริงนั้นกลับตรง
กันข้าม เพราะน้ำต้องอาศัยน้ำฝนถึงมีชลประทานก็ดี ถ้าฝนตกน้อย น้ำที่
เขื่อนกั้นน้ำก็มีน้อย น้ำในคลองส่งน้ำก็มีน้อยไม่พอที่จะให้ชวานาทุกคนใช้ได้
มากเท่าที่ต้องการ ฉะนั้นก็ต้องอาศัยน้ำฝนอยู่นั่นเอง ทั้งน้ำที่มีชลประทาน
ยังมีน้อย ยังมีนาเยอะแยะที่ไม่มีชลประทาน ต้องอาศัยน้ำฝน น้ำป่า หรือ
น้ำล้นฝั่งอยู่นั่นเอง ฉะนั้นน้ำจะเอาอย่างไรไม่มีใครได้ แต่ราคาข้าวนี้รัฐบาล
ช่วยให้ได้ราคาดีได้ และถ้าชวานาทั่วไปใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ รัฐบาล
ก็ต้องยอมขึ้นราคาข้าวให้ แต่พูดอย่างนี้ชวานากงจะไม่เข้าใจ จึงจะต้องเล่า
สู่กันฟังว่ามีเรื่องอย่างไร

คือเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสำคัญที่สุดของประเทศไทย ที่ให้สิทธิแก่คนไทยทุกคนมีเสียงในการปกครองแผ่นดิน และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือที่ราษฎรเรียกกันว่า พระเจ้าแผ่นดินคือในหลวง ซึ่งเป็นที่เคารพของเราชาวไทยทั้งหมด รับสั่งว่าชาวไทยทั้งหมดควรจะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญกันทุกคน กฎหมายสำคัญนี้จึงจะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาไทยและชาติ ชาวไทยที่ทำนาเลี้ยงชีพมีมากกว่าคนไทยที่หากินทางอื่นหลายเท่า คือเกี่ยวคน ไทยเรามีมากกว่า ๓๐ ล้านคน และใน ๓๐ ล้านคนนี้เป็นชาวนาถึง ๒๔ ล้านคน ฉะนั้นชาวนาทุกคนควรจะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ดังที่ในหลวงได้ทรงรับสั่งไว้ แต่ชาวนาส่วนมาก ไม่รู้ว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร จะทำให้มีสิทธิอะไรและจะใช้สิทธิอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาและคนไทยทั้งปวง

เพราะฉะนั้นด้วยความอยากรจะให้ชาวนาเข้าใจและรู้เรื่องนี้ จึงจะเขียนเล่าให้ฟังเป็นตอน ๆ ให้ชาวนาและลูกหลานได้อ่านและเข้าใจว่าจะทำอย่างไร จึงจะใช้สิทธิให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้จริง ๆ

คงจะรู้กันดีว่าการปกครองแผ่นดินต้องมีรัฐบาล ที่มีหน้าที่เก็บภาษีอากรใช้จ่ายให้มีกองทัพสำหรับป้องกันประเทศจากศัตรูภายนอก มีตำรวจสำหรับรักษาความสงบภายในประเทศ มีข้าราชการสำหรับปกครองท้องที่ เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอเป็นต้น กิจการต่างๆ เหล่านี้ เขาเรียกกันว่า เป็นการบริหารประเทศ

ในระหว่าง ๑๐ ปี ที่แล้วมา รัฐบาลได้บริหารประเทศด้วยวิธีต่างๆ ตามใจชอบ ทำบางอย่างก็ดี บางอย่างก็ไม่ดี แต่ราษฎรไม่มีเสียงจะเห็นดีด้วย

หรือจะคัดค้านบางสิ่งบางอย่างที่รัฐบาลทำที่ไม่เป็นประโยชน์ แก่ชาวนาเลย ยิ่งกว่านั้นกลับจะทำให้ชาวนายากจนลงด้วยซ้ำ

คงจะจำกันได้ว่า ในระหว่าง ๒ ปี ที่แล้ว ราคาข้าวก็ คือขึ้นไปถึงเกวียน ละ ๑,๔๐๐ บาท บางแห่งถึง ๑,๖๐๐ บาท ก็มี แล้วรัฐบาลก็ได้อ้างว่า การ ได้ราคาสูง ถึงแม้เคยมีมาก่อน ก็เพราะรัฐบาลช่วยเหลือ แต่เหตุไฉนปีนี้ จึง ปล่อยให้ราคาตกถึงเกวียนละ ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ บาท ทำไมไม่ช่วยเหลืออย่างใน ๒ ปี ที่แล้วมา ก็เพราะชาวกรวงอยู่ใกล้รัฐบาล และเสียงดังกว่าพวกเรา ชาวนา พอข่าวสารแพงขึ้นหน่อยก็อะอะตึงตึงขึ้น รัฐบาลก็กดราคาลง เพื่อ เอาใจชาวกรวง

มักจะพูดกันว่า ชาวนาได้ราคาข้าวต่ำ เพราะพ่อค้าคนกลางเอากำไรมาก มาย แต่ความจริงนั้น กำไรของพ่อค้าคนกลางต่าง ๆ รวมทั้งค่าสีข้าวด้วย รวมกันทั้งหมด ยังน้อยกว่าภาษีที่รัฐบาลเป็นผู้เก็บจากชาวนา ภาษีนี้นี้เรียก กันว่า “ฟรีเมียมข้าว” และภาษี “ฟรีเมียมข้าว” นี้แหละที่ทำให้ราคาข้าว เปลือกต่ำ ถ้าชาวนาได้ราคาข้าวดี ไม่ใช่ชาวนาจะอุดมสมบูรณ์แต่ฝ่ายเดียว ประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ ก็พลอยที่ไปด้วย เพราะการค้าขายก็จะคล่อง ชาว นามีเงิน ก็จะซื้อของใช้ต่าง ๆ มากขึ้น คนงานก็มีงานทำมากขึ้นด้วย ปีไหน พืชพันธุ์ ชาวนาได้ข้าวมาก คนที่อยู่ต่างจังหวัดก็ตั้งใจกันทั้งนั้นจริงไหม แต่ ถึงได้ข้าวมาก แต่ราคาไม่ดีก็ท้องเสวไร่ใจกัน เพราะมีเงินใช้น้อย การค้าขาย ก็พลอยฝืดเคืองไปด้วย

ทำอย่างไรจึงจะได้ราคาดี ก็ต้องร้องเรียนให้รัฐบาลเก็บภาษี “ฟรีเมียม ข้าว” ให้น้อยลง

ตอนนั้นชานาหรือลูกหลานที่อ่านให้ฟัง คงจะพากันหัวเราะแล้วร้องกัน
ว่า “จะร้องเรียนกับใคร” อย่ว่าแต่ร้องเรื่องราคาข้าวเลย ร้องเรียนอะไร
ไม่สำคัญเท่านี้ ก็ยังหายเงียบไป ไม่เห็นเข้าท่าเลย” ที่พูดอย่างนั้นก็ถูก
เพราะที่แล้วมาคงจะเป็นอย่างนี้บ้างจริงๆ แต่เดี๋ยวนี้มีหวังจะขอร้องได้
เพราะมีรัฐธรรมนูญ ที่จะทำให้อาณาประชาราษฎร์มีสิทธิจะร้องเรียนให้ได้ผล แต่
ต้องใช้สิทธินั้นให้ถูกต้อง ทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง จะเอาไว้พูดในบทที่ ๒
จะนั้นอย่าทิ้งหนังสือเล่มนี้เสีย เก็บเอาไว้อ่านติดต่อกัน เพราะยังมีเรื่องอื่น
ที่ชานาคอร์จะรู้ไว้ เกี่ยวกับเรื่องภาษี “พรีเมียมข้าว” และถ้าลดภาษีนี้
ลง ชานาคอร์จะได้ราคาข้าวสูงขึ้นเท่าไร คอยอ่านดูในบทที่ ๒ ต่อไป

อันึ่งบางที่ชานาทั้งหลาย อาจจะไม่เคยได้ยินชื่อผู้เขียน แต่ถ้าสงสัยว่า
จะมาพูดหลอกหลวงชานา ก็ขอให้ไปตามหัวหน้ากลุ่มชานาในตำบลของ
ท่าน เพราะผู้เขียนติดต่อกับกลุ่มชานาทั่วประเทศ ถึง ๖๐๐ แห่ง เพื่อช่วย
เหลือในการทดลอง การใช้ปุ๋ยให้ได้ข้าวมากขึ้น.

บทที่ ๒

บทที่ ๑ ได้พูดไว้ว่าจะชี้แจงเรื่อง “ภาษีพรีเมียมข้าว” ต่อไปอีก เพราะ
ชานาบางคนมีความสงสัยไม่เข้าใจ เพราะเมื่อขายข้าวไม่เห็นมีใครมาเก็บ
ภาษีอะไร ทำไม “พรีเมียมข้าว” จึงจะทำให้ราคาข้าวต่ำได้ ที่ชานาไม่รู้
สึกว่าถูกเก็บภาษี ก็เพราะรัฐบาลไม่ได้เก็บจากชานาโดยตรง แต่เก็บจาก
พ่อค้าที่ซื้อข้าวจากชานาเอาส่งไปขายเมืองนอก ถึงเกี่ยวละ ๖๐๐ บาท
แต่พ่อค้าเขาไม่โง่ เขาก็ลดราคาซื้อข้าวเบ็ดเสร็จลง ให้คุ้มค่าภาษี “พรีเมียม
ข้าว” หรือที่เรียกกันไล่เบี้ยลงมาถึงราคาข้าวที่ซื้อจากชานา ถ้าพ่อค้าไม่

ต้องเสียค่าภาษี “พรีเมียมข้าว” สูงอย่างเทียบวัน ชาวนาจะได้ราคาสูงขึ้นอีก
ก็จะชี้แจงให้ทราบกันดังนี้

ปี^{๒๕}ขายข้าวกันได้ราคาเกี่ยวนละ ๑,๒๐๐ บาท เมื่อพ่อค้าซื้อเอาไปสีเป็น
ข้าวสาร ปลายข้าว พ่อค้าจะส่งไปขายเมืองนอกได้ถึง ๒,๔๓๐ บาท คือมาก
ขึ้นไปถึงเกี่ยวนละ ๑,๒๓๐ บาท แต่พ่อค้าที่ซื้อข้าวจากชาวนาจะไม่ได้กำไร
ถึงเกี่ยวนละ ๑,๒๓๐ คอกก เพราะก่อนที่จะสีเป็นข้าวสารใส่กระสอบไปลงเรือ
ไฟไปขายเมืองนอกได้ จะต้องมีย่อยรายทางหลายทอดหลายตอน
กล่าวคือ

ตอนที่ ๑ พ่อค้าที่ซื้อข้าวจากชาวนามักจะเป็นพ่อค้าที่ชื่อย่อยรายละ
๒-๓ เกวียน แล้วต้องขนไปรวบรวมลงเรือใหญ่หรือไปขึ้นรถไฟ หรือรถ
คันใหญ่ใส่โรงสีข้าว และถ้าต้องส่งถึงโรงสีกรุงเทพฯ ก็จะต้องสิ้นค่าขนส่ง
รวมทั้งกำไรพ่อค้าเป็นเกี่ยวนละ ๒๐๐ บาท

ตอนที่ ๒ ก็เป็นการสีข้าว เจ้าของโรงสีก็ต้องเสียเงินค่าสี ค่าจ้างคน
งาน ค่าแถมัน ค่าฟัน ค่าไฟ และภาษีการค้า ภาษีเทศบาล รวมทั้งสิ้นเป็น
เกี่ยวนละ ๑๒๐ บาท

ตอนที่ ๓ พ่อค้าที่ส่งข้าวสาร ปลายข้าวไปขายเมืองนอกต้องซื้อจาก
โรงสีใส่กระสอบ ขนลงเรือลำเลียงไปถ่ายลงในเรือไฟใหญ่ที่จะขนไปขายให้
ชาวต่างประเทศอีกต่อหนึ่ง ค่าใช้จ่ายรวมทั้งกำไร พ่อค้าที่เป็นผู้ส่งข้าวไป
เมืองนอกตกเกี่ยวนละ ๑๗๐ บาท

ตอนที่ ๔ ที่โรงภาษี ที่เรียกว่ากรมศุลกากร จะเก็บภาษีที่เรียกว่าภาษี
ขาออก เกวียนละ ๑๐๐ บาท

ตอนที่ ๕ ก่อนจะส่งข้าวออกไปได้ยังต้องเสียภาษีอีกอย่างหนึ่งที่สูงมากที่สุด คือ ภาษี “พรีเมียมข้าว” นั้นแหละ เป็นเกวียนละ ๖๔๐ บาท

นี่จะรวบรวมให้ดูว่า เงินจำนวน ๑,๒๓๐ บาท ที่เกิน ๑,๒๐๐ บาท ที่ชาวนาขายได้นั้นไปตกอยู่กับใครบ้าง

(๑) ค่าขนส่งและกำไรพ่อค้าซื้อจากชาวนาถึงโรงสีเกวียนละ	๒๐๐ บาท
(๒) ค่าสีข้าว ภาษีการค้า ภาษีเทศบาล	,, ๑๒๐ ,,
(๓) ค่าใช้จ่ายและกำไร พ่อค้าส่งไปขายเมืองนอก	,, ๑๗๐ ,,
(๔) ค่าภาษีขาออก เก็บที่โรงภาษีศุลกากร	,, ๑๐๐ ,,
(๕) ค่าภาษี “พรีเมียมข้าว”	,, ๖๔๐ ,,
รวมเป็นเงิน	๑,๒๓๐ ,,

จากบัญชีนี้ ถ้าตรวจดูให้ดีจะเห็นว่า ค่าเบี้ยร้ายทาง รวมทั้งกำไรคนกลางหลายทอดหลายตอน รวมทั้งหมดตกเกวียนละ ๔๕๐ บาท แต่รัฐบาลเอาเสียถึงเกวียนละ ๗๔๐ บาท พวกพ่อค้าเจ้าของโรงสี เขายังทำประโยชน์ให้บ้าง เช่น ขนส่งให้ สีข้าวใส่กระสอบและอื่น ๆ หลายอย่างเป็นการเลี้ยงชีพของคนเรา แต่รัฐบาลเอาเสียเฉย ๆ และมาก ๆ เสียด้วยถ้ารัฐบาลจะลดภาษี “พรีเมียมข้าว” ให้ต่ำลงบ้าง ชาวนาจะได้ราคาข้าวสูงขึ้นไม่น้อยกว่าเกวียนละ ๑,๔๐๐ ถึง ๑,๖๐๐ บาทอย่างที่เคยได้มาในสองปีที่แล้ว

ทำอย่างไรชาวนาจึงจะได้ราคาข้าวที่สมความปรารถนา? ก็ต้องเรียกร้องให้รัฐบาลลดภาษี “พรีเมียมข้าว” ให้ต่ำลง แล้วเดี๋ยวนี้ไม่เหมือนแต่ก่อนที่เคยร้องเรียนไต่แต่แก่นายอำเภอ ที่ไม่มีอำนาจจะลดราคาข้าวลงได้ เดี่ยวนี้

มีรัฐธรรมนูญที่ทำให้ราษฎรรวมทั้งชาวนา มีสิทธิและมีทางที่จะร้องเรียนแก่รัฐบาลที่กรุงเทพฯ โดยตรง แต่ชาวนามากมายจะเข้าไปร้องเรียนแก่รัฐบาลที่กรุงเทพฯ กันทั้งหมดย่อมทำไม่ได้ ชาวนาจึงต้องมีหัวหน้าเข้าไปร้องเรียนแทน ผู้ที่จะเป็นเหมือนหัวหน้าของชาวนาและราษฎรทั่วไป เขาจึงเรียกว่าผู้แทน เพราะเป็นผู้ที่จะไปพูดร้องเรียนแทนราษฎร

ที่นี้ชาวนาที่ยังไม่ใคร่เข้าใจ บางทีจะงงใจว่าใครเล่าที่จะเป็นคนไปพูดแทนราษฎรของชาวนา ตอนนั้นแหละ ที่รัฐธรรมนูญจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพราะในกฎหมายสำคัญที่สุดนี้ ท่านอนุญาตให้เลือกผู้แทนของราษฎรได้ เหมือนบางคนเคยเลือกสมาชิกสภาจังหวัด แต่สภาจังหวัดก็กรงูกันอยู่แล้วว่า จะทำอะไรให้เป็นไปตามความต้องการของราษฎรชาวนาไม่ได้ แต่ผู้แทนราษฎรในสภาที่กรุงเทพฯ ผิดกว่ากันมาก เพราะถ้าชาวนามีผู้แทนหลาย ๆ คน ก็จะมีเสียงดังเท่าเสียงชาวกรุงตามที่พูดไว้ในบทที่ ๑ เมื่อมีเสียงของพวกชาวนามากก็ต้องเชื่อฟังบ้าง

ข้อสำคัญจึงมีว่าชาวนาจะเลือกใครเป็นผู้แทน เพราะตามรัฐธรรมนูญใคร ๆ ก็จะสมัครให้ราษฎรเลือกได้ และคงจะมีกันมากที่จะมาขอให้พวกชาวนาเลือกตัวเป็นผู้แทน ชาวนาจะตัดสินใจอย่างไร ก็ควรเป็นคนที่เรารู้จักและไว้ใจว่า เขาจะช่วยเหลือเราจริง ๆ คือจะให้รัฐบาลลดภาษี “ฟรีเมีย่มข้าว” ให้ได้ราคาข้าวเปลือกสูงเราก็ควรจะต้องเลือกคนนั้น แต่ถ้าเราไม่รู้จักจะทำอย่างไร ก็จะต้องเลือกผู้แทนที่อยู่ในจำพวกที่ตั้งใจจะช่วยชาวนาจริง ๆ คนจำพวกอย่างนี้เขาเรียกว่า พรรคการเมือง เป็นคำหรือเรื่องใหม่ ที่จะต้องเอาไว้ชี้แจงในบทที่ ๓

บทที่ ๓

ในบทที่ ๒ ได้พูดว่าในบทที่ ๓ จะชี้แจงว่าพรรคการเมือง คืออะไร พูดย่างง่ายๆ พรรคการเมืองก็คือ พรรคพวกนั่นเอง แต่เป็นพรรคพวก รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อร่วมใจกันช่วยประชาชน เพื่อได้รับเลือกเข้าเป็นผู้แทนราษฎรในสภาที่กรุงเทพฯ

มีหลายคนเห็นว่าควรเลือกคนที่ ที่ซื่อสัตย์สุจริตแต่ไม่ได้ร่วมใจกับผู้อื่นหรือพูดง่าย ๆ ไม่มีพรรคพวกขอให้เลือกตัวเพราะเป็นคนเดียวอย่างโดดเดี่ยว พวกหาเสียงอย่างนี้เขาเรียกว่า พวกอิสระ คือไม่ได้ร่วมใจกับผู้อื่น

ผู้หาเสียงพวกนี้ อาจจะมีคนศรัทธาจริงๆ แต่คน ๆ เดียวจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนไม่ได้เท่าไร เพราะเสียงคน ๆ เดียวไม่มีน้ำหนัก คือเสียงไม่ดัง เท่าคนที่ที่มีพรรคพวกมาก ยังมีพรรคพวกมากเท่าไร เสียงก็ยังดังขึ้นเป็นเงาตามตัว

เมื่อมันเป็นอย่างนี้ ก็ควรจะเลือกผู้แทนที่มีพรรคพวก หรือที่เรียกกันว่า พรรคการเมือง คือควรเลือกคนที่อยู่ในพรรคการเมือง ดีกว่าเลือกผู้ที่ไม่ใช่พรรคพวกเพราะคน ๆ เดียวทำอะไรไม่ใคร่ได้อย่างที่เข้ามาแล้ว

ทีนี้ ถ้าจะเลือกผู้ที่อยู่ในพรรคการเมือง ก็ต้องคิดดูอีกว่าจะเลือกพรรคการเมืองไหน เพราะมีหลายพรรคต่างคนต่างอวดอ้างว่าจะทำอย่างไรอย่างนี้เพื่อช่วยประชาชนชาวนา

แต่ที่เขาวดอ้างอย่างนั้น เขาจะทำจริง ๆ ไหม เวลาเขาพูดหาเสียงเขาก็พูดที่เสมอ แต่เมื่อถูกเลือกเข้าไปเป็นผู้แทนแล้วเขาจะช่วยได้จริง ๆ อย่างว่าหรือ เราจะไว้ใจเขาได้หรือ

นี่แหละเป็นปัญหาสำคัญที่สุด เพราะทุกคนก็อยากจะเลือกคนดี แต่อย่าง
ว่า คนเดียวทำอะไรไม่ใคร่ได้ ฉะนั้นจึงต้องเลือกคนดีที่มีพรรคพวกหนุน
หลัง เสียงคนดีจึงจะมีเสียงดังในสภาได้ เหมือนคนร้องเพลงที่มีลูกคู่มาเคียง
ก็ดังกว่าคนที่ไม่มีลูกคู่คอยรับ จริงไหม

ฉะนั้นจึงควรเลือกพรรคการเมืองที่มีผู้นำที่เป็นคนดีซื่อสัตย์สุจริต ไม่มี
ค่างพร้อยใด ๆ เราจึงจะเชื่อได้ว่า จะพยายามช่วยชาวนาจริง ๆ ข้อสำคัญจึง
ต้องอยู่ที่ผู้นำของพรรค เช่น พรรคสัมมาชีพ-ช่วยชาวนา มีผู้นำที่ซื่อเสียงดี
ไม่มีค่างพร้อยอะไรเลย และได้พยายามมาตลอดชีวิตที่จะหาหนทางให้การ
เกษตรก้าวหน้า แต่การเกษตรจะก้าวหน้าไม่ได้ ถ้าไม่มีอะไรที่จะจูงใจให้
ชาวนาขะมักเขม้นในอาชีพ สิ่งที่จะจูงใจก็คือราคาข้าวดี พรรคสัมมาชีพ-ช่วย
ชาวนา จึงมีนโยบายที่ให้ชาวนาได้ราคาคดี โดยลกดอัตรากำพรีย่อมจนชาวนาจะ
ได้ราคาข้าวเกี่ยวละ ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ บาท ดังที่เคยได้มาแล้ว

แต่ถ้าในจังหวัดที่ไม่มีผู้แทน พรรคสัมมาชีพ-ช่วยชาวนา จะเลือกพรรค
ไหน ๆ ก็ต้องเลือกพรรคที่มีผู้นำเป็นคนดีนั่นเอง แต่พรรคอื่น ๆ อาจจะไม่
ได้เอาใจใส่ในการลกดอัตรากำพรีย่อมข้าว ฉะนั้นก่อนจะเลือกคนหรือผู้แทน
พรรคใด ๆ ก็ตาม ควรซักถามดูเสียก่อนว่าจะเรียกร้องให้รัฐบาลลกดอัตรากำ
พรีย่อมให้ได้ ราคาข้าว ๑,๔๐๐-๑,๖๐๐ บาท อย่างที่เคยได้มาแล้วไหม

ถ้าเขาไม่รับรองก็ไม่ควรเลือก ถ้าเขารับรองก็ต้องคิดดูให้ถี่อีก ถ้าพรรค
ที่รับมีผู้นำที่ไว้ใจได้จึงควรเลือก ถ้าผู้นำของพรรคใด ๆ ที่เราไม่ไว้ใจว่า
เป็นคนดี ก็ไม่ควรเลือก

ที่นี้พรรคสหประชาไทย ก็คือพรรคของรัฐบาลอาจจะรับรองว่าจะลกดพร
ียมให้ได้ราคาคดี แต่ชาวนาจะต้องระวังหน่อย เขาอาจจะรับรองในการหา

เสียง แต่เมื่อเข้านั่งในสภาแล้วเขาอาจจะเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ ฉะนั้นถึงแม้พรรคของรัฐบาลจะรับรองอะไรก็ตาม ชาวนา ก็ควรเลือกพรรคอื่นไว้ดีกว่า จะได้เป็นผู้แทนในสภาที่คอยเตือนพรรครัฐบาลว่าได้รับรองชาวนาไว้แล้ว ถ้าไม่มีผู้แทนของพรรคคอยชักเตือนท่านอาจจะลืมเสียก็ได้

ขอยกตัวอย่าง คือในการหาเสียงของพรรครัฐบาลกำลังอวดอ้างว่าผลงานของรัฐบาลในระหว่าง ๑๐ ปีมานี้ เป็นประโยชน์แก่ราษฎรมาก ทำให้มีรายได้ของราษฎรทุกคนสูงขึ้นเรื่อย จนถึงปี ๒๕๐๙ ราษฎรทุกคนมีรายได้นั้นละ ๒,๕๐๐ บาท คือชาวนาที่ครอบครัว ๖ คนว่ามีรายได้คนละ ๒,๕๐๐ บาท รวมเป็นครอบครัวละ ๑๕,๐๐๐ บาท นี่เป็นความจริงหรือ ที่ท่านอวดอ้างอย่างนี้ ท่านลืมเสียว่าเมื่อต้นปี ๒๕๐๙ ท่านได้พิมพ์หนังสือแจกพวกกลุ่มชาวนาปรารภว่า “ชาวนามีสุขภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปยากจนเป็นอันมาก” ไหนจะจริง ชาวนามีรายได้ครอบครัวละ ๑๕,๐๐๐ บาท อย่างที่อวดอ้างอยู่หรือยากจน ชาวนาทุกคนย่อมรู้ดีกว่ายากจน โดยเฉพาะในปีนั้นราคาข้าวตกต่ำทำให้ชาวนาเดือดร้อนทั่วไปเพราะอะไร เพราะพรีเมียมสูงเหลือเกิน ทั้งขายข้าวไม่ออกเพราะเมื่อต้นปีรัฐบาลกักข้าวไว้จนข้าวเปลือกล้นตลาด ราคาจึงตกต่ำอย่างทุกวันนี้

เรื่องการพุงราคาข้าวก็เหมือนกัน รัฐบาลประกาศว่าจะรับซื้อเกี่ยวละ ๑,๑๐๐ ถึง ๑,๓๐๐ บาท แต่ต้องเป็นข้าวของกลุ่มชาวนาหรือเป็นข้าวที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในต่างจังหวัดรับรองว่า ข้าวของชาวนาจริง ๆ แล้วชาวนาต้องขนมาเองถึงยังฉางของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ จึงจะรับซื้อ แต่ชาวนาส่วนมาก จะขนมาถึงกรุงเทพฯ ได้หรือ ถึงกระนั้นได้มีชาวนาบางกลุ่ม ได้

อุตสาหกรรมข้าวรวม ๑๓๔ เกวียน ถึงกรุงเทพฯ โดยตกลงกันไว้ก่อน ว่ารัฐบาลจะรับซื้อเกวียนละ ๑,๑๐๐ บาท แต่พอชนมาถึงนางกลับให้เกวียนละ ๑,๐๐๐ บาทเท่านั้น และต้องจอกเรือคอยอยู่หลายวันจนกว่าท่านอธิบดีจะอนุญาตจึงรับซื้อได้ เป็นอันว่าคนที่อุตสาหกรรมข้าว จ้างเรือชนมาถึงกรุงเทพฯ กลับขาดทุนเกวียนละ ๑๐๐ บาท นี่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าไม่ควรไว้ใจคำพูดของรัฐบาล

ดังนั้นพรรครัฐบาลจะรับรองว่า จะช่วยเหลืออย่างไร ก็ต้องระวังอย่าหลงเชื่อง่าย ๆ เลือกรพรรคการเมืองที่มีผู้นำเป็นคนดี คอยตักเตือนพรรครัฐบาลในสภา จะแน่นอนใจได้มากกว่า.

การเลือกตั้ง พรรคการเมือง

ในบทนำของ “*หัวหินสาร*” ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นเรื่อง “การเลือกตั้ง พรรคการเมือง” ซึ่งข้าพเจ้ามีข้อความที่ข้าพเจ้าขอท้วงติง ๒ ข้อ คือ

(๑) ที่ว่า “พรรคไหนพรรคนี้ส่วนมาก นโยบายของแต่ละพรรคต่างก็ต้องแถลงออกมาในรูปเดียวกันคือ จะบริหารงานเพื่อประเทศชาติให้รุ่งเรืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนจะทำได้แค่ไหนเพียงใดอยู่ที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ

(๒) ฉะนั้นควรเลือกผู้สมัครที่เป็นคนดี มากกว่าพรรคการเมืองสำหรับ ข้อ (๑) ข้าพเจ้าขอเสนอว่า ผู้เขียนบทนำที่กล่าวนี้ ยังไม่ได้อ่านนโยบายของพรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา ซึ่งไม่ได้ “แถลงออกมาในรูปเดียวกัน” กับพรรคอื่นๆ ปรากฏจากแนวนโยบายที่ส่งมาให้ “*หัวหินสาร*” พิจารณาและถ้าจะลงพิมพ์ให้ผู้อ่านได้ทราบจะขอบคุณ แต่โดยเหตุที่ออกจะยืดยาว ในที่นี้จะสรุปให้เห็นว่าแตกต่างกับพรรคการเมืองอื่น ๆ อย่างใดกล่าวคือ

(ก) พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา ไม่ปรารถนาจะแสวงหาอำนาจบริหารงานประเทศ แต่มีนโยบายจะช่วยเหลือชาวนาและลูกหลานชาวนา ที่หลังไหล่เข้ากรุงเพื่อรับจ้างเป็นกรรมกร โดยจะเรียกร้องให้รัฐบาลที่จะตั้งขึ้นใหม่ภายหลังเลือกตั้ง ให้ดำเนินงานอย่างจริงจังตามนโยบายที่รัฐบาลปัจจุบันได้วางไว้ ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๒ ที่ว่า “ จะให้รายได้ประชาชนต่อบุคคลสูงขึ้น และเสมอภาคยิ่งขึ้น ” ซึ่งหมายความว่าผลของการพัฒนาจะต้องแจกจ่ายให้ทั่วหน้ากัน ไม่เป็นประโยชน์ แต่เฉพาะคนมั่งมี แต่จะต้องเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ คือ คนจนที่เป็นกรรมกรรับจ้าง เสมียนพนักงาน รวมทั้งข้าราชการผู้น้อย จะต้องรับเงินเดือนและค่าแรงงานสูงขึ้นเป็นลำดับ จึงจะเป็นไปตามนโยบายที่วางไว้ได้ ส่วนชาวนาไม่มีเงินเดือน จึงจะต้องให้มีรายได้สูงขึ้น โดยได้ราคาข้าวเปลือกสูงขึ้นพอที่จะคุ้มค่าลงทุน และค่าใช้จ่ายในการครองชีพด้วย จึงจะเป็นไปจริงตามที่รัฐบาลปัจจุบันได้รับรองไว้แก่ชาวนาว่า “ ชาวนาจะต้องมีฐานะทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ อันจะทำได้โดยลดอัตราภาษีเมี่ยมข้าวให้ต่ำลง

(ข) นโยบายของ “ พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา ” เน้นในปัญหาการค้า การเกษตร โดยเฉพาะการผลิตข้าวให้เพียงพอกับการใช้ภายในและส่งออกนอกประเทศ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ที่ควรมีโครงการระยะยาวแต่หาไม่ เพราะงานด้านเกษตร ถูกกระจัดกระจายไปหลายกระทรวงทบวงกรมแย่งงานกันทำ เป็นการเปลืองเงินแผ่นดินโดยใช้เหตุ ซึ่งในนโยบายของ พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา ได้ชี้ไปให้เห็นว่าควรจะทำอย่างไร ไม่เหมือนบางพรรคที่ว่าจะทำอย่างไรอย่างนั้น แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไร

ฉะนั้น พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนาจึงมีนโยบายที่ต่างกับพรรคการเมืองอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงนโยบายการเกษตรและฐานะของชาวนาและลูกหลานชาวนาแม่ทั้งสองอย่างนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ทั้งนี้ก็เพราะพรรคการเมืองอื่น ๆ ไม่มีภูมิความรู้ในเรื่องการเกษตร ส่วนพรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา มีประธานและหัวหน้าพรรคที่มีความรู้เรื่องงานเกษตร ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งเข้าใจว่ามีมากคนที่รู้และเชื่อว่าเป็นความจริงนอกจากนี้ คนในสมัยนี้อาจจะไม่ทราบว่า ในสมัยที่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ประธานพรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา ได้เป็นผู้เสนอให้มี “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ขึ้นประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับคัดเลือกตั้ง และได้ยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๖๒ เสร็จภายใน ๖ เดือน อันรัฐธรรมนูญฉบับนี้นักกฎหมายส่วนมากถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงที่สุดเท่าที่ได้เคยมีมา และที่ถูกอ้างว่าใช้ไม่ได้นั้น ความจริงมีว่าเพราะผู้กุมอำนาจไม่อยากจะใช้ต่างหาก เพราะไม่มีส่วนในรัฐสภาที่เป็นพวกพ้องและถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนให้กุมอำนาจไว้ได้ตลอดไป จุดเกี่ยวกับวุฒิสภาในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่จะหวังเข้าเป็นรัฐบาลบริหารงานได้ หวังได้แต่เมื่อมีผู้แทนราษฎรเข้านั่งในสภาพรรคการเมืองต่าง ๆ จะรวมเสียงกันช่วยราษฎร ซึ่งส่วนมากที่สุดเป็นชาวนาให้เป็นไปตามความต้องการของชาวนาและให้มีโครงการระยะยาวเพื่อป้องกันว่าในอนาคตจะมีข้าวพอกินและเหลือใช้ส่งนอกต่อไป ฉะนั้น พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา จึงมีนโยบายสำคัญที่สุดอยู่ ๒ ประการ

ประการที่ ๑ การประกอบอาชีพของชาวนาก็เหมือนมนุษย์ทั้งหลายคือต้องการให้มีรายได้สูงซึ่งสำหรับชาวนาก็หมายความว่า ต้องการให้ขาย

ข้าวให้ไ้ราคาดี และที่ไม่ได้ตามความต้องการก็เพราะถูกเก็บภาษีซ้อนไม่
เป็นธรรมและขาดความเสมอภาค ถ้าชาวนาทัวไปขายซึ่งรู้จักใช้สิทธิตาม
รัฐธรรมนูญก็จะเรียกร้องเอาได้อย่างแน่นอน เมื่อชาวนายังไม่รู้จักสิทธิของ
ตนและใช้สิทธิไม่เป็น “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” ก็จะต้องทำหน้าที่
แทนชาวนาในเมื่อได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎร เพื่อนำสิ่งที่ชาวนา
ประสงค์ไปเสนอรัฐบาลพิจารณาช่วยเหลือต่อไป

ประการที่ ๒ ปัญหาสำคัญที่สุดก็คือ การผลิตข้าวให้เพียงพอกับการ
ใช้ภายใน และ ส่งออกนอกประเทศเป็นปัญหาที่ “พรรคสัมมาชีพ —
ช่วยชาวนา” เห็นว่าไม่ได้รับการเหลียวแลเพียงพอจากรัฐบาลตามสมควร
ในปัจจุบันการค้นคว้าทดลองไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันหรือกระ
ทรวงเดียว แต่ถูกกระจัดกระจายไปหลายกระทรวงทบวงกรม ซึ่งต่างคน
ต่างดำเนินงานตามนโยบายของตนและในบางกรณีเป็นนโยบายที่ขัดแย้งกัน
ชัด ๆ แต่ก็ไม่มีใครตัดสินใจว่า ควรทำอย่างไรแน่ กลับต่างคนต่างทำกันตาม
อำเภอใจทำให้สิ้นเปลืองเงินแผ่นดินโดยไร้เหตุและไม่มีเป้าหมายปลายทางที่
แน่นอนแต่อย่างใด “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จึงเห็นว่าควรมีโครง
การระยะยาวตามแนวที่เสนอ ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบัน
เดียว จึงจะประสานงานให้เข้าแนวอันเดียวกันได้

(๒) ที่ว่าควรเลือกผู้สมัครที่เป็น คนดี มากกว่าเลือกพรรคการเมือง
นั้น ข้าพเจ้าขอเสนอว่า แม้แต่จะเป็นคนดีปานใดก็ตาม เมื่อเข้านั่งในสภา
จะไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรได้เท่าไร เพราะเสียงคน ๆ เดียว

ไม่มีน้ำหนัก แต่ถ้าเป็นพรรคการเมือง ซึ่งมีนโยบายที่ดี และมีสมาชิก
ในพรรคเข้านั่งในสภาหลายคนย่อมจะต้องมีน้ำหนักมากกว่าเสียงคน ๆ เดียว
อย่างแน่นอน ยิ่งมากคนก็ยิ่งมีน้ำหนักมากขึ้นเป็นลำดับ

เพราะเหตุนี้แหละ ในประเทศตะวันตกเขาจึงตั้งพรรคการเมืองกันขึ้น
เพื่อดำเนินงานตามนโยบายของพรรคไม่ใช่ตามนโยบายของบุคคล และสมา
ชิกที่รับเลือกตั้งก็เพื่อประโยชน์ของพรรคไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของบุคคล เขา
จึงมีพรรคการเมืองน้อยพรรค เพราะพวกที่มีนโยบายอย่างเดียวกันเขาก็
รวมเป็นพรรคเดียวกันและสมาชิกส่วนมากก็ไม่ได้สมัครเป็นผู้แทน แต่ช่วย
กันทำงานนอกสภา เช่นในการออกหาเสียงเลือกตั้ง ก็ไปพูดสนับสนุนผู้
สมัครของพรรคช่วยกันพิมพ์เอกสารต่าง ๆ เช่น ใบปลิวของพรรคและข้อ
สำคัญมีการเสียสละช่วยกันออกเงินสำหรับใช้จ่ายในกิจการของพรรค โดย
ไม่หวังว่าจะสมัครเป็นผู้แทน หรือได้ประโยชน์ส่วนตัวแต่อย่างใด แต่เพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวมตามที่เขาเห็นว่าควรทำอย่างไร คือ ตามนโยบายของ
พรรคนั่นเอง

ส่วนพรรคการเมืองแบบไทย ที่มีหลายพรรคก็ดูเหมือนจะตั้งขึ้นเพื่อ
บุคคลมากกว่าเพื่อดำเนินนโยบายอะไร แม้จะมีนโยบายเหมือน ๆ กัน ก็ต่าง
คนต่างตั้งพรรคกันขึ้นเพื่อจะได้สมัครทุกคน จึงเป็นการตั้งพรรคเพื่อบุคคล
ไปหรืออีกนัยหนึ่ง จะมีนโยบายอะไรก็ตาม ขอให้ได้เป็นผู้แทนก็แล้วกัน ข้อ
นี้จะได้เห็นได้ชัดจากข่าวในหนังสือพิมพ์ทั่วไปว่า ลูกพรรคสหประชาไทยที่ไม่
ได้ถูกเลือกให้เป็นผู้แทนของพรรคในการเลือกตั้ง แทนที่จะช่วยออกหาเสียง

สนับสนุนผู้แทนของพรรค อย่างที่เขาทำกันในประเทศตะวันตก กลับจะ
สมัครเป็นผู้แทนอิสระ ซึ่งหมายความว่า จะแข่งขันแย่งเสียงกันเอง จึงเห็น
ได้ว่า สำหรับ ส.ส. จำพวกนี้ประโยชน์และนโยบายของพรรคไม่สำคัญเท่า
ประโยชน์ของส่วนตัว และเมื่อนโยบายของพรรคมีจุดประสงค์จะให้ เป็น
ประโยชน์ของประเทศชาติก็ต้องเข้าใจว่า ประโยชน์ของประเทศชาติไม่สำคัญ
กว่าประโยชน์ของส่วนตัว อันเป็นที่สลดใจอย่างยิ่ง และถ้าเป็นเช่นในประ
เทศตะวันตก ส.ส. จำพวกนี้จะถูกไล่ออกจากพรรคทันที เพราะเขาถือว่าประ
โยชน์ของพรรคสำคัญกว่าประโยชน์บุคคลที่เป็นสมาชิกของพรรค และการที่
คัดค้านไปสมัครแข่งขันกับพวกเดียวกัน เขาถือว่าเป็นการทรยศต่อพรรคจึง
ต้องไล่ออก แต่ในระบบพรรคการเมืองไทยอาจจะเห็นว่าเป็นของธรรมดา
ก็ได้ เพราะยิ่งกว่านี้ก็มี ซึ่งได้แก่พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา ที่ผู้ริเริ่มกะ
ว่าจะมีผู้สมัคร ๕ คนเท่านั้น อีก ๑๒ คนจะช่วยกันภายนอกสภา แต่เมื่อ
ประกาศชื่อผู้แทนของพรรคสหประชาไทย ปรากฏว่ามีคนหนึ่ง ที่เป็นผู้
ริเริ่มตั้งพรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา จึงมาทราบบนภายหลังว่า ท่านผู้นี้กับผู้
ริเริ่มอีกคนหนึ่งได้ไปถอนชื่อจากพรรคที่กองทะเบียน กระทรวงมหาดไทย
โดยไม่ได้บอกกล่าวให้กรรมการของพรรคทราบเลย ขาดมารยาทสุภาพบุรุษ
ซึ่งถ้าเป็นในประเทศตะวันตกจะถูกประณามว่าเป็นนักการเมืองสกปรก ที่ไร้
ศีลธรรม ไร้ทริโอตัมปะ ซึ่งจะไม่มีการใด ๆ ยอมให้เป็นผู้แทนของพรรค
ในการเลือกตั้ง เพราะผู้ออกเสียงจะไม่เลือกเป็นแน่ ฉะนั้นในประเทศตะวัน
ตกนักการเมืองชนิดนี้จึงไม่มี หรือถ้ามีก็น้อยมาก แต่ในประเทศไทยเล่า
มีแค่ ๒ คนเท่านั้นหรือ

ทั้งนี้ทั้งนั้น ทำให้รู้สึกดีกว่า ความตั้งใจดีและถูกต้องของรัฐบาล ที่จะให้พรรคการเมืองเป็นส่วนสำคัญในระบบประชาธิปไตยของเรานั้น ยังจะติดขัดไม่ราบรื่นสมหวัง เพราะตราบโศกที่สมาชิกส่วนมากมุ่งแต่จะเป็น ส.ส.กันทุกคนและไม่ยอมที่จะช่วยผู้สมัครของพรรคภายนอกสภาด้วยกำลังแรงกับกำลังเงินตราบนั้น ก็จะไม่มีการเมืองที่มั่นคงและเป็นปึกแผ่นอย่างในประเทศตะวันตกได้ เพราะขาดเงินกองทุนนั่นเอง

ยอมตราบกันที่ว่าในการออกหาเสียงนั้นต้องใช้เงินไม่น้อย และที่วิ่งเข้าสมัครเป็นสมาชิกของพรรครัฐบาล ข้อสำคัญเห็นจะเป็นที่เชื่อว่า พรรครัฐบาลมีเงินกองทุนมากพอที่จะช่วยในการหาเสียงได้ โดยมีอุดมการณ์ที่จะช่วยตัวเองไว้ก่อน เพื่อจะได้มีโอกาสช่วยประเทศชาติภายหลัง

แต่จะโทษนักการเมืองของเรามากนักก็ไม่ถูก เพราะมันเป็นผลไม่ใช่เป็นต้นเหตุ ที่นักการเมืองต้องทำอย่างนี้ ต้นเหตุมันอยู่ที่ ความไม่รู้ของชนชาวไทยส่วนมาก ไม่รู้ว่าสิทธิคามรัฐธรรมนูญหมายความว่าอะไรและข้อสำคัญที่สุด ไม่รู้ว่าเพื่อจะใช้สิทธินี้ให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมจะต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย ขอยกพรรคกรรมกรของประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่าง

พรรคกรรมกรที่มีอำนาจปกครองประเทศอังกฤษในเวลานี้ มีผู้แทนของพรรคในสภาราว ๔๐๐ คนแต่สมาชิกที่ช่วยพรรคภายนอกสภาด้วยกำลังแรงและกำลังเงินนับไต่เป็นล้าน ๆ คน ที่ช่วยออกหาเสียง และเงินกันคนละเล็กน้อยเพื่อจะได้มีกองทุนมากพอที่จะตั้งตัวเป็นปึกแผ่นกันได้ และข้อ

สำคัญที่สุด เขาเชื่อกันว่าพวกผู้นำของพรรคจะมีความซื่อสัตย์ใช้เงินของพรรคให้เป็นประโยชน์ของพรรค และไม่ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่การก่อตั้งพรรคที่กล่าวมานี้ต้องใช้เวลานานนับสิบ ๆ ปี และในขั้นต้นมีผู้แทนในสภาสองคนเท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน ถ้าชาวนาของเรามีความรู้มีความฉลาดอย่างพวกกรรมกรอังกฤษ และช่วยกันเองโดยสละเงินกันครบครวละ ๑ บาทเท่านั้น ก็จะได้กองทุนถึง ๓ ล้านบาท ที่จะใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้มีผู้แทนในสภาได้ แต่ชาวนาส่วนมากที่สุดไม่รู้อะไรเลย ถึงจะรู้บ้าง ก็จะไม่เต็มใจจะสละแม้แค่ ๑ บาทเพราะไม่ไว้วางใจว่าเงินที่ออกไปนั้น จะได้ใช้เป็นประโยชน์ของพรรค เกรงว่าพวกผู้นำของพรรคจะเอาไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสียมากกว่า

อันความรู้นี้ได้ทำให้เสียเปรียบพรรคสหประชาไทย ซึ่งตามข่าวใน น.ส.พ. ต่าง ๆ ว่าได้แจกค่าเดินทางให้สมาชิกที่มาประชุมใหญ่ คนละ ๓๐๐ บาท รวมเป็นเงินกว่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท และตามข่าวใน “ชาวไทย” วันที่ ๓ ธันวาคม ว่าลูกพรรคจะได้ความช่วยเหลือในการเลือกตั้งคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท เป็นเงินกว่า ๔ ล้านบาท หมายความว่าพรรคสหประชาไทยมีเงินกองทุนไม่น้อยกว่า ๕ ล้านบาท ซึ่งต้องสันนิษฐานว่าได้มาจากหมู่ชนกลุ่มน้อยที่มีความรู้และเฉลียวฉลาดมากกว่าประชาชนส่วนมาก คือ นักอุตสาหกรรมที่มีจุดประสงค์จะให้ขึ้นไปตามถ้อยแถลง ของรัฐมนตรีเศรษฐกิจที่สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยได้กระจายเสียงเมื่อกลางเดือนพฤศจิกายนว่า นักธุรกิจต่างประเทศมีโอกาสดี ที่จะมาลงทุนสร้างอุตสาหกรรมสับปรก

กระป๋องแข่งขันกับฮาวายได้ เพราะค่าแรงกรรมกรต่ำ ซึ่งเป็นเหตุที่มีนโยบายกตราคาข้าวเปลือกให้ต่ำไว้ เพื่อค่าครองชีพและค่าแรงกรรมกรที่เป็นลูกหลานชาวนาจะได้ต่ำไว้ด้วย นักอุตสาหกรรมจะได้มีกำไรมาก ๆ จึงยอมสละเงินถึง ๕ ล้านบาท เพื่อสนับสนุนพรรคที่มีนโยบายราคาข้าวต่ำเพื่อประโยชน์ของเขาและชาวต่างประเทศที่ถูกชักชวนให้มาลงทุนในประเทศไทย ซึ่งหมายความว่าประชาชนส่วนมากทั้งชาวนาและกรรมกรจะต้องอดทนยากจนอยู่ เพื่อประโยชน์ของคนมั่งมีทั้งไทยและเทศ ซึ่งจะทำให้เพราะความไม่รู้นั่นเอง

ควรสังเกตว่า ในประเทศเกาหลีก็ดี ในไต้หวันก็ดี ชาวนาได้ราคาข้าวเปลือกเต็มเม็ดเต็มหน่วยเท่าราคาตลาดโลก คือ เกวียนละ ๒,๐๐๐ บาท และค่าแรงกรรมกรของเขาก็ยอมสูงเข้าระดับราคาข้าว แต่การอุตสาหกรรมของเขาก็เจริญก้าวหน้าได้อย่างดี ทำไมเขาทำได้ ก็เพราะนายทุนของเขาพอใจที่จะได้กำไรพอสมควร แต่นายทุนในประเทศไทยปรารถนาจะกอบโกยเอากำไรอย่างที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก่อนที่ชาวนาของเราจะตื่นตัวรู้สึกว่ามีสิทธิและจะใช้สิทธินั้นอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการครองและอยู่ดีกินดีอย่างแท้จริง

นี่แหละเป็นต้นเหตุที่ได้ตั้ง พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา กันขึ้นและพอมีหวังจะเป็นพรรคเข้าแบบตะวันตกเพราะคณะกรรมการอำนาจการของพรรค ส่วนมากไม่ปรารถนาจะสมัคผู้แทน หรือได้ประโยชน์ส่วนตัวอย่างใด แต่จะช่วยด้วยกำลังแรงและกำลังเงินเท่าที่จะสละกันได้ ทั้งด้วยเหตุที่มีการเลื่อมใสในนโยบายและจุดประสงค์ของพรรค จึงมีผู้ส่งเงินมาช่วยพรรคกัน

บ้าง ซึ่งแสดงว่า ยังมีชนชาวไทยที่มีจิตใจจะช่วยชาวนา ที่ยากจนโดยไม่
ได้หวังว่าจะได้ประโยชน์ตอบแทนใดๆ จึงทำให้มีกำลังใจที่จะดำเนินงานต่อไป
เพื่อจะได้มีผู้แทนนั่งในสภา แม้แต่เพียง ๕ — ๑๐ คนก็ยังมี ได้จะมี
โอกาสเสนอความต้องการของประชาชนส่วนมาก ซึ่งสถานีวิทยุแห่งประเทศ
ไทยเป่าประกาศเกือบทุกวันว่า ในระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลยอมทำ
ตามความต้องการของคนส่วนมาก และคงจะไม่มีใครคัดค้านว่า ความต้อง
การของคนส่วนมาก คือ ชาวนา ก็คือได้ราคาข้าวคืนนั่นเอง

ทีนี้เมื่อย้อนกลับเข้าประเด็นว่า จะเลือก คน หรือ พรรคการเมือง
ไหนจะดีกว่ากัน ต้องรับว่าสำหรับประเทศไทยตัดสินใจได้ยาก เพราะคง
ได้กล่าวมาแล้ว คนๆ เดียวไม่มีน้ำหนักในสภา ส่วนพรรคที่ตั้งขึ้นเพื่อบุคคล
ก็ไม่น่าเลื่อมใส จึงต้องลงความเห็น ว่า ควรประกอบกันทั้งสองอย่าง คือ
เลือกสมาชิกของพรรคที่ผู้นำเป็น คนดี จึงจะมีน้ำหนักในสภา.

แนวนโยบาย “พรรคสัมมาชีพ – ช่วยชาวนา”
ในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๑๒

เพื่อให้ชาติไทยบรรลุถึงซึ่งระบอบเสรีประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ และมั่นคง ประกอบกับปรารถนาจะให้คนไทยได้รับสิทธิตามระบอบประชาธิปไตยในฐานะเจ้าของประเทศ “พรรคสัมมาชีพ – ช่วยชาวนา” จึงขอประกาศกำหนดนโยบายอันเป็นอุดมคติของพรรค ซึ่งมีเจตนาจะช่วยเหลือประชาชนตามกาลสมัย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๑ บัญญัติไว้มิให้ผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี เมื่อเป็นรัฐมนตรีไม่ได้ก็ย่อมเป็นรัฐบาลไม่ได้ ฉะนั้นผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองต่าง ๆ ในชั้นต้นได้แต่ร่วมใจกันเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินงานในการที่จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวมและเพื่อร่วมกันจนเป็นเสียงข้างมาก รัฐบาลก็ย่อมจะต้องคล้อยตามความต้องการของผู้แทนราษฎร

ฉะนั้นในระยะนี้ “พรรคสัมมาชีพ – ช่วยชาวนา” จึงไม่ปรารถนาจะแสวงอำนาจที่จะตั้งตัวเป็นรัฐบาลแต่มีนโยบายที่จะช่วยเหลือชาวนาให้มีฐานะสม

แก่หมู่คนที่ยกย่องว่าเป็นกระดูกสันหลังของประเทศชาติและช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยไม่พอแก่การครองชีพทั้งหลายจะพยายามช่วยเหลือทั้งในและนอกรัฐสภาโดยเฉพาะในสามก้าน

๑. ด้านความรู้ จะต้องอบรมและสอนให้ประชาชนส่วนมากซึ่งเป็นชาวนาได้รู้ความหมายแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งนอกจาก “จะรักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ยังจะต้องให้รู้หน้าที่และสิทธิในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะทราบใดที่ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ในสิทธิของตน ตรานนั้นก็ยังไม่มีการบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ต่อเมื่อประชาชนส่วนมากซาบซึ้งในสิทธิของตนและใช้สิทธินั้นอย่างถูกต้อง นั้นแหละประชาชนชาวไทยจึงจะมีการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

“พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา” จึงมีนโยบายที่จะเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนส่วนใหญ่ คือ ชาวนาซาบซึ้งในหน้าที่และสิทธิของตนในระบอบเสรีประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒. ด้านการศึกษา ด้วยเหตุที่ลูกหลานชาวนาส่วนมากที่สุดได้รับการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนประชาบาลส่วนมากเพียงชั้น ป. ๔ (ถึงชั้น ป. ๗ มีน้อย) จึงมีความจำเป็นที่จะให้โรงเรียนประชาบาลมีประสิทธิภาพสูงให้นักเรียนรู้การศึกษาเบื้องต้นอย่างจริงจัง มิฉะนั้นจะไม่สามารถใช้วิธีการปลูกข้าวทำนาแบบแผนใหม่ อันมีวัตถุประสงค์ที่เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาและเศรษฐกิจของประเทศชาติด้วย

การศึกษาชั้นมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา จะสนับสนุนให้มีการแพร่หลายยิ่งขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งอาชีวศึกษา พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา จะสนับสนุนให้ขยายไปตามจังหวัดต่างๆ ให้มากที่สุด และพร้อมที่จะส่งเสริมครูอาชีวศึกษาให้มีสมรรถภาพอย่างจริงจัง โดยจะจัดให้มีสวัสดิภาพของครูทุกประเภทให้ดียิ่งขึ้น

ฉะนั้น “พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา” จึงมีนโยบายซึ่งในรัฐสภาจะเรียกร้องให้รัฐบาลเอาใจใส่และส่งเสริมให้โรงเรียนประชาบาลมีสมรรถภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ส่วนนอกสภาจะสอดส่องดูแลช่วยรัฐบาลให้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ จะหาทางช่วยครูประชาบาลให้มีฐานะที่ยิ่งขึ้น เพื่อเสนอให้รัฐสภาช่วยเหลือ ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นประโยชน์แก่ชาวนาและอาชีพอื่นทั่วไป

๓. ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่สุด “พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา” จะเรียกร้องให้รัฐบาลที่จะตั้งขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญ ดำเนินตามนโยบายที่รัฐบาลปัจจุบันได้วางไว้ในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๒ ที่ว่า “จะให้รายได้ประชาชนต่อบุคคลสูงขึ้น และเสมอภาคยิ่งขึ้น” ซึ่งหมายความว่า ผลของการพัฒนาจะต้องแจกจ่ายให้ทั่วหน้ากัน ไม่ใช่เป็นประโยชน์แต่เฉพาะคนกลุ่มน้อยที่เป็นคนมั่งมีเท่านั้น แต่จะต้องเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ด้วย คือ คนจนที่เป็นกรรมกรรับจ้าง เสมียนพนักงาน รวมทั้งข้าราชการผู้น้อยผู้รับเงินเดือนจะต้องมีรายได้สูงขึ้นตามนโยบายที่ได้วางไว้ ส่วนชาวนาที่ไม่ได้รับเงินค่าจ้างก็ต้องให้ได้รับความเสมอภาค เพราะรัฐบาลปัจจุบันได้วางนโยบายไว้ว่า ชาวนาจะต้องมี “ฐานะ

หักเหียมกับอาชีพอื่น ๆ” มิใช่จะให้หักเหียมแก่เฉพาะสถาบันชานาต่าง ๆ ซึ่งมีน้อยที่สุดเท่านั้น นั่นคือ ต้องให้ชานาขายข้าวเปลือกได้ในราคาสูงขึ้น จึงจะทำให้ชานาทั่ว ๆ ไป มีฐานะหักเหียมกับอาชีพอื่นได้

ตามข้อเสนอแนะของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ว่า “ควรกำหนดพรีเมียมในระดับอันสมควร เพื่อให้ราคากายในโดยเฉพาะข้าวเปลือกดีขึ้นพอประมาณ อันจะส่งเสริมให้ชานามีรายได้มากขึ้น” ซึ่ง “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชานา” เห็นว่า ราคาข้าวเปลือกนั้นควรสูงพอที่จะคุ้มต้นทุนการผลิตกับค่าครองชีพจึงจะทำให้ฐานะของชานาหักเหียมอาชีพอื่น ๆ ตามนโยบายที่วางไว้ได้ ทั้งจะต้องใช้พรีเมียมเป็นเครื่องมือสำหรับประกันราคาข้าวให้คงที่ในระดับพอสมควร จึงจะเป็นเครื่องจูงใจให้ชานาผลิตข้าวมากขึ้น จึงจะกล้างลงทุนซื้อปุ๋ยมากขึ้น เพราะราคาข้าวดี จะมีกำไรงาม ทำให้มีเงินเหลือพอที่จะช่วยให้ลูกหลานบุกเบิกที่ดินแยกออกไปตั้งรากฐานเป็นชานาต่อไป ทำให้มีการผลิตข้าวมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะเนื่องด้วยพลเมือง ที่จำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้พากันวิตกว่า ข้าวเหลือใช้ส่งออกนอกประเทศจะลดลงเป็นลำดับจนในที่สุดจะไม่มีส่งออกเลย ซึ่งจะกระทบกระเทือนเศรษฐกิจอย่างค้ำนึ่งไม่ถึง แต่ “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชานา” เชื่อว่าจะแก้ปัญหานี้ได้ ถ้าได้มีโครงการระยะยาว

ตามแนว ๓ ประการ

ประการที่ ๑. ต้องรีบเร่งจัดสรรประเภทที่ดินและช่วยให้ชานาบุกเบิกขยายที่ทำนาออกปีละ ๑ ล้านไร่ เพียงพอสำหรับการบริโภคของราษฎรที่เพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านคน (๑ ไร่ ต่อ ๑ คน)

ประการที่ ๒. โดยได้ราคาดีเป็นการจูงใจ และทำแปลงสาธิต (แปลงตัวอย่าง) อย่างกว้างขวาง เพื่อให้การให้ปุ๋ยแพร่ออกไปทั่วประเทศ จะทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นจากไร่ละ ๒๕—๒๖ ถึง เป็นไร่ละ ๔๐ ถึง ซึ่งใน ๑๐ ปี ข้างหน้า จะทำให้มีข้าวเหลือใช้ ๒ ล้านตันขึ้นไป

ประการที่ ๓. จะเร่งรัดให้นำผลการค้นคว้าของกรมการข้าวมาใช้ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เช่น การใช้ข้าวพันธุ์ดีซึ่งเหมาะแก่พื้นที่การทดลองของกรมการข้าวได้ผลไร่ละ ๑๐๐ ถึง เท่ากับข้าวมหัศจรรย์ของฟิลิปปินส์แต่ในประเทศไทยยังไม่สามารถนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ได้ เพราะราคาข้าวเปลือกต่ำเมื่อเทียบราคาปุ๋ย แต่จะนำข้าวมหัศจรรย์ของฟิลิปปินส์มาใช้ในประเทศไทยก็ไม่ได้ เพราะคุณภาพต่ำไม่ตรงกับลักษณะข้าวไทยที่มีชื่อเสียงในตลาดโลก ถ้าต้องการได้ผลผลิตสูงต้องใช้ข้าวที่มีฟางน้อย ต้นเตี้ย ฉะนั้นจะสำเร็จสมประสงค์ได้ก็ต่อเมื่อบังคับน้ำชลประทานให้ได้เป็นอย่างดีจึงจำเป็นต้องรีบเร่งสร้างระบบकुคลองส่งน้ำ ซึ่งแม้เขื่อนเจ้าพระยาได้สร้างเสร็จมานานแล้ว ก็ยังใช้น้ำชลประทานอย่างมีประสิทธิภาพสูงไม่ได้ และเพื่อจะได้ใช้น้ำชลประทานให้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ก็ควรจะมีโครงการปรับที่ดินสำหรับปลูกพืชหน้าแล้งด้วย ซึ่งจะต้องเป็นพืชอื่น ๆ นอกจากข้าวที่เป็นอาหารมนุษย์โดยตรงหรือทางอ้อม เช่น ข้าวโพค กับถั่วต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งควรส่งเสริมให้ผลผลิตมากกว่าเป้าหมายของแผนการเศรษฐกิจฉบับที่ ๒ ซึ่งกะว่าจะเพิ่มผลผลิตในด้านการเกษตรปีละ ๔% แต่ใน ๔% นั้น

รวมทั้งข้าวและผลการเกษตรที่ไม่เป็นอาหารมนุษย์ เช่น ยางพารา ฝ้าย และปอ ฉะนั้นในเป้าหมายจะเป็นอาหารต่างๆ นอกจากข้าวไม่ถึงปีละ ๒% แต่พลเมืองเพิ่มขึ้นปีละ ๓% อันหมายความว่าอาหารอื่น ๆ จะไม่พอกับความต้องการของพลเมืองที่ย่อมจะทำให้ราคาสูงขึ้นเป็นลำดับ และแม้ราคาข้าวจะต่ำ ค่าครองชีพก็ต้องสูงขึ้น เพราะราษฎรไม่ได้บริโภคแต่ข้าวอย่างเดียว ต้องมีอาหารอื่นประกอบโดยเฉพาะเนื้อสัตว์

ฉะนั้น “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จึงมีนโยบายเรียกร้องให้รัฐบาลบำรุงส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปศุสัตว์มากขึ้นเป็นลำดับ โดยใช้ผลผลิตอย่างข้าวโพด ข้าวฟ่าง เป็นอาหาร ซึ่งส่วนมากถูกส่งไปเลี้ยงสัตว์ในประเทศอื่น ปศุสัตว์ที่สำคัญที่สุดสำหรับชาวนาก็คือ โค กระบือ ซึ่งชาวนาส่วนมากยังต้องใช้ในการทำนาและเมื่อหมดอายุงานก็ยังเป็นอาหารอีกด้วย จึงควรบำรุงส่งเสริมให้มีจำนวนมากขึ้นเพียงพอกับความจำเป็นสำหรับทำนาโดยมีการบริการผสมเทียมคู่เดียวกับผสมเทียมโคที่มีอยู่แล้ว ประกอบกับปราบปรามลักลอบฆ่าลูกและแม่กระบือ และการโจรกรรมซึ่งทำให้ชาวนาได้รับความเดือดร้อนอย่างยิ่ง ฉะนั้นผู้ทำผิดกฎหมายในการนี้ควรได้รับโทษหนักขึ้นเป็นพิเศษ

สำหรับภาคอีสานที่ไม่อยู่ในโครงการชลประทานลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะสนับสนุนเรียกร้องให้รีบเร่งสร้างระบบคลองกู่ส่งน้ำสำหรับใช้น้ำจากเขื่อน และอ่างเก็บน้ำต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ

ยั้ง^{ขึ้น} และที่ไหนไม่มีเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำ ก็ควรขุดบ่ออากาศเพื่อใช้ในการทำนาตามแบบที่สำเร็จผลมาแล้วที่จังหวัดอุตรธานี และจะส่งเสริมให้ปลูกข้าวฟ่างในที่ดอนมากขึ้น เพื่อใช้เลี้ยงสุกร ซึ่งจะช่วยให้ชาวนามีรายได้สูงขึ้นอย่างแน่นอนและมั่นคง เพราะความต้องการสุกรจะมีมากขึ้นเป็นลำดับ

ฝ่ายการประมง ภัยเหตุที่ชาวนาส่วนมากอยู่ห่างไกลจากทะเล “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะสนับสนุนให้มีการค้นคว้าหาทางให้มีปริมาณปลาน้ำจืดมากขึ้น เช่น การเลี้ยงปลาในนาตามแบบที่ใช้ได้ผลดีในอินโดนีเซีย ส่วนการประมงทางทะเล “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะจัดการส่งเสริมให้มีการจับปลาตามวิธีการแผนใหม่ และป้องกันต่างชาติไม่ให้เข้ามาจับปลาในน่านน้ำของเราอย่างเด็ดขาดยิ่งขึ้น

ในด้านอุตสาหกรรม “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ผลการเกษตรเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานที่ตั้งอยู่ตามจังหวัดนอกพระนคร และโดยเหตุที่กรรมกรส่วนมากเป็นลูกหลานชาวนาที่พากันมาทำงานในกรุงเทพฯ “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะต้องช่วยกรรมกรให้ได้ค่าแรงสูงพอกับการครองชีพ การพัฒนาใด ๆ ก็จะต้องได้รับส่วนให้มีรายได้สูงขึ้นตามลำดับ ตามระบบนายทุนปัจจุบันที่ปรากฏในประเทศที่พัฒนามาแล้ว และตามจุดประสงค์ของแผนการเศรษฐกิจที่จะให้ “รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้นและเสมอภาคยิ่งขึ้น” เพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์ของกรรมกร ซึ่งส่วนมากเป็นลูกหลานชาวนา “พรรคสัมมาชีพ — ช่วย

ชานา” จะสนับสนุนให้มีการตั้งสมาคมกรรมกรในอาชีพต่าง ๆ คู่ๆ ทีเดียว กับประเทศพัฒนา

คงได้กล่าวมาแล้ว “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชานา” ไม่ปรารถนาจะ แสวงอำนาจตั้งตัวเป็นรัฐบาล แต่มีนโยบายที่จะเอาใจใส่โดยเฉพาะในปัญหา การเมืองที่เกี่ยวกับชานาและการเกษตร ซึ่งไม่เป็นส่วนอย่างเด่นชัดในนโยบายของพรรคการเมืองอื่น ๆ ปัญหาการเมืองที่กระทบกระเทือนชานาและการเกษตรของประเทศชาติอย่างสำคัญที่สุด มีอยู่ ๒ ประการ

ประการที่ ๑. การประกอบอาชีพของชานาก็เหมือนมนุษย์ทั้งหลาย คือต้องการให้มีรายได้สูง ซึ่งสำหรับชานาก็หมายความว่า ต้องการให้ขายข้าวให้ได้ราคาดี และที่ไม่ได้ตามความต้องการก็เพราะถูกเก็บภาษีซ้อนไม่เป็นธรรมและขาดความเสมอภาค ถ้าชานาทัวไปซาบซึ้งรู้จักใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญก็จะเรียกร้องเอาได้อย่างแน่นอน เมื่อชานายังไม่รู้จักสิทธิของตนและใช้สิทธิไม่เป็น “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชานา” ก็จะต้องทำหน้าที่แทนชานาในเมื่อได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎร เพื่อนำสิ่งที่ชานาประสงค์ไปเสนอรัฐบาลพิจารณาช่วยเหลือต่อไป

ประการที่ ๒. ปัญหาสำคัญที่สุดก็คือ การผลิตข้าวให้เพียงพอกับการใช้ภายใน และ ส่งออกนอกประเทศเป็นปัญหาที่ “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชานา” เห็นว่า ไม่ได้รับการเหลียวแลเพียงพอจากรัฐบาลตามสมควร ในปัจจุบันการค้นคว้าทดลองไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันหรือกระทรวงเดียว แต่ถูกกระจัดกระจายไปหลายกระทรวงทบวงกรมซึ่งต่างคนต่างดำเนินงานตามนโยบายของตนและในบางกรณีเป็นนโยบายที่ขัดแย้งกันชัดๆ

แต่ก็ไม่มีใครตัดสินว่า ควรทำอะไรแน่ กลับต่างคนต่างทำกันตามอำเภอใจทำให้สิ้นเปลืองเงินแผ่นดินโดยใช่เหตุและไม่มีเป้าหมายปลายทางที่แน่นอนแต่อย่างใด “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” จึงเห็นว่า ควรมีโครงการระยะยาวตามแนวที่เสนอ ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันเดียว จึงจะประสานงานให้เข้าแนวอันเดียวกันได้

อันโครงการระยะยาวตามแนวนโยบายเช่นนี้ ควรจะเป็นส่วนหนึ่งในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๒ ซึ่ง “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” เห็นว่า ที่มีเป้าหมายให้ผลผลิตด้านเกษตรเพิ่ม ปีละ ๔% เทียบกับการเพิ่มผลผลิตในด้านอุตสาหกรรม ถึง ๑๐% นั้น ไม่สมมูลย์กัน จึงควรมีการลงทุนในด้านเกษตรมากขึ้น ฉะนั้น “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” จึงมีนโยบายที่จะเรียกร้องให้รัฐบาลที่จะตั้งขึ้นใหม่ พิจารณาแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ ๒ เสียให้ต้องแท้ และแก้ไขเป้าหมายให้มีการเพิ่มผลผลิตในด้านเกษตรให้มากขึ้น ฉะนั้นนโยบายที่จะให้รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น และเสมอภาคยิ่งขึ้นย่อมเป็นไปได้ ชาวนาก็จะยากจนอยู่นั่นเอง

ถ้าสมาชิก “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” ได้รับเลือกตั้งไปนั่งในรัฐสภา ก็จะได้มีโอกาสอภิปรายโน้มน้าวใจให้สมาชิกพรรคอื่น ๆ สนับสนุนส่วนใด ๆ ในนโยบายของพรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา ที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย ส่วน “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” ก็จะสนับสนุนส่วนใด ๆ ของพรรคอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมดุจเดียวกัน

ส่วนนโยบายทั่วไป “พรรคสัมมาชีพ - ช่วยชาวนา” จะยกย่องเทอดทูนระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เคารพนับถือ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และสนับสนุนส่งเสริมศาสนาอื่นและ
ทุกลัทธิประเพณีที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี จะไม่สนับสนุน
ลัทธิที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย จะติดต่อกับ
ค้าขายเจริญสัมพันธไมตรีกับทุกประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตและ
ประเทศในเครือสหประชาชาติ

การสาธารณสุข “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะเรียกร้องและ
สนับสนุนให้รัฐบาลจัดการบริการด้านสาธารณสุขด้วยการจัดตั้งสถานีอนามัย
ประจำตำบลและหมู่บ้านขึ้นให้มากเท่าที่จะทำได้

การคมนาคม “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะช่วยปรับปรุงวิธี
การ การเดินรถขนส่งให้ประชาชนได้รับความสะดวกและรวดเร็ว และปลอดภัยยิ่งขึ้น

การสาธารณสุขโรค ไข้ และ ไฟฟ้า จะพยายามหาทาง
เรียกร้องให้รัฐบาลจัดให้มีราคาเสมอภาคทั่วราชอาณาจักร

การป้องกันประเทศ “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะส่งเสริม
และสนับสนุนให้ทหารของชาติมีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพพอสมควร
ที่จะป้องกันประเทศได้

การป้องกันโจรผู้ร้าย “พรรคสัมมาชีพ — ช่วยชาวนา” จะยกย่องและ
ส่งเสริมตำรวจและข้าราชการที่เข้าถึงประชาชน จะหาทางให้ข้าราชการที่
ทุจริตต่อประชาชนให้ลดน้อยลงโดยเร็วที่สุด และจะสนับสนุนให้ข้าราชการ

ที่ที่มีสมรรถภาพเพื่อปราบปรามให้ได้ผลดียิ่งขึ้น จะสนับสนุนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่ง “พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา” เห็นว่า การที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สามารถปกครองและปราบปรามโจรผู้ร้ายได้ทันทั่วทั้งที่กว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะอยู่ใกล้ชิตราษฎร

ระเบียบวิธีปฏิบัติราชการ “พรรคสัมมาชีพ—ช่วยชาวนา” จะขอ ร้องให้แยกหน่วยงานของรัฐบาลออกเพื่อความเหมาะสม ไม่ให้งานซ้อนงาน ไม่ให้แต่ละหน่วยงานก้าวก่ายกัน หน้าที่เกษตรก็เกษตร หน้าที่ศึกษาก็ ศึกษา หน้าที่มหาดไทยก็มหาดไทย มิฉะนั้นแล้ว ข้าราชการจะมีนายหลายคน ทำให้การทำงานไม่ได้ผลเท่าที่ควรและเสียเงินงบประมาณโดย ไร้เหตุ.

การอภิปรายทั่วไป

ในระหว่างเดือนที่แล้วมาหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ได้ลงข่าวเรื่องการอภิปรายทั่วไปกันมากมาย กวี่ยเหตุอะไรก็ย่อมทราบกันดีแล้ว ฉะนั้นผู้อ่านอาจจะเห็นว่าบทความนี้ “ ล้าสมัย ” เสียแล้ว แต่ที่ข้าพเจ้าหาญเขียนขึ้นนั้นก็เพราะเป็นการออกความเห็นจากแง่ที่เข้าใจว่ายังไม่มีผู้อื่นกล่าวถึงประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ก็เพราะได้รับคำบอกเล่าว่าหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลงข่าวว่า ข้าพเจ้าเห็นควรมีการอภิปรายทั่วไปทุกเดือน

ย่อมทราบกันว่าในรัฐธรรมนูญมีการอภิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติอย่างหนึ่ง (มาตรา ๑๓๐) กับการอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐบาลซึ่งย่อมต้องลงมติอีกอย่างหนึ่ง (มาตรา ๑๓๕) และเข้าใจว่าได้มีการโต้เถียงกันว่าพรรคประชาธิปไตยควรขอให้มีการอภิปรายอย่างไร คือตามมาตรา ๑๓๐ หรือมาตรา ๑๓๕

ข้าพเจ้าได้อ่านบทความหนึ่งในหนังสือพิมพ์ ซึ่งในบทความนั้นผู้เขียนออกความเห็น ว่า “ ไม่มีพรรคใดในโลกที่จะขอให้มีการอภิปรายทั่วไปโดยไม่

ลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลและพร้อมที่จะตั้งคณะรัฐบาล” (ถ้าชนะ) และออกความเห็นต่อไปว่า ถ้าพรรคประชาธิปัตย์ขอให้มีการอภิปรายตามมาตรา ๑๓๐ ก็เป็น “ การเล่นตลกที่น่าบ๊วคัส ”

ถ้าเป็นการเล่นตลกจริงคงที่มีผู้ออกความเห็นนี้ มาตรา ๑๓๐ ก็เป็นการเล่นตลกทั้งมาตรา และทั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญกับรัฐสภาที่ร่างและผ่านรัฐธรรมนูญ ก็ประกอบขึ้นด้วยจำพวกไม่น้อยคน ข้าพเจ้าจึงหวังว่าคนส่วนมากคงเห็นว่าไม่เป็นการเล่นตลก แต่ก็ควรพิจารณาว่ามาตรา ๑๓๐ มีจุดประสงค์อย่างไร

ผู้ที่สนใจอ่านข่าวการเมืองของประเทศประชาธิปไตย และโดยเฉพาะการเป็นไปในสภาสามัญอังกฤษ จะทราบดีว่าเขามีการอภิปรายทั่วไปกันเนื่อง ๆ และไม่เป็น การอภิปรายอันมีจุดประสงค์ที่จะล้มรัฐบาลโดยเฉพาะ แต่เพื่อทำหน้าที่ควบคุมราชการแผ่นดินประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเพื่อราษฎรผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาจะได้ทราบถึงการเป็นไปใน การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลคือสภาทำหน้าที่ Walter Bagehot (ผู้เรื่อรนามในการที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญอังกฤษ) เรียกว่า “ Informative Function ” ของสภาสามัญซึ่งแปลกว้าง ๆ ได้ว่า หน้าที่ให้ความรู้ (แก่ราษฎร)

ในรัฐธรรมนูญ ของเรารัฐสภาก็มีหน้าที่ควบคุมการแผ่นดิน และในการปฏิบัติหน้าที่สองวิธี (๑) ทั้งกระทั้ตามรัฐบาล ซึ่งก็ย่อมทราบกันดีว่าเป็นวิธีที่ ๆ มีประโยชน์สำหรับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ และส่วนมากเป็นเรื่องการบริหารในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะ ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับการงานทั่วไป และก็ทราบกันดีว่ามักมีการซักถามและตอบวทวนกันไปมาสามเพลงแล้วก็หมกกันผู้อื่นที่ไม่ได้เป็นผู้ตั้งกระทู้ไม่มีโอกาสอภิปรายออกความเห็นประการใด

วิธีนี้ได้ใช้กันในสภาของเรามานานแล้ว (๒) มีการอภิปรายทั่วไป หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า General Debate ซึ่งสมาชิกทุกคนมีโอกาสที่จะอภิปรายออกความเห็น

วิธีนี้เรายังไม่เคยใช้เลย แต่ในสภาสามัญอังกฤษเขาใช้กันอยู่เสมอสำหรับเรื่องสำคัญๆ เช่นเมื่อรัฐบาลแอตลีย์กู้เงินจากสหรัฐอเมริกา เมื่อลดราคากองทัพอากาศเมื่อเกิดสงครามเกาหลี และเมื่อเดือนกันยายนนี้เอง เรื่องการขยายกองทัพทั้งสามเพื่อเตรียมสู้ภัยจากคอมมิวนิสต์ และควรสังเกตว่าในสองกรณีหลัง ฝ่ายค้านเห็นด้วยและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล แต่ถึงกระนั้นก็ได้มีการอภิปรายกันถึงสามวัน

ย่อมทราบกันว่า รัฐธรรมนูญอังกฤษไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้ประเพณีแทนบทบัญญัติ และตามประเพณีวิธีที่จะมีการอภิปรายทั่วไปก็เพียงหัวหน้าฝ่ายค้านลุกขึ้นในสภาขอให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้สภามีการอภิปรายเรื่องนั้นเรื่องนั้น และรัฐบาลก็ยอมเสมอและมักเป็นผู้กำหนดเวลาให้การอภิปรายหนึ่งสองหรือสามแล้วแต่กรณี บางครั้งรัฐบาลเองเป็นผู้เสนอต่อสภาว่าจะทำอย่างไรอย่างนั้น และจะเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายทั่วไป

ที่รัฐบาลยอมตามคำขอของฝ่ายค้านหรือริเริ่มเปิดการอภิปรายเอง ก็เพื่อให้ราษฎรผู้ออกเสียงได้ทราบถึงคุณและโทษของการที่จะทำหรือที่ทำได้แล้ว ซึ่งก็เป็นการธรรมดาที่ฝ่ายรัฐบาลจะชี้ให้เห็นคุณและประโยชน์ต่างๆ ส่วนฝ่ายค้านก็มักจะชี้ถึงโทษหรือการบกพร่อง ฯลฯ และแม้ฝ่ายค้านสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล เขาก็ได้มีโอกาสตามทักเตือนหรือติเตียนวิธีปฏิบัติการของรัฐบาล และในที่สุดราษฎรก็เป็นผู้ตัดสิน

ฉะนั้นเขาจึงถือกันว่าการอภิปรายเป็นประโยชน์แก่ทั้งรัฐบาลและฝ่ายค้าน และในที่สุดเป็นประโยชน์แก่ราษฎร เพื่อตัดสินว่ารัฐบาลของเขาได้ทำหน้าที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ซึ่งเขาจะตัดสินไม่ได้ถ้าไม่ได้ฟังความเห็นทั้งสองฝ่ายคุยเกี่ยวกับผู้พิพากษาฟิงทนายของโจทก์และจำเลย

ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ ประเทศประชาธิปไตยที่แท้จริงจึงถือว่าฝ่ายค้านทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ เช่น Lippman นักประพันธ์การเมืองเรื่องนามของสหรัฐอเมริกา เรียกว่า The Indispensable Opposition คือฝ่ายค้านที่จำเป็นต้องมี และในประเทศอังกฤษหัวหน้าฝ่ายค้านถึงกับมีเงินเดือน

ที่นี้จะย้อนกลับมาถึงประเทศไทย ข้าพเจ้าเห็นว่าเราควรจะเริ่มใช้วิธีที่สอง สำหรับควบคุมราชการแผ่นดิน โดยมีการอภิปรายทั่วไปเพื่อวิพากษ์วิจารณ์การบริหารของรัฐบาลในปีที่แล้วมาแล้ว จะตรงตามนโยบายที่แถลงมาหรือไม่ได้ประโยชน์หรือมีความบกพร่องอย่างไร ฯลฯ และอยากให้เห็นให้เป็นประเพณีที่จะมีการอภิปรายทั่วไปในตอนปลายปีทุกปี ไม่ใช่ทุกเดือน

ข้าพเจ้าเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลที่มีโอกาสแสดงความสามารถในการบริหารแผ่นดิน เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายค้านที่จะได้มีโอกาสซักถามหรือติเตียนการกระทำของรัฐบาลอย่างกว้างขวาง และในที่สุดและสำคัญที่สุดเป็นประโยชน์แก่พลเมืองที่ออกเสียงและสนใจในการบริหารการแผ่นดิน

จากหนังสือพิมพ์ข่าวบ้านการเมือง

ฉบับที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๑

๕ คนชั้นกลาง

มีผู้อ่านบางท่านไม่พอใจในศัพท์ “คนชั้นกลาง” นี้

มีฝ่ายหนึ่งออกตัวว่า เป็นคนชั้นต่ำ ไม่น่าอ่านหนังสือพิมพ์ *กสิกร* กระมัง เพราะเป็นหนังสือพิมพ์สำหรับคนชั้นกลาง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งว่าไม่ชอบศัพท์นี้ เพราะดูเหมือนว่าการกสิกรรมไม่สมฐานะของคนชั้นสูง และยกตัวอย่างว่า “เป็นต้น ถ้าบุตรเจ้าพระยาอยากจะทำการกสิกรรมเล่า” ดูเหมือนหมายความว่าบุตรเจ้าพระยาเป็นคนชั้นสูง ไม่อยู่ในจำพวกที่หนังสือพิมพ์นี้จะพยายามเกอกุล

ความคิดทั้งสองฝ่ายที่กล่าวมานี้ ยังคลาดเคลื่อนกับความมุ่งหมายของคณะหนังสือพิมพ์ *กสิกร* แต่ต้องรับว่าศัพท์คนชั้นกลางนี้ได้แปลมาโดยตรงจากภาษาอังกฤษ คือ “The Middle Class” ซึ่งเป็นคนชั้นที่จำเป็นต้องมีทุกชาติและประเทศ ที่พยายามหาความเจริญและความศิวิไลซ์ (Civilization)

คำว่า “ความเจริญ” กับ “ความศิวิไลซ์” หมายความว่าอะไร จะขอเอาไว้พูดในคราวหน้า เพราะในฉบับนี้มีเรื่องอื่นมาก หน้ากระดาษ

สำหรับความเห็นบรรณาธิการเล็กน้อย จึงขออธิบายว่าตามความเห็นของข้าพเจ้า คนชั้นกลางนั้นหมายความว่าอะไร

พลเมืองในประเทศโดยมาก อาจแบ่งได้เป็นชั้น ๆ ดังนี้

๑. คนชั้นสูงกับชั้นข้าราชการ มีพระราชวงศ์ของพระมหากษัตริย์ กับขุนนางที่มีเชื้อตระกูลเก่าแก่ที่มีทรัพย์สินสมบัติมากมายมาแต่ดึกดำบรรพ์ ไม่ต้องกังวลถึงการเลี้ยงชีพโดยตรง

คนชั้นนี้ถึงแม้ไม่ต้องกังวลถึงการหาเลี้ยงชีพ ก็โดยมากทำประโยชน์ต่อชาติในทางราชการ แลทำได้ดีโดยเหตุที่มีทรัพย์สินสมบัติบริบูรณ์ จึงมีโอกาสและเวลาเล่าเรียนหาความรู้อย่างสูงภายหลังได้ใช้ผลของการศึกษานี้ในทางราชการคือ เป็นผู้ออกความคิดความอ่านในทางปกครอง ฯลฯ โดยไม่เห็นแก่เงิน หรืออีกนัยหนึ่งทำงานสำหรับชาติบ้านเมืองโดยแท้

งานปกครองของคนชั้นนี้ ย่อมมากกว่าที่จะทำเองได้ตลอด จึงต้องหาผู้ช่วยดูแลงานการแทน คือข้าราชการซึ่งเป็นจำพวกที่หาเลี้ยงชีพโดยรับเงินเดือน ไม่ได้ทำให้ทรัพย์สินแผ่นดินเพิ่มพูนโดยตรง แต่เป็นผู้ช่วยทางอ้อมโดยรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วประเทศเพื่อคนชั้นอื่น ๆ จะได้ทำมาหาเลี้ยงชีพได้โดยสะดวก หรืออีกนัยหนึ่งข้าราชการเป็นเครื่องมือของคนชั้นสูง สำหรับทำให้สมประสงค์คือ ความสุขของราษฎร ทั้งความเจริญของประเทศทั่วไป

๒. คนชั้นต่ำ เป็นชั้นที่มีทรัพย์สินน้อยแลโดยเหตุนี้การศึกษาที่ต่ำ จะแบ่งอย่างกว้างได้ ๒ ประเภท

ประเภท (๑) กสิกร ที่มีที่ดินเล็กน้อยพอหาเลี้ยงชีพไปได้ โดยใช้แรงของตัวเองเป็นพัน

ประเภท (๒) กรรมกร ซึ่งหาเลี้ยงชีพโดยทางขายแรงของตัว อย่าง
รับจ้างขุดดินเป็นต้น

๓. คนชั้นกลาง เป็นชั้นที่มีทรัพย์สินปานกลาง เพียงพอที่จะได้รับการ
ศึกษาศึกษา และโดยเหตุนี้จึงมักหาเลี้ยงชีพในทางใช้หัวคิด หรือความรู้ที่
ได้ศึกษามา จะแบ่งอย่างกว้างได้ ๓ ประเภท

ประเภท (๑) พ่อค้า ซื้อขายหากำไรเป็นผล

ประเภท (๒) พวกเขาขายความรู้ของตัวให้ผู้อื่นใช้ อย่างนายความ
แพทย์ ฯลฯ

ประเภท (๓) พวกเขาใช้ความรู้ของตัวมาหาผล โดยซื้อแรงหรือจ้างคน
ชั้นต่ำประเภท (๒) เช่นกสิกรที่มีทรัพย์สินพอเป็นทุนและมีที่ดินมากกว่าที่ตัว
จะทำเองได้ ต้องหาลูกจ้างมาช่วย หรือหัตถกรผู้ซื้อแรงคนชั้นต่ำมาดัดแปลง
ผลของการกสิกรรมทั่วไป มาเป็นสิ่งที่ขายได้ง่ายเข้า อย่างเจ้าของโรงสีจ้าง
คนสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร

ในระหว่างคน ๓ ชั้นนี้ ย่อมมีเส้นตัดต่อกันซัดไม่ได้ คงจะต้องมีการ
เหลื่อมกันอยู่บ้าง แต่คงเห็นได้ว่าทั้ง ๓ ชั้น มีประโยชน์ต่อชาติบ้าน
เมืองตามหน้าที่ของชั้นนั้น ๆ แลถ้าประเทศใดขาดไปชั้นหนึ่งชั้นใด ก็จะมี
ความเจริญแท้ไม่ได้

ในเมืองเรามี :-

๑. ชั้นสูงกับชั้นข้าราชการ พระบรมวงศานุวงศ์เป็นต้น ซึ่งเห็นได้ชัด
ว่าได้ทำประโยชน์ตามหน้าที่มาทุกรัชกาล กับข้าราชการผู้ช่วยคุณแลงานการ
ทั่วพระราชอาณาจักร

๒. คนชั้นต่ำ คือกสิกร ชาวไร่ชาวนากบฏกรรมกร ที่รับจ้างทำการ
อื่นๆด้วยน้ำพักน้ำแรงทั้งสองประเภท ในเมืองเราย่อม ทราบกันอยู่แล้วว่า
โดยมากมีทรัพย์สินน้อยแลการศึกษาต่ำมากจนถึงกับไม่มีเลยก็มี อย่างคนที่
อ่านหนังสือไม่ออก

แต่ ๓. คนชั้นกลางที่เป็นคนไทยมีน้อยที่สุด นับว่าระเบียบการเมือง
(Polity) ของเราโหดที่ตรงนี้ ถ้าพูดกว้างๆจะเปรียบเทียบได้ดังนี้

ประเทศเป็นพวกคน คนชั้นสูงเป็นหัว คนชั้นต่ำเป็นเท้ากับขา คนชั้น
กลางเป็นท่อนกลาง เชื่อมติดต่อกันให้เป็นตัว เพราะคนชั้นกลางมีหน้าที่
สำคัญมาก เช่นประเภท (๑) พ่อค้า มีหน้าที่ซื้อขายผลที่คนชั้นต่ำปลูก
หรือประกอบขึ้น ประเภท (๒) เช่นนายความมีหน้าที่ช่วยคนชั้นต่ำ
ด้วย เพื่อให้ได้รับความยุติธรรม ประเภท (๓) หัตถกร มีหน้าที่คัด
แปลงผลของกสิกรให้ขายได้ง่ายขึ้น กบฏกสิกรชั้นกลางยิ่งสำคัญใหญ่ เพราะ
ถ้าใช้ความรู้ในทางกสิกรรม ก็จะได้ผลจากที่ดินของประเทศยิ่งขึ้น และถ้ามี
มากคนทั่วประเทศก็จะพาให้กสิกรชั้นต่ำค่อยๆ ทำการกสิกรรมดีขึ้นเป็นลำดับ
ผลที่ได้จากแผ่นดินก็จะมากขึ้น งานของคนชั้นกลางประเภทอื่นก็จะ
มากอีกเหมือนกัน เพราะของก็จะมียาขายมากขึ้น เมื่อการซื้อขายมากขึ้น
นายความก็จะมียศมากขึ้น หัตถกรก็จะมียศของดิบสำหรับคัดแปลงมากขึ้น
เพราะรากของความเจริญอยู่ในการกสิกรรม

ตามนี้คงเห็นได้ว่า คนชั้นกลางสำคัญเพียงไร ในหน้าที่เชื่อมชั้นสูงกับ
ชั้นต่ำ คือเป็นชั้นที่ช่วยจำพวกชั้นสูงให้ได้ความสมประสงค์ คือความสุข
ของคนชั้นต่ำ และความเจริญของประเทศทั่วไป

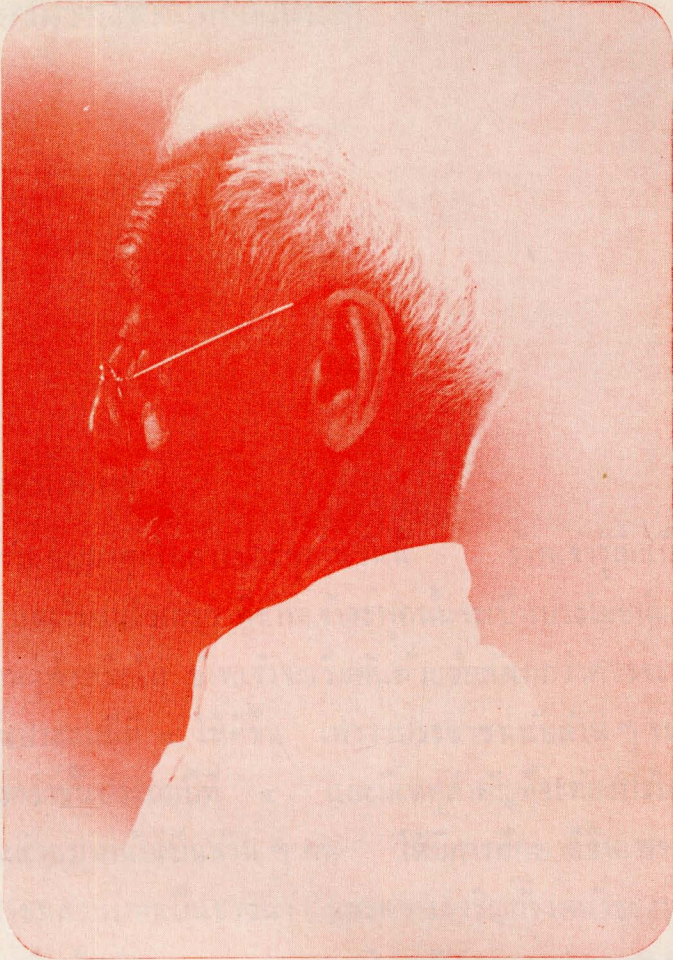
เพราะฉะนั้นไม่มีผู้ใดที่เป็นคนไทยควรรังเกียจหรือเห็นว่าเสียเกียรติยศ
ถ้าอยู่ในจำพวกคนชั้นกลาง เช่นบุตรเจ้าพระยาที่กล่าวไว้ข้างบนเข้ามาทำ
การกสิกรรมหาเลี้ยงชีพ ก็เป็นคนชั้นกลาง ถึงแม้ตัวข้าพเจ้าเองเป็นหม่อม
เจ้า ก็ยังรู้สึกภูมิใจที่เป็นคนชั้นกลางผู้หนึ่ง โดยเหตุที่ข้าพเจ้าเป็นกสิกร

ส่วนผู้ที่ปรารถนาเป็นคนชั้นต่ำ ก็ยังผิด เพราะเมื่อตัวได้มีการศึกษา
และพยายามใช้หัวคิด เนื่องจากการศึกษามาหาเลี้ยงชีพแล้ว ก็ได้ยกฐานะ
ของตัวจากคนชั้นต่ำ มาอยู่ในจำพวกคนชั้นกลาง เพราะคงได้กล่าวมาข้าง
บนนี้ จะชี้แจงแบ่งชั้นไม่ได้ ย่อมต้องมีการเหลื่อมกันเสมอ

ในที่สุดข้าพเจ้ายังหวังอยู่เสมอว่าคนชั้นกลางของไทยเรา จะทวีขึ้นทุก
วันตามหลังการศึกษาของประเทศทั่วไป และหวังใจว่าถ้าทวีขึ้นจริง ก็
จะทวีขึ้นในพวกกสิกรด้วย เพราะคงได้กล่าวมาแล้ว กสิกรรมเป็นรากแห่ง
เจริญของประเทศเรา

จากหนังสือกสิกร

ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๓

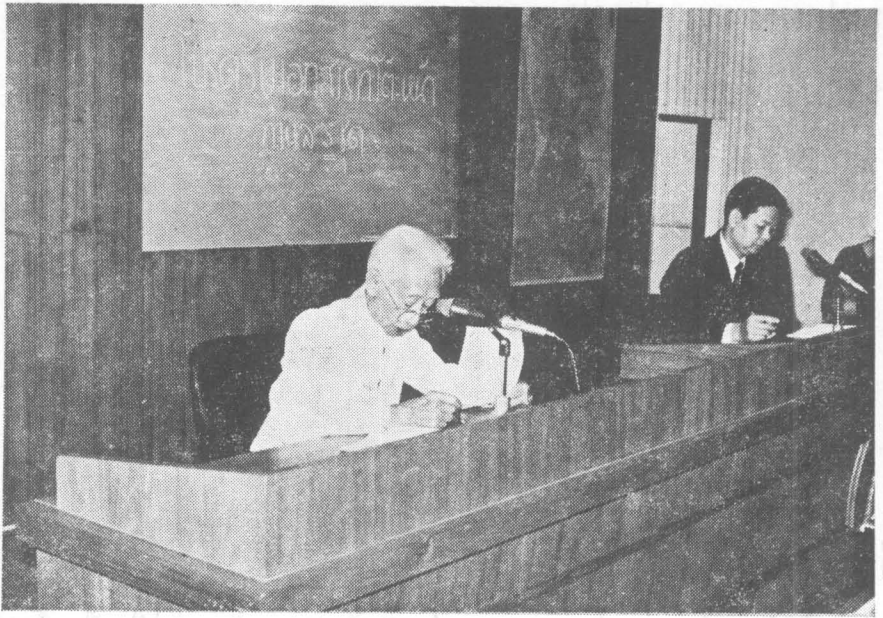

นิพนธ์ทางการศึกษา

เหตุใดเราจึงควรปรับปรุงการศึกษาเบื้องต้น
เพื่อประโยชน์ของชาวไทยส่วนมาก

ท่านผู้มั่งเกียรตินี้หลาย

ที่ข้าพเจ้าได้รับเชิญมาพูดในการประชุมในวันนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติ
อย่างยิ่ง และไม่แน่ใจเลยว่าที่ข้าพเจ้าจะพูดนั้นจะเป็นประโยชน์และเป็นที
สนใจของท่านผู้ฟังหรือไม่ ข้าพเจ้าจะเริ่มต้นด้วยข้อสังเกตว่าควรปรับปรุง
การศึกษาชั้นประถมปีที่ ๔ ให้ดีขึ้น เพราะประชาชนนับล้าน ๆ จะไม่ได้รับ
การศึกษาสูงกว่าชั้นประถมปีที่ ๔ และมีเหตุสำคัญที่จะต้องปรับปรุงเพื่อ
ให้ประชาชนส่วนมากนับเป็นล้าน ๆ คน ให้มีการศึกษาดีขึ้นเพราะเหตุใด
เพราะประชาชนส่วนมากเป็นชาวนา และความเจริญก้าวหน้าของประเทศก็
อาศัยชาวนาผลิตข้าวส่งออกนอกประเทศ ในสมัยก่อนการทำนาปลูกข้าวก็ได้
เป็นไปตามธรรมชาติ แต่ในสมัยนี้จะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย
จึงจะป้องกันให้เป็นไปตามคำทำนายของบางคนที่ว่า ภายใน ๒๐-๒๒ ปี
ประเทศไทยจะมีข้าวไม่พอกิน หมายความว่าแทนที่จะส่งข้าวออกนอก เรา

กลับต้องซื้อข้าวจากประเทศอื่นมาบริโภค ซึ่งจะกระทบกระเทือนเศรษฐกิจ
ของประเทศมากมาย ข้าพเจ้าเคาไม่ถูกว่าจะร้ายแรงเพียงใด ต้องขอชี้แจงว่า
ระหว่างนี้ ที่ดินสำหรับทำนาปลูกข้าวที่ยังไม่ได้บุกเบิกยังมีอยู่ และก็ได้บุก
เบิกออกไปทุก ๆ ปี บิลละ ๘ แสนถึง ๑ ล้านไร่ จนบัดนี้ทยอยครองทำนามี
ถึง ๕๑ ล้านไร่ ทั้งนี้เพราะผลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องหาที่
ทำมาหากินตามแบบที่เป็นมาแต่โบราณกาล คือ ที่ดินทำนาได้เพิ่มขึ้นตาม
จำนวนผลเมืองเป็นลำดับ และจะเพิ่มขึ้นจนหมดที่ดินทำนา เมื่อหมดที่ดิน
ทำนาก็แหละ เราจะจำเป็นต้องเพิ่มผลผลิตต่อไร่ขึ้นเป็นลำดับ เช่นเวลานี้
ผลผลิตต่อไร่ถั่วเฉลี่ยมีถึง ๓๐ ถัง จะต้องเพิ่มให้ได้ไร่ละ ๓๐ ถัง อันจะทำ

ให้เราปลอดภัยจากการเป็นประเทศที่ผลิตข้าวไม่พอกิน วิธีที่จะเพิ่มผลผลิตอย่างง่ายที่สุดก็คือ การใช้ปุ๋ย และถ้าใช้ปุ๋ยไม่เป็นไม่ถูกต้อง การใช้ปุ๋ยก็ไร้ประโยชน์ ก็ใครเล่าจะใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต ก็ชาวนาและเวลานี้ชาวนาใช้ปุ๋ยถูกๆ ผิดๆ เพราะขาดการศึกษา ที่พูดอย่างนั้นมิได้คิดขึ้นเฉยๆ แต่ได้ผ่านพบมาด้วยตนเอง กล่าวคือเมื่อปี ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าได้ดำเนินโครงการนาสาธิตโดยอนุมัติจากกรมการ อ.ส.ท. แห่งประเทศไทย เรียกในภาษาอังกฤษ ฟรีคอม พรอมซังเกอร์ แคมเปนจ์ ในโครงการนาสาธิตนี้ชักชวนให้ชาวนาทดลองใช้ปุ๋ยในที่นา ๕ ไร่ โดยให้ปุ๋ยเปล่าๆ และได้ทดลอง ๖๐๐ แห่ง โดยมีคำแนะนำให้ใช้ปุ๋ยอย่างไร และในเนื้อที่ ๕ ไร่ต้องใส่ปุ๋ยเท่าไร แต่ปรากฏว่าชาวนาและลูกหลานชาวนา นำที่ควรจะได้รับการศึกษาว่าพ่อแม่ถึงจบชั้นประถมปีที่ ๔ ก็คิดเนื้อที่ไม่เป็น และคิดสัดส่วนใส่ปุ๋ยก็กลักริดไม่ถูก หรืออีกนัยหนึ่งวิธีคิดเนื้อที่ กับวิธีสัดส่วน บัญญัติไตรยางค์ซึ่งเรียนมาในชั้นประถมก็ลืมหมด มารำลึกว่าชาวนานับล้านๆ ครอบครัวจะไม่ได้รับการศึกษาเกินประถมปีที่ ๔ คิดเนื้อที่และปุ๋ยควรใส่เท่าไรก็คิดไม่ถูก และข้าวไม่พอกินก็อาจจะเป็นไปได้

จะเห็นการปรับปรุงการสอนให้ดีและมีแบบเรียนให้ดีขึ้นด้วย ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นนักการศึกษา แต่มีความคิดเห็นตามสามัญชนและสามัญสำนึกว่าการสอนควรเป็นไปตามความเป็นจริงในชีวิตของลูกหลานเขา ขอยกตัวอย่าง โจทย์ตั้งให้เด็กในโรงเรียนคิดนับเป็นทำนองนี้ ระยะทางจากกรุงเทพฯ ไปเชียงใหม่ยาว ๘๐๐ กิโลเมตร รถไฟเดินชั่วโมงละ ๓๕ กิโลเมตร ฉะนั้นที่ชั่วโมงจะเดินทางถึงเชียงใหม่ รถจะต้องเดินทางกินเวลาที่ชั่วโมงๆ โจทย์อย่างนี้นักเรียนอาจจะคิดได้ในเวลาที่เรียน แต่เมื่อออกจากโรงเรียนก็ลืม

หมด เพราะไม่มีวันที่จะเดินทางไปเชียงใหม่ด้วยตนเองได้ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าน่าจะเปลี่ยนโจทย์ให้เป็นการทำนองดังต่อไปนี้

“นาย ก. มีนา ๓ ไร่บึงๆ ที่ ๑ กว้างยาวเท่านั้นเท่านั้น ไร่บึงที่ ๒ กว้างยาวเท่านั้นเท่านั้น ไร่บึงที่ ๓ กว้างยาวเท่านั้นเท่านั้น นาทั้ง ๓ ไร่บึงเป็นเนื้อที่ไร่”

และเพื่อสอนบัญญัติไตรยางค์ อาจจะสอนต่อไปว่า “นาย ก. ปรารถนาจะใส่ปุ๋ยเคมีไร่ละ ๒๐ กิโล ฉะนั้นควรคิดว่าไร่บึงหนึ่งต้องใส่ปุ๋ยเท่าไร” ข้าพเจ้าใคร่เสนอว่าถ้าสอนแบบนี้นักเรียนจะจำได้ง่ายกว่า เพราะได้เห็นที่นาอยู่รอบตัว ส่วนแบบเรียนนั้น อย่างที่ข้าพเจ้าถืออยู่นี้เป็นแบบเรียนวิทยาศาสตร์เบื้องต้น เล่ม ๔ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ที่ข้าพเจ้าขอวิพากษ์วิจารณ์เล็กน้อย เฉพาะตอนที่เกี่ยวกับการเกษตร บทหนึ่งว่า พืชได้รับอาหารจากดินและอากาศ นี่อ่านจากแบบเรียน “... พืชต้องการแร่ธาตุต่างๆ หลายชนิด พืชต้องการเหล็ก กำมะถัน โปแตสเซียม แคลเซียม แมกนีเซียม นอกจากนี้ยังต้องการไนโตรเจน คาร์บอนไดออกไซด์ ออกซิเจน...” นี่ข้าพเจ้าขอเสนอว่าให้ความรู้เกินสมองของเด็กที่จะจดจำได้ ถ้าจะดูจากแง่ความจริง คือสอนให้รู้ว่าพืชที่ต้องการอาหารสำคัญมี ๓ อย่างเท่านั้นคือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และแคลเซียม สอนเท่านั้นก็เพียงพอ และควรสอนว่าแต่ละอย่างมีประโยชน์อย่างไร สำหรับพืช นี้ไม่มีคำอธิบายเสียเลย ในบทที่ ๒ ยังมีเรื่องปุ๋ยว่าชาวนาโดยมากใช้มูลวัว ควาย ที่เขาเลี้ยงไว้ไถนานั่นเองใส่ในนาข้าว ซึ่งนักเรียนที่เป็นชาวนา ก็จะรู้ว่าไม่เป็นความจริง เพราะว่าโดยมากใช้สำหรับแปลงกล้าเท่านั้น แล้วอีกตอนหนึ่งว่า ปุ๋ยอีกชนิดหนึ่ง เช่น

ปุ๋ยเคมี มีไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และธาตุอื่น ๆ อีก ปุ๋ยชนิดนี้มีขายใน ตลาด มีแร่ธาตุแท้ ๆ ไม่มีอะไรปน ฉะนั้นเวลาทำนาใส่หน้าข้าวหรือไว้ผัก ควรเอาไปใส่ใส่ลงไปด้วย ตอนนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าให้ความรู้ไม่เพียงพอ น่าจะ ชี้แจงประโยชน์ของแร่ธาตุสำคัญ ๓ อย่างที่มีขายตามท้องตลาด เพราะบาง ชนิดเป็นปุ๋ยแอมโมเฟอสที่ใช้สำหรับใส่หน้าทั่วไป มีไนโตรเจนกับฟอสฟอรัส เท่านั้น และน่าจะสอนด้วยว่าปุ๋ยแอมโมเฟอสซึ่งมักมีเลขหมาย ๑๖—๒๐ ซึ่ง แสดงไว้บนกระสอบนั้น หมายความว่าอะไร และปุ๋ยอื่น ๆ ที่เขียนบนกระ สอบ ๒๐—๒๐ บ้าง ๒๐—๑๕ บ้าง หมายความว่าอะไร เป็นการคิดส่วน ร้อยตามหลักสูตร ป. ๔ ที่เคยเรียนมา ไม่เคยใช้ จึงลืมหมด แต่ถ้าใช้ใน การอาชีพก็จะเป็ประโยชน์ เพราะจะสามารถเปรียบเทียบราคาปุ๋ยต่าง ๆ โดยคำนวณปริมาณแร่ธาตุที่มีอยู่ในปุ๋ยที่ขายในตลาด และไม่หลงตาซื้อปุ๋ย ที่มีราคาถูก แต่ความจริงแพงเพราะมีแร่ธาตุน้อย ดังนี้เป็นต้น

ต่อมาว่ามีว่าปุ๋ยทำให้ดินดีขึ้น และว่าเราปลูกพืชซ้ำกันหลาย ๆ ปีในดิน แปลงเดียว พืชรุ่นหลัง ๆ ก็จะมีต้นเล็กลง ๆ จึงไม่ตรงความจริง เพราะใน การปลูกข้าว ปรากฏในภาคกลางส่วนมากในสมัยก่อนทำได้ไร่ละ ๓๐ ถึง เตียนนี้ก็ยังได้ไร่ละ ๓๐ ถึง โดยไม่ได้ใส่ปุ๋ย ซึ่งลูกชวานาที่รู้เห็นอยู่ ถ้าใน โรงเรียนสอนสิ่งที่ไม่เป็นความจริงปรากฏกับนักเรียน นักเรียนย่อมไม่เชื่อฟัง เขาเรียนแบบอื่น ๆ ก็ได้ ฉะนั้นควรชี้แจงว่าปลูกพืชที่คอนซ้ำกันหลาย ๆ ปี นั้น ทำให้ผลน้อยลงจริง อย่างปลูกข้าวโพดเป็นต้น แต่สำหรับที่นาที่น้ำท่วมเราได้น้ำและน้ำฝนที่ตกไหลมาในนาซึ่งชวานาเรียกว่าน้ำป่า ตะกอนที่ ตกจากหน้าหัง ๒ อย่างเป็นอาหารพืชมาก ผลผลิตไม่ลดน้อยถ้อยลง นอก

จากนี้ยังมีบทต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์กับกสิกร ส่วนน้อยคือชาวไร่ ได้แก้
บทว่าด้วยปลูกข้าวโพด ปลูกพืชบนเนินเขา แต่การปลูกพืชไม่ได้มีบทโดย
เฉพาะแม้เป็นพืชสำคัญที่สุดของประเทศ คุณจะถือเสียว่าเป็นของธรรมดา
ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง แต่แท้ที่จริงการปลูกข้าวมีนาดำและนาหว่านหลาย
วิธีซึ่งสมควรจะกล่าวถึง เพราะเด็กนักเรียนอยู่ต่างท้องถิ่นกัน อยู่ในย่าน
นาดำบ้าง อยู่ในย่านนาหว่านบ้าง ถ้าไม่มีแบบเรียนก็จะเป็นความรู้รอบตัว
เรื่องพืชควรเน้นให้นักเรียนทราบว่าเป็นพืชที่เป็นประโยชน์ที่สุดของประเทศ
ชาติ ซึ่งทำให้เรามีความเจริญก้าวหน้าจนบัดนี้ อันเป็นผลของการเห็นค
เห็นของชาวนาตลอดมา ฉะนั้นชาวนาในรุ่นลูกหลานชาวนาควรจะมีภูมิใจ
ในอาชีพของตน ไม่ควรถือเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย แต่เป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด
ในประเทศ

ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นนักศึกษา จึงไม่ทราบว่าคุณค่าที่กล่าวควรจะมีอยู่ใน
แบบเรียนได้หรือไม่ แค่นั้น แต่มั่นใจว่าลูกหลานชาวนาควรมีความรู้
ลึกซึ้งกล่าว คือภูมิใจในอาชีพของตน และความรู้ลึกซึ้งจะก่อเกิดขึ้นได้ก็โดย
การศึกษา ฉะนั้นจึงหวังว่านักการศึกษาที่มาร่วมประชุมวันนี้ จะแสดง
ความคิดเห็นให้ผู้ฟังรวมทั้งข้าพเจ้าทราบด้วย จะเป็นพระเดชพระคุณอย่างยิ่ง

หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ทรงบรยาย

เช้าวันพฤหัสบดีที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๔

ความเห็นบรรณาธิการ การศึกษา

คงมีบางท่านที่พิศวงว่าเหตุใด “หนังสือพิมพ์ *กสิกร*” ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์กสิกรรม จึงนำเอาเรื่องการศึกษามาพูด แต่ถ้าพิเคราะห์เหตุและถ้าอ่านต่อไปจะเข้าใจว่าจะเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า เราพึงปรารถนาจะให้กสิกรรมของประเทศเราเจริญขึ้นเป็นลำดับ ต้องอาศัยการศึกษาแห่งพลเมืองเป็นส่วนใหญ่

เดิมที่ข้าพเจ้าตั้งใจจะออกความเห็นเฉพาะตอนท้ายของพระดำรัสเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ซึ่งได้นำลงใน *กสิกร* เล่มก่อน เพราะตอนนั้นท่านรับสั่งถึงกสิกรรมศึกษาโดยตรง ได้ขอประทานพระอนุญาตพิมพ์พระดำรัสบางตอน แต่มีพระประสงค์ให้พิมพ์ตลอด เข้าใจว่าเพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจความติดต่อแห่งพระดำรัส เป็นการกันความเข้าใจผิดของผู้อ่าน จึงได้พิมพ์ลงทั้งหมด ต่อมาได้ทราบว่าหนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้ทักท้วงข้อความในพระดำรัสหลายฉบับ และได้มีผู้มาขอให้ข้าพเจ้าออกความเห็นในข้อที่รับสั่งถึงจำนวน (Quantity) กับรส (Quality) ของการศึกษา จึงพยายามออกความเห็นตาม

ความสามารถอันต่ำต้อย โดยหวังว่าผู้อ่านจะไม่เบื่อหน่าย เพราะความเห็น
ของข้าพเจ้ามักจะยืดยาว เนื่องด้วยมักสาวไปถึงรากและหลักแห่งเรื่องทีออก
ความเห็นนั้น เพราะเข้าใจว่าโดยสาวถึงรากและหลัก จึงจะมีความเห็น
สว่างและแจ่มแจ้งได้ เพราะฉะนั้นในเรื่องการศึกษาก็เหมือนกัน ในขั้นต้น
ต้องพิจารณาหัดก่อนว่า รัฐบาลควรจะจ่ายเงินสำหรับ

การศึกษา เพื่อประสงค์อะไร

สำหรับประเทศเราอาจแบ่งความประสงค์ได้เป็น ๓ ประการ

(๑) เพื่อใช้ผู้ที่ได้รับการศึกษาในการปกครองบ้านเมือง หรือพูดอย่าง
ธรรมดาเพื่อรับราชการ

(๒) เพื่อผู้รับการศึกษาจะได้อ่านหนังสือได้ เพื่อเบียดูเปิดตาและเพื่อ
หย่อนใจแห่งชีวิต (Pleasure in life)

(๓) เพื่อผู้รับการศึกษาจะได้ใช้การศึกษาในการเลี้ยงชีพ

(๑) ประเทศใหม่อย่างประเทศของเรา ในขั้นแรกต้องการเครื่องมือสำ
หรับปกครองบ้านเมืองมากกว่าอย่างอื่น คือข้าราชการ ซึ่งอย่างน้อยจำเป็น
ต้องอ่านและเขียนหนังสือได้ ต่อมาก็คงต้องมีข้าราชการที่มีความรู้ทางเทคนิค
ต่างๆ ซึ่งยังต้องอาศัยเรียนจากต่างประเทศไม่น้อย ทั้งนี้ย่อมทราบกันทุกคน
ที่ทราบด้วยว่าการศึกษาสำหรับข้าราชการในสมัยนี้ ถ้าคิดทั่วประเทศต้อง
นับว่าน้อยส่วน เพราะนักเรียนโดยมากอยู่ตามโรงเรียนประชาบาล ซึ่งไม่มี
หน้าที่จะเตรียมนักเรียนสำหรับเป็นข้าราชการ และเข้าใจว่าในพระดำรัสของ
เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ในข้อจำนวน (Quantity) ก็กับรส (Quality)
ก็มุ่งถึงโรงเรียนประชาบาลเป็นส่วนมาก เพราะฉะนั้นควรพิจารณาถึง

(๒) คือการศึกษาเพื่อให้ผู้รับการศึกษาและอ่านเขียนหนังสือได้เท่าทันนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลับไปอยู่บ้าน ซึ่งได้กับนักเรียนประจำบาลโดยมาก จะได้ประโยชน์อะไรจากการที่อ่านและเขียนหนังสือได้เท่าทัน

ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านหนังสืออย่างใหญ่ก็คือ การแผ่ความรู้ (Diffusion of Knowledge) ซึ่งเป็นการเปิดหูเปิดตาของผู้อ่านและนับว่ามีประโยชน์มาก แม้แต่อ่านหนังสือเล่นเพื่อหย่อนใจก็มีประโยชน์ เพราะเด็ก ๆ ที่ชอบอ่านหนังสือคงจะเป็นคนที่ดีกว่าเด็กซึ่งชอบเที่ยวเล่น แต่ข้อสำคัญและร้ายแรงในเมืองเรานั้น เด็กออกจากโรงเรียนประจำบาลไปอยู่บ้านแล้ว โดยมากไม่มีหนังสือจะอ่าน เพราะฉะนั้นวิชาที่เรียนมักไม่ได้ใช้เสียเลย ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง การศึกษาของเด็กโดยอ่านหนังสือเล่นเป็นวิธีไม่เลวเลย ข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่ออยู่ต่างประเทศ แม้แต่อายุเพียง ๑๑ ขวบก็ยังรับหนังสือพิมพ์สำหรับเด็กอ่านเล่นทุกอาทิตย์ นอกจากนั้นยังมีหนังสือพิมพ์เล่มเล็กสำหรับเด็กอ่านก็มาก หนังสือชนิดนี้มีประโยชน์มากสำหรับอบรมเด็กให้เป็นพลเมืองดี ให้ความมานะหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ แต่การแต่งเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าแต่งไม่ดีก็อาจจะอบรมไปในทางที่ไม่ดีก็ได้

ข้าพเจ้ารู้สึกเวลานี้ที่ได้ความรู้และหลักจรรยาจากหนังสือเหล่านี้เป็นอันมาก โดยไม่รู้ตัวว่าเรียน เพราะแต่งเป็นเรื่องสนุกและเพลินใจ ในเมืองเราหนังสือชนิดนี้ยังขาดอยู่มาก แต่ถึงแม้จะมีผู้แต่งและพิมพ์ขาย ก็เกรงว่าจะขายไม่ได้เท่าไร ยิ่งสำหรับเด็กชาวชนบทยิ่งแล้ว นี่เป็นเพราะอะไร เพราะเด็กไม่มีความกระหายอย่างหนึ่ง หรือเพราะจนไม่มีเงินจะซื้ออีกอย่างหนึ่ง และตามที่ได้สังเกตมาในระหว่างเด็กชาวชนบท สงสัยว่าความจนเป็นอุปสรรคสำคัญกว่าอย่างอื่น

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าต้องการศึกษาชนิดนี้ เพื่อเชิดชูพลเมือง โดยมาก
อ่านหนังสือได้เท่านี้ก็น่าจะให้แพร่หลายทั่วไป และจำนวนหรือ (Quantity)
เป็นข้อสำคัญ เพราะยังมีโรงเรียนและครูมากก็จะสอนเด็กได้มาก แต่การ
ที่อ่านหนังสือได้เท่านี้ ทั้งไม่มีหนังสือจะอ่านด้วย ในสมัยนี้ในประเทศ
ต่าง ๆ ที่รุ่งเรืองมักรู้สึกกันว่า ไม่มีประโยชน์เท่าที่ควรได้จากการศึกษา จึง
พยายามกันคิดแก้ไขให้การศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเป็นประเภท

(๓) คือให้การศึกษามีประโยชน์ต่อผู้เรียนในทางการหาเลี้ยงชีพ ซึ่ง
เป็นการยกชั้นอีกหลายเท่า และสำหรับการศึกษานิตนี้ ต้องการรสหรือ
Quality อย่างยิ่ง ดังจะได้อธิบายต่อไปข้างหน้า

คำ Quality นี้ ข้าพเจ้าเคยแปลว่าลักษณะ เพราะพูดถึงเข้าซึ่งต้องการ
ลักษณะภายนอกเป็นส่วนใหญ่ แต่สำหรับครูกับการศึกษาลักษณะภายนอก
ไม่สำคัญเท่า สิ่งที่เหมาะกับกระทรวงธรรมการทรงเรียกว่า “รส” ซึ่งถ้าพูด
ตามภาษาสามัญก็คือ ต้องการให้ครูกับการศึกษาเป็นครูที่ดี และการศึกษาก็ให้
ดีจนได้ตามความประสงค์ ความประสงค์นี้ตามพระดำรัสรับสั่งว่า “ควร
มุ่งถึงผลว่าจะให้ผู้สำเร็จการศึกษานั้นไปทำอะไร ควรมุ่งที่จะเพาะพลเมืองดีที่
จะรู้จักใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง ให้เด็กนั้นอาจเลี้ยงตัว
เองได้ ในอนาคต”

ทุกคนต้องยอมเห็นด้วยในความมุ่งหมายอันนี้ แต่ข้าพเจ้าขอเสนอว่าพระ
องค์เสนาบดียังตกข้อความอันสำคัญเสียในพระดำรัสของท่านตอนนั้น ในสมัย
นี้พลเมืองของเราทุกคนยอมเลี้ยงตัวได้ เพราะที่ดินว่างเปล่ามาก พลเมือง
น้อยจนต้องหากกรรมกรมาจากประเทศอื่น เมื่อสภาพเป็นดังนี้ไม่มีใครที่จะ
ต้องอดคงเลี้ยงตัวได้เสมอ แม้แต่ไม่รู้หนังสือสักตัวเดียวก็เลี้ยงตัวได้ดัง
ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ไม่เหมือนบางประเทศที่พลเมืองหากินไม่ได้จริง ๆ เพราะ

ที่ดินก็ไม่มี คนจะรับจ้างเป็นกรรมกรไม่มี จนกระทั่งรัฐบาลต้องให้ทานกิน
ไปวันๆ เพราะฉะนั้น การศึกษาของเราไม่ควรมุ่งแต่เฉพาะเลี้ยงตัวได้
จะต้องมุ่งให้เลี้ยงตัวได้ดียิ่งขึ้นกว่าไม่มีการศึกษา มีฉะนั้นการศึกษาก็จะไม่มี
ประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพเลย ข้อนี้แหละที่ข้าพเจ้าเห็นว่า เสนาบดีกระทรวง
ธรรมการควรเน้นความให้มากเข้า เพราะหัวใจความอยู่ที่ตรงนี้
คือรัฐบาลเราจะจ่ายเงินในการศึกษาทั่วไป ตามโรงเรียนประชาบาลเพื่อ
ประสงค์อะไร ถ้าความประสงค์มีแต่ให้พลเมืองอ่านหนังสือได้โดยมาก
อย่างรวดเร็วที่สุดที่จะทำได้ และปล่อยให้การหาเลี้ยงชีพเป็นไปตามธรรมชาติ
อย่างเดี๋ยวนี้ ก็ต้องการจำนวนหรือ Quantity เพราะคนไทยเราทุกคน
เลี้ยงตัวได้เสมอ การอดตายไม่มี ถ้าความประสงค์มีว่า จะให้การศึกษ
ช่วยให้การหาเลี้ยงชีพดีขึ้นกว่าเดิม ก็จำเป็นต้องนึกถึงรสหรือ Quality
เพราะครุฑตามโรงเรียนประชาบาลในเวลานี้ต้องนับว่ารสจางเต็มที่ ไม่มีความ
รู้พอที่จะสอนให้เด็กหาเงินได้ดีขึ้นแม้แต่เล็กน้อย

แต่การที่จะหา Quality นั้น ในเวลานี้มีข้อขัดขวางอยู่อย่างสำคัญคือ
เงินเดือนของครู ถ้าเงินเดือนต่ำอยู่อย่างเดี๋ยวนี้ตราบไต ก็จะหาครูที่ดีไม่
ได้ตราบนั้น ถ้าจะให้เงินเดือนของครูสูงขึ้นจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ
จากรัฐบาล เพราะเงินศึกษาพลีไม่เพียงพอ แต่ก่อนที่รัฐบาลจะจ่ายเงิน
ช่วยเหลือ จำต้องมีประกาศนโยบายอันแน่นอน ว่าการศึกษาที่จะให้พลเมือง
หาเลี้ยงชีพได้ดีขึ้นนั้น จะเดินแผนไหนอย่างไร

การหาเลี้ยงชีพของพลเมืองโดยมากก็คืออสิกรรม และตามพระคำรัส
สอนท้ายของเสนาบดีกระทรวงธรรมการก็บ่งชี้ว่า “การเพาะปลูกเป็นวิชา
สำคัญที่สุดสำหรับคนไทย” และท่านรับสั่งต่อไปว่า “ถ้าสามารถเกลี่ย

กล่อมให้คนเห็นความสำคัญของอาชีพได้แล้ว จะมีกลุ่มบุตรเข้าเรียนทางนี้มาก
ขอให้แนะนำให้รู้สึกว่าการออกแรงโดยสุจริตไม่เป็นการเสียเกียรติยศ แต่
กลับจะเป็นการภาคภูมิใจเสียอีก การนี้ถ้าสามารถทำได้สำเร็จเมื่อใดแล้ว เมื่อ
นั้นแหละจึงจะพูดได้ว่า เราได้จัดการศึกษาของเราสำเร็จลุล่วงไป ถ้าเด็กยังไม่
นิยมนิยามการทำมาหากินโดยสุจริตอยู่ตราบไต่แล้ว การศึกษาแห่งชาติก็นับว่า
ยังบกพร่องอยู่ตราบนั้น กระทรวงธรรมการจะตั้งโรงเรียนเพาะปลูกกัศิ คำ
ขายกัศิ ถ้าไม่มีคนเข้าเรียนแล้วก็ไม่ไ้ผลอันใด ทั้งจะเห็นได้ในการที่ชั้น
ประถม ๔, ๕ ต้องเลิกลี้มไปแล้วหลายแห่ง ควรอบรมเด็กมาแต่ต้น ให้น้อม
นิสัยไปในทางอาชีพ เมื่อโตขึ้นจะได้ประกอบอาชีพให้สมควรแก่ท้องที่ของ
ตน” ตามรับสั่งนี้ดูเหมือนว่าเด็กที่ออกจากโรงเรียนประชาบาลจะกลายเป็น
คนเกียจคร้านไม่ชอบทางเลี้ยงชีพออกแรงโดยสุจริต แต่แท้จริงความเห็น
อันต่ำของข้าพเจ้า เด็กที่ออกจากโรงเรียนประชาบาลโดยมากก็จะกลับไปทำไร
ทำนาอย่างพ่อแม่ การที่ชั้นประถม ๔, ๕ ต้องเลิกลี้มไปหลายแห่งนั้นเพราะ
อะไร เพราะวิชาที่เด็กเรียนไม่ได้ทำให้การเลี้ยงชีพดีขึ้นแล้ว ไม่ต้องสงสัย
ว่าจะมีเด็กเรียนต่อไป

“การอบรมเด็กมาแต่ต้น ให้น้อมนิสัยไปในทางอาชีพ” นั้นเป็นสิ่งที่
ควรยิ่ง แต่ไม่ปรากฏตามพระดำรัสว่าจะอบรมอย่างไร อย่งไรก็ดีจะอบรม
อย่างไรก็ตาม ถ้าผลที่สุดไม่ได้ทำให้การหาเลี้ยงชีพดีขึ้นก็ไม่มีประโยชน์อีก
เพราะฉะนั้นจะต้องพิเคราะห์ดูว่าจะทำอย่างไรการหาเลี้ยงชีพ จึงจะดีขึ้น
และจะอบรมสอนวิชาอย่างไรเด็กจึงจะน้อมนิสัยไปทางนี้

การหาเลี้ยงชีพดีขึ้นนั้นหมายความว่าอย่างไร พูดอย่างสั้น ๆ ก็ต้อง
หมายความว่า ให้พลเมืองโดยมากมีโภคทรัพย์มากขึ้น เพื่อฐานะการกินอยู่

จะได้สูงขึ้น คือแทนที่จะอยู่กระท่อมห้อมห่อได้อยู่เรือนฝากระดาน แทนที่จะนั่งกางเกงขาก๊วยเสื่อชั้นในได้นั่งผ้าสวมเสื่อชั้นนอกหมวกพร้อม แทนที่จะกินแต่ข้าวกับน้ำพริกได้กินหมูเป็ดไก่ แทนที่จะหาความเพลินใจโดยถูกโกงในการพนันได้มีหนังสืออ่านและหนังละครให้ดู ฯลฯ ความมุ่งหมายอันใหญ่ของรัฐบาลทุกประเทศก็คือ สภาพของพลเมือง ไม่ใช่ว่าจะหารายได้ทางภาษีอากรอย่างมากที่สุดเท่าที่จะหาได้ เมื่อหาได้มากจนรายจ่ายจำเป็นเพียงพอ เช่นการรักษาความสงบราบคาบเป็นอาทิ ก็ควรส่งเสริมสภาพของพลเมืองให้ดีขึ้น และสภาพของพลเมืองจะดีขึ้นได้ต่อเมื่อพลเมืองบังเกิดและรักษาโภคทรัพย์ให้มากขึ้นเป็นลำดับ รัฐบาลจะช่วยให้โดยหาทุนที่เสียคอกเบี้ยน้อย เช่นทางสหกรณ์กู้เงินเป็นต้น ช่วยในการจำหน่ายผลให้ได้ราคาดี เช่นทางสหกรณ์จำหน่ายผล กับช่วยแนะนำในทางเลี้ยงชีพให้บังเกิดผลมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและไม่ง่ายเลย เพราะเป็นการยืดยาวกว่าจะเห็นผล โดยเหตุที่ต้องทำการทดลองก่อน เมื่อไม่ทราบว่าจะทวีผลขึ้นอย่างไรจะสั่งสอนต่อไปก็ไม่ได้ การทดลองนี้เป็นหน้าที่ของรัฐบาล เพราะต้องใช้จ่ายเงินมากไม่มีบุคคลผู้ใดลงทุนไปได้ กรมกระทรวงไหนจะลองก็ตาม แต่ตามประเทศอื่นเป็นหน้าที่ของกระทรวงเกษตร ฉะนั้นรัฐบาลต้องตกลงใจเสียก่อนว่า จะพยายามให้พลเมืองทวีผลผลิตกรรมหรือไม่ ถ้าข้อนี้เป็นความมุ่งหมายแห่งรัฐประศาสน์นโยบายอันหนึ่ง ก็จำเป็นต้องลงทุนในการทดลอง เรื่องสถานีทดลองนี้ข้าพเจ้าต้องเก็บไว้พูดในเล่มหน้า แต่ในที่นี้ขอยกขึ้นกล่าวเพื่อแสดงว่า ฝ่ายการเกษตรกับฝ่ายการศึกษาของรัฐบาลจะต่างคนต่างไปกันคนละทางไม่ได้ ต้องร่วมมือกันทำ ฉะนั้นจึงเป็นที่น่ายินดีทราบจากพระคำรัสเสนาบดีกระทรวงธรรมการว่าได้ร่วมมือกันทำแล้ว

แต่การทดลองก็ดี การอบรมนิสัยเด็กก็ดี เป็นเวลานานกว่าจะได้ผล เพราะฉะนั้นควรเริ่มคิดจัดการวางแผนเสียแต่บัดนี้ แท้ที่จริงกระทรวงธรรมการได้วางแผนมาหลายปีแล้ว แต่โดยข้อขัดข้องหลายประการไม่ได้ดำเนินไปไกล แผนนี้ได้ถ่ายมาจากเกาะฟิลิปปินส์ซึ่งได้มาจาก ส.ป.ร. อเมริกาอีกชั้นหนึ่ง วิธีดำเนินการนี้ในอเมริกากำลังได้รับการส่งเสริมจากกระทรวงเกษตรของรัฐบาลกลางอย่างแข็งแรง เพราะในประเทศอเมริกาการศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับรัฐบาลกลาง ทุกมลฑล (State) ต่างดูแลการศึกษาของตน โดยเก็บภาษีสำหรับการศึกษาเอาเอง ทำนองเดียวกับเงินศึกษาพลี

กสิกรในอเมริกาก็ยังมีมากที่ได้รับการศึกษา ซึ่งค่อนข้างต่ำเพราะในสมัยนั้นไปนึกถึงจำนวน (Quantity) มากกว่ารส (Quality) เหมือนกัน ฉะนั้นกสิกรจำพวกนี้ก็เหมือนกสิกรสมัยเก่าทั่วโลกโดยมาก ที่ไม่ใคร่ยอมเปลี่ยนวิธีการหาเลี้ยงชีพให้ดีขึ้น เมื่อการหาเลี้ยงชีพไม่ดีขึ้น เด็กที่เป็นลูกกสิกรซึ่งได้รับการศึกษาคิดว่าพ่อก็มีความทุรนทุราย อยากหาเลี้ยงชีพอย่างอื่นที่ให้ฐานะการกินอยู่ดีกว่ากสิกรรม จึงมักพยายามเข้าไปรับจ้างหาเงินในเมืองต่างๆ การถ่ายเทของชาวชนบทเข้าไปในเมืองมากนัก ย่อมเป็นข้อร้ายสำหรับประเทศ เพราะผลที่สุกงานในเมืองก็จะมีพื่อให้ทำการกสิกรรมของชาวชนบทก็จะทรุดโทรมลงทุกวัน เมืองต่างๆ ก็จะทรุดโทรมลงเหมือนกัน (เพราะเมืองตั้งอยู่โดยอาศัยการกสิกรรมเป็นหลัก)

ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องอบรมเด็กที่เป็นลูกกสิกร ให้น้อมนินัยไปทางกสิกรรม เพื่อจะไม่ทิ้งอาชีพกรรม (Mode of living) ของพ่อแม่ ไปทำงานในเมืองมากเกินไป การที่จะน้อมนินัยของเด็กไปทางที่ต้องการนั้นมีอย่าง

เดียวคือต้องทำให้เด็กเห็นว่า ฐานะการกินอยู่และการหาเลี้ยงชีพทางสิ
กรรม ดีกว่าหรืออย่างน้อยไม่เลวลงกว่าไม่หากินในเมือง ที่จะทำให้เด็ก
เห็นเช่นนั้นก็มีย่างเดียว ต้องเปลี่ยนวิธีการการศึกษารวมของพ่อแม่ให้ดีขึ้น แต่
เมื่อพ่อแม่เป็นกสิกรรมเก่าไม่ยอมเปลี่ยนวิธีการ ก็ได้แต่สอนและอบรม
เด็กไปทางวิธีใหม่

วิธีที่เขาทำในอเมริกานั้น ครูโรงเรียนประชาบาลต่าง ๆ โดยความช่วยเหลือ
ของกรรมการอำเภอเกษตรอำเภอ ชกชนให้เด็กทั้ง “สโมสร”
ต่างๆ เช่นสโมสรปลูกข้าวโพด สวนผัก เลี้ยงหมูหรือเลี้ยงไก่ ฯลฯ หมาย
ความว่า เช่นเด็กที่เข้าสโมสรปลูกข้าวโพดเป็นต้น เด็กทุกคนที่เป็นสมาชิก
ต้องรับว่าจะปลูกข้าวโพด ๑ ไร่ โดยขอยืมจากพ่อ ทั้งขออนุญาตพ่อใช้
เครื่องมือกับสัตว์พาหนะด้วย แต่แรงที่ทำงานต้องเป็นของตัวเองทั้งสิ้นพันธุ์
ที่ปลูกและวิธีปลูกรักษาต้องทำตามวิธีแนะนำของครู และพันธุ์กับวิธีปลูก
ต้องดีกว่าพันธุ์วิธีปลูกของพ่อ

เมื่อข้าวโพดสุกถึงเวลาเก็บ พวกสมาชิกก็นำข้าวโพดมาประกวดกัน ของ
ใครดีที่สุดในไร่ได้รับรางวัล ส่วนข้าวโพดที่ตัวปลูกขายได้ก็เป็นของเด็ก คือไม่
ให้พ่อแม่เอาเสีย

สโมสรเวลานี้ได้ผลดีทำให้เด็ก ๆ ชอบการกสิกรรม และยิ่งกว่านั้นทำให้
พ่อใคร่เห็นด้วยในวิธีการการศึกษารวมใหม่ เพราะปรากฏตามที่ลูกทำว่าดีจริง
ต่อมาสโมสรพ่อค้า (Chamber of Commerce) ของพลเมืองที่ร่วมมือกัน
ช่วยให้รางวัลบ้างซื้อพันธุ์หมูหรือไก่ที่ดีให้บ้าง ฯลฯ เพราะพวกพ่อค้าก็รู้สึก
ว่าความเจริญของเขาจะเพิ่มขึ้น ต่อเมื่อผู้บังเกิดทรัพย์คือกสิกรได้มีความ

เจริญขึ้นก่อน จนผลที่สุกในกระทรวงเกษตรอเมริกาได้ตั้งกรมพิเศษขึ้น
สำหรับดูแลการสโมสรเด็กต่างๆ ทั่วประเทศ และเดี๋ยวนั้นได้เรียกกันทั่วไปว่า
๔ H Clubs (สโมสรอักษร H ๔ ตัว) ซึ่งหมายความตามที่ “ พันธุ์ไทย ”
ได้อธิบายในเรื่องการศึกษาของท่านใน *กสิกร* เล่ม ๑๐ ปีนี้ คือความประสงค์
ของการศึกษานั้น เพื่อเตรียมเด็กสำหรับหน้าที่ในชีวิตของตนโดยสอนและ
ฝึกหัด

(๑) Head คือหัวสมองให้ “ รู้จักคิด ” “ รู้จักเทียบเหตุผล ” จึง
จะ “ รู้จักวางแผนแผนสำหรับการเลี้ยงชีพของตนให้ดียิ่งขึ้น ”

(๒) Hand คือมือให้ “ รู้จักทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ” “ และให้สันทัด
ในการงาน ” “ ที่จะเป็นทางหาเลี้ยงชีพของตน ”

(๓) Heart คือนำใจให้ “ มีหัวใจประกอบด้วยเมตตากรุณาให้ซื่อสัตย์
สุจริต ” “ ให้รู้จักการมนุษยธรรม ” เพื่อในการเลี้ยงชีพจะได้เป็นคนซื่อตรง
ซึ่งในที่สุดจะเป็นผลแก่ตนมากกว่าฉ้อโกง กับเพื่อให้เป็นพลเมืองดี

(๔) Health คือสุขภาพให้ “ ร่างกายแข็งแรง ไม่อ่อนแอหรือช้ำโรค
เพื่อจะหาเลี้ยงชีพได้สะดวก ไร้การเจ็บไข้ ซึ่งตัดเวลาหาเลี้ยงชีพและความ
สุขของตนอย่างมากมาย กับเพื่อเป็นพลเมืองดี เพราะทุกชาติต้องการคนที่
แข็งแรง เพื่อบังเกิดโภคทรัพย์อย่างหนึ่ง กับรักษาดินแดนของประเทศอีก
อย่างหนึ่ง Motto หรือคำมั่นมุ่งหมายใจของสโมสรเหล่านี้มีว่า “ To make
our best better ” แปลเป็นภาษาไทยว่า “ จงทำที่ที่ดีที่สุดของเราให้ดียิ่งขึ้น ”

การประกวดผลกิจกรรมของนักเรียนในสโมสรเวลานั้น ก็ได้ขยายการออก
เป็นประกวดกันในระหว่างตำบล อำเภอและจังหวัดต่างๆ จนรางวัลของ
เด็กต่างๆ นับเป็นเงินไม่น้อย

ความคิดที่ทงปวงนี้ ก็เพื่อจูงใจให้เด็กทั้งหลายนั้นหันสยไปทางกสิกรรม และปรากฏว่าได้ผลอย่างดี แต่ข้อสำคัญอันหนึ่งในแผนนี้ ก็คือครูตามโรงเรียนประชาบาล ซึ่งนอกจากสอนหลักเบื้องต้นแห่งวิชากสิกรรม ยังต้องชักชวนให้เด็กทั้งสโมสรม และช่วยเกลี้ยกล่อมให้พ่อของเด็กริมที่ให้ลูกทำการเพาะปลูก และข้อสำคัญที่สุดเมื่อลูกได้ผลก็ไม่เอาเสียเอง แปลว่าครูไม่หมกหน้าทีเมื่อออกจากห้องเรียน หน้าทีสำคัญอยู่นอกห้องเรียนในขณะที่เกลี้ยกล่อมทงนกรเรียนและพอนกรเรียน เมื่อทำการสำเร็จทุกคนต้องเข้าใจว่าที่องการครูที่ดี ก็ยวสหรือ Quality ของการศึกษาเนกนี้แล้วแต่สหรือ Quality ของครูจะทงหลักสูกหรือยงไรก็ตาม ถ้าครูทำตามหลักสูกไม่ได้ ก็เท่ากับไม่ได้สอน

ทีกล่าวมานั้นเป็นวิธีทีเชาอบรมเด็กในอเมริกา ทีเกาะฟิลิปปินส์ ทีได้ดยแบบนั้นมา แต่ได้เพิ่มขนอกขงหนึ่ง เข้าใจว่าเพราะการศึกษายังต่ำกวาในอเมริกา ทงการกสิกรรมก็ไมก้าวหน้าเท่าอเมริกา ทงเด็กชาวฟิลิปปินส์ในก็ยังไม่กระหายหาเงินเท่าเด็กอเมริกา ยงกว่านชักขแรงเสียตวย หวังว่าการศึกษาจะทำตัวดีขนทางอื่นนอกจากกสิกรรม (คือไม่ผิดกับเด็กไทยเรานัก) เพราะฉะนั้นเขาจึงทงองทงตั้งฝักฝอนอบรมเด็กทีโรงเรียนทีเดียว โดยบังคับ (ไม่ใช่เกลี้ยกล่อม) ให้ทำสวนฝักทีโรงเรียน เด็กทุกคนมีแปลงเด็กของตัวทีจำเป็นทงองปลูกและรักษา เมื่อได้ผลก็เป็นของตัวจะเอาไปบ้านฝักพ่อแม่พี่น้องกินกันได้ ทงนี้โดยหวังว่าเด็กจะมีความปลาบปลื้มทีได้ฝักทีตัวปลูกเองอวดพ่อแม่และไปกินที่บ้าน ถ้าจะให้เด็กปลาบปลื้มยงขนก็ควรให้รางวัลสำหรับแปลงทีดี เมื่อเด็กรู้จักสนใจในการปลูกฝัก ครูก็ชักชวนให้มีส่วนฝักของตัวเองที่บ้าน ตอนนั้นยากขนเพราะเด็กมักท้อใจเก่ง ในขนแรกทำดีตอนปลาบฝักเหลว จึงจำเป็นทงองมีครูที่ดีทีจะคอยไปทรวางสวนของเด็ก

ตามบ้าน และคอยส่งเสริมเอาใจเด็กเพื่อไม่ให้เด็กกระอาเล็กทั้งเสีย ทั้งทำให้
ความติดต่อกับพ่อแม่ของเด็ก ให้พ่อแม่เห็นชอบในงานที่เด็กทำนั้น ต่อ
มาจึงมีสโมสรเด็ก มีการประกวดผล ฯลฯ อย่างเดียวกับที่อเมริกา ที่เกาะ
ฟิลิปปินส์เด็กที่เข้าเป็นสมาชิกสโมสรเหล่านี้ไม่น้อยนับจำนวนเกือบแสนแล้ว
จึงนับได้ว่าการของเขาที่ดำเนิน และเขาหวังว่าผลที่สุดเด็กเหล่านี้จะได้ดำเนิน
กิจกรรมดีขึ้นกว่าเก่าเป็นแน่

ที่เมืองเราได้เริ่มต้นขึ้นหนึ่งแล้ว แต่ไปติดเพียงนั้น เข้าใจว่าเป็น
เพราะความเข้าใจผิดเป็นส่วนไม่น้อย ตามที่ได้ทำกันมาแล้ว มีโรงเรียน
จังหวัดต่าง ๆ ที่ได้บังคับให้เด็กทำสวนผัก และสวนที่เด็กทำนั้นไม่แล้ว แต่
ติดเพียงนี้ยังไม่ได้เดินไปที่ชั้นที่สอง คือชักชวนให้เด็กทำสวนที่บ้าน ครู
กลับพยายามขยายสวนโรงเรียนให้โตขึ้นทุกที เพื่อหาทำไร ซึ่งแท้ที่จริงผิด
หลักแห่งความมุ่งหมาย ยิ่งกว่านี้สภาพของสวนโรงเรียนบางแห่ง จะทำให้
ได้ทำไรไม่ได้ตัวเอง เช่นโรงเรียนประจำมณฑลหนึ่ง ทราบว่ามีที่ดินไม่ถึง
๕๐ ไร่ และนักเรียนครูกสิกรรมราว ๓๐ กว่า พยายามจะทำให้มีทำไรแต่ไม่
สำเร็จ ถ้าจะคิดถึงเศรษฐกิจอย่างง่ายก็ต้องทราบได้ว่า สำหรับที่ ๕๐ ไร่ทำ
กัน ๓๐ คนมีทำไรไม่ได้ ถ้าจะมีได้ก็ต้องแปลว่า คน ๆ หนึ่งมีที่ไม่ถึง ๒ ไร่ก็
พอกิน ซึ่งทุกคนย่อมรู้ว่าเป็นไปไม่ได้ เหตุใดจน กรรมการมณฑลจึงพยายาม
ขึ้นธรรมชาติ ซึ่งเป็นของทำไม่ได้ตัวเอง

ที่พยายามตั้งนี้เข้าใจว่าเกิดจากคำติเตียนของผู้ใหญ่ในราชการ ซึ่งบ่น
หรือติว่าสวนโรงเรียนเหล่านี้ไม่มีประโยชน์ เพราะไม่เป็นสินค้า ปลูกแต่ผัก
กาดจนกินไม่ไหว ฯลฯ ในชั้นแรกต้องรับว่าข้าพเจ้าก็คิดเช่นนั้น ต่อเมื่อ
ได้อ่านเรื่องหลักและวิธีการดำเนินกสิกรรมศึกษาเบื้องต้น ของพระยาเทพ
ศาสตร์ฯ ใน *กสิกร* ปีที่ ๑ เล่ม ๖ จึงได้มาตริกตรองและสืบสวนถึงการศึกษ
เด็กชาวชนบทในอเมริกากับฟิลิปปินส์จึงซึมทราบ และเข้าใจว่าสวนโรงเรียน

นั้นไม่ใช่เป็นสวนตัวอย่างที่จะต้องทำให้เห็นว่ามีกำไร แต่แท้จริงเป็นห้องเรียนเหมือนห้องวิทยาศาสตร์ (Laboratory) สอนวิชาเคมีหรือฟิสิกส์ การสอนเคมีและวิทยาศาสตร์วิชาอื่น ๆ อย่างดีที่สุดก็คือ ครูต้องอธิบายและชี้แจงถึงหลักในห้องเรียน แล้วภายหลังนักเรียนไปทำเองในห้องวิทยาศาสตร์ แต่ในเมืองเราห้องวิทยาศาสตร์ยังมีน้อยเพราะแพงมาก จึงสอนวิชาเคมีไม่ค่อยได้ดี ส่วนวิชาสถิติกรรมก็เหมือนกันครูต้องอธิบายและสอนหลักแห่งวิชานี้ในห้องเรียน แล้วภายหลังนักเรียนไปทำเองในที่เพาะปลูก ซึ่งเปรียบได้ว่าเป็นห้องวิทยาศาสตร์ของวิชาสถิติกรรม และทุกคนย่อมทราบว่าเป็นห้องวิทยาศาสตร์ที่ถูกที่สุด เพราะการทำสวนผักต้องการที่ดิน (ซึ่งในเมืองเราหาได้ง่าย) พันธุ์ผักกับเครื่องมือเล็กน้อยเท่านั้น แต่ต้องเข้าใจว่าสวนโรงเรียนนั้นเป็นห้องเรียนอบรมเด็กให้น้อมนินัยไปทางสถิติกรรม ไม่ใช่ที่ปลูกผลเป็นสินค้า ถ้าได้ผลควรถือว่าสำหรับใช้กับบ้านเช่นเดียวกับสวนผักตามบ้าน ถ้ามีเกินต้องการจึงขาย ถ้าเกินขายก็ควรตองหรือทำเค็ม ฯลฯ ไว้เป็นโอกาสดีสำหรับสอนเศรษฐกิจแห่งบ้าน (Home Economics) ต่อนักเรียนสตรีซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่สตรีควรรู้ไว้บ้าง

ตอนที่สาม คือเมื่อเด็กได้ปลูกพืชประเภทใด เช่นข้าวเปลือก ข้าวโพด หรือถั่ว นั้นแหละจึงจะคิดถึงปลูกเป็นสินค้า แต่ต้องเป็นสินค้าของเด็ก ไม่ใช่ของโรงเรียน

ข้อสำคัญมีว่า การครั้งนี้จะสำเร็จสมประสงค์ทั้งเกาะฟิลิปปินส์หรือไม่ เด็กชาวฟิลิปปินส์ในกับเด็กของเรานินัยใจอกก็ไม่ผิดกันนัก น่าจะสำเร็จได้เท่าเขา ถ้ามีครูที่รสนหรือ Quality ดีคงมีคณคมไป ที่ว่าไม่สำเร็จเพราะอย่างนี้อย่างโน้น คนที่ว่าจะสำเร็จเพราะอะไร แต่ทั้งสองฝ่ายก็ได้แต่พูด ถ้าจะรู้จักได้แต่ลองทำจริง ๆ ไม่ต้องลองท้าวพระราชาอาณาจักร ลอง

อำเภอหนึ่งหรือจังหวัดหนึ่งก่อน อย่างเต็มที่โดยไม่เสียค่าเงินค่าครุค่าใช้
จ่าย ฯลฯ เช่นเดียวกับรัฐบาลได้ตั้งสหกรณ์กู้เงิน ซึ่งมีคนถมไปทีว่าจะ
ไม่สำเร็จเพราะอย่างไรอย่างนั้น แต่ผลที่สุดก็คือ

กระทรวงเกษตรได้ลงมือเพาะพันธุ์ข้าวแท้ (Pure Seed) มาจน ๓
ปีแล้ว ตามหลักวิทยาศาสตร์แห่งการเพาะพันธุ์อีก ๓ ปีก็ควรจะได้พันธุ์แท้
(Pure Seed) ซึ่งนอกจากลักษณะดีขึ้น ควรจะให้ผลจำนวนมากขึ้นด้วย
แต่การที่จะให้กสิกรเอาไปปลูกไม่ใช่เป็นของง่ายเสมอ เพราะไม่มีใครเชื่อจน
ปรากฏชัดว่าได้มากขึ้นจริง ข้าพเจ้าขอเน้นความว่า สำหรับกสิกรจำนวน
หรือ Quantity ยังสำคัญกว่าลักษณะหรือ Quality เพราะชาวนาจะไม่แน่ใจว่า
แม้แต่ลักษณะจะดีขึ้น ผู้ซื้อข้าวจะให้ราคาสูงขึ้นกว่าข้าวธรรมดาหรือไม่ และ
ตามที่เป็นมาแล้วในเมืองเรา เจกซื้อข้าวก็ไม่ขึ้นราคาให้เท่าไร ข้อสำคัญ
ต้องให้ได้จำนวนมากเข้า และวิธีหนึ่งที่จะให้เห็นว่ามากเข้าจริง ก็คือเกลี้ย
กล่อมให้เอาไปปลูกเป็นการประกวด อย่างเดียวกับอเมริกาและฟิลิปปินส์
ได้ให้พันธุ์ข้าวโพดที่นำไปให้เด็กปลูก ตอนนั้นก็ได้นำมาถึงวิธีทางวิทยา
ศาสตร์ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ฯลฯ ข้อสำคัญมีว่ารัฐบาลจะต้องการให้ได้ผล
ยิ่งขึ้นหรือไม่ และจะกล้าลงทุนลงมือหรือไม่ ถ้าจะดูตามรายงานรายได้ราย
จ่ายของแผ่นดิน จะเห็นได้ว่าการเงินของประเทศดีขึ้นมาก มีเหลือพอที่จะ
ทดลองในสิ่งที่จะเป็นผลกับพลเมืองชาวชนบท ซึ่งเป็นผู้ออกเงินภาษีอากร
ให้รัฐบาลเป็นส่วนมากที่สุด

การที่จะพยายามทวีจำนวนข้าวหรือพืชอื่นตามที่ข้าพเจ้าคิดได้ ก็มีหลัก
ตามที่เคยได้พูดมาแล้ว และก็ต้องอาศัยหลักวิธีการและวิทยาศาสตร์ของฝรั่ง
เพราะเขาได้ทดลองมาแล้วและได้ผลด้วย ที่จะให้เราคิดวิธีขึ้นใหม่ นอกแบบ

แผนที่ตั้งเป็นหลักมาแล้ว เห็นจะเป็น การยากเพราะนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงของเราไม่มี แม้แต่นักวิทยาศาสตร์ของเขาก็คิดวิธีอื่นไม่ได้ วิธีทวิผลสิกรรมคงได้อธิบายมาแล้วในเล่มก่อน ๆ พูดย่างกว้างมี ๒ ทางเท่านั้น คือ (๑) คนหรือครวหนึ่งต้องทำดินมากหน่วยเข้า โดยอาศัยเครื่องมือทุ่นแรงคน หรือ (๒) จากที่ดินหนึ่งหน่วยต้องเพิ่มผลขึ้นโดยใช้พันธุ์ที่ดีกว่าเก่า ใช้ปุ๋ยเพิ่มอาหารพืชในดินหรือใช้วิธีการเกษตรกรรมที่ดีกว่าวิธีเก่า

วิธีไหนจะก็แน่ต้องแล้วแต่การทดลอง แต่ไม่ต้องสงสัยว่าวิธีที่ใช้พันธุ์ที่ดีเป็นขั้นแรกในการทวิผล เพราะจะปลูกพันธุ์ที่ดีหรือพันธุ์ที่เลวค่าแรงและค่าใส่หุ่ยก็เท่ากัน ต่อขั้นนั้นขึ้นไปจำเป็นต้องใช้วิชาสิกรรม แม้แต่ทวิผลด้วยพันธุ์ก็อย่างเดียวกันต้องใช้วิชาสิกรรม เพราะถ้าไม่คัดเลือกพันธุ์อยู่เสมอ พันธุ์มักจะเสื่อมเลวลง

เพราะฉะนั้น การสอนวิชาสิกรรมให้เด็กซึ่งต่อไปจะเป็นกสิกรและพลเมืองโดยมาก คุณอกจะจำเป็นเพื่อส่งเสริมการทำงานของกระทรวงเกษตร มิฉะนั้นการเพาะพันธุ์ข้าวก็จะไร้ประโยชน์ลงไปมาก

เรื่องการสอนวิชาสิกรรม ที่เสนาบดีกระทรวงธรรมการรับสั่งในพระคำรัสว่า “ไม่ใช่เอาวิชาเพาะปลูกแบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมืองฝรั่งไปสอนชาวบ้านนอกนั้น ๆ ทั้ง ๆ แต่าง ถ้านำเอาไปสอนทั้งแต่างก็คงจะหาประโยชน์ได้น้อยเต็มที” นั้นคงจะเห็นด้วยกันทุกคน

วิชาหากินโดยมากมีความรู้ยู่สองฝ่าย ๆ หนึ่งในภาษาอังกฤษ เรียกว่า Science หรือ Theory คือวิทยาศาสตร์หรือลัทธิ อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า Art หรือ Practice คือศิลปะ ซึ่งอาศัยวิทยาศาสตร์หรือลัทธิสำหรับช่วยและชี้เหตุผลในการที่ทำจริง ๆ สื่คำนี้ในภาษาอังกฤษควบกันไปบ่อย ๆ เช่น Science

and Art of Engineering หรือ Theory and Practice of Medicine หมายความว่าทั้งสองว่าวิทยาศาสตร์กับศิลปะของวิชาวิศวกรรมหรือลัทธิกับศิลปะของวิชา วิทยาศาสตร์เป็นข้อความที่พิสูจน์แล้วว่าจริง ส่วน Art กับ Practice หรือศิลปะนั้น เป็น application คือเอากฎหรือความจริงตามลัทธิมาใช้ในการที่ทำ

ผู้ใดจะหากินในวิชาใดก็ตาม ถ้ารู้ทั้งลัทธิและศิลปะจึงจะดำเนินการเลี้ยงชีพของตนได้ ถ้ารู้ลัทธิไม่รู้ศิลปะ หรือรู้ศิลปะไม่รู้ลัทธิ จะหากินกับผู้ซึ่งสองไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นถ้ารู้แต่ศิลปะอย่างเดียว การที่จะได้การเลี้ยงชีพของตนเองขึ้น เป็นการยากที่สุดเพราะวิธีทำให้ขึ้น ต้องอาศัยลัทธิเป็นหลักจึงจะทำได้

ตัวอย่างง่ายที่จะชี้ให้เห็นว่าลัทธิกับศิลปะต่างกันอย่างไร ก็คือการรักษาไข้ เมื่อครั้งกระโน้นหมอมทุกคนและบุคคลโดยมากรู้ว่ายาควินินเป็นยารักษาไข้ พอเป็นไข้ก็ให้ควินิน บางทีก็หายบางทีก็ไม่หาย นี่เป็นศิลปะ (Practice) ที่ทำกันมาแต่ก่อน

ภายหลังมีนักปราชญ์ได้สืบสวนพบว่ามาเลเรีย (malaria) ในเลือดของมนุษย์ และได้ทดลองปรากฏว่ายาควินินเป็นยาที่ฆ่าตัวมาเลเรียได้ และไข้อื่น เช่น ไข้รากสาด (Typhoid) ฆ่าไม่ได้ โดยอาศัยข้อความจริงจากวิทยาศาสตร์นี้ ศิลปะก็ดีขึ้นทันที เพราะถ้าตรวจเลือดพบตัวมาเลเรียก็ให้ควินินทันที โดยเชื่อว่าจะหาย ถ้าเป็นไข้อื่นเช่น Typhoid เป็นไม่มีประโยชน์เลย ที่จะให้ควินินไม่ให้เสียดีกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศิลปะต้องอาศัยวิทยาศาสตร์หรือลัทธิรักษาจึงดีขึ้นได้

ในวิชาสถิติก็มีตัวอย่าง แต่ครั้งโบราณมาแล้ว สถิติได้สังเกตว่า ถ้าปลูกถั่ว คือพืชที่มีผลบางอย่าง พืชที่ปลูกตามมักได้ผลดี แต่บางทีก็ไม่เป็นตามคาดหมายโดยไม่รู้เหตุ เมื่อนักปราชญ์ได้สืบสวนทางวิทยาศาสตร์ จึงทราบเรื่องราว เป็นเพราะจุลินทรีย์ที่รากต้นถั่วคุดธาตุไนโตรเจนมาเลี้ยง เป็นปุ๋ย แต่ถ้าที่รากไม่มีปมก็รู้ได้ว่าไม่มีจุลินทรีย์ ต้นถั่วก็จะไม่งาม แล ปุ๋ยในดินจะไม่ออกขึ้น พืชที่ปลูกตามก็จะได้ผลดี จึงต้องแก้ไขให้มีจุลินทรีย์ โดยเอาเชื้อใส่บ้าง หรือดำดินเปรี้ยวทำให้จุลินทรีย์ตาย ก็ต้องใส่ ปุ๋ยแก้ หรือหาพืชตระกูลถั่วอย่างอื่นที่จุลินทรีย์ของมันทนดินเปรี้ยวได้ ถ้าไม่ทราบความจริงโดยวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ก็จะต้องงมเอาตามบุญตามกรรม การสถิติก็จะแก้ไขให้ดีขึ้นไม่ได้

ตัวอย่างอันง่ายนี้ก็เพื่อแสดงความจริงว่า Improvement (การที่ทำให้ดีขึ้น) เกือบทุกอย่างในสมัยนี้ ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์ ข้อความที่จริงอีกข้อหนึ่งนี้สำหรับวิชาทุกอย่าง กฎและหลักวิทยาศาสตร์ของวิชานั้นต้องได้กับทุกสภาพทุกประเทศ จึงจะเป็นวิทยาศาสตร์ได้ ต่างกันแต่ Application คือวิธีการที่เอากฎและหลักนั้นมาใช้ในการทำจริง

เช่นในวิชาวิศวกรรม ต้องมีเชื้อไฟจึงจะแปลงให้ออน้ำเป็นไอสำหรับ ขับเครื่องจักรไค้ และใน “แบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมืองฝรั่ง” ก็มักจะกล่าวถึงด่านหินหรือน้ำมันปิโตรเลียม (ขี้ไต้) และขี้แฉงถึงวิธีใช้สำหรับ ทำไอน้ำ ถ้าเราจะเดินตรงตามแบบฝรั่ง ขี้ไต้ด่านมาทำเชื้อไฟ ก็ย่อมต้อง เสียเงินมาก จึงตัดแปลงใช้พื้นหรือแกลบ แต่ลัทธิก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร ต้องมีเชื้อไฟจึงแปลงน้ำเป็นไอได้ เปลี่ยนแต่วิธีการหรือ Application คือ ใช้แกลบแทนด่านหิน

วิชาศกกรรมก็เหมือนกัน กฎและหลักแห่งวิทยาศาสตร์ศกกรรมได้กับทุกสภาพทุกประเทศ ต่างกันแต่วิธีที่ใช้หลักนั้น ๆ เช่นใน “แบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมืองฝรั่ง” มักแนะนำให้ปลูก Red clover (โคลเวอร์ชนิดแดง) สำหรับให้สัตว์กิน กับให้ธาตุไนโตรเจนเป็นปุ๋ยสำหรับพืชที่จะปลูกต่อไป แต่ในเมืองออสเตรเลียโคลเวอร์ชนิดนั้นขึ้นไม่ดีเขาก็เปลี่ยนแปลงหาโคลเวอร์ชนิดอื่น ส่วนในเมืองเราถ้าวะต้างปลูกง่ายที่สุด แต่ทั้งสามก็ตามหลักอันเดียวกัน คือต้องการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อได้ธาตุไนโตรเจนมาเป็นปุ๋ยสำหรับพืชที่ปลูกต่อไป ในนาข้าพเจ้าปีนี้ได้ปลูกข้าวโพดกับถั่วกระต้างก่อนปลูกข้าว (ตามที่ไต่เล่าในเล่ม ๔) เห็นผลอย่างชัดว่าข้าวดีกว่าทุกปีมาก แต่เสียใจที่จะเป็นการทดลองแน่ชัดไม่ได้ เพราะควายชาวบ้านหกรั่วเข้าไปกินเสียหลายคราว แต่เมื่อเกี่ยวและนวดแล้วก็คงจะเห็นได้บ้างว่า ได้ผลอย่างไร

อีกตัวอย่างหนึ่งใน “แบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมืองฝรั่ง” มักแนะนำให้ใช้ปุ๋ย Superphosphate เพื่อพืชจะได้ให้ผลมากเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ในเมืองเราในการปลูกข้าวทางปัตตานีใช้มูลค้างคาว ส่วนทางเมืองตราดใช้กระดูกควายเผาแล้วทำเป็นผง ทั้งสามก็ตามหลักอันเดียวกันคือพยายามให้ธาตุฟอสฟอรัส (Phosphorus) ซึ่งเป็นธาตุที่ทำให้พืชผลและเมล็ดมาก หรืออีกนัยหนึ่งถ้าธาตุฟอสฟอรัสในดินมีน้อย แม้แต่คันทงาก็ไม่ได้เมล็ดมาก

บางคนอาจจะพุดว่าเมื่อชาวนาเมืองตราดกับปัตตานีมีปุ๋ยใช้แล้ว จะต้องรู้ถึงธาตุฟอสฟอรัสหรือนักวิทยาศาสตร์ทำไม จึงขอเสนอว่าเมื่อพลเมืองมากเข้า ปุ๋ยเช่นมูลค้างคาวหรือกระดูกควายอาจจะหมดไปหรือน้อยลง จำเป็น

ต้องหาอื่นแทน ยิ่งกว่านั้นถ้าซื้อปุ๋ยอื่นมาแทนบางที่กลับถูกลง เช่นในเวลานี้
มูลค่างควายขากันในกรุงเทพฯ ๕๐ บาทเท่ากับน้ำหนัก ๒,๕๐๐
ปอนด์ ได้ฟอสฟอรัส ๑๒๕ ปอนด์ หรือ ปอนด์ละ ๕๐ สตางค์ ถ้าซื้อกระ
ตุ๋นที่บดด้วยเครื่อง ๒,๕๐๐ ปอนด์ เป็นเงินถึง ๑๒๕ บาท ถ้าคนไม่รู้ก็คง
จะเห็นว่ามูลค่างควายถูกกว่า แต่แท้ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะในกระตุ๋น
ป็น ๒,๕๐๐ ปอนด์ มีฟอสฟอรัส ๖๒๕ ปอนด์ ตกปอนด์ละ ๒๐ สตางค์
เท่านั้น ความรู้เรื่องนี้ซึ่งเป็นประโยชน์มากก็ได้จากหลักวิทยาศาสตร์ ถ้าไม่มี
หลักเกณฑ์ตามนี้ก็ต้องมหา

ได้ยกตัวอย่างเหล่านี้ก็เพื่อแสดงความจำเป็นที่จะต้องรู้ลัทธิ เพื่อจะคำ
เนินการศิลปะให้ดีขึ้น และแม้จะมีแต่ “แบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมือง
ฝรั่ง” เท่านั้นเราก็จะต้องอาศัยแบบเหล่านี้เพื่อสอนเด็กนักเรียนของเรา
แต่แท้ที่จริงแบบฝรั่งซึ่งเขียนขึ้นสำหรับเมืองร้อน (Tropics) อย่าง
เมืองเราก็มีมาก เช่นแบบสอนกสิกรรมเบื้องต้นของรัฐบาลฟิลิปปินส์เป็นต้น
ควรจะดัดแปลงมาใช้ในเมืองเราได้

การที่กระทรวงธรรมการจะตั้งหลักสูตรจากผลแห่งการสำรวจของสมุห
เทศาภิบาลต่าง ๆ ก็มีแต่ฝ่ายศิลปะบางส่วน คือตามความเข้าใจของข้าพเจ้า
สมุหเทศาภิบาลต่าง ๆ คงจะรายงานมา คำบาลต่าง ๆ ปลูกพืชอะไรบ้างมาก
น้อยเท่าไร เช่นปลูกทานตะวันปลูกยางกัมมะพร้าวมาก ปลูกปลูกแตงโม เพชร
บูรณ์ปลูกยา ฯลฯ กระทรวงธรรมการคงจะไม่ตั้งหลักสูตร ให้เด็กนักเรียนที่
ปลูกทานตะวันเรียนแต่เฉพาะปลูกยางกัมมะพร้าว ปลูกเฉพาะปลูกแตงโม ฯลฯ
หรือจะสอนปลูกแต่เฉพาะพืชเหล่านี้ ก็คงจะพยายามสอนปลูกให้ดียิ่งขึ้น
มิฉะนั้นเด็กไปเรียนกับพ่อแม่ดีกว่า

แท้จริงได้มีท่านผู้ใหญ่ชั้นสูงในราชการเคยปรารภกับข้าพเจ้าว่า โรงเรียน
กสิกรรมไม่มีประโยชน์ การกสิกรรมไม่ควรถูกสอนให้เด็กได้ดีกว่าพ่อแม่ ถ้า
พิจารณาที่ดูความเห็นอันนี้ ก็จะเห็นได้ว่าถ้าจะให้เรียนกับพ่อแม่ ก็ไม่ต้อง
ตั้งหลักสูตรเลย เพราะเวลานี้เด็กก็เรียนกับพ่อแม่อยู่แล้ว คือพอเด็กโตเข้า
หน่อยก็ช่วยพ่อแม่หว่านข้าวหรือดำนา พอโตขึ้นอีกก็จับทางไถ ฯลฯ แต่
ข้อที่รู้สึก^๕ว่าการเรียนกับพ่อแม่ไม่ได้ทำให้การกสิกรรมดีขึ้น เคยทำมาอย่าง
ไรก็ทำไปอย่างนั้น

ถ้าจะให้การกสิกรรมดีขึ้น แม้แต่สอนปลูกพืชเฉพาะที่ปลูกอยู่แล้ว ก็
จะต้องสอนหลักวิทยาศาสตร์กสิกรรม แต่ถ้าดูไปไกลควรจะสอนถึงการปลูก
พืชทั่วไป เพราะอาจจะมีพืชอื่นที่พลเมืองไม่รู้จัก ซึ่งอาจจะปลูกได้ผลดีกว่า
พืชที่ปลูกอยู่แล้ว หรือพืชที่ปลูกอยู่แล้วราคาอาจตกต่ำ (เช่นพริกไทย
จันทบุรี) หรือเกิดโรคภัยอันตราย (เช่นกาแพในเมืองลังกาคราวันหนึ่งตาย
เกือบหมด) ถ้าไม่ได้เรียนหลักวิทยาศาสตร์กสิกรรมไว้ก็จะไม่มีสติปัญญา
พลิกแพลงทำการกสิกรรมของตัวเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น รายงานหรือความเห็น ของสมหเทศาภิบาลจะเป็นอย่างไร
ก็ตาม หลักสูตรของวิชาการศึกษาเบื้องต้นจำเป็นต้องประกอบหลักวิทยาศา
สตร์กับลัทธิของฝรั่งเป็นส่วนมาก เพราะวิทยาศาสตร์ของเราไม่มี

(อนึ่งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ หลวงผลสัมฤทธิ์กสิกรรม ได้เรียบเรียงวิชา
การศึกษาเบื้องต้นหนึ่งฉบับ จากแบบเรียนของฟิลิปปินส์ที่กล่าวข้างบน โดย
ออกทรัพย์ของตนเองแจกตามโรงเรียน ซึ่งเป็นที่น่าชมเชยยิ่ง และข้าพเจ้า
ขอแสดงความขอบใจแทนคณะกสิกรในการที่หลวงผลสัมฤทธิ์กสิกรรมได้เื้อ
เพื่อส่งมาให้เป็นสมบัติของคณะ ๑ เล่ม ปรากฏว่าเสนาบดีกระทรวงธรรมการ

ได้ทรงอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนประชาบาล แต่จะมีแบบเรียนในหลักสูตร
ทุกโรงเรียนหรือไม่ยังหาทราบไม่)

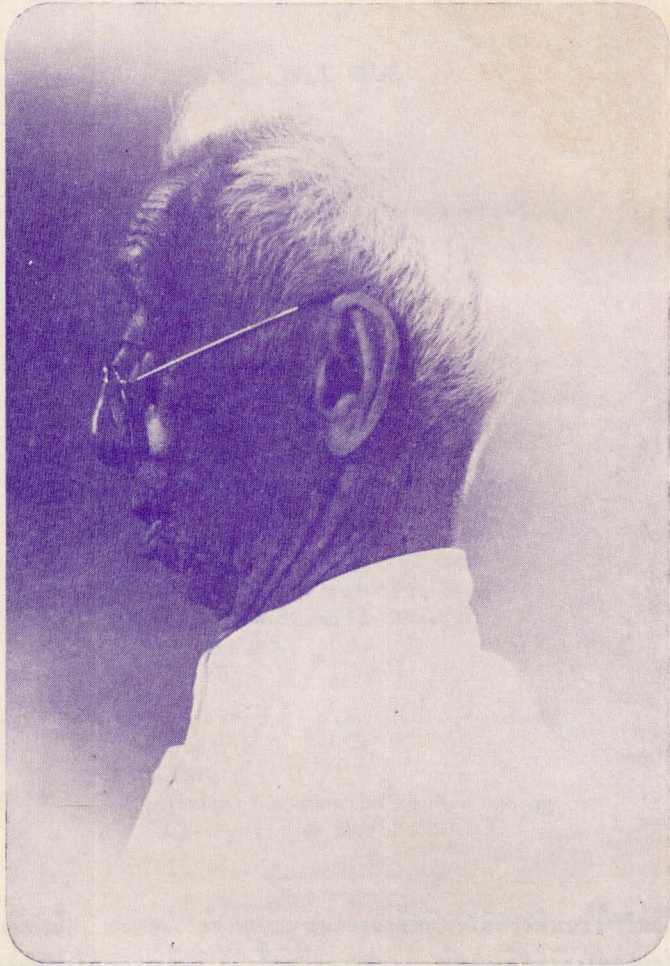
การสอนวิชาสิกขธรรมกัถ์ หรือการอบรมเด็กให้น้อมนิตยไปในทางสิกขธรรม
กัถ์ ที่ได้เขียนมาข้างบนนี้ ข้าพเจ้าถือว่าความมุ่งหมายนั้นเพื่อให้ผลสิกขธรรม
ของพลเมืองที่ขึ้นกว่าเดีวนี้ และขอเน้นความอีกว่า ถ้ารัฐบาลไม่มีความมุ่ง
หมายเช่นนี้ ก็ไม่มีประโยชน์ที่จะสอนวิชาสิกขธรรมในโรงเรียนประชาบาล
หรือโรงเรียนอื่น ๆ สอนให้นักเรียนอ่านและเขียนได้ก็พอ คือเอาจำนวน
หรือ Quantity เป็นเกณฑ์ แต่รัฐบาลมีความมุ่งหมายจะอบรมเด็กให้น้อม
นิตย เพื่อให้การเลี้ยงชีพดีขึ้น ต้องการรสหรือ Quality อย่างยิ่ง

รัฐบาลมีความมุ่งหมายในข้อนี้อย่างไร จะต้องวินิจฉัยจากคำแถลง
การณ์ของเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ ในที่ประชุมสมุหเทศาภิบาล พ.ศ.
๒๔๗๑ เรื่อง “การทนุบำรุงการอาชีพของราษฎร”

คำแถลงการณ์นี้ ก็ตมาจากหนังสือพิมพ์รายวัน มาเล่าสู่กันฟัง เชื่อ
แน่ว่าทุกคนคงจะมีความใฝ่ใจอ่าน เพราะคำแถลงการณ์ของเสนาบดีที่ดำรง
ราชการอยู่ที่เท่ากับแสดงรัฐประศาสนนโยบายของรัฐ

ในเล่มหน้าข้าพเจ้าจะพยายามออกความเห็นในคำแถลงการณ์นี้เช่นเดียวกับ
กับที่ได้ออกความเห็นเกี่ยวกับพระคำรัสของเสนาบดีกระทรวงธรรมการแล้ว.

จากหนังสือพิมพ์ กลีกร
ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๒

นิพนธ์ภาษาอังกฤษ

TRUE BLUE

Chorus:

- We've been in prison for over three years,
But there's no reason for living in fear.
We're bright and merry,
'Cause we're not very --
Sad at being here for merely --
- Doing our duty to Country and King,
So let's be cheery, make the well kin' ring,
" Long Live the King ", -- we say, -- " Hoo -- ray " !
And sing : We hope --
To go home pretty soon -- Yes, we do !

Refrain:

- You too ! You too !
Back to wives and sweethearts
All so true --
To you,
- Let's say that we vow all of us to remain,
True Blue
And pray --
That our King be with us all life through,
Chai-yo ! True Blue !!

เนื้อร้องของเพลงชื่อ True Blue ข้างบนนี้ หม่อมเจ้าสิทธิพรได้ทรงนิพนธ์ขึ้นในปีที่ ๔ ของการ
ถูกคุมขังในฐานะนักโทษการเมือง ณ เรือนจำบางขวาง ท่านเองที่ใช้ร้องเพลงบทนี้เป็นทำนอง
ของเพลงชื่อ You Too ซึ่งเป็นเพลงที่ปล่อยปีว่าเพลงหนึ่งในขณะนั้น อนึ่ง คำว่า True Blue ซึ่ง
แปลว่า “สีน้ำเงินอันแท้จริง” นั้น หมายความว่าถึง “ความจริงที่ภักดีอันแน่วแน่ต่อองค์พระ
มหากษัตริย์”

หลังจากทรงนิพนธ์เพลงชื่อ True Blue แล้วไม่นาน ท่านสิทธิพรได้นิพนธ์เพลงชื่อนอกเพลงหนึ่ง
 ชื่อ Oh, Dear Heart ท่านอภิมหาของเพลงนี้ ทรงชอมาจากเพลง Serenade ที่เก่าแก่เพลงหนึ่ง
 หล่ลาโศกสะอื้นครั้งใจเป็นอนมาก แต่น่าเสียดายที่ไม่มีใครจำได้ว่า เป็น Serenade ที่แต่งไว้
 โดยนักประพันธ์เพลงคนใด เนื้อร้อง Oh, Dear Heart ซึ่งนิพนธ์โดยท่านสิทธิพร มีดังนี้

OH, DEAR HEART

Chorus :

- Misfortune befalls our life at times,
 As Winter appals — far Northern climes,
 Then all is gloom, dark and dreary,
 sad and weary, storm and chilly wind.
 But e'en if comes Winter grims, —
 Remember Spring cannot be far behind.
- With the Winter away goes misery,
 For the Sun drives out melancholy,
 Nature blooms bright with the shower of —
 Flower of smiling Spring.
- So our dismal and our gloomy days,
 Surely will like Winter pass away,
 And our luck will turn, with our Spring,
 And Freedom brings, so we can sing ;
 We shall sing with joy —
 To be free again, to greet again, meet again.
 But we shall not soon forget
 Our little sad refrain :

Refrain :

- Oh, Dear Heart, I am thinking of thee,
 Far apart, as we now have to be ;
 Ev'ry hour I am yearning for home
 Where dost keep thy hearth burning alone.
- But rain or shine, be not tearful nor mope,
 Don't repine, While there's life, there's hope,
 So, be brave, for in the days that remain,
 I'll be free, back with thee, at home again — —.

ชวลี สวามิ
 อธิบายเพลง

THE LAST WORDS

Gentleman,

It is with a feeling of trepidation that I venture to address you tonight. Indeed I do not think I would have consented to undergo this ordeal had it not for the fact that His Excellency the Minister of Education took the trouble to come all the way to see me at my home and used his persuasive powers to gain my consent, and of course I had to consent; it would have been churlish on my part to do otherwise.

Howev as I said when I began, I have consented with a feeling trepidation, because I feel like a fish out of water. I am not conversant with industrial vocational education, as my interests have been in the agricultural fields rather than in the problems of industry.

So I should like to begin with a general statement that both in the fields of industry and agriculture, some things have been with us so long that we have taken them for granted and have not taken any particular interest in them.

In the field of industry, this applies to rice milling. As a matter of fact rice milling is the oldest and largest industry of our country.

But it has been so long with us that no particular attention has been given to it, so that there has been no vocational education to produce rice milling technicians. The consequence is that most of the rice mills are run by Chinese technicians who have tricks of their trade, which they will not divulge to others. I beg to suggest that, His Excellency the Minister of Education might consider whether or not industrial vocational education should include the training of rice milling technicians.

Here it may be asked, if we do get rice milling technicians, can they get jobs? A very important consideration.

I think the answer can be tentatively in the affirmative, because I understand that the Department of Co-operatives have in mind the gradual ownership of rice mills by members of Co-ops. In fact they have already begun by purchasing one or two rice mills. Now if this movement expands, there will be a growing need for rice milling technicians. It is only a matter of co-operation between the Minister of Education and the Ministry in charge of co-operatives.

This is as far as I can go regarding industrial vocational education, and I can only hope that my suggestions may have been of some use.

Passing from the field of industry, the logical stop to consider would be rice, on which the milling industry depends. Without rice there would be no milling industry. And when we speak of rice, we must ofcourse consider rice farming--the vocation of the majority of our people, the rice farmers, who throughout the years have produced the main source of wealth on which our economy depends. In the words of a former Financial Advisor, Mr. Dole, the debt which this country owes to her rice farmers is incalculable. As rice milling has been and is the oldest and largest industry of our country, so rice growing has been and is the oldest and most extensive vocational of our people; and like the rice milling industry, rice farming has been with us so long that we had taken it for granted and no particular attention has been given to it, until quite recently; and throughout the years it has been left to our rice farmers to evolve in agricultural practices which have served their purposes admirably and are still in use to the present day.

They have also collectively used their stady common sense to realise that when their holdings become insufficient, in size, to feed and clothe their growing families, the oldest of them will open up holdings of their own. Hence it is

from increasing holding is correlation, with the growing population that rice production has gradually increased enough to feed the growing population and leave surpluses for export. And this process is still continuing as shown by the fact that during the last decade the number of rice farming holdings have increased from 43 million rai in 1960 to 51 million rai in 1970. As the work of soil classification has not been completed, some new holdings will encroach in reserved forests, since the people cannot wait and must find some place to live and make a living on, otherwise the growing work force resulting from the rapid increases in population would be without work. In other words there will be a great deal of unemployment and it may be doubled that industry cannot absorb all these extra workers in spite of all the industrial vocational education that may be visualized.

The question therefore that arises, is whether there is a need for vocational education in the field of agriculture? Up to the present rice production has come mainly by natural methods from the expanding area, as already mentioned. But when all the land suitable for rice will have been taken up, the natural methods will not be sufficient, it will be necessary to increase the yield per unit area, to feed the growing population and have a surplus for export. This will have to be done by modern inputs, notably fertilizer, and our farmers will have to be taught how to use fertilisers to the best advantage. In other words vocational education must be for the millions of future rice farmers engaged in the vocation of rice farming. Whilst this may be a vision of the future, progress in other countries has shown that it takes many years for all the farmers in any area to adopt new agricultural methods or techniques. So it is really necessary for us to make a start.

The Ministry of Education has perhaps made a start in their vocational agricultural schools. I say perhaps, because I am not sure what are the objectives of these schools. However I have had some insight into the kind of instruction given. This is because I happen to be running a Fertilizer Demonstration Project under the sponsorship of the FFHC Committee, and last year we hired some graduates from the Vocational agricultural schools to help us in our work. And I am sorry to say we found them woefully ignorant of fertilizers and their use. They could not even calculate the percentage of nutrients in any given fertilizer formula, although it is a simple arithmetic problem included in the curriculum of the fourth year of elementary education. They admitted that they had learnt all this in their schooldays, but not having used it so long they had completely forgotten all about it. Why have they not needed it?

Apparently because in the vocational agricultural schools practical instruction in the field is devoted to different branches of agriculture, such growing vegetables marcoiting and grafting fruit trees, but no rice is grown at all, perhaps because rice growing has been with us so long that no particular attention has been given to it, as in the case of the rice milling industry. Since no rice is grown in the vocational agricultural schools, no fertilizer has been used and therefore one cannot blame the school graduates for their ignorance about fertilizers. The blame, if any, should be put upon the Vocational Education Department, but this could not be fair either, because Government itself, through the Ministry of Agriculture, was content with the natural methods of production, and up to the end of 1965 did not encourage rice farmers to use fertilizer, because paddy prices were too low in relation to prices of fertilizer. So that use of the latter would bring little profit to the farmer.

However in 1966 the Government launched a scheme in which a fair amount (8,000 tons) of fertilizer was supplied at a subsidised price on credit to members of Farmers Institutions. And it so happened that in that year world prices for rice began to rise and continued to rise to extraordinary heights during the next two years or so. This rice was reflected in rising paddy prices, so that the use of fertilizer was very profitable even at subsidised prices. The consumption of fertilizer rose to a peak of about 150,000 tons, and although fertilizer used must now turned to fall owing to low paddy prices, there is no doubt that the use of fertilizer has become a part of the rice farming scene, and it shows that rice farmers are quick to adopt improved methods which are profitable. Quicker indeed than the Department of Vocational Education who seems to have living in an ivory tower. Apart from the changing scene around them, a scene which began five years ago in 1966. I beg to suggest therefore that they should try and catch up with changing times, if the agricultural vocational schools are to be of real and practical use, and include in the curriculum the practical use of fertilizers in growing rice, for, as I have said previously, there will come a day when fertilizers will become a necessity if we are to remain a rice exportation country, and not a deficit one. And as it takes many years to teach farmers new methods, we should begin the teaching as soon as we can. Now before the use of fertilizers becomes a part of the curriculum, a decision must be made as to what kind of fertilizer is to be used. So I suggest that the Co-operation of the Ministry of Agriculture should be obtained, so that it will be in line with Government policy. For Urea has become a standard fertilizer for rice in rice growing countries around us. Urea is produced by the Government backed by chemical

fertilizer company. For lack of Co-operation the company has not been able to sell any fertilizer to rice growing population.

I must now return to the objectives of turning out graduates from the vocational agricultural schools. In theory they are taught to use what they have learned to gain a living in the field of agriculture, just as those trained to be barbers will use what they have learnt to set up barber shops. But in practice I would say that the graduates will rather look for jobs in government if possible, if not with private firms selling fertilizers for instance, and this is what is happening. It is to be hoped that some will help in teaching farmers how to use fertilizers, but their numbers are so few that they will come into contact with a very small percentage of the rice farming population.

It must be remembered that for millions of our future rice farmers, their education will never go beyond Elementary 4, and vocational education on rice farming for them must come from the elementary schools.

It may be asked how is this possible? The answer is that as a beginning the proper use of fertilizers can be taught as it comes within scope of the curriculum of Elementary Education.

For practical purposes the requirements are simple: a knowledge of measurement to determine the size of the land to be fertilized, and a knowledge of proportion to determine the amount of fertilizer to be applied to that piece of land. Both mensuration and proportion are taught in Elementary 4, but the trouble is that when they leave school they never use it and so forget it all. It is suggested that measurement is taught to children so that they can use it in their daily life. For instance an arithmetical problem is often set in the following terms:— The journey by train from Songkhla to Bangkok is 500 kilometres and from Bangkok to Chiangmai is 600 kilometres. How many kilometres are there all together?

Since the pupils will never even have a chance to see the train, let alone of going to Chiangmai, they will soon forget all about it. But let the problem be set in terms they understand and connected with their daily life such as Farmer A has a piece of land so many wahs long and so many wahs wide, and has to apply fertilizer at the rate of say 20 Kgs. per rai, how much fertilizer will farmer A require?

I submit that in this way, they are less likely to forget, because they see farm land all around them and they form a part of their daily life.

But of course a knowledge of mensuration and proportion only is not enough. They should also be taught to know the properties of the essential elements in any fertilizer and also a general knowledge of plant growth and other branches of agricultural knowledge, which I presume is being done through the medium of the textbook "of Elementary Science for Elementary 4" which I have here. Much of this textbook is excellent, but some parts do not conform to actual facts, and needs revision. For instance in the part devoted to soils and plants in chapter 2, it says that if plants are grown on the same place of land for many years, the plants will get smaller and smaller, because there will be less and less plant food. Many boys, in the wide central plain where a great deal of rice is grown, will not believe this, because they can see for themselves that the rice plants they are helping their parents to grow are not getting smaller and smaller, because fertility is maintained by the sediment left by flood waters.

Then it goes on to say "most rice farmers use the manure from the buffaloes they keep to put on their rice fields" which the boys know very well is simply not true, because there is not enough of it. It would have been better to say that many farmers use the manure from their buffaloes to fertilize seed beds, which would be true.

It also says that "uncle puts cattle manure on maize fields etc. etc.," which is not true either.

However this chapter ends on a true note when it says that "there is another kind of fertilizer, which chemical fertilizer containing nitrogen, phosphorus and other things. This kind of fertilizer is on sale in the market. It contains elements without any admixture etc."

I submit however that the above does not teach the boys very much. It could well be expanded to teach the properties of nitrogen and phosphorus, what parts of the rice plant are dependent on these elements, in what form these elements are to be found in the fertilizer being sold in the market, and many other factors, which are of real use to rice farmers in carrying on their vocation.

It should be noted here that the Department of Elementary Education is more up-to-date than the Department of Vocational Education, in that the farmer has recognized that fertilizers have entered into the agricultural scene, whilst the latter seems to have been completely unaware of it.

Later chapters in this textbook is devoted to various agricultural methods, such as rotation of crops, contour planting on sloping land, which are perfectly correct but is hardly carried out at all in this country. What is largely carried out is rice planting in various ways, but not a word is said about this—the most crop of our country. Another instance that rice farming has been with us for so long that we have taken it for granted and no particular attention has been given it.

In my humble opinion, a long chapter of the text book should be devoted to the growing of rice. Student should learn of the various ways by which broadcasting can be done on the importance of cultural operations, and in transplanting, and what method of fertilizer application has been suited to the two types, the importance of good seed and so on ; and last but not least, they should know the importance of the crop to economy and well being of the people and therefore have a sense of pride in their vocation, in spite of the feeling that they are generally looked down upon by other sections of the community.

On this rather high sounding note, I must end my talk, which I hope has not bored you, but has perhaps turned your thoughts towards a direction that has not occurred to you before, and that is the importance of elementary education for our farmers, without which our farmers will not be able to put into practical use the findings of research work on which millions have been spent.

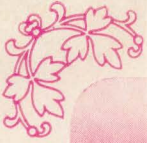
Finally, I must ask for pardon from H.E. the Minister of Education for the criticisms. I have made them on those parts of the Ministry coming within the scope of this talk. I have ventured to do so, because I feel sure that H.E. is a broad minded man, who will take in good part criticism which is constructive, and I have tried my best to make my criticisms constructive and it is constructive criticism that may lead to ways of correcting the mistakes that have been made in the past.

Your Excellency and members of the audience, permit me to thank you for the patience you have displayed in listening to my long talk.

Thank you.

16 June 1971.

[He died on 22 June 1971]

บทความและจดหมายภาษาอังกฤษ
ที่คนเขียนถึง

Sithiporn Kridakara

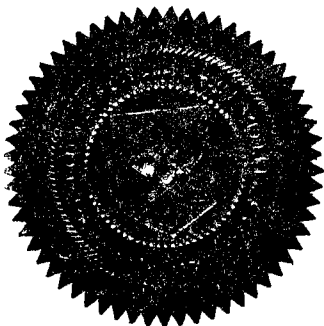
1967 Ramon Magsaysay Award

for

Public Service

*in recognition of his nearly half a century of pioneering
experimentation and education devoted to advancement of
Thai agriculture.*

Manila on 31 August 1967

D. J. Umali

Belen W. Abreu

Australian

FREEDOM FROM HUNGER CAMPAIGN

NATIONAL OFFICE: 1st. Floor, 263 Castlereagh Street, Sydney, 2000.

Patron in Chief: His Excellency the Right Honourable Sir Paul Hasluck, G.C.M.G., Governor General of the Commonwealth of Australia.

resident: Mrs. G.N. FROST, C.B.E., J.P.

Immediate Past President: Prof. J.R.A. McMILLAN, D.Sc.Agr., M.S. (Cornell)

ice President: Rev. W.J. HOBBIN O.B.E.

on. Treasurer: Mr. R. DOWNES

ecretary: Rev. Fr. J. GLYNN

ational Director: Mr. J.T. KEAVNEY

Telegraphic: Austfree Sydney

Communications to Box 3930, G.P.O., Sydney, 2001.

TELEPHONE: 61-9766

9th July, 1971

Princess Sribrahma,
c/e Bangkok Headquarters,
Fertilizer Demonstration Project,
75/2 Soi Sukuntaram,
Rama 5,
BANGKOK.3 THAILAND.

My dear Princess,

It was with great sadness that I learned from a cable from Mr. De Fonseca that your wonderful husband had passed away, and I am writing to extend my deepest sympathy to you and your daughter at his passing.

His Highness was a man of tremendous courage, intelligence and drive, and endeared himself to all who knew him. It was my privilege to have known him for a number of years and I appreciated his friendship most sincerely.

I send my deepest sympathy to both you and your daughter, Pensi, and hope that some time in the near future I may have the pleasure of meeting you when I pass through Thailand, if I am going overseas as I anticipate in about October or November, as I have heard so much about you from His Highness and also I have known something of your work for Rural Women by reading the preface of his book, "Rice Farming in Siam" which was written by Hermann Hatzfeldt.

In the last letter that I received from your husband he told me of the wonderful donation which His Majesty the King had made towards a Youth Training Program at the Agricultural University quite recently and I was delighted to know that such encouragement has been given to the work which he initiated.

Today I was speaking to one of the editors of one of our large Australian newspapers and I mentioned about the life and work of His Highness and said how impressed I was with the wonderful way he had battled for the rice farmers in Thailand over the years. I have been invited now by the paper to write an article to pay tribute to him, and if this article is published by our daily papers I will certainly forward a copy to you.

Once again, please accept my deepest sympathy and love to you both.

Yours sincerely and affectionately,

Mrs. G.N. Frost
President.

July 5 , 1971

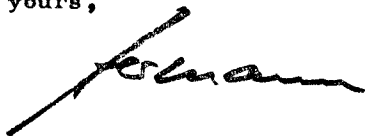
My very dear Princess:

Sulak wrote to me today the awful news about the Prince's death. I cannot yet comprehend that I will never see him again. Please accept my heartfelt grief as a sign of the undying affection and admiration I feel for him. His memory is etched into my mind forever.

Today, at the day of his cremation, my thoughts wander back to the first time I visited you in Hua Hin and the many times I met you there and in Bangkok thereafter, the last time at my house a few hours before I left for Europe. Meeting you I consider to be one of the happiest cases of good luck that occurred to me in Thailand and a great deal of my warm feelings toward your country is a reflection of my love for your husband. He made me see more and understand better than I could have alone.

Indeed, I loved him, his strength of character, the lucidity of his mind, his social conscience and almost revolutionary activism, I loved the unique blend and extraordinary substance of his personality, an appreciation into which the considerations of age (there was half a century between us, after all) never entered. He was young at heart, this makes his death so unbelievable. He was also one of the really great men of our time and this makes his death bearable. For the knowledge that someone like him existed outweighs the sadness that he died.

ever yours,

HIS HIGHNESS PRINCE SITHIPORN KRIDAKARA AND THE ACTION
FOR DEVELOPMENT—FREEDOM FROM HUNGER CAMPAIGN OF FAO

In December 1966, there appeared in the *Bangkok Post* a series of very forceful and well argued articles on the rice premium and the Thai farmer, over the name of Prince Sithiporn Kridakara. I was still new to Thailand, knew little of the rice premium and had not seen or met the Prince. The articles themselves were a revelation to me, but what impressed me even more were the honesty, fearlessness, and obvious sincerity of the author in his feeling for the plight of the Thai farmers. I took cuttings of the articles (I still have them) and wondered if I would ever meet their author. I made inquiries about him.

I learned that he was a grandson of the Great King Mongkut, and was educated in England. In 1919, having returned to Thailand, he abandoned his high official position in the Government to take up farming at Bangpert, 350 miles south of Bangkok. He was the first Thai leader to advocate diversified farming, and to demonstrate practically new farming techniques and the possibilities for new crops. His farm served both as a pilot experiment as well as a model to neighbouring farmers. In 1932, he was recalled into service as Director-General of Agriculture and took the opportunity to give wider expression to his practical experience through Government policy and direction. About this time, the Prince's association—by accident of birth only—with his

brother Prince Bowaradej, who led an abortive Royalist Coup in 1933, resulted in his own arrest and confinement for several years in Tarutao island (the Devils' Island of Thailand).

After the Second World War he returned briefly to public life on the invitation of Government as Minister of Agriculture. During this brief spell too he was able to make an impact by the initiation of an anti-rinderpest campaign, which completely eradicated rinderpest from Thailand for the first time in its history. Nor is he a stranger to FAO. After relinquishing his post as Minister, he was nominated by the Government as the Head of Thailand's delegation to the First Session in Bangkok of the International Rice Commission instituted by the FAO in 1949, and was elected Chairman for three consecutive annual Sessions of the Commission. He then went back to farming, this time on a smaller farm at Hua Hin where he still continued his work as the Father of Thai Agriculture and the Champion of farmers' interests. He was honoured by the Magsaysay award in 1967.

So this, as I learned, was the author of the radical articles in the *Bangkok Post*. My desire to meet him was sharpened.

Two months after the appearance of the articles in the *Bangkok Post*, I learned that Prince Sithiporn had been appointed an Adviser and Consultant to the Thai National FFHC Committee. I seized this opportunity to write to him at once about the FFHC of FAO and asked if I could meet him for a more detailed discussion. He replied at once inviting me to his farm in Hua Hin. I travelled down by car one Saturday in March 1967.

I remember with amusement and affection my first meeting with him that morning in Hua Hin. On the steps leading to the small country house stood a small spare old gentleman in an open-necked cotton shirt, "maxi" shorts and tennis shoes. Blinking at me over his spectacles, he extended his hand to me, and said simply "I'm Sithiporn."

We had a long talk that morning and at launch. I was impressed by the Prince's simplicity and sincerity; by his profound and single-minded concern for the farmer; by his grasp of agricultural problem and his detailed technical knowledge. At the same time, he was dispirited and sceptical over the prospects for any substantial improvement in the conditions of the Thai peasantry at least in the immediate future. That first talk ended on a despondent note.

On the next Monday morning in office, I was surprised to see a letter from the Prince on my table. He was excited over an idea he had for an FFHC project which could be a useful breakthrough in farmer emancipation. The idea had occurred to him just after I had left, but too late for him to call me back. Could I come over again to Hua Hin next week? He was sorry, he said, to trouble me again, but he was an old and sick man, and I was much younger, so would I please come over to him, instead of his travelling to Bangkok...? Of course, I went at once—the very next Saturday—and this time a project was conceived. He was its father, and I, if I may say so without either disrespect or pride, its mother.

This is not the place to describe the details of the Project, but some account of the Prince's thinking and objective relevant to this memoir :

The farmers number 80% of the people of Thailand.

They should have honour, recognition, influence, and the means to full participation in the development of their country – if not in proportion to their number – at least much more than they do now.

To make this possible, the level of their general well-being must be raised.

The improvement of well-being can only follow on increased income from the only resource they have – their land.

An increased income can only come from more widespread adoption of better farming methods.

The only means of achieving widespread acceptance of new methods and new ideas among traditional farmers is through example, demonstration, and emulation of practices whose value is proven before their own eyes, under their own conditions, and within their own understanding.

The Project we devised, therefore, was called Fertilizer Demonstration in Farmers' Fields and had these features:

1) *Simplicity*—It aimed at introducing only *one* new method—use of in inorganic fertilizer.

2) *Uniformity*—A simple and standard basic fertilizer formula was proposed by the Prince—on the strength of earlier official technical experiments; this formula could be easily understood and was capable of application as a basic technique throughout the Kingdom. Its acceptance would both give the farmer immediate advantage and at the same time prepare him for use of more complex fertilizer usage (varying with crop and type of soil) in the future.

3) *Generality*—The Project was to cover the whole country through 600 pilot trial plots *in the fields* of selected farmers in each area grouped under 13 centres each manned by a supervisor.

4) *Participation of farmers*—The Project was to be planned and implemented in close consultation and association with the National Farmers Association.

5) *Participation of Youth*—The children of farmers were to assist in the demonstration and practical trials and so gain experience and training themselves as future farmers.

6) *Modesty of Aim*—To increase present poor yields of 20–30 tangs per rai to 40–50 tangs per rai which would create additional income of Baht 3,600 per farmer family per year on the average.

The project would not be a governmental one, but would be operated by a non governmental group led by the Prince, so as to provide reinforcement and support for Government's longer term official development efforts.

All these characteristics combined to make this Project an ideal one for the Freedom from Hunger Campaign of FAO, whose principal concern is to stimulate and involve individuals and extra-governmental groups in national development.

With the inspiration and initiative of the Prince, my role was to give the idea, form, and body as a Project Proposal of the National Freedom from Hunger Campaign Committee of Thailand.

Two major problems remained—to secure acceptance and support from Government and the country, and to obtain the balance funds from external sources, since Government's finances were already committed, and this was an extra-governmental Project. Throughout 1967, the Prince worked and campaigned with unremitting dedication and secured the support not only of the Ministry of Agriculture, but also the Private Business Sector and the Buddhist Association of Thailand. Many meetings were held in Bangkok, in Hua Hin, at the Chulalongkorn Hospital where the Prince was convalescing after short illness, at the Vieng-Tai Hotel: meetings with Government officials, with the Private Sector, with the Farmers' Association. I wish to record again here, on behalf of the Prince, the assistance given by Mr. Chow Kwan Yun, Managing Director of Thai Oil Refinery, and Mr. Sanya Dhammasakdi, President of Thai Buddhist Association. To me now fell mainly the task of obtaining assistance from abroad. With the assistance of the Prince, the case we made out in a

series of letters and memoranda attracted the interest of Rev. Carson Blake and the World Council of Churches, who agreed to become joint sponsors of the Project with the National Buddhist Association.

Meanwhile, in April 1968, the Prince had already begun the Project on his own in anticipation of receipt of the funds. The rains came early that year (1968). "The rains wait for no man, nor do they wait for funds," the Prince said, and went ahead, using personal loans from the Bangkok Bank and his own prize money from the Magsaysay Award.

In August, I urged the Prince to write again at length to Rev. Carson Blake. He invited me down once more to Hua Hin (my third visit). Together we drafted a long, detailed and desperate letter to the World Council of Churches. I remember well this last visit when the Prince rode with me in one samlor to the station to delay the train a few minutes while we settled some final details.

A week later in response to this last letter, the WCC approved financial support which was to be provided by its Australian affiliate, the Australian Council of Churches, from funds raised from the Australian people by the Australian Freedom from Hunger Campaign. We were both happy and the Prince pressed on with renewed vigour, although the money was still to come. Again months passed. The Prince continued to pay interest on his loans from the Bangkok Bank. In early March 1969, I found myself in Hospital with chest ailment. Just before I fell ill the Prince had written to me (26 February 1969):

"The point of course is that I have done most of the work on the assumption that funds would be forthcoming from the Australian FFHC Committee, according to your information. I helped you to get the Project endorsed by the WCC, but that is as far as I can do. Is it not now up to you to get the actual funds? Or am I to be saddled with the amounts already spent, and the amounts still owing for the fertilizer? If so then I shall have to be bankrupt, because I simply do not have the money. Will you stand by and see this happen? How will the FAO view the whole business? In any case I suppose that the Project is off for next year, unless it is continued on the same lines without youth training. If the latter is required then we must have at least two months to find money in the country and organize the training programme, etc. I now see no prospect for this, which perhaps is just as well, for I feel sick and tired of the whole business. All I ask now is to be saved from bankruptcy."

The next month, Professor McMillan, President of the Australian FFHC, visited Bangkok, met the Prince and saw the work in the field. Immediately on his return, he cabled the funds. The Prince saw me in Hospital, radiant with the news.

In march 1969 and again in June 1970, two successive Presidents of the Australian Freedom from Hunger Campaign Committee, Professor John McMillan and Mrs. Phyllis Frost, have visited the Prince. Seeing for themselves the progress and quality of his work, they have given full and unqualified support for the Project. In Mrs. Frost particularly the Prince found a personal friend whose appreciation brought financial support for the third year of the Project, which was received just before the Prince's death; and through Mrs. Frost and the FFHC in Australia, the Prince's work for his people in the last year of his life has been made known to the people of Australia through radio, television, and the press.

In the last month before his death, two events brought crowning recognition to the Prince's work: the removal of the rice premium and the donation by His Majesty The King himself of Baht 140,000 for a Seminar of Farmers Youth associated with the Project.

Since June 1970, the Prince found great help and consolation from Dr. Puey who, as Chairman of the Board of Governors of the new TRRM/FFHC, agreed to the latter acting as the depository and channel of the foreign funds to the Project Committee of which the Prince was Chairman. This made it possible for the Prince in the last stages of his life to devote his full and undisturbed attention to the work of the Project and to develop other ideas for the welfare of the farmer which it will now be the task of the Prince Sithiporn Foundation to carry forward.

Mr. C. de Fonseka

Regional AFD/FFHC Liaison officer
FAO, Bangkok.

RAMON MAGSAYSAY AWARD FOUNDATION

Background Statement on
Mom Chao Sithiporn Kridakara
1967 Ramon Magsaysay Awardee
for Public Service

When the prince who was to become Thailand's pioneer of modern agriculture, in 1921, rejected a life of ease to farm, little attention had been given by government to improving methods of cultivation. In the highly stratified society, farming, in which over 85 percent of the people engaged, was taken for granted as the work of peasants; members of the extensive royalty and officialdom neither worked with their hands nor was agriculture within their ken. Setting this order aside, M. C. Sithiporn determined with scientific management to make for himself and his family a congenial and productive home on the land. Ten years later, his rural achievements would be acknowledged by a call back to government service to diversify agriculture for the Kingdom.

Mom Chao, or his Serene Highness, Sithiporn Kridakara was born on April 11, 1883, at Bangkok, Siam. His father, Phra Ong Chao Krisdapiniharn, later created and better known as Krom Phra Nares Voraridh, was the son of King Mongkut. His mother, Mom Suphap, was of Mon descent from Burma. The fourth of their seven children, he was taken at the age of three months to

England, where his father served for three years as Minister Plenipotentiary to the Court of St. James's. Upon the family's return to Siam, he was enrolled in a small school in the neighborhood of his home where he learned to read and write Thai. Sent back to England at the age of eight in the care of his great-uncle, who was then Minister, he remained for 10 years, attending in succession the Dame School for one year of primary instruction, Warren Hill, a preparatory boarding school in Eastbourne, for four years, and Harrow. He was studying mechanical engineering at City and Guild's Technical College, later part of London University, when family financial reverses forced him to return abruptly to Bangkok.

Prince Sithiporn's education abroad was in keeping with the policy encouraged by the monarch; preceding him in English schools were four older princes, and many sons of nobles and commoners followed. Excepting him and his brothers, all Thai students in England in those days were government scholars. His mother, an independent woman who taught her children to take care of themselves, had insisted upon financing the education of her sons. She first engaged in real estate and then had started a lime burning enterprise located upcountry toward the northeast, which M.C. Sithiporn was called home to help run.

The Siam to which the young prince returned, in 1901, was undergoing rapid change initiated by his grandfather, King Mongkut, who has come to the throne as Rama IV in 1851. The first of Siam's absolute monarchs to be well-versed in Western languages and modern science, King Mongkut had begun and firmly directed a policy of Westernization. He had employed Westerners as teachers to his family and Western military men and technicians in government. He had started a printing press and a mint. Keenly alert to international politics, he had effectively opened the country to foreign diplomatic intercourse. To meet the demand for machinery, equipment and other manufactured goods, the economy move from almost complete self-sufficiency to heavy dependence on international trade. Though export of rice, tin and teak figured prominently in this trading economy, the monarchy did not concern itself with increasing production. For rice, which quickly became the most valuable export commodity, expansion of production was led chiefly by Thai farmers in the Central Plain, who mainly extended the acreage planted to rice without improving cultivation methods. Development of tin, teak and, later, rubber was left largely to Western and Chinese entrepreneurs,

Until the son who succeeded Mongkut, in 1868, reached maturity, affairs remained in the hands of a conservative regent, but, from his crowning

in 1873 until his death in 1910, King Chulalongkorn was also a prime leader in reform. Concerned with preserving independence and satisfying the national and cultural pride of Thai leaders, Chulalongkorn accelerated the modernization process. In a general reorganization of government, ministries replaced old-style overlapping departments, remnants of feudalism were thrown off, the *corvée* done away with, and laborers could no longer indenture themselves. Buying time for strengthening the nation with land, Chulalongkorn continued the policy of his predecessor of giving territorial concessions; areas to which Siam laid claim were ceded to the British in Malaya and to the French in Cambodia and Laos in exchange for guarantees that the Kingdom's borders would be respected. The losses mostly were, or had been, vassal states and left a smaller but more homogeneous "Thai" nation, which the King sought to unify. Western legal codes and administrative procedures were adopted. The first railroads, roads, postal services, maps and schools—previously the only education, except for a privileged few, had been traditional Buddhist temple instruction—and many other "firsts" came in his time. Though life in the countryside remained essentially unchanged, with a more efficient government, greater control over outlying areas, and larger revenues, Siam, at the end of Chulalongkorn's enlightened rule, had been recast in the mold of a modernized, centralized state.

Coming back to his homeland at the height of his uncle's reign, the 18-year-old Prince Sithiporn threw himself into salvaging the family business. It, however, had been poorly conceived, the Prince recalls, and, with keen competition from Chinese producing lime for brick-making nearer to Bangkok, was bound to fail.

Three years after his return, the Prince married Kamtip. To this union was born one son, Amnuayaporn. When his wife died, in 1915, M.C. Sithiporn was making a successful career in government service.

Foreign education and technical training were much in demand, and, soon after the lime burning venture closed, the Prince was employed in the Ministry of Foreign Affairs as one of the Secretaries of the General Adviser, the senior foreigner in the Kingdom who had the confidence of the King and was consulted on a wide range of matters. Office hours were from eight to twelve. In his free afternoons, the Prince invented a Thai shorthand for which he received a prize of 10,000 *baht*; adopted by the Ministry of Justice for taking notes in the courts, it is still one of the systems in general use. Gaining a reputation for enterprise, hard work and efficiency, he had transferred in four years to the Opium Department in the Ministry of Finance with the

special task of setting up and operating a new factory for processing and packing opium on modern lines. His engineering background enabled him to understand the equipment, and he often had to make repairs himself as in those days there were few Thai mechanics. With this assignment satisfactorily accomplished, the Finance Minister next gave the young engineer the job of restoring the Royal Mint, then running at low efficiency. As a Director General who would work with his hands, he soon had the Mint in good operation. This success led to appointment as Director General of the Opium Department to reorganize sales of the monopoly that then brought in about 20 percent of the Government's revenues.

When the challenge of reorganization had been met and the work became routine, Prince Sithiporn turned his energies to outside activities, such as forming a Boy Scout troop among the youths in the opium factory and promoting sports. A tennis and squash enthusiast and an excellent soccer player, he was one of initial members of the national Football Association and captain of the first national team. He became an accomplished player of the banjo, mandolin and guitar and had his own amateur troupe of brothers and friends.

Increasingly, agriculture became his principal avocation; first introduced to the subject by Farmers' Bulletins from the U. S. Department of Agriculture which he had chanced upon in a government office, he went on to read serious texts on the principles agriculture and many journals from abroad and began keeping poultry as a hobby with Leghorns imported from Australia.

His reading led to the conclusion that dependence upon a single crop, rice, was not in the best interests of the country. The more he learned, the more important it became to him to prove that other crops could be grown profitably in Siam. This conviction, together with a desire to get away from Bangkok and live in the country, prompted his determination to resign from government in which he had spent 14 years and risen to the highest rank in the civil service. The unprecedented step of leaving high position to work on the land brought both criticism and ridicule and predictions that he would soon be back. His cousin, King Vajiravudh, the son who had followed Chulalongkorn as Rama VI, thought Prince Sithiporn's father would stop him, and the father thought the King would disapprove. Family opposition finally was overcome by the King's permission to leave the capital and farm.

In full accord with his radical decision to make an entirely new kind of life was the young lady who had become his wife. "Indeed, without her wholehearted cooperation," the prince emphasizes, "It would have been impossible to embark on the venture." According to her devoted husband "a

remarkable exception to other highborn women in her outlook on life," Mom Sriprohma is a daughter of the last hereditary Chief of Nan, a northern Lao area of the Kingdom. A far-seeing man, her father permitted her adoption by the childless Siamese administrator in Nan. When her adopted father subsequently was appointed Minister to Russia, she was left in the care of the Queen to be educated with the sons and daughters of other noblemen. After a short period, she followed her adoptive parents to Russia and later accompanied them to England. Sent back to the guardianship of the Queen when her adopted mother contracted tuberculosis, she remained a part of the Royal Household and was Lady in Waiting to the Queen when she was married to Prince Sithiporn with the blessings of King Vajiravudh, who had known them both since there were children. It was incredible to her friends that she should give up the comforts and pleasures of Bangkok for a lonely farm far from markets, shops, doctors and other amenities. But life in the Palace had been confining and detrimental to her health, and she looked forward with enthusiasm to living in the country.

In 1921, when Prince Sithiporn and his wife took their leave with their two young children and the backyard flock of Leghorns, the Prince remembers that their families and associates "thought we were mad."

The farm the Prince had chosen was some 250 *rai* (approximately 40 hectares; 6.25 *rai* equal one hectare) of upland at Bangberd, an unpopulated spot on the seacoast some 400 kilometers south of Bangkok, five kilometers from the closest village and 12 kilometers from the nearest station on the railway running down the peninsula to Malaya. His wife's adoptive parents had given the couple the small coconut plantation, and to this the Prince added adjoining uncultivated land open to anyone who would develop it. He had a few savings from his salary in Bangkok, his wife's parents helped modestly, and King Prajadhipok, who succeeded Vajiravudh in 1925, later gave a loan and visited the farm twice. Otherwise, the family lived on the produce of their land. Mom Sriprohma recalls that the first years were difficult, but her health improved and both "enjoyed the challenge."

Untrained but "brimming with eagerness," the Prince first cleared 30 acres, or a little over 12 hectares, of uncultivated upland and began to put into practice the theoretical knowledge gleaned from textbooks. Among the sources he remembers as most helpful were Cyril G. Hopkins' *Soil Fertility and Permanent Agriculture* and *Feeds and Feeding* by William A. Henry and F.B. Morrison. He also collected "many practical suggestions" from books loaned by a friend who was taking a U.S. correspondence course on agriculture and from U.S. Department of Agriculture Bulletins.

In the Thai setting, where slash and burn agriculture had been the only practice for upland farming, he was the first to apply the concept of preserving the water table and modern methods of contour ploughing, terracing, green manuring and liming of fields—all practices of soil conservation and enrichment particularly desirable in a tropical monsoon area, yet, even today considered “new” in Thai agriculture. Aside from these “daring” innovations, there were many trials with various upland crops; all plantings were selected seeds or new improved seeds from abroad. The earliest advocate of diversified farming, the Prince interplanted the new, carefully curved rows of coconuts on the upper part of his farm with corn for feeding animals and with watermelon, peanuts and other cash crops.

No field corn was grown and little corn of any kind cultivated in Siam when M. C. Sithiporn introduced several varieties from the United States; low yielding and poor in color the corn familiar to Thais was used mainly as a between meal snack, eaten as corn on the cob or popcorn. In addition to field corn for feeding, the Prince grew some sweet corn for home consumption. The field variety most successfully propagated at Bangberd—Nicholson Yellow Dent—he readily shared with other farmers and later, as Director General of Agricultural Inspection, extended it through the Tapkwang Agricultural School and experiment stations at Nonsoong in the Northeast, Chiangmai in the North and Kuannieng in the south. Though he then “officially” urged growing of field corn for animal and poultry feed and three associates carried on the extension work, the practice was not readily adopted for few farmers kept more than a pig or two and a water buffalo, which could live on farm waste and forage. Neither diversified agriculture nor corn growing became popular on a large scale until vast areas unsuitable for rice production were opened in the Central Plain and the northeast in the late 1950's. Corn today provides Thailand's third largest export after rice and tin, earning more than \$85 million exchange. The field corn variety Prince Sithiporn introduced was only a year in foreign gradually replaced after 1953, when improved varieties from Guatemala that adapted well to local conditions were brought in by the U.S. Agency for International Development.

The watermelons introduced by the Prince included many Western varieties, of which the long Tom Watson and oblong Klondike from the United States grew best and were his most profitable cash crop. Sweet and crisp, the Prince's melons “created a mild sensation” among well-to-do Thais in Bangkok. Recognizing that this special crop could not be sold above a certain quantity if it was to bring a higher price than other more common fruits, he

divided his production between Bangkok and Penang, Malaya, where the British and Chinese communities were equally receptive to the new delicacy. Soon, other farmers began to cultivate what came to be known as “Bangberd melons” – they “put Bangberd Farm on the map,” the Prince recalls. Since World War II, watermelons have become a major summer crop of Thailand, especially in the northeast, amounting to many millions of *baht* in increased income to farmers.

Among experiment to find alternative cash crops, the most notable were with cabbages and flue-cured Virginia tobacco. He succeeded in producing a high-grade leaf suitable, in the judgment of a tobacco company expert, for manufacture of cigarettes but had no time to develop this crop before he was called back to government service and extended it to the north where it became a primary crop. Work on cabbages was later continued by his wife with good results in a time of need.

For the rice planted at Bangberd farm seed were chosen from the best upland strains. From his small experimental upland plots, the Prince sent seed to Government agriculturists for testing, multiplication and extention. As with his other crops, he fertilized with bone meal and barnyard manure and applied insecticide when these practices were unheard of on most Thai farms. Considering investment, results and market price, he found that chemical fertilizer and the insecticides then available to him – Bordeaux mixture and nicotine sulfate – only paid on high value crops, such as watermelons.

In the scheme of his diversified farming, liverstock was an essential element. For domestic milk consumption, he kept a few Indian cattle. Whereas King Vajiravudh had imported two pure breeds of pigs for demonstration purposes, the prince was the first to bring in purebred swine for commercial raising and marketing. Other farmers were encouraged to upbreed their runty, native stock with his boars. His White Yorkshire and Hamshire pigs intitially were discriminated against in the Bangkok market on the grounds that “the bone were too big,” but there were ready buyers in Penang.

Another specialty was chickens; providing a regular montly income at Bangberd Farm was the first commercial poultry operation in Siam. Not satisfied with the egg yield of this flock of Australian Leghorns, he imported the Tancred breed of the Leghorn family from the United States and found them “a wonderful improvement.” For keeping an egg record, he introduced a trap-nest system. Eggs had long been imported from China, but consumption among Thais was low. Because of the small market – mostly Europeans in

Bangkok—and keen competition from imported Chinese eggs, he could keep only 600 layers; when he increased to 800, the price of eggs went down. His recorded experience prompted Luang Suwan, later Rector of Kasetsart (Agriculture) University, to build up the course in poultry raising and form an egg producers' association in cooperation with the University. The poultry has more than kept pace with growth in the local market, and Thailand today is an exporter of eggs.

At Bangberd Farm the house and barn were well supplied with water by an hydraulic ram when other Thai farmers were still carrying water from spring, canal or river. A kitchen garden was an early feature, where vegetables common and uncommon to Siam were grown. Around the house were carefully selected and well nurtured fruit trees for family consumption and neighborhood markets—the pommelo, santol and mango were famous in the district for their size, color and flavor.

Mom Sriprohma was a busy partner. Entering with zest into the role of farm wife responsible for home food supplies, she made her own bread, cured bacon and, to conserve surplus vegetable from her kitchen garden, was the first Thai woman to preserve food by bottling and canning: "I had to learn to keep our food as we were far away from any source except what we grew," she explains matter-of-factly. She also took on the job of raising the yearly crop of baby chicks to laying age—"No mean task when elevated wire batteries had not yet been thought of," her husband proudly points out. Which these activities and life in the open, she developed from delicate girl to a strong and energetic woman, who, now at the age of 78, still likes to bake her own bread.

The Prince introduced new methods of farm management, keeping in Siam the first farm records and cost accounts. Insistent upon research, he continually experimented and was equally concerned that improvements should be shared with others. Bangberd quickly became a demonstration farm where cultivators were welcome to learn and get seeds and laborers were patiently taught the reasons for each new method. Though few went back to their farms and applied their new learning, the Prince takes satisfaction in the several who did and prospered.

In 1926, M. C. Sithiporn became acquainted with a number of agriculturists recently returned from abroad, who shared his modern approach. The following year, to stimulate new thinking, he and three of these young men, all alumni of the College of Agriculture at Los Banos in the Phillipines, founded a monthly agricultural journal, *Kasikorn*, meaning "Farmers." Himself the

editor and principal contributor in the initial years, his associates and their friends provided articles on the theory and science of agriculture while he wrote about putting their theories into practice, "including how to grow melons." In a series of articles later published in book form, Mom Sriprohma described life on the farm and the methods of food preservation she was using. An early objective of the journal, which soon earned a reputation for being outspoken mainly by virtue of the Prince's critical editorials, was to persuade conservatives in the Royal Government, who had shown no interest in encouraging change on farms, of the value of new crops rather than dependence only upon rice.

At Bangberd, the venturesome Prince also experimented with mechanization and labor-saving implements. Aside from the hydraulic ram which was an early import, he brought in and used the first tractor for upland crops but found it more expensive than animals and the open gears a problem of maintenance. More appropriate, in his experience, were the implements he imported, such as plows, corn planters, cultivators, harrows and packers, designed to be horse-drawn but readily adaptable to bullocks or water buffaloes. He calculated that two buffaloes drawing a modified sulky plow could cultivate two *rai* a day at 10 *baht* a day for the driver and the manure from buffaloes paid for depreciation of their 10-year working life. Thus, for the average Thai farmer whose income was low, he favored the use of animal labour more than tractor which requires an investment beyond their means and has only limited usefulness on a small plot. For his larger than average farm, however, the tractor was a welcome addition for heavy work. Located far from repair shops, his mechanical engineering enabled him to maintain his own equipment and devise new tools for farm work.

Describing himself in one of his articles as "a middle class farmer who can afford a tractor," he urged the Government to do research and teach methods that would raise typical Thai cultivators above a peasant level. In order to become "middle class," he stressed, farmers must have knowledge of how to run a modern farm yielding higher income, they must have good seeds, fertilizers, insecticides and fungicides and know how to manage their farms with optimum quality and quantity of input.

The Sithiporns remember the late 1920's as the most comfortable and prosperous time of their lives. Bangberd Farm was productive enough to provide an ample living and his knowledge of engineering and good business head led to his appointment as director of three companies—the Siam Electric

Company, the Bangkok Dock Company, and the Menam Motor Boat Company—requiring him to spend 10 days a month in Bangkok. A man in advance of his time, the Prince, in those years, had a warm following among his agricultural friends but few imitators on farms, and opposition to his innovations was strong in some Government quarters. The “real pay-off,” as he puts it, did not come until a full 10 years after he began to farm.

With the Great Depression in the early 1930's, when world prices plummeted and especially rice fell to a critical low, came a change in Royal Government agricultural policy from monoculture to diversification; Prince Sithiporn's views were vindicated. The only man in Siam with a decade of experience in upland farming who also had formerly been an able government administrator, he was called upon by King Prajadhipok to serve as Director General of the Department of Agricultural Inspection—later the Department of Agriculture—and reorganize it to conform to the new policy. Though loathe to give up his farming and directorships, he could not refuse the request of his King nor back away from the opportunity to change the direction of Government effort that he so long has criticized.

As Director General, appreciating that average farmers had neither the time nor money to experiment themselves but must depend upon the Government to provide tested information, he at once established the first three upland experiment stations—one for each region and each headed by one of the three other founders of *Kasikorn*—at Maejo, Chiangmai in the north, Nonsoong, Nakorn Rajasima toward northeast, and at Kuanieng in the south. Later the three experiment stations were expanded with agricultural schools and demonstration farms which the stations serve as extension agencies. Young Thai graduates from the Philippine College of Agriculture were assigned to demonstration work in the field rather than to teaching or government posts in Bangkok. Though his own appointment was to be brief, the experimentation and services to farmers initiated by the Prince were carried on particularly by his three *Kasikorn* associates, who remained in the Department and in their respective fields were to make outstanding contributions to the progress of Thai agriculture. Two disappointments were that the policy of keeping farm records and accounts adopted during his service did not remain in force, and economic test on crop rotation on an average holding of 25 *rai* at the three upland experiment station were given up.

Agriculture in Thailand had been directed mainly toward the production of food crops by small-scale peasant farming. Historically, all land was the property of the King, but by custom and tradition each freeman was entitled to

as much land as he and his family could cultivate, an amount which rarely exceeded 25 *rai*. Provided the present followed certain procedures, such as drawing up documents which cost money, his basic right to take possession of uncultivated land was not challenge. King Chulalongkorn's abolition of indentured service, in 1905, ended acquisition of large tracts by nobles, who formerly had exercised the right to take as much unused land as they could cultivate by cunting retainers as family. Earlier, Chulalongkorn had discarded the system of Royal Grants to officials, nobles and others according to rank, ranging from 25 *rai* for commoners to 10,000 *rai* for highest officials; used as status measures in the society, the land grants had been nominal with land left for practical purposes in possession of the cultivators who were not obliged to pay rent. Inheritance practices whereby a widow inherited land and property and at her death the children shared equally further contributed to the steady decline of large estates in the 20th century. By 1932, the average holding in Siam ranged from 10 to 30 *rai*, and most of the land in use was owned by farmers themselves. Settling upon 25 *rai* or 10 acres, as the economic unit, the Prince and his associates arrived at a division of the land into four plots planted to rice, groundnuts, corn and a cash crop as a sound plan for diversification. The Prince regrets that, with his departure from office, the results of thir research did not reach farmers, nor were the tests continued by this interested senior officials.

As Director General, M. C. Sithiporn introduced Virginia tobacco varieties for testing at the three upland experiment stations. Anticipating that this tobacco would make the best showing in the north, he also encouraged his sister-in-law in Chiangmai to try this crop. At the same time, the British American Tobacco Company started a similar project. Thais from King to peasant had smoked or chewed, as an adjunct to betal nut, the native tobacco long grown in the north and northeast. With extention of Virginia-typt tobacco, after successful experiments initiated by the prince in 1932, consumption of native tobacco declined in favor of the new varities. In 1941, Thailand Tobacco Monopoly was instituted with exclusive rights to buy, sell and manufacture all tobacco products in the Kingdom. Now the principal source of income of the Chiangmai area after rice, the production of flue-cured Virginia-type tobacco averaged less than 16,000 metric tons yearly from 1945 to 1948 but has more than doubled since 1950 to become a 700 million *baht* industry annually.

An achievement which served his Kingdom well in selling its main export and for which the prince is remembered was the first prize for rice won by Siam at the World Seed and Grain Exhibition in Regina, Canada, in 1933.

“Our rice was the best at the show,” the Prince recalls, “because it was properly prepared for quality and strong germination.” He caused the samples from Siam to be carefully tested, disinfected with carbon bisulfide to kill all insects, and sent to Canada in sealed cannisters. Rice seeds from India and some other countries were infected and failed to germinate.

M.C. Sithiporn's second period of government service was abruptly terminated with the end of absolute monarchy. The modernization that had begun during the remarkable reigns of Mongkut and Chulalongkorn had developed its own momentum. Their concessional diplomacy had kept Siam's independence as a buffer between the colonial empires of Britain and France and bought time, as they intended, for strengthening the country. In his 15-year reign, King Vajiravudh continued his father's policies of bringing Western changes and centralizing government controls, opened the first university, introduced compulsory primary education, in 1921, and did a great deal to stimulate Thai nationalism. He was noted for his patronage of literature and the arts and for launching the Boy Scout Movement, in which he took a lively interest. The amiable and cosmopolitan Prajadhipok, one of the youngest of Chulalongkorn's many offspring who following his older brother as Rama VII in 1925, ushered in the era of constitutional monarchy.

In the interest of a more efficient government, King Prajadhipok, in 1928, established a civil service law to regularize selection of government officials. During the world-wide depression of the early 1939's, he instituted a number of reforms to reduce government expenditures and showed concern for broadening the base of government. Though the King saw the monarchy as already so responsive to popular will that it had ceased to be absolute, events were soon to prove that the monarchy had undermined itself by the acts of modernization it had sponsored. Opposition, non-existent in Chulalongkorn's time, was fanned by Prajadhipok's retrenchment policies. More threatening to the monarchy, however, were the proponents of modernization who were no longer limited to the group around the King.

By the time of Prajadhipok's reign, hundreds of Thai students had been educated abroad and exposed to different political ideas. Most articulate were the 30 or so studying in France. Personal motives of power notwithstanding, they were convinced that Siam must Westernize and, essential to this purpose, the absolute monarchy must go. The King had independently arrived at a similar conclusion; early in his reign Prajadhipok had reconstituted the two state councils organized by Chulalongkorn and had proposed both a limited franchise and adoption of a constitution but was opposed by conservative

princes who were unpopular but powerful within the Royal Government. The King, meanwhile, gained unpopularity himself with senior members of his armed forces and civil service whom he had dismissed or reduced in pay in the process of his retrenchment. Among these aggrieved officers the returning students quickly found sympathizers.

Pibul Songgram and Pridi Panomyong led the plot. Pridi, just over 30, was the son of a well-to-do Chinese merchant and his Thai wife who had raised one son as a Chinese and Pridi as a Thai. He had attended Thai schools in Bangkok before going to Paris for doctoral studies, there earning a reputation for cleverness and revolutionary ideas. Pibul, also a member of the Siamese Students Association in Paris, was the son of a low-ranking government official and had been chosen from the Bangkok Cadet School for further training at Fontainebleau.

On June 24, 1932, styling themselves as "The People's Party," the *coup d'état* promoters presented the King with an ultimatum. He replied so promptly that he was in favor of a constitution that the plotters felt constrained to apologize for the tone of their communication. The new government of the renamed Kingdom of Thailand was headed by a former Chief Judge of the Supreme Court, Phya Manopakorn, as Prime Minister, Pridi as administrative leader, Pibul in charge of the military, and a somewhat older German-educated colonel, Phya Bahol, as liaison between the latter two.

The King's ready acceptance of a new order was not shared by all his followers or members of the Royal Household. Among resistance leaders was Prince Sithiporn's brother, who had been Minister of Defense. Becoming himself involved in the counter revolution, the Prince was instrumental in sending railway cars to jam the tracks on which tanks were being brought across the Chao Phraya River to defend Bangkok. When the revolt failed, the brother fled the country, but Prince Sithiporn was imprisoned, in 1933, with other Royalists.

For the next 11 years, the Prince was incarcerated at Bangkwang, then Ko Tarutao, an island off the southeasternmost coast of the Kingdom just north of the Malayan border, and finally, when war broke out with the Japanese, on Ko Tao, off the east coast of the peninsula opposite the Isthmus of Kra in the Gulf of Siam. Through the many hardships of imprisonment he was "sustained by the hope of one day returning to my family and farm" and busied himself with useful tasks. For his fellow prisoners at Bangkwang he organized an informal agricultural school. His lectures he incorporated into a

book on upland farming. To improve the prison fare, he taught his batman to bake bread. Accustomed to robust health, his worst trials were severe dysentery on Ko Tarutao and malaria on Ko Tao during the war years when medicines were scarce.

Mom Sriprohma, in her husband's absence, struggled to keep Bangberd Farm in operation. Continuing his work on cabbages, she found that suitable varieties could be grown the year round and not only in the cold season of the Northern Provinces as had previously been thought. With sales of cabbages to nearby markets, export of watermelons to Penang to avoid the by then competitive watermelon market in Bangkok, and sufficient corn raised on the farm to feed her poultry, she managed with her young daughter to carry on. Later, her son, a student at Los Banos in the Philippines, had to be called home to help. When World War II reached Southeast Asia in 1941, cutting off the Penang market and her main source of income, she bought two sailing boats to carry produce to Bangkok, one of which was run by the son of the Prince's first marriage. Soon, however, high wages paid by the Japanese for war work drew labor away until commercial farm operations had to stop and the son to leave the farm to find work in Bangkok. By the time the Prince was released, in 1944, the farm was overgrown with weeds and grass "tall enough to hide an elephant."

During the Prince's incarceration, Thailand's constitutional government evolved in the pattern set in 1932; military power decided the success of the *coup* and remained the basis for political leadership. In 1935, the gentle King Prajadhipok abdicated, refraining to exercise the prerogative of naming his successor. A Council of Regency chose the offspring of the King's elder half-brother then attending primary school in Switzerland, who, as King Ananda Mahidol, or Rama VIII, was to have a brief and tragic reign after World War II.

The 1932 constitution and subsequent versions, while borrowing from French, German and Anglo-Saxon sources, were responsive to Thai tradition. The monarchy consistently has been preserved and, though the King is confined administratively to signing legislation also counter signed by the Prime Minister, the Crown lends continuity and stability to Thai institutions. Government resides in the Prime Minister and the Council of Ministers, or Cabinet, comprised of 14 to 28 ministers and deputy ministers chosen by the Prime Minister, who make all major decisions.

From 1933 to 1939, the originally installed arbiter between the civil and military factions of the *coup* group remained premier. The first popular

elections were held in 1934 to choose half the members of an Assembly, the other half being chosen by the Prime Minister in the name of the King. The first and subsequent parliaments sat and passed laws, but military power was paramount. With no compelling reason for change of political attitude, the autocratic tradition in government persisted; there were no colonial shackles to throw off and, though occupied by Japan, the Kingdom was not a scene of battle in World War II.

Between 1939 and 1958, the premiership passed from Pibul to a liberal protege of Pridi Phanomyong, to Pridi himself, for a few months to a conservative, Khuang Abhaiwong, and back to Pibul, and two *coups* were put down. In 1958, General Sarit Dhanarat, commander-in chief of the army, emerged as victor in the struggle for power. Remaining until his death, in 1963, as head of a benign but openly military dictatorship, General Sarit abandoned the constitution and dissolved the Assembly. Through all of the contending for leadership after 1932, the modernization process begun in King Mongkut's reign was accelerated. Since World War II, Thailand has been an active member of the United Nations, and Bangkok has served as regional headquarters for a number of UN specialized agencies. With assistance of various Western technical aid missions, concerted efforts have been made to reduce disease, increase illiteracy, raise the educational level, and strengthen the economy, agriculturally and industrially. The policy of successive governments has been to sponsor increased planting of crops other than rice, including cotton, tobacco, beans and peanuts, corn and kenaf.

Given his freedom during the liberal Phanomyong regime of 1944, Prince Sithiporn began, as his health permitted, the rehabilitation of Bangberd Farm. Now without financial resources—most of his shares were “locked up” and some were not negotiable—the Sithiporns managed by trading and selling off old tractors and superfluous implements for scrap, which commanded a high price.

The many difficulties in getting the farm back into production did not deter the Prince from paying keen attention to agricultural policies and developments in the country. When a controversy arose over the amount of surplus rice available for export, he entered into the debate with a vigorous campaign of letters to newspapers in favor of retaining a sufficient quantity for home consumption. To make his point, he cited the Southern Provinces where he lived; a rice deficit area, many people were not getting enough rice to eat. His forceful letters brought him back to public and official attention and his past work was recalled. Hence, in 1947, when the army ousted the Pridi

Government and the Kingdom for a short time was governed by a conservative civilian group under Nai Khuang Abhaiwong, Prince Sithiporn was asked to serve as Minister of Agriculture. In accepting, he stood for election to the National Assembly to show that he had the approval of the people. Prachuab Kirikhan, the province where Bangberd Farm is located, gave him a large majority. In less than five months, the Government of which he was a part was unseated by a *coup*; army support, in 1948, shifted back to Pibul Songgram and returned him to the premiership.

In this brief period of service, the Prince initiated work vital to the country's economy. During the war, large areas of rice land had gone out of cultivation, veterinary services came virtually to a standstill, and, when hostilities ceased, an epidemic of rinderpest was rampant. For lack of funds, measures for controlling this dangerous and often fatal disease of bovines were proceeding far too slowly, in the Prince's opinion, since solution to the problem of restoring rice land to cultivation rested in large part on a sufficient number of buffaloes to till the soil. Enjoying the confidence of the National Assembly, he was given the funds he requested to launch an active campaign. His successor, one of his three former associates on *Kasikorn*, continued the campaign, and, with the help of the UN Food and Agriculture Organization (FAO), the objective of eradication of rinderpest for the first time in the history of the Kingdom was achieved.

As Minister, Prince Sithiporn strongly urged development of live-stock raising as an important feature of mixed farming and stimulated young agriculturists to try new ideas. *Kasikorn* became the official organ of the Ministry of Agriculture and remains today the sole agricultural journal in a land where four-fifths of the people still are farmers. Retained on the masthead is the slogan chosen by the Prince: "Civilization follows the plow."

With the change of government, the Prince and his wife returned to Bangberd Farm to resume the task of rehabilitation. He still had his duties as a member of the National Assembly and, more important to him, as a member of the Constituent Assembly, which, at his proposal, has been elected to draw up a new constitution.

In 1949, to help relieve the world rice shortage, the FAO established the subsidiary International Rice Commission (IRC) which held its first plenary session in Bangkok. Named head of the Thai Delegation, Prince Sithiporn was elected Chairman of the Commission. Holding this position until 1953, he presided at subsequent Commission meetings in Rangoon, Burma,

and Bandung, Indonesia, and at meetings of working committees in Bangkok. At one of these working party meetings he emphasized to representatives of the Rockefeller Foundation the need for a center for research on all aspects of rice production and likes to think he contributed "in my own small way" to the subsequent establishment of the International Rice Research Institute in the Philippines.

Problems at Bangbeed Farm, meanwhile, became increasingly discouraging. Prince Sithiporn and his wife managed a modest living, but lack of sufficient funds to restore the land to its former productivity and their advancing years led them, in the late 1950's, to conclude reluctantly that their beloved 40-hectare farm was more than they could manage.

With coconuts in various stages of growth on upland and seashore terraces, the Prince urged the Ministry of Agriculture to make the farm an experiment station for coconuts. The cost of contouring and terracing and selected planting accomplished over the years notwithstanding, the Ministry demurred on grounds that there was plenty of free land available for such a purpose. In 1959, Prime Minister Sarit purchased Bangberd Farm for 500,000 *baht* (equivalent to \$25,000) and built a 12-kilometer road from the railway station. Now confiscated together with the General's other properties, the farm has been left largely to fallow. Hearing that her fruit tress had been cut, Mom Sriprohma lamented: "They had all been carefully chosen and cared for. Our santol were so large and sweet—I felt like crying."

To sustain them in their declining years the Sithiporns acquired a two-hectare farm with irrigation situated about one kilometer from Hua Hin, a popular seaside resort on the Gulf of Siam some 230 kilometers from Bangkok. The location was chosen to be near their daughter, M.R. Phensri, who managed a flourishing textile printing factory in Hua Hin. Starting anew at 76 years of age, the Prince planted a small vineyard now just beginning to bear fruit. While the grapes were maturing, he raised vegetables to be marketed through a fellow prince who was supplying the American Commissary in Bangkok. The melons interplanted with grapes and vegetables grown today are mainly for home use. From the harvest of a thriving row of mulberries Mom Sriprohma makes jelly and a refreshing fruit drink.

Khao Noi Vineyard, as the Sithiporns have named their farm, is approached by a rutted, winding dirt road from the main highway. Near the entrance is a modest, weathered, wooden house. Steep stairs lead to an open porch with split wooden flooring where, amidst numerous potted plants and

empty cans for seedlings, a reclining outdoor chair invites relaxation. If not removed at the foot of the stairs, shoes come off when one enters the living area stacked with newspapers, magazines and books on one side and furnished with a small dining table, a few chairs, a long wooden bench, two cushioned wooden couches and a low table. The small kitchen is augmented by a utility-storage room. The bedroom and bath are simple but spacious. In this clean, cluttered house with only the bare essentials for physical comfort, visitors remark of feeling in the presence of highly cultured people completely at peace with themselves and abreast of events at home and abroad. Meals and refreshments offered are composed primarily of farm produce. Among the few remnants of their royal life is a tinted photographic portrait showing Mom Sriprohna a striking beauty as a young woman.

The Prince liked to walk in bare feet in the soild until he was bitten by a snake at Bangberd. Now, for outdoor work shoes are added to his comfortable attire of a straw hat, white blouse loose and dark, knee-length shorts. A foreign agricultural attache found him one day this year cultivating his vineyard with his small tractor though, at 84, he usually leaves the driving to others and limits himself to supervision. Ever experimenting, he continues to try new seeds and new methods.

At an age when he might have withdrawn into the contentment of his small farm, the Prince's engrossing concern is the improvement of Thai agriculture and in him the farmers still have an active champion. As of 1961, some 88 percent of the Thai population were engaged in agriculture and 65 percent of the national income derived from their labors but only 1.12 percent of the national budget was allocated to the Ministry of Agriculture and 0.02 percent was spent on extension. In the Republic of Korea, by comparison, agriculture accounted for 40 percent of national income and claimed 6.3 percent of the budget. In industrialized Japan where the ratio was 18 percent of income to 7.7 percent of budget, the proportionately large expenditure on agriculture reflects a large rice subsidy but also a concern for producers. Buttressing his arguments with such figures as these, the Prince has persistently argued in newspaper articles, letters to agriculturists and in meeting with officials, for more attention to the type, quality and quantity of production and to extension services. Another crusade has been against the "rice premium," or tax collected on exported rice, constituting, in his opinion, an excessive burden on rice producers while real estate on which speculators have grown rich in the cities is lightly taxed. At every opportunity, he emphasizes the importance of studying production costs, farm management and diversification.

The Prince had hoped his son, M.R. Anuporn, would make a career in agriculture, but, after studying in England on a government scholarship and attending the College of Agriculture in the Philippines, he chose other work when, in 1943, employment was not available to him in the Ministry of Agriculture because of his father's Royalist connections and now manages a small hotel in Bangkok. The older son, Amnuayporn, is in the Excise Department of the Ministry of Finance.

Several sons of former workmen, however, have followed the Prince's example and become prosperous farmers. Some of the discs, harrows and iron plows they use—a six-inch plow with one buffalo or an eight-inch plow with two buffaloes—he bought for them from India. All diversified farmers, they have fertilized their watermelons, peanuts and corn with barnyard manure and recently, on the Prince's advice, have begun to apply chemical fertilizer, which today is comparatively less expensive than when costs experiments first were conducted at Bangberd Farm in the 1920's.

Among leading Thai agriculturists the consensus is that Prince Sithiporn stands out as one of a kind in service to Thai agriculture. Well remembered are his unflagging efforts, when he was "rich in melons, maize, poultry and livestock," to win over conservatives in government who were unwilling to make the changes his scientific methods required. Now, they find themselves in the position of those earlier conservatives, constantly urged by the Prince to make changes in policy and practice. Included in the regard the Prince enjoys among these men is Mom Sriprohma: "If his stamina and determination are admirable and astonishing," a former associate remarked, "she has shared his hardship and his peace and spiritually helped in his undertaking."

National recognition of the Prince's role came in 1959 when he was eulogized by the Rector of Kasetsart University during a program in commemoration of the Ministry of Agriculture. An honorary degree had been offered, but the Prince declined, saying, "Those are for politicians." In July 1967, however, he was prevailed upon to accept an honorary doctorate in agriculture and was the only person so recognized by Kasetsart in that year. Three outstanding contributions, all results of his work at Bangberd Farm, were summarized in the citation:

"His laying strain of Leghorns was the foundation on which a substantial poultry industry has been built and Thailand instead of being an importer has become an exporter of eggs.

“Work carried out at the Northern Experiment Station on fluecured Virginia tobacco has stimulated establishment of a large industry which has been of immense benefit to the farmers of that region.

“Seed corn from his farm was grown and distributed by the Northeast Stations and Sub-stations and was the nucleus of what has now become Thailand’s third largest export.”

Responding to this acknowledgement, the witty farmer-prince reminded his audience: “I am not an economist nor a scientist, but a graduate from the school of experience dating from 1920 and a backyard flock of Leghorns as hobby!”

Manila
August 1967

REFERENCES

- Blanchard, W., ed., *Thailand: Its People, Its Society, Its Culture*, Human Relations Area Files Press, New Haven, 1958.
- Busch Noel F., *Thailand. An Introduction to Modern Siam*, D. Van Nostrand Company, Inc., Princeton, New Jersey, 1959.
- Love, H. H., *Report on Rice Investigations, 1950-1954*, Department of Rice, Ministry of Agriculture, Bangkok, 1955.
- Pendleton, Robert L., *Thailand, Aspects of Landscape and Life*, American Geographical Society Handbook, Duell, Sloan and Pearce, New York, 1962.
- Agriculture in Thailand*, Ministry of Agriculture, 1957.
- Agriculture in Thailand*, Ministry of Agriculture, 1961.
- Thailand*, Country Survey Series, Human Relations Area Press, New Haven, 1957.
- “Thai Farmers Need Help,” *Hongkong Standard*, June 9, 1966.
- “Loans Aid Thai Farmers,” *ibid.*, July 24, 1966.
- “Pioneer of Modern Agriculture of Thailand,” speech by Luang Suwan, Rector, Kasetsart (Agriculture) University, in commemoration of Ministry of Agriculture, Bangkok, 1959.
- Tulyayon, Niwat, “More Fruit of the Earth to Everyone’s Table,” December 31, 1961, publication unidentified.
- Kridakara, M.C. Sithiporn, “Rice Production Affects Agricultural Research,” *Bangkok Post*, February 23, 1966.
- Other articles by Prince Sithiporn entitled “How the Rice Premium Affects the Farmer,” “Will Tractors Bring Social Problems?,” “On the Farm,” and article published in three installments (“Tax on Rice Farmers Is Inequitable,” “Rice Premium Unfair Burden on Farmers,” and “Unfair Burden on Rice Farmers”), publications and dates unidentified in the clippings.
- Kridakara, M.C. Sithiporn, “The Agricultural Sector of Thai Economy,” *Standard* (weekly magazine), Bangkok, February 21, 1967.
- Bangkok Post*, July 27, November 11 and December 5, 1966.
- Interviews with persons acquainted with Prince Sithiporn and his work.

RAMON MAGSAYSAY AWARD FOUNDATION

Read by Mr. Jesus Magsaysay, Trustee, Ramon Magsaysay Award Foundation, during the Presentation Ceremony of the 1967 Ramon Magsaysay Awards held at the Philamlife Auditorium on August 31, 1967, at 5:30 in the afternoon.

MOM CHAO SITHIPORN KRIDAKARA

Progress in all countries, particularly the less developed, depends substantially upon examples set by traditional leaders; unless they show the way, change by ordinary farmers becomes doubly difficult. So often in Asia hereditary elite are content with the old order or simply leave the land to join the new urbanites. Mom Chao Sithiporn, instead, chose to leave high position, devoting his life and fortune to introducing agricultural methods new to the Kingdom.

A grandson of King Mongkut and nephew of King Chulalongkorn, Mom Chao Sithiporn grew up at a time when these vigorous monarchs were opening Thailand to foreign contact. Sent to England for schooling he studied engineering. Upon return to Bangkok, he first engaged in private business and later joined the civil service, rising in 13 years to the highest rank.

To relieve the routine of his official position he began to study agriculture. Increasingly convinced that other crops than rice should be encouraged, he decided to engage in farming. Also, he had married a noble lady reared in the Royal Household and felt her frail health only could be remedied by life in the open. Family opposition was overcome when his cousin, King Vajiravudh, gave the couple permission to leave and make their own life.

At Bangberd, some 400 kilometers south of Bangkok, Mom Chao Sithiporn, in 1921, acquired 40 hectares of uncultivated upland and set out to prove with scientific management that a farm could be both a place to produce and live. Contouring, terracing, and green manuring of fields and interplanting of crops were first seen in Thailand on his farm. Watermelons, flue-cured Virginia tobacco and improved corn—now Thailand's third largest export—were

among the new crops he promoted, demonstrating use of fertilizer and insecticides. The earliest Thai advocate of diversified farming, he was the first to breed and sell pure-bred swine and, with imported strains of high-yielding layers, to set up a commercial poultry operation. In his garden were vegetables uncommon to his country. His wife applied modern methods of preserving food. On no Thai farm before had records and cost accounts been kept. Experimenting with Thailand's first tractor and many other labor-saving devices, he was his own mechanic.

Educator and researcher more than simple farmer, he helped neighbors follow his practices and offered his seeds. Young agriculturists in government became his ardent admirers. To share more widely his findings he founded *Kasikorn*, still the only agricultural journal in Thailand. Associates in this venture were graduates of the College of Agriculture at Los Banos in the Philippines.

Recalled to Bangkok in 1932, Mom Chao Sithiporn served briefly as Director General of the Department of Agriculture. A lasting contribution was establishment of the first three upland experiment stations. Deposed by the *coup d'etat* ending absolute monarchy and imprisoned as a Royalist, he was incarcerated mainly on Tarutao Island for 11 years. For fellow inmates he gave lectures on upland farming which were later incorporated in a book. Released near the end of World War II, he was elected to Parliament from his home province and served as Minister of Agriculture for a short period until he was again deposed by a *coup*. A notable achievement was his vigorous attack on rinderpest. As head of the Thai delegation, he was elected Chairman of the FAO Rice Commission for three successive sessions.

His fortune exhausted but his spirit unbroken, Mom Chao Sithiporn and his wife returned to reopen their Bangberd farm. Finding it more than they could manage, it was sold in 1960 and a two hectare plot purchased near Hua Hin. There the Prince continues to grow vegetables, grapes and other fruits. Now 84 years of age, he maintains an active correspondence with agriculturists. In articles to newspapers, he vigorously defends the interests of Thai farmers, critically challenging government policies with the pragmatism of a man who knows the soil.

In electing His Serene Highness, Prince Sithiporn Kridakara to receive the 1967 Ramon Magsaysay Award for Public Service, the Board of Trustees recognizes his nearly half a century of pioneering experimentation and education devoted to advancement of Thai agriculture.

Mom Chao Sithiporn won the 1967 Magsaysay Award for Public Service...
he used the award money for "freedom from hunger" farms...
to-day 86 years old, he is still the controversial but gentle...

'FARMER PRINCE' OF THAILAND

When Thailand's Prince Moun Chao Sithiporn Kridakara won the 1967 Ramon Magsaysay Award for Public Service, he was probably the only person genuinely surprised at the honor. For nearly half a century, he had devoted his life to improving Thai agriculture through pioneering experimentation and education. But he thought his work had been forgotten, or was little known outside Thailand.

Most people would consider a Magsaysay Award a fitting climax to a career of selfless devotion to his fellowmen. To his Serene Highness Mom Chao Sithiporn, it was merely a welcome opportunity to expand his newest project, a "Freedom From Hunger" program of demonstration agricultural plots. Eighty-four-years-old at the time of the award, the gentle "father of modern Thai agriculture" continues to direct this project by his vigorous advocacy of improved farm practices in Thailand.

A grandson of King Mongkut and a nephew of King Chulalongkorn, Mom Chao Sithiporn launched his experiments in agriculture in 1921 on a 40-hectare farm some 400 kilometers south of Bangkok. He had begun studying agriculture in his spare time during a successful 13-year career in the Thai civil service and had become convinced that scientific management could make farming a more productive way of life for thousands of his countrymen.

He quickly proved his theories on his farm, introducing modern practices of contouring, terracing, crop diversification and the use of fertilizers. He was the first to breed and sell pure-bred swine. He introduced corn, tobacco and

other crops to Thailand. He established the first commercial poultry operation. He imported Thailand's first tractor and other laborsaving devices. And he was the first Thai farmer to maintain accurate cost account of farm operations. To share his discoveries with his countrymen, he founded Thailand's first agricultural journal.

Returning to government service in the early 1930's, he was later twice deposed from important posts in *coup d'etat* and was once imprisoned for 11 years.

To determine what impact such a prestigious honor as the Magsaysay Award has on a person's life, HORIZONS' Josephus Daniels recently visited Mom Chao Sithiporn Kridakara on his two-hectare vegetable and fruit farm near Hua Hin, Thailand, where he conducted the following interview.

Q. How did you feel Your Serene Highness, when you were told that you would receive the 1967 Magsaysay Award?

A. Well, it came as a great surprise. I thought my work was more or less forgotten. But, needless to say, I was very proud of the honor. And I was pretty short of money. The financial grant of US\$10,000 that accompanied the award helped us pay the debt on an irrigation system we had installed. And I had a little left over to start a project.

Q. What project?

A. It's called a "Freedom From Hunger Campaign" project. It's a non government program of about 600 demonstration plots scattered over the country. I had to get some more money from the Australian Freedom From Hunger Committee. We demonstrate how to use fertilizers and other modern practices. The results are so good that I'm beginning to think some of the data must be faked!

Q. The award money enabled you to start this project?

A. Yes. It's kept me so busy I've rather neglected my work around here. I had to do a lot of writing to get the additional money. Of course there are always a lot of competing demands for funds like this, so I had to write a lot of justification papers. I worked for several months on it and it looked rather hopeless for a while. Finally the head of the Australian committee came here to see what it was all about. I explained to him what I had in mind and took him out to see one of the plots we had started. He was very impressed and said it was a jolly good project.

Q. What other projects are you working on now?

A. This is a three-year program, so I'm still working principally on it. We simply must improve our agricultural yields. If we don't with our population growth, in 12 or 13 years we'll be a deficit country in rice production. That would be awful because with proper methods we can continue to export rice. We're trying to demonstrate on these plots how to use fertilizers and so forth and get the farmers to do likewise. Demonstration and imitation. If there is no imitation, the project is a failure.

Q. Can you determine yet if it's succeeding?

A. The results of the first year are already evident. It works. In one town they want 200 tons of fertilizer. And some people down south want enough for 4,000 rai [666 hectares]. So it's beginning to succeed, but we've got to get more fertilizer.

Q. Is that a problem?

A. Yes. As we succeed in creating a demand for fertilizer we create a problem in being able to meet the demand. If at the end of this season we get enough demand, we'll start a fertilizer production company.

Q. Is much being done to educate young farmers?

A. Very little, in my opinion. Most of the farmers will never get beyond the fourth year of elementary education. Those four years should be enough to enable them to calculate their land areas and what portion of fertilizer to use. Not many farmers can do that now. We found that in some of our projects, our supervisors and clerks had to go and work it out for them. We cannot do that all over the country, of course, so to my mind the elementary education should be strengthened. Teach them to calculate. We can show them through our demonstrations that using fertilizers is profitable, but they must know how to use them properly. And the price of their increased yields must be kept up: Otherwise the extension worker is handicapped. You cannot teach a farmer to lose money. It's all so lopsided.

Q. There are many lopsided things, I guess. Tell me, how far are we from Bangkok?

A. About 200 kilometers. I sold my original farm just after the war because I couldn't take care of it. It had become overgrown with weeds and I couldn't pay enough attention to it, maybe because I became a member of Parliament and all that sort of thing. Then I didn't have enough capital to rehabilitate it.

Q. The place where we are now is fairly small.

A. Yes, only a couple of hectares.

Q. You won the Magsaysay Award for public service, but I'm afraid that term may be rather misleading. Many people think "public service" refers to government service. But you had left the government at the time of the award, hadn't you?

A. Yes.

Q. Specifically to engage in experimental farming? Why did you think that was so important?

A. I had rather mixed feelings at the time. You know, I had got up into that highest position possible in government service. And I got rather fed up. You tend to get into a kind of routine. I had become quite interested in agriculture. And on one of my trips I had gotten malaria very badly and I was not in good health. When my wife and I married, she was very delicate. We took a holiday trip to her adopted father's place. It was lovely, with a stream of fresh water running all year long. We decided we'd like to live there. Everybody thought we were mad. But life in the country made her strong and healthy.

Q. When did you begin publishing your farm journal?

A. In 1927. That journal was really subsidized by the King privately at first. And in the publication I was always criticizing his government, urging diversification. But he did not mind. He was very broadminded, you know. He said: "If criticism is wrong, it will just die out. If criticism is right, it will prove right in the end." It did prove right when the great depression came. Rice prices went so low that the government had to change its policies and begin diversifying. That was when the King called me back into service.

Q. Did you want to return to government service?

A. It was a sort of challenge. You see, I had been criticizing the government and if I refused, they'd all say, "You only talk and criticize. You do nothing." So I went back to the government.

Q. As Director General of the Department of Agriculture, did you introduce general diversification at that time?

A. I only started it. It was a long time before it really took hold. I did start three experiment stations which had considerable impact. We started growing Virginia tobacco, which is now a big industry. And we introduced improved corn. Upland farmers could grow these crops, including

peanuts, by hand and because of premium payments they could still make it pay. But rice prices were kept low. I have always opposed the premium payments because they made the farmers adopt shifting cultivation practices. And that's a very bad thing. They clear the land, plant about two crops and move on, leaving old clearing which are breeding places for locusts. When rice prices are kept so low as to make people compete on a hand-hoe basis, that is irrational. And low prices, of course, inhibit the use of fertilizer to increase yields. But this is getting into a controversial issue, maybe.

Q. Everything gets controversial sooner or later, I guess.

A. I'm probably *persona non grata* with the Government again these days because I've been criticizing them.

Q. Oh, they probably love you more than you think.

A. No, they hate me, I'm sure. There are two reasons for that. One is that I'm of the Royal Family and that in itself prejudices some people. The second thing is that bureaucrats do not like people outside knowing better than they do. But that's universal too, I suppose.

Q. Your present project certainly sounds worthwhile.

A. Yes, more worthwhile than the other work I've done, I think, because it will have an immediate effect. It normally takes a very long time for farmers to adopt new methods. But the trials on our demonstration plots have shown that it is quite easy to raise the average yield per rai from the present 25 tang [375 liters] up to 40 tang [600 liters]. When we get to 40 we will have plenty to eat and plenty to export. But that may take 10 years.

Q. Having people from way off in the Philippines recognize your work through the Magsaysay Award must have made you feel good. Did it help in your resolve to continue your work?

A. Of course, I felt flattered. I did not think they would search my past so much.

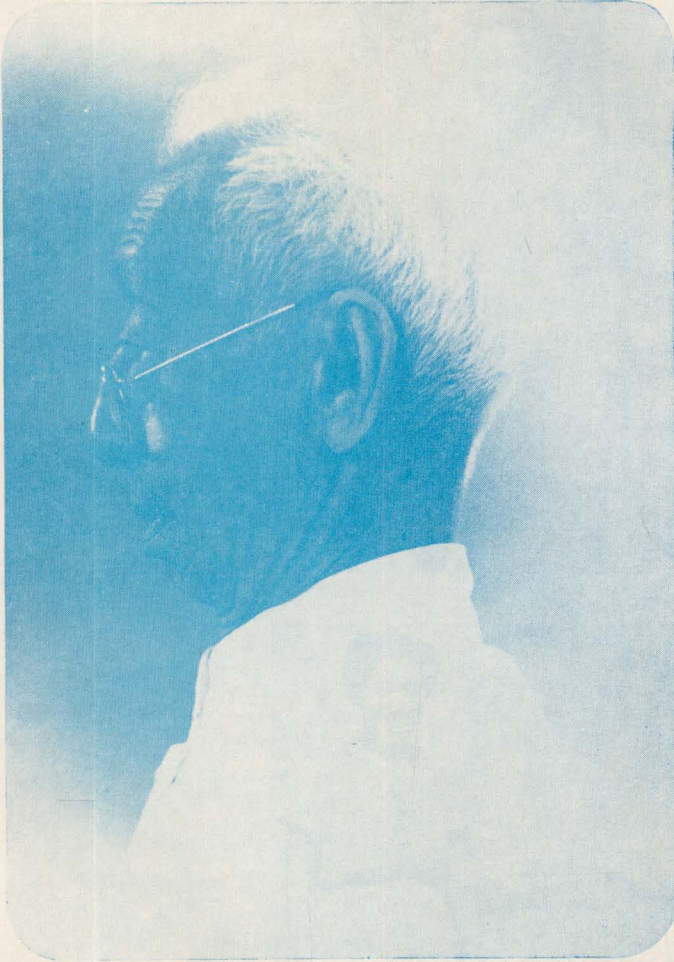
Q. We all need a pat on the back occasionally.

A. That's true. The award gave me time and money to do this project. This is my last work. And of course I may not live to see the full results of it.

Q. You look in very good shape to me.

A. I don't think I can live more than four years more. Ninety is quite old enough.

Q. Not for a man like you, Your Serene Highness.

๒๕๕๖
ชอเขียนเกี่ยวกับ ม.จ. ดิถีพิภร กฤดากร

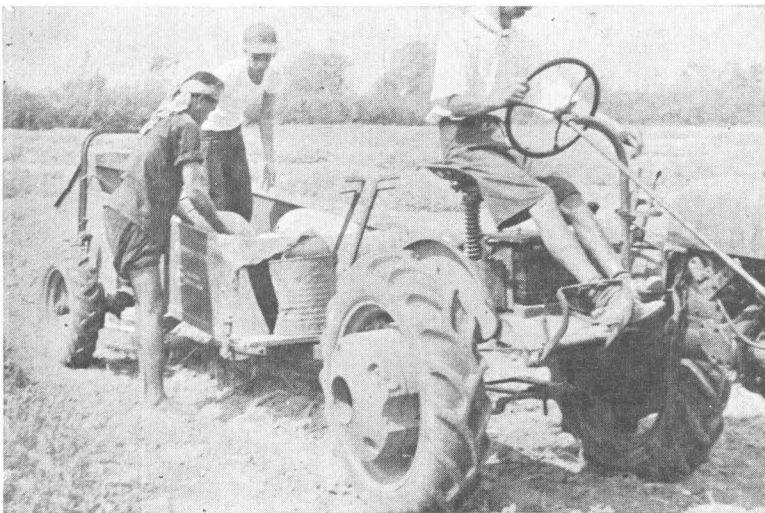

รับเสด็จ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

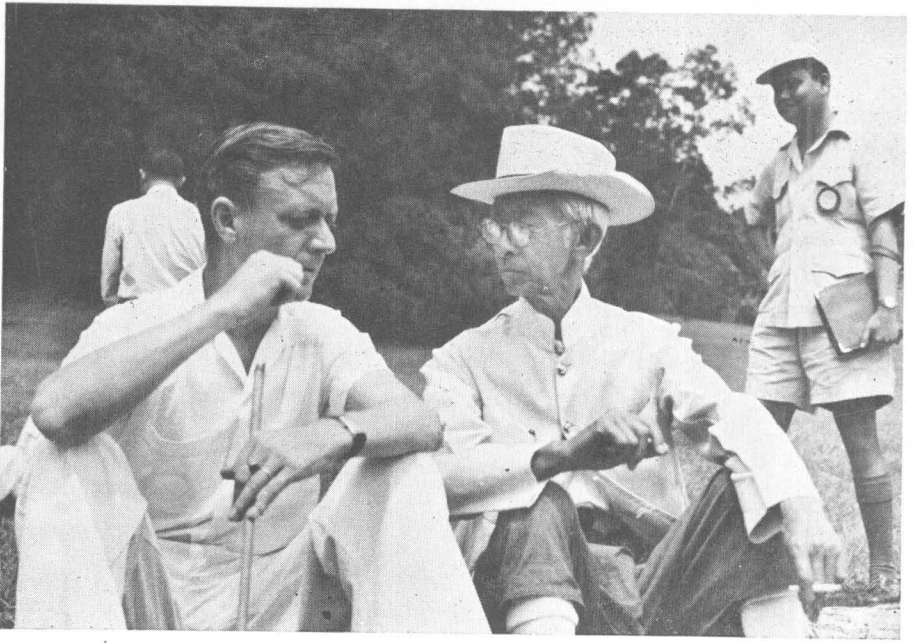

กับครอบครัว

ทรงทำไร่ที่ฟาร์มบางเบิด

ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศพิจารณาปัญหาการเกษตร

กับหม่อมศรีพรหม กฤดากร

ชีวิตและหน้าที่ของสตรีที่ฟาร์มสมัยใหม่

สิ่งที่ชักนำแรงให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้ขึ้น เพราะมีสมาชิกในคณะกสิกรบางคนอยากให้เขียนเรื่องวิธีอัดอาหารลงขวด ทั้งที่ฟาร์มบางเบ็ดได้นำไปตั้งที่พิพิธภัณฑ์ซึ่งเปิดให้มหาชนไปเยี่ยมชมได้ ที่ถนนสุริวงค์ กรุงเทพฯ เขาว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่แม่บ้านผู้สนใจ

อีกประการหนึ่ง ข้าพเจ้าได้รำพึงในใจมาบ้างแล้วว่า บางทีจะเขียนอะไรทำนองนี้มาลงเพื่อเป็นประโยชน์แก่กสิกรรุ่นใหม่ ผู้ซึ่งอาจจะได้รับความลำบากในการที่จะชักชวนภรรยาของเขา ให้ออกไปอยู่บ้านนอกเพื่อทำการกสิกรรมสมัยใหม่ (Modern Farming) ยิ่งคนที่เคยชินต่อความครึกครื้นที่เมืองใหญ่ คงจะกลัวไปต่างๆ เช่นกลัวเปลี่ยว กลัวเหงา กลัวอด และไกลหมอเป็นต้น

ถ้าเขาได้อ่านเรื่องชีวิตของข้าพเจ้าที่ฟาร์มประกอบกับได้ความรู้ในเรื่องเก็บอาหารโดยวิธีต่างๆ เพื่อประหยัดทรัพย์แห่งบ้าน ซึ่งเป็นของสำคัญยิ่งในชีวิตของกสิกรผู้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร ที่ข้าพเจ้าตั้งใจจะนำลงใน

หนังสือพิมพ์ *กสิกร* เพื่อเป็นประโยชน์แก่แม่บ้านที่สนใจ และแม่บ้านของ กสิกรแล้ว ข้าพเจ้าหวังใจว่าจะชักนำให้เขาหาความหนักใจลงมาก ที่จะต้อง ออกไปอยู่บ้านนอก บางทีเขาจะยินยอมปลงใจสละความครึกครื้นที่เมือง ใหญ่ เพื่อไป และความเพลินใจในงานตามบ้านนอกง่ายเข้าบ้าง

ยังมีข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้จะเป็นกสิกรข้างหน้า คือผู้ที่หวังทำ ไร่ บ้านและไร่นาควรราบ ถ้าหวังหาความสุขสบายให้ถึงขีดที่สุดของอาชีพนี้ เขาจำเป็นจะต้องมีแม่บ้านผู้ซึ่งเต็มใจจะออกไปอยู่ด้วย ร่วมมือร่วมความคิด แบ่งหน้าที่กันทำ แล้วแต่กำลังและความสามารถในกิจการแห่งฟาร์ม ไม่มีอาชีพใดที่ต้องการให้แม่บ้านร่วมมือยิ่งกว่ากสิกรรมอาชีพสมัยใหม่นี้ ถ้าขาด ความร่วมมือกัน ก็จะเป็นแต่เพียงไร่นาหาใช้ทั้งบ้านไม่ ความสุขสมบูรณ์ ก็จะถึงขีดที่สุดไม่ได้ และไม่มามีอาชีพใดที่จะเปิดโอกาสอันดีให้สตรีได้ช่วยเหลือ สามียิ่งกว่าตามที่ข้าพเจ้ากล่าวมานี้ ข้าพเจ้าคิดว่าจะไม่เกินความสามารถของ สตรีไทย ผู้ซึ่งต้องการจะช่วยเหลือสามีในกิจการงาน เพราะไม่ต้องการ ความรู้พิเศษอันใดนัก หากไม่ข้าพเจ้าก็จะทำไม่ได้ ขอแต่ให้มีความมานะ ความเพียรอันไม่ทอดย ปรารถนากับอย่าเกียจคร้านนักเท่านั้น

สตรีไทยในสมัยนี้ ก็ได้รับการศึกษาดีพออยู่แล้ว และต่อไปข้างหน้าคง จะได้เรียนไม่ต่ำกว่าชาย ต้องหวังว่าเขาจะสามารถช่วยเหลือสามีได้ดียิ่งขึ้น อย่างไม่รู้ก็ว่าเขาควรจะช่วยได้ดีกว่าข้าพเจ้า หรืออย่างน้อยก็เท่ากัน

เพราะเหตุใดข้าพเจ้าจึงปลงใจออกไปอยู่ฟาร์ม เพราะเหตุว่าข้าพเจ้า เห็นพ้องด้วยกับหม่อมเจ้าสิทธิพรในข้อที่ว่า วันหนึ่งไทยหนุ่มข้างหน้า จะ ต้องหันหากสิกรรมเป็นทางเลี้ยงชีพกันเป็นพื้น และเพราะเหตุใดได้แจ้งอยู่

ในกสิกรรมเล่ม ๑ แล้ว ความกตัญญูบังเกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๕ หม่อมเจ้าสิทธิพรยงรับราชการอยู่ ขณะนั้นเรามีบุตรชายคนหนึ่งที่จะต้องนึกถึงว่า อีก ๒๐ ปีข้างหน้าเขาก็จะเป็นหนุ่มใหญ่ เราจะทำอะไรกับเขา เขาจะเป็นเจ้าของสวนนา หรือบ้านก็ไม่ได้ เพราะเราไม่มีของเหล่านี้ เขาจะรับจำนำกินดอกเบี้ยก็ไม่ได้ เพราะเงินนอนเราไม่มี ทุกวันนี้อาศัยเงินรัฐบาลเลี้ยงชีพอยู่ ถึงแม้จะมากก็เป็นหนทางที่บุตรหรือภรรยาจะสืบต่อไม่ได้ เขาจะเป็นข้าราชการหรือ โอกาสนั้นก็น้อยเต็มที เพราะเหตุใดจึงอยู่ในกสิกรรมเล่ม ๑ แล้วเหมือนกัน เขาจำเป็นจะต้องหาเลี้ยงชีพทางอื่นอยู่เอง และในอาชีพทั้งหลายเราพอใจจะให้บุตรเราเป็นกสิกรรมมากกว่าอื่น เพราะเหตุว่ากสิกรรมเป็นอาชีพที่ไม่ต้องแก่งแย่งใคร ทั้งเป็นอิสระไม่มีใครให้ร้ายให้คืนนอกจากตัวของตัวเอง หาได้โดยสติปัญญา น้ำพักน้ำแรง แต่ต้องเป็นกสิกรรมสมัยใหม่จึงจะพอเอาตัวรอด กสิกรรมชนิดนี้ แม้จะแพร่หลายเกือบทั่วโลกแล้ว แต่ยังเป็นของใหม่ในเมืองเรา และเราผู้อยากให้บุตรของเราหาเลี้ยงชีพในทางนี้ จำเป็นต้องเป็นผู้นำทางให้เขาก่อน ถ้าการที่เราศึกษาอยู่นี้เป็นผลสำเร็จไป ไม่ช้าแต่บุตรของเราเท่านั้นที่จะได้รับผล ไทยหนุ่มอีกมากมายซึ่งจะทวีจำนวนขึ้นไม่ใช้น้อย ก็จะได้รับผลด้วย เพราะเหตุนี้ เราจึงปลงใจว่าจะออกไปทำฟาร์มที่เรียกว่า *ทั้งบ้านและไร่นา*

สามต่อมาข้าพเจ้าไปอยู่ฟาร์ม วันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๓ ข้าพเจ้าออกเดินทางพร้อมด้วยสามีและบุตรวัย ๒ คน ชายอายุ ๓ ขวบครึ่ง หญิงอายุ ๕ เดือน กับคนใช้ ๒ คน อพยพกันไปอยู่ฟาร์ม ณ ตำบลบางเบิด

ใครยังไม่รู้จักบางเบ็ดบ้าง สำหรับท่านที่ไม่รู้จัก ข้าพเจ้าขอแนะนำพอเป็นเลา ๆ ดังนี้ บางเบ็ดเป็นหมู่บ้านเล็กที่สุดหมู่บ้านหนึ่ง นอกจากบ้านเจ้าของสวนและบ้านคนงาน ไม่มีบ้านชาวบ้านอื่นใกล้เคียงเลย ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลปากตะวันออกของอ่าวสยาม ระหว่างเกาะหลักและเมืองชุมพร ห่างไกลจากเมืองทั้งสอง โดยทางรถไฟหลายสถานี ไกลจากหมู่บ้านทั้งหลายโดยรอบ ระยะทางเดินไม่ต่ำกว่า ๒ ชั่วโมงครึ่งจากบ้านห้วยสักซึ่งเป็นสถานีของเรา ตำบลนี้เดิมเป็นที่ของมิตามารดาเลี้ยงของข้าพเจ้า คือพระยาและคุณหญิงอุ้มทิบาล ได้สร้างสวนมะพร้าวและเลี้ยงโค แต่หาเป็นผลสำเร็จตามประสงค์ไม่โดยไม่ได้ไปอยู่เอง และไม่ได้บำรุงโดยถูกต้อง

ภูมิประเทศ เป็นเนินหญ้าโดยมาก ทำข้างสูงข้าง บนเนินไม่มีใครมีต้นไม้ใหญ่ มีตำนานว่าเมื่อ ๕๐ ปีมาแล้ว ได้เกิดพายุใหญ่ไฟไหม้ต้นไม้หมด หญ้าก็เกิดขึ้น พอถึงหน้าแล้งไฟได้ไหม้หญ้าทุกปีต้นไม้ใหญ่จึงขึ้นไม่ใคร่ได้ นอกจากบางแห่งที่อยู่ในที่ชุ่มชื้นและตามลำห้วย ซึ่งมีอยู่ ๒ ห้วย น้ำจืดใสสะอาดก็ เกิดและไหลออกทะเลจากที่ของเรา ตามลำห้วยมีป่าไม้เบญจพรรณอุดมด้วยสัตว์ป่าต่าง ๆ เช่น กวาง อีเก้ง เสือ หมูป่า และนกต่าง ๆ เพราะเป็นที่หากินบริบูรณ์น่าอาศัย มีเขาหินก้อนหนึ่ง เรียกว่าเขาเบ็ดเป็นที่สังเกตรของตำบลนี้ ตั้งอยู่ริมทะเลในอ่าวเล็กและสวยมาก อ่าวนี้ลึกพอที่เรือไฟใหญ่น้อยจะเข้ารับส่งสินค้าได้ ในเวลาที่ไม่ใช่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัด ตำบลนี้รับลมทั้งสองมรสุม ฝนจึงไม่ใคร่ชุกชานาน มีเกือบตลอดปี อย่างแล้งที่สุดก็เพียงสองเดือนครึ่งเท่านั้น

ดิน เป็นดินปนทราย ไม่สู้ดีนัก แต่ดีพอสำหรับทำไร่นาผสม ที่ทำนามีน้อย เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้ จึงไม่มีพลเมืองมาตั้งบ้านเรือนอยู่ โดยที่ไม่

สันตปลุกพีชอื่นนอกจากข้าว ตินปนทราย^๕เหมาะสำหรับเลี้ยงสัตว์ เพราะ
น้ำฝนไม่ขังแฉะแฉะ รักษาความสะอาดง่าย

อากาศ ที่ไม่ร้อนนักในฤดูร้อน และไม่หนาวนักในฤดูหนาว ไม่ต้องมี
เสื้อผ้าพิเศษ งานก็ทำกลางแจ้งได้ตลอดปี

ถิ่นฐานบ้านช่อง ข้าพเจ้ามีความพอใจมาก เราได้ปลูกขึ้นไว้ก่อนออก
ไป ๕ เดือน ท่านผู้ที่มีบ้านใหม่ตื่นบ้านเห็นโต ข้าพเจ้าก็ตื่นบ้านของเราจน
นั้น บางทีจะมากกว่า เพราะได้ตากตางขึ้นจากบ่^๕แท้ ๆ ถึงแม้ว่าบ้านของเรา
รูปร่างจะเหมือนยังข้าวใหญ่ ๆ ฝานอกเป็นปีกไม้ฝานในซัดตะหลังคามุงจาก
ข้าพเจ้าก็ตื่นเท่ากันกับตีกรวมงาม ๆ ของท่าน และอยู่ได้ด้วยความสะดวกเท่า
กัน ถ้าไม่มากกว่า

ข้าพเจ้าลงมือทำงาน พอจักบ้านช่องพออยู่ได้แล้ว ข้าพเจ้าก็ลงมือทำ
สวนปลูกผักก่อนอื่นเพราะผักต้องการเวลานานที่จะโต และที่จะไปซื้อหากก็ไม่มี
ในระหว่างสองเดือนแรกต้องซื้ออาหารไปจากชุมชนพออาทิตย์ละครึ่ง จึงเก็บ
ผลจากผักที่ปลูกรับประทานได้

เรามี ไข่ เอาไปจากกรุงเทพฯ กล้วยเป็นไก่เล็กฮอร์นขาว ๑ ฟุ้งประมาณ
๑๐๐ ตัว ไก่ผู้ ๔-๕ ตัว สำหรับสืบพันธุ์และรับประทานไข่

เรามีวัวแม่ ที่มีน้ำนมที่ ๑ ตัว สำหรับรีดเลี้ยงบุตรน้อย และที่ยังไม่ตก
ลูก ๒ ตัว วัวผู้ยอม ๑ ตัว (แต่บัดนี้เรามีฝูงเขื่องแล้ว)

เราเลี้ยงหมู ชนิดยอร์กเซีย เห็นว่าเหมาะเพราะตัวยอมกระทั่งรัด พอ
ดีแก่ความก้องการของบ้าน เนื้อหนึ่งก็ดี เราเคยเลี้ยงชนิดต่างคำกับชาว
เรียกว่า เอสเซกซ์ หมูชนิดนี้หูใหญ่มาก ไม่สู้ดีเพราะหากินไม่คล่องแคล่ว
หูปิดหน้ากามองอะไรไม่ค่อยเห็น หากินไม่สะดวก

ข้าพเจ้าไม่เจ็บ เพราะข้าพเจ้าไม่รู้สึกเค็ดร่อนด้วยความเจ็บ ข้าพเจ้า
เคยอยู่ในที่แน่นหนาฝาคังเกือบตลอดชีวิต ได้มาประสบความเจ็บชนิดนี้
เต็มไปทั่วของใหม่ต่าง ๆ ที่นำคุณารู้ล้อมรอบด้วยสิ่งที่ธรรมชาติให้บังเกิด
มาตามธรรมชาติของเขา และทั้งที่เราได้เพาะปลูกขึ้นและเลี้ยงไว้ ล้วนเป็น
สิ่งที่ทำให้เพลินทั้งนั้น

ข้าพเจ้าไม่เหงา งานมีทำถมไป บุตรก็มีเลี้ยง ๒ คน (บัดนี้ไปโรงเรียน
เสียคนหนึ่งแล้วเจ็บไปมาก) นอกจากงานบ้านธรรมดา ข้าพเจ้าปลูกผักต
แลรดน้ำพรวนดิน ปลูกทอยเป็นระยะเพื่อให้มีผักรับประทานตลอดปี ถึง
ฤดูเพาะไซ้ ข้าพเจ้าก็ช่วยสามข้าพเจ้าเพาะและดูแลเครื่องผักไซ้ และรับเลี้ยง
ลูกไก่เมื่อออกมาจนกระทั่งโตจนไก่เหล่านั้นไซ้ กินเวลาประมาณ ๕ ถึง ๖
เดือน นอกจากช่วยเหลือเลี้ยงไก่ ข้าพเจ้าช่วยทำบัญชีต่าง ๆ ซึ่งจะเว้นเสีย
ไม่ได้หาไม่เราจะทราบว่าการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ชนิดใดจะมีกำไรและ ชาติ
ทุน ยิ่งผู้ผสมพันธุ์ไก่ ต้องมีบัญชีไก่ที่ไซ้ทุกตัว เพื่อคัดเลือกรายเวลาจะผสม
เราเลี้ยงไก่มาก ๆ ทุกปี แม่ไก่ประมาณ ๘๐๐ ตัว ลูกไก่ปีละ ๒,๕๐๐ ตัว
(บัดนี้งานมากขึ้นเราต้องมีเสมียนช่วยหนึ่งคน) นอกจากงานที่ใกล้ ๆ บ้าน
คือดูไก่และสวนผัก เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าก็หาโอกาสออกไปดูไร่ที่สาม
ข้าพเจ้าปลูกทำไว้เพื่อจะได้ดูกิจการไร่บ้าง เพื่อประโยชน์เวลาที่สามมีจะต้อง
ไปจากบ้านหรือเจ็บป่วย ก็พอจะช่วยดูแลทำในเวลาคับขัน และทั้งเพื่อจะได้
มีเรื่องพูดจาให้ลงรอยกัน ท่านต้องเข้าใจว่าระหว่าง ๕ ปี นอกจากเรา ๒
คนที่จะพูดจากันได้ ไม่มีเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่จะไปมาหาสู่ ถ้าพวกมันไม่ลง
รอยก็จะรู้สึกเหงามาก แต่บัดนี้มีความยินดีที่มีเพื่อนบ้านมาอยู่ใกล้เคียงครัว
หนึ่งแล้ว และมีนักเรียนสองสามคน และหวังว่าจะมีฟาร์ม อีกสองสามฟาร์ม
ในไม่ช้า

ข้าพเจ้าไม่รู้สึกลัวอด นอกจากช่วยเหลือกิจในรัฐส่วนฟาร์มตามแต่จะมีมา ข้าพเจ้าได้หัดทำของรับประทานต่างๆ ที่เราเคยชอบและเคยได้รับประทานเมื่ออยู่ในเมือง เช่นขนมปังสก็อตและขนมหวานต่างๆ และได้พยายามทดลองวิธีเก็บอาหารต่างๆ เพื่อให้อยู่ได้ทนนาน เช่นถ้าเราทำหมูชั้น ๑ ตัว จะรับประทานให้หมดในเร็ววันไม่ได้ จึงพยายามทำเป็นของต่างๆ เช่น ไส้กรอก หมูแฮม หมูสามชั้นเค็ม หมูตับ ตับบด ของเหล่านี้อัดลงขวดไว้รับประทานต่อมาอีกได้ตั้งเดือนกว่า และโดยหลักอันเดียวกัน ข้าพเจ้าได้ทำไก่ เนื้อ ปลา และผัก ไว้รับประทานเสมอๆ ในฤดูฝนข้าพเจ้าฉวยโอกาสที่ได้ฝนดี ปลูกผักต่างๆ ให้มาก ๆ เพราะไม่ต้องลำบากในการรดน้ำ เมื่อเหลือรับประทานแล้ว ข้าพเจ้าก็ถนอมไว้โดยวิธีต่างๆ เช่นคองเปรี้ยว ทองหวาน ไส้เค็ม ตากแห้ง และอัดลงขวด ล้วนเป็นของที่เก็บไว้ได้ทนนาน ได้ทดลองมาเป็นผลสำเร็จก็หลายอย่าง จนที่ฟาร์มเราซื้อของรับประทานน้อยอย่าง ซื่อแต่เฉพาะที่จำเป็น คือสิ่งที่หาไม่ได้ที่ฟาร์ม เช่น น้ำตาล ใบชา กาแฟ และแป้งสาลีเป็นต้น อาหาร เช่น หมูสด ไก่สด ไข่สด และผักสด เรามีรับประทานเสมอมิได้ขาด แต่น้ำนมสดขาดบ้าง เพราะยังมีวัวนมไม่สู้คืนักให้น้ำนมไม่มาก

ปัญหาเรื่องไกลหมอ เรื่องนี้ออกจะยากมาก เพราะหมอจะไปอยู่บ้านนอกที่มีคนน้อยๆ ก็จะหากินไม่ได้เพียงพอ เพราะทางหากินของเขาก็คือการรักษาคณป่วยไข้ ถ้าที่ไหนคนมากเขาต้องอยู่ที่นั่น เว้นแต่เขาจะเลิกไปทำการกสิกรรม แต่ถ้าย่านเชื้อในลัทธิของหมอว่าโรคต่างๆ เกิดจาก ๑. ใต้อากาศไม่ดี ๒. อาหารไม่บริบูรณ์ หรือบริบูรณ์แต่ไม่ได้ส่วน ๓. ออกกำลัง

กายไม่พอ ถ้าท่านมีฟาร์มตั้งอยู่ที่ไหนก็ มีอากาศดี และทำการกรสิกรรมอย่างดี ท่านจะได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้ท่านไม่มีโรค คือทุกคนในครอบครัวของท่าน จะต้องมั่งงานทำพอที่จะได้ออกกำลังกาย ปัญญาพอสมควร เช่น ชาย ออกไปทำงานไร่ไถนา ปลูกสัตว์ หมิงและบุตรก็ทำสวนผัก สวนดอกไม้ เลี้ยงไก่ ทุกคนจะได้รับผลคือ ได้รับความสุข ผักสด ไข่สด นมสด ประกอบกับได้อากาศดี ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้ร่างกายของท่านสมบูรณ์ ความสมบูรณ์แห่งร่างกายโรคจะเบียดเบียนได้ยาก เมื่อโรคต่าง ๆ เบียดเบียนท่านไม่ได้ ท่านก็ไม่ควรต้องการหมอ ข้าพเจ้าเองเมื่ออยู่ในเมืองมีน้ำหนักตัวเพียง ๘๘ ปอนด์ บัดนี้ขึ้นถึง ๑๐๐ ปอนด์ บุตรของเราถ้าพามากรุงเทพฯ มักเจ็บทุกครั้ง ต้องพากลับบ้านหายเร็วกว่า ข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งทั้งหลายที่นำความสมบูรณ์มาให้ร่างกายของท่าน ๆ จะหาที่ไหนโดยราคาถูก นอกจากที่ฟาร์มของท่านเอง ตามที่ข้าพเจ้ากล่าวมา ขอจงพิสูจน์เอาเองเถิดว่า ท่านควรจะมีใจกล้าทดลองหรือไม่ เพราะมันแล้วแต่ความเชื่อหรือไม่เชื่อเป็นข้อสำคัญ

สำหรับผู้สนใจในการทำฟาร์มชนิดนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าจะทำให้ท่านเพลินมาก เพราะเหตุว่าพืชที่ปลูกลงไปมีอายุสั้นไม่ทันเบื่อตาเบื่อใจก็ได้เก็บเกี่ยวแล้ว และยังได้ขายเป็นเงินทำทุนต่อไป ไม่ต้องคอยนานเหมาะสำหรับคนทุนน้อย ถึงแม้ท่านอยากจะทำปลูกไม้ยืนต้น ซึ่งกินเวลานานจึงจะได้ผล ในระหว่างนั้นถ้าได้ปลูกไม้ล้มลุกก็จะได้เลี้ยงเราไปพลาง ๆ ที่ฟาร์มเราก็ได้ปลูกผลไม้หลายอย่าง เช่นมะพร้าว ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ทูเรียน น้อยหน่า มะม่วง ละมุด ฝรั่ง แต่บางอย่างเราปลูกไว้เพื่อรับประทานเท่านั้น ส่วนสิ่งที่เลี้ยงเราทุกวันนั้นก็คือไม้ล้มลุก และไก่ หมู ปลูกสัตว์

การทำฟาร์มมีประโยชน์สำคัญอย่างไร ฟาร์มนั้นนอกจากจะเป็นที่อาศัย
หาเลี้ยงชีพแล้ว ยังจะสืบให้บุตรหลานทำต่อไปได้ ถ้าเขาพอใจทำก็มีงานคอย
เขาอยู่เสมอ ตรงกันข้ามกับอาชีพอื่นซึ่งเขามักจะคอยงาน และทั้งจะไม่ต้อง
หวาดหวั่นถึงเรื่องคุณภาพ เพราะไม่มีใครจะคุนเขาให้ออกจากงานได้ นอก
จากตัวของเขาเอง กลับช่วยบ้านเมืองคือช่วยใช้ที่ ๆ วางเปล่า ที่เป็นที่น่า
ปลุกข้าวไม่ได้ ให้เป็นประโยชน์ขึ้น และช่วยเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของ
ประเทศ ในการกสิกรรมขึ้นอีกประเภทหนึ่ง

ข้าพเจ้าออกจะพูดนอกเรื่องมามากแล้ว ขอย้อนไปถึงข้อสำคัญที่เป็นเหตุ
ให้เขียนเรื่องนี้ คือว่าด้วยเรื่องถนอมอาหาร อาหารเป็นของจำเป็นยิ่งสำหรับ
สิ่งที่มีชีวิต ถ้าไม่กินอาหารต้องตาย สิ่งอื่นเป็นรองอาหารทั้งนั้น เพราะ
ฉะนั้น ข้าพเจ้ามีความยินดีที่จะได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาสำคัญของกสิกร คือ
การถนอมอาหารไว้ได้ทนนานสำหรับรับประทานที่ฟาร์ม จากผลซึ่งเกิดจาก
ฟาร์มหรือจะไปซื้อหามาแต่ที่อื่นโดยวิธีต่าง ๆ คงมีสารบาญไว้ข้างท้ายเรื่องนี้
ถ้าวิธีที่ข้าพเจ้านำมาลงนี้ ได้เป็นประโยชน์แก่ท่านทั้งหลายซึ่งเป็นเพื่อนร่วม
ชาติกันแม้แต่เล็กน้อย ข้าพเจ้าก็มีความยินดีและเป็นที่พอใจแล้วที่ไม่เสีย
แรงและเวลาเปล่า เพราะข้าพเจ้าไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญชำนาญในการเขียนเลย
ตรงกันข้ามต้องกระทำไปด้วยความยากลำบากใจมากอยู่ หวังว่าท่านผู้อ่าน
ทั้งหลายเมื่อทราบเช่นนี้แล้ว จะอภัยให้ข้าพเจ้าบ้าง ถ้าหากว่าถ้อยคำสำนวน
ไม่เหมาะเจาะหรือแจ่มแจ้งนัก ที่พยายามกระทำไปก็โดยมุ่งถึงประโยชน์ที่จะ
ได้แก่ท่านเป็นส่วนใหญ่.

ศรีพรหมา กฤดากร ณ อยุธยา
จากหนังสือกสิกร ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๖

สัมภาษณ์หม่อมศรีพรหมา กฤตากร

ถาม ครั้งแรกที่หม่อมมายพบท่านสิทธิพร พบกันอย่างไร มีใครแนะนำ และที่พบกันครั้งแรกนั้นหม่อมมายรู้สึกว่าคุณสิทธิพรเป็นคนอย่างไร

ตอบ ก็หม่อมแม่กับคุณแม่ฉันรักกันมาก อย่างว่าแหละ อยากจะได้ลูกสาว หม่อมแม่ก็มาขอ แต่ฉันยังไม่รู้เรื่องนะ ฉันยังเป็นเด็ก ไม่เคยสงสัยว่าได้ ไม่เอาเรื่อง ให้ผู้ใหญ่เขาจัดการ ก็ให้หม่อมแม่มาขอ พุศุทาบตามไว้ คุณแม่ก็ไม่ว่าอะไร แต่ว่าคุณแม่ว่า ท่านจะต้องมาช่วยทำ มาหากินอย่างลูกเขย เวลานั้นท่านก็ยังทำราชการอยู่ กำลังจะตั้งเนื้อตั้งตัว ท่านก็ไปทำมาค้าขายกับหม่อมแม่ ฉันก็เข้าวังไปอยู่กับสมเด็จพระพันปีรัชกาลที่ ๖ จนท่านสวรรคต ท่านไปทำงานกับหม่อมแม่ ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ก็เข้ามารับราชการ เลยได้เป็นถึงอธิบดี ฉันก็อายุมากแล้ว อายุ ๒๗ ปี ก็สมควรแก่เวลา คุณพ่อคุณแม่ก็เห็นด้วยก็ยินดี แต่ว่าพบกันเป็นครั้งแรก เป็นการคู่ตัว อายุฉันยังเล็กอายุ ๑๕ พ่อแม่จัดการยังไ้ ฉันก็ไม่รู้นะ ยังเด็กอยู่ ยังไม่เคยสงสัยว่าได้

ถาม ตอนนั้นท่านสิทธิพร พระชนมายุ สักเท่าไร

ตอบ ๑๙ มิ่ง ท่านก็ออกบ้านนอก ฉันทก็เข้าวัง อยู่มาจนอายุ ๒๗

ถาม ระหว่างนั้น ยังไม่ได้พบกันเลยใช่ไหมครับ ระหว่าง ตั้งแต่อายุ ๑๕ ถึง ๒๗

ตอบ ท่านก็มีหม่อมมีเหม่มไป หม่อมท่านก็ตายไป ก็เลยเป็นพ่อหม้าย ที่หม่อมแม่ท่านก็เห็นว่าควรจะมีหรือพี่น้อง ก็ตกลงกับคุณแม่ คุณแม่ก็ไม่ขัดข้อง ท่านก็บังเอิญ เป็นตัวโปรดของรัชกาลที่ ๖ ก็ไปทูลให้ทรงขอให้ รัชกาลที่ ๖ ท่านก็ยินดี เพราะว่าเพื่อนกันทั้งนั้น กฤดากรหลายคนที่เป็นเพื่อนสนิทกับรัชกาลที่ ๖ เล่นด้วยกัน เรียนด้วยกัน ตั้งแต่เมืองนอก ท่านก็ทรงส่งขอให้จากแม่ท่าน คือฉันทเท่ากับเป็นคนของแม่ท่าน แม่ท่านสมเด็จพระพันปี ไม่ใช่เป็นของคุณแม่ ท่านก็ไปขอกับแม่ท่าน แล้วก็พระราชทานสมรสให้

ถาม ตอนที่อยู่ในวังมาตั้งนาน หม่อมมายตามปกติก็ใช้ชีวิตในวัง คงสบายนะครับ

ตอบ ไม่สบายนะซิ ฉันทไม่ชอบนะซิ ชอบจะออกมาทำไม

ถาม ทำไมหม่อมมายไม่ชอบชีวิตในวัง ทั้งที่สบาย

ตอบ ไม่ทราบ มันเป็นนิสัย

ถาม ฉันทนั้นพอมายอยู่กับท่านสิทธิพร ก็สบายใจสิครับ เพราะว่าใช้ชีวิตได้อย่างธรรมดาที่สุด

ตอบ มันเหมือนกัน เผลอมาเหมือนกันเข้า ไปอยู่ก็ไปกันได้

ถาม มีแรงกลใจอะไรบ้าง ที่ทำให้ท่านสิทธิพรไปทำอะไรที่บางเบ็ด

ตอบ ท่านไม่ยากทำราชการ เบื่อหน่าย เราแต่งงานใหม่ี่ เราก็ไปอะไร พระจันทร์นำฝั่ง หรืออะไร แล้วก็เลยไปบางเบ็ด ไปเรือ รถไฟแต่ก่อนไม่สะดวก หนทางมันไม่ดี แล้วก็บังเอิญคุณแม่คุณพ่อฉันนะค้าขายทางเรือ มีเรือเดินทะเลชายฝั่ง ๓ ลำ ตั้งแต่กรุงเทพ ฯ จนถึงบ้านดอน แวะเรื่อยไป ก็ไปลงที่บางเบ็ด

ถาม สักกี่วันครับ เดินทางไปบางเบ็ด

ตอบ ไม่กี่วัน ออกจากกรุงเทพ ฯ เข้าวันนั้น ดูเหมือนจะเย็น ๆ หรือกลางคืน มันไม่ทั้งคืนทั้งวันหรอก ก็ลงที่อ่าวบางเบ็ด ซึ่งเป็นที่ของเราด้วยฉันก็เห็นว่ามันงาม ก็ชอบใจ แล้วเวลานั้นยังไม่ได้คิด ที่นี้ท่านก็พูดกันไปพูดกันมา ประารภกันว่าอย่างนั้นนะว่า เต็กต่อไปชั้นลูกหลานเราจะไม่มีหน้าที่ที่เท่าตัวพ่อ เพราะว่าการแข่งขันก็จะมาก แล้วพวกที่เหลือจะไปทำอะไรกัน นี่ก็นึกถึงลูกก่อนละ จริงไหม ลูกที่จะโตต่อไป เต็กมันก็ยังเล็ก ๆ อยู่ แล้วท่านก็ชอบเลี้ยงไก่ เมื่อออกมาแต่งงาน ก็มีไก่เล็กฮอร์นนั้นนะ แต่ว่าเลี้ยงทรง ท่านชอบไก่อยู่แล้วก็บอกว่ามีหนทางทางเดียว ที่จะทำกันได้มาก ๆ ก็คือการกสิกรรม ไม่มีใครแย่ง ฉันบอกว่าฉันก็ชอบ เพราะว่าชีวิตบ้านนอกสบาย เมืองฉันก็เป็นป่าดง เมืองเกิดของฉัน บ้านเกิดเมืองนอนก็เมืองน่าน เข้าไปอยู่ในป่าในดง ป่าดงเหลือเกิน ไร้ความเจริญ ฉันก็ชอบ ฉันไม่รังเกียจที่จะไปอยู่ป่าอยู่ดง เมื่อเรตัดสินใจอย่างนั้นแล้วท่านก็เริ่มหาหนังสืออ่าน หนังสือต่าง ๆ เรื่องไก่อ่อนเพื่อน ถัดไปก็เรื่องหมู ถัดไปก็เรื่องไร่เรื่องนา ทำราชการเวลานั้นก็เบื่อหน่าย เพราะว่าอะไรท่านก็เสร็จหมดแล้ว กษาปณ์ก็ทำแล้ว ท่านไปดูงานที่

ชาว ก็มาตัดแปลงเรื่องผีให้เป็นสมัยใหม่หยอดด้วยเครื่องจักร ที่
แรกเขาห่อกัน เหมือนยังกับผีในสุบธรรมทานี่ ทำเป็นเครื่อง ท่าน
ก็ทำเสร็จ กษาปณ์ก็เสร็จ แล้วท่านก็ไม่มีงานแปลกที่จะทำนอกจาก
นั่งออฟฟิศไปวัน ๆ ท่านไม่ชอบ

ถาม หมายความว่าท่านเบื่อกี้อยู่ในกรุงเทพ ฯ อะไร ๆ ก็มีอยู่แล้ว

ตอบ เสร็จไปหมดแล้ว ไม่มีงานใหม่จะทำ

ถาม ที่ท่านไปบางเบ็ดนั้น ท่านไม่ได้มีจุดมุ่งหมายว่าจะไปบางเบ็ด แต่จะลง
ไปเรื่อย ๆ อย่างนั้นหรือครับ และบังเอิญไปเจอบางเบ็ดเข้า เห็นว่าน้ำ
ทำอุทกสมบูรณ น้ำทำไว้ ก็เลยหยุดลงที่นั่น ถ้าท่านไม่เจอบางเบ็ด
คงจะลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพอใจ

ตอบ บางเบ็ดเป็นที่ของพ่อแม่ด้วย พ่อแม่ฉันนะ แล้วก็มันสวยมันงาม
มันบ้ำมันตง สมจิตตสมาใจ น้ำทำบริบูรณ บ้างตงพงชฎ สงบเรียบ

ถาม ได้ข่าวมาว่าตอนที่ท่านไปบางเบ็ด มีคนเขากล่าวหาว่าท่านบ้ำ อย่าง
นั้นหรือครับ

ตอบ คนที่ว่าบ้ำ ๆ นั้นไม่รู้เรื่องนี้ ไม่ได้คิดถึงภายนอก ว่าอีก ๑๐ ปี ๒๐ ปี
ข้างหน้ารุ่นลูกหลานเรานั้นก็เกิดมามากขึ้นทุกที จะทำอะไรกัน เขา
ไม่ได้คิดที่จะเตรียม เขาคิดแต่จะให้เข้ารับราชการ ราชการก็ไม่ใช่ว่า
เหลือเฟือ ตำแหน่งมันต้องเต็มเข้าวันหนึ่ง แล้วพวกที่เหลือนั้นจะ
เอาไปทิ้งที่ไหน นี่เองเป็นจุดประสงค์ของท่าน ของฉันด้วย พ้องกัน
แล้วก็บ้ำหรือไม่บ้ำ เราไม่แคร์ จะว่าบ้ำก็ได้ เพราะว่าบ้ำก็บ้ำเกิด

เพราะว่าเวลานั้นไม่มีใครคิดที่จะออก มีแต่อยากจะทำหน้า อาจจะ
เป็นเสนาบดี หรืออธิบดีก็ได้

ถาม ตอนที่อยู่บางเบ็ด มีปัญหาที่เกี่ยวกับการเกษตรอะไรบ้างครับ

ตอบ ยังไม่มีก่อน เพราะเราต้องทดลองก่อน เราต้องหาที่อยู่ คือบนคอน
นั้นเป็นที่ว่างเปล่า มีต้นไม้ใหญ่ ๆ โต ๆ ต้องอ้อมสองอ้อม ที่จะสร้าง
บ้านอยู่ให้เหมาะสม เป็นที่ทึบ เราต้องกันต้องสร้างก่อน แต่ว่าบ้าน
มีบ้านคุณแม่ไปปลูกไว้ เราก็ก็นำบ้านชายทะเล เรียกว่าบ้านชาย
ทะเลเดินสัก ๕ นาที ก็ถึงคอนและขึ้นไปหน่อย ที่ที่เราสร้างบ้านนะ
มันสูง ท่านเคยบอกว่าตั้งแต่พื้นทะเลจนถึงที่คอนนั้นราว ๑๕ เมตร
ก็เดินน้องเมื่อยแหละกว่าจะไปถึงได้ ในระหว่างนั้นมันก็กินเวลา
ตอนตอกก็ไม่ใช่ง่าย ๆ ต้นไม้ใหญ่ ๆ ต้องอ้อมสองอ้อม ก็กินเวลานาน
เหมือนกัน

ถาม ท่านมีคนช่วยไหมครับ เช่นอาจจะจ้างคนให้มาช่วยเหลือ

ตอบ มี ต้องจ้างพวกชะมู แล้วก็พวกอีสาน มีไปทำงาน ๔ คน แล้วก็
เกี่ยวกับพระญาติหน่อย ๆ คนรุ่นหนุ่มนะ แม่ของเขาเคยอยู่กับหม่อม
แม่ฉัน เด็กคนนั้นก็มีความรู้พอใช้ อ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้
และเป็นหัวหน้างาน เขาไปอยู่กับเมียเขา ปลูกกระท่อมอยู่ชายทะเล
เราก็ก็นำมา ๆ

ถาม กว่าจะปราบที่เรียกได้สักปีครับ

ตอบ กว่าจะปราบที่เรียกว่าจะไปอยู่ได้ก็ปี ๖๓ ลูกคนที่ ๒ ได้ ๒ เดือนก็ไป
ปลูกบ้าน

ถาม ที่มีมากแค่ไหนครับ รู้สึกว่าปราบที่นานทีเดียว

ตอบ มีไม่เท่าไร ที่เรา ๑๕ ไร่ ทำมากไม่ได้ ไม่มีทุน ตอนนั้นทำราชการ
อยู่ด้วย มีคนดูแลแล้วเขาก็รายงานมา มีโอกาส เราก็ตกลงไปดูบ้าง

ถาม เริ่มลงมือลงไม้จริงเมื่อไร

ตอบ ปี ๖๓ นี้แหละ สร้างบ้านเสร็จ ลูกผู้หญิงคนนี้ได้ ๒ เดือน เราก้
ลาราชการนานหน่อยลา มา ๓ เดือน บ้านเสร็จก็กลับไป ที่นั่นแน่นอน
เลยว่าจะอพยพแน่ ก็เข้าไปอีก ๕ เดือน ลูกผู้หญิงได้ ๘ เดือน ก็
ออกจากราชการ

ถาม เริ่มปลูกอะไรบ้างครับ

ตอบ เริ่มสวนครัวก่อนอื่น พริก มะเขือ หัวผักกาดขาว มะเขือยาว ผักกาด
แตงกวา อย่างชาวบ้านแก่ปลูก ที่สัณนิทน้อย ๒๐ เมตรคูณ ๒๐
เมตร เล็กนิดเดียวนะ ก็พอได้ปลูกรับทานไป แล้วในระหว่างนั้นก็
ต้องซุกตอ ซึ่งกินเวลานาน ต้องรังต้องคัง ช่วยจุดตอ ต้องระเบิด
เอามั่งอะไรมั่ง ทำอยู่นาน และในระหว่างนั้นก็ไปหาที่นอกที่ของเรา
เพื่อจับจอง ก็เป็นที่โล่ง เป็นหญ้า เป็นทุ่งหญ้า

ถาม ยังไม่มีใครจับจองหรือครับ

ตอบ ไม่มี เป็นที่ว่าง ที่ราษฎรเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย เราก้ไปกันลวดหนามเข้า
ปลูกกระต๊อบ ก็เอาแตงโม ที่เรียกว่าแตงโมบางเบิดชื่อว่า Tom
Watson ปลูกเป็นชนิดแรก ลองปลูกประมาณสัก ๒๐ หลุม แล้วให้ยาย

แก๊ คนเก่าแก๊ของคุณแม่คนหนึ่ง แก๊เผ่าคุณแลรตน้ำรดทำ เราขนน้ำไปให้แก๊รต เพราะมันบนบดอยไม่มีน้ำ แล้วก็อาศัยฝนด้วย

ถาม เอาน้ำที่ไหนรดครับ

ตอบ น้ำเราก็เอาไปจากบ้านเพราะมันไม่ไกล ที่บ้านก็สูบน้ำขึ้นมาใส่ถัง ๔๐๐ แกลลอน แล้วก็ถ่ายใส่ปั๊บน้ำมันเบนซิน เอาขึ้นไปสักเที่ยว ๒ เที่ยว มันไม่ไกลเท่าไร แล้วฝนก็ตกลงมาช่วยบ้าง แดงก็โต ลูกโตเร็ว เราก็ผลอๆ ก็มันคลุมอยู่ ไม่มีใครรู้ว่าเป็นแดงโม ใบมันก็เขียว ลูกก็เขียว พอไปเปิดดู โอโฮ ลูกโตตงแค่นั้น ยาวตงแค่นั้น ตกใจกันใหญ่

ถาม ทำไมจึงใหญ่แค่นั้น กินเมล็ดหรือยังไงครับ

ตอบ พันธุ์มันใหญ่ กินมันจะเรียกว่ากินจิตที่สุด แต่ว่าใส่ปุ๋ย บนนั้นมันเป็นเนิน ที่นั่นน้ำมันชะอยู่ด้วย กินมันเป็นดินทราย ท่านก็ปรับปรุงก็ทดลองปลูกนี้ ที่นั่นนักโต ได้ ๒ ชนิด Tom Watson อันหนึ่ง แล้วก็ Klondike อันหนึ่ง Klondike นั้นลูกไม่โต สั้น ล่ำ คือหัวท้ายเสมอกัน ล่ำๆ ยาวประมาณสักแค่นั้น โตสักแค่นั้น แต่ Tom Watson มันแค่นั้นมันกันใหญ่ แล้วก็ตอนข้าวมันเรียวน้อยนะ แต่บางลูกมันก็ล่ำ

ถาม เริ่มทำระยะแรก มีปัญหาอะไรไหมครับ

ตอบ แรกๆไม่ค่อยมีโรคภัย พอเข้าปีเข้าก็เกิดปัญหา โรครากบ้าง โรคใบบ้าง โรคลูกบ้าง สารพัดสารเพ จนแก้ไม่หาย

ถาม มีปัญหาเรื่องคนงานบ้างไหมครับ เช่นคนงานไม่พอ

ตอบ คนงานไม่พอไม่มี หาได้เสมอ เพราะว่าไม่ได้ใช้คนงานมาก เรามีเครื่องทุ่นแรง เรามี ๔ คน ๔๐ ไร่ทำสบาย ข้อสำคัญเครื่องทุ่นแรงนี้ นะแน่นแล้วแน่นอีก แต่ว่าไม่มีใครยอมทำ จนบัดนี้ก็ไม่มีใครยอมทำ เตียวหนี้ย่ยากสิกรรมเจริญแล้ว ยังจอบกันอยู่เลย

ถาม ทำไมเขาไม่ใช้เครื่องทุ่นแรงล่ะครับ โดยเฉพาะในกรณีของเอกชนที่ เขามีเป็นร้อย ๆ ไร่ เขาน่าจะยินดีใช้

ตอบ ฉันไม่ทราบ เพราะว่าเราก็หมกมุ่นอยู่กับการทดลองของเรา คือ เราไม่ได้เกี่ยวว่าจะเอาไร่เอารวยหรือ ในกรณีทดลอง อะไรดีก็ลงหนังสือ พิมพ์ไป เครื่องทุ่นแรงอันไหนใช้เหมาะสม ใช้ทุ่นแรง ทุ่นสตางค์ จริง ๆ เราก็เขียนลงหนังสือพิมพ์ มันเป็นเรื่องที่ทดลองก็ว่าได้ ไม่ได้ คิดถึงว่าเราจะทำให้ได้กำไร ชาติทุกคนทำ คือแปลงหนึ่งทดลองไม่สำเร็จ ชาติทุกคน ก็ทำให้รู้ไปว่ามันชาติทุกคนเพราะอะไร นั่นนับว่า เรียกว่า สถานีทดลองก็ได้ละ

ถาม เดือนแรกที่มีปัญหาเรื่องโรคพืช ได้คิดแก้ไขและประสบผลสำเร็จ อย่างไรบ้าง

ตอบ สำเร็จ คือในขั้นแรก ยาปฏิชีวนะอะไร ภาษานี้ ฉันก็ยังไม่ทราบ ยังไม่มี มีแต่น้ำยาฉุน โรคที่รังควาน พวกที่เขาเรียกว่าไม้เลื้อย เป็นแตงโม เป็นบวบ เป็นน้ำเต้า เป็นอะไรพวกนี้ เพลี้ยมันร้ายที่สุดเลย ทั่วชนิด ๆ กินแล้วมันก็คุดใบแห้งเหี่ยว ก็ใช้น้ำยาฉุนนี้ อ่านตำราแล้วรู้ว่าแก้ ยังไง ท่านชื่อตำราอ่าน และส่งชื่อยามาจากสิงคโปร์ เขาเรียกว่า นิโคตินซัลเฟต เราใช้จนกระทั่งเป็นที่รู้จักทั่วไป ตามห้างร้านเขาจึงส่งเข้ามา ที่แรกราษฎรแก้ไขโลดกิน ซึ่งมันก็มีหลายชนิด เราก็เคยปลูกที่ บางเบ็ด เวลานั้นท่านอยู่เกาะ ฉันก็ปลูกโลดกิน เพราะว่าสรรพคุณดี มาก แล้วถูก ยอดหัวน้ำยาฉุนนี้แพงมาก แต่ก่อนเวลานั้นตั้ง ๔๐ บาท

ถาม ตอนที่ท่านอยู่เกาะนั้น เห็นว่าท่านมีจดหมายโต้ตอบกับหม่อมมายอยู่ตลอดเวลาใช่ไหมครับ ส่วนมากเป็นเรื่องทางบ้านไหนครับ เรื่องชีวิตหรือเกษตร ไตยินลุข์เข้บบอกว่า ส่วนมากเป็นเรื่องเกษตร ใช่ไหมครับ

ตอบ ท่านทำโปรแกรมไว้ให้ แปลงนั้นจะต้องปลุกนั้น แล้วเราก้้นำไป ใ้เครื่องทุนแรงนั้นพอจะทำได้ เพราะว่าทำมาหลายปีแล้ว ฉันท้เข้าใจรู้จักใช้ และก้รายงานให้ท่านทราบว้่า ท่านนี้ ท่านี้ ปลุกปลงนั้น แปลงนี้ ปลุกถั่วลิสงแปลงหนึ่ง ปลุกข้าวโพดแปลง ๒ ปลุกพีชคดมแปลง ๓ ที่ชนแล้วหน้าตาเป็นอย่างไร ชนดีหรือไม่ดี ชนห่างหรือชนดี ต้องรายงานละเอียด ส่วนมากเป็นเรื่องเกษตร เรื่องส่วนตัวเราก้ไม่ค่อยมีอะไร ก็รู้ยู่แล้วว่าฉันไม่ป่วยใช้ ท่านก็ยู่สบายดี

ถาม ท่านไม่ได้เล่าถึงชีวิตในคุกบ้างหรือครับ

ตอบ ท่านเล่า ที่ข้าที่สุกก็พระแสง ชื่อว้่าพระแสง ใครก้ไม่รู้ไปหลอกแกว้่า เขาแกงเนื้อหมา โย้ย แกอ้วก ไม่กินข้าวกินปลาไปวันหนึ่ง หัวเราะกันใหญ่ แกเพิ่งตายเมื่ออาทิตย์ก่อน

ถาม เมื่อท่านถูกจำคุกยู่ และหม่อมมายยู่คนเดียว รู้สึกอย่างไรบ้างครับ

ตอบ มันชอกไปประเทียว ไม่ถึงเป็นวัน ๆ เดือน ๆ หลอก ชอกไปสักพักหนึ่ง ที่หลังไปคึดตึงไรว้่าจะทำอะไรกัน ไรใครจะเป็นคนทำ เวลานั้นคนงานก้มากตั้งกว้่า ๒๐ คน ที่ทำยู่ แล้วเงินทองเอาที่ไหน จะต้งก้ทั้งฟาร์มหรือไม่ แต่ว้่าฟาร์มก้ไม่ได้ ท่านสั่งไว้ ภาษาฝรั่งนะบอคว้่า Keep the farm going มันเป็นที่รักของเราที่สุก ที่สบายของเรา แล้วเราจะก้ทั้งง่ายยู่ยังไ้ เราก้ก้ทั้งไม่ได้ ที่นี้ปัญหายุ้ยแปกก้ต้งก้ไปจนแตก ฉันท้ไม่นั่งนอนใจ

ถาม ตอนที่ท่านได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระเจ้าอยู่หัว ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง

ตอบ ท่านเป็นคนไม่ยินดียินร้าย ที่ท่านทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่วนตัวด้วย แล้วก็ภายหน้าของประเทศ ใครมาให้ยศให้อย่าง ท่านไม่เคยยินดีตื่นเต้น แต่ว่ายินดีนะยินดี อย่างพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานปริญญาบัตร ท่านก็ยินดี แต่ว่าไม่ตื่นเต้น เข้าใจไหม

ถาม โดยทั่วไปท่านทรงใช้ชีวิตอย่างสามัญชนคนธรรมดาที่สุด มีแรงคลใจอะไรให้ท่านทรงประพฤติปฏิบัติตนอย่างนั้น

ตอบ ก็บอกแล้ว ท่านก็คิดถึงเด็กภายหน้า เป็นห่วงเด็กภายหน้ารวมทั้งลูกเราด้วย ว่าลูกเราโตขึ้นจะได้เป็นอธิบดีเท่าพ่อไหม กว่าลูกจะได้เป็นเท่าพ่อ ก็อายุไป ๒๐ กว่าแล้ว อย่างน้อยก็ ๒๕ ที่นี้ในระหว่าง ๒๕ ปีนี้คนที่แข่งขันกันเข้ารับตำแหน่งนี้ มันจะมีสักกี่มากน้อย มันก็มากอยู่นี้เป็นจุดประสงค์ ซึ่งเราเห็นพ้องกัน แล้วเราก็ไม่เห็นว่าเป็นการลำบาก ที่คำฝรั่งเรียกว่า Hardship ตรงกันข้าม เราเห็นเป็นความสุขสบาย Free Life จริงไหม Free เราจะซู้ก็ตัวเรา จะดีก็ตัวเรา ไม่ต้องใครคนนั้นคนนั้นมาให้หรือไปนบนอบกราบไหว้ใคร

ถาม เมื่อท่านได้รับรางวัล “แม็กไซไซ” ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้างครับ และได้รับรางวัลในสาขาอะไร

ตอบ เขาให้สำหรับสาขาสีกรรม เขาเห็นว่าท่านเป็นคนซึ่งสามารถในทางเกษตร ท่านก็ไม่รู้สึกอย่างไรนี้ ไม่รู้สึก ท่านเฉยๆ ไม่ยินดียินร้ายก็เลขาฯ เขามา Miss Heren W. เขามาจนถึงที่บ้านที่หัวหิน มากินข้าวกินปลากัน เขาให้เลขาฯ มา เราก็เฉยๆ ก็ประหลาดหน่อยแล้วแกก็ตี ไปถึงฟิลิปปินส์ แกก็ต้อนรับขับสู้ดี เธอจะเห็นในรูปกำลังกระซิบกระซาบอะไรกัน

ถาม ท่านตราสารอะไรเป็นพิเศษไหมครับ ตอนที่ทรงทราบข่าว ได้รับรางวัล “แม็กไซไซ”

ตอบ ฉันทึ่จำไม่ค่อยได้ แต่เข้าใจว่า ท่านบอกว่า “แปลกมาให้ทำไม” เราไม่รู้เรื่อง อยู่ๆ โผล่ออกมา คุณเริ่มเขาพาไป “แปลกนี่มาให้ทำไม”

ถาม หม่อมมายทราบไหมว่า ทำไมทางฟิลิปปินส์ ซึ่งให้รางวัลแม็กไซไซ จึงทราบเรื่องราวเกี่ยวกับทางค้ำเกษตรกรกรรมของท่าน

ตอบ เลขาฯ เขาเล่าให้ฉันฟัง บอกว่า เขาเก็บมา ๓ ปี เขา Follow up พฤติการณ์ที่ท่านทรงทำมาถึง ๓ ปี ถึงได้ให้ ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ในเดือนสองเดือนถึงให้ เลขาฯ เขาบอกนะว่า ท่านถามว่า “ทำไมรู้เรื่องฉัน ทำอย่างโน้นอย่างนี้” เขาบอกว่า เขาเก็บมา ๓ ปีแล้ว ไปดูซี หนังสือพิมพ์เนินเทินทีก เขาตรวจสอบมาทางสถานทูต เขาตรวจสอบมาพอแล้วถึง ๓ ปี เขาเห็นว่าสมควรแล้ว

ถาม ในเรื่องฟรีเมีย่มช้วนั้น หม่อมมายเห็นว่าท่านได้ทรงต่อสู้และรับผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร

ตอบ ได้ผล คนเห็นด้วยเยอะ ตูจะเลิกแล้ว ความมุ่งหมายของท่านนั้นมี ๓ อย่าง ช่วยเหลือชาวนา ช่วยเหลือเรื่องลดฟรีเมีย่ม ช่วยเหลือลูกหลานชาวนา

ถาม ท่านมีหลักในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง

ตอบ ท่านเป็นคนไม่ทะเยอทะยาน แล้วก็รักชีวิต Simple คือไม่โลดโผน ไม่ชอบเด่น ไม่อยากดัง เป็นคนสงบเงียบ ไม่อยากจะเป็นใหญ่ ใฝ่สูง อยากจะทำสิ่งที่ท่านต้องการจะทำ

ชวชาติ นัยนงแพทย์
ผู้สัมภาษณ์

รำลึกถึงกสิกรเก่า

ผู้เขียนได้รู้จัก ม.จ. สิทธิพร กฤดากร เมื่อพระองค์ทรงเป็นเจ้าของ บรรณาธิการและผู้จัดการหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งเป็นปีที่สองที่หนังสือพิมพ์นี้ออกมา

ในแง่ความเห็นของบรรณาธิการ ได้ทรงชี้ให้เห็นว่าความเจริญของประเทศชาติย่อมเกิดจากผลของการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และกสิกรเป็นผู้ให้บังเกิดโภคทรัพย์ของแผ่นดิน จึงสมควรที่จะได้รับความอุดหนุนจากรัฐบาลให้มากกว่าที่ได้รับอยู่ในขณะนั้น

นอกจากทรงเขียนคำเห็นของบรรณาธิการเป็นประจำแล้ว ยังได้เขียนจดหมายเหตุจากฟาร์มบางเบิด ซึ่งได้ทรงบรรยายวิธีประกอบการกสิกรรมอาชีพ ทั้งทางปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์จากแง่ทฤษฎีและจากการทำจริง และจากประสบการณ์ของพระองค์เอง

ในปีนั้น หนังสือพิมพ์ *กสิกร* มีพระยาเทพศาสตร์สถิตย์เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ หลวงอิงศรีกสิการและหลวงชุนหกสิการเป็นผู้ช่วยแผนกเพาะปลูก

หลวงช่วงเกษตรศิลปการและนายทองดี เรศานนท์ เป็นผู้ช่วยแผนกเลี้ยงสัตว์ นายร้อยเอกสนิท เข็งรักสัตว์ เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการแผนกสัตว์แพทย์ พระยานิพัทธ์กุลพงษ์ เป็นผู้ช่วยแผนกช่างกลกรรมและขุนศรีสุพรรณราช เป็นผู้ช่วยแผนกการพิมพ์

เมื่อปี ๒๔๗๕ ม.จ. สิทธีพร กฤดากร ได้ทรงรับตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมตรวจกลกรรมและได้โอนหนังสือกลกรรมให้เป็นของทางราชการสังกัดกรมตรวจกลกรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในระหว่างที่ทรงปฏิบัติราชการอยู่นี้ ได้จัดตั้งสถานีทดลองขึ้น ๓ แห่ง ซึ่งมีผู้ช่วยบรรณาธิการ ๓ ท่าน คือ หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ หลวงอิงศวี กสิการ และพระช่วงเกษตรศิลปการ รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานีทดลองและอาจารย์โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมประจำภาคใต้ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ท่านละหนึ่งแห่งโดยลำดับ

พระองค์เป็นผู้ที่มองเห็นว่าการค้นคว้าในการเกษตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นแก่การพัฒนาการเกษตรของประเทศ เพราะมีโอกาสที่จะนำผลของการค้นคว้าทดลองไปเผยแพร่ให้แก่กสิกรโดยอาศัยนักศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม เป็นผู้นำเอาความรู้ไปสอนอนุชนรุ่นหลังอีกต่อหนึ่ง เพราะฉะนั้น สถานีทดลองซึ่งจัดตั้งขึ้นในครั้งแรกนี้จึงอยู่ร่วมควบคู่ไปกับโรงเรียนกสิกรรมทั้ง ๓ แห่งนี้

ในระหว่างที่เป็นบรรณาธิการ ม.จ. สิทธีพร ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ร่วมกัน หรือที่เรียกว่าไร่นาผสม เป็นการรวมสองแขนงเข้าด้วยกัน ซึ่งช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการที่จะทุ่นแรง

งานและแจกจ่ายแรงงานในฟาร์มให้สม่ำเสมอตลอดปี เป็นการทำให้ได้ผล
ตอบแทนจากแรงงานมากขึ้น

ทรงเน้นให้เห็นความสำคัญของการปลูกพืชหลาย ๆ ชนิด และปลูกหมุน
เวียนโดยไม่พึ่งพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง นับว่าเป็นครั้งแรกที่ทรงให้คนไทยเห็น
ว่ารายได้ของประเทศไม่ควรอาศัยสินค้าข้าวอย่างเดียว เพราะยังมีพืชอีก
หลายอย่างที่จะปลูกเป็นสินค้าได้แม้ความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่สินค้าข้าวก็ยัง
มีพืชอื่นที่จะช่วยพยุงฐานะเศรษฐกิจของประเทศได้

ได้ทรงปลูกพืชหลาย ๆ อย่างขึ้นเองที่ฟาร์มบางเบิด คือปลูกข้าวโพดเป็น
อาหารสัตว์ ปลูกแตงโม และถั่วลิสงเป็นพืชเงิน และถั่วกระต้างเป็นพืช
บำรุงดินโดยไถกลบลงดิน จึงนับว่าเป็นบุคคลแรกของประเทศไทยที่บำรุง
ดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด

ทรงเห็นว่ายาสูบอีกอย่างหนึ่งที่จะเป็นพืชเงินได้อย่างดี แต่โดยเหตุที่ดิน
ฟ้าอากาศที่ฟาร์มบางเบิดไม่เหมาะแก่การปลูกยาสูบ ดังนั้นจึงได้นำยาสูบขึ้น
ไปปลูกในทางจังหวัดภาคเหนือ

ได้ทรงนำพันธุ์ข้าวโพด แตงโม เข้ามาทดลองปลูกจากต่างประเทศตลอด
จนพันธุ์ถั่วบำรุงดินต่าง ๆ เช่นพันธุ์ถั่วกระต้างและถั่วบำรุงดินอีกหลายชนิด

จากแง่เลี้ยงสัตว์ พระองค์ได้แสดงให้เห็นวิธีเลี้ยงไก่และสุกรในฟาร์ม
ผสมข้อสำคัญก็คือการให้อาหารที่ถูกต้องและปลูกอาหารให้สัตว์กินเช่นปลูก
ข้าวโพดและข้าวฟ่าง การเลี้ยงไก่ในกรงกล เพื่อคัดเลือกพันธุ์ไก่และได้ทรง
ส่งพันธุ์ไก่เล็กฮอร์นมาทดลองเลี้ยงจนเป็นพันธุ์มาตรฐานได้พันธุ์หนึ่งตั้งแต่
สมัยนั้นเป็นต้นมา

นอกจากไถ่แล้วยังทรงเลี้ยงสกรพันธ์ต่างประเทศหลายพันธ์ุ และทำการคัดเลือกพันธ์ุที่ดีและเหมาะสมอย่างมีระเบียบ

ได้ทรงใช้แรงสัตว์แทนแรงคน และทดลองใช้เครื่องทุ่นแรงหลายอย่าง ทั้งไถพรวน เครื่องหยอดเมล็ด ตลอดจนเครื่องสูบน้ำชนิดปราบศัตรูพืช ซึ่งพระองค์ได้ทดลองใช้ยาปราบศัตรูพืชซึ่งมีอยู่ในสมัยนั้นไม่ก็อย่าง เช่น ยาเข้าสารหนู และยาฆ่าโรคสารปรอทและทองแดง เป็นต้น

ทรงเขียนในหนังสือกสิกรรมเรื่องเครื่องมือทุ่นแรงและสัตว์ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่กสิกรชั้นกลางจำเป็นต้องใช้ ถ้าหากจะใช้เพียงจอบเสียมและแรงคนเท่านั้นก็จะทำไม่ได้มากพอที่จะผลิตผลให้พอเพียงสมกับฐานะกสิกรชั้นกลางได้ กสิกรที่ไม่ใช้เครื่องมือทุ่นแรงก็คงจะเป็นชาวนาชั้นกรรมกรเท่านั้นเอง

ได้ทรงเขียนเรื่องกสิกรรมบนดอนซึ่งมีความจำเป็นจะต้องรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้มิให้เสื่อมโทรม และการเลือกพืชปลูกให้ถูกต้องกับกาลเวลา เพื่อได้รับน้ำฝนในขณะที่พืชต้องการกับการที่ต้องปลูกพืชบำรุงดินสลับกับพืชอื่น เพื่อรักษาปริมาณอาหารพืชในดินไว้มิให้ลดน้อยลงไปรวดเร็วนัก ในการใช้ที่ดินบนดอนสำหรับปลูกพืชนั้นได้ทรงอธิบายถึงการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมแก่พืชให้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทรงหมายถึงการปลูกหญ้าให้และรักษาผิวดินไว้มิให้ถูกชะล้างไป หนังสือเรื่องการทำกสิกรรมในที่ดอนนี้ น่าเสียดายที่ไม่ได้ตีพิมพ์ขึ้นจำหน่ายให้แพร่หลาย

นับตั้งแต่ได้เริ่มออกหนังสือพิมพ์กสิกรรม ถึงเวลาที่ทรงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมตรวจกสิกรรมผู้เขียนได้สังเกตว่าราษฎรไทยตื่นตัวในเรื่องการกสิกรรมสมัยใหม่ขึ้นอย่างมากมาอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน จำนวนสมาชิกหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ได้ทรงสนับสนุนหนังสือพิมพ์ และการกระทำของ ม.จ. สิทธิพร ที่ส่ง

เสริมให้ประชาชนชาวไทยให้เกิดความสนใจในทางเกษตร วิทยาศาสตร์ และ การทำไร่นาผสม ตลอดจนทรงชักชวนรัฐบาลให้หันมาบำรุงพืชอื่นนอกจาก ข้าว และเลี้ยงสัตว์ อันเป็นการหารายได้ให้แก่กสิกรและแก่ประเทศชาติเป็น ส่วนรวมมากขึ้น และให้รัฐบาลสนใจในการค้นคว้าและทดลอง ซึ่งเป็นส่วน สำคัญของการปรับปรุงการเกษตรเยี่ยงอารยประเทศทั้งหลาย โดยไม่ปล่อย เอกชนเช่นพระองค์ท่าน (คือหม่อมเจ้าสิทธิพร) ซึ่งมีกำลังไม่เพียงพอที่จะ ทำการทดลองค้นคว้าไปตามลำพังด้วยพระองค์เอง เพราะมุ่งหวังจะทำประ โยชน์แก่กสิกรทั่วทั้งประเทศแทนรัฐบาลได้

โดยเหตุที่พระองค์ทรงเห็นว่าอาชีพเกษตร เป็นอาชีพที่มีเกียรติ และ เป็นอาชีพหนึ่งที่ชนชั้นกลางจะสามารถประกอบเป็นทางทำมาหากินได้ เหมือนกับอาชีพอื่น ๆ นอกจากจะได้ทรงเขียนสั่งสอนในทางหนังสือพิมพ์ กสิกร แล้ว ยังทรงรับยุวชนที่ต้องการยึดอาชีพนี้ไปศึกษาและฝึกหัดงานที่ ฟาร์มบางเบิดซึ่งอยู่ที่ตำบลห้วยสัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกด้วย ใน ระหว่างนั้นได้มีข้าราชการหลายคนออกไปซื้อที่ดินซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับฟาร์ม บางเบิด บุกเบิกเป็นไร่นาผสมอีกหลายราย และบางรายก็ยังอยู่ถาวรต่อมา จนกระทั่งบัดนี้

ข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้ได้เคยไปเยี่ยมฟาร์มบางเบิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๑ และ ได้เขียนลงในตอนหนึ่งของเรื่องความเห็นเรื่อง "ที่ดินสำหรับทำการกสิกรรม" ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือกสิกรเล่ม ๑ ปีที่ ๒ ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ว่า "ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเที่ยวทางมณฑลบักขั้ใต้เมื่อเดือนก่อน และได้ไปดู ฟาร์มของหม่อมเจ้าสิทธิพร และฟาร์มของเจ้าคุณนิพัทธ์กุลพงษ์ ที่ตำบลบาง เบิดมีฟาร์มอีก ๒ แห่งติดต่อกับฟาร์มเจ้าคุณนิพัทธ์กุลพงษ์ ทางทิศเหนือแต่ เพิ่งกำลังห้กร้างและลงมือปลูกเศษสถาน ตัวเจ้าของยังไม่ได้มาอยู่ ท่าน

เจ้าของฟาร์มทั้งสองได้กรุณาพาข้าพเจ้าไปเที่ยวตลอดทุกแปลง ฟาร์มของ
หม่อมเจ้าสิทธิพร ข้าพเจ้ามีโอกาสดูตรวจโดยละเอียดฟาร์มนี้มีไก่ชนิด
เล็กฮอร์นขาวพันธุ์แท้ประมาณ ๑,๐๐๐ ตัว สุกรชนิดยอร์กเชียร์พันธุ์แท้
เหมือนกัน ข้าวโพดพันธุ์สูงมาจากเมืองฝรั่ง ผักของบางต้นที่งามเต็มที่ใหญ่
กว่าข้าวโพดชนิดเดียวกันที่ข้าพเจ้าเห็นในเกาะฟิลิปปินส์ ถั่วลันเตากำลัง
เกี่ยวเก็บเป็นถั่วชนิดผักข้อมใช้ปลูกด้วยเครื่องจักร และเข้าเครื่องสำหรับ
กระเทาะเปลือกได้สะดวกดี ท่านเจ้าของใช้เมล็ดเลี้ยงสัตว์และตัดต้นลงดิน
เป็นปุ๋ยสด (Green Manure) เพื่อบำรุงดินให้อุดมสำหรับพืชอื่น ๆ ต่อไป
เครื่องมือแทบทุกอย่างทำมาแต่เมืองฝรั่งเศสเหมาะแก่พื้นที่ คนงานเป็นพวก
ชาวบ้านป่าแถบตนเองทงสน แต่เขาใช้เครื่องมือเหล่านี้ได้คล่องแคล่วน่าชม
มาก ในระหว่างเขตของฟาร์มนี้กับฟาร์มของเจ้าคุณนิพัทธ์กุลพงษ์มีห้วยน้ำ
ไหลผ่านไปลงทะเล น้ำในห้วยนี้ใสสะอาด จัดสนิทใช้บริโภคได้อย่างน้ำฝน
ท่านเจ้าของฟาร์มใช้สุข ๆ น้ำขึ้นไปถึงห้องชั้นบนและตามในบริเวณฟาร์มทั่วไป
ไปทางยาวหลายเส้น สุขที่ใช้ไม่ต้องมีคนเฝ้าเพราะใช้กำลังน้ำสูบขึ้นได้เอง
ในตัว ระเบียบและแบบแผนการงานของฟาร์มนี้สังเกตได้ว่าได้กระทำด้วย
ความระมัดระวังละเอียดรอบคอบเฉียบขาดและสม่ำเสมอเป็นอย่างดี ปีหนึ่งนับ
ว่าฝนค่อนข้างน้อย แต่ที่ฟาร์มบางเบ็ดมีฝนตกประปรายไม่ใคร่ขาด อากาศ
เย็นสบายตลอดวัน ตามสองข้างทางรถไฟที่ได้ผ่านมายังมีที่ดินรกร้างอยู่มาก
มายกระทำให้ข้าพเจ้าคิดถึงโครงการเรื่อง “ทั้งบ้านและไร่นา (Farm and
Home)

ในระยะเวลาที่พระองค์ได้ทรงรับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรตามวิธีการเมืองจากการที่ได้เป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นั้น เข้าใจว่าเป็นเวลาที่ ได้ทรงใช้เวลาสำหรับพรรคการเมืองและเป็นเวลาที่

สั้นมากก่อนที่รัฐบาลจะถูกล้มล้างไป ฉะนั้นข้าพเจ้าซึ่งมิได้อยู่ใกล้ชิดจึงไม่ทราบว่าได้ทรงปฏิบัติงานอะไรไปบ้างในระหว่างนั้น

แต่ครั้งหนึ่งผู้เขียนจำได้ว่าได้เดินทางไปเฝ้า ม.จ. สิทธีพร ที่ฟาร์มพร้อมกับ Mr. Howard Ream แห่ง USOM ซึ่งยินดีติดตามข้าพเจ้าไปด้วย เราต้องเดินทางด้วยเท้าจากสถานีห้วยสักเวลาราวพลบค่ำไปยังฟาร์มบางเบ็ดซึ่งอยู่ชายทะเล ระยะทางราว ๑๒ กม. กว่าที่จะถึงเป็นเวลาราว ๓ หุ่่ม พระองค์กับหม่อมท่อนรับให้พักอยู่ที่คันทิงรูง์เข้าก็ได้ตรวจดูฟาร์มและตุ๊กกิจการต่าง ๆ ซึ่งขณะนั้นท่านเจ้าของทรงรับว่าเนื่องจากขาดแรงงาน จึงสามารถทำได้แต่เพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งพืชและสัตว์คูน้อยลงไป ไม่คึกคักเหมือนกับเมื่อข้าพเจ้าไปเฝ้าเมื่อครั้งกระโน้น แต่สังเกตเห็นได้ชัดว่าท่านเจ้าของฟาร์มทั้ง ๒ มีความสุขสบายดีเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าจะแก่ชราลงมากแล้วก็ตาม ทรงรับสั่งอย่างขัน ๆ “for us, life begins at seventy” (สำหรับเรา ชีวิตเริ่มต้นเมื่ออายุ ๗๐)

สิ่งที่ผู้เขียนมิได้เห็นคราวก่อนแต่มาเห็นคราวนี้ก็ คือ ต้นมะพร้าวที่ปลูกไว้ตามขอบแปลงเป็นแถวยาว ๆ นั้น ถ้ามองดูให้ดีจะเห็นว่าเป็นแถวโค้งไปตามความสูงต่ำของระดับพื้นดินทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นอันเข้าใจได้ว่าพระองค์เป็นคนแรกที่ได้ปฏิบัติการไปตามทฤษฎีของการอนุรักษ์ดินเพื่อป้องกันการชะรลงของผิวดิน ตามวิธีที่นักเกษตรกำลังส่งเสริมให้ทำตามในสมัยปัจจุบันนี้ ความจริงนั้นพระองค์เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติการอนุรักษ์ดินอย่างถูกต้องเมื่อ ๔๐-๕๐ ปีก่อนแล้ว

ตลอดเวลาราว ๑๐ ปีที่ล่วงมานี้ ตั้งแต่ ม.จ. สิทธีพรไปช่วยดูแลสวนของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่จังหวัดจันทบุรีในช่วงระยะเวลาอันสั้น

แล้วได้ขายฟาร์มบางเบิด ขนย้ายมาเปิดสวนเล็ก ๆ ที่ตำบลเขาน้อย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระองค์ได้ทรงติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโดยมากเป็นการสั่งให้จัดหาเมล็ดพันธุ์บ้างปุ๋ยบ้าง และเครื่องมือการเกษตรบ้าง บางครั้งก็ทรงถามและปรึกษาปัญหาการเกษตรบ้าง ในระหว่างที่ประทับอยู่ที่สวนแก้วจังหวัดจันทบุรี ได้แสดงความสนพระทัยในเรื่องไส้เดือนฝอย (Nematodes) ซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของพืชหลายชนิดรวมทั้งต้นพริกไทยที่ปลูกในจังหวัดนั้น และเป็นศัตรูซึ่งไม่มีใครมีใครนึกถึงนัก

เมื่อได้ย้ายมาสร้างสวนใหม่ที่หัวหิน ก็ได้แสดงความหวังว่าจะปลูกพืชชนิดอื่นต้น เช่น กาแฟ พริกไทย มะพร้าว และผลไม้บางชนิดขึ้นในสวน ในระหว่างที่ยังไม่ได้ผลจากพืชเหล่านี้ ได้ทรงปลูกผักส่งขายตลาดในกรุงเทพฯ ร่วมกับสวนเสมาของหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ตลอดมา แต่ในตอนที่ไปเฝ้าเมื่อปีกลายนี้ ได้เห็นมีต้นองุ่นปลูกอยู่ในตอนหนึ่งของสวนด้วย

ทรงรับสั่งว่าสวนใหม่ซึ่งมีเนื้อที่ราว ๑๐ ไร่ มีขนาดพอที่พระองค์ท่านจะทรงดูแลและทำเองได้โดยมีคนงานช่วยพอสมควร ผู้เขียนได้เห็นพระองค์สามารถขับแทรกเตอร์ขนาดเล็ก และแก้เครื่องยนต์สูบน้ำก็รู้สึกว่ายังมีกำลังแข็งแรงอยู่มาก ถึงแม้จะมีพระชนม์มายุ่งกว่า ๘๐ ปีแล้วก็ตาม จึงเลยคิดไปว่าชีวิตกสิกรซึ่งอยู่ในไร่ทำงานกลางแจ้งและมีอาหารดีอย่างพระองค์ท่านนี้คงจะสามารถอยู่ไปได้นานจนอายุร่วมร้อยปีก็อาจเป็นไปได้

จากแง่ของการเขียนที่แพร่หลายให้ประชาชนได้อ่านกันอยู่บ่อย ๆ ก็มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเก็บพรีเมียมะพร้าวที่ส่งออกไปขายต่างประเทศ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ถูกวิจารณ์กันในหมู่เศรษฐิกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอยู่มาก ม.จ. สิทธิพรได้วิจารณ์จากแง่ของผู้ผลิตหรือกสิกรว่า เป็นผู้เสีย

เปรียบจากการเก็บภาษีแบบนี้ แต่เรื่องภาษีพระเมี้ยนนี้เป็นเรื่องยาวและค่อนข้างซับซ้อน จึงไม่ขอนำมาเขียนในที่นี้ การที่กล่าวถึงก็เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าพระองค์ท่านยังถือว่าเป็นกสิกรของชาติคนหนึ่ง ซึ่งมีสิทธิ์ที่จะออกความคิดเห็นชอบหรือโต้แย้งในการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแก่เศรษฐกิจ และสังคมของชาวไร่ชาวนา เรื่องและสำนวนที่ท่านทรงเขียนลงในหนังสือพิมพ์ทำให้มีผู้สนใจ และใคร่รู้จักพระองค์ท่านมากขึ้นในระยะ ๓-๔ ปีนี้ และคงจะเป็นเพราะการที่พระองค์ได้เขียนเรื่องต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ประกอบกับคำบอกเล่าในพระประวัติที่มีมาหลายสิบปี คงจะได้แพร่ไปถึง Magsaysay Award ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งส่งเจ้าหน้าที่ออกมาสืบเสาะผู้ที่สมควรได้รับรางวัลประเภทหนึ่งจากภาคเอเชียบูรพา จึงเกิดความสนใจ ม.จ. สิทธิพรชน

ความจริงผู้เขียนเคยได้ยินว่าผู้แทนของ Magsaysay Award ได้เคยสอบถามถึงประวัติของหม่อมเจ้าสิทธิพรมาก่อนราว ๒-๓ ปีที่แล้วมาแล้วก็เงยไป มาคราวหลังเมื่อราวเดือนมิถุนายนศกก่อน จึงได้มีเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งเดินทางมาขอสัมภาษณ์กับพระองค์ในฐานะเป็นนักเขียนด้วยตนเอง โดยพระองค์ก็ได้ทราบว่าเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การนี้ การสัมภาษณ์เป็นแต่เพียงส่วนประกอบ แต่ความจริงเขาคงได้ทราบเรื่องราวและกิจการของพระองค์ ซึ่งได้ทรงบำเพ็ญมาคล้ายกับเป็นบิดาของการเกษตรของประเทศไทยมากกว่า ดังนั้นการถวายรางวัลแม้ไม่ใช่แก่พระองค์ในฐานะนี้จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง.

เริ่ม บรรณฤกษ์
จากหนังสือ กสิกร เล่มที่ ๗ ปีที่ ๔๐

สัมภาษณ์ลุงเข้ม เกลยทิด

ถาม ลุงเข้มพบท่านสิทธิพรครั้งแรกเมื่อไร และทำไมจึงพบกันได้

ตอบ เมื่อท่านถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ และตัวผมเองก็มาเกิดเรื่องในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ผมถูกส่งไปอยู่บางขวาง โดยอยู่ในแดน ๑ จนกระทั่งมีการประหารชีวิตนักโทษการเมืองไปคนหนึ่ง ผมจึงถูกส่งไปอยู่ร่วมกับท่าน

ถาม หมายความว่าลุงเข้มรู้จักกับท่านที่คุกบางขวาง

ตอบ ครับ

ถาม เมื่อตอนติดคุกอยู่ได้ทำกรางานอะไรร่วมกับท่านบ้างครับ

ตอบ ไม่ได้ทำอะไรครับ มีแต่จะคอยให้ความช่วยเหลือท่าน เพราะท่านทรงชราภาพมากแล้ว นอกจากนั้นก็แล้วแต่ที่ท่านจะทรงรับสั่ง

ถาม ท่านเคยทรงตรัสเกี่ยวกับเรื่องชวานาบ้างไหมครับ

ตอบ มีครับ ส่วนใหญ่ทรงตรัสถึงการเพาะปลูกของท่าน ท่านได้ทรงสอน และแนะนำบางสิ่งบางอย่าง ท่านทรงใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเขียนเกี่ยวกับเรื่องกลีกรรรม และทรงส่งให้หม่อมศรีพรหมาชายาของท่านนำไปทดลอง ได้ผลอย่างไร หรือมีปัญหาละไร ก็รายงานให้ท่านทรงทราบเป็นระยะ ๆ ไป

ถาม นักโทษการเมืองในสมัยนั้นถูกกักกันที่เกาะตะรุเตาเพราะอะไร

ตอบ ทางราชการส่งไปเพราะว่าต้องการเอานักโทษการเมืองรุ่นใหม่ออกไปไว้ที่บางขวาง นักโทษการเมืองรุ่นเก่าจึงถูกส่งไปกักกันที่เกาะตะรุเตาแทน

ถาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ลุงเซ็มโตนซื้อหาอะไรครับ

ตอบ ผมโตนซื้อหาภวนายสิบ

ถาม ระยะเวลาที่อยู่เกาะเป็นอย่างไรบ้าง

ตอบ ตอนแรก ๆ เขาจัดที่ให้อยู่ จัดหาอาหารให้ พวกเราก็ต่างหากกินกันไป แต่ต่อมาพวกเราเห็นว่าอาหารที่จัดให้ไม่ค่อยถูกปาก จึงขอเป็นอาหารดิบแทนเพื่อทำกินกันเอง

ถาม เมื่อครั้งอยู่เกาะท่านได้ทรงทดลองอะไรบ้างไหมครับ

ตอบ เมื่อครั้งอยู่เกาะท่านไม่ได้ทรงทดลองอะไรเลย เป็นเพราะว่าที่ที่เขาให้เราไปอยู่ติดกับชายทะเล หาน้ำจืดลำบาก ขนาดจะอาบน้ำก็ต้องเดินทางไปไกลพอสมควร แต่ท่านได้ทรงเขียนแนะนำให้หม่อมท่านทดลองดูเหมือนกันกับที่อยู่บางขวาง มีแต่ท่านทรงแนะนำให้เลี้ยงไก่ เพราะว่าจะได้นำไข่ไก่มาเป็นอาหาร ส่วนเรื่องปลูกพืชผักไว้เป็นอาหารมีทำเมื่อครั้งอยู่บางขวาง ท่านทรงแนะนำพวกนายทหารหนุ่ม ๆ ออกไปทำ

ถาม เวลาที่จะเขียนจดหมายติดต่อกันนั้นมีความลำบากหรือไม่

ตอบ ก็ไม่ลำบากนักเมื่อเราเขียนเสร็จก็ส่งให้เขาตรวจ คือที่เกาะทางราชการ
ได้ส่งตำรวจสันติบาลไปทำการควบคุมดูแลด้วย

ถาม ที่เกาะนั้นท่านมีใครร่วมคิดเกี่ยวกับเรื่องการเกษตรหรือไม่

ตอบ มีหลวงมหาสิทธิ์ช่วยตรวจและวิเคราะห์ดิน เมื่อท่านทรงสงสัยสิ่งไร ก็
ทรงสอบถามหลวงมหาสิทธิ์ และถ้าหลวงมหาสิทธิ์สงสัยสิ่งไร ก็ทูล
ถามท่าน

ถาม ท่านได้ทรงทำอะไรบ้างเมื่อครั้งอยู่ที่เกาะ

ตอบ ท่านทรงใช้เวลาส่วนใหญ่นิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องทางเกษตร ท่านทรงทำ
อาหารเอง ทำแกงด้วย โดยเฉพาะขนมบั้งหรือขนมเค้กต่าง ๆ ถ้า
พวกเราต้องการจะรับประทานขนมบั้งหรือเค้กก็ทูลท่าน ท่านก็ทรง
ทำให้โดยมิได้คิดสตางค์ สอ. เสดบุตร ก็ได้เคยศึกษาการทำจากท่าน
เช่นกัน เพราะว่าจะให้ท่านทำอยู่บ่อย ๆ ก็ไม่ควรนั้

ถาม ใช้เครื่องมืออะไรสำหรับทำขนม

ตอบ ใช้แปบ

ถาม สำหรับแป้งหรือสิ่งของที่จะต้องใช้นั้นท่านทรงจัดหาเอาในที่นั้นหรือ
อย่างไร เช่นพวกแป้งก็ทำการไม่เอาเองจากพวกข้าวหรือข้าวโพด
ทำนองนั้น

ตอบ ไม่ได้หาเอง แต่ท่านทรงส่งไปทางหม่อมศรีพรหมา ว่าต้องการสิ่งใด
หม่อมก็จะจัดส่งไปให้ หม่อมท่านดีมาก เอาใจใส่ ต้องการสิ่งใดก็จัดหา
ให้ตามความพระประสงค์ เรื่องการรับตำราหรือของใช้ทางหม่อมจัดการ
ให้

ถาม ท่านทรงใช้เวลาในการทำงานวันหนึ่ง ๆ เป็นเวลาสักเท่าไร

ตอบ มากอยู่ มากทีเดียว เมื่อทรงตื่นจากบรรทมตอนเช้า เริ่มทำอาหารเช้า เมื่อเสวยเสร็จท่านก็จะทรงนั่งโต๊ะเขียนหนังสือตลอด จนกระทั่งเวลาอาหารกลางวันก็ทรงลุกมาทำอาหารใหม่ เมื่อเสวยเสร็จเวลาประมาณ บ่ายโมงจะเข้าบรรทมพักผ่อน หลับบ้างไม่หลับบ้าง เมื่อตื่นบรรทม จะเสวยอาหารว่างแล้วทรงเขียนหนังสือต่อจนถึงเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น. ก็ทรงเดินเล่นชายหาด

ถาม นอกจากหลวงมหาสิริทนต์แล้วมีใครอีกหรือไม่

ตอบ ก็ไม่มีใคร ส่วนใหญ่ก็ผมที่ช่วยหาผักปลาทำอาหาร

ถาม เรื่องอาหารมีเกล็ดขำ ๆ ที่เล่าเกี่ยวกับลุงเข้มเรื่องกะปินั้นเป็นอย่างไร

ตอบ ก็ไม่มีอะไร ท่านเห็นว่าผมชอบ ก็พยายามหามาให้รับประทาน เพราะกะปิจำเป็นต้องใช้มาก

ถาม เมื่อครั้งอยู่ที่เกาะมีความลำบากหรือไม่

ตอบ ที่เกาะตะรุเตาก็ไม่ลำบากมากนัก แต่เมื่อย้ายไปอยู่เกาะเต่า ผมสงสารท่านมาก เพราะท่านมีพระชนม์มากแล้ว ไข้มาเลเรียก็ชุกชุม เป็นกันมากและเป็นกันนาน ๆ ผมเองก็เกือบไม่รอดเหมือนกัน เป็นแล้วรับประทานอะไรก็ไม่ได้

ถาม ที่นั่นมีหมอมหรือไม่

ตอบ มี แต่ว่าไม่มียา เพราะสมัยนั้นเป็นสมัยสงครามด้วย และหมอก็ไม่ได้มาดูแลอะไร เราต้องช่วยเหลือกันเองตามมีตามเกิด

ถาม เรื่องยานั้นได้มาอย่างไร

ตอบ อันนี้ถ้าไม่ได้หม่อมศรีพรหมาจัดส่งไปให้ก็คงจะแยء เมื่อได้รับยาแล้วท่านก็ทรงแบ่งปันให้กินกัน

ถาม เคยมีคนชวนท่านหนีมิใช่หรือครับ

ตอบ ครับ แต่ท่านไม่ไป ท่านตรัสว่าจะหนีไปทำไม ท่านหน่วยงานกสิกรรมและท่านทรงสอนหนังสือ สอนภาษาอังกฤษให้นายทหารที่นั่นด้วย ถึงเวลาที่ต้องสอน เรื่องการสอนท่านสอนมาตั้งแต่ครั้งอยู่บางขวางแล้ว

ถาม เมื่ออยู่เกาะมีความลำบากอะไรหรือไม่ และทำไมหรือมีเหตุการณ์อะไรที่จะต้องย้ายไปอยู่เกาะเต่า

ตอบ ความจริงก็ไม่ลำบากอะไร มีลำบากก็ทีเกาะเต่า เพราะใช้มาเลเรียชุกชุมถึงที่กล่าวมาแล้ว เรื่องอาหารการกินทางราชการเขาจัดให้ เช่น ข้าว พริก กะปิ หอม กระเทียม เมื่อได้มาเราก็แบ่งเป็นกอง ๆ ส่วนปลา ก็เช่นเดียวกัน เมื่อทางราชการเขาให้นักโทษกักกันไปจับมาก็นำมาให้เรา เราก็จัดการแบ่ง โดยผมเองเป็นผู้แบ่ง แบ่งเป็นกอง ๆ เช่นกัน ซึ่งก็ไม่เท่ากันนัก เพราะปลาตัวใหญ่ก็มีตัวเล็กก็มี ปลาที่เขานำมาให้ก็เป็นปลาพอกินได้ ปลาดี ๆ เขาก็ไม่ให้เรากิน เมื่อแบ่งเป็นกอง ๆ แล้วก็เขียนเป็นฉลากแล้วจับ ใครได้กองใดก็เอาไป ซึ่งก็ไม่ค่อยเท่ากันนัก แต่ก็ไม่เป็นไร เพราะต่างตกทุกข์ได้ยากเช่นเดียวกัน

ถาม แสดงว่ามีการแบ่งกันอยู่เป็นหมู่ ๆ

ตอบ ก็ไม่เชิงนัก เขาจัดไว้เป็นโรงใหญ่อยู่รวม ๆ กัน แต่ถ้าใครจะขออนุญาตปลูกบ้านไว้ข้าง ๆ โรงใหญ่ก็ได้ โดยจ้างพวกนักโทษกักกันอื่น ๆ ตัดไม้มาให้ ท่านสิทธิพรก็ทรงแยกอยู่ต่างหาก หันหน้าชนกันกับหลังของผม และมีที่ทำอาหารอยู่กลาง

ถาม ไปอยู่ที่นั่นทั้งหมด ๑๑ ปี อย่างนั้นหรือครับ

ตอบ ไม่ถึง อยู่ที่เกาะ ๔ ปี ๙ เดือนเห็นจะได้ รวมทั้งที่อยู่บางขวางด้วยเป็น ๑๑ ปี

ถาม หลังจากพ้นโทษแล้วลุงเข้มยังติดต่อกับท่านอีกหรือไม่

ตอบ ติดต่อยู่ ถ้าท่านเสด็จมา ท่านก็มาเยี่ยมผม

ถาม ลุงเข้มเคยไปบางเบ็ดหรือไม่

ตอบ เคยไปเมื่อมีฐานะ

ถาม ในฐานะที่ลุงเข้มเคยอยู่กับท่าน ลุงเข้มเห็นว่าท่านเป็นอย่างไร

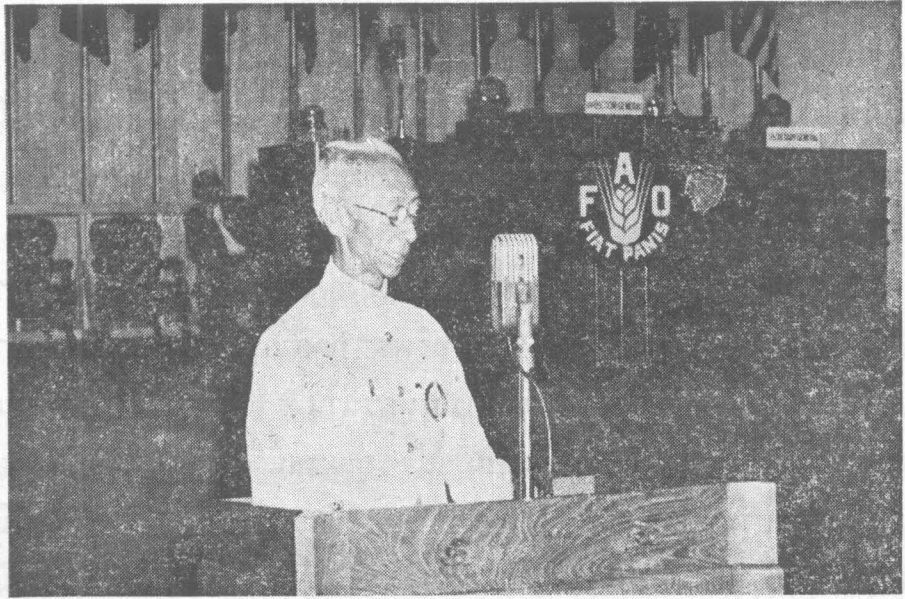
ตอบ ดีมาก เป็นคนตรง ยุติธรรมมาก ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบใคร ไม่เคยใส่ร้ายป้ายสีใคร ให้ความเป็นธรรมมาก ผมนับถือท่านมาก ที่ท่านทำท่านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว ดังจะเห็นได้ว่าท่านจนอีกอย่างหนึ่งท่านมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ เสวยก็เสวยง่าย ๆ

นายบรรจง ปวีร์วรรณษ
นายสุรัชย์ พิพัฒน์ศรีศักดิ์
ผู้สัมภาษณ์

หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร กับการเกษตรแผนใหม่ และกำเนิดของหนังสือพิมพ์ กสิกร

ด้วยหม่อมเจ้าจักรพันธุ์ เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ อธิบดีกรมกสิกรรมได้ทรงขอร้องให้ข้าพเจ้าช่วยเขียนบทความเรื่อง “หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร กับการเกษตรแผนใหม่และกำเนิดของหนังสือพิมพ์ กสิกร” เนื่องด้วยหนังสือพิมพ์ กสิกร ได้มีอายุมาครบ ๔๐ ปีแล้ว เพื่อจะได้นำลงเป็น “อนุสรณ์” ในหนังสือพิมพ์ กสิกร ฉบับพิเศษ ซึ่งจะออกในเร็ว ๆ นี้ ในการนี้ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติและมีความยินดีที่จะเขียนบทความตามที่ทรงขอร้อง

เมื่อเอ่ยถึงพระนามหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร หรือที่นิยมเรียกพระนามพระองค์ท่านว่า “ท่านสิทธิพร” มีน้อยคนที่จะไม่รู้จักพระนามนี้ โดยเฉพาะในวงการเกษตรสมัยเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้วมาจนถึงปัจจุบันนี้ ย่อมทราบซึ่งดีว่าพระนามของพระองค์ท่านมีความหมายกว้างขวางลึกซึ้งในวงการเกษตรแผนใหม่ของเมืองไทยเพียงใด ฟาร์ม “บางเบิด” ของพระองค์ท่านเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ตลอดจนแคว้นโม “บางเบิด” ด้วย ข้าพเจ้าและเพื่อนข้าราชการบาง

ท่านได้เคยไปเฝ้าและได้ชมกิจการงานในฟาร์มบางเบิดนี้มาแล้ว ท่านมีความ
รู้สึกสนใจเป็นอันมาก

มีข้อที่น่าสนใจอย่างยิ่งเกี่ยวกับพระประวัติของพระองค์ท่าน ซึ่งสมควร
นำมาเล่าในโอกาสนี้ กล่าวคือ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ทรงเป็นพระ
โอรสของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนเรศวรฤทธิ์ ประสูติเมื่อวันที่ ๑๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๖ และพระบิดาทรงให้ไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษโดย
ทุนส่วนพระองค์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ ได้ทรงศึกษาในโรงเรียนวิชาสามัญ
รวมทั้งฝึกศึกษาดูชื่อ Harrow อันมีชื่อเสียง แล้วทรงเข้าศึกษาวิชาวิศวกรรม
ศาสตร์ในกรุงลอนดอน ครั้นต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๔ พระบิดาได้
ให้เสด็จกลับประเทศไทยเมื่อพระชนมายุ ๑๘ พรรษา และได้ทรงประกอบ

ภารกิจส่วนพระองค์ ต่อมาได้เข้ารับราชการเป็นลำดับมาจนดำรงตำแหน่ง
อธิบดีกรมกษาปณ์และอธิบดีกรมฝิ่นตามลำดับ และได้ทรงปฏิบัติราชการ
เป็นคุณประโยชน์ต่อราชการของกรมทั้งสองนี้เป็นอันมาก เพราะทรงมี
ความรู้ทางวิศวกรรมเป็นพื้นอยู่แล้วจึงเป็นประโยชน์แก่กิจการงาน ของกรม
ทั้งสองเป็นอย่างดี

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ
พระราชทานการเสกสมรสหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร กับ เจ้าศรีพรมา
ณ น่าน ซึ่งเป็นธิดาของพระเจ้าผู้ครองนครน่าน และได้เคยไปศึกษาใน
ประเทศรัสเซียและประเทศอังกฤษมาแล้ว คู่สมรสนี้ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย
กันอย่างราบรื่นที่สุดตลอดมาจนปัจจุบันนี้ ในระหว่างที่ท่านสิทธิพรทรงมี
เวลาว่างก็มักจะทรงอ่านหนังสือและตำหรับตำราเกี่ยวกับการเกษตร และมีความ
สนพระทัยในทางเกษตรกรรม โดยทำการศึกษาค้นคว้าและทดลองด้วย
พระองค์เอง ไม่ปรากฏว่าพระองค์ท่านได้ทรงเข้าศึกษาวิชา “เกษตร
ศาสตร์” ในสถาบันการศึกษาใด ในที่สุดได้ทรงขอลาออกจากราชการ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๖๓ เพื่อไปประกอบอาชีพส่วนพระองค์ในทางเกษตรกรรม และได้
ย้ายไปตั้งภูมิลำเนาพร้อมทั้งครอบครัวอยู่ที่ตำบลบางเบิด อำเภอบางสะพาน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นตำบลในชนบทห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ
ของจังหวัด ในสมัยนั้นยังไม่มีถนนหนทางไปมาตั้งปัจจุบันนี้ ฉะนั้นจึงต้อง
ใช้ความมานะพากเพียรและความอดทนเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้ทรงเปลี่ยนทั้ง
อาชีพและภูมิลำเนาในคราวเดียวกัน และเมื่อระลึกถึงว่าในสมัยนั้นพระองค์
ท่านก็ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม อันเป็นตำแหน่งสูงส่ง และทรงเป็นพระ
ราชวงศ์ก็มีพระชนมายุเพียง ๓๗ พรรษาเท่านั้น ซึ่งย่อมมีโอกาสที่จะรับ

ราชการให้มีชื่อเสียงรุ่งโรจน์ไปได้อีกมาก แต่ได้ทรงตั้งสินพระทัยทรงลาออก จากตำแหน่งอธิบดี และเปลี่ยนอาชีพมาเป็น “เกษตรกร” อันเป็นอาชีพ ที่สมควรของพระองค์ท่าน และต้องใช้เวลาพักเพียรอดทนอย่างยิ่งเช่นนี้ คง จะกระทำให้ผู้ที่ได้อ่านบทความนี้รู้สึกพิศวงและสรรเสริญในน้ำพระทัยอัน เด็ดเดี่ยวเป็นอย่างยิ่ง ที่พระองค์ท่านและชายาได้ทางยืนมั่นใน “อุดมคติ” “เสียสละ” และ “ความมานะพากเพียร” ยากที่จะหาท่านผู้ใดปฏิบัติได้

ในระหว่างอยู่ที่ฟาร์มบางเบิด พระองค์ท่านได้ทำการศึกษาและทดลอง เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีไก่พันธุ์ไข่กต สุกรพันธุ์เนื้อ โคนม การปลูก พืชคอนชนิดต่าง ๆ และพืชผักที่ได้สั่งพันธุ์มาจากต่างประเทศ เช่นยาสูบ เวอร์จิเนีย ข้าวโพด แตงชนิดต่าง ๆ และพืชผลอื่น ๆ โดยทำการทดลอง ค้นคว้าและปรับปรุงให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ รวมทั้งการสำรวจดิน การใช้ ปุ๋ยยาปราบศัตรูพืช การใช้เครื่องมือทุ่นแรงบางชนิด ฯลฯ ทั้งนี้จนบังเกิดผลดี เป็นลำดับมา ในการประกอบกิจการเกษตรแผนใหม่นี้พระองค์ท่านได้ทรง ปฏิบัติพระองค์เป็น “นักเกษตร” โดยแท้จริง ทรงสนพระทัยเข้าคลุกคลี ทำการทดลอง วิจัยค้นคว้าและปรับปรุงงานด้วยพระองค์เอง เมื่อปรากฏว่า ได้ผลดีก็ได้นำพันธ์บทความชี้แจงถึงวิธีปฏิบัติการพร้อมด้วยตัวเลขประกอบ เพื่อเป็นวิทยากรเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ให้นักเกษตรอื่น ๆ ได้ทราบและ ปฏิบัติ มิได้เก็บความรู้ไว้เพื่อประโยชน์ของพระองค์เองเท่านั้น

เนื่องจากได้ทราบจากคุณพระช่วงเกษตรศิลปการว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ คุณพระช่วงเกษตร ฯ และเพื่อนอาจารย์บางท่านจากโรงเรียนฝึกหัดครู กสิกรรมบางสะพานได้ไปเฝ้าเยี่ยมท่านสิทธิพรที่ฟาร์มบางเบิด และได้ถวาย ความคิดเห็นถึงการออกหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตร ตามที่อาจารย์หลาย

ท่านได้เคยปรึกษาหารือและคิดจะออกหนังสือพิมพ์ และได้ทูลขอให้ท่าน สิทธิพรทรงเป็น “บรรณาธิการ” หนังสือพิมพ์ที่จะออกนี้ ส่วนทุนรอน สำหรับปีแรกนั้นพระช่วงเกษตร ฯ และคณะจะช่วยกันจัดหาทุนสำหรับการ จัดพิมพ์เนื่องจากท่านสิทธิตพรได้ทรงสนพระทัย ในการเผยแพร่วิทยาการ เกษตรแผนใหม่โดยการพิมพ์หนังสืออยู่แต่เดิมแล้ว แต่ยังไม่แน่ว่าพระทัยว่า ขณะนั้นจะถึงเวลาที่ประชาชนและเกษตรกรจะสนใจต่อหนังสือเช่นนี้หรือ ประการใด จึงทรงเกรงไปว่าจะออกหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตรในขณะ นั้น จะไม่มีใครอ่าน แต่เมื่อได้ฟังคำทูลชี้แจงของพระช่วงเกษตร ฯ และ คณะแล้วจึงตกลงพระทัยรับเป็น “บรรณาธิการ” ตามที่ทูลเชิญ และได้ ทรงร่วมทุนสำหรับการพิมพ์หนังสือนี้ด้วย ฉะนั้นในเวลาต่อมา “หนังสือ พิมพ์กสิกร” เล่มที่ ๑ ปีที่ ๑ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐ ก็ได้ออกเป็น “ฉบับปฐมฤกษ์” ปรากฏพระนามและรายนามเจ้าหน้าที่ตั้งต่อไปนี้

๑. หม่อมเจ้าสิทธิตพร ทรงเป็นเจ้าของ บรรณาธิการและผู้จัดการ
๒. พระยาเทพศาสตร์สถิตย์ มหาวิทยาลัยเวติง ประเทศอังกฤษ (อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมบางสะพาน) เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ
๓. หลวงอิงศรีกสิการ M.S. มหาวิทยาลัยคอร์เนล ส.ป.ร. อเมริกา และ หลวงชุลนทกสิกร มหาวิทยาลัยเวติง ประเทศอังกฤษ เป็นผู้ช่วยแผนก เพาะปลูก (Agronomy)
๔. พระช่วงเกษตรศิลปการ M.S. มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ส.ป.ร. อเมริกา และนายทองดี เรศานนท์ B.S. Agr. (Hon) มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ เป็นผู้ช่วยแผนกเลี้ยงสัตว์ (Animal Husbandry)

๕. นายร้อยเอกสนิท แซ่รักสัตว์ สัตวแพทย์ชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัยกรุงปารีสและรัฐบาลฝรั่งเศส เป็นผู้ช่วยแผนกสัตวแพทย์

๖. นายผล สินธุเวชณี ป.ม. B.S. Agr. (Cum Laude) มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์และพระยานิพัทธ์กุลพงษ์ A.K.C. เป็นผู้ช่วยแผนกช่างกลกรรม (Agricultural Engineering)

๗. ขุนศรีสุพรรณราช เป็นผู้ช่วยแผนกการพิมพ์

สำนักงาน ฟาร์มบางเบิด สถานีห้วยสัก รถไฟสายใต้

นอกจากรายนามเจ้าหน้าที่ดังกล่าวข้างบนนี้แล้ว ตามสารบาณหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ที่ออกในฉบับต่อ ๆ มาปรากฏว่า มีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ช่วยเขียนบทความและสารคดีต่าง ๆ ด้วย หนึ่งได้ทราบจากท่านสิทธิพรว่า ในตอนแรก ๆ ที่ออกหนังสือพิมพ์ *กสิกร* นี้ ยังมีสมาชิกบอกรับจำนวนน้อย และจำหน่ายได้จำนวนน้อยด้วย จึงไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่ได้ลงทุนไป ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบถึงเรื่องนี้ ก็ได้ทรงสนพระทัยและพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ โดยพระราชทานเงินอุดหนุนหนังสือพิมพ์ฉบับละ ๑,๐๐๐ ชุก เพื่อจัดส่งหนังสือพิมพ์ไปพระราชทานยังโรงเรียนต่าง ๆ อันเป็นพระมหากรุณาธิคุณ และได้ช่วยให้หนังสือพิมพ์ *กสิกร* คงดำเนินการได้ตลอดมา เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจกสิกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ หนังสือพิมพ์ *กสิกร* จึงโอนมาเป็นของทางราชการ และมีอายุยืนนานมาจนถึงบัดนี้

การที่เกษตรกรรู้จักการทำไร่นาผสม รู้จักการปลูกพืชบำรุงดิน รู้จักพันธ์ุไก่ไข่คอก สุกรเนื้อ ยาสูบเวอร์จิเนีย ข้าวโพด พันธุ์พืชไร่ใหม่ ๆ การใช้

ป่วย ยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือท่อนแรงบางชนิด ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าด้วย
การแนะแนวทางของท่านสิทธิพรในเบื้องต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้วิวัฒนาการ
การเป็นลำดับมาจนถึงขณะนี้ ทั้งนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า หม่อมเจ้าสิทธิพร
กฤตากร ทรงเป็น “พระบิดา” ของการเกษตรแผนใหม่ในประเทศไทย ซึ่ง
ได้จากการทดลองค้นคว้าที่ฟาร์มบางเบิดเป็นส่วนใหญ่ ในด้านราชการพระ
องค์ท่านได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจกลสิกรรม (ต่อมาเป็นกรมเกษตร
และปัจจุบันนี้กรมกลสิกรรม) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๕ ถึงวันที่ ๑๕
มีนาคม ๒๔๗๖ ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งอธิบดี พระองค์ท่านได้โปรดให้
จัดตั้งสถานีทดลองกลสิกรรมเพิ่มขึ้นอีกบางแห่ง และได้ขยายกิจการเกี่ยวกับ
การเกษตรแผนใหม่ ซึ่งมีการทำไร่นาสวนผสม (Diversified Farming)
การเลี้ยงสัตว์ และการปลูกพืชใหม่ๆ อีกหลายอย่าง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐
และ พ.ศ. ๒๔๙๑ พระองค์ท่านได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรธิการในสมัยรัฐบาลชุดที่ ๑๙ และชุดที่ ๒๐ อันมีนายควง อภัยวงศ์
เป็นนายกรัฐมนตรี รวมสองสมัยเป็นเวลาประมาณ ๗ เดือน แม้เป็นเวลา
อันสั้นพระองค์ท่านก็ได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่การเกษตรมิใช่น้อย ระหว่าง
สงครามโลกครั้งที่ ๒ ท้องที่ซึ่งเคยใช้ทำนาและเพาะปลูก ได้ถูกทอดทิ้งเสีย
เป็นอันมาก และเมื่อสงครามสงบลงก็ต้องเผชิญกับปัญหาโรค “รินเคอเปสต์”
ซึ่งได้เกิดแก่ โคและกระบืออย่างแพร่หลาย พระองค์ท่านได้ทรงสนพระทัย
และทรงให้ทำการกำจัดโรครินเคอเปสต์อย่างแข็งขัน และทำการผลิตวัคซีน
ขึ้นและเข้าร่วมเพื่อป้องกันโรคระบาดต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นงานชิ้นสำคัญของ
พระองค์ท่านในระยะเวลาอันสั้นที่ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ ฯ และใน

ระหว่างนั้นข้าพเจ้าเป็นปลัดกระทรวงเกษตรราธิการ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕-๒๕๐๑) จึงอาจเป็นพยานถึงความสนพระทัย และพระอุตสาหะวิริยะในการปฏิบัติราชการของพระองค์ท่าน ในปัจจุบันนี้กรมปศุสัตว์ได้กำจัดกวาดล้างโรคโรครินเคอเปสต์ให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทยโดยสิ้นเชิงแล้ว และได้ผลิตตัวกักขี้นและเซรุ่มต่างๆ เพื่อใช้ในประเทศและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วย

แม้ว่าขณะนี้ท่านสิทธิพรจะมีพระชนมายุกว่า ๘๔ พรรษาแล้ว ก็มีใต้อยู่เฉยๆ แต่ยังทรงประกอบอาชีพในทางการเกษตรอยู่ที่ฟาร์ม “สวนเขาน้อย” ตำบลหัวหิน ได้มีการปลูกไร่่อุ่นเป็นส่วนใหญ่ และมีพืชผักอื่น ๆ ด้วย ข้าพเจ้ากับเพื่อนข้าราชการบางท่านได้เคยไปเฝ้าและชมกิจการงานของฟาร์มนี้มาแล้ว นอกจากนั้น พระองค์ท่านยังได้ทรงนิพนธ์บทความแสดงความคิดเห็นในกิจการเกษตร และวิวัฒนาการในด้านอื่น ๆ ลงในหนังสือพิมพ์ *กสิกร* และหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่เนือง ๆ ความคิดเห็นของพระองค์ท่านก็ยังทันสมัยอยู่เสมอและยังเห็นการณ์ไกล ทั้งนี้เห็นว่าพระองค์ท่านเป็น “เจ้านาย” ที่ทรงอุทิศพระองค์และทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับการเกษตรแผนใหม่ของประเทศชาติอย่างแท้จริง และในการนี้หม่อมศรีพรหมา กฤดากร ณ อยุธยา ชายาคู่ทุกข์คู่ยากผู้มีความรู้ความชำนาญอย่างดีในการปลูกพืชผักและการถนอมอาหารได้มีส่วนช่วยเหลือ และได้สนับสนุนในการปลูกพืช ทั้งในด้านกำลังกาย กำลังใจและกำลังความคิด ตั้งแต่แรกตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

พระกรณียกิจในกิจการเกษตรของหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ได้เป็นที่ประจักษ์แจ้งกันทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับพระราชทาน “ปริญญาภสิกรรมและสัตวบาลคุณูปันฑิตกิตติมศักดิ์” ในพิธีประ

สหประชาชาติ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ และอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาประกาศพระเกียรติคุณของ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ดังต่อไปนี้

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ด้วยสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นสมควรมอบปริญญาคุณวุฒิปดชดกตติมศักดิ์แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติในสาขาวิชาการเกษตรตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พุทธศักราช ๒๔๙๖ คือ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ไม่ได้ทรงเป็นนักเกษตรโดยตรง แต่ด้วยความสนพระทัยและทรงมีความรู้สึกรู้ว่า ความก้าวหน้าของประเทศชาติจะต้องอาศัยพืชผลนอกจากข้าว ประกอบกับอยากได้ใช้ชีวิตในชนบท จึงได้ทรงลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมฝนในปี ๒๔๖๔ ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลบางเบิด อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อบุกเบิกที่ดินทำการเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ ซึ่งมีหลายพืชที่ทรงนำพันธุ์มาจากต่างประเทศ เพื่อทดลองว่าจะได้ผลดีในประเทศหรือไม่ ทั้งทรงส่งขอเครื่องมือทุนแรงต่างๆ มาใช้ในการเพาะปลูก ฉะนั้น พอสรุปได้ว่าฟาร์มบางเบิดเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่ปลูกพืชชนิดต่างๆ ด้วยการปลูกหมุนเวียนในที่ดินแห่งเดียว ต่างกับการปลูกพืชชนิดในสมัยนั้นซึ่งส่วนมากปลูกในไร่เดือนลอย และเป็นแห่งแรกที่ได้นำการอนุรักษ์ที่ดินไม่ให้ถูกชะล้างไปเป็นการเริ่มงานอนุรักษ์ดินที่แท้จริง เป็นแห่งแรกที่ได้นำพันธุ์พืชสัตว์โดยเฉพาะไก่กับสุกรมาเลี้ยงเป็นการค้า โดยใช้ข้าวโพดที่ปลูกเองเป็นอาหาร หรืออีกนัยหนึ่งเป็นไร่นา — สวนผสม (Mixed farming) ที่แท้จริง เป็นแห่งแรกที่ได้นำพันธุ์แดงโมจากสหรัฐอเมริกามาปลูกจำหน่ายจนได้ชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ แดงโมบางเบิด และเป็นแห่งแรกที่ได้นำทดลองผลิตยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียที่บ่มด้วยความร้อน (flue-cured tobacco) ในเวลาเดียวกันได้ทรงร่วมมือกับนักเกษตรที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศออกหนังสือพิมพ์ “กสิกร” เพื่อเผยแพร่ความรู้ และสนับสนุนให้รัฐบาลสนใจส่งเสริมพืชอื่นนอกจากข้าว ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ทรงเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้น พ.ศ. ๒๔๗๐ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อทรงกลับมารับราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจกสิกรรมหนังสือพิมพ์ “กสิกร” จึงโอนมาเป็นของรัฐบาล และมีอายุขียนานจนถึงปัจจุบัน

ในการริเริ่มปลูกพืชชนิดต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ก็ไม่ได้ผลแก่ประเทศชาติประการใด เพราะเป็นการทำก่อนสมัย จึงไม่มีคนทำตาม แต่ต่อมาปรากฏผลหลายหลังเริ่มต้นเป็นเวลา ๑๐ ปี

เศษ ก่อใน พ.ศ. ๒๔๗๔ ถึง ๒๔๗๕ เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ราคาข้าวลดลงมาก รัฐบาลของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเห็นถึงเวลาที่จะต้องสนใจ และส่งเสริมพืชอื่นนอกจากข้าว คือ พืชชนิดต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ม.จ. สวัสดิ์พร กฤดากร กลับเข้ารับราชการเพื่อปรับปรุงกรมตรวจกสิกรรมให้ดำเนินงานตามนโยบายใหม่ คือ ส่งเสริมพืชชนิดอื่นซึ่งขณะนั้นมี ม.จ. สวัสดิ์พร กฤดากร ผู้เดียวที่ทรงมีประสบการณ์ในการปลูก พืชชนิดนั้นมา ๑๐ ปีเศษ ทรงได้ทรงมีความเชี่ยวชาญทางการบริหารโดยทรงเป็นอธิบดีมาแล้วหลาย กรมด้วย

ผลที่ได้จากพระกรณียกิจจากงานของฟาร์มบางเบิด ที่เป็นประโยชน์แก่การกสิกรรมของ ประเทศที่เด่นชัดมี ๓ ประการ คือ

๑. พันธุ์ไก่เล็กฮอร์น สายพันธุ์ไข่ดก ได้เป็นจุดดำเนินแห่งการขยายการเลี้ยงไก่จน กลายเป็นอุตสาหกรรมใหญ่โตในประเทศสยาม

๒. การริเริ่มการทดลองยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียที่บ่มด้วยความร้อน ได้ผลดีอย่างมากที่ สถานีทดลองแม่ใจ จนในบัดนี้ได้เกิดเป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้กสิกรทางเหนือมรยาได้สูงขึ้น อย่างมากมาย

๓. พันธุ์ข้าวโพดที่ได้จากฟาร์มบางเบิด ไปปลูกแพร่หลายจนเป็นที่รู้จักกันว่าพันธุ์พื้น เมืองใช้ปลูกกันมาจนได้พันธุ์กวีเดมาลามาทแทน

นอกจากนี้ ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจกสิกรรมได้ทรงมีบทบาทสำคัญ ยิ่งในอันที่ทำให้ข้าวไทยพื้นราบนั้นแล้ว ได้รับรางวัลที่ ๑ ของโลก ในการประกวดพันธุ์ข้าวนานาชาติที่ประเทศแคนาดา

ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อขาดแคลนข้าวทั่วโลก FAO ได้ตั้ง International Rice Commission ขึ้น เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนข้าว ซึ่ง IRC นี้ได้เปิดประชุมครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๙๒ ที่กรุงเทพฯ และ ม.จ. สวัสดิ์พร กฤดากร ทรงได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะผู้ แทนของประเทศไทยและที่ประชุมได้เลือกตั้งให้เป็นประธานของ IRC และได้ทรงดำรงตำแหน่งประธานของ IRC นี้ต่อไป รวมทั้งการประชุมที่ย่างกุ้งในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ กับที่บังคอง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ด้วย ต่อมา FAO ได้เปลี่ยนระเบียบให้ประธาน IRC ได้แก่หัวหน้าคณะผู้ แทนประเทศเจ้าภาพทุกคราวที่ประชุม

ม.จ. สวัสดิ์พร กฤดากร ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร รวม ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ถึงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ ในคณะรัฐมนตรี ชุดที่ ๑๕ และครั้งที่ ๒ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ ถึงวันที่ ๗ เมษายน ๒๔๙๑ ในคณะ รัฐมนตรีชุดที่ ๒๐

ด้วยเหตุที่ ม.จ. สัทธีพร กฤดากร ทรงมีความสามารถและทรงคุณวุฒิดังกล่าว จึงเป็น
การสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับพระราชทานปริญญาอักษรกรรม และสัตวาบาลคุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
เพื่อเป็นเกียรติสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

อนึ่ง ในท่านพระเกียรติคุณของหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ในต่าง
ประเทศนั้นปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ มุลนิธิรามอน
แม็กไซไซ แห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้ประกาศยกย่องพระเกียรติคุณของ
พระองค์ท่านในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำความก้าวหน้าของการเกษตรแผนใหม่
ในประเทศไทยและมูลนิธิได้มอบรางวัล “แม็กไซไซ” ตำบลบริการสาธารณะ
ประจำปี ค.ศ. ๑๙๖๗ (พ.ศ. ๒๕๑๐) สาขาพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ใน
ประเทศไทยแก่ หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ.
๒๕๑๐ ซึ่งเป็นวันครบรอบวันเกิดของท่านอดีตประธานาธิบดีรามอน แม็ก
ไซไซ แห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ แต่ในระหว่างนั้นข้าพเจ้าไปราชการต่าง
ประเทศ จึงมิได้เคยเห็นคำประกาศพระเกียรติคุณดังกล่าวนี้ ฉะนั้นข้าพเจ้า
จึงได้ติดต่อกับ พันฯ เอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์ประจำประเทศไทย เพื่อขอ
สำเนาการประกาศพระเกียรติคุณหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร และ พันฯ
เอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์ได้กรุณาส่งสำเนาประกาศมาให้ ตามประกาศพระ
เกียรติคุณมีข้อความยืดยาวมาก ซึ่งถ้าจะนำข้อความทั้งหมดมาลงพิมพ์ในบท
ความนี้ก็ยืดยาวเกินไป และนอกเหนือจากหัวข้อบทความนี้ ประกอบกับใน
บทความนี้ข้าพเจ้าก็ได้กล่าวถึงพระประวัติโดยสังเขปในบางตอนแล้ว ฉะนั้น
ข้าพเจ้าจึงได้ให้เจ้าหน้าที่สรุปประกาศพระเกียรติคุณตอนที่เกี่ยวกับด้านการ
เกษตร และเหมาะสมกับบทความนี้ แล้วแปลเอาแต่ใจความเป็นภาษาไทย
เพื่อความสะดวกแก่ท่านผู้อ่านทั่วไป มาลงพิมพ์ไว้ดังนี้:—

หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ผู้เป็นพระบิดาของการเกษตรแผนใหม่ในประเทศไทย ได้รับเลือกให้เป็นผู้รับรางวัลรามอน แม็กไซไซ ทางด้านบริการสาธารณะประจำปี ค.ศ. ๑๙๖๗ (พ.ศ. ๒๕๑๐)

ในการคัดเลือกคณะกรรมการมูลนิธิได้สังเกตเห็นความเป็น “ผู้นำ” ของพระองค์ท่านในระยะเกือบครึ่งศตวรรษ เกี่ยวกับด้านการศึกษาและค้นคว้าทดลอง เพื่อความก้าวหน้าของการเกษตรแผนใหม่ในประเทศไทย

ความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศด้อยพัฒนา ขึ้นอยู่เป็นอย่างมากกับการกระทำที่บุคคลชั้นผู้นำได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างสืบต่อกันมา ซึ่งถ้าหากบุคคลชั้นผู้นำไม่แนะแนวทางปฏิบัติก่อนก็เป็นการยากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ที่จะให้เกษตรกรสามัญทั่วไปเปลี่ยนวิธีปฏิบัติ การซึ่งเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันสืบต่อมาในระหว่างชนภาคพื้นเอเชีย ที่บุคคลมักจะมีคามพึงพอใจแบบแผนเก่า ๆ หรือมิฉะนั้นก็ละทิ้งภูมิลาเนาคนที่เคยอยู่ ย้ายไปตั้งหลักแหล่งในเมืองใหญ่ แทนที่หม่อมเจ้าสิทธิพรจะทรงปฏิบัติการเช่นที่ท่าน พระองค์ท่านกลับทรงละทิ้งพระตำหนักที่ประทับในพระนคร และทรงอุทิศชีวิตและโชคชะตา เพื่อนำวิธีการเกษตรแผนใหม่มาสู่ราชอาณาจักร

ในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ หม่อมเจ้าสิทธิพร ได้ไปเริ่มจัดทำฟาร์มในพื้นที่จำนวน ๖๕ เฮกตาร์ที่ตำบลบางเบิด ซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๓๕๐ กิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ดอนซึ่งยังไม่เคยมีการเพาะปลูกมาก่อน พระองค์ได้ทรงดำเนินกิจการเพื่อพิสูจน์ว่าการจัดฟาร์มตามหลักวิทยาศาสตร์นั้นจะสามารถทำให้ฟาร์มเป็นทั้งที่ผลิตพืชผลทางเกษตร และเป็นที่อยู่อาศัยได้เป็นอย่างดี การทำระบับพื้นที่ดินและทำชั้นบันไดบนที่ดินที่เป็นเนิน การ

ใช้ปุ๋ยพืชสด และการปลูกพืชอื่น ๆ มีปรากฏที่ฟาร์มของพระองค์ท่านเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ได้ทรงส่งเสริมการปลูกแตงโม ยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย และข้าวโพดพันธุ์ที่ปรับปรุงแล้ว โดยมีการสาธิตการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งข้าวโพดไปจำหน่ายต่างประเทศเป็นจำนวนมากเป็นที่สามของโลก นอกจากนั้นพระองค์ท่านยังทรงเป็นผู้ริเริ่มทำไร่นาสวนผสมเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ทำการเลี้ยงโคนม สุกร พันธุ์แท้ และนำไก่พันธุ์ไข่กลับมาเลี้ยงเป็นกิจการค้า ในสวนผักของพระองค์ท่านมีการปลูกมะเขือเทศ กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก เป็นแห่งแรกในประเทศไทย ชายาของพระองค์ท่านก็เป็นผู้นำวิธีการถนอมอาหารโดยไม่ต้องใช้ตู้เย็น ไม่เคยมีฟาร์มไทยแห่งใดที่จัดบันทึกและทำบัญชีมาก่อน ฟาร์มของพระองค์ท่านเป็นแห่งแรกที่ดำเนินการจัดบันทึกและทำบัญชีกิจการฟาร์มการทดลองใช้ “ควายเหล็ก” เครื่องแรกในประเทศไทย หรือแทรกเตอร์และการใช้เครื่องทุ่นแรงอื่น ๆ ได้กระทำให้พระองค์ท่านมีโอกาสนักฟนพระองค์เองเป็น “ช่างเครื่อง” ในเวลานี้แม้จะมีพระชนมายุ ๘๐ พรรษาแล้วก็ตามก็ยังทรงใถนาค้วยพระองค์เอง

พระองค์ท่านทรงเป็นนักศึกษาและนักวิจัย ไม่ใช่ชาวไร่ชาวนาธรรมดา ได้ทรงช่วยเหลือเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามวิธีของพระองค์ท่าน และได้แจกพันธุ์เมล็ดพืชให้ด้วย นักเกษตรหนุ่ม ๆ ในราชการ ก็ได้ปฏิบัติตามการตามอย่างพระองค์ท่านอย่างแข็งขัน และเจ้านายบางพระองค์ก็ได้ทรงมาเป็น “เกษตรกร” ฉะนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ความชำนาญให้ผู้อื่นทราบ พระองค์ท่านได้จัดทำนการพิมพ์ “หนังสือพิมพ์กสิกร” ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ยังคงเป็นวารสารการเกษตรฉบับเดียวในประเทศไทย

ในปี ค.ศ. ๑๙๓๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร มาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตรวจสถิติกรรม (ต่อมาเป็นกรมสถิติกรรม) และพระองค์ท่านได้ทรงจัดตั้งสถานีทดลองสถิติกรรมขึ้นในบางจังหวัด ต่อมาได้ออกจากราชการโดยวิธีทางการเมือง ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ พระองค์ท่านได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่พระองค์ท่านประทับอยู่ (ฟาร์มบางเบิด) และทรงได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ และเป็นประธานคณะกรรมการเรื่องข้าวขององค์การอาหารและเกษตรแห่งชาติในช่วงเวลาที่พระองค์ท่านทรงปฏิบัติราชการเป็นเวลา ๗ เดือน ก่อนที่จะออกจากตำแหน่งราชการ พระองค์ท่านได้ปรับปรุงการให้บริการของส่วนราชการซึ่งเกี่ยวข้องกับชาวเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แม้เมื่อออกจากตำแหน่งราชการแล้ว หม่อมเจ้าสิทธิพรก็ยังทรงมีน้ำพระทัยเข้มแข็งอยู่ พระองค์ท่านและชายาได้กลับไปดำเนินกิจการฟาร์มบางเบิดอีก แต่ต่อมาทรงประจักษ์ว่า ฟาร์มแห่งนี้เกินกำลังที่จะดำเนินการได้ในปัจจุบัน จึงได้ทรงขายฟาร์มนี้เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๕๐๒) แล้ว ทรงไปซื้อที่ดินใกล้ตำบลหัวหินจำนวน ๒ เฮกตาร์ เพื่อทำฟาร์มทดลองปลูกผัก ฝรั่ง และผลไม้อื่น ๆ นอกจากนั้นพระองค์ท่านยังนพนธ์บทความในหนังสือพิมพ์กสิกรรมและหนังสือพิมพ์อื่น ๆ อยู่เสมอ และได้ทรงต่อสู้เพื่อประโยชน์ของชาวไร่ชาวนาไทย และทรงเขียนความเห็นลงในหนังสือเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ถึงนโยบายของรัฐบาลเพื่อประโยชน์ของเกษตรกร โดยมี

ความเชื่อมั่นในฐานะที่พระองค์ท่านได้ทรงทำงานคลุกคลีกับการเกษตรมา
เป็นเวลานาน

คำสศุคิของมูลนิธิรามาอน แม็กไซไซ และรางวัล “แม็กไซไซ” ที่
หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ได้รับตั้งกล่าวนี้ นับว่าเป็นเกียรติอย่างสูงแก่
พระองค์ท่าน และแก่ประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ นักวิชาการเกษตรและเกษตรกร
ทั้งหลายคงจะพลอยมีความภาคภูมิใจ และปลื้มปีติยินดีด้วย.

พระปรมาศสทรรณ์
จากหนังสือกสิกร ฉบับที่ ๗ ปีที่ ๔๐

หลังจากท่านสิทธิพร ทรงได้รับรางวัล แม็กไซไซ ได้ทรงมีความเห็นว่า ท่านควรประทาน
ความรู้ให้กับชาวนา (หรือผู้ที่ Lower Educate) เกี่ยวกับความเป็นอยู่ และชีวิตประจำวันให้
ชาวนาปรับปรุงในทางอาชีพ ท่านทรงเห็นว่า เป็นโอกาสเหมาะแล้วที่ราคาข้าวตลาดโลกขึ้นสูง
มากถึง ๑๐๐ กว่าปอนด์ (ซึ่งขณะนั้นเพียงประมาณ ๕๐ ปอนด์) เป็นสิ่งหนึ่งที่จูงใจให้ชาว
นาใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตง่ายขึ้น ทรงเห็นว่าประชากรของประเทศและโลกก็เพิ่มขึ้นมา และ
ท่านก็จะขยายไปได้อีกไม่นานนัก จึงควรจะมีการเพิ่มผลผลิตในทางด้านวิทยาศาสตร์ และเคย
รับสั่งเสมอว่า ชาวนาใช้ปุ๋ยไม่ถูกต้องและไม่ถูกวิธี นอกจากนั้นยังขาดความรู้เบื้องต้นในการใช้
ปุ๋ยซึ่งควรจะได้เผยแพร่อย่างรวดเร็ว

ท่านทรงคิดว่าวิธีที่จะนำวิชาการที่ F.A.O. และกรมการข้าวได้ร่วมกันทดลองปุ๋ยที่เหมาะสม
กับประเทศไทยโดยลงทุนน้อยที่สุด และได้ผลมากที่สุดมาใช้ นอกจากนั้นยังได้ทรงคิดว่า วิ
ธีการที่จะจูงใจให้ชาวนาเอาอย่างซึ่งกันและกันขึ้นมา คือทรงคิดว่าคนเราชอบเรียนแบบกัน ถ้าใคร
ดีก็อยากดีบ้างอยากทำอย่างเขา จึงได้ทรงริเริ่มโครงการนาสาธิตขึ้นเป็นโครงการที่เรียกว่า ชาว
นาช่วยชาวนากันเองเพราะทรงเห็นว่าไม่มีโครงการไหนเลยเกี่ยวกับชาวนาที่จะเห็นโครงการเอก
ชน ให้ชาวนาซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ โดยทรงแนะนำผู้นำในท้องถิ่นและ
ไปสอบสวนชาวนาเอง มีแต่โครงการของรัฐ ๆ เท่านั้นที่ทำอยู่ ในฐานะที่ท่านเป็นเอกชน จึงมี
พระประสงค์ที่จะช่วยแบ่งเบาภาระจากรัฐบาลอีกแรงหนึ่ง ซึ่งตรงกับนโยบายของโครงการต่อ
ด้านความอดอยากและขาดอาหารขององค์การ เอฟ เอ โอ ที่จะให้เอกชนดำเนินการทดสอบผล
งนของนักวิชาการที่ทำการวิจัยและทดลองขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้ถึงผู้ปฏิบัติ จึงได้
ทรงทำโครงการขึ้น โดยขออนุมัติจากโครงการต่อต้านความอดอยาก ๆ แห่งชาติขึ้น และทรง

ดำเนินการหาเงินมาดำเนินการโครงการนี้ด้วยตัวเอง ซึ่งก็ได้รับอุปสรรคนานาประการ แต่ก็ได้ทรงทอดยถาการหาเงินนั้นกินเวลาอยู่ประมาณกว่า ๑ ปี แต่ก็ได้หยุดยั้ง ทรงไปกู้เงินจากธนาคารมาดำเนินการก่อน เพราะทรงแน่พระทัยมากว่าจะหาเงินมาได้แน่นอน ซึ่งก็เป็นจริงดังพระทัยนักทุกประการ โครงการได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๑-๒๕๑๔ แต่โครงการปี ๒๕๑๒ ต้องหยุดยั้งเพราะการเงินขัดข้อง แต่ก็ทรงดำเนินการไปเรื่อยๆ ในการติดตามผลทรงมีพระทัยแน่วแน่ว่าจะต้องมีการอบรมลูกหลานชาวนาชนให้ และก็ได้ดำเนินการสำเร็จในเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๔ นี้เอง โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระทุนทรัพย์ส่วนพระองค์จากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งได้นำลูกชาวนามาอบรมวิชาการใช้ปุ๋ยให้ถูกต้องถึงเกือบ ๔๘ จังหวัด ซึ่งได้มีลูกชาวนานักค้ำอยู่ประมาณ ๖๐ กว่าคน ที่มารับการอบรมไม่ทัน จึงโปรดให้จัดการอบรมชนอีกครั้งที่จังหวัดร้อยเอ็ด ในวันที่ ๒๑-๒๓ (ซึ่งในเวลาเดียวกันก็ทรงประชวรหนักและสิ้นพระชนม์ที่เสด็จการอบรมพอดี) ผลของโครงการนาสาธิตนี้ทำให้ชาวนามักมีความประสงค์จะขอไปศึกษาได้ในเมืองไทยมาก จนเป็นที่เรียกร้องเข้ามาทางศูนย์กลางดำเนินการอย่างมากมาย แต่ไม่มีผู้ใดคิดจะจำหน่ายปุ๋ยชนิดนี้ต่อชาวนา จึงทรงวิตกมากเพราะเกรงว่าจะถูกตำหนิว่าตกลงแล้ว หาซื้อไม่ได้ก็ด้วยพระราชทรัพย์ที่มามากก็เจียดไปส่งปุ๋ยมาจากต่างประเทศส่วนหนึ่ง และขอจากบริษัทปุ๋ยเคมีส่วนหนึ่งมาจำหน่ายให้ในราคาเท่าทุน

เรื่องของท่านสิทธิพร ตอนนั้นปลาย ปีมีชาวนาที่อาสาสมัครดำเนินงานในโครงการนี้ได้เขียนชน และได้นำมาลงต่อจากนี้.

นางวลี เทพหัสดินฯ
เลขานุการโครงการนาสาธิต

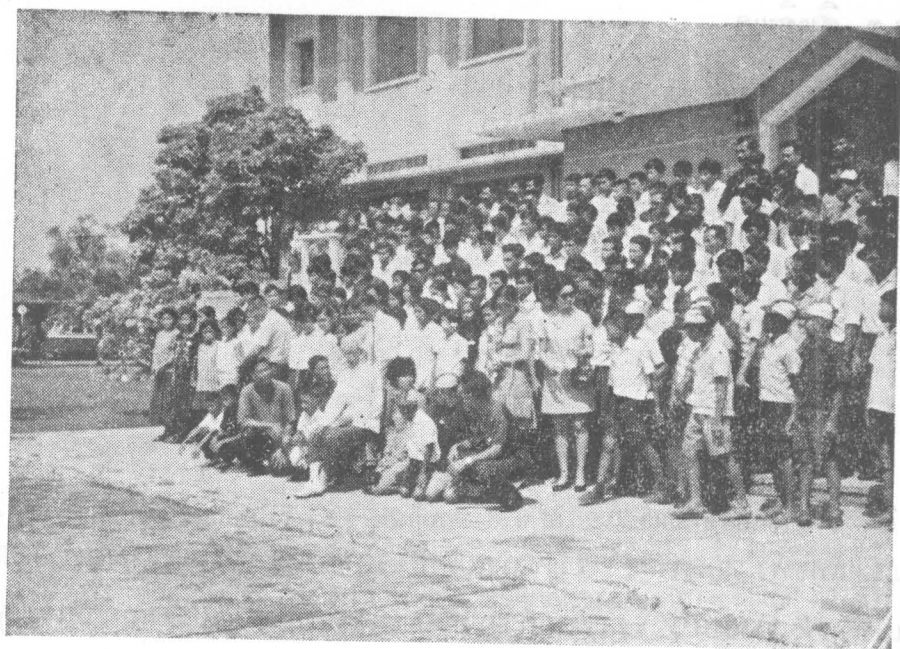
๔ ก.ค. ๑๔

ม.จ. สติธิพร

กับชาวนาในชีวิตบนปลาย

ม.จ. สติธิพร กฤดากร เจ้าชายนักเกษตรกร พระชนมายุ ๘๘ พรรษา
แม้ท่านจะล่วงลับไป คุณงามความดีของพระองค์ท่านยังประทับอยู่ในจิตใจ
ของชาวนาซึ่งไม่อาจจะลืมได้ พระองค์ท่านเกี่ยวข้องกับชาวนา ชาวไร่
ในชีวิตบนปลายอย่างไร แม้ต่างประเทศก็ยกย่องจนได้รับรางวัลแมกไซไซ
จากประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ส่วนในประเทศได้สมญาว่าหม่อมเจ้าบางเบิด

เรื่องนี้ เป็นเรื่องของชาวนาที่ส่งมาร่วมพิมพ์ในการจัดทำหนังสือที่ระลึก
ในงานพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔ เวลา ๑๗.๐๐ น.
ณ วัดเทพศิรินทร์ ฯ จังหวัดพระนคร พระองค์ท่านก่อสร้างโครงการนาข้าว
อย่างทดลองใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว ดำเนินงานโดยโครงการ ตอ. ขอ.
Freedom From Hunger Campaign Fertilizer Demonstration Project เพื่อช่วย
เหลือชาวนาไทย ในชีวิตสุดท้าย ขณะเมื่อมีพระชนมายุ ๘๖-๘๗-๘๘ พรรษา
เคยเสด็จที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๓

ตอนเช้า โดยรถยนต์พร้อมด้วยอาจารย์แผ่พีชน์ และนายชาติ สิริพิพันธุ์ เพื่อเปิดอบรมลูกหลานชาวนา ที่ศูนย์สาธิตกลุ่มเกษตรกรรมระดับอำเภออินทร์บุรี และที่อื่น ๆ หลายจังหวัด การอบรมในต่างจังหวัดนั้นก็เพราะเหตุว่าไม่มีเงินพอที่จะจัดในกรุงเทพฯ ได้ ต่อมาในปี ๒๕๑๔ เมื่อวันที่ ๓-๔-๕-๖-๗ พฤษภาคม รวม ๕ วัน ก็ได้เปิดการอบรมลูกหลานชาวนาขึ้นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ ๑๓๐,๐๐๐ บาทพิเศษ จึงเปิดการอบรมในกรุงเทพฯ ได้ และได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

การอบรมลูกหลานชาวนานี้ ฟังดูก็เรียบ ๆ ไม่แปลกอะไร เป็นของธรรมดา ๆ นี้เอง หากได้คำนึงไม่ว่า ลูกหลานชาวนาที่มาอบรมครั้งนี้เป็นเด็ก

ชาวบ้านนอก ส่วนมากสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้มีโอกาสเข้ามาเล่าเรียน (อบรม) ถึงมหาวิทยาลัยกับเขาเพียง ๔ วัน ก็ยังดีเขาเหล่านั้นคงปลื้มใจ ที่ว่าเขาก็นักไทยคนหนึ่ง แม้มีความรู้ต่ำก็ยังได้เหยียบเข้ามาในมหาวิทยาลัยกับเขาเหมือนกัน ได้กิน ใต้ออน ได้ศึกษา ได้เล่นกีฬา เหมือนนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย เขาคงภูมิใจที่คนชาติเดียวกันได้รับสิทธิคล้ายกัน

จุดประสงค์ในการอบรมลูกหลานชาวนาครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจาก ม.จ. จักรพันธ์ เพ็ญศิริ จักรพันธ์ อธิการบดี อาจารย์ นิสิต นักศึกษา จำนวนมาก เฉพาะผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงลูกหลานชาวนา ๔-๕ คนต่อ ๑ คน นับว่าพี่เลี้ยงได้ให้ความอนุเคราะห์ และเข้าถึงจิตใจลูกหลานชาวนา ในการอบรมครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ยากที่จะหาคำพูดใดมาเปรียบเทียบได้ วันสุดท้ายแห่งการอบรม เราต้องแยกกันกลับภูมิลำเนาเดิม ความสนิทสนม ความคุ้นเคย ยังพิมพ์ใจอยู่ ยากที่จะแกะออกจากกันได้ น้ำตาลูกชาวนาค้างหลังไหลออกมา ไหลเป็นทางที่แก้มทั้งสองบนใบหน้า เขาคงนึกอยู่ในใจว่า ต้องลาก่อนพี่เลี้ยงที่รัก

การอบรมครั้งนี้นอกจากจะได้ความรู้จากครูอาจารย์แล้ว ผู้ที่ได้รับการอบรมเหล่านี้ จะเป็นกำลังสำคัญที่จะไปช่วยประชาชนศูนย์ และเสมียนศูนย์ และผู้ปกครองของตนในกิจการเกษตรเป็นอย่างดี วิธีการนี้ต่างกับของกรมส่งเสริมการเกษตร คือไม่ต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมาก อาศัยเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น ในฐานะที่ผู้เขียนได้ใกล้ชิดเพียง ๔ ปี เท่านั้น ก็พอทราบอรรถาธิบายว่าทรงประสงค์อย่างไร จึงพยายามเขียนไปตามสภาพเช่นนั้น

พระองค์ท่านชอบพูดจริง พูดแล้วก็แล้วกัน ไม่กลับกลอกเหมือนมะกอกสามตะกร้าป่าไม่ถูก พุดหลบไปหลบมา ท่านองชายผ้าเอาหน้ารอด หรือแบบค้าสวะให้พื้หน้าบ้าน พระองค์ท่านไม่เป็นอย่างนั้น แม้ว่าจะมีพระชนมายุได้ ๘๘ พรรษาก็ตาม จำอะไรได้ถึถึวันแม่่นยำ เคยอ่านหนังสือที่พระองค์ท่านร่างไว้เป็นหน้ากระดาษๆ ให้ฟัง ผิดนึกเดียว จำได้ ท่วงทันที

ข้อสตัยสุจริต คิดเงินคึกทอง ค่าใช้จ่ายที่ประธานศูนย์ใช้อะไรไปบ้าง ก็ให้ตอบตรงไปตรงมา ตั้งข้อความจากผีพระหัตถ์ทรงอักษรไว้ตอนหนึ่งว่า “เป็นอนันว่าค่าอาหารวันละ ๕๐ บาท ซึ่งฉันรู้สึกว่าจะออกจะฟุ่มเฟือยเกินไปสักหน่อย เพราะเบี่ยเลี้ยงวันละ ๕๐ บาท นี้เข้าใจว่า เท่าเทียมกับเบี่ยเลี้ยงเดินทางของข้าราชการชั้นอำเภอ หรือสูงกว่าด้วยซ้ำ และข้าราชการถือเป็นธรรมเนียมที่จะเบิกเบี่ยเลี้ยงทุกวันเต็มอัตรา แม้ไปไหนก็มักจะมีผู้รับรองเลี้ยงดูโดยไม่ต้องจ่ายค่าอาหารเลยก็ว่าได้ แต่เขามีสิทธิที่จะเบิกได้ตามอัตรา จะเข้ากระเป๋าหรือจ่ายจริงก็ไม่มีใครมาว่ากล่าวได้ แต่พวกเราไม่ได้เป็นข้าราชการ เราเป็นชาวนามีจุดประสงค์จะช่วยกันเอง ฉะนั้นควรจะเบิกเบี่ยเลี้ยงค่าอาหารเท่าที่จ่ายจริงๆ”

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านละเอียดรู้ทันคน ฉะนั้นท่านผู้ใดเป็นเจ้าของเงินที่ช่วยมาโดยพระองค์ท่านรับเป็นผู้ดำเนินการ ก็นับว่าเงินของท่านนั้นได้ถูกใช้เป็นประโยชน์เต็มที่หนึ่งบาทก็ใช้ร้อยสตางค์ ไม่เหมือนบางแห่งที่เขาใช้หนึ่งบาทใช้เพียงสิบห้าสตางค์ ท่านองผู้มีถมไป แต่พระองค์ท่านไม่เข้าอยู่ในประเภทนั้นเลย นับว่าพระองค์ท่านประเสริฐแท้ๆ และเป็นทีเคารพนับถือของคนทั่วไปตลอดกระทั่งชาวเนา ชาวไร่ ก็ทราบซึ่งในประวัติเป็นอย่างดี

พระองค์ท่านไม่มีรถแข่งขี่กับเขาหรอก ไปไหนขี่แท็กซี่ระยะ ๑๒ บาท ก็ให้ ๑๕ บาท แล้วถามว่าพอไหม กลัวเขาจะขาดทุน พระองค์ท่านเป็นคนประเภทนี้^๕

พระองค์ท่านชอบ รักความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ว่าจะทำอะไร ประชุมเอาความเห็นส่วนมากเป็นหลักปฏิบัติ ทั้งมีข้อความเขียนจากฝีพระหัตถ์ตอนหนึ่งว่า “ไม่ใช่แต่เปลืองเงิน แต่อาจจะกระทบกระเทือนจิตใจผู้อื่นด้วยเช่นพนักงานกรมการข้าวที่มีเบี้ยเลี้ยงต่ำกว่าวันละ ๕๐ บาท เมื่อเห็นเรากินอาหารฟุ่มเฟือย อาจจะรู้สึกที่เรา เบ่ง ให้นาน้อยหน้า หรือบางคนอาจคิดว่า นี่หรือชาวนาที่ยากจน กินอะไรต่ออะไรยังกะเศรษฐี” อย่างนี้เป็นต้น ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า จะขอให้เสียสละ ขาดทุน หรือเข้าเนื้อ จะเบิกค่าใช้จ่ายมากนักน้อยเท่าไรไม่ว่า ขอแค่ให้เบิกตามที่จ่ายจริงๆ อย่างไม่ฟุ่มเฟือยเท่านั้น จะได้แสดงให้เห็นว่า เราทำงานการได้ดีโดยไม่เปลืองเงิน ไม่มีการคอร์รัปชันเหมือนมีกันทั่วไป แต่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต หรือพูดสั้นๆ ว่า ทำงานด้วยสมรรถภาพที่เท่าเทียมหรือสูงกว่าข้าราชการที่มีเงินเดือนเป็นตั้งพัน ๆ บาท เพราะพวกเราทำงานกันจริง ๆ ไม่ใช่เพื่อขอไปที หรือให้แล้วไปวันหนึ่งๆ ซึ่งเป็นท่าทีของข้าราชการไม่น้อยคน เพราะเขาเหล่านั้นทำไปเพื่อรับเงินเดือน และไม่ให้นายเขาตีเทียนก็พอแล้ว เขาไม่มีเป้าหมายอะไรโดยเฉพาะ ส่วนเรามีเป้าหมายที่จะให้เพื่อนชาวนา ได้ทดลองปุ๋ยสำเร็จบริบูรณ์ตลอด ๖๐๐ หน่วย โดยสิ้นเปลืองเงินอย่างน้อยที่สุดที่จะทำได้โดยไม่เสียด่าง

“นี่เป็นความนึกฝันของฉัน เมื่อได้ริเริ่มโครงการ^{นี้} และได้บากบั่นฝ่าฟันอุปสรรค นานาประการ เพื่อให้โครงการนี้ดำเนินไปได้อย่างดี จึงหวังว่าพวกเขาจะร่วมมือกันอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ความนึกฝันของฉัน ได้เป็นความจริง ซึ่งจะยังผลดีให้เพื่อนชาวนาด้วยกันและจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติไม่น้อยด้วย”

สิทธิพร

สวนเขาน้อย

หัวหิน

วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๑

ที่นี้ผู้เขียนจะขอพาท่านลัดทางไปถึงโครงการหนึ่งที่ได้ดำเนินในบั้นปลายของชีวิต จนถึงจุดจบที่วัดเทพศิรินทราวาสคือ โครงการ “นาตัวอย่างทดลองใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวซึ่ง ดำเนินงานโดยโครงการ ท่อต้านความอดอยากและขาดแคลนอาหารแห่งประเทศไทย

ผู้เกี่ยวข้องโครงการนี้ สำหรับปี ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นปีที่ศูนย์ต้องเสียคนสำคัญอย่างไม่มีวันที่จะได้คืนมาได้อีกแล้วคือ ม.จ. สิทธิพร กฤดากรผู้เป็นฝ่ายประสานงานหาเงินจากต่างประเทศและในประเทศ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ ก็สนพระทัย และทรงช่วยเหลือ ในโครงการนี้ นอกจากภาระอันหนักนั้นแล้ว ยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกแทบทุกอย่าง แต่ยังมีโชคที่ได้อาศัยคุณสว่าง-สุรี จารุศร อนุญาตให้ใช้บ้าน ที่บริษัทอุตสาหกรรมการสีข้าวจำกัด “ปิ่นแก้ว” เป็นศูนย์การดำเนินงาน ผู้เขียนและคณะเคยไปติดต่อและประชุม เจ้าของบ้านก็ได้ให้ความสะดวก อย่างหาที่ไหนไม่ได้เลยในประเทศไทย

นอกจากนี้ก็ยังได้อาจารย์แผ่พีชน์ เทพหัสดินฯ บรูษอายุวัย ๕๐ เศษ สุขุม เข้าถึงจิตใจชาวนาเป็นกันเอง งานนี้ เป็นที่ปรึกษา คอยช่วยเหลือและดูแลศูนย์ทดลองต่าง ๆ แทนพระองค์ท่านอยู่เสมอ

และยังมีสภาพสตรีอีกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นนักเรียนนอกจากสหรัฐอเมริกา ทำงาน
 ว่องไว ทะมัดทะแมง ซาคินิยม งานดี เข้าถึงจิตใจชาวนาทุกคน พวกเรา
 ใฝ่อาลัยมาก คือ คุณวลี เทพหัสดินฯ ที่ลืมไม่ได้อีกคนคือ คุณทวีศักดิ์
 ชังใจ อดทน ซื่อสัตย์ ใฝ่ง่าย งานดี เข้าถึงจิตใจชาวนา ถูกไล่อับยอยู่เสมอ
 ก็ไม่ว่าขอให้ได้ทำงานรับใช้พระองค์ท่านก็แล้วกัน

นอกจากนี้พระองค์ท่านก็ได้ฟังใครต่อใคร เปะปะไป ใครเขาสงสารพระ
 องค์ท่านก็เท่ากับสงสารชาวนา เขาก็ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจนงาน
 สำเร็จลุล่วงมาเป็นขั้น ๆ จากจักรใหญ่ต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว คราวนี้ถึงประ
 ธานศูนย์ต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินงานร่วมกับเสมียนศูนย์ ๆ มีเงินเดือน ๘๐๐ บาท
 เพื่อดำเนินงานทดลองนี้ให้ได้ผลแก่ชาวนาตามความคาดฝันของท่านคือ

๑	ประธานศูนย์	น. ๑	นายบุญยืน	ณ ลำปาง	จ. ลำปาง
๒	„	น. ๒	นายโนรี	อยู่อัน	จ. อุตรดิตถ์
๓	„	ก. ๑	นายสง่า	วงศ์บางซวด	จ. ปทุมธานี
๔	„	ก. ๒	นายมงคล	สิทธิพันธ์	จ. สิงห์บุรี
	เสมียนศูนย์	ก. ๒	นายจุล	มาถาวร	จ. สิงห์บุรี
๕	ประธานศูนย์	ก. ๓	นายมานิต	เคยประสิทธิ	จ. ปราจีนบุรี
๖	„	ก. ๔	นายเฉลียว	คณานุกูล	จ. ราชบุรี
๗	„	อ. ๑	นายชาญชัย	สุทัศน์	จ. อุตรธานี
๘	„	อ. ๒	นายสุบรรณ	บุญบุปผา	จ. กาฬสินธุ์
๙	„	อ. ๓	นายสาตร์	สิทธิไฉตร	จ. หนองคาย
๑๐	„	อ. ๔	นายจันทร์	สุคำภา	จ. ร้อยเอ็ด
๑๑	„	อ. ๕	นายบวร	ศิริเนตร	จ. อุบลราชธานี

๑๒	„	ท. ๑	นายหาญ อมตเวช จ. สงขลา
๑๓	„	ท. ๒	นายจำรวญ เลี่ยมแก้ว จ. นครศรีธรรมราช
๑๔	„	ก. ๑	เกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา จ. ฉะเชิงเทรา
๑๕	„	ก. ๓	เกษตรจังหวัดระยอง จ. ระยอง
๑๖	„	ก. ๕	เกษตรจังหวัดสมุทรสาคร จ. สมุทรสาคร
๑๗	„	ท. ๑	นายอาทิตย์ กีร์ริตัน จ. ทวีัง
๑๘	„	ท. ๒	เกษตรอำเภอชัยนาท จ. ชัยนาท
๑๙	„	น. ๑	นายบุญมี เบตนนท์ จ. เชียงใหม่
๒๐	„	น. ๒	เกษตรอำเภอแพร่ จ. แพร่

ได้แบ่งกระจายออกไปแต่ละจังหวัด ปีละ ๖๐๐ หน่วย ทั่วประเทศ

สำหรับปี ๒๕๑๔ ใช้น้ปุ๋ย ๒ ชนิด ๑. ฟอสฟอรัส ๒. แอมโมเนียซัลเฟต (ของโรงงานแม่เกาะจังหวัดลำปาง) อย่างละ ๑๐ กก. ต่อไร่ อัตราการใช้ปุ๋ยใส่ครั้งแรกในไร่เนา ผู้ทดลองแปลงละ ๕ ไร่ ต้องใส่ปุ๋ยฟอสฟอรัสก่อน ๕ ไร่ต่อ ๕๐ กก. คือไร่ละ ๑๐ กก. ครึ่งเดียว หว่านปุ๋ยคราดแล้วปักดำหลังจากปักดำ ๗-๑๕ วัน ข้าวเริ่มแตกใบ จึงหว่านปุ๋ยแอมโมเนียซัลเฟต ๒๕ กก. (ครึ่งกระสอบ) ต่อนา ๕ ไร่ คือไร่ละ ๕ กก. โดยผสม ดิน ทราบขี้วัว ขี้ควาย ผสมให้เข้ากัน แล้วหว่านให้ทั่ว ๕ ไร่ ปุ๋ยที่เหลือปิดปากดงพับไว้ให้ดี เมื่อถูกอากาศจะขึ้นละลาย จะได้เอาไว้หว่านกระต้างกล่าวมาแล้ว ตอนข้าวเริ่มแตกตัวอีกครั้งหนึ่ง การปฏิบัตินี้กล่าวเพียงย่อ ๆ พอได้ความ นอกจากนั้นยังมีเคล็ดลับบางประการ แต่ไม่ยากอะไรและไม่เร้นลับมากนักท่านทำไปก็ทราบไปเอง (เหมือนได้ดวงตาเห็นธรรม)

นาที่ผ่านการทดลองมาแล้ว และกำลังเป็นที่สนใจ พอเริ่มเข้าใจงาน กำลังจะเดินไปที่พอดีพระองค์ท่านก็มาด่วนจากพวกเราไป ทั้งความอ้างว้าง และว่าเหวโหว่เสมือนเรือลอยอยู่กลางมหาสมุทร ซึ่งขาดนายท้าย จะถูกพายุและไต้ฝุ่นพัดทำลายให้แตกพินาศไปเมื่อไรไม่ทราบได้ จะได้ใครมาพารัฐนาวาลำนำ้ไปให้ถึงฝั่งไต่ก็ยังไม่ถึง

จากการทดลองนี้ปรากฏว่า ผลผลิตเพิ่มขึ้น ๑๐-๒๕ ถึง/ไร่ เป็นส่วนมาก แต่ที่ไม่ได้รับผลก็มี เช่นเมื่อปี ๒๕๑๓ ที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี แปลงทดลองจำนวนมากถูกน้ำท่วมเสียหายหลายแห่ง เฉพาะที่ตำบลโพธิ์ชัย ตำบลเดียวที่นาเสียหายกว่าสองหมื่นไร่ ทำให้ชาวนาได้รับความเดือดร้อนแต่ก็ต้องทนต่ออุปสรรคนานานับประการเหลือที่จะพรรณนาให้ยืดยาวไปได้

นอกจากนี้ พระองค์ท่านยังต่อสู้และแนะนำให้รัฐบาลยกเลิกค่าพรีเมียมข้าวและพยายามให้ข้าวเปลือกราคาดี ใครว่าให้ชาวนาเสียหายไม่ได้พระองค์ท่านเดือดร้อนแทนทันที ดังมีข้อความตอนหนึ่งว่า “ ฉะนั้นที่สภาเศรษฐกิจแห่งชาติมีความเห็นว่า ชาวนาเราโง่ล้ำสมัยไม่ยอมใช้ปุ๋ยนั้น เป็นการดูถูกชาวนาของเรามากไปสักหน่อย ” จะเห็นได้ว่าท่านคอยเจ็บแค้นแทนเสมอ แต่ถ้าใครว่าชาวนาสบายดีมีความสุขพระองค์ท่านยิ้มออกมาได้ทันที และยังมีข้อความสำคัญอีกตอนหนึ่ง ความว่า “ ถ้าจะตั้งใจช่วยเหลือชาวนาจริงแล้ว ราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาควรจะได้รับ ควรจะเท่ากับเกวียนละ ๑,๖๐๐ บาท และเป็นราคาในระยะเวลาที่ชาวนามีข้าวอยู่ในครอบครอง คือประมาณเดือนธันวาคม ถึง เมษายน ”

แต่เดี๋ยวนั้นข้าวลงราคามาก เพียงเกวียนละไม่ถึงพันบาท คือราคาต่ำสุดเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ราคาข้าวเปลือกลดลงเหลือเกวียนละ ๖๐๐ บาท และข้าว

เหนียวเหลือเกินย่นละ ๓๐๐ บาท เท่านั้น ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตข้าวเข้าไป ต้องทำให้รัฐบาลแก้ไขสถานการณ์เรื่องราคาข้าวตกต่ำนี้ โดยให้จังหวัดและอำเภอจัดการรับซื้อข้าวในราคาพุง (เหนียวละ ๘๕๐ บาท ยังไม่หักค่าใช้จ่าย) ฝากไว้กับโรงสีเอกชน เหตุการณ์เป็นไปอย่างตุลั๊กตุเล เป็นผลให้นักฉวยโอกาสหาประโยชน์ส่วนตัว ความเดือดร้อนก็ตกอยู่กับชาวนาหลายอย่าง เช่นการนำข้าวไปส่งที่โรงสีไม่สะดวก ล่าช้า เสียเวลา ชาวนาขายข้าวได้ไม่ทั่วถึงกัน เพราะโควตาข้าวมีน้อย ผลสุดท้ายบาปเคราะห์ก็ตกอยู่กับชาวนาอีก

เหตุไรราคาข้าวจึงตกต่ำเช่นนั้น คงได้รับคำตอบจากผู้รู้ทั่วไปว่าต่างประเทศผลิตข้าวได้มาก เฉพาะประเทศที่ทำการซื้อขายกับไทยอยู่ คิคิ ๆ กุกี้จะเป็นความจริง แต่คิดว่าคงประกอบด้วย

๑. พ่อค้าส่งข้าวไม่ตรงตัวอย่าง
๒. มีผู้กอบโกยหาผลประโยชน์ทางค้าข้าวส่งออกโดยไม่ชอบธรรม
๓. ไม่มีพ่อค้าที่ซื่อสัตย์ หรือผู้นำข้าวส่งออกนอกประเทศที่มีความยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ

ด้วยเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้ตลาดข้าวต่างประเทศเสียไป ไม่ซื้อข้าวไทย ข้าวไทยราคาจึงตกต่ำ

และข้อที่ว่าประเทศที่เคยซื้อข้าวไทย กลับผลิตข้าวได้มาก ข้อนี้ก็ยังไม่ห่างไกลถ้าจะเปรียบเทียบแล้ว ขอยกตัวอย่างประเทศเพื่อนบ้าน คือสหพันธรัฐมาเลเซีย ซึ่งผู้เขียนเคยไปร่วมประชุมสัมมนา และทัศนศึกษาเกี่ยวกับสถาบันการเกษตรกรในภาคพื้นเอเชีย และตะวันออกไกล ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ถึง ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ มีประเทศเข้าร่วม

ประชุม ๑๒ ประเทศ (Second seminar - cum - study tour on farmer's organizations in Asia and the Far east Kuala Lumpur Malaysia.) ปรากฏว่าสหพันธรัฐมาเลเซียเพิ่งเริ่มต้นตัวในการปลูกข้าวและเริ่มตั้งสถาบันกลุ่มชาวนามาได้ ๒ ปี ราคาข้าวขณะนั้นเกี่ยวนละ ๑,๘๖๐ บาท ๖๑ สตางค์ และเป็นราคารับซื้อในท้องถิ่น นี่คือเหตุการณ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ ที่สหพันธรัฐมาเลเซีย และราคาข้าวไทยเริ่มตก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ และ ๒๕๑๔ จะเห็นได้ว่าระยะห่างกันเพียง ๑ - ๒ ปีเท่านั้น จะทำให้ประเทศที่เคยซื้อข้าวไทยผลิตข้าวได้พอเพียงจนไม่ต้องซื้อข้าวไทย ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ เพราะอยู่ในเวลากระชั้นชิด นอกจากนี้แล้วยังปรากฏว่า กองทัพมลายูได้ ชนข้าวเล็ดรอกไปขายกับประเทศใกล้เคียงได้ราคาสูงกว่าพันบาท ก็ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไป

ฉะนั้นการที่ราคาข้าวตกต่ำนี้ควรจะแก้ไขสถานใด เป็นหน้าที่ของรัฐบาลและผู้มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ และมีข้อสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า ถ้าราคาข้าวไทยไม่สูงกว่าพันบาท ฐานะการทุกอย่างของประเทศจะค่อย ๆ ทรุดโทรมลงทุกที ๆ จนถึงจุดของมัน แล้วก็จะทำแบบสุกเอาเผากินมันคงจะยุ่งกันใหญ่ เสมือนคนกำลังป่วยไม่รีบรักษาปล่อยให้ป่วยมากก็จะรักษายาก ฉะนั้น

ในระหว่างที่พระองค์ท่านดำเนินการทดลองอยู่ ได้พยายามชี้แจงเรื่องราคาข้าว ดังมีข้อความตอนหนึ่งว่า “ ฉะนั้นการที่จะให้ชาวนาได้ราคาข้าวเปลือกเกี่ยวนละ ๑,๖๐๐ บาทนั้น ก็ไม่กระทบกระเทือนต่อประชาชนแต่อย่างใดและเมื่อทำให้ชาวนามีเงินพอแก่ค่าครองชีพ ก็ควรเป็นอย่างน้อยที่

ชาวนาจะได้ถ้าจะให้ “ฐานะทัดเทียมกับอาชีพอื่น ๆ” และถ้าจะให้ “รายได้บุคคลสูงและเสมอภาคยิ่งขึ้น” ตามจุดประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ๕ ปี ฉบับที่ ๒ ซึ่ง ราวทนาย รัฐมนตรี ได้ลงนามรับรองไว้ว่าเป็นนโยบายของรัฐบาล

เรื่องราคาข้าวภายใน ชั้นกระทรวงเศรษฐกิจเคยยืนยันเสมอว่าพรีเมียมีประโยชน์ที่จะรักษาราคาข้าวภายในประเทศให้คงที่ เช่นราคาภายนอกต่ำลงก็ลดค่าพรีเมียลง ถ้าราคาภายในสูงขึ้นก็ลดอัตราพรีเมียสูงขึ้นไปด้วยกัน ถ้าใช้พรีเมียเป็นเครื่องมือรักษาระดับข้าวภายในโดยถูกต้องก็จะรักษาข้าวไว้ในราคาเกวียนละ ๑,๖๐๐ บาท ตามที่ขอมานี้ควรจะได้ ถ้ารัฐบาลช่วยชาวนาทั่วประเทศ ไม่เฉพาะแต่กลุ่มชาวนา และสถาบันชาวนาอื่น ๆ ซึ่งรวมกันไม่ถึง ๑๐% ของชาวนาทั้งประเทศที่ขอร้องมานี้ เพื่อชาวนาอีก ๙๐% หรือส่วนมากของประเทศชาติ จะได้อยู่ดีกินดีตามความปรารถนาของรัฐบาล คือให้ได้ราคาที่สูงพอคุ้มต้นทุนและค่าครองชีพ ดังได้กล่าวมาแล้วเท่านั้นเอง

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ปรากฏว่าราคาข้าวเปลือกเกวียนละ ๑,๔๐๐ บาท ทำให้สถานการณ์ทั่วไปอบอุนต์ ซึ่งต่างกับปี ๒๕๑๔ ราคาข้าวตกไปเหลือเกวียนละ ๖๐๐ บาท สถานการณ์ทั่วไปเป็นเช่นไรก็ยอมทราบกันได้ดีแล้ว และถ้าราคาข้าวตกไปมากกว่านี้หรือคงอยู่ระดับนี้หรือไม่เกินเกวียนละ ๑,๐๐๐ บาท สถานการณ์ย่อมปั่นป่วนไปต่าง ๆ นานา รัฐบาลก็มีหน้าที่คอยแก้ไขทำโน่นทำนี่ก็ไม่ถูกจุด เหมือนหมอวางยาไม่ตรงกับโรค ใช้ก็หนักลงทุกที ถึงข้อความจากหนังสือพิมพ์ที่งานชางเขียนไว้ จากไทยรัฐ พุทธที่ ๗ ก.ค. ๒๕๑๔ ความว่า “นี่เธอกระตุก

สันหลังของชาติที่เธอเขียนถึงบ่อยๆ นั้น เวลาที่เหลือแต่กระตูกจริงๆ เหมือนกับพระองค์ท่านตรัสกับเราวันหนึ่ง ฯลฯ

จากประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วก็ดี หรือจะเอาเหตุการณ์ไปในอนาคตก็ดี ถ้าหากราคาข้าวไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทแล้ว ความสุขใดๆ จะไม่มีกับประชากรทุกชั้นของประเทศไทย และยังมีข้อความของพระองค์ท่านอีกตอนหนึ่งซึ่งเขียนไว้มีความว่า

“ที่กระทรวงเศรษฐกิจ ประกันราคาข้าวต่ำกว่าอัตราที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจกำหนดไว้ก็ไม่เป็นธรรมอยู่แล้ว แต่แม้จะให้ราคาข้าวสูงถึงเกวียนละ ๑,๒๐๐ บาท ก็เท่ากับต้นทุนในการผลิตเท่านั้น ไม่มีกำไรเลย ซึ่งเป็นกำไรมนุษยธรรม ดังจะได้บรรยายต่อไปนี้

ส่วนธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ฝ่ายวิชาการวิจัยเรื่องราคาข้าวเปลือกควรจะเป็นเท่าไร และให้สรุปข้อคิดเห็นว่า “ราคาข้าวที่ชาวนาควรจะได้รับนั้น ควรเท่ากับต้นทุนการผลิตข้าวบวกกำไรพอสมควร กำไรพอสมควรอย่างน้อยควรเท่ากับค่าครองชีพของชาวนา” และเมื่อสอบสวนสถิติและตัวเลขต่างๆ ก็ปรากฏว่าต้นทุนการผลิตข้าว ๑ เกวียนนั้น เป็นเกวียนละ ๙๙๕ บาท ส่วนการค่าใช้จ่ายของครอบครัวต่อผลผลิตข้าวเปลือก ๑ เกวียนนั้น โดยเฉลี่ยเป็นเงิน ๖๒๓ บาท ฉะนั้นราคาข้าวเปลือกโดยเฉลี่ยต่อ ๑ เกวียนจึงควรเป็น ๙๙๕ บวก ๖๒๓ เท่ากับ ๑,๖๑๘ นั่นคือราคาข้าวที่ชาวนาได้รับควรจะเท่ากับประมาณเกวียนละ ๑,๖๐๐ บาท หรือถึงละ ๑๖ บาท จึงจะ

คุ้มกับต้นทุนผลิตและพอใช้จ่ายในการครองชีพ และละท้ายผู้ทำการวิจัยได้สรุปดังนี้ “ถ้าจะตั้งใจช่วยเหลือชาวนากันจริงๆแล้ว ราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาควรได้รับ ควรจะเท่ากับเกี่ยวนละ ๑,๖๐๐ บาท และควรจะเป็นในระยะเวลาที่ชาวนามีข้าวอยู่ในครอบครอง คือประมาณเดือนธันวาคม-เมษายน”

ถ้ารัฐมนตรีมีนโยบายตั้งราคาข้าวตามความคิดเห็นของฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ชาวนาก็จะมีความพอใจ ส่วนชาวกุงเมื่อมีรายได้สูงกว่าค่าครองชีพ ก็ควรจะพอใจทุกเดียวกัน เป็นการปรองดองการขัดแย้งได้เป็นอย่างดี ประเทศชาติก็จะก้าวหน้าไปจริง เพราะเมื่อมีราคาข้าวเปลือกสูง และชาวนาจะซื้อปุ๋ยใช้ได้โดยมีกำไรงาม ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ชาวนาก็จะมีเงินใช้จ่ายซื้อสิ่งของต่างๆมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับชาวกุงที่ผลิตผลอุตสาหกรรมต่างๆ หรือจะมีตลาดกว้างตามจุดประสงค์ของธนาคารกรุงเทพนั่นเอง

แต่ถ้าจะตั้งราคาเท่าทุนตามจุดประสงค์ของกระทรวงเศรษฐกิจ ชาวนาก็จะไม่มีกำไรเพื่อซื้อของใช้จ่ายในการครองชีพ และที่ว่าเป็นการไร้มนุษยธรรมนั้น ก็เพราะผู้ที่ให้ราคาเพียงเท่าทุนก็มีทัศนะเปรียบเสมือนคนที่เลี้ยงหมาฝรั่งซึ่งได้ให้อาหารกินดีกว่าลูกชาวนาค้วยซ้ำ และเมื่อผลิตลูกออกมา ก็ขายได้ตัวละ ๑,๐๐๐ บาท หรือเท่ากับรายได้เฉลี่ยของชาวนา ๑ คนทั้งปี โดยเหตุที่หมาเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เมื่อกินอิ่มนอนหลับก็พอใจ ลูกที่ผลิตออกมาแม่เจ้าของจะเอาไปขายก็ไม่วิตกกังวลอย่างไร เพราะเป็นสัตว์เศรษฐกิจนั่นเอง

ถ้าจะให้ราคาข้าวแก่ชาวนาเท่าทุกก็เหมือนการเลี้ยงหมานั่นเอง คือ พอ จะอยู่กินไปได้โดยไม่อึดตายเพราะตราบไคที่มีข้าวในนามีปลาในน้ำ ชาวนา ก็จะไม่อดจริงและข้าวเปลือกที่ผลิตออกมาเมื่อขายออกนอก รัฐบาลก็เก็บ ภาษีได้กำไรมากมาย ถูกเดียวกับผู้เลี้ยงหมาขายลูกของมัน แต่ชาวนาเป็น คนไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจ มีลูกออกมาก็มีความรักใคร่ไม่ปรารถนาจะให้ขายออก ไปเหมือนลูกหมา ต้องการจะประคบประหงมให้มีความสุขสบายให้ได้รับการ ศึกษา ซึ่งแม้โรงเรียนประชาบาลไม่คิดค่าเล่าเรียนเด็ก ๆ ก็ต้องมีเงินเพื่อซื้อ เสื้อผ้าถุงห่ม ซื้อตำรับตำราเรียนและอื่น ๆ ฉะนั้นเพื่อปรองดองการขัด แย้งกันนี้ ขอให้ชาวนาได้ราคาข้าวเปลือกสูงพอที่ค่าครองชีพเป็นคน และ มีสถานะดีกว่าหมาเท่านั้นน่าจะกรุณาให้ได้ ยิ่งในขณะนี้ขอให้รัฐบาลคิดให้ ดีว่าการแทรกซึมของพวกคอมมิวนิสต์นั้น จะสำเร็จผลเมื่อชาวนายากจน ถูกเลี้ยงเสมือนหมา แต่ถ้าชาวนามีพอกินพอใช้ ใช้หนี้ได้ เป็นเจ้าของที่ดิน ของตนเอง การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ย่อมจะเป็นไปไม่ได้อย่างแน่นอน

ซึ่งรัฐบาลก็ไม่ควรปฏิเสธ ถ้ารำลึกถ้อยแถลงในเอกสาร การช่วยเหลือ ชาวนาของรัฐบาลว่า ฐานะความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวนาทั้งหลายจะต้อง สูงขึ้นทัดเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังที่กล่าวไว้

“รัฐบาลนี้ มีนโยบายและเจตจำนงอย่างแน่วแน่ที่จะดำเนินการยกฐานะ ความเป็นอยู่ของพี่น้องชาวนาให้ดีขึ้น จะพยายามทุกวิถีทางที่จะส่งเสริมสร้าง ความผาสุก ความเจริญมั่นคงให้กับพี่น้องชาวนา และสามารถยึดการทำนา เป็นอาชีพต่อไปได้ด้วยดี”

การตั้งราคาข้าวต่ำกว่า หรืออย่างต่ำเท่ากับต้นทุนผลิตโดยไม่ให้กำไรเลย จะเป็นการเสริมสร้างความผาสุกทุกวิถีทางหรือ ถ้าไม่ให้กำไรพอใช้จ่ายใน การครองชีพก็ต้องกั้มทำให้มีหนี้สินมากขึ้น จนในที่สุดที่ดินต้องหลุดไป เป็นสมบัติของนายทุน อย่างนี้จะทัดเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่นหรือ

ถ้าข้าพเจ้าเป็นฝ่ายค้าน จะต้องตินโยบายของรัฐบาลดังกล่าวมาแล้วข้างบนนี้ แม้จะทำให้ชุ่นช้องหมองใจก็ตาม เพราะมันเกี่ยวกับการก้าวหน้าของประเทศชาติ ซึ่งมักจะลืมกันว่าประชาชนส่วนมากที่สุดเป็นชาวนา ฯลฯ

จากเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านแม้อยู่ในปัจจุบันแล้วก็ตาม ยังอุทิศส่ำห้วงใยประเทศชาติ ซึ่งยังมีการเกษตรอยู่ไม่น้อยกว่า ๘๐% ในสถานะเช่นนี้ หากท่านผู้ใดมีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาประเทศ ไม่สามัคคีกัน ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี มัวหลงลาภ ยศ สรรเสริญ สุขอยู่ การพัฒนาการดำเนินการเกษตรย่อมไม่ก้าวหน้าไปได้ ประเทศชาติก็จะไม่เจริญไปได้เท่าที่ควร

ฉะนั้นจากบทความที่เขียนขึ้นนี้ ก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนให้เห็นว่าแม้พระองค์ท่านจะมีพระชนมายุ ๘๘ พรรษา ก็ยังทำงานจนสิ้นชีพิตักษัย ผลที่พระองค์ท่านหวังได้เป็นการตอบแทน ก็คือความสุขของชาวนา และความเจริญของประเทศชาติบ้านเมือง

ถ้าหากข้อความใดขัดอารมณ์ท่านด้วยประการใดก็ดี หรือข้อความใดเป็นอันถูกต้องแล้ว ควรจะปรับปรุงแก้ไขเมื่อพิจารณาโดยยุติธรรมแล้ว ได้โปรดช่วยกันแก้ไข เพื่อให้รัฐนาวาลำนี้ ไต่บรรลู่เป้าหมายแล่นเข้าถึงฝั่งได้โดยมีนายท้ายที่ดีด้วยเถิด หรือถ้าหากข้อความต่าง ๆ เหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อชาวไร่ ชาวนาและชาติบ้านเมืองแล้ว ขอดวงวิญญาณ “บิดาแห่งเกษตรกรของประเทศไทย” พระองค์เจ้าสิทธิพร กฤดากร ทรงสูลุ สุกตึกพเทอดู.

มงคล สิทธิพันธ์
ประธานศูนย์ ก. ๒ อ. อินทร์บุรี จ. สิงห์บุรี
เรียบเรียง

การถ่อมตนของคนที่ทำให้ผู้ไอออตต้องรู้อาย

ก่อนที่จะได้เข้าร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับ ม.จ. สิริทิพร กฤดากร นั้น ข้าพเจ้าเคยได้ยินพระนามและความสามารถขององค์ท่านอยู่เนืองๆ ทั้งนี้จากเรื่องที่ทรงเขียนไว้นานแล้ว ในหน้าหนังสือพิมพ์กสิกรบ้าง จากหนังสือพิมพ์รายวันบ้าง และจากผู้หลักผู้ใหญ่อีกหลายท่านทำให้อยากมีโอกาสได้เข้าเฝ้าเพื่อทูลถามปัญหาข้อข้องใจที่ได้อ่านจากหนังสือเหล่านั้น และที่ตนเองได้ประสบมาแล้ว แต่ก็ไม่มีโอกาสตามที่นึกหวังสักครั้ง จนเมื่อประมาณกลางปี ๒๕๑๒ จึงได้เข้าเฝ้าร่วมกับเพื่อนและครูอาจารย์หลายท่าน ที่ตำหนักสวนเขาน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครั้นนั้นข้าพเจ้าได้ทูลถามข้อข้องใจเกี่ยวกับภาวะการเกษตรของกสิกร และของประเทศไทยหลายปัญหาด้วยกัน และที่รับสั่งในปัญหาเหล่านั้นค่อนข้างจะแจ่มจนเกิดความซึบซึมใจอยากเข้าเฝ้าอีกให้จงได้

ระหว่างนั้นข้าพเจ้ากำลังทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ ด้วยงานอันเกี่ยวกับการเผยแพร่การเกษตร เมื่อได้เข้าเฝ้าองค์ท่านแล้ว ทำให้รู้งานที่ทำอยู่นั้นมีความหมายยิ่งนัก ทั้งนี้เพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาและกำลังจะเกิดขึ้น

ในปัจจุบัน มันช่างเป็นเรื่องที่ทำลายความสามารถของคนเสียจริงๆ ผู้คิด
แสวงหาลู่ทางเท่านั้นจึงจะสามารถแก้ไขปัญหา ซึ่งนับวันจะสลับซับซ้อนได้
ทั้งคุณจะต้องรู้จักคิด รู้จักความจริง รู้จักความเท็จ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
มีเหตุผลประกอบในเรื่องที่พิจารณา ทั้งนี้หลังจากได้เข้าเฝ้าในครั้ง
นั้นแล้ว ทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจยิ่งขึ้นว่าได้พบกับบุคคลอันข้าพเจ้าคิดว่า จะ
เป็นผู้นำการแก้ปัญหาซึ่งเขม็งเกลียวชนทุกวัน

ประมาณต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๓ คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ชวน
ข้าพเจ้าไปเฝ้าองค์ท่านที่บ้าน ๆ หนึ่ง มารู้ภายหลังว่า เป็นบ้านของคุณสว่าง
และคุณสุวี จารุศร ซึ่งองค์ท่านทรงอาศัยเป็นที่ทำงานของโครงการนาสธิต
ตั้งหลายปีมาแล้ว หลังจากที่ทรงชักถามงานที่ข้าพเจ้ากำลังทำอยู่ ก็ทรง
ปรารถนาว่าจะหาบัณฑิตนักศึกษาที่สนใจ เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของชาวนาไป
ช่วยสำรวจผลการทดลองใช้ปุ๋ยของชาวนาในภาคใต้ว่าเป็นประการใดเพราะ
ข้อมูลที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ (ตัวแทนชาวนา) รับผิดชอบนั้น มีข้อสงสัยอยู่
หลายประการเกรงว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงต้องมีตรวจสอบทบทวนอีก
ครั้งหนึ่งก่อนจะลงมติประการใด ที่จริงข้าพเจ้าได้รู้โครงการดังกล่าวมาบ้าง
แต่ไม่รู้ว่ามีปัญหาเช่นนั้นเมื่อได้พิจารณาแล้วเห็นว่าจะมีประโยชน์แก่ชาวนา
เป็นส่วนรวม จึงได้รับว่าจะนำเรื่องนี้ไปเสนอให้นักศึกษาค้นคว้าเพื่อที่จะ
มีผู้สนใจในการสำรวจได้รู้ข้อเท็จจริงต่อไป ก็กลับปรากฏว่าบัณฑิตจากหลาย
คณะของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เต็มใจอยากจะได้เดินทางไปปฏิบัติงานตาม
ประสงค์เช่นนั้น คณะของเรา ๗ คนได้เดินทางรอนแรมไปตามหมู่บ้านใน
ภาคใต้ ๗ จังหวัดเมื่อประมาณต้นเดือนธันวาคมปีนั้น ใช้เวลาสำรวจ ๗ วัน
จึงนำข้อมูลมาถวาย แต่กว่าจะทรงรับข้อสำรวจนั้น พวกเราต้องถูกสอบ

ถามรายละเอียดต่าง ๆ แทบทุกแห่งทุกมุม จนบางคนถึงกับออกปากว่าลำบาก
ใจยิ่งกว่าการเดินทางตั้งหลายเท่า

หลังจากนั้นนาน ๆ ครั้งจึงจะเข้าเฝ้าสักครั้งหนึ่ง เพราะเหตุที่เห็นว่าคุณ
ท่านทรงงานอยู่เกือบตลอดเวลา จึงไม่คิดที่จะเข้าไปให้งานชงัก แต่อยู่มาไม่
นานก็ได้รับโทรศัพท์จากคุณวลี เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้เป็นเลขานุการ
โครงการสาธิตการใช้ปุ๋ยในนาข้าวขององค์การต่อต้านความอดอยากและขาด
อาหารแห่งประเทศไทย (เรียกลย่อว่า ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทย) ซึ่ง ม.จ.
สิทธิพร กฤตการ ทรงเป็นประธานของโครงการนี้ ในโทรศัพท์ นั้นได้
ความว่า ม.จ. สิทธิพร กฤตการ รับสั่งอยากได้ข้าพเจ้าร่วมงาน ในโครงการ
นั้นในหน้าที่เลขานุการโครงการ ด้วยคุณวลี เทพหัสดิน ฯ มีเหตุ จำเป็นต้อง
วางงานนั้นให้ผู้อื่นรับแทน เมื่อรับโทรศัพท์แล้วก็ฉุกละหุกคิดว่าตนเองจะมีความ
สามารถทำงาน และร่วมงานกับองค์ท่านได้เป็นอย่างดีหรือ เพราะเหตุที่รู้ว่า
องค์ท่านทรงมุ่งมั่นทำงานอย่างจริงจัง จนบางครั้งถึงกับนำเกล้าว่าพระวรกาย
จะทนกับงานหนักเช่นนั้นไม่ได้ แต่แล้วข้าพเจ้าก็ตัดสินใจเข้าเฝ้าในเย็นวัน
นั้น แล้วทูลให้ทราบว่าการที่ข้าพเจ้าเป็นข้าราชการแล้วต้องมารับงานเช่นนั้น
จะมีทำให้งานของโครงการต้องล่าช้าหรือ และถ้าผู้บังคับบัญชาไม่รู้เข้าคง
ไม่ชอบใจเป็นแน่ เมื่อทรงรู้ข้อขัดข้องแล้วก็รีบติดต่อทางแก้ในทันที
โดยรับว่าจะนำเรื่องของข้าพเจ้าปรึกษากับผู้บังคับบัญชาในระดับสูงให้ทราบ
เรื่อง ล่วงมาได้เพียงสัปดาห์เดียวก็ปรากฏว่าเรื่องที่ทรงรับว่าจะดำเนินการ
ได้เรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่นั้นมาข้าพเจ้าได้ใช้เวลาออกราชการรับใช้องค์ท่าน
มาโดยตลอด จนใกล้จะสิ้นปี ๒๕๑๓ จึงได้ทูลลาออกจากหน้าที่ดังกล่าว เพราะ
สุขภาพของข้าพเจ้าไม่ดีประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งต้องย้ายงานไปอยู่

จังหวัดขอนแก่น ซึ่งห่างไกลจากกรุงเทพฯ ก่อนข้างมากไม่สะดวกที่จะรับงานนั้นต่อไปได้

แม้จะมีโอกาสใกล้ชิดร่วมงานในช่วงระยะเวลาไม่นานนัก แต่ก็ทำให้ได้เห็นตัวอย่างอันดีงามขององค์ท่านอยู่บ้างที่กล่าวเช่นนั้นข้าพเจ้าได้รวมเอางานเขียนต่าง ๆ และกิจวัตรขององค์ท่านไว้ด้วยกัน หากจะไม่คิดว่าเป็นการทำให้พระเกียรติคุณขององค์ท่านที่สูงส่งต้องลดต่ำลงแล้ว ข้าพเจ้าใคร่ขอแสดงทัศนคติที่มีต่อองค์ท่านไว้ ณ ที่นี้บ้าง

หลายปีมาแล้วที่ได้อ่านงานเขียนด้านการเกษตรขององค์ท่าน จากหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ที่ทรงจัดทำร่วมกับอาจารย์โรงเรียนเกษตรอีกหลายท่าน มีเรื่องที่ควรแก่การสนใจอยู่มากหลาย เรื่องเหล่านั้นเขียนจากประสบการณ์การค้นคว้าทดลองที่บางเบ็ด และบันทึกผลนั้นด้วยองค์ท่านเอง และโดยเฉพาะบทความขนาดยาวเรื่อง ทุ่งบ้านและไร่นา ทรงเขียนไว้ในหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ปีที่ ๑ เล่ม ๑ ประจำเดือนเมษายน ๒๔๗๐ นับเป็นบทความที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะได้เขียนขึ้นจากความคิดคำนึงในทุกแง่ทุกมุมของภาวะการณ์บ้านเมือง กับยังได้มองการณ์ไกลถึงข้อยุ่งยากต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นหากไม่รับหาทางแก้ไขไว้ก่อน ดังความตอนหนึ่งว่า “มีตัวอย่างอยู่แล้วที่ข้าราชการตำแหน่งปาน ๆ กลางอยู่ในตำแหน่งเดิมนับด้วยจำนวนหลาย ๆ ปี ด้วยเหตุขาดความสามารถที่จะขึ้นสูงไปอีก ได้อยู่เรื่อย ๆ ไป โดยมีได้มีความมุ่งหมายว่าจะดำเนินงานไปอย่างไร บางคนถึงกับไม่ยอมออกแม้แต่ถึงขีดที่จะได้เบี้ยบำนาญแล้วก็ดี ซึ่งเป็นการกระทำอันไม่ใช่ก้าวก้าวหน้า เราไม่ควรลืมนว่รัฐบาลลงทุนปีละมาก ๆ ในการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาประเภทต่าง ๆ ย่างต่างประเทศ ถ้าข้าราชการที่กล่าวถึงนี้ออกนอกราชการ ในวัยแห่งอายุอัน

สมควร เขายังมีโอกาสอันดีที่จะหาที่ทำกินอื่น ๆ อีกได้ รัฐบาลจะได้มี
โอกาสใช้คนรุ่นใหม่โดยเต็มภูมิให้สมกับที่ได้ลงทุนไปแล้วเป็นอันมาก ในการ
ฝึกฝนเล่าเรียน

แต่ความคิดนั้นจะมีประโยชน์อันใด หากไม่มีผู้ลงมือหาช่องทางให้ผู้อื่นได้
รู้จักวิธีการทำกินที่พอจะเลี้ยงครอบครัวได้ ด้วยเหตุนี้กระมังที่องค์ท่านถึง
กับยอมสละหน้าที่ราชการ ย้ายครอบครัวไปทดลองการเกษตรที่ตำบลบาง
เบ็ด อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสมัยนั้นการไปมาคง
จะลำบากมาก และการบุกเบิกเพื่อการเกษตรแผนใหม่ ก็คงลำบากเช่นกัน
เพราะเหตุที่น้อยคนนักในระบอบนั้นจะให้ความสนใจกับการเกษตรชนิดที่เรียก
วิทยาศาสตร์การเกษตร ดังอีกตอนหนึ่งในเรื่องเดียวกันว่า “ การตั้ง
ต้นกระทำการไร่รานั้นไม่ใช่เป็นการนอนพักเลย งานที่เราได้ประสบมา
แล้วนั้นทั้งยากและทั้งนานเวลา เต็มไปด้วยความลำบากยากเย็น ” เมื่อ
ได้อ่านเรื่องนี้โดยตลอดแล้วทำให้รู้สึกแปลกใจเป็นอย่างยิ่ง ในอุดมการณ์
อันสูงส่ง และความรู้ความชำนาญก็มากอย่างไม่น่าเชื่อ เพราะเหตุที่บางวิชา
ที่เกี่ยวกับการเกษตร อาทิ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน โรคพืชวิทยา การทำ
ไร่นาผสม การใช้เครื่องจักรกล และอื่น ๆ ที่เคยได้ศึกษามาเมื่อไม่กี่ปีมานี้
องค์ท่านได้ทรงเสาะแสวงหาความรู้ และนำไปปฏิบัติการณ์ในไร่รานั้นอย่างน้อยก็
ถึง ๕๐ ปีมาแล้ว ทั้งนี้ถ้าหากผู้กำลังเรียนวิชาดังกล่าวบ่นว่ายากเรียนไม่รู้เรื่อง
ก็น่าจะต้องแนะนำให้ไปหาอ่าน ทั้งบ้านและไร่รนา เพื่อจะได้บ่นให้น้อยลง
แล้วศึกษาให้มากขึ้น

ผลแห่งการค้นคว้าทดลองที่ฟาร์มบางเบ็ดนั้น มีอยู่มากมายหลายอย่าง
ทั้งในด้านพืชผล ปศุสัตว์ และเครื่องมือจักรกล ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติใน

ไร่นาได้ ความอู้อะหะปากบั้นบุกเบิกงานด้านการเกษตรด้วยองค์ท่านเองเป็น เวลาหลายปีนั้น ทำให้ทรงกล่าวไว้ว่า “เราพร้อมที่จะบอกเล่าแก่บรรดาเพื่อนร่วมชาติของเราในทุกสิ่งทุกอย่างอันความชำนาญได้สั่งสอนเรามาด้วยเรื่องการทำไร่นาประเภทนี้” นอกจากทรงทดลองงานการเกษตรแล้ว ยังได้เขียนบทความเสนอรัฐบาลในสมัยนั้นอีกหลายเรื่อง อาทิ การจัดทำไร่นาตัวอย่างให้คนทั่วไปและกลสิกรได้เห็น การกำหนดอายุราชการ การหักเงินเดือนข้าราชการ ไว้จ่ายคืนเมื่อออกเป็นต้น จึงเห็นได้ว่าคนเราไม่ใช่คิดเป็นแต่อย่างเดียวต้องทำเป็นได้ด้วย ความคิดนั้นจึงจะสมบูรณ์

ในระยะเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ทรงให้ความสนใจเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของชาวนาเป็นพิเศษ คงจะเห็นจากที่ทรงเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ชาวนาในเรื่องพรีเมียมข้าว เพราะทรงเห็นว่าเป็นภาษีที่ขูดรีดชาวนาอย่างแท้จริง บทความต่าง ๆ ที่ทรงเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้สนใจศึกษาได้เป็นอย่างมาก ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณ้องค์ท่านมุ่งมั่นอย่างแท้จริงที่จะต้องเรียกร้องให้รัฐบาลเลิกเก็บพรีเมียมข้าวให้ได้ เพราะนอกจากจะทรงเขียนเรื่องเกี่ยวกับพรีเมียมข้าวลงในหนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ แล้ว ยังทรงเป็นประธานพรรคสัมมาชีพ-ช่วยชาวนาอีกด้วย กับเมื่อทุกครั้งที่มีความว่างจะต้องนำเรื่องพรีเมียมข้าวมาถกเถียงกันเสมอ ครั้งหนึ่งทรงรับสั่งว่า “พรีเมียมข้าวเล็กได้เมื่อไร ฉันคงตายเมื่อมัน” ข้าพเจ้าจะต้องติดตามข่าวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวราคาข้าวทั้งในประเทศและตลาดโลก ต้องสนใจกับค่าพรีเมียมข้าวแต่ละชนิด พร้อมกับต้องคำนวณราคาข้าวที่ชาวนาจะได้ด้วย เพราะองค์ท่านมักจะทรงถามอยู่เสมอในเรื่องเหล่านี้ มีครั้งหนึ่งที่ต้องไปเฝ้าองค์ท่านที่ตำหนักเมืองนนท์ ขณะที่ไปถึงนั้นทรงบรรทมกรนเสียงดังอยู่เพื่อเป็นการถ่วงเวลาก็จะ

เดินไปคุกกอกไม้ข้างรั้ว แต่เผอิญเด็กในบ้านไปปลุกท่านเสียก่อน พอตื่น
จากบรรทมและเห็นข้าพเจ้าท่านนั้นทรงถามทันทีว่าได้ข่าวหรือยังว่ารัฐบาล
เปลี่ยนค่าพรีเมียมข้าวแล้ว ดังนี้เป็นต้น

บทความที่ทรงเขียนไว้ และการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่น สำหรับองค์
ท่านข้าพเจ้าเห็นว่าน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดี กล่าวคือเมื่อจะพิจารณาเรื่องใด
ก็ต้องพิจารณาด้วยความเป็นธรรมพิจารณาจากข้อเท็จจริงในเหตุการณ์นั้น ๆ
และประกอบด้วยเหตุผลในทุก ๆ ด้าน เมื่อทรงสงสัยอะไรก็จะค้นคว้าและซัก
ถาม รู้สึกว่าข้าพเจ้าออกจะชินกับการถูกซักถามท่านองนี้ ในครั้งแรก ๆ
ให้รู้สึกอึดอัดใจ และบางครั้งก็นึกไม่พอใจเสียด้วยซ้ำ สำหรับผู้อื่นก็เช่นกัน
อาทิ ชาวไร่ ชาวนา นิสิตนักศึกษา ข้าราชการ นักการเมือง นำเรื่องมา
ปรึกษาองค์ท่านจะทรงสุบายกลองและนั่งฟังอย่างตั้งใจ จากนั้นก็เริ่มซักถาม
บางคนพยายามพูดบ้ายร้ายผู้อื่น ก็ต้องยอมจำนนและที่เคยเห็นนั้นมิใช่น้อย
ที่ผู้ส่ายตา (แม้จะขุ่นมัว) ขององค์ท่านไม่ได้ในกรณีพยายามจงใจบิดเบือน
ความจริง

ในบางครั้งองค์ท่านกับข้าพเจ้า หรือกับคุณสว่าง คุณสุรี จารุศร หรือกับ
คุณวลี เทพหัสดิน ฯ หรือกับคุณแผ้วพีชน์ เทพหัสดิน ฯ หรือเราทั้งหมด ต้อง
นั่งถกเถียงปัญหาเป็นเวลานานกว่าจะลงเอยกันได้ โดยที่ต่างต้องรับฟังความ
คิดเห็นแย้งกันและกัน ข้าพเจ้าเห็นแปลกอยู่สักหน่อยที่คนอายุแก่กว่าข้าพเจ้า
อย่างน้อยตั้ง ๖๐ ปี ยังทนรับฟังข้อคิดเห็นในเชิง เช่นนี้ได้ ถ้าหากคนที่มี
อายุในสมัยนี้^๕ได้ทำคู้บ้าง บางทีจะไม่ต้องพูดพร่ำปากผั่งเรื่องทั้งหลายแหล่
ให้คนรุ่นหนุ่มสาวได้ช่วยสะสางต่อไปกระมัง

สำหรับโครงการนาสาธิตการใช้ปุ๋ยในนาข้าวและการอบรมลูกหลานชาวนาให้รู้จักการเกษตรแผนใหม่ ซึ่ง ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ทรงเป็นประธานอยู่ตั้งแต่เคยได้ขึ้นมาบ้างแล้วนั้น แท้จริงเป็นเรื่องที่เรามักจะได้ไม่สนใจกับอนาคตของเด็กในชนบทอันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศ และก็ไม่ใช่จะละเลยมาในอดีตเท่านั้น แม้ในปัจจุบันก็เช่นกัน ในโอกาสนี้ใครขอเพิ่มเติมข้อที่นำร่องบางประการในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยเป็นเลขานุการของโครงการดังกล่าวนี้อยู่ในชั่วระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือโดยมูลเหตุแล้ว จำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นทุกวันนี้ นับว่าเป็นปัญหาที่ควรให้ความสนใจอย่างยิ่ง เพราะเมื่อคนเกิดขึ้นมาแล้วย่อมต้องการอาหารเพื่อยังชีพ ถ้าหากอาหารไม่เพิ่มตามก็ย่อมจะเกิดการขาดแคลน และความอดอยาก ด้วยเหตุนี้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ จึงได้เชิญชวนให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือทำการรณรงค์เรียกว่า Freedom from Hunger Campaign ปรากฏว่ามีหลายประเทศทั่วโลกสนใจกับวิธีการนี้รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยประเทศไทยได้ตั้งองค์การที่เรียกว่ากรรมการต่อต้านความอดอยากและขาดอาหารแห่งประเทศไทย (เรียกย่อว่า ตอ. ขอ. แห่งประเทศไทย) เมื่อปี ๒๕๐๙ กรรมการ ตอ.ขอ. แห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งให้ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร เป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการเพิ่มผลผลิต

โดยเหตุที่ปัจจุบันจำนวนประชากรของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและขณะเดียวกันผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นช้ามาก นับว่าเป็นเรื่องที่น่าห่วงใย แต่ถ้าหากจะชักนำให้ชาวนารู้จักใช้ปุ๋ยในนาข้าว ผลผลิตข้าวจากเดิมไร่ละ ๒๕ ถึง อาจเพิ่มเป็นไร่ละ ๕๐ ถึงตั้งนี้เป็นต้น ซึ่งการเพิ่มผลผลิตเช่นนี้ย่อมใช้เวลาไม่นานแต่ก็ควรหวังว่าในวันข้างหน้าประเทศไทยจะรอดพ้นจาก

วิกฤติการณ์ที่กำลังคุกคามอยู่ คือไม่ใช่จะไม่มีข้าวกินเท่านั้น แต่ยังอาจรวมไปถึงการมุ่งนำอาชีพใหม่ ๆ มาสู่คนไทย และพัฒนาการอื่น ๆ ด้วย ถ้าหากมัวติดขัดในเรื่องข้าวแล้ว ความหวังอย่างอื่นก็คงจะมีมัวแก้ปัญหาไม่พ้นสักที

การเพิ่มผลผลิตในเมืองไทยนั้น ไม่ใช่ของใหม่เสียเลยที่เดียว หากแต่ได้มีผู้เชี่ยวชาญขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติมาแนะนำให้ประเทศไทยดำเนินการในสมัยที่ ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ทรงเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรเมื่อปี ๒๔๙๐ แต่ทรงพิจารณาแล้วเห็นว่าจะทำตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในสมัยนั้นไม่ได้ เพราะราคาปุ๋ยแพงกว่าสมัยนั้นมาก จนในปี ๒๕๐๙ ราคาข้าวสูงขึ้น ม.จ. สิทธิพร กฤดากร จึงได้ทรงฟื้นฟูข้อเสนอแนะนั้นขึ้นมา โดยทรงเห็นว่ามีลู่ทางจะใช้ปุ๋ยได้ และเสนอโครงการนาสาธิตการใช้ปุ๋ยโดยได้รับการช่วยเหลือจาก ตอ. ขอ. แห่งออสเตรเลีย ที่เรียกชื่อว่า Australian Freedom From Hunger-Campaign โครงการนี้เริ่มเมื่อปี ๒๕๑๑ โดยดำเนินงานอยู่ในขอบเขตว่า

๑. เป็นโครงการที่เอกชนและหน่วยงานที่ไม่ใช่ของรัฐบาลร่วมกันทำ
๒. ทำโครงการสาธิตการใช้ปุ๋ยในนาข้าว เป็นตัวอย่างเพื่อทดสอบผลการกันคว่ำทดลองซึ่งหากเป็นผลดีจะได้เป็นทางให้รัฐบาลสนับสนุนให้เข้าอยู่ในโครงการพัฒนาของชาติต่อไป

แต่การชักนำให้ชาวนาใช้ปุ๋ยนั้น ควรที่ชาวนาจะได้ลงมือทำด้วยตัวเอง โดยได้รับคำแนะนำจากผู้ชำนาญงานเท่านั้น เมื่อได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจชาวนาในละแวกบ้านก็จะเอาอย่างตาม ซึ่งวิธีนี้ได้ผลมาแล้วในประเทศลังกาและอินเดีย สำหรับโครงการนาสาธิตที่กำลังกล่าวถึงได้ทำการทดสอบผล

การค้นคว้าทดลองการใช้ปุ๋ยในนาข้าวของกรมการข้าว กระทรวงเกษตร โดยที่กรมการข้าวได้ทดลองติดต่อกันถึง ๖ ปี นับตั้งแต่ปี ๒๕๐๑ — ๒๕๐๖ และนาสาธิตการใส่ปุ๋ยภายใต้การดำเนินงานของ ม.จ. สติธิพร กฤดากร ได้จัดขึ้นเป็น ๖๐๐ หน่วยทั่วประเทศกล่าวคือ ในภาคเหนือและภาคใต้ ภาคละ ๑๐๐ หน่วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางภาคละ ๒๐๐ หน่วย หน่วยหนึ่งใช้เนื้อที่ ๕ ไร่ โดยในขั้นต้นนี้โครงการนาสาธิตได้ให้ปุ๋ยทดลองใช้ไม่คิดมูลค่าประการใด

วิธีการใช้ปุ๋ยนั้น หวังว่า ชาวนาผู้สูงอายุจะได้อาศัยลูกหลานที่ได้รับการศึกษามาแล้วในหลักสูตรการศึกษาถึงชั้นประถมปีที่ ๔ (อย่างเก่า) และประถมปีที่ ๗ (อย่างใหม่) ซึ่งเด็ก ๆ ควรรู้จักคิดเลขเกี่ยวกับเนื้อที่นาและปริมาณปุ๋ยที่ควรใส่ในเนื้อที่ที่วัดได้ แต่ปรากฏว่าลูกหลานชาวนาน้อยคนที่ปฏิบัติได้ เช่นนี้ จึงเป็นปัญหาที่ชาวนาของเราไม่อาจใช้ปุ๋ยได้ถูกต้องภัยเหตุนี้ ม.จ. สติธิพร กฤดากร จึงได้เสนอโครงการอบรมลูกหลานชาวนา ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

กับโครงการนี้ เรามักมีปัญหาระงือระงอนเรื่องฐานะการเงินเพื่อใช้ดำเนินงานอยู่เสมอ โดยเหตุที่โครงการนี้แม้จะได้เงินช่วยเหลือสำหรับแปลงนาสาธิตก็ตามที่ แต่โครงการอบรมลูกหลานชาวนาอันต่อเนื่องกันนั้นคนภายนอกทั่วไปไม่มีใครมีผู้สนใจนัก ทั้งที่เป็นเรื่องที่ควรแก่การสนใจอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นในบางครั้งต้องนั่งปรึกษาหาช่องทางนำเงินเข้าโครงการอย่างเคร่งเครียด แต่ไม่เคยเลยสักครั้งเดียวที่องค์ท่านแสดงอาการท้อแท้ให้เห็น ในบางครั้งข้าพเจ้านึกละอายตัวเองที่ย่อท้อเสียก่อน และในเรื่องการวางหลักสูตรอบรมเด็กนั้นแทนที่ข้าพเจ้า หรือไม่กี่คุณแม่พี่ชั้น เทพหัสดิน ฯ ผู้ดำเนินงาน

โครงการจะต้องรับภาระ แต่ก็ต้องปล่อยให้เป็นการของท่านต้องคร่ำเคร่ง
คิดและเขียนเกือบจะโดยตลอด

ยังนึกแปลกใจไม่หายที่เห็นคนมีอายุเช่นองค์ท่านนั่งเขียนหนังสือและใช้
ความคิดเกือบตลอดทั้งวัน ทั้งที่พระวรกายแบบบางมาก และร้ายยิ่งกว่านั้น
พระเนตรข้างหนึ่งก็ใกล้จะดับเสียด้วย แต่ก็ทรงเขียนไปเรื่อย ๆ ซึ่งข้อความ
ไม่ตรงแนวบรรทัดโย้ไปโย้มาอย่างที่เราเรียกว่า ชันเขาลงท้ายทำนองนี้ระหว่าง
ที่เขียนก็จะบ่นด้วยเรื่องมองไม่เห็นอยู่หลายครั้งเช่นว่า “เอ ทาของฉันทักจะ
แย่แล้ว” หรือ “มันมีคหบดีเลยนี่” หรือ “หนูเอ๊ย (หมายถึงคุณวลี
เทพหัสติน ฯ) เราจะพาไปให้หมอตตรวจเร็ว ๆ นี้” เป็นที่น่าสังเกตว่าเรื่อง
ต่าง ๆ ที่ทรงเขียนนั้นออกจะยาว แต่ก็เขียนโดยไม่ทิ้งไว้กลางคัน ผู้ที่ไม่เคย
อ่านต้นฉบับจริงขององค์ท่านมาก่อน มักจะอ่านข้ามตอนเสมอ เพราะเหตุ
ที่ทรงเขียนไว้ทั้งสองหน้าในกระดาษแผ่นเดียว จนคุณวลีกับข้าพเจ้าเคยพูด
เสมอว่า “ท่านสิทธิพรประหยัดจริง ๆ นะ”

หม่อมยาย (หม่อมศรีพรหมา กฤดากร) เคยเล่าให้ฟังว่า องค์ท่าน
ทรงขยันเขียนหนังสือเสียจริงๆ แต่เขียนแล้วไม่ใคร่ชอบเก็บ พอรุ่งเช้าก็ลงมือ
เขียนอีกเป็นเช่นนี้ทุกวันจึงเป็นหน้าที่ของท่านต้องทำหน้าที่รวบรวมเรื่องที่
เขียนโดยปริยาย และในระหว่างที่เป็นนักโทษการเมืองอยู่เกาะตะรุเตานั้นทรง
มีจดหมายซึ่งกันและกันทุกวันเป็นเวลาถึง ๑๑ ปี นับว่าเป็นคู่ชีวิตที่หาได้ยาก
ยิ่ง สำหรับเรื่องต่างๆ ที่ทรงเขียนไว้นั้นเท่าที่ได้อ่านต้นฉบับของบทความ
และจดหมายโต้ตอบกับบุคคลในหลายระดับชั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าหากได้
รวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่ม ก็น่าจะเป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งเล่มหนึ่งของ

เมืองไทย เพราะไม่ใช่จะมีแต่เรื่องการเกษตรเท่านั้น ยังมีเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และอื่น ๆ อีกมาก

พลังใจในการทำงานขององค์ท่านนั้นมีมาก จึงผลักดันให้งานหลายอย่าง ประสบผลสำเร็จมาแล้ว แม้กระทั่งระหว่างที่ประชวรก็คิดถึงงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ไม่ขาด หม่อมยายมักจะเตือนผู้มาเยี่ยมใช้เสมอว่าอย่าได้พูดถึงเรื่องการทำงานเลย แต่แล้วองค์ท่านก็ชวนผู้อื่นคุยเสียเอง จำได้ว่าเมื่อประมาณกลางเดือนมีนาคมปีที่แล้ว (พ.ศ. ๒๕๑๓) ได้ไปเฝ้าฯ ใช้อังค์ท่านที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ยังไม่ทันที่ข้าพเจ้าจะนั่ง ก็รับสั่งว่า “หมอตระวรวงกายฉันแล้ว จะต้องผ่าตัดครั้งใหญ่ในระยะนี้ แต่ฉันอยากผลัดไปถึงเดือนสิงหา รอจัดการเรื่องปัญหาสาริตของเราเสร็จเสียก่อนจะทำอะไรก็ยอม” และอีกหลายเดือนต่อมาก็ต้องเข้ารับรักษาพระเนตรที่โรงพยาบาลแห่งเดียวกัน เมื่อเฝ้าฯ ในครั้งนั้นรับสั่งอีกว่า “หมอบอกว่าต้องปิดตาอย่างนี้สี่สัปดาห์วัน ฉันรู้สึกอึดอัดอยากเขียนบทความเหลือเกิน” และอีกครั้งหนึ่งว่า “หมอบอกว่าฉันต้องพักผ่อนทั้งร่างกาย และสมอง แต่เมื่อเช้านี้หมอบอกอีกคนว่า อาจใช้สมองได้บ้างฉันอยากเชื่อหมอบอกหลังมากกว่า” แล้วรับสั่งให้ข้าพเจ้าโทรศัพท์ถึงเจ้าหน้าที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติท่านหนึ่ง นัดให้มาพบในวันรุ่งขึ้น เพื่อพูดถึงโครงการนาสาริตที่กำลังดำเนินอยู่

สังเกตได้ว่าองค์ท่านสนใจในปัญหาต่าง ๆ ออกจะแปลกกว่าคนอื่นตรงที่ ทรงคิดในสิ่งที่คนทั้งหลายไม่คิด และทำในสิ่งที่คนทั้งหลายเห็นว่าเกินความสามารถของตน คงจะเห็นได้จากข้อเขียนทั้งบ้านและไร่นาดังกล่าวมาแล้ว

การเรียกร้องเพื่อความเป็นธรรมในเรื่องฟรีเมียมข้าว การดำเนินงานโครงการนาสาริต และโครงการอบรมลูกชาวนาเป็นต้น การที่ทำงานสำคัญเช่นนี้ได้เป็นมรดกผลสืบนี้ นอกจากจะทรงเฉลี่ยวอดลาคเกินส่วนแล้ว ยังทรงมีความอดุทธสาหะอย่างยิ่งยอก ประกอบกับความแม่นยำและรวดเร็วอีกด้วย แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เช่นกัน ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าเคยทูลถามว่าทำไมองค์ท่านจึงต้องรับตอบจดหมายทุกฉบับอย่างนั้น ก็ได้ความว่า “เธอไม่รู้หรือคนที่เขียนมาเขาร้อนใจอยากฟังคำตอบจากเราทั้งนั้น ”

มีข้อสังเกตอีกก็คือทรงสนใจกับหนังสือเป็นอย่างยิ่ง ทั้งหนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เฉพาะแต่ด้านการเกษตรเท่านั้นในด้านอื่น ๆ ก็ทรงสนใจ แม้กระทั่งข่าวการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาทั้งในและนอกประเทศ เช่นการอภิปรายในสถาบันอุดมศึกษา การเดินขบวนในวาระต่างกันเป็นต้น ข้าพเจ้าเคยฟังการวิจารณ์เรื่องการเดินขบวนของนักศึกษาที่อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสหรัฐอเมริกาจากองค์ท่านหลายครั้งด้วยกันนับว่าทรงวิจารณ์ได้อย่างน่าฟังทีเดียว

ถึงจะมีความสามารถในหลายด้านให้เป็นที่ประจักษ์แล้ว แต่ดูเหมือนองค์ท่านจะทรงด้อมตนอยู่เสมอ ถ้าแม้มีใครเขียนหนังสืออ้างอิงถึงความดีความสามารถของท่าน ก็จะไม่ทรงบ่นว่า “เอาอีกแล้ว ทำไมจึงชอบยอฉันนัก เดี่ยวคนเขาจะหมั่นไส้ฉัน ” และถ้าหากมีโอกาสพบผู้เขียนเรื่องนั้นก็ทรงเตือนทันทีว่า “เขียนอะไรอย่างนั้น คนเขาหมั่นไส้ฉันมากแล้วนะ ” สำหรับหม่อมมาลัยก็เช่นกัน ข้าพเจ้าเคยได้ยินหลายครั้งจากท่านว่าชอบอยู่เงียบ ๆ ไม่อยากให้ใครมาชม เพราะคนคึก ๆ ยังมีอีกมากมายนัก

ในวันที่ได้รับโทรเลขจากเพื่อนว่า ม.จ. สิทธิพร กฤตากร สิ้นชีพตักษัยแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว้าวุ่นอย่างบอกไม่ถูก ในวันนั้นได้บันทึกไว้ว่า “แม้จะรู้ว่าองค์ท่านอายุมากแล้วและหนีความตายไม่พ้นแน่ แต่ความตั้งใจจริงทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อประเทศชาติ หากคนเสมอเหมือนได้ยาก การคิดปัญหาอย่างลึกซึ้งแล้วหาทางแก้ไข ซึ่งวิธีการเช่นนี้ยากนักที่จะมีผู้อุทิศหาการต่อมตนขององค์ท่านทำให้ผู้ไอ้อวดต้องรู้อาย การสนใจในทุกข์สุขของผู้อื่นทำให้ผู้นั้นมีพลังใจ และการทนต่อการบีบคั้นทางการเมือง ทางการเงินส่วนตัว (ไม่ใคร่มีเงิน) องค์ท่านก็ไม่เคยปรปักษ์กับ เช่นนี้ จะไม่ให้นั้นเทอตกุณและเสียตายขององค์ท่านอย่างไร”

มงคล คำนศิริ
ศูนย์เกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น

หม่อมเจ้าสิทธิพรกับคนหนุ่ม

ม.จ. สิทธิพร ทรงเป็นบุคคลที่มีความคิดก้าวหน้าอยู่เสมอ แม้พระชนม์จะล่วง ๘๘ ปีไปแล้ว แต่ความคิดของท่านไม่ได้ซบดงตามพระชนม์ของท่านเลย สิ่งนี้เองที่ทำให้ท่านสามารถร่วมงาน โต้แย้ง แสดงความคิดเห็นกับคนหนุ่มที่มีความคิดก้าวหน้าได้ ยิ่งความประหลาดใจแก่คนหนุ่มที่มีโอกาสได้สนทนาหรือร่วมงานกับท่านมาก แม้จะทรงเป็นบุคคลชั้นสูงและทรงได้รับการศึกษาที่ดี แต่ทรงเป็นบุคคลที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ทรงทุ่มเททรัพย์สินของตนเองเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และทรงเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

ความคิดก้าวหน้าของ ม.จ. สิทธิพร ได้เป็นที่รู้จักกันทั่วไปตั้งแต่สมัยที่ท่านทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการปลูกพืชอื่น ๆ ไปพร้อมกับการปลูกข้าว เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวนาลำบากเมื่อราคาข้าวในตลาดโลกตก เมื่อไม่นานมานี้มีคนหนุ่มที่มีความคิดก้าวหน้ากลุ่มหนึ่ง คิดจะสร้างเมืองใหม่ขึ้นแห่งหนึ่งในเนื้อที่กว่า ๔,๐๐๐ ไร่ แถบชานเมืองของกรุงเทพฯ หลังจากได้ร่วมกัน

จัดตั้งเป็นบริษัทขึ้นมา คณะกรรมการของบริษัทนี้ได้ทูลเชิญ ม.จ. สิทธีพร
เป็นประธานของบริษัท เมื่อได้ติดต่อกับให้ท่านทรงทราบ ก็ทรงยินดีรับ
ตำแหน่งนี้โดยรับสั่งว่า จะทรงทำงานเอง ไม่ใช่เป็นเพียงหุ่นเชิดของบริษัท
เพื่อให้งานเมืองใหม่นี้สำเร็จลุล่วงไป คนหนุ่มดังกล่าวนั้นส่วนมากอายุยัง
ไม่เกิน ๓๕ ปี จึงน้อยกว่า ม.จ. สิทธีพรถึง ๕๓ ปี เกือบชั่วอายุคน ๆ หนึ่ง
แต่ท่านก็ทรงปฏิบัติงานร่วมแนวความคิดกับคนเหล่านั้นได้อย่างดี

การที่ท่านทรงรับเป็นประธานของบริษัทนี้ ไม่ใช่เพราะเห็นแก่ตำแหน่ง
หน้าที่หรือเงินทอง เพราะเมื่อคณะกรรมการบริษัทได้ตั้งเงินเดือนแก่ท่าน
จำนวนหนึ่ง ท่านทรงขอให้ลดเงินเดือนของท่านลงเหลือเพียงครึ่งเดียว
โดยทรงให้เหตุผลว่า เพราะงานนี้ยังอยู่ในระยะขั้นเริ่มต้นเท่านั้น ทรงเห็นดี
เห็นชอบด้วยกับงานเมืองใหม่นี้ เพราะทรงเห็นว่าเมืองนี้จะสามารถบรรเทา
ความแออัดของประชาชนในเมืองหลวงให้ลดน้อยลงไปได้ กับจะช่วยให้
ประชาชนทั้งที่อยู่ในเมืองหลวงและเมืองใหม่นี้ มีความกินดีอยู่ดีขึ้น เพราะ
จะมีอากาศบริสุทธิ์ในเมืองมากขึ้น มีที่พักอาศัยกว้างขวางขึ้น จะสามารถ
ประหยัดงบประมาณจำนวนมหาศาลที่มุ่งจะแก้ไขปรับปรุงเมืองหลวงแต่
อย่างเดียว แต่การแก้ไขปรับปรุงดังกล่าวย่อมไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้เพราะการ
จราจร การประปา โทรศัพท การระบายสิ่งโสโครก ฯลฯ จำเป็นต้องเพิ่ม
ขึ้นตามจำนวนของประชาชนผู้อยู่อาศัย และประชาชนในกรุงเทพฯ ก็เพิ่ม
ขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม จำนวนอาชญากรเพิ่มขึ้น
แม่น้ำลำคลองสกปรกมากขึ้น ฯลฯ กลุ่มสถาปนิกและนักเศรษฐศาสตร์ของ
เมืองใหม่ได้ร่วมกันจัดวางแผนผังและระบบต่าง ๆ ของเมืองนี้ให้ถูกต้อง
ตามหลักวิชาการ ทั้งในด้านจราจร การระบายน้ำ บริเวณศูนย์การค้า

ย่านที่พักอาศัย สวนสาธารณะ และโรงเรียนเป็นต้น กับจำกัดจำนวนประชากรของเมืองไม่ให้มากเกินไปกว่าที่คำนวณเอาไว้ งานนี้เมื่อเป็นผลสำเร็จแล้วจะสามารถแบ่งเบาประชาชนจากกรุงเทพฯ ได้ถึงสองแสนคน เมืองนี้ถึงแม้จะเป็นเมืองที่สมบูรณ์ด้วยแหล่งงานในตัวเองก็จำกัดอยู่ฝั่งกรุงเทพฯ บ้าง โดยมีลักษณะเป็นเมืองลูกและเมืองแม่ โดยจะมีการติดต่อกันทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเรือ จะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการจัดสร้างเมืองใหม่เช่นนี้ต่อไป

ครั้งหลังสุดนี้ ม.จ. สิทธิพร ทรงตั้งพระทัยจะกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ทรงทราบถึงความคับหน้าของเมืองนี้แต่ท่านก็สิ้นชีพิตักษัยเสียก่อน จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า ท่านทรงหมดโอกาสที่จะได้เห็นเมืองนี้เป็นจริงขึ้นมา

ม.จ. สิทธิพร ทรงเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมสำคัญกว่าประโยชน์ของท่าน ท่านทรงใช้ทรัพย์สินของท่านช่วยเหลือผู้อื่นตลอดมา จนแทบจะไม่มีทรัพย์สินเหลือเป็นของตนเองเลย แม้ในเรื่องที่อยู่อาศัย เมื่อทรงย้ายเข้ามาจากหัวหิน ท่านกับหม่อมก็ไม่มีที่อยู่เป็นของตนเอง จึงมาพักอยู่กับคุณสว่าง จารศร ก่อนที่ท่านจะสิ้นชีพิตักษัยไม่นาน ม.จ. สิทธิพรทรงปรารถนาจะมีบ้านเป็นของตนเองสักหลังหนึ่ง ขณะนั้นท่านทรงมีที่ดินเล็ก ๆ แปลงหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี จึงทรงรับสั่งแก่คุณสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา ให้ออกแบบบ้านพักของท่าน ในวงเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ที่ท่านกับหม่อมยังทรงมีเหลืออยู่ไม่ทรงปรารถนาจะรบกวนเงินทองจากผู้อื่น และทรงดำริจะให้เพียงบ้านหลังเล็ก ๆ เท่านั้น จะเป็นบ้านแบบสำเร็จรูปก็ได้ท่านทรงวางแบบบ้านในความคิดของท่านเอง เพื่อเป็นแนวทางให้สถาปนิกได้เข้าใจ พระประสงค์แม้จะเป็นบ้านเล็กขนาดใดก็ตามงบประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท ใน

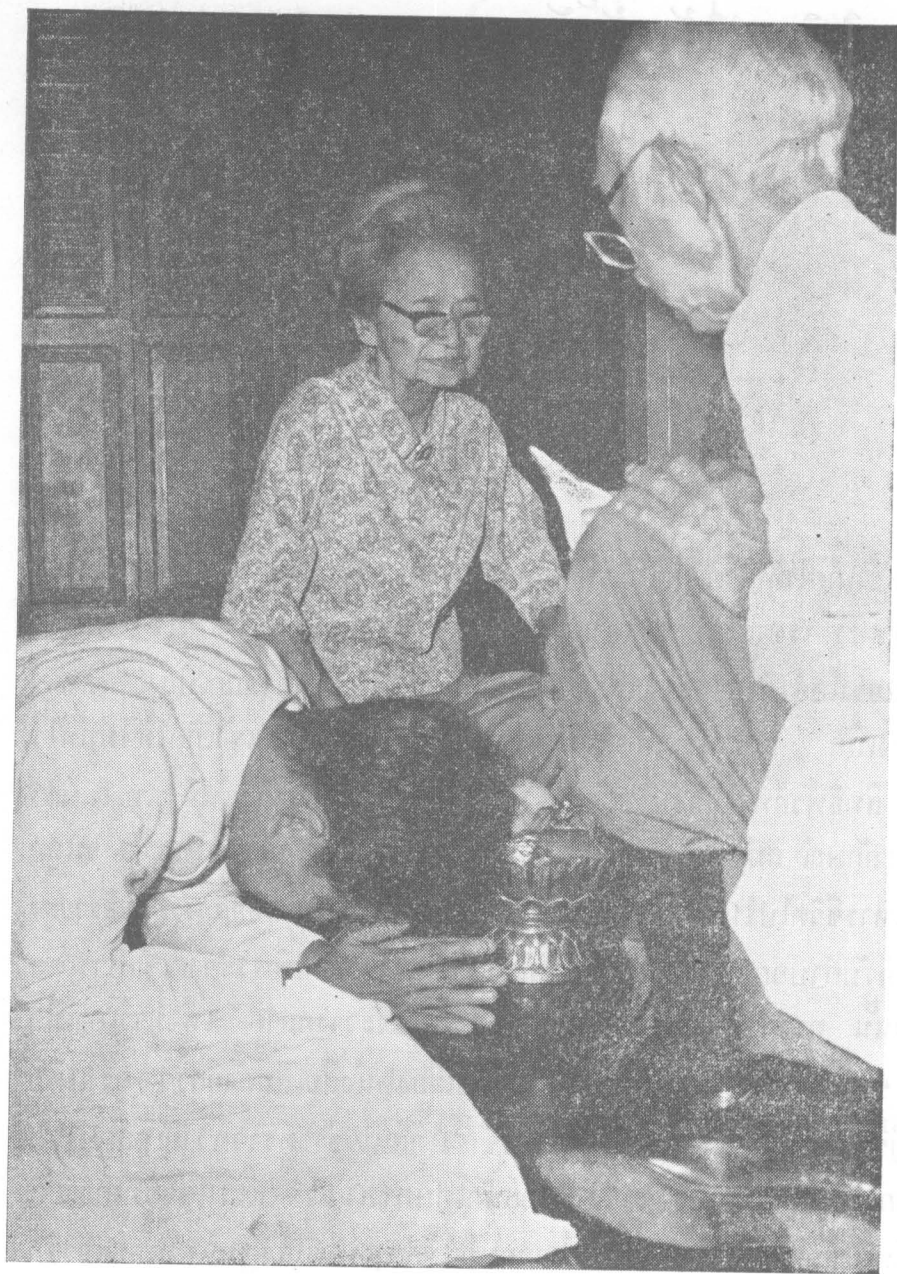
สมัยนี้ยากที่จะสร้างได้ อาจจะต้องเป็นบ้านหลังคาสังกะสี และผนังไม้ ซึ่งเหมาะที่จะเป็นเพียงกระท่อบชั่วคราวเท่านั้น แต่ยังไม่ทันที่สถาปนิกจะออกแบบบ้านให้ท่าน ท่านก็สิ้นชีพตักษัยเสียก่อนแล้ว

ครั้นมาพิจารณาแบบบ้านที่ ม.จ. สิทธีพร ทรงเขียนไว้ จะเห็นได้ว่าท่านกับหม่อมมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ลักษณะบ้านเป็นบ้านชั้นเดียวมีห้องนั่งเล่นและรับประทานอาหารเล็ก ๆ หนึ่งห้อง ถัดมาทางขวาเป็นห้องอ่านหนังสือเล็ก ๆ หนึ่งห้อง เหนือขึ้นไปเป็นห้องครัว ถัดมาทางซ้ายของห้องนั่งเล่นเป็นห้องนอนของท่าน มีชานเล็กๆ ทั่วหน้าบ้านและหลังบ้าน แผนผังนี้จึงเป็นลักษณะแบบง่าย ๆ และประหยัด เมื่อท่านส่งแบบของท่านให้สถาปนิกแล้ว เนื่องจากสถาปนิกจ้างงานหลายท่านอยู่ จึงยังมีได้เขียนแบบบ้านให้ท่านเลย ครั้นเมื่อหม่อมของท่านทอดถามถึงเรื่องแบบบ้าน ท่านก็รับสั่งว่า คนหนุ่มสมัยนี้เขามัวงานกันมาก คุณสุขเมธอยู่อยู่กับเมืองใหม่อยู่ งานนี้เป็นงานใหญ่ จึงยังไม่มีเวลามาออกแบบบ้านของเรา อย่าเพิ่งไปทวงแบบบ้านจากเขาเลย การที่ท่านรับสั่งเช่นนั้นเพราะทรงเป็นผู้ที่เกรงใจผู้อื่นแม่ท่านจะทรงมุ่งแต่ช่วยเหลือผู้อื่น แต่ท่านไม่ได้ทรงมุ่งหวังผลตอบแทนจากผู้อื่นเลย

ความที่ทรงเป็นบุคคลที่มีความคิดก้าวหน้าอยู่เสมอ รักชาติบ้านเมืองทำงานเพื่องานอย่างแท้จริง ม.จ. สิทธีพร จึงทรงเป็นตัวอย่างที่ดีของคนหนุ่มทุกคนจะนำไปปฏิบัติตาม แม้ท่านจะสิ้นชีพตักษัยไปแล้ว ความดีของท่านก็จะเป็นหลักยึดของคนหนุ่มไปอีกชั่วกาลนาน.

ม.จ. สติธิพร ^{ผู้ช่วย} ทชาพเจ้าวรจก
ยู

ข้าพเจ้าเกิดไม่ทันได้รู้จักเกียรติคุณและชื่อเสียงของ ม.จ. สติธิพร กฤดากร ในฐานะที่ทรงผละออกจากตำแหน่งราชการอันสูง ไปเป็นชาวไร่ และทำประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่วงการเกษตร ทั้งทางด้านกรบุกเบิก (Pioneer) ที่บางเบิด และการออกหนังสือพิมพ์ *กสิกร* ค้ำช่วยข้าพเจ้าเกิดได้ไม่ทันไร ม.จ. สติธิพรก็ทรงถูกจับไปเสียแล้ว จำได้แต่ว่าในระยะนั้นมี ร.ท. ณ เณร ตาลละลักษณ์ สมัครผู้แทนด้วยคน ๑ แล้วก็ทราบว่าคุณคนผู้นั้นโดนจับ จนถูกประหารชีวิตไปในที่สุด อีกอย่างหนึ่งที่ทราบก็ชื่อหนังสือ *สิทธิกรรมบนที่ราบสูง* ซึ่งได้รับคำบอกเล่าว่าเป็นหนังสือต้องห้าม นัยว่าวันที่พระองค์เจ้าบรมเทศ กษัตริย์ ทรงกับวันที่ประกาศว่าหนังสือเล่มนี้จะวางตลาด เพิ่งมารู้เอาเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ว่า ม.จ. สติธิพรทรงเรียบเรียงหนังสือเล่มดังกล่าว ครั้นเติบโตใหญ่ขึ้น เมื่อเลิกสงครามแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้สนใจข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการเมือง เห็นมีการปลดปล่อยนักโทษการเมือง และแล้วผู้ที่เคยเป็นนักโทษเหล่านั้น หลายต่อหลายคนก็ได้กลายมาเป็นรัฐมนตรีและสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎร มาถึงตอนนี่เองที่ข้าพเจ้าเริ่มได้ยินพระนาม ม.จ. สิทธิพร ในฐานะผู้ที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยิ่งได้อ่านข้อเขียนเกี่ยวกับองค์ท่าน ก็ยิ่งเคารพนับถือท่าน แต่เพิ่งจะได้เฝ้าท่านเป็นครั้งแรกเมื่อพระชนม์ล่วง ๘๐ ปีแล้ว ที่จำได้ก็เพราะปีนั้นมิ่งงานฉลองรอบร้อยปีแห่งวันประสูติ ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ข้าพเจ้าจัดพิมพ์หนังสือบันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ อย่างหามรุ่งหามค่ำ ม.จ. จงจิตรถนอม ศิสกุล เสด็จมางานวันนริศจากหัวหิน ทรงสงสารว่าหน้าตาอิดโรยนัก จึงตรัสชวนให้ไปพักผ่อน ณ ตำหนักท่าน ที่ชายทะเล ข้าพเจ้าจึงโดยเสด็จออกไปด้วย ท่านหญิงรับสั่งเล่าว่าก่อนหน้านี้ท่านเสด็จออกไปงานวันประสูติท่านสิทธิพร ครบ ๘๐ ปี ท่านสิทธิพรตรัสฝาก "ผีฝากไข" ไว้กับท่าน กับแสดงพระประสงค์อย่างเปิดเผย ว่าถ้าจะต้องถึงชีพตกษัย ขอให้ได้อ่อนก่อนหม่อมของท่าน เพราะปราศจากภรรยาทุกข์คู่ยากเสียแล้ว ท่านทรงดำรงชีพต่อไปไม่ได้ ข้าพเจ้าได้ฟังยิ่งอยากเฝ้าท่านหนักขึ้น และแล้ววันก็คืนดี ท่านก็เสด็จมาที่ตำหนักของสำนักศิสกุล ให้ข้าพเจ้าได้เฝ้าด้วยเวลานั้น ท่านย้ายจากบางเบิด มาประทับที่หัวหินแล้ว

ข้าพเจ้ายังจำได้ติดตา ถึงวาระที่แรกเฝ้าท่าน ท่านทรงสนับเพลาฯ สิ้นสีขาว ฉลององค์แซนสน์เสี้ยวด้วยเช่นกัน เสด็จขึ้นมาประทับบนเก้าอี้ที่ตำหนัก โดยไม่ได้ถอดรองเท้า เมื่อรับสั่งกับท่านหญิงจงแล้ว ท่านหญิงก็ทรงแนะนำข้าพเจ้า ว่าคนนี่เขาอยากเฝ้า เขาชอบซักไซ้ไล่เรียงเรื่องเก่า ๆ ข้าพเจ้าก็เข้าไปถวายบังคม แล้วนั่งกับพื้นตรงหน้าที่ประทับ คุณท่านไม่ค่อยจะพอพระทัย โปรดให้นั่งเก้าอี้เสมอ ๆ กัน เพื่อสนทนาปราศรัยกัน ข้าพเจ้าก็รู้สึกเหมือนได้พูดคุยกับคนแก่ที่ใจดี แต่ก็ดูท่านปราศเปรียวว่องไว

เกินวัยแปดสิบ ได้ทราบว่ามันยังทรงขับรถแทรกเตอร์เองด้วยซ้ำ กับทราบด้วยว่าเมื่อได้รับพระราชทานปฐุมจุลจอมเกล้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ใคร ๆพากันปรารถนา กลับมีรับสั่งว่า What For และก็ไม่เคยทรงแต่งเต็มยศใส่สายสะพายเข้าเฝ้าเลยเล่ากันว่าตั้งแต่ออกจากราชการมาแล้ว ไม่ทรงมีเครื่องแบบราชการอีก พอได้โอกาส ข้าพเจ้าจึงทูลถามว่าทำไมจึงทรงถูกจับ ก็รับสั่งว่า “เขาหาว่าฉันเป็นนกบฏ ซึ่งที่จริงฉันก็เป็น” แล้วก็ทรงพระสรวล ข้าพเจ้าจึงทูลขึ้นว่าน่าจะทรงแต่งพระอัครวิษุวัต ก็รับสั่งว่า “ฉันเขียนหนังสือไม่เป็น ถ้าเธออยากรู้อะไร ก็มาซักเอาซิ” ข้าพเจ้ายังนึกเสียตายอยู่ไม่หายว่าถ้าได้ลงไปอยู่หัวหินสักพักใหญ่ ๆ เอาเครื่องอักษะไปทูลสัมภาษณ์ท่านคงจะได้อะไรต่ออะไรในอดีตมาเป็นความรู้อีกมาก แท้ที่จริง ครั้นภายหลังมารู้จักท่านดีซันแล้ว ก็หาได้มีโอกาสสัมภาษณ์อะไรในเรื่องความหลังของท่านไม่ ดูท่านจะไม่มีเวลาให้แก่อดีตมากนัก ท่านมุ่งแต่ที่ปัจจุบันและอนาคตมากกว่า ทรงห่วงใยชาวไร่ชาวนา ยิ่งกว่าจะทรงคำนึงถึงองค์เอง จึงไม่ปรากฏว่าทรงพรรณนาถึงความโอ้อ่าใหญ่ยิ่งขององค์ท่านแต่ประการใด ทั้ง ๆ ที่ทรงร่วมอยู่ในพระราชสำนักและสังคมชั้นสูงมาแต่เยาว์พระชันษา พร้อมกันนั้นก็มีได้ทรงบ่นว่าหรือทรงแสดงอาการน้อยเนื้อต่ำใจในการที่ทรงถูกจองจำอยู่เป็นเวลากว่าทศวรรษ

ในการเฝ้าท่านคราวหลัง ๆ ข้าพเจ้าจึงเรียนรู้ว่า เมื่อเสด็จออกจากเกาะตารุเตาแล้วนั้น คนส่วนใหญ่ไม่นึกว่ามีท่านอยู่ในโลกอีกแล้ว ต่อเมื่อทรงทราบถึงคำประกาศของรัฐบาลที่ว่าเราผลิตข้าวได้ท่านนั้น ๆ เกวียน ก็ทรงเอะใจ ด้วยทรงทราบได้ทันทีว่าคำโฆษณานี้เป็นจริงไปไม่ได้ ถ้าเราผลิตข้าว

ได้น้อยเท่านั้นจริง คนในเมืองไทยจะต้องอดตายกันแน่ ๆ โดยมีโยต้องนำข้าวไปส่งออกนอกประเทศ ด้วยเหตุฉะนี้ จึงทรงเขียนคัดค้านทางหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นเหตุให้คนจำท่านได้ จนถึงกับรัฐบาลเชิญท่านไปพบ และทูลสารภาพว่าตัวเลขดังกล่าวประกาศหลอกลวงสมัพันธ์มิตร เพื่อมิให้มาเรียกร้องเอาข้าวเราไปเปล่า ๆ มากเกินไปนัก ความข้อนั้น ไม่ทรงเห็นด้วย ด้วยมีพระมติว่าวาจาสัตย์เป็นสิ่งสำคัญ การคบหาใคร ๆ นั้น ทำไปไม่ได้ยึดเชื้อดอก จะอย่างไรก็ตาม ผลแห่งการปรากฏพระนามขึ้นอีกเช่นนี้เอง ที่เป็นเหตุให้นายควง อภัยวงศ์ เชิญเสด็จเข้าร่วมอยู่ในรัฐบาล โดยดำรงตำแหน่งว่าการกระทรวงเกษตร

เมื่อเสด็จเข้ามาเป็นรัฐมนตรี แรกประทับที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ แล้วก็ทรงหาบ้านเช่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรรับสั่งเล่าว่า ทรงปรารภขึ้นกับ ม.จ. สิบพันพารเสนอ โสณกุล ซึ่งทูลท่านไปว่า ในบริเวณวัง มีเรือนไม้สองชั้นอยู่หลังหนึ่ง เพิ่งว่างลง ด้วยจีนคนเช่าเขาออกไป แต่เกรงว่าเรือนหลังนี้จะไม่สมพระเกียรติยศ ท่านรับสั่งว่า “ทำไมจะอยู่ไม่ได้ คุณพี่ก็อยู่มาแล้ว” เลยเป็นอันตกลง ประทับที่เรือนหลังนี้เอง ในระหว่างที่เสด็จเข้ามาเป็นรัฐมนตรี

ในระหว่างที่ทรงเป็นรัฐมนตรี ข้าพเจ้ายังจำได้ดีว่าได้เห็นพระรูป ทรงโจงกระเบน สวมสายสะพาย ในพิธีเปิดรัฐสภา ยังต่อมา เมื่อเสด็จออกไปสมัครรับเลือกตั้ง ก็รับสั่งเล่าว่าฝรั่งมังค่าพากันบ่นว่ารัฐบาลนายควงนั้นอะไร ๆ ก็ดีหมด รัฐมนตรีก็ล้วนฝีมือดีกว่ารัฐบาลไหน ๆ แต่มักเป็นเจ้าใหญ่ นายโตมาแต่สมัยราชาธิปไตยแทบทั้งนั้น ครั้นทรงสลับค่านินทาเช่นนี้ จึง

ทรงเกิดชดทึยะมานะ เสด็จออกไปสมัครเป็นผู้แทน ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
อันเป็นภูมิลำเนาเดิมมาแต่ครั้งบางเบิด ตอนข้าพเจ้าเป็นเด็ก ก็จำได้ว่าได้
เห็นหนังสือพิมพ์โจมตีท่านในฐานะรัฐมนตรีเกษตร ว่างานการบางอย่าง
บกพร่องซึ่งก็ทรงรับว่าจริง เพราะรัฐมนตรีมัวไปหาเสียงอยู่เสียที่หัวเมือง

ความจริง เมื่อเฝ้าท่านคราวแรกแล้ว ก็ไม่ได้พบท่านอีกเลย และไม่ึก
ว่าท่านจะทรงจำได้ ต่อมาเมื่อมีท่านผู้ใหญ่มาเล่าให้ฟังว่าท่านรับสั่งถามถึง
โดยเฉพาะเมื่อทรงอ่าน “สุนทรพจน์ในการเปิดสภาคณคณาน่ง” ของข้าพเจ้า
ใน*สังคมศาสตร์ปริทัศน์* แล้ว ถึงกับตรัสชม และทรงตั้งข้อสังเกตว่าข้าพเจ้า
หมายถึงใคร ที่ยกให้เป็นนายกสภาคณคณคณาน่ง ทั้งระยะนี้ ท่านก็ทรงแสดง
ทัศนะอยู่เนือง ๆ ในเรื่องสภาพของชาวนาและราคาข้าวอันตกต่ำ ข้าพเจ้า
จึงถือโอกาสส่งคนลงไปสัมภาษณ์ท่านที่หัวหิน ตั้งใต้นามาสัมภาษณ์ใน*สังคม
ศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว แล้วต่อมายังทรงเขียน
เรื่องมาลงพิมพ์ด้วยของตัวเอง (ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๑๑) จนมีปฏิ-
กิริยาโต้ตอบกันกว้างขวางออกไปในวงผู้รู้

อยู่มาวันหนึ่ง ท่านโทรศัพท์มาถึงข้าพเจ้า รับสั่งให้ไปเฝ้า ที่ใน
กรุงเทพฯ นี้เอง ทรงถามถึงวัตถุประสงค์ของ*สังคมศาสตร์ปริทัศน์* โปรดให้
นิยามคำว่าปัญญาชน แล้วตรัสว่าคนพวกนี้เขาไม่สนใจในปัญหาของชาวไร่
ชาวนาบ้างคอกหรือ หรือสนใจแต่ในเรื่องอุดมคติอันสูงส่ง ซึ่งไม่มีความ
สัมพันธ์กับพลเมืองส่วนใหญ่เลย และทรงรุกตรงมาที่ตัวข้าพเจ้าว่าถือตัวว่า
เป็นปัญญาชนหรือหาไม่ แล้วสนใจในเรื่องของคนส่วนใหญ่หรือเปล่า
ข้าพเจ้าก็ได้แต่ทูลว่า คนเราต้องทำในสิ่งซึ่งตนถนัด ข้าพเจ้าถนัดคบหา

สมาคมอยู่กับนิสิตนักศึกษาและครูอาจารย์ ก็ทำไป โดยพยายามโต้แย้ง ชี้ด
เขียน ชุคคัย ย้วย ให้คนพวกนี้โกรธบ้าง ยอให้เขาดีใจบ้าง ฯลฯ ทั้งนี้
ก็เพื่อที่จะให้พวกเราแต่ละคนเป็นตัวของตัวเอง จะได้ไม่ถูกระบบราชการ
อันน่าพิศมัยคุกกลืนคนที่มีความต่าง ๆ ให้สูญเสียไป หากไม่แต่ละคนก็จะ
แสวงทรัพย์แสวงชื่อเสียงเพื่อตัวเองเท่านั้น โดยไม่เหลียวแลไปที่คนอื่น ๆ
บ้างเลย ทั้งศิลปวัฒนธรรมก็ไม่สนใจ ข้าพเจ้าถือว่าคนพวกนี้เป็นพลังอัน
สำคัญของชาติ ถ้าเขาเริ่มเป็นตัวของตัวเอง โดยรู้จักเกรงกลัวแต่ความผิด
ไม่ว่าแต่เกรงกลัวนาย ไม่ติดลาภตักยศมากจนเกินไปนัก เขาก็เริ่มมองไป
รอบ ๆ ตัว เขาจะทำในสิ่งที่เขาเชื่อ ยิ่งเขาเห็นปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น เขาจะ
อุทิศตัวเขามากขึ้น เพื่อสังคม เพื่อส่วนรวม เพื่อคุณธรรมและวัฒนธรรม
เท่านั้นที่เขาว่ามานั้นก็ที่อยู่ดอก แต่เธอเองเล่า เข้าใจปัญหาชาวบางหรือยัง
ข้าพเจ้าก็จำต้องสารภาพว่ายังไม่มีโอกาสเสวนาโดยใกล้ชิดกับชาวบางเลย ท่าน
ทรงเตือนว่าถ้าคนที่มีความรู้ พูดยถึงความยุติธรรมในสังคม โดยไม่รู้ถึงสภาพ
ชาวบาง ว่าแกฎกริภาษีทางอ้อมอย่างรุนแรง ก็เท่ากับหลับตาพูด ค้าย
คำเตือนเช่นนี้เอง ที่ข้าพเจ้าจำต้องเริ่มศึกษาปัญหาชาวบางมากขึ้น เริ่มสนใจ
เรื่องพรีเมียมข้าว และเริ่มแลเห็นว่าสังคมคนกรุงเอาเปรียบสังคมคนบ้าน
นอกอย่างไรบ้าง ในเรื่องนี้ ทรงเห็นว่ารัฐบาลทำผิดคำปฏิญาสากลของ
สหประชาชาติ ที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยธรรมเสียเข้าไป ทรงปรึกษาข้าพเจ้าใน
ฐานะที่เคยเรียนกฎหมายมาว่าจะเอาเรื่องรัฐบาลได้หรือไม่ ข้าพเจ้าทูลว่า
ไม่ได้ ก็ทรงยืนยันว่าถ้าไม่ผิดตัวบท ก็ผิดความมุ่งหมาย ของคำปฏิญญานี้
ข้าพเจ้าก็ได้แต่ทูลว่ารัฐบาลไทยเขาสะกัแต่เช่น ๆ ไปกับสหประชาชาติเท่านั้น

ดอก ใจจริงเขาไม่เชื่อในองค์การนี้หรืออุคมการณ์ใด ๆ ดอก เขาอยู่กับไป
วัน ๆ โดยลุ่มหลงระเริงหาความสุขอย่างหยาบ ๆ ให้ตัวเขาและพวกเขา
เท่านั้นเอง โดยที่คนส่วนใหญ่จะเป็นอย่างไร ก็ช่าง

นี่เป็นคราวที่ข้าพเจ้าทูลท่านอย่างแรง แต่ก็ต้องมีกิจหาคำปฎิญาที่ว่า
ไปถวายท่าน ครั้นภายหลังท่านรับสั่งกับข้าพเจ้าแรงยิ่งกว่านี้อีก เหตุเกิด
ขึ้นเมื่อข้าพเจ้าทูลเชิญท่าน ให้ไปทรงแสดงปาฐกถาที่สยามสมาคม ว่าด้วย
สภาพของชาวนาไทย โดยถวายเหตุผลว่าควรที่พวกปัญญาชนจะได้ฟังทัศนะ
จากท่าน เขาจะได้อธิบายไทยยากแค้นเพียงใด ได้รับความอยุติธรรม
เพียงใด ท่านรับสั่งถามว่า “การที่จะให้ฉันไปพูดนั้นจะได้ประโยชน์อะไรกับ
ชาวนาหรือไม่ ถ้าไม่ได้ ก็ไม่ควรที่ฉันจะต้องเสียเวลาไป เพราะฉันไม่ใช่
คนมีความรู้อะไรสักซึ่งในทางทฤษฎีที่จะไปแสดงโหวทในหมู่ผู้รู้” ข้าพเจ้าก็
ได้แต่ทูลว่า เวลานั้นอุปนายกของสยามสมาคมเป็นรัฐมนตรีอยู่ด้วย ท่าน
รับว่าจะเชิญชวนเพื่อน ๆ ในคณะรัฐบาล ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับชาวไร่
ชาวนามาฟังด้วย รัฐมนตรีชุดนั้นมีคนใหม่ๆ เข้ามาหลายคนได้ฟังเหตุผลของ
ท่านแล้ว เขาอาจจะแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นแก่ชาวนาได้บ้างดอกกระมัง
ท่านทรงย้อนมาทันทีกว่า “เธอเชื่อหรือว่ารัฐมนตรีพวกนี้มีมโนธรรม”
ความจริงท่านทรงใช้คำว่า Conscience ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าแรงมากอยู่ ข้าพเจ้า
จึงได้แต่อ้อมแอ้มทูลไปว่า เราต้องอยู่ด้วยความหวัง จะอยู่โดยสิ้นหวัง
เสียเลยก็เดี๋ยวไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าเห็นพ้องต้องตามพระดำรัสเป็นส่วน
ใหญ่ก็ตาม

การแสดงปาฐกถาคราวนั้น ท่านทรงเตรียมมาก ทั้งด้านข้อมูล เอกสาร
ประกอบ และตรัสเรียกให้ข้าพเจ้าไปเฝ้า เพื่อทรงอ่านให้ฟังก่อนเป็นหลาย

ครั้ง ถึงเวลาแสดงจริง ทรงชุดผ้าม่วงอย่างงดงาม ทรงนั่งอ่านอยู่เป็นเวลา
สองชั่วโมงเต็ม โดยไม่ได้เสวยน้ำสักอีกเดียว ผู้ฟังนั่งเต็มไปทั้งห้องประชุม
ของสยามสมาคม รัฐมนตรีก็มีมาฟังถึงสามนาย ตอนท้ายสุด รองนายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีลูกชั้นขึ้นยืนกล่าวคำขอบพระคุณ โดยจับประเด็นที่รับสั่งไม่ได้เลย
ด้วยซ้ำ ซึ่งนับว่าน่าเสียดายมาก แต่ก็มิได้ทรงทอดทิ้ง ทรงมีลายพระหัตถ์
ถึงรัฐมนตรีคนนั้นอีก ทั้งรัฐมนตรีเศรษฐกิจคนใหม่ก็นำสำเนาปาฐกถา
ของท่าน ส่งไปให้สภาพัฒนาเศรษฐกิจพิจารณา ทั้งผู้ฟังชาวต่างประเทศที่
ศรัทธาในองค์ท่าน ถึงกับออกทุนให้ได้จัดพิมพ์ปาฐกถานี้และภาคผนวก
อื่น ๆ จนเป็นหนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งตีพิมพ์ออกทันวันประสูติเมื่อพระชนม์
ได้ ๘๗ พรรษา (*Some Aspects of Rice Farming in Siam*) และในปีนั้นเอง
สยามสมาคมได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้อัญเชิญท่านขึ้นเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์
โดยที่ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ดำรงตำแหน่งอันมีเกียรตินี้ ครั้นทรงทราบ
เข้า ก็ตรัสถามข้าพเจ้าว่าจะมีหรรษาใหญ่โตเกินไปหรือ จะข้ามหน้าข้าม
ตาคนอื่นโตไปหรือเปล่า ในกรมพิทยลาภฯ ท่านทรงตำแหน่งสูงกว่านี้หรือ
เปล่า ต่อทูลว่าท่านทรงเป็นนายกิตติมศักดิ์ ซึ่งสูงที่สุดอยู่แล้ว และ
ตำแหน่งนี้สูงกว่าสมาชิกกิตติมศักดิ์ จึงทรงยอมรับ แม้เวลาข้าพเจ้าเขียน
เกี่ยวกับองค์ท่าน ถ้าเป็นไปได้ในรูปสรรเสริญท่านในทางหนึ่งทางใดก็มักทรง
ทักท้วง รับสั่งว่าคนเขาจะหมั่นไส้ ข้าพเจ้าก็ได้แต่เถียงว่า ถ้าไม่ยกย่อง
คนดีแต่ยังมีชีวิตอยู่ แล้วรวมายกกันเมื่อตาย จะได้ผลอะไร อย่างน้อยใน
ระหว่างที่คน ๆ นั้นยังมีชีวิตอยู่ ถ้าอนุชนคนรุ่นหลังอ่านแล้ว อياกรู้จัก
ก็มีโอกาสที่จะทำได้ ถ้าเขียนผิดพลาดไป ก็ยังพอจะแก้ไขได้ทันทั่วทั้งนี้ ยิ่ง

สมัยนี้ มีแต่การยกย่องคนเลว ๆ กัน ขอให้ข้าพเจ้าได้ยกย่องคนที่ข้าพเจ้า
เคารพนับถือบ้าง จะไม่ได้เหยียดหรือ และคนที่ข้าพเจ้าเคารพนับถืออย่าง
ลึกซึ้งและจริงจังนั้น ก็มีอยู่น้อยเต็มที่แล้ว

ที่ข้าพเจ้าตั้งใจ ก็ตรงที่มีโอกาสได้เป็นตัวโยง ให้เด็กรุ่นใหม่ได้มารู้จัก
ท่านมากคนขึ้น โดยเข้ามาเชิญท่านไปรับสั่งที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ก็เคย และพากันยกขบวนไปเฝ้าท่านที่หัวหิน ก็เคย ในรายการแรก พวก
เด็ก ๆ เขารู้สึกประทับใจมาก ในความเป็นกันเองอย่างง่าย ๆ ของท่าน
ในรายการหลัง ท่านทรงต้อนรับขับสู้อย่างเต็มที่ ทรงเลี้ยงอาหารกลางวัน
ทรงนำคู่มือ การเลี้ยงหมู แล้วหม่อมยังทำน้ำหมอนเลี้ยงที่ตำหนัก เด็ก ๆ
เขาชักท่านกันอย่างจุใจ หลังจากนั้นไม่นาน เด็ก ๆ พวกนี้ โดยเฉพาะที่ไป
จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีส่วนรับใช้ท่านอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะ
ในโครงการบ้านสอบสวน ผลการบ้านสอบสวน ผลการใช้ปุ๋ยในนา ดังท่าน
มีลายพระหัตถ์มาถึงข้าพเจ้าว่า

สวนเขาน้อย หัวหิน
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๑๒

นายสุลักษณ์ ทราบ

ตามที่ได้พูดไว้กับเธอว่าจะขอให้สอบสวนผลการทดลองใช้ปุ๋ยในนาในขั้นต้น
ได้พยายามถามเสียดมทววิทยาลัยต่างๆ เป็นผู้ทำการสอบสวน แต่สำหรับภาคใต้ ไม่สำเร็จผล
เพราะว่าอธิการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไม่อยู่ จึงมาคิดว่าขอให้เธอช่วยฝ่ายภาคใต้ แต่การจะให้จ่าย
เงินในการนี้ จะใช้แต่ต่อบุคคลก็ไม่ใช่เป็นการสมควร เพราะเป็นเงินของชาวออสเตรเลียที่มอบ
หมายมาให้ดำเนินงานในโครงการนี้ จึงต้องมีพิธีสักหน่อย มันจึงจะขอร้องให้สมาคม
สังคมศาสตร์เป็นผู้ดำเนินงาน และมีเงินพอจำหน่ายให้ได้ สำหรับเบี้ยเลี้ยงเดินทาง ๑๐,๐๐๐
บาท สำหรับไปสอบสวนชาวนา ๖๔ คน ในตำบลต่างๆ ตามบัญชีที่ส่งมาพร้อมกับจดหมายนี้

มันไม่ทราบว่าจะขอให้ใครไปดำเนินการสอบสวน แต่ขอเรียนให้ทราบว่า มีกลุ่มนิสิต
ต่าง ๆ อยู่กลุ่มหนึ่ง ที่เคยมาหาฉัน และอยากจะทำอาสาไปช่วยเหลือราษฎรต่าง ๆ แต่เขาใจว่า

พวกเราจะทำได้ในระหว่างหยุดเทอม คือระหว่างต้นเดือนพฤศจิกายน ถ้าเธอต้องการพบพวกนี้ ก็ขอให้โทรศัพท์ไปบอกนางวลี เทพหัสดินทร์ โทร. ๘๑๒๒๐ เขาจะได้ทำการติดต่อให้ และช่วยเหลือทุกอย่าง อย่างที่เขาเคยทำมาแล้ว ฉันจะมอบเช็ค ๑๐,๐๐๐ บาท ไปกับวลี เผื่อว่าเธอตกลงทำได้ เขาจะได้มอบเงินไปให้ทันที

หวังใจว่าจะตกลงทำกันได้ นึกเสียว่าเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ เพราะความจริงมีว่า ถ้าเราไม่เพิ่มผลผลิตต่อไร่ ใน ๑๒-๑๓ ปี เราจะไม่มีข้าวส่งออกนอก ซึ่งในสมัยนั้น ฉันจะตายไปแล้ว และจะเป็นภาระของเธอ นี่พูดจริง ๆ ไม่ใช่พูดเล่น ฉะนั้นหวังว่าจะช่วยกันจริง ๆ

ด้วยความไมตรี

(ม.จ. สิริทิพร ภฤดากร)

จากนิสิตเกษตรที่ออกไปทำงานถวายท่านนี้เอง เป็นเหตุให้เขาศรัทธาท่านและผลงานของท่าน จนถึงกับพวกที่อยู่ในสภากาแฟของมหาวิทยาลัยนั้น พวกกันไปติดต่อกับพวกกลุ่มเศรษฐกรรม ธรรมศาสตร์ พวกรัฐศึกษา จุฬาฯ จัดพิมพ์*สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับชวานาขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย หนังสือนี้ให้ทั้งความรู้และข้อเท็จจริง กับยังขายได้เงินมาช่วยโครงการงานต่าง ๆ ของท่านอีกด้วยพร้อมกันนี้ เขาวชนเหล่านี้ยังจัดอภิปรายและสัมภาษณ์ตามสถาบันการศึกษาแพร่หลายออกไป ซึ่งเป็นเหตุให้พอพระทัยมากและทรงซื้อเป็นเล่มแรก ประทานถึงร้อยบาท

กับเด็ก ๆ พวกนี้หรือพวกไหน ที่เข้าไปเฝ้าท่าน ไม่ว่าจะที่หัวหิน กรุงเทพมหานคร ฯ หรือนนทบุรี ดูท่านเข้ากับเขาได้ดีเสมอ คนหนุ่มคนสาวเหล่านี้พากันแปลกใจ ในความคิดอันก้าวหน้าอย่างทันสมัยของท่าน ซึ่งทรงรับฟังทัศนะของคนรุ่นใหม่อย่างใจดี ถ้าไม่ทรงเห็นด้วยก็ได้แย้งอย่างมีเหตุผลโดยไม่ถือตนเป็นใหญ่ โดยไม่ข่มคนอื่นที่อายุคร่าวลูกคร่าวหลาน หากทรงนับถือในความเป็นคนเสมอกันไปหมด ในขณะที่คนวัยหนุ่มกว่าท่าน มักเข้ากับเด็ก ๆ

ไม่ได้เสียแล้ว เครื่องแต่งองค์อย่างโบราณหล่อหุ้มไว้ซึ่งความคิดอันฉับไว โดยที่คนวัยสี่สิบห้าสิบยังหาที่คิดได้กว้างและไกลเท่าท่านได้ยากเป็นอย่างยิ่ง โดยที่คนพวกนี้มีแต่ความทันสมัยในรูปร่างของเครื่องแต่งกายอย่างฝรั่ง เท่านั้นเอง

แม้ท่านจะทรงเป็นนักเรียนนอกรุ่นแรก ๆ แต่ก็มิได้ทรงติดกลิ่นไอของเมืองนอกดังคนรุ่นหลัง ๆ ถึงกระนั้นงานเลี้ยงประจำปีของมหาวิทยาลัย ออกชวริตจก็มักเชิญเสด็จท่านไปเป็นแขกผู้มีเกียรติอย่างพิเศษ โดยที่เกณฑ์ในการเลือกของเขากลับจะเข้มงวดกวาดขันอยู่ ปีหนึ่งเขาพลอยเชิญข้าพเจ้า เป็นแขกพ่วงท้ายไปด้วย ข้าพเจ้าตั้งใจเสียนี้กระไร ก็จะได้โดยเสด็จท่านไปในงานนั้น ทั้ง ๆ ที่จะต้องไปแสดงปาฐกถาที่นครเวียงจันทน์ในวันรุ่งขึ้น ก็รู้สึกสอสำหรับคำเชิญ ด้วยหวังจะได้เฝ้าท่านนั่นเอง เป็นข้อใหญ่ใจความ แต่แล้วก็เกิดประชวรขึ้นอย่างกะทันหัน เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าต้องเสียใจมาก ทั้งยังต้องอยู่กินเลี้ยงกับเขา กว่าจะเลิกได้ก็กว่าสองยาม ต้องขับรถไปยามวิกาลถึงหนองคายเอาสว่าง แล้วต้องข้ามไปพักที่ฝั่งข้างโน้นในเย็นวันนั้นเอง

ในขณะประชวร ถ้าข้าพเจ้าไปเฝ้า ก็มักรับสั่งเรื่องการงานต่าง ๆ จนบางครั้งหม่อมต้องห้าม ครั้นไม่ไปเฝ้า ก็รับสั่งว่าคิดถึง ซึ่งนับว่าเป็นพระเดชพระคุณยิ่งนัก และไม่ว่าจะทรงมีงานยุ่งถึงเพียงใด หากข้าพเจ้ามีกิจการอะไร ขอให้ทรงสงเคราะห์ ก็ทรงช่วยเหลือในทันที เช่นเมื่อจะทำขวัญเดือนลูกสาว ขอให้เสด็จมาทรงโกนผมไฟ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่เด็ก ก็ทรงพระอนุเคราะห์เสด็จมา ทั้ง ๆ ที่วันนั้นทรงมีการประชุมร่วมกับชาวนาอยู่ด้วย เสด็จตรงกับวันเกิดข้าพเจ้า จึงทรงรดน้ำสังข์และทรงเจิมประทานอีกด้วย ซึ่งข้าพเจ้าถือว่าเป็นมงคลแก่ตัวยิ่งนัก

บางทีทรงมีกิจธุระ แทนที่จะตรัสเรียกให้ไปเฝ้า ออกสำห้เสด็จมาถึงที่บ้าน และที่ทำงานก็เคย ทำให้ข้าพเจ้าตกใจเอาบ่อย ๆ แต่การที่เสด็จมาถึงสำนักงาน ก็มีผลดีด้วย ข้าพเจ้าเลยถือโอกาสวานช่างภาพให้ฉายพระรูปเอาไว้ ทั้งที่เป็นฟิล์มสีและดำขาว ที่น่าชื่นใจก็ตรงที่องค์ท่านเองก็โปรด หม่อมก็พอใจ จนถึงกับเมื่อสิ้นชีพิตักษัยไปแล้ว หม่อมยังบอกว่า “เห็นรูปท่านทรงยิ้ม ทำให้นึกเหมือนกับว่าท่านยังอยู่ ต้องมองครูปท่านอยู่เสมอ”

การงานของข้าพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับท่านโดยใกล้ชิด ก็ในด้านการอบรม ลูกหลานชาวเขาในระยะหลัง ๆ นี้ ทั้งนี้ก็เพราะผลจากการสอบสวนในเรื่อง ทดลองปูย่นเอง ที่ทรงตระหนักว่าชาวเขาส่วนใหญ่ใช้ปูย่นไม่เป็น เพราะ บวกสกนคุณหาไม่ได้ ครั้นจะวนลูกหลานของคนพวกนี้ให้ทำแทน ก็ปรากฏ ว่าการศึกษาของแก แม้จบประถมศึกษาแล้ว ก็ไม่มีพื้นพอที่จะรู้เรื่องเนื่อง ด้วยการทำมาหากิน เพราะมีว้ไปเรียนในเรื่องอันไกลตัวออกไป จึงทรง เห็นความจำเป็นในด้านการอบรมเยาวชนเหล่านี้ ให้รู้วิชาการในด้านที่จะ นำไปประยุกต์ใช้ในไร่นาของตน ทั้งท่านทรงมีสายพระหัตถ์ถึงมูลนิธิแห่ง หนึ่งขอความช่วยเหลือทางด้านการเงิน โดยที่ทรงอธิบายหลักการและวิธี การอย่างละเอียดเยือกพอสมควร จึงขอเชิญมาตีพิมพ์ไว้ในที่นี้

เรื่องการสอบสวนผลของการทดลองปูย่นในนาที่แม่แคชพุดกับเรอนั้น นั้นหวังว่าจะทำให้ สำเร็จจนได้ เพราะว่ามีมหาวิทยาลัยจะร่วมมือ แต่คงหาเงินไม่ได้ แต่บังเอิญในงบประมาณ ของบที่ ๒ มีเงินเหลือ จึงคิดว่าพอจะหาเงินได้

ที่จะขอพุดเรื่องการดำเนินงานโครงการบที่ ๒ ซึ่งก็ได้รับเงินมาจากกรมการ ด.อ.ช.อ. แห่งประเทศออสเตรเลียเพียงพอแล้ว สำหรับการทดลองใช้ปูย่น แต่ความจริงโครงการนี้จะไม่ ครบบริบูรณ์ จนกว่าจะได้อบรมลูกหลานชาวเขาที่ทำการทดลองนั้น ให้รู้จักวิธีใช้ปูย่นและหลัก การเบื้องต้น ในเรื่องการทำนาจากแคว้นวิทยาศาสตร์ ซึ่งแม้ที่จริงก็มีอยู่ในหลักสูตรของการศึกษา ตามโรงเรียนประจำบาล ที่เรียกว่า ป. ๕ แต่ก็ไม่เคยใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตเลย ฉะนั้น เมื่อ

เริ่มโครงการเมื่อปีที่ ๑ จึงไปพบว่า การคำนวณเนื้อที่และควมใส่ปุ๋ยตามเนื้อที่เท่าใด ชาวสวน
มาก คิดไม่เป็น ลูกหลานก็ล้มหมอนี่ เมื่อมารู้สึกว่าเด็กในเมืองไทยส่วนมากเป็นลูกชาวนา
และนับล้าน ๆ คนที่จะไม่ได้รับการศึกษาเกิน ป. ๔ ถ้าจะให้ทางด้านเกษตรก้าวหน้า มีความจำเป็น
เป็นอย่างที่สุด ที่เด็กลูกชาวนาดังกล่าว ๆ คนนี้ ควรจะได้รับการศึกษาของตน ที่จะใช้เป็นประ
โยชน์ในการดำรงชีพและหาเงินในการทำมา ฉะนั้น ฉันใคร่ขอเสนอว่ามูลนิธิของเรานั้นจะออก
เงินช่วยเหลืออบรมลูกหลานชาวนา ๖๐๐ คน เพื่อให้รู้วิธีใส่ปุ๋ยให้ถูกต้อง ซึ่งฉันจะขอให้
ปรับการอบรมตามมหาวิทยาลัยบ้าง โรงเรียนกสิกรรมบ้าง แล้วแต่ความสะดวก การอบรม
จะต้องทำกันในระหว่างหยุดเรียน ระหว่างเดือนเมษายน — พฤษภาคม เพราะเป็นเวลาพักผ่อน
ของมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนกสิกรรมบ้าง เพราะเด็กที่จะมารับการอบรมต้องมาพักอยู่กับนอน
ไม่น้อยกว่า ๑ สัปดาห์ ก็อสมมุติว่ามาวันอาทิตย์ รับการอบรม ๕ วัน วันเสาร์ก็กลับบ้าน ฉะนั้น
จะต้องคิดค่ากินอยู่ ๑ วัน ซึ่งหวังว่าจะถักกันราววันละ ๓๐ บาท ๗ วันเป็นเงิน ๒๑๐ บาท
แล้วยังจะใช้จ่ายเป็นค่าเดินทางอีก ๕๐ บาทโดยเฉลี่ย ก็เป็นคนละ ๓๐๐ บาท สำหรับ ๖๐๐ คน
เป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท แต่เผื่อขาดเผื่อเหลือ ใ้ใคร่ขอ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งหวังว่ามูลนิธิของ
เธอจะเห็นว่าเป็นการใช้จ่ายเงินได้ประโยชน์พอควรกับเงินที่จ่ายไป

ใ้ใคร่ขอเสนอว่า การที่ใ้มหาวิทยาลัยสำหรับการคั้นคว่ำแห่งละ ๑ ล้านบาท เป็นทุน
สรรเสริญ แต่ควรรู้สึกว่า ผลของการคั้นคว่ำทางด้านเกษตร ถ้าไม่ตกไปถึงมือชาวนา เพื่อ
ชาวนาจะได้ใช้ผลนั้น การคั้นคว่ำก็จะมีประโยชน์อันใดเลย ในประเทศเราขณะนี้ การคั้น
คว่ำทางด้านเกษตรมีมากมายก่ายกอง พิมพ์เบนเอกสารแทบนับไม่ถ้วน แต่ชาวนาใ้ใช้เป็น
ประโยชน์น้อยที่สุด

ใ้ทราบจากเธอว่ามูลนิธิของเธอมีโครงการที่จะช่วยชาวนา ไม่ทราบว่าใ้ใช้เงินสัก
เท่าใด แต่สงสัยว่าจะเกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท กระมัง แล้วจะได้ประโยชน์ถึงคนไหน ก็พันคน ?

ฉันขอเสนอว่า ถ้าใ้ใช้เงินสัก ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่ออบรมลูกหลานชาวนา ในการทำ
การทดลองนี้ จะได้ประโยชน์มากกว่า ๖๐๐ คนหลายเท่า เพราะหน่วยทดลองแห่งหนึ่ง เป็นศูนย์
กลางสำหรับเพื่อนบ้านชาวนา จะได้เอียน้อยอย่าง เช่น เมื่อบกปลาย ทำการทดลองทั้งจังหวัด
ครั้ง ๑ หน่วย และปรากฏว่าชาวนาต้องการซื้อปุ๋ยไปใ้ใช้พอสำหรับ ๒,๐๐๐ ไร่ หรือชาวนา ๑๐๐
ครอบครัว ฉะนั้นขอเสนอว่า ถ้าเอียน้อยอย่างนี้ทั่วประเทศ ก็จะเป็นการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น
เป็นลำดับ อย่งไรก็ดี จะต้องตั้งต้นดูเสียก่อน ซึ่งฉันขอเสนอว่า การใ้ ๒๐๐,๐๐๐ บาท ก็
ไม่น่าจะเสียตายเป็นเพราะกับการศึกษาและสงเคราะห์ประชาชนลูกชาวนา ซึ่งก็เป็นจุดประสงค์
ของมูลนิธิของเธอโดยตรง

หวังใจว่าเธอจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณา จะตกลงประการใด ใคร่ขอทราบภายใน ๑ เดือน ถ้าไม่ตกลง ฉันจะได้พยายามหาหนทางอื่น หรือจะตั้งตระเวนขอทานจากโรตารีคลับต่างๆ ซึ่งหมายความว่าจะต้องไปพูดขงแจรงอธบาย ถ้าหลายแห่งก็เหนื่อยไม่น้อย จึงหวังว่าเธอจะเห็นอกเห็นใจฉันบ้าง ที่ได้พยายามหาเงินจากของมัตินินโครงการนี้ตลอดมา

มูลนิธิที่วานี้ เดิมทีว่าจะถวายเงินท่าน แล้วก็เหลวไป โดยหลอกให้ท่านและข้าพเจ้าต้องวิ่งเต้นติดตามอยู่เป็นเวลานาน ข้าพเจ้าเลยมีกิจต้องทบทวนมูลนิธิอื่น ๆ ต่อไป ในที่สุดหาเงินถวายได้บ้าง แม้จะไม่มากนัก แต่ก็พอทำงานจากที่ทรงเริ่มค้างไว้ ให้ดำเนินไปได้อีกปีหนึ่ง จนในที่สุดทรงได้รับพระบรมราชาอนุญาต พระราชทานเงินมาช่วยในการนี้ ในปีที่ถึงชีพิตักษัยนั้น นับได้ว่าอุปสรรคต่างๆ ได้ผ่านพ้นไปในที่สุด แม้พี่เมียผมชั่ว ที่ทรงต่อสู้มานาน ก็เป็นอันถึงที่สุดด้วยเช่นกัน ถึงรัฐบาลจะเลิกโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลขององค์ท่านเลยก็ตามที ในเรื่องอบรมลูกหลานชาวนานี้ เคยทรงเตรียมที่จะนำเด็ก ๆ พวกนี้เข้าเฝ้า ในวันพระราชพิธีแรกนาขวัญปีหนึ่งด้วย แต่แล้วเมื่อมีเหตุให้ต้องล้มเลิกไป แต่ได้ทรงร่างคำกราบบังคมทูลไว้อย่างน่าจับใจ จึงขอนำมาตีพิมพ์ไว้ให้ปรากฏ

ขอพระเจ้าอยู่หัวเสด็จองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราโชวาทสกราบบังคมทูลให้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ว่าการที่ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่ง เพื่อใช้จัดในโครงการอบรมลูกหลานชาวนานี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น

บัดนี้การอบรมลูกหลานชาวนาได้เสร็จสิ้นลงแล้ว โดยความร่วมมือกันหลายฝ่าย เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้ควมสะดวกทุกประการ กระทรวงมหาดไทยได้แจกผ้าผ่อนให้ลูกหลานชาวนา สมาคมโรงเรียนราษฎรให้ใช้ยานพาหนะ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และโรงเรียนสาธิต ร่วมทั้งผู้ช่วยชาวนา ได้อาสาสมัครทำการอบรมตลอดเวลา

การอบรมลูกหลานชาวนานี้ก็เพื่อให้รู้จักรับใช้การปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยอาศัยวิทยาศาสตร์การเกษตร

ย่อมทราบกันว่า การก้าวหน้าของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงสมัยปัจจุบัน ก็ได้
อาศัยนาฬิกาแห่งแรงของชาวนา ผู้ผลิตข้าวสำหรับบริโภคภายใน และที่เหลือใช้ส่งออกนอกประ
เทศ ในสมัยนั้น ได้ทำตามธรรมชาติจะอำนวยให้ แต่ในสมัยนี้ ด้วยเหตุที่การก้าวหน้า
วิทยาศาสตร์การเกษตร จะอาศัยธรรมชาติที่เห็นไม่เพียงพอ เพราะประเทศอื่น ๆ ที่ปลูกข้าวก็
ต่างอาศัยวิทยาศาสตร์การเกษตรในการทำ ถ้าประเทศไทยไม่ทำตาม ก็จะแข่งขันกับประเทศ
อื่น ๆ ที่จำหน่ายข้าวในตลาดโลก ไม่ได้

อีกประการหนึ่ง การที่ปริมาณข้าวได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพียงพอสำหรับการบริโภคภายใน
และเหลือใช้ส่งออก ก็ได้มาโดยนาฬิกาแห่งแรงของชาวนา ที่ปลูกข้าวที่ว่างเปล่า มาใช้เป็นที่
ดินทำนา ซึ่งได้ขยายออกไปทุกปี จนปัจจุบัน ปรากฏตามสถิติในระหว่างสิบปีที่แล้วมา ที่ข
ครองทำนาได้ขยายจาก ๔๓ ล้านไร่ ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง ๕๑ ล้านไร่ ใน พ.ศ. ๒๕๑๓ หรือ
ประมาณปีละ ๕ แสนไร่ แต่พื้นที่ทำนาขอมขอบเขต และเมื่อหมดที่ที่จะใช้ทำนาได้ จะมีควม
จำเป็นอย่างไร จะต้องใช้วิทยาศาสตร์การเกษตร เพื่อป้องกันมิให้ประชากรขอต่อขาด ไม่มี
ข้าวบริโภค (เพราะปริมาณการเกิดของประชากรก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว) การใช้วิทยาศาสตร์
การเกษตรส่วนใหญ่ก็เพื่อเพิ่มผลผลิต และวิธีที่ดีที่สุดจะเพิ่มผลผลิต ก็โดยใช้ปุ๋ย แต่ถ้าใช้
ไม่เป็น ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การใช้ปุ๋ยก็จะไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร ชาวนาประเทศไทย
ส่วนมากไม่ได้ใช้ปุ๋ยเลย และที่ใช้ผิด ๆ ถูก ๆ ก็มีไม่น้อยเลย

ข้อบกพร่องของงานในหน้าที่กรมการ ด.อ.ช.อ. แห่งประเทศไทย ได้อนุมัติให้เริ่ม
โครงการนาสาธิต โดยความช่วยเหลือของ เอฟ.เอ.โอ. และกรมการ ด.อ.ช.อ. แห่งออสเตรเลีย
เลี่ย อันมีจุดประสงค์ที่จะให้ชาวนาผู้รักและเลื่อมใสใช้ปุ๋ยในนาของตนเอง โดยได้ริเริ่มงาน
มาเป็นเวลา ๓ ปี และนับเป็นปีสุดท้ายของโครงการ โดยได้ร่วมมือกับประชาชนกลุ่มชาวนาตาม
ภาคต่างๆ ให้ประชาชนศูนย์ศึกษานานาปีละ ๖๐๐ คน ทำนาสาธิต ๓,๐๐๐ ไร่ ทั่วประเทศ
โดยให้ปุ๋ยเปล่า ๆ แห่งละ ๕ ไร่ โดยให้ชาวนาทำเองและค้ำนี้แล้วอย่างถนัดแก่งเท่านั้น โดยถือ
หลักให้ชาวนาช่วยกันเอง

ฉะนั้น การอบรมลูกหลานชาวนาจึงเลือกเอาเด็กหลานชาวนาที่จะไปทำนาสาธิตต่อไป
และเชื่อว่าจะได้ประโยชน์มาก เพราะบอกถึงจะคำนวณเนื้อที่และใส่ปุ๋ยให้ถูกต้องตามหลักวิชา
แล้วยังจะให้ความรู้เรื่องปุ๋ยชนิดต่างๆ ว่ามีประโยชน์แก่ต้นข้าวอย่างไร ซึ่งจะได้จบที่เรียกว่า
หัวหน้ากล้าดำนาใส่ปุ๋ยเมื่อไร ทำไถ และข้ออื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการวิจัยโดยนักวิชาการ
ต่อไป ซึ่งชาวนาช่วยทำไม่ได้ และในการที่ทรงพระมหากรุณา ให้ข้าพระพุทธเจ้านำลูกหลานชาว
นาที่ได้รับอบรม เข้าเฝ้าวิเศษและองค์พระบาท เพื่อบพระบรมราชโองการ.... (ภาคนี้ฉบับ
ได้เท่านั้น)

กับรัฐบาลนั้น รับสั่งว่าไม่เคยทรงพบเห็นรัฐบาลไหน หน้าหน้าเท่า รัฐบาลปัจจุบัน โดยที่ปล่อยให้เราทำอะไรได้พุดไป แต่ไม่เคยนำพาที่จะ ทำอะไรตามข้อเสนอนะ หรือจะโต้แย้งแต่อย่างใด ซึ่งผิดกับที่เคยทรง เฝ้ามองมาในกาลก่อน ทั้งเมื่อตอนที่ประทานคำนำให้แก่หนังสือเรื่อง *คุณคนเดียว* ของข้าพเจ้า ก็ทรงนิพนธ์ว่า

“ข้าพเจ้าจำได้ว่าสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยรับสั่งกับข้าพเจ้าว่า การติ (Criticism) จะถูกต้องหรือไม่นั้น เหตุการณ์จะบอกให้ ถ้าเป็นการติ ที่เหลวไหล มันก็สลายตัวไปเอง แต่ถ้าเป็นการติที่ถูกต้อง มันจะปรากฏ ชนเอง” และทรงเล่าเป็นส่วนตัวว่า ถ้าพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงเห็นว่าคำติ นั้น ๆ ฟังขึ้น ท่านจะโปรดให้เข้าเฝ้า เพื่ออธิบายขยายความคิดต่อไป และ ถ้ามีทางที่จะทำได้ ก็จะโปรดให้นำไปทำทันที แม้รัฐบาลหลังสงครามก็ยัง นำวิธีการดังนั้นมาใช้ ดังจะเห็นได้จากจดหมายที่ทรงโต้ตอบกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่าแม้จะเป็นศัตรูทางการเมืองกันมา แต่ถ้าเพื่อประโยชน์ ของประเทศชาติแล้ว ต่างก็ยกย่องกันและกัน และรัฐบาลสมัยนั้นก็ได้รับ ประโยชน์จากความรู้ความชำนาญของท่านอยู่มิใช่น้อย (ความข้อนั้นท่านมิ ได้รับสั่งเล่า)

ความจริง เหตุที่ข้าพเจ้าจะเริ่มคุ้นเคยกันท่านนั้น มาแต่เรื่องอันเนื่อง ค้ำยการเมือง กล่าวคือ เมื่อประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญออกมาใหม่อีกวาระ หนึ่ง ใน พ.ศ. ๒๕๑๑ ความคิดของท่านสิทธิพรในเรื่องที่จะเอาการเมือง มาเป็นเครื่องกระตุ้นความสนใจในปัญหาของชาวไร่ชาวนา ก็บังเอิญเกิดขึ้น อีกอย่างเห็นได้ชัด ดังได้ทรงเกี่ยวข้องกับพรรคสมมาชีพช่วยชาวนาอย่าง ออกหน้า ทั้งยังได้ส่งไปโฆษณานโยบายและวิธีการของพรรคไปยังบุคคล ต่าง ๆ ที่ทรงรู้จักอีกด้วย เวลานั้นท่านก็เพิ่งจะเริ่มติดต่อกับข้าพเจ้า แต่ก็ ทรงส่งมาให้ใบหนึ่ง และข้าพเจ้าได้ตอบท่านไปดังนี้

ลายพระหัตถ์ ลงวันที่ ๑๖ ที่ทรงเรียไว้เงินเข้าพรรคสัมมาชีพนี้ เกล้ากระหม่อมได้รับแล้ว เกล้ากระหม่อมเกรงว่าพรรคคนจะไปไม่รอด และประชาธิปไตยของกรุงเทพฯไม่ใช่สิ่งซึ่งผู้ปกครองประเทศต้องการอย่างจริงจังอะไรนัก ซึ่งก็จะเป็นเหตุให้ไปไม่รอดอีกเหมือนกัน แม้กระนั้นเกล้ากระหม่อมก็สมัครใจในใฝ่บาท อนุโมทนาในพระกรุณาที่ทรงอุทิศกำลังกายกำลังใจ และกำลังความคิด เพื่อคนส่วนใหญ่ ที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ทรงประกอบไปด้วยความกล้า ความเสียสละ อย่างยากที่คนธรรมดาจะกระทำได้ ทรงทำเพื่อความยุติธรรมทางสังคม ในขณะที่คนอื่น ๆ ทำเพื่อตัวเอง ถ้าไม่เห็ดหัว กลัวภัยอยู่หนึ่ง ๆ ก็ออกไปวิ่งเต้นแรงเดินกา เพื่อประโยชน์ตนยิ่งกว่าเพื่อประโยชน์ท่าน ถึงผลงานการกระทำของฝ่ายบาททรงนี้ จะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ก็ตาม เกล้ากระหม่อมขอเอาใจช่วยอย่างเต็มที่ ถ้ามีพระประสงค์จะใช้งานการอันใด ขอได้โปรดทรงเรียกใช้เป็นการส่วนตัวได้เสมอ เหตุเพราะเกล้ากระหม่อมไม่ปรารถนาจะพัวพันกับพรรคการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น พร้อมทั้งเนื้องานซึ่งเกล้ากระหม่อมเขียนด้วยน้ำหนักมาถวายบูชาคุณความดี ความกล้า และความเสียสละของผู้บาทผู้ซึ่งเกล้ากระหม่อมนี้เคยอยู่เสมอว่าทรงเป็นประจักษ์ประทีปที่ส่องทางวิถึคนรุ่นใหม่ เกล้ากระหม่อมและเพื่อนรุ่นใหม่ที่ได้เพียงส่วนหนึ่งของสิ่งซึ่งได้ทรงบำเพ็ญมาแล้ว และกำลังบำเพ็ญอยู่เมืองไทยก็คงจะปรอด

เกล้ากระหม่อมจะบอกบุญต่อไปยังคนที่เกล้ากระหม่อมนับถือด้วย หวังว่าคงจะมีคนช่วยบ้างพรรคสัมมาชีพ เพื่อช่วยชาวนา มากจน แม้จะไม่สัมฤทธิ์มาสังกัดในพรรคก็ตามที่พร้อมกันนี้ ข้าพเจ้าก็อดสำเนาโฆษณาเกี่ยวกับพรรคสัมมาชีพช่วยชาวนาส่งไปยังมิตรสหายและผู้ที่เคยรพณับถือ ปราบกฏว่ามีผู้ช่วยบริจาคเงินเสมอพบเข้าพรรคมาหลายราย เป็นเหตุให้พอพระทัยมาก ดังทรงตอบว่า

สวนเขาน้อย หัวหิน
วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๑๑

คุณเสถียรกุล ทราบ
ฉันรู้สึกยินดีมากที่มจใจส่งเงินมาช่วยพรรค และขอขอบใจมาในทันทีด้วย ที่บัดนี้นั้น เพราะปรากฏว่า ยังมีคนไทยที่ขอมสละ เพื่อช่วยสังคม โดยไม่ได้หวังตอบแทนแก่ส่วนตัวแต่อย่างใด แม้แต่ชาวสวนที่สามพรานยังอดสละที่เข้าเงินกับคนละเล็กละน้อย มาให้ช่วยพรรค ๕๐๐ บาท แม้จะไม่มากก็ตาม แต่เขาแสดงจิตใจดี เหมือนเธอกับที่รู้จักกันบางคน ซึ่งหวังว่าจะค่อย ๆ มากขึ้นเรื่อยลำดับ และฉันได้แต่หวังว่าในอนาคต คนรุ่นใหม่อย่างเธอ จะมีบทบาทในสังคมมากขึ้นเป็นลำดับ

ขอขบใจที่ยกย่องนันทนาประการ ต้องรับว่ารู้สึกมีใจ ที่มีคนเห็นดีด้วยในการกระทำ
ของฉัน เพราะคงจะมีไม่น้อยที่เห็นฉันเป็นบ้า ฉะนั้น การที่รู้ว่าได้รับการสนับสนุนจากคน
อย่างเธอ จึงทำให้มีกำลังใจที่จะพยายามต่อไปเท่าที่จะทำได้ อันมีจุดประสงค์สำคัญให้ชานา
ได้ราคาข้าวดี ซึ่งนอกจากจะมีคามยุติธรรมทางสังคมมากจนแล้ว ยังจะทำให้การเกษตรมี
โอกาสก้าวหน้าได้ดีขึ้นด้วย ดังเอกสารที่ส่งมาให้เธออ่านดู และมีหวังอยู่บ้างว่าจะเป็นไปได้
เพราะอะไร จะเอาไว้เล่าให้ฟัง เมื่อขึ้นไปกรุงเพทฯ อาทิคย์หน้า อยากจะพบเธอ เรื่องคณะ
สำรวจของเธอที่ออกไปตรวจสภาพของชานา อยากจะฝากให้ไปดูผลของการทดลองบึ้งในจุด
ต่าง ๆ ถ้าคณะสำรวจได้ไปทำงานอยู่ใกล้บึ้งจุด ตามบัญชี ซึ่งจะให้ทราบว่ายู่ที่ไหนบ้าง จะ
เป็นการร่วมกันทำงานได้ดี

อนึ่งในเอกสารที่ส่งมาให้เธอนั้น โปรดสังเกตตัวเลขที่ขีดเส้นใต้สีแดง จะเห็นได้ว่า
ตามราคา ๑,๒๐๐ บาท ของสภาเศรษฐกิจนั้น ชานานำรายได้ไม่พอรายจ่าย จึงต้องกู้ยืมเป็น
ลูกหนตลอดไป ส่วนผู้มีอำนาจ ก็ไม่มีความจริง ผู้ผลิตผลาก็คงไม่รับออกมาเฉย ๆ ว่าตัวคิดผิด
ฉนั้น ฉันท้วงว่าสภาจะเป็น Forum ที่จะมีโอกาสชี้ให้เห็นว่าผิดอย่างไร และหวังว่า
Common sense จะ Prevail บ้าง

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวนี้เอง ที่ข้าพเจ้าได้ค่อย ๆ เริ่มเข้าไปใกล้ชิดกับองค์กร
ท่านยิ่งขึ้นทุกที และคุณเราจะเข้าใจกันมากขึ้นทุกที แม้ภายหลัง พรรคตั้งว่า
นี่จะเป็นสิ่งที่ล้มเหลว ด้วยไม่เป็นไปตามพระมติเลยก็ตาม แต่เราก็ร่วมงาน
กันมาโดยตลอด โดยข้าพเจ้าเป็นฝ่ายได้เปรียบอยู่ตลอดเวลา ด้วยมีโอกาส
ได้ศึกษาพระจริยวัตร ได้เรียนรู้ถึงพระคุณธรรม และพลอยได้รับกระแสน
กระสายแห่งวิชาความรู้มาจากองค์ท่านด้วย ครั้นมีผู้มุ่งล้างจะทำลายข้าพเจ้า
ก็ทรงปกป้อง โดยประธานความยุติธรรมอย่างเต็มที่ ทั้งยังประธานความ
เมตตากรุณาอย่างเต็มที่อีกด้วย ยิ่งภายหลัง เมื่อเสด็จขึ้นมาประทับ ณ กรุง
เพทฯ นั้นแล้ว เลยเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้ถวายน้ำสรงในวันสงกรานต์ ซึ่ง
ข้าพเจ้าถือว่าเป็นสิริมงคลอย่างพิเศษ พรที่ประธานในวันนั้นยังคงก้องอยู่

มีผู้หาย เสียตายก็แต่ที่คราวนั้นเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ได้รับพรอย่างนั้น ด้วยพ้นจากนั้นไปอีกไม่นาน ก็เสด็จเข้าโรงพยาบาล แล้วเลยสิ้นชีพิตักษัย

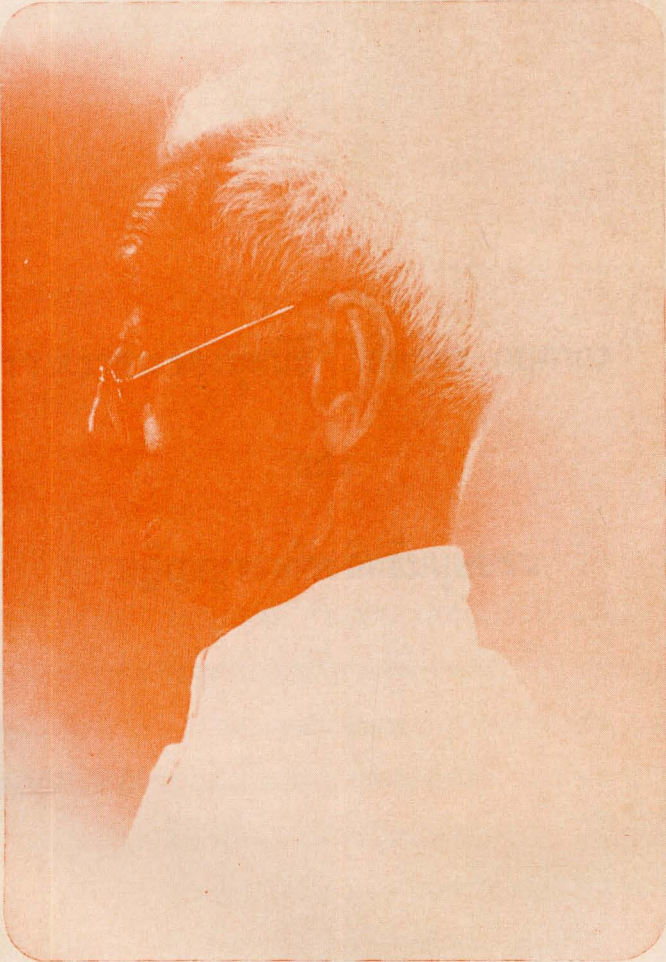
เหตุการณ์ในวันนั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบ มาทราบจากพระญาติของท่าน ซึ่งธิดาเขียนเล่าไปยังสหรัฐอเมริกา แล้วท่านผู้นั้นบอกกลับมายังข้าพเจ้าอีกทีหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นข้อเขียนที่น่าอ่าน จึงขออนุญาตนำมาลงไว้ในที่สุคนธ์

“แม้ว่า ท่านปู่สิทธิพรสิ้นเสียแล้ววานี้ (๒๒ มิ.ย.) ก่อน ๑ นาฬิกา เมื่อวันเสาร์เย็น (๑๕ มิ.ย.) ท่านเจ็บในพระนาคี ความจริงทรงเจ็บมาตั้งแต่กลางวัน แต่คิดว่าเจ็บธรรมดา ไรซังฝรั่งร้อนปะก็หาย บรรทม จะให้ทุเลา แต่กลับเจ็บขึ้นไปเป็นลำดับ จนสุดความอดกลั้น ทรงร้องโอย กระวนกระวายจนหมดแรง ตอนเย็นอาคู้กับลูกกลับถึงบ้านพอดี อารีมาที่บ้าน จะให้โทรศัพทไปเรียกคุณเอื้อย เลียบอกไม่ต้องโทร. เราไปรับท่านเสียเอง อยาส้อมท่านจนรถต้องให้ประทับข้างหน้ากับกง เพราะเอนพนักกรได้ ไปวิชัยยุทธคลินิก บ้าพุกูเรื่องทีหลัง เพราะงานเลิกเย็น กลับถึงบ้านทีหลัง ก็ตามไปกับลูก ซึ่งคอยอยู่ หมอบอกว่าไม่มีทางเสียแล้ว คั้นนั้นเราอยู่โรงพยาบาลกันจนเที่ยงคืน เพราะหมอบอกว่าอาจไม่ฟื้น ๑๒ ชม. แต่ท่านแกร่งมาก ทรงรู้พระองค์ตลอดเวลา สดิดมาก แม้จะเจ็บปวดสุดจะทน เส้นเลือดใหญ่ในพระนาคีแข็งโป้งจนเป็นก้อนใหญ่ดูกลมอย่างกับเอาลูกฟุตบอลไปใส่ไว้ แดกเมอไรก็สันเหมือนนั้น แต่ท่านก็ยังทรงรับสั่งได้ชัดเจนแม่นยำ เช้าวันอาทิตย์ เราไปอยู่กันทั้งวัน ท่านก็ยังแกร่งมาก คุณย่าแกร่งมาก ทำจิตใจต่อสู้ เหตุการณ์ brave มาก สมเป็นคู่บุญของท่านปู่ แทบจะไม่เห็นหน้าตาของคุณย่าเลย พอเช้าวันจันทร์ลูกก็แวะเยี่ยมกับอาตู่ก่อนไปโรงเรียน วันนั้นสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จมาเยี่ยม แม้จะเจ็บปวดสุดจะทนและเกือบจะไม่รู้สึกพระองค์แล้ว ก็ยังยกหัตถ์ขานถวาย บังคมเหนือหัวทูลว่า “เป็นพระมหากษัตริย์คุณที่เสด็จมาเยี่ยม” ท่านเริ่ม Coma บ่ายวันจันทร์ เพื่อถึงหลายอย่าง คงจะสลบซบซ้อนตลอดพระชนม์ชีพของท่าน ทรงสั่งงาน ทรง Lecture ทรงถามหลายอย่าง ปนกันไป ปนกันมา ซึ่งไม่แน่นอน เรื่องปู่ เรื่องขาวนา เป็นส่วนใหญ่ วันจันทร์เย็น ลูกกลับจากโรงเรียน ก็ไปอยู่ที่คลินิกไม่กลับบ้านและจนตลอดคืน เพราะอยากเฝ้าท่านจนวาระสุดท้าย นอนที่คลินิกนั้น ทั้งชุดฟอร์ม ในห้องมีพยาบาล คุณย่า (นอนพักเพราะเหนื่อย) อยาส ส่วนบ้าพุก คุณอำนาจ อาตี และลูก นอนอยู่ข้างนอก เป็นม้าขาวสำหรับรับแขก เหมือนคลินิกเป็นของเรา ความจริงไม่ค่อยได้นอน เพราะตอนดึกสอง ท่านตื้นซนเป็นครั้งสุดท้าย

ท้าย เลอะเต็มทน ตามหานาฬิกา แวนดา ทรงยิ้มไปทางปลายเตียง ทรงพิมพ์เพื่อตั้งแต่บ้ายว่า “ไป... ไป...” ตอนเช้า ๖.๓๐ น. เรากลับไปอาบน้ำกัน เพื่อจะมาใหม่ เพราะกะว่าจะคงกว่า บ้ายจึงจะเป็นเวลาสั้น แต่แม่จำ พอกลับถึงบ้าน อาบน้ำยังไม่ทันเสร็จ บ้างศักดิ์โทรศัพท์มา บอกว่า “สั้นแล้ว” อาตุ้และลูกรีบกลับไปคลีนิก ท่านบรรทมอย่างสง่างามตลอดกาล อย่างสงบและสง่างาม ลูกกราบที่พระบาทท่าน ไม่รู้สึกกลัวแม้แต่น้อย พระศพของท่าน แม้จะไม่มีวิญญาณ ก็ยังคงทรงพระลักษณะเดิมของท่าน มีทั้งความสง่างาม ความเป็นธรรม ความเมตตา กรุณา และความดี ไม่มีที่ติ พระพักตร์ผ่องใสอมเอิบยิ่งกว่าเวลาประชวรเสียอีก

ในหลวงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโกษฐ์อย่างสูงสมพระเกียรติ เลือกตั้งไว้ที่วัดธาตุทอง งดงามสมพระเกียรติจริง ๆ โกษฐ์สวยเหลือเกิน ละเอียดยลเยอ งามวิจิตรพิศดารมาก พระราชทานเพลิงเร็วมาก คือวันที่ ๕ กรกฎาคม นี้”

ส. ศิวรักษ์

ภาคผนวก

ร่างตราสารของมูลนิธิ “สิทธิพร กฤตากร”

และ

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ร่างตราสารของมูลนิธิ “สิทธิพร กฤตกากร”

- ข้อ
วัตถุประสงค์
- ข้อ ๑. มูลนิธิให้ชื่อว่า “มูลนิธิสิทธิพร กฤตกากร”
- ข้อ ๒. มูลนิธิมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ
- (๑) เพื่อส่งเสริม ช่วยเหลือเกษตรกรในค้ำนคิดป
วิทยา การประกอบอาชีพ รายได้ อนามัย
และการศึกษา
 - (๒) เพื่อให้การส่งเสริม หรือช่วยเหลือการจัดตั้ง
โรงเรียนเพื่อประโยชน์แก่เกษตรกร หรือ
บุตรหลาน หรือกิจการที่เกี่ยวกับการศึกษา
ของเกษตรกร หรือกิจการที่บังพวนันจำเป็น
เพื่อให้วัตถุประสงค์ตามข้อ ๑ บรรลุผล
 - (๓) เพื่อให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับคณะ
บุคคล หรือบุคคล หรือนิติบุคคล หรือ
กิจกรรมอันมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือ และ
ส่งเสริมเกษตรกร
 - (๔) เพื่อส่งเสริมศิลปวิทยาการ วัฒนธรรม และ
การสังคมสงเคราะห์

ที่ตั้งสำนักงาน

ข้อ ๓. ๖๙/๒๗ ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จ.ว. นนทบุรี

จำนวนทุนและทรัพย์สิน

ข้อ ๔. มูลนิธิมีทรัพย์สินในชั้นเริ่มต้นเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐.๐๐
บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) เงินจำนวนนี้ได้จาก
บริจาค

รายได้

- ข้อ ๕. มูลนิธิพึงได้มาซึ่งผลประโยชน์ดังวิธีต่อไปนี้
- (๑) เงินหรือทรัพย์สินบริจาคโดยผู้มีจิตศรัทธา
 - (๒) เงินหรือทรัพย์สินได้รับตามพินัยกรรม หรือนิติกรรมใดๆ
 - (๓) หากเงินหรือทรัพย์สินที่จะได้รับตามข้อ (๑) และ (๒) ข้างต้นมีเงื่อนไขให้คณะกรรมการวินิจฉัย โดยอาศัยเสียงข้างมากกว่าจะรับเงินหรือทรัพย์สินนั้นหรือไม่
 - (๔) ดอกผลอันเกิดจากทรัพย์สินของมูลนิธิ

การบริหารงาน

ข้อ ๖. ให้มีคณะกรรมการเป็นผู้จัด และบริหารงานทั้งปวงของมูลนิธิ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลกระทำการทั้งปวงแทนได้ การแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าว คณะกรรมการจะต้องระบุไว้โดยชัดแจ้งในรายงานการประชุมถึงหน้าที่ ขอบเขตแห่งอำนาจ ส่วนระยะเวลาที่มอบหมายให้กระทำการหรือบำเหน็จจะกำหนดไว้หรือไม่ก็ได้

ข้อ ๗. คณะกรรมการมีจำนวน ๑๕ คน ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานกรรมการ ในระยะการเริ่มตั้งมูลนิธิ คณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลที่มีรายชื่อตามบัญชีที่แนบท้ายตราสารนี้

ข้อ ๘. คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งที่ปรึกษา และอนุกรรมการต่างๆ ของมูลนิธิได้ จำนวนและระยะเวลาที่ที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการต่าง ๆ จะอยู่ในตำแหน่งนั้นให้คณะกรรมการเป็นผู้กำหนด ให้คณะกรรมการมีอำนาจวางระเบียบข้อบังคับกับมูลนิธิได้ เพื่อให้กิจการของมูลนิธิดำเนินไปด้วยดี

องค์การประชุมและมติของคณะกรรมการ

ข้อ ๙. องค์การประชุมของคณะกรรมการต้องประกอบด้วยกรรมการไม่น้อยกว่า ๕ คน แต่การประชุมเพื่อเลือกตั้งกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด

ข้อ ๑๐. การประชุมกรรมการนั้น ให้ประธานกรรมการหรือประธานกรรมการร่วมกัน ๕ คน มีอำนาจเรียกประชุมได้ โดยแจ้งให้กรรมการอื่นทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๗ วัน

การส่งคำบอกกล่าวแจ้งประชุมกรรมการนี้ หากส่งทางไปรษณีย์จะต้องแจ้งให้ทราบ ๑๐ วัน นับแต่วันส่ง

ข้อ ๑๑. มติของคณะกรรมการให้ถือเสียงข้างมาก

ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ มติของกรรมการจะต้องถือเสียงสามในสี่ คือ.-

ก. การเปลี่ยนแปลงแก้ไขตราสารของมูลนิธิ

ข. การเลิกมูลนิธิ

ก. การถอดถอนกรรมการ

ง. การวางระเบียบข้อบังคับมูลนิธิ

ข้อ ๑๒. กรรมการต้องมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

๑. ต้องเป็นบุคคลบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย

๒. ต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

๓. ต้องไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาของศาล เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดทางการเมือง

ข้อ ๑๓. ในครั้งแรกนับแต่วันจดทะเบียนมูลนิธิ ให้กรรมการจับสลากออกจากตำแหน่งนี้ อาจได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกได้ และให้ใช้วิธีการดังกล่าวแล้วต่อไปทุกปี

การแต่งตั้งกรรมการให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ การแต่งตั้งกรรมการใหม่ไม่ว่าด้วยเหตุใด จะต้องกระทำภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่กรรมการเก่าสิ้นสภาพ

เมื่อใดที่จำนวนกรรมการขาดลง ไม่ว่าด้วยเหตุใด เป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการตามที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับข้อ ๗ ห้ามไม่ให้กระทำการใด เว้นแต่การงานประจำที่จะต้องปฏิบัติตามปกติหรือกิจการที่ต้องทำเป็นการรีบด่วน ซึ่งหากละเว้น

ไม่ทำแล้ว มลนิธิจะได้รับความเสียหาย หรือการ
แต่งตั้งเป็นกรรมการ

- ข้อ ๑๔. สภาพของกรรมการสิ้นสุดลงด้วยเหตุดังนี้
๑. ตายหรือลาออก
 ๒. ออกตามวาระตามข้อบังคับ ๑๓
 ๓. ขาดคุณสมบัติตามข้อบังคับข้อ ๑๒
 ๔. คณะกรรมการถอดถอนออกตามข้อบังคับข้อ
๑๑ ก.

การประชุมสามัญประจำปี

- ข้อ ๑๕. ให้มีการประชุมคณะกรรมการประจำปีทุกปีภายใน
๙๐ วัน นับแต่วันต้นปีปฏิทิน ในการประชุมนั้นให้
พิจารณาเรื่องดังต่อไปนี้
- ก. รายงานของผู้จัดการมูลนิธิเกี่ยวกับรอบปีที่ผ่าน
มา
 - ข. รายงานของเหรัญญิกเกี่ยวกับรอบปีที่ผ่านมา
 - ค. การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี เพื่อสอบบัญชีของมูลนิธิ
 - ง. เรื่องอื่น

การประชุมพิเศษ

- ข้อ ๑๖. ประธานกรรมการหรือผู้ทำการแทนอาจเรียกประชุม
พิเศษได้เมื่อมีความจำเป็น หากประธานกรรมการ
หรือผู้ทำการแทนไม่อยู่ ให้เลขาธิการหรือเหรัญญิก
กับกรรมการอีกนายหนึ่งมีสิทธิเรียกประชุมพิเศษ
คณะกรรมการได้เมื่อมีเหตุอันสมควรและรีบด่วน

การเงิน

ข้อ ๑๗. ถ้ามูลนิธิมีเงินสดให้นำเข้าฝากที่ธนาคารใดธนาคารหนึ่ง สุดแต่คณะกรรมการจะเห็นสมควร และให้ประธานกรรมการหรือผู้รักษาการแทนและเหรัญญิกเป็นผู้มีอำนาจส่งจ่ายเงินในเช็คหรือตัวส่งจ่ายเงิน โดยลงนามด้วยกัน การจ่ายเงินของมูลนิธิทุกครั้งที่ต้องจ่ายเกิน ๑,๐๐๐ บาท จะต้องจ่ายโดยเช็ค เหรัญญิกมีอำนาจเก็บรักษาเงินสด ไว้ได้จำนวนไม่เกิน ๕,๐๐๐.๐๐ บาท (ห้าพันบาทถ้วน)

การออกใบเสร็จรับเงิน

ข้อ ๑๘. การรับเงินที่มีผู้บริจาคหรือโดยวิธีอื่น เหรัญญิกจะต้องทำใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐาน ใบเสร็จรับเงินจะต้องมีลายมือชื่อของเหรัญญิกทุกฉบับ

การเก็บรักษาบัญชี

ข้อ ๑๙. เหรัญญิกเป็นผู้เก็บรักษานับบัญชีรายรับ-รายจ่าย บัญชีทรัพย์สิน และหนี้สิน ตลอดจนบัญชีอย่างอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อแสดงฐานะของมูลนิธิโดยถูกต้อง ทั้งจะต้องเก็บรักษาเอกสารใบสำคัญต่าง ๆ อันเกี่ยวกับบัญชีโดยถูกต้อง ทั้งจะต้องเก็บรักษาเอกสารใบสำคัญต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการบัญชีไว้ให้ผู้สอบบัญชีตรวจ และเป็นหลักฐานของมูลนิธิด้วย

ผู้สอบบัญชี

ข้อ ๒๐. ให้คณะกรรมการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีในการประชุมสามัญประจำปี ผู้สอบบัญชีจะต้องไม่เป็นกรรมการหรือพนักงานหรือผู้รับจ้างของมูลนิธิ

อำนาจผู้สอบบัญชี

ข้อ ๒๑. ผู้สอบบัญชีมีอำนาจตรวจเอกสารที่เกี่ยวกับบัญชีของมูลนิธิและในการสอบบัญชี มีอำนาจสอบถามกรรมการและพนักงานใด ๆ ของมูลนิธิได้

บัญชีงบดุล

ข้อ ๒๒. ให้เหรียญกษาปณ์บัญชีงบดุลยื่นเสนอต่อคณะกรรมการในการประชุมสามัญประจำปีเพื่อขออนุมัติ

งบประมาณประจำปี

ข้อ ๒๓. ให้เหรียญกษาปณ์งบประมาณการดำเนินงานประจำปีที่จะต้องใช้จ่ายเสนอต่อคณะกรรมการในการประชุมสามัญประจำปีเพื่อขออนุมัติ

การตีความตราสาร

ข้อ ๒๔. ถ้ามีข้อสงสัยเกี่ยวกับตราสารของมูลนิธิ ให้ประธานกรรมการชี้ขาดการเลิกมูลนิธิ

ข้อ ๒๕. นอกจากที่มีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วหรือระเบียบข้อบังคับมูลนิธิ ให้มูลนิธิสิ้นสุดลงโดยมิต้องขอให้ศาลสั่ง ด้วยเหตุดังต่อไปนี้

ก. เมื่อมูลนิธิได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งเป็น

นิติบุคคลแล้วไม่ได้รับทรัพย์สินตามกัมมันเต็ม
จำนวน เว้นแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะพิจารณา
เห็นว่าทรัพย์สินที่มูลนิธิได้รับนั้นพอที่จะดำเนิน
การให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิได้

- ช. เมื่อกรรมการของมูลนิธิจำนวน ๓ ใน ๔ มีมติ
ให้เลิก
- ค. เมื่อมูลนิธิไม่อาจหากรรมการให้ครบตามจำนวน
ที่กำหนดไว้ในตราสาร
- ง. เมื่อมูลนิธิไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ไม่ว่าจะ
ด้วยเหตุใดๆ

ข้อ ๒๖.ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพา
ณิชยว่าด้วยลักษณะมูลนิธิมาใช้บังคับเมื่อตราสาร
ของมูลนิธินี้มีได้กำหนดไว้

ข้อ ๒๗. เมื่อเลิกมูลนิธิให้ยกทรัพย์สินแก่สภาภาษาไทย

ข้อ ๒๘. โดยคะแนนเสียงกรรมการของมูลนิธิ ๓ ใน ๔

คณะกรรมการก่อตั้งมูลนิธิสิทธิพร กฤดากร

คณะที่ปรึกษา

นาง จี.เอน. ฟรอสต์	
พลโท หม่อมเจ้าชัชชนก กฤดากร	
ม. ต. เดช สนิทวงศ์	
นายป๋วย อึ๊งภากรณ์	
นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์	
นายสว่าง จารุศร	
นายเซอร์แมน แสทซ์เฟลท์	
นายบุญชู โรจนเสถียร	ประธานคณะกรรมการ
นายทวี จุติกุล	กรรมการ
นายโกวิทช์ วรพิพัฒน์	กรรมการ
นายกระจ่าง พันธุมนาวิน	กรรมการ
นายเดอฟอนสีกา	กรรมการ
บาทหลวงบุญเตือน หมั้นทรัพย์	กรรมการ
ม.ร.ว. บุตรี วีระไวทยะ	กรรมการ
นางมัลลิกา วัชรราช	กรรมการ
นางวลี เทพหัสดินฯ	กรรมการ
นายสุทัศน์ ศิวรักษ์	กรรมการ
นายเฉลิม ทองศรีพงศ์	ที่ปรึกษาทางกฎหมาย

ปฏิจญานาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

คำปรารภ

โดยที่การยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิเท่าเทียมกัน และโอนมิได้ของบรรดาสมาชิกทั้งหลายแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นหลักมูลเหตุแห่งอิสรภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

โดยที่การไม่นำพาและการเหยียดหยามต่อสิทธิมนุษยชน ยังผลให้มีการกระทำอันป่าเถื่อน ซึ่งเป็นการละเมิดมโนธรรมของมนุษย์ชาติอย่างร้ายแรง และได้มีการประกาศว่า ปณิธานสูงสุดของสามัญชนได้แก่ความต้องการให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักบังคับของกฎหมาย ถ้าไม่ประสงค์จะให้คนตกอยู่ในบังคับให้หันเข้าหาการกบฏขัดขืนต่อทรวาซและการกดขี่เป็นวิถีทางสุดท้าย

โดยที่เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมวิวัฒนาการแห่งสัมพันธไมตรี
ระหว่างนานาชาติ

โดยที่ประชากรแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่น
ในสิทธิมนุษยชนอันเป็นหลักมูล ในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษย์ และใน
สิทธิเท่าเทียมกันของบรรดาชายและหญิง และได้ตกลงใจที่จะส่งเสริมความ
ก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดีขึ้นด้วยในอิสรภาพ อันกว้าง
ขวางยิ่งขึ้น

โดยที่รัฐสมาชิกต่างปฎิญาณจะให้บรรลุถึงซึ่งการส่งเสริมการเคารพ และ
การปฏิบัติตามทั่วสากลต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพหลักมูล โดยร่วมมือกับ
สหประชาชาติ

โดยที่ความเข้าใจร่วมกันในสิทธิ และอิสรภาพเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญอย่าง
ยิ่ง เพื่อให้ปฎิญาณนี้สำเร็จผลเต็มบริบูรณ์

ฉะนั้น บัดนี้ สมัชชาจึงประกาศว่า:—

ปฎิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความ
สำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลาย
ทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึง
ปฎิญาณนี้เป็นเบื้องต้น จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่
จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และช่วยมาตรการอันก้าวหน้า
ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และ
การปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของ
รัฐสมาชิกด้วยกันเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจ
ของรัฐนั้น ๆ

ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมีโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนาารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ ๒ (๑) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใดๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

(๒) หนึ่งจะไม่มี ความแตกต่างใดๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนั้นจะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใดๆ ทั้งสิ้น

ข้อ ๓ คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

ข้อ ๔ บุคคลใด ๆ จะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาระจำยอมไม่ได้ ความเป็นทาส และการค้าทาสเป็นห้ามขาดทุกรูป

ข้อ ๕ บุคคลใด ๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ ๖ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายทุกแห่งหน

ข้อ ๗ ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนมีสิทธิที่

จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาฯ และจากการยุ้งให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ ๘ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการบำบัดอันเป็นผลจริงจังกจากศาลที่มีอำนาจแห่งชาติต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิหลักมูล ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ ๙ บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ ๑๐ ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาชญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ ๑๑ (๑) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

(๒) จะถือบุคคลใด ๆ ว่ามีความผิดทางอาชญาเนื่องด้วยการกระทำหรือละเว้นใด ๆ อันมิได้จัดเป็นความผิดทางอาชญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นขึ้นไม่ได้ และจะลงโทษอันหนักกว่าที่ใช้อยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาชญาขึ้นไม่ได้

ข้อ ๑๒ บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลบหลู่ในเกียรติยศ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกสอด หรือการหลบหลู่ดังกล่าวนั้น

ข้อ ๑๓ (๑) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวและสถานที่
อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ

(๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใด ๆ ไป รวมทั้งประ
เทศของตนเองด้วย และที่จะกลับยังประเทศตน

ข้อ ๑๔ (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหา และที่จะได้อาศัยพำนักใน
ประเทศอื่นเพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหาร

(๒) จะอ้างสิทธินี้ไม่ได้ ในกรณีที่มีการดำเนินคดีสืบเนื่อง
อย่างแท้จริงมาจากความผิดที่ไม่ใช่ทางการเมือง หรือจากการกระทำอันขัด
ต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

ข้อ ๑๕ (๑) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(๒) บุคคลใด ๆ จะถูกตัดสัญชาติของตนโดยผลการ หรือถูก
ปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

ข้อ ๑๖ (๑) ชายและหญิงที่มีอายุเต็มบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะทำการ
สมรสและจะก่อตั้งครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใด ๆ อันเนื่องจาก
เชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่าง
การสมรสและในการขาดจากการสมรส

(๒) การสมรสจะกระทำกันก็แต่ด้วยความยินยอมโดยอิสระ
และเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส

(๓) ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติ และหลักมูลของสังคม
และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

ข้อ ๑๗ (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง
เช่นเดียวกับ โดยร่วมกับผู้อื่น

(๒) บุคคลใด ๆ จะถูกริบทรัพย์สินโดยผลการไม่ได้

ข้อ ๑๘ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อถือ และอิสรภาพในการที่จะประกาศ ศาสนา หรือความเชื่อถือของตน โดยการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือในประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

ข้อ ๑๙ ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน

ข้อ ๒๐ (๑) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ

(๒) บุคคลใด ๆ จะถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งสมาคมใดไม่ได้

ข้อ ๒๑ (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลของประเทศตน โดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ

(๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

(๓) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และลงการคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระอย่างอื่นทำนองเดียวกัน

ข้อ ๒๒ ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม มีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม และมีสิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม อันจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเกียรติศักดิ์ของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ทั้งนี้โดยความเพียรพยายามแห่งชาติ และโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ และตามระบอบการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

ข้อ ๒๓ (๑) ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขอันยุติธรรม และเป็นประโยชน์แห่งการทำงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน

(๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกัน สำหรับงานเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ

(๓) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างยุติธรรมและเป็นประโยชน์ ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตน ซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิถีทางคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย

(๔) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้ง และที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกร เพื่อความคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

ข้อ ๒๔ ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง รวมทั้งการจำกัดเวลาทำงานตามสมควร และวันหยุดงานเป็นครั้งคราวโดยได้รับสินจ้าง

ข้อ ๒๕ (๑) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และการดูแลรักษาทางแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็นและ

มีสิทธิในความมั่นคงยามว่างงาน เจ็บป่วยพิการ เป็นหม้าย วยัชรา หรือ อาชีพอื่นในพฤติการณ์ที่นอกเหนืออำนาจของตน

(๒) มารดาและเด็กมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กที่ป่วยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ ๒๖ (๑) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษาและการศึกษาชั้นหลักสูตร การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาอาชีพ จะต้องเปิดโดยทั่วไปและการศึกษาชั้นสูงขึ้นไปจะต้องเปิดสำหรับทุกคนเข้าได้ถึงโดยเสมอภาคตามมูลฐานแห่งคุณวุฒิ

(๒) การศึกษาจะได้จัดไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และยังความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพหลักสูตรให้มั่นคงแข็งแรง จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรม และมิตรภาพ ระหว่างบรรดาประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนา และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

(๓) บิดามารดา มีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาอันจะให้แก่บุตรของตน

ข้อ ๒๗ (๑) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาคมโดยอิสระ ที่จะบันเทิงใจในศิลปะและที่จะมีส่วนในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(๒) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทาง
ศีลธรรมและทางวัตถุ อันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมใดๆ ทางวิทยาศาสตร์
วรรณกรรมและศิลปกรรม ซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

ข้อ ๒๘ ทุกคนมีสิทธิในระเบียบทางสังคม และระหว่างประเทศซึ่งจะ
เป็นทางให้สำเร็จผลเต็มที่ตามสิทธิและอิสรภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้

ข้อ ๒๙ (๑) ทุกคนมีหน้าที่ต่อประชาคม ทั่วยการพัฒนาบุคลิกภาพ
ของตนโดยอิสระเต็มที่ จะกระทำได้ก็แต่ในประชาคมเท่านั้น

(๒) ในการใช้สิทธิและอิสรภาพแห่งตน ทุกคนตกอยู่ในบง
คับของข้อจำกัด เพียงเท่าที่ได้กำหนดลงโดยกฎหมายเท่านั้น เพื่อประโยชน์
ที่จะให้มาซึ่งการรับผิดชอบ และเคารพสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่นตามสมควร
และที่จะเผชิญกับความเรียกร้องต้องการอันเที่ยงธรรมของศีลธรรม ความ
สงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

(๓) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้จะใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์ และ
หลักการของสหประชาชาติไม่ว่าในกรณีใดๆ

ข้อ ๓๐ ไม่มีบทใด ในปฏิญญานี้ที่จะอนุমানว่าให้สิทธิใดๆ แก่รัฐหมู่
คน หรือบุคคล ในอันที่จะก้าวมกิจการใดๆ หรือปฏิบัติการใดๆ อันมุ่ง
ต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพ ดังกำหนดไว้ ณ ที่นี้

สุข เปรมาวิน
จากกฎหมายระหว่างประเทศ
เล่ม ๒ พ.ศ. ๒๕๑๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ศิวพร

นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๑๔ ซอยรัชฎาภิเษก มัทธิยะสัน พระนคร

โทร. ๕๑๕๖๕๒

๒๕๑๔

ใบแทรก

เรื่อง	หน้า	ที่มา
เรื่องข่าว	๓๑	จาก Sheet
เรื่องราคาข้าว	๓๗	”
ราคาข้าวที่รัฐบาลตั้งขึ้นใหม่	๔๐	”
เรื่องพรีเมียมข้าว	๔๕	”
สรุปเรื่องราคาข้าว	๕๔	”
ชวณากับภาษารายได้	๖๒	”
เรื่องอบรมลูกหลานชาวนาที่จะมา ทำการทดลองตามโครงการนาสาธิต	๖๗	”
ความสำคัญของการใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว	๘๕	”
บันทึกเรื่องฟาร์มบางเบิด	๕๔	”
เรื่องป่าสงวน	๕๘	หนังสือพิมพ์ข่าวไทย ๕๗๒๕ ปีที่ ๑๕ ๕ มี.ย. ๒๕๑๒
คำปรีชารัยจากฟาร์มบางเบิด	๑๐๖	จากหนังสือ กสิกร ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๓๗
การใช้เครื่องทุ่นแรงในการเกษตร	๑๒๒	จาก Sheet
ชวณากับรัฐธรรมนุญ	๑๘๗	จาก หัวหินสาร ฉบับที่ ๖๐๘ ปีที่ ๑๑ ๑๐ ต.ก. ๒๕๑๑
การเลือกตั้งพรรคการเมือง	๑๕๘	จาก Sheet
แนวนโยบายพรรคสัมมาชีพ-ช่วยชาวนา	๒๐๘	จากเอกสารเผยแพร่ของพรรค
คำพิศ		
หน้าสารบัญ	Ramon Magsaysay Award Foundation	หน้า ๒๗๗
แก่เป็น	Background Statementon	
	Mom Chao Sithiporn Kridakara	
	Ramon Magsaysay Award Foundation	หน้า ๒๕๗
แก่เป็น	Mom Chao Sithiporn Kridakara	

